
ΕΙΣ ΦΑΟΣ

NTC

BIBLIOTHECA

CLASSICA LATINA

SIVE

COLLECTIO

AUCTORUM CLASSICORUM LATINORUM

CUM NOTIS ET INDICIBUS

On souscrit, à Paris,

Chez N. E. LEMAIRE, Éditeur, rue des Quatre Fils, n° 16, au Marais.
BARROIS l'aîné, libraire, rue de Seine, n° 10, Faub. St-Germ.
DEBURE frères, libraires du Roi, rue Serpente, n° 7.
TREUTTEL et WURTZ, libraires, rue de Bourbon, n° 17.
F. DIDOT, imprimeur du Roi et de l'Institut, rue Jacob, n° 24.
Ant. Aug. RENOUARD, libraire, rue de Tournon, n° 6.
BOSSANGE père, libraire, rue de Richelieu, n° 60.
BRUNOT-LABBE, libraire de l'Université, quai des Augustins, n° 33.
MONGIE aîné, libraire, boulevard Italien, n° 10.
H. VERDIÈRE, libraire, quai des Augustins, n° 25.
ARTHUS-BERTRAND, libraire, rue Hautefeuille, n° 23.

Et chez tous les Libraires de France et des pays étrangers.

POETÆ LATINI

MINORES

EX RECENSIONE WERNSDORFIANA

EXCUDEBAT FIRMINUS DIDOT,

REGIS ET GALLICARUM ACADEMIARUM TYPOGRAPHUS.

POETÆ LATINI MINORES

RUFI FESTI AVIENI

DESCRIPTIO ORBIS TERRÆ,

ORA MARITIMA,

ET CARMINA MINORA;

EJUSDEM ARATEA PHÆNOMENA

ET PROGNOSTICA,

QUÆ NOTIS VETERIBUS AC NOVIS ILLUSTRAVIT

N. E. LEMAIRE

VOLUMEN QUINTUM

PARISIIS

COLLIGEBAT NICOLAUS ELIGIUS LEMAIRE

POESEOS LATINÆ PROFESSOR

MDCCCXXV

POEMATA

QUÆ IN QUINTO HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

GEOGRAPHICA.

Rufi Festi Avieni Descriptio Orbis Terræ.
Ora Maritima.
Et Carmina minora.

ASTRONOMICA*.

Arati Phænomena et Prognostica, interprete Avieno.
Ciceronis, et aliorum Epigrammata astronomica.

* Quia eodem hoc volumine R. F. Avieni omnia quæ exstant opera complecti curavimus, non potuit fieri, ut carmina de Re hortensi et villatica huic tomo adjiceremus, quod quidem nota ad pag. 1 tomi IV pollicebamur. Immo Astronomicorum poematum seriem à Wernsdorfio intactam restituentes, his Aratea Avieni præire jussimus, ut tomo sequente cætera Astronomica et Manilii poemata absolveremus. Carmina igitur de Re hortensi et villatica septimum (quod et ultimum erit) volumen ordientur. Ed.

DE

RUFO FESTO AVIENO

ET DE EJUS CARMINIBUS

EORUMQUE EDITORIBUS.

Etsi dudum de Festo Avieno non pauca diximus in præfatione ad Iliados Homeri Epitomen, neque nunc alia de eo et diversa ab istis sentimus, videmur tamen, quum ad ejus carmina recensenda accedimus, ad auctoris eorum memoriam plenius atque accuratius exponendam invitari. Et quoniam monumentum illud, quod memoriæ Rufi Festi a filio ejus Placido olim positum, et a pluribus inscriptionum et epigrammatum veterum collectoribus servatum est (1), ad hunc ipsum Avienum, consentientibus viris eruditis, pertinere arbitramur, ob eamque caussam reliquis Avieni carminibus ultimo loco adjungemus, placet nunc illud nostræ commentationi accommodare, et e versibus ejus ordine explicatis res Avieni memorabiles repetere. Quod ut recte fiat, id primum operam dabimus, ut monumentum illud recte ad Avienum, carminum auctorem, referri, ductis ex ipso epigrammate rationibus confirmemus.

Et primum, ubi Rufus Festus primo in versu diverso respectu se *Musoni sobolem* et *prolem Avieni* nominat, et duas voces, quæ origine et significatione nihil differunt, peculiari ratione, ab aliis scriptoribus non usurpata, con-

(1) Partem ejus jam proposuimus nos tomo III, p. 460, seqq. Ed.

jungit, videtur hæc singularis locutio eumdem epigrammatis hujus, ac Phænomenon Arateorum auctorem prodere, qui eas voces *soboles prolesque* similiter conjunctas exhibet versu 370:

.... ipsius autem
Subjectos capiti Geminos tibi cernere fas est,
Spartanam Geminos sobolem, prolemque Tonantis.

Quando idem versu 4 *gemino Proconsulis honore* se auctum profitetur, et Rufius Festus, Proconsul Græciæ, quem inscriptio Athenis reperta laudat apud Gruterum, pag. 464. n. 7, non alienus a Festo Avieno viris doctis, Sponio, Fabretto, Fabricio videtur, ad hunc suum Proconsulatum Græciæ adludere videtur auctor Descriptionis Orb. terræ, quando Phocidem, Parnassum, et Cephissum amnem memorans, addit se præsentem in templo Delphico sæpe Apollinem conspexisse, v. 603:

Illic sæpe Deum conspeximus adridentem,
Inter turicremas hic Phœbum vidimus aras.

Et quasi Periegesin in ipsa Phocide scripsisset, fingit sub initio carminis, Apollinem, ubi penetralia Cirrhæ quatit, sua ipsius pectora intrare, v. 6:

.... Deus, en Deus intrat Apollo
Pectora, fatidicæ quatiens penetralia Cirrhæ.

Carmina multa se scribere gloriatur versu 5. Atque hoc confirmat epigramma, quod sub Avieni nomine exstat, atque ipsum a nobis proponetur, *Ad amicos de agro suo*:

Inde lego, Phœbumque cio, Musamque lacesso.

Confirmat etiam scriptor Arateorum, versu 71:

O mihi nota adyti jam numina Parnassei,
O, per multa operum mea semper cura, Camenæ!
Jam placet in superum visus sustollere cælum.

Quibus verbis non solum ipsum hoc, quod modo adtigimus, testari videtur, se aliquando templum Delphicum vidisse, sed etiam perpetuam sibi curam carminum scribendorum esse prædicat. Etsi enim Cannegieterus in Diss. de Aviano, cap. 6, pag. 253, hanc rationem elevans, per *multa opera* non libros, sed quascumque occupationes vult intelligere, hac ipsa tamen interpretatione admissa adparet, Avienum adfirmare, se inter alia multa, quibus distringatur, negotia assiduo Musarum studio delectari. Non exigui momenti illud est, quod in versu 7 monumenti pronomen *ollis* antiqua forma legitur pro *illis*. Etenim in suis carminibus Avienus quum frequens antiquorum verborum captator adparet, tum inprimis formam illam pronominis, quam diximus, libenter adhibet, et fortasse plurimis locis usurpatam legeremus hodie, nisi librarii subinde mutasse viderentur. Denique filius Placidus in adposita patris ἀποθεώσει, ubi adclamat: *Jupiter æthram Pandit, Feste, tibi*, manifeste patris in principio Arateorum verbis respondet:

.... auspice terras
Linquo Jove; excelsam reserat dux Jupiter æthram;

adeoque interpretem Arateorum esse eumdem Rufum Festum, qui in epigrammate celebretur, declarat.

Post tot indicia et rationes, quæ Rufum Festum Avienum, poetam, eo carmine loqui significant, errasse omnino Sponium, censendum est, quum Avienum, qui hic pater Rufi Festi nominatur, carminum, quæ habemus, auctorem esse existimat. Facilius in aliam ejusdem sententiam concedimus, quando hunc Festum, cujus est lapis, ex inscriptione Atheniensi, qua Rufius Festus Proconsul Græciæ laudatur, Rufium Festum, non Rufum, adpellandum esse putat. Et adsentitur ei Fabrettus, ac minime novum esse ait, siglam R, quæ hoc lapide Festi nomini præponitur, Rufii nomen significare, ut ipse ad plures inscriptiones se ostendisse profitetur. Propterea equidem non

dubitarem Rufium Festum vocare Avienum, idemque nomen in carminum ejus titulis ponere, nisi crederem, Rufi et Rufii nomina sæpe promiscue ab antiquis librariis usurpata, nec magno in discrimine habita. *Avienium*, non Avienum, editio prima, Veneta, in carminum ejus inscriptione, et Victor Pisanus in præfatione iis præmissa nominavit; item Pithœus, qui primam editionem expressit; sed errorem, typographi fortasse negligentia admissum, agnoverunt posteriores et retractarunt.

Gentem suam et majores indicare Rufus Festus videtur hoc versu:

> Festus Musoni soboles, prolesque Avieni.

Etenim adsentire Cannegietero non possum, qui in Diss. Aviani fabulis subjecta, cap. 2, unum hominem, patrem Festi, Musonium Avienum nominari putat; unde consequeretur, auctorem duas voces cumulatas *soboles prolesque* una eademque significatione, pro filio, inaniter et absurde usurpasse, quod contra factum ab eo, versus e Phænomenis adductus demonstrat, ubi Gemini diversa significatione *soboles Spartana* et *proles Tonantis* dicuntur. Itaque Sponii sententiam, quam ille reprehendit, sequi malo, qui voces illas geminatas ita explicat, ut Rufus Festus se *sobolem Musoni* esse, sive ab ejus posteris descendere, et *prolem Avieni*, i. e. filium significet (1); sive, quod idem fere est, maternum genus a Musonio, paternum ab Avieno se ducere jactet. Quum præcipuum inter majores Musonium nominat, virum magnæ celebritatis vult intelligi, cujus genere gloriari possit. Itaque haud alius videtur intelligendus, quam C. Musonius Rufus, Capitonis filius, celeberrimus

(1) Ætate Avieni vocabulum *proles* usitate pro filio filiave positum fuisse, exemplo est inscriptio Aniciæ Faltoniæ Probæ posita apud Grut. pag. 352, n. 6, ubi ea Consulum *proles*, i. e. filia, Consulum mater dicitur. Contra *soboles* ipsi Avieno est *gens* vel *propago*. Vid. Descript. Orb. terræ, v. 524.

sectæ Stoicæ philosophus, Apollonii Tyanæi familiaris, a Nerone in exsilium actus, sed sub Vitellio redux, et a Vespasiano in honore habitus, cujus sæpe Tacitus, Plinius, Gellius, Philostratus, Dio, Macrobius, Suidas meminerunt, res memorabiles luculentius exposuerunt Jo. Jonsius (1), Jac. Bruckerus (2), I. M. Catanæus (3), Gottfr. Olearius (4), et Dan. Wyttenbachius V. C. (5). Quum eum Musonium Tyrrhenum dicat Philostratus (6), Tuscum Tacitus (7), Vulsiniensi adeo civitate oriundum Suidas (8), quæ eadem patria Rufi Festi est, accedatque Rufi cognomen, quod in gente ea propagatum ad Avienum transiit, satis manifesta adesse ratio videtur, ut hunc Musonium inter proavos ab Avieno nominatum putemus (9). Et videtur hic aliam Musonii nominati caussam sequente versu prodere:

Unde tui latices traxerunt, Cæsia, nomen.

Sive enim Festus noster fontem aliquem celebratum, aut aquam salubrem invenit primus, sive coluit maxime et carmine laudavit, ut inde nomen et famam traheret Cæsia; hujus rei videtur præ cæteris mentionem injecisse, ut Musonium philosophum imitatus, similisque suo proavo factus videretur, qui ipse fonti ab se invento nomen atque famam

(1) De Script. Hist. Philos. lib. III, cap. 7.

(2) Hist. crit. Philos. t. II, p. 540.

(3) Ad Plin. Epist. III, 11, 5.

(4) Ad Philostr. de vita Apoll. Tyan. lib. IV, cap. 35.

(5) In Dissert. de Musonio Rufo, philosopho Stoico, ad publicam disceptationem proposita Amstel. 1783.

(6) Vita Apollonii, lib. VII, cap. 16.

(7) Annal. XIV, 60.

(8) In Μουσώνιος.

(9) Cujus memoria etiam apud posteros ita conservata videtur, ut quidam ejus gentis Musoniani dicerentur. Musonianum quemdam, amicum et familiarem suum, nominat Symmachus, Epist. III, 53.

dedit. Nam ut de eo memorat Philostratus (1), quum relegatus a Nerone esset in insulam, cui nomen Gyara, quæ aquis ante destituta credebatur, Musonius in ea fontem invenit, qui tantam ejus gratia celebritatem nactus est, ut non modo Græcorum plurimi ejus lustrandi caussa adnavigarent, sed nonnulli etiam carmine celebrarent perinde, ac Hippocrenen Heliconis. Cæterum quem fontem, et quos latices hic intelligat Festus, quodque ei nomen conciliatum dicat, id in magna obscuritate versatur; et, qui hanc inscriptionem protulerunt, ejusque cætera explicarunt, hunc versum prudenter omnes præterierunt. Dubium est, utrum Cæsia sit aquæ nomen, quod a Festi majoribus accepit, an vero oppidi, vel regionis, cui vicini sunt isti latices. Neque hoc liquet, utrum nomen ipsum inde accepisse Cæsia dicatur, an vero famam tantum et celebritatem. Si Cæsia nomen fontis est, a Festo Avieno, vel a quodam e majoribus ejus tractum, necesse est, Festus ille fuerit e Cæsia gente. At in gente Cæsiorum, quorum omnium memorias eruit, et magno volumine explicavit Jo. Bapt. Fonteius (2), et Julius Jacobonius in Append. ad Fonteium, non ea adparent cognomina, quæ majores Festi Avieni doceant inter Cæsios fuisse. Una est CÆSIA FESTA apud Fonteium, pag. 186, et apud Gruter. pag. 674, n. 1, 675, n. 5, quæ huc referri possit, neque tamen ad rem confirmandam sufficit, quum præsertim ætas ejus ignoretur. Et versus monumenti hoc significare videtur, Aquam Cæsiam aliud et singulare nomen a Festo, vel Avieno accepisse. Enimvero fontis alicujus vel Aquæ Cæsiæ, antiquitus celebratæ, indicium facit Martialis, lib. IX, epigr. 59, qui Cæsium Sabinum memorat fonti, seu Nymphæ fontis, templum consecrasse in municipio Umbriæ Sarsina:

> Nympha sacri regina lacus, cui grata Sabinus,
> Et mansura pio munere templa dedit;

(1) Vita Apoll. lib. VII, cap. 16.
(2) De prisca Cæsiorum gente. Bonon. 1583, fol.

Sic montana tuos semper colat Umbria fontes,
Nec tua Baianas Sarsina malit aquas;
Excipe sollicitos placide, mea dona, libellos;
Tu fueris Musis Pegasis unda meis, etc.

Cæsium Sabinum hunc esse, plenius indicat idem, lib. VII, epigr. 97, quo pariter, ut hic, libellum epigrammatum Sabino mittit et commendat:

Nosti si bene Cæsium, libelle,
Montanæ decus Umbriæ Sabinum,
Auli municipem mei Pudentis;
Illi tu dabis hæc, vel occupato, etc.

Ut hujus fontis magnam gratiam et celebritatem apud Umbros fuisse, ex ipso epigrammate adparet, ita et Cæsium Sabinum, qui ejus fornicem exstruxit, multis meritis in municipes suos, et insigni fama existimationeque hominum floruisse, idem Martialis docet, qui *decus Umbriæ* vocat, tum monumenta plura C. Cæsio Sabino inscripta et Sassinæ reperta, quæ a Fonteio describuntur, et nonnulli Plinii junioris loci, qui plures ad eum epistolas dedit. Pro ea igitur celebritate, qua et fons publice dedicatus a Cæsio, et ipse ejus conditor in Umbria florebat, dubitari vix potest, quin etiam auctoris nomine dictus et celebratus sit, ut Aqua Cæsia vocaretur, siquidem plures loci in Etruria, ut Aquæ Passeris, Balneum Regis, a conditoribus suis, scilicet Petronio Passere, et Martio Rege, nomen accepisse videntur. Et *Ruffina Aqua*, domini nomine dicta, singulari epigrammate laudatur, quod Petr. Burmannus in Addendis ad tom. I, Anthol. Lat. pag. 740, edidit:

Rupe sub hac vaga lympha fui sine nomine, sed nunc
Ruffina e domini nomine lympha vocor.
Ille etenim sparsos latices collegit, et undas
Auxit, et exstructo fornice clausit aquas.

Quod Martialis adfirmat, aquam Cæsii Sabini, propter auctoris et præsidis eruditionem, suis Musis loco undæ Pegasi-

dis futuram, idem fere hoc est, ac quod de Musonii fonte in Gyara insula narratur, eum docti inventoris caussa instar fontis caballini habitum, et multorum carminibus celebratum esse. Quando igitur in monumento Rufi Festi lego, Aquam Cæsiam a prole Musonii et Avieni nomen traxisse, in eam sententiam adducor, ut credam, eamdem celebritatem Cæsiæ significari, quæ fuerit Musonianæ, nempe vel celebratam esse carminibus Avieni, vel, quod ab eo recens deducta, munita et exornata esset, novum nomen, h. e. novam famam et celebritatem accepisse. Fontibus olim consuevisse carmina dicari, et parietibus ædis adfigi, notavimus supra ad Rutilii Itinerar. I, 270, et Rutilius eo loco testatur, Aquas Taurianas carmine Messalæ cum Pieriis comparatas esse, perinde ut cum Musoniana et Cæsia factum est. Neque de Avieno dubitari potest, eum subinde Cæsium fontem carmine laudasse, quum alia ejus carmina minora, ruris delicias spectantia, ut de agro suo, et de malis Punicis, etiamnum exstent, et loca, in quibus Avienus, aut ejus majores, prædia habuisse videntur, in ipsa Umbria, ubi Aqua Cæsia, aut ei vicina fuerint. Nam Ameria, hodie Amelia, ubi plurimi lapides, Avienorum mentionem facientes, reperti sunt (ut Gruteriani pag. 1144, n. 4, et Fabretti pag. 57, n. 323, et 744, n. 522), urbs est Umbriæ, nec Vulsinii, ubi natus Avienus, multum distant. Alia vero versus illius, de quo agimus, interpretatio restat, alteri fere præferenda, qua statuamus, Cæsiam aquam hic dici recentius aliquod nomen traxisse ab iis, qui ante nominantur, Musonio vel Festo Avieno, ut fortasse Musonia vel Festa Aviena diceretur, propterea quod ab his vel instaurata antiqua Cæsia, vel aquæductus quidam Cæsiæ noviter instructus et munitus ad usum publicum esset. Nam fontes, balnea, thermas ab iis, qui exstruxissent, aut renovassent, nomina accepisse, multis veterum scriptorum testimoniis, ut et monimentorum inscriptionibus probatur. Etsi vero locus aliquis scriptorum veterum difficile reperitur, quo Aquæ Avie-

vel Musonianæ nomen diserte memoretur, reperio tamen um, in quo ejus nominis occulta quidem, sed non pror- vana significatio inesse videtur. Intelligo epigramma us, quod Petrus Burman. Anthol. Lat. lib. III, ep. 43, ;. 486 protulit :

FAVsta novum domini condens Fortuna lavacrum
Invitat fessos huc properare viros.
Laude operis fundi capiet sua gaudia præsul,
Hospes dulciflua dum recreatur aqua.
Condentis monstrant versus primordia nomen,
Auctoremque facit litera prima legi.
Lustrent pontivagi Cumani litoris antra,
Indigenæ placeant plus mihi deliciæ.

criptio hæc est fontis, vel balnei publici, ad significandum men conditoris proposita. Quoniam versu quinto dicitur, *sus primordia nomen condentis monstrare*, et initium epi- mmatis est *Fausta novum*, hinc Burmannus conjicit, te FAUSTUM vocatum esse conditorem. Ego non inte- m verbum initii, sed tantummodo literas ejus primas piciendas arbitror, quia versus sextus pronuntiat, *literam mam* significare *auctorem*. Hic vero literis tribus priori- s FAV expressum video nomen Festi Avieni, ita quidem, mihi facile persuadeam, epigrammate hoc celebrari uam Cæsiam, quæ ab Avieno reparata et denuo publicis bus dedicata, atque Festa Aviena vocata sit. Juvat hanc njecturam, quod versu primo *Fausta domini Fortuna* præ- atur, quæ eadem est Nortia, cui se devotum fatetur Fe- is Avienus in monimento. Nec fortasse hoc prætereun- m, lavacrum Festi Avieni hic æque cum Baianis vel Cu- nis aquis comparari, ac Cæsii Sabini fontem in Martialis igr. cit. Sed desino plura de Aqua Cæsia, et versu secundo nimenti, dicere, cujus interpretationem fateor nonnihil gotii mihi objecisse. Pergo ad versum tertium moni- enti :

Nortia, te veneror, larè cretus Vulsiniensi.

Nortiæ se religiosum cultorem profitetur, quod ea Dea Etruscorum fere communis erat, et Vulsiniis, ubi ipse ortus erat, peculiare templum habebat, testantibus Livio (1) et Tertulliano (2). Eam pro Fortuna, ΤΥΧΗ, seu Nemesi habitam, monet Gorius ad Inscr. Don. (3) et propterea veneratur Festus, quod munificam erga se plurimis vitæ suæ rebus prosperis, quas deinceps commemorat, expertus sit. Hac professione religionis et patriæ Avienus abunde refutat opinionem eorum, qui eum Christianis addictum sacris, et Hispanum natione, credere, et persuadere aliis voluerunt. In quibus maxime sunt Nic. Antonius (4), Petrus *Melian* (5), et Ramiresius de Prado (6), sed his antiquiores etiam pro Hispano eum habuisse, testantur Crinitus et Gyraldus.(Vid.Test.) Atque ut primum de religione Avieni Christiana dicam, Nic. Antonius l. c. profitetur *avidissime se credere Avienum poetam Christianum fuisse, aut Christianorum dogmatum gnarum et amantem.* Sed hoc argumentis admodum levibus, ut Fabricius judicat (7), probare conatur. Primo profert locum ex Arat. Phænom. v. 17 seqq.

Inseruit rite hunc primum, medium, atque secundum.
Vox secreta canit sibi : nam permixtus utrimque,
Et fultus sese geminum latus, unus et idem est
Auctor agendorum, propriique patrator amoris, etc.

Hæc non alio respicere ait, nisi ad Trinum Deum. Profert alterum locum Arateorum, v. 32 seq. quem nos alio tem-

(1) Lib. VII, cap. 3.

(2) Apolog. cap. 24.

(3) Class. I, n. 149. Inter Veteres probat Martianus Capella, lib. I, pag. 21, Grot. « Quam alii Sortem adserunt, Nemesimque nonnulli, Tychenque quam plures, aut Nortiam ».

(4) Biblioth. vet. Hispaniæ, lib. II, cap. 9, p. 158.

(5) In Epist. prosphonetica ad Festi Rufi Avieni opera, edit. Madrit.

(6) Ad Luitprandi Advers. pag. 492.

(7) Bibl. Lat. III, 2, 1.

pore pari in caussa adduximus (1), quo Solis et Lunæ munus describitur verbis fere ad orationem Mosis expressis. Et Antonius adfirmat, nihil se unquam sermonis legisse, quod propius ad Christianum accederet. Denique vero provocat ad locum eum Descriptionis Orb. terræ, v. 781 seqq. ubi de immanitate balænarum circa Taprobanen insulam natantium loquitur, atque subjicit:

Ah! ne quis rapidi subvectus gurgitis unda
Hæc in terga salis lembum contorqueat unquam:
Ah! ne monstrigenis, hostem licet, inferat æstus
Fluctibus, etc.

Nam eo loco Dionysium ethnico more hostibus imprecari, ut tam immanibus belluis occurrant; Avienum contra, quod in auctore suo ethnicum erat, Christiane et evangelice expressisse, et deprecari vererique, ne quis hostis periculum ab iis incurrentibus adeat. Citat deinde plura scriptorum veterum loca, quibus doceant, solennem hunc ethnicorum morem fuisse, et in proverbium adeo abiisse, ut quæ quisque sibi adversa et calamitosa extimesceret, ea hostibus suis imprecaretur; Christianorum vero singulare hoc et veluti characteristicum esse, ut mala inimicis optare nolint. Sed qui Avieni verba recte expendat, atque cum aliis ejus moribus et sententiis conferat, is profecto abhorrentem ab animo ethnicorum clementiam Avieno tribuere non audebit. Qui sane hac ipsa ethnicorum sententia ad augendam periculi, a balænarum incursu metuendi, magnitudinem abutitur, poetico more, et dicit, tantam esse harum belluarum immanitatem, ut tam horrendum spectaculum, hominis a balæna devorati, ne in hostibus quidem sibi evenire velit, quamvis his dira quæque et atrocia imprecari mos sit. Et quis lenem erga inimicos animum tam proprium solis Christianis dicat, ut, si quam levem ejus significationem

(1) Huj. op. tom. III, pag. 467. Ed.

legat, statim hominem Christianum loqui opinetur? Quis tot præclaras sententias philosophorum veterum de humanitate et fide etiam hostibus exhibenda nescit? quis exempla virorum illustrium, qui se placabiles et beneficos adeo suis inimicis præbuerunt? Fuse hoc nuper docuit J. C. Chr. Fischerus, Diss. *Quid de offic. et amore erga inim. Græcis et Rom. placuerit.* Halæ Sax. 1789. Quod ad reliqua Avieni loca, ad quæ Antonius provocat, adtinet, etiamsi hæc sententiam doctrinæ Christianæ similem habere videantur, ad summum tamen aliquam librorum sacrorum notitiam, qualem multi alii scriptores ethnici habuerunt, produnt, non Christianismum Avieni. Neque vero Antonius plane adserere audet, Avienum professione Christianum fuisse, sed saltem, quod optat, credit, fuisse Christianorum dogmatum gnarum et amantem. Alii arrogantiores sunt, atque ut Avienum Christo addictum probent, utuntur testimoniis Luitprandi in Adversariis, et Marci Maximi in Chronico, quos libros confictos in gratiam Hispanorum et suppositos esse, dudum cordatiores viri, in iisque ipse Nic. Antonius, agnoverunt. Fundum ejus opinionis esse errorem in nomine, et fortasse Christianum hominem eumdemque Hispanum, qui simili nomine uteretur, confusum esse cum Avieno poeta, subinde judicavi, sed parum refert, in rationibus absurdæ sententiæ indagandis laborare. Qui, quæ scripta ab Avieno sunt, atque vel supersunt hodie, vel perierunt, consideret, næ is plane ineptus et Christianæ antiquitatis ignarus sit, oportet, qui auctorem eorum Christi religione imbutum putet. Non solebant scriptores, præsertim poetæ, qui se Christo addixerant, in ejusmodi argumentis Musam exercere, in quibus totus assiduusque laboravit Avienus. Qui se jactabat assidue carmina scribere, Christianus factus haud dubie se ad sanctius argumentum, ex historia vel doctrina sacra petitum, ut tot alii poetæ fecerunt, adplicuisset, non transferendis poetarum gentilium carminibus, eorumque fabulis et superstitionibus explicandis inhæsisset.

ırmina ejus majora, quæ hodie exstant, cultum Deorum ›ique spirant. Qui in Arateis carminis auspicium a Jove :tit, et per astrorum enarrationem nil nisi mythos gentiım poetarum et superstitiones Deorum exponit; qui in :riegesi Apollinis et Musarum auxilium toties invocat, et terrarum urbiumque descriptione sacra et templa Deo.m diversosque ritus inprimis sectatur et laudat; hunc ıctorem pro Christiano habere ineptum est. In aliis qui:m scriptorum ejus reliquiis quædam Christianismi vestia docti viri observare sibi visi sunt, et Cannegieterus l. c. colligere, quum ex verbis epigrammatis *de agro suo ad nicos,* voluit: *Mane Deum exoro;* tum ex loco a Servio tato, quo de cometa Augusti tempore adparente verba ıcæ II, 10, usurpasse videtur. Sed quod ad epigramma›n adtinet, dudum monui (1), bonos codices ibi rectius gere *Luce Deos oro,* et quæ subinde verba in priscis scrioribus reperiuntur, dictis sacrorum librorum similia, non vis eorum esse debet, ut suspicionem adeo Christianismi oveant. Persequutus sum alio loco hanc materiam ubeus (2), et e conditione temporum eorum, quibus Christi ligio vulgata per gentes est, illustribus quibusdam exemis ostendi, sacros Christianorum libros ita notos lectosque riptoribus, cætera ethnicis, fuisse, ut subinde res, et cta, et historias inde repetitas usurparent. Nominavi ıalcidium, qui ejusdem stellæ, de qua Avienus Servii quutus videtur, exortum, et Avienum Macrobii, qui ıeros ab Herode rege intra bimatum occisos, ex historia 'angelica refert. Ipsum denique Avienum, Arati interprem, quem Cannegieterus non negat ethnicum fuisse, ıtendi, quod etiam Nic. Antonius volebat, verba quædam : Mosis Genesi desumpsisse. Nunc his exemplis placet ium et memorabilem locum illustris poetæ addere. Clau-

(1) In procemio ad Epit. Hom., huj. op. t. III, pag. 460. Ed.

(2) Tomo III, pag. 466 et seqq. Ed.

dianus aliquando Barbaros, inopinato Stilichonis adventu perculsos, comparat cum servis domus, quos, domino peregre absente, falsus de morte ejus rumor in luxuriam et licentiam effrenem resolverat, sed herus improviso rediens in horrorem et metum conjiciebat. Operæ pretium est, ipsos Claudiani versus adducere (1):

Ac veluti famuli, mendax quos mortis herilis
Nuntius in luxum falso rumore resolvit,
Dum marcent epulis, atque inter vina chorosque
Persultat vacuis effrena licentia tectis,
Si reducem dominum fors improvisa revexit,
Hærent attoniti, libertatemque perosus
Conscia servilis præcordia concutit horror:
Sic ducis adspectu cuncti stupuere rebelles.

Quis hæc legens et cum Servatoris apologo conferens, quo servum nequam, herilis absentiæ fiducia insolescentem, et subito ejus adventu perculsum describit (2), non suspicetur, Claudianum aliquando hoc ex sacris Christianorum libris repetitum audivisse? neque tamen hoc sufficere videbitur, ut propterea ipse pro Christiano habeatur. Itaque Cannegietero, qui Avienum Servii putat similia dicto sacri scriptoris verba usurpasse, non concedimus, ut propterea Christianum, et diversum ab Arati et Dionysii interprete, pronuntiet. Morem etiam mane fungendi precibus, quem Avienus in epigrammate profitetur, a Christianis, quibus maxime proprius et perpetuus fuit, accipere ille et imitari potuit, nec tamen idem alienus a consuetudine paganorum fuit, qui ipsi matutinum tempus sacris et precibus peragendis aptissimum putabant. Sic Ovidius fatetur (3):

His ego do toties cum ture precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.

(1) De Bell. Get. v. 366 seqq.
(2) Matth. XXIV, 48 seqq. Luc. XII, 45 seqq.
(3) Ex Pont. IV, 9, 111.

Et de Imp. Alexandro Severo Lampridius (1) memorat, eum *matutinis horis in larario suo rem divinam fecisse*. Alia loca rem confirmantia dabit Brouerius *de Niedeck* (2).

Non meliore nituntur fundamento, quae de patria Avieni Hispania prodiderunt viri, maxime ex Hispanis, eruditi, qui, nescio quo errore, quavę ambitione inducti, civem sibi Avienum vindicare omni studio conati sunt, et praeter Nic. Antonium a Francisco Bivario in Commentariis ad M. Maximum, item a Ramiresio de Prado ad Luitprandi Adversaria, p. 492, nominantur. Argumenta opinionis suae praecipue petunt ex Avieni libello de Ora maritima, in quo quia Hispaniam et Hispanorum gentem maxime ornat laudibus (3), in eamque rem Punicos Himilconis annales citat, hoc eum patriae suae honori dedisse existimant. Sed illi non vident, aut satis expendere noluerunt, si quis honos Hispaniae ab auctore habeatur, non illum adfectu ejus in patriam expressum, sed a loco et occasione materiae oblatum esse (4). Etenim non opus integrum est, quod habemus, sed fragmentum descriptionis orae maritimae, a Gadibus ad Massiliam usque procedens, quod solam fere oram Hispaniae continet, atque huic adeo pro subjecta materia plurimum laudis impertit. At non sola hujus caussa susceptum ab auctore opus, sed propositum ei fuisse, ut totum maris

(1) In Alex. Sev. cap. 29.

(2) De Vet. Adorat. cap. 9, pag. 99.

(3) Nic. Antonius, Bibl. Hisp. II, 9, pag. 157, praecipue hoc refert, quod Avienus *magnanimos Iberos*, contra autem *truces Gallos* vocet in Descr. Orb. terrae, v. 415 et 422.

(4) Pari ratione quidam docti Hispani Claudianum poetam Hispaniae patriae vindicare ausi sunt, atque hoc inde comprobare, quod Hispaniae laudes saepius recurrentes legantur. Id vero Hispanis Imperatoribus, Theodosio et Honorio, Augustaeque familiae, urbane et obnoxie, immo adulatorie datum esse, verius judicat Nic. Antonius, Bibl. vet. Hisp. lib. III, cap. 5; cujus verba citat Fabricius, Bibl. Lat. lib. III, cap. 13.

mediterranei ambitum a freto Gaditano ad usque Pontum Euxinum et mare Scythicum edissereret, ipse in principio libelli clare profitetur, v. 68:

> Laboris autem terminus nostri hic erit,
> Scythicum ut profundum, et æquor Euxini sali,
> Et si quæ in illo marmore insulæ tument,
> Edisserantur.

Quod subinde Pœnum Himilconem citat, et ex Punicis annalibus nonnulla, mare Atlanticum et oram Hispaniæ spectantia, refert vs. 117, 412, 414, id non video, quomodo valere ad probandam patriam Avieni possit. Neque enim Hispanis magis, quam Romanis aliis noti et usurpati Pœnorum libri erant. Himilconis pariter ac Hannonis Carthaginiensis libros citant Geographi Romani (1), et Columella memorat (2), Magonis Carthaginiensis octo et viginti volumina de rusticatione ex Senatus consulto in latinum sermonem conversa esse. Immo vero, quod Himilconem non solum Pœnum, sed et Græcos antiquos, aliosque exteros scriptores in subsidium describendæ oræ Hispanæ vocat, id satis arguit, non patriam Avieni Hispaniam fuisse. Nam indigena et civis Hispaniæ notiora omnia et suis temporibus aptiora tradere potuisset, nec exterorum scriptorum subsidio usus obsoleta multa et ætate sua plane immutata memorasset. Aliud indicium patriæ Avieni Ramiresius, cum Petro *Melian* (3), esse putat, quod ille soleat *suum mare* adpellare, quo Hispana ora adluitur, ut versu 83:

> .... ut gurges hic nostri maris
> Longe explicetur, est Atlanticus sinus, etc.

Et v. 180:

> .... si quis ad nostrum mare
> Malacæque portum semitam tetenderit.

(1) Plinius, lib. II, cap. 67; Mela, lib. III, 9, 32.
(2) De Re rustica, lib. I, cap. 1, 13.
(3) In Epist. dedic. operum Avieni ad Ramiresium.

Sed indigna profecto hæc opinatio docto viro est, qui ignoret, ab omnibus Romanis scriptoribus mediterraneum mare, et quodcumque provinciis Romani imperii ambitur, *nostrum mare* dici, atque adeo, quod oram Hispanam adluit, mare sic nuncupari ab homine, qui in Italia scripsit, potuisse. Nolo ejus rei firmandæ caussa historicorum veterum, qui perpetuo sic nominant, loca cumulare, sed uno Pomponii Melæ, qui diserte docet, contentus ero. Qui postquam terram ambiri Oceano, quatuorque ex eo maria recipere dixit, quartumque ex his, ab occasu receptum, id est, mediterraneum, descripsit, mox subjicit: *Id omne qua venit, quaque dispergitur, uno vocabulo nostrum mare dispergitur* (1). Et sic Avienus in Descriptione Orbis nominat, v. 169:

> Issicus immodico donec sinus ore patescit,
> Æquoris et nostri fit terminus.

Nic. Antonius hac de re candidius judicat (2), et arenæ ædificare eos dicit, qui tali ratione probare patriam Avieni Hispaniam velint. Fuisse eum quidem aliquando in Hispania, et nonnulla ejus terræ loca obiisse, ipse innuere videtur Oræ marit. v. 273, ubi de Gadibus:

> Nos hoc locorum, præter Herculaneam
> Solennitatem, vidimus miri nihil.

Sed hæc videre et observare potuit in itinere, forte in Hispaniam per occasionem facto ex Africa, ubi videtur Proconsulatum gessisse. Natum esse in Hispania et habitasse, inde minime conjicias. Cæterum his omnibus nugis et ineptiis opinionum de patria et religione Avieni, vix credo quemquam futurum fuisse, qui indulgeret, si quidem cognitum et usurpatum fuisset monimentum, quod nunc

(1) Lib. I, cap. 1, 30.

(2) Bibl. Hisp. lib. II, cap. 9, pag. 157.

pertractamus, Avieno poetæ a filio positum, e quo certiora omnia doceri possunt.

Proconsulatuum gestorum meminit versu sequente:

Romam habitans, gemino Proconsulis auctus honore.

Quarum autem provinciarum Proconsul fuerit Festus Avienus, non nisi incerta conjectura potest erui. Multi enim Festi, multi Avieni inter magistratus eorum temporum, quibus vixisse nostrum probabile est, memorantur, e quibus difficile est suos nostro honores et magistratus adsignare. Festum quemdam sub Valentis imperio circa annum 370 e Consulari Syriæ Proconsulem Asiæ factum, Ammianus Marcell., Zosimus, aliique memorant (1); sed eumdem perhibent multis immanitatis et sævitiæ exemplis editis infamem fuisse, Ammianus præterea *Tridentinum ultimi sanguinis et ignoti* adpellat. Unde pro Festo Avieno nostro haberi non potest, qui et splendido genere natus fuit, et virtutis suæ sibi conscius in monumento de se prædicat: *vitam insons, integer ævum* (2). Valesius tamen opinatur (3) eum esse Rufum Festum V. Cl. qui Breviarium scripsit ad Valentem Aug. quem respicere existimat clausulam præfationis: *Ut ad hanc ingentem de Gothis etiam Babylonicæ tibi palma pacis accedat*, licet vulgatæ editiones Valentinianum præscribant. Supra jam mentionem fecimus monumenti Græci, quod Rufio Festo, Proconsuli Græciæ et Areopagitæ, populus Atheniensis ob benevolentiam erga se et bene merita posuit, exhibetque Gruterus (4), et Jo. Meur-

(1) Amm. Marcell. lib. XXIX, cap. 2, pag. 612; Zosimus, lib. IV, cap. 15; Eunapius in vita Maximi; Libanius in vita sua; Suidas in Φῆστος. Et conf. Gothofr. in Prosopogr. Cod. Th.

(2) Igitur desero sententiam, quam (hujus op. t. III, pag. 465. Ed.) dixi, Festum Avienum eumdem videri cum Proconsule Asiæ.

(3) In not. ad Ammiani l. c.

(4) Pag. 464, n. 7.

1). Hunc Proconsulem Græciæ esse Festum Avienum m, opinantur Sponius, Fabrettus, et Fabricius in Bibl. et verisimile reddit studium Græcarum literarum, Avienus quum poetis Græcis carmine latino reddendis, multis Græcis scriptoribus usurpatis et in Ora mari- adlegatis, abunde prodidit. Nempe hoc ipsum Græco- studium in caussa fuisse videtur, ut et Proconsulatum iæ adiret, et inter Græcos diu commorari vellet, sin- ique erga populum Atheniensem, qui hanc ipsam in mento prædicat, benevolentia uteretur. Quin hujus nsulatus indicia nos supra ex ipsa Avieni Periegesi ximus, nonnullis versibus adlatis, e quibus, Avienum amdiu vixisse in Græcia, ibidemque Periegesin scri-, haud temere colligatur. Hunc igitur unum e duobus ieno gestis Proconsulatum esse existimamus: alterum amur, quod historia non alium suppeditat, in Africa m. Nempe Jac. Gothofredus in Prosopogr. Cod. Theod. m aliquem Proconsulem Africæ in annis 366 et 367 alente fuisse, e duabus legibus Codicis Justin. adnotat. m quidem de eo magistratu Avieni proferre non licet, ır tamen ætas ejus, quatenus eam definire possumus, ıos, quibus Festus ille provinciam Africæ administrasse r, sic satis convenire. Et quod supra e versu aliquo maritimæ conjecimus, Avienum aliquando Gades in na Hispania lustrasse, id probabile est fecisse eum ıquitate loci invitatum, quum Proconsul Africæ vici- rovinciam regeret.

de ætate, qua Festus Avienus vixit, nonnihil subji- s, certa non quidem testimonia, sed indicia tamen ılla adsunt, e quibus eam colligere et definire liceat. antiquiorem Petrus Crinitus facit, qui temporibus tiani adsignat (2). Nam Hieronymus, ad cujus testi-

n Areopago, cap. 5, p. 30.

'ossius adeo memorat de Hist. Lat. p. 203, Genebrardum in

monium ille provocat, quum ejus ut nuperi scriptoris meminit, remotiorem Diocletiani ætatem significare non potest, sed suis annis propiorem. Decessit autem Hieronymus A. C. 420. Longius ejus ætatem protrahit, et certis adeo finibus describit auctor libri Adversariorum Luitprando suppositi, qui temere adfirmat, eodem anno et die, quo sanctus Augustinus ascendit in cælos, obiisse; et hic obiit A. C. 430. Sed ut hoc graviore Hieronymi testimonio refutatur, ita aliis rebus Avieni suadentibus statuimus, quod dudum Vossio, Reinesio (1), aliisque visum est, Avienum temporibus Valentiniani, Valentis, Gratiani, fortasse et maturius sub Constantio et Juliano, floruisse, neque videri initia quinti sæculi vivendo attigisse. Hoc ut sentiam, inprimis me movet, quod Symmachus, qui epistolas plerasque sub Theodosio majore et ejus filiis scripsit, atque ipse, ut Gothofredo in vita Symmachi videtur, circa annum quartum sæculi V obiisse videtur, nullam tamen aut mentionem fecisse Avieni nostri, aut epistolam ad eum dedisse reperitur, etsi huic, ut credere par est, bene cognitus et cognatione junctus fuit (2), et ad alios, quos Avieni cognatos fuisse novimus, ut Flavianum et Probum, scripsit. Avienus quidem videri potest plane æqualis Symmachi fuisse, si is ipse est, ut vulgo existimatur, quem Macrobius in Saturnalibus una loquentem cum Symmacho inducit. Sed quia Macrobius Avienum suum tum

Chron. in Aniceto, et Thevetum, lib. II, de Vir. illustr. cap. 41, Avieni ætatem ad secundum a nato Christo sæculum retulisse; et in indice bibliothecæ Vaticanæ referri ad sæculum X. Utrumque Vossius pronuntiat esse ejusmodi, ut nec unius assis censeri mereatur. Vossio adsentitur Nic. Anton. l. c. pag. 158.

(1) In Epist. ad Rup. p. 625.

(2) Cognationem aliquam Symmachi et Avieni indicare videtur nomen patris ejus L. Aurelius Avianus Symmachus, cui dicatum elogium exstat apud Gruter. pag. 370, n. 3. Et Flavianum Probumque, ad quos scribit Symmachus, pariter Avieno conjunctos sanguine fuisse, alibi docebimus.

admodum adolescentem fuisse prodit (1), et, quod unum alterumque ex his, quos in cœtum cogit, ætate minorem cæteris interposuerit, ipse sub initium libri excusat (2), hinc ratio satis idonea adesse videtur, ut Avienum Macrobii pro filio nostri, certe pro juniore et diverso habeamus. Cannegieterus (3) ex eadem adolescentia Macrobiani Avieni probare contendit, hunc etiam diversum fuisse ab Avieno, quem Servius in commentariis ad Virgil. citat, nititurque maxime iis locis Macrobii, quibus Avieno, quasi discipuli, Servio doctoris ac præceptoris partes tribuit, Serviumque ab aliis confabulantibus, ut Eustathio et Symmacho, *doctorum maximum, et priscos præceptores doctrina præstantem* adpellari facit (4). Unde ille quum hoc adparere putat, Avienum ut doctrina, ita ætate longe minorem fuisse Servio, tum illud etiam, alium esse a Servio in commentariis laudatum, qui eum non tamquam æqualem, sed se priorem et antiquiorem citet. Sed quamquam hoc ultro adsentimur Cannegietero, Avienum, quem Servius citet, ipso priorem et antiquiorem esse, illud tamen minus recte facit, quod Avienum Macrobii, ob reverentiam Servio, ut doctori magno, exhibitam, putat eo minorem junioremque a Macrobio declarari. Eadem doctrinæ elogia, eamdemque auctoritatem, quam Avienus adolescens, seniores amici, Symmachus, Flavianus, ipseque rex convivii Vettius Prætextatus, vir admodum illustris et Symmachi æqualis, Servio tribuunt, et quod ætatem adtinet, eadem, quæ Avieno, adolescentia et modestia tribuitur Servio (5), ut certe pro

(1) Saturn. lib. VI, cap. 7, et VII, cap. 3.

(2) Saturn. lib. I, cap. 1.

(3) Diss. de ætate et stylo Aviani, cap. 2.

(4) Lib. VI, cap. 7; lib. I, cap. 24.

(5) Expendantur verba hæc Macrobii, lib. VII, cap. 11, initio : « His dictis, quum ad interrogandum ordo Servium jam vocaret, naturali pressus ille verecundia usque ad proditionem coloris erubuit. Et Disa-

et subinde corruptius enuntiari nomine Abieni, Anieni, Aviani et Aniani videatur, admodum difficile est. Et plerumque Avienorum genus tam numerosum fuit, ut plures familias et cognationes complecteretur, siquidem de Gennadio Avieno, qui A. C. 450, cum Imp. Placidio Valentiniano Consul fuit, Sidonius Apollinaris scribit (1): *Avienus si quid poterat, in filiis, generis, fratribus provehendis moliebatur.* Macrobii Avienum pro filio vel nepote nostri habere par est. Fabricius in Bibl. Lat. seu potius Ernestus in altera editione hujus libri, Nicomachum Avienum a Macrobio adpellari dicit; ego vero in Macrobio ipso nondum inveni, neque Fabricium ipsum in prima editione sic scripsisse video. Quod si probari posset, hoc nomen Avieno fuisse, Clodiæ genti cognatum ostenderet, e qua Virius Nicomachus Flavianus fuit, ut docet Reinesius (2). Notior e cognatis Avieni Probus est, quem ipse sanguine sibi junctum, et filii instar a se diligi ait in principio libelli de Ora maritima. E tot numero Probis, quos vetera monumenta indicant, vix licet eligere et designare, quem pro Avieni cognato habeas. Fabricio videtur esse Sextus Petronius Probus, qui multis altissimisque honoribus illustris inde ab A. C. 351, per viginti annos continuos in diversis Præfecturis Præt. Italiæ, Illyrici, Africæ, Galliarum, vixit, ut in veteribus inscriptionibus videre est (3), atque adeo, ut Reinesio videtur (4), decennio ante has Præfecturas Vicaria et Proconsulatu Africæ functus est, quemque Ausonius, scripta ad eum epistola XVI egregio elogio con-

(1) Lib. I, epist. 9.

(2) Epist. ad Rup. 69, p. 624.

(3) Grut. pag. 450, n. 1, 2, 3.

(4) Epist. LXIX ad Rup. pag. 637, et in Syntagm. Inscript. Class. I, 39, p. 68, ubi totam Aniciorum genealogiam describit. Similiter Lipenius in Stren. civ. hist. cap. 2, pag. 71.

decorat (1). Quod si Petronius Probus tam mature, et quidem circa annum 340 publicos honores exorsus est, Avienus sane, qui libellum de Ora maritima doctrinæ institutionisque caussa Probo adolescenti mittit, necesse est, eum circa idem tempus scripserit, et quia Ora maritima extremum Avieni opus, certe Periegesi posterius est, hinc ille ante jam florere cœperit sub Constantini et filiorum imperio. Et quæ de moribus Probi Avienus pariter ac Ausonius scribunt, fere conveniunt in unam personam. Quo pertinet, quod uterque, laudare ejus virtutem cupiens, ad nomen Probi adludit. Avienus, v. 2 : « Probe, animo atque sensu ». Ausonius latius, v. 44 : « Utrumne mores hoc tui Nomen dedere; an nomen hoc Sequuta morum regula? An ille venturi sciens, Mundi supremus arbiter, Qualem creavit moribus, Jussit vocari nomine? » Uterque etiam singularem in Probo studiorum et literarum amorem prædicat: Avienus quidem rogatus ab eo, ut situm maris Mæotici et omnem oram maritimam describeret; Ausonius autem, ut Titiani apologos et Nepotis Chronica descripta ad juvandam filiorum institutionem mitteret. Gyraldus et ex eo Vossius (2) Probum esse illum virum Consularem existimat, ad quem Claudianus scripsit. Iis vero verbis non alium videtur intelligere, quam ipsum illum, de quo hactenus, Petronium Probum. Etsi enim carmen Claudiani re ipsa scriptum est in Consulatum Probini (non Probi) et Olybrii, fratrum, qui erant filii Petronii Probi; quædam tamen exemplaria Claudiani, quæ fortasse respexit Gyraldus, in carminis inscriptione Probi, Probini et Olybrii nomina conjungunt, adeoque Probi patris, Consularis viri, honorem in filiorum Consulatu quasi continuatum indicant. Et in ipso carmine tam crebra Probi patris laus occurrit, ut ad

(1) Ejusdem opes, dignitates, et mores, sed minus indulgenter, describit Ammianus Marcell. lib. XXVII, 11.

(2) De Histor. Lat. cap. 9, p. 202.

ipsum patrem scriptum videri possit. Quando vero Funccius scribit (1), Probum virum consularem versu primo Oræ maritimæ, et sæpius sequentibus indicari, in eo plane falsus est. Neque enim Probus ibi aliter, quam adolescens et cognatus Avieni compellatur. Nulla honorum ejus mentio. Itaque alter Petronii Probi filius, Anicius Probus, qui A. C. 406 cum Arcadio Imp. Consul fuit, vel alius ejus familiæ posset existimari hoc literarium munus ab Avieno accepisse, si quidem argumenta in promptu essent, quæ pro hoc potius, quam Petronio Probo, quem diximus, militare viderentur. Cognatis Avieni porro accensendus videtur *Flavianus Myrmecius*, ad quem poemation de malis Punicis scripsit. Reinesius certum putat (2), eum ad Clodios, quorum gentem descripsit, pertinere, quibus usitatum Flaviani cognomen fuit; sed ad quemnam ex istis referendus sit, et unde nomen Myrmecii sit indeptus, non ita expeditum esse. Adfert tamen duos interpretandi modos, et cognomen Murmecii derivandum censet vel a Myrmece, regionis Pentapolitanæ in mari Libyco insula, vel a Μυρμηκίῳ, oppido Tauricæ peninsulæ, circa Bosporum Cimmerium, seu ostium paludis Mæotidis. Memorant Scylax in Periplo, Strabo (3), Pomp. Mela (4), et Stephanus, qui gentile nomen ejus diserte perhibet esse Μυρμήκιος. Utraque cognominis ratio videtur in ipso poematio ad Myrmecium scripto significari. A Myrmece Africæ insula potuit Avienus nomen Myrmecii Flaviano addere, quod in carmine mala sibi mitti petit ex agello ejus *Libyca rate* advecta:

Si jam forte tuus Libyca rate misit agellus
Punica mala tibi, Tyrrhenum vecta per æquor;

(1) De veg. Lat. Ling. senect. cap. 3, pag. 223.

(2) Epist. ad Rup. pag. 625, et ad Inscript. vet. Class. I, p. 79 et 80.

(3) Lib. VII, p. 310.

(4) Lib. II, cap. 1.

ubi agellum, vel prædium, Flaviano in Africa esse innuit. Sed quum idem paullo post dicat, aliam navem Flaviano venire de Corintho per Adriacum mare, *quam suis opibus cumularit Iberia dives*, atque hic non alia, quam Orientalis Iberia intelligi possit, quæ iisdem regionibus orbis, quibus Taurica peninsula et Myrmecium oppidum, continetur, potuit cognomen Myrmecii ad utramque terram respicere, et Flaviano inditum esse, quod aut ipse, vel unus majorum ejus, in alterutra natus esset, aut in utraque possessiones, agros et prædia haberet. Et posterior ratio mihi videtur probabilior altera. Nempe Clodiorum et Aniciorum, qui amplissima prædia per totum orbem Romanum dispersa habuisse dicuntur (1), hic mos fuit, ut a regnis et possessionibus suis cognomina adsciscerent. Sic e Clodiis nonnulli Pontici sunt adpellati et Olybrii, quod illi in Ponti tractibus, hi ad Olybriam, quæ et Selybria et Selymbria, post Eudoxiopolis Impp. Honorio et Theodos. II, dicta est (ut patet ex lege 61 Cod. Theod. de hæret.), oppidum Thraciæ, prædia et clientelas amplissimas tenebant (2). At regionem Murmecii in Taurica peninsula, quam Geographi tradunt ubere gleba et maxime frumenti feracem fuisse, ita ut, qui eam inco-

(1) Amm. Marcell. de Anicio Petronio Probo, lib. XXVII, cap. 11: « Ad regendam Præfecturam Prætorianam ab urbe Probus accitus, claritudine generis et potentia, et opum amplitudine cognitus orbi Romano, per quem universum pæne patrimonia sparsa possedit ». Et de Anicio Juliano, Præside Hispaniæ Tarraconensis A. C. 316, qui fuit avus Probi, Symmachus in epigrammate ejus imagini adposito, Epist. I, 2: « Cujus opes, aut nobilitas, aut tanta potestas, Cedenti cui non præluxit Anicius unus? »

(2) In iis prædiis maxime equorum generosorum greges, Imperatorum usibus bellicis, circi voluptatibus, cursui publico inservituros alebant. Qui equi Thraces Hermogeniani dicti sunt ab Hermogene Pontico Præf. Pr. Orientis A. C. 358, ejusque filio vel nepote, Clodio Hermogeniano Olybrio, et laudati in Cod. Theod. leg. 1 de equis curul. et l. un. de grege dominico.

lebant, proprie γεωργοὶ dicerentur (1), valde credibile est proceres Romanos, et inprimis Clodios vel Flavianos, insedisse, villis, colonis, armentis et pecudibus instruxisse, ut nonnulli etiam, majores ibi copias habentes, inde Myrmecii nomen adsumerent. Sed quia nomen hoc aliis in monumentis vix occurrit, quinam ex Flavianis sit ille hoc nomine ab Avieno insignitus, amplius quærendum est. Certo illum familiarem Avieni designare audet auctor Adversariorum Luitprandi: « Vir doctissimus, inquit, Flavianus, ad quem scripsit Symmachus, et cui inscripsit Festus Rufus Avienus librum de Stellis, floret sub Theodosio ». Quem librum Avieni hic intelligat, Flaviano dedicatum, et unde hoc hauserit, aut confinxerit, alio loco disquiremus. Flaviani ipsius personam et ætatem satis definivit Reinesius (2), qui eum dicit Q. Clodii Flaviani, Procons. Africæ A. C. 357, filium, epistolis Symmachi, quæ nonaginta ad eum scriptæ sunt, et librum secundum complent, valde celebratum, fuisse Vicarium Africæ, et sub Theodosio I Præfectum Præt. Illyrici et Italiæ per annos fere XII, Eugenio Anti-Cæsari addictum, et Symmacho, quod idolorum propugnator esset, extispiciis auguriisque deditus et vaticiniorum aliis generibus, maxime admirabilem, fratrem, sodalem, a Macrobio, Saturn. I, c. 1, inter Romanæ nobilitatis summates numeratum. Integro nomine Virium Nicomachum Flavianum nuncupat e monumento, a Symmacho juniore, qui prosocerum suum adpellat, posito, quoque ei præter alia honorum et munerum elogia etiam *Historici disertissimi* tribui-

(1) Strabo, lib. VII, p. 311. Et de iis Amm. Marcell. XXII, 8, p. 341 : « Mæotidos lateri lævo Cherronesus est propinqua, coloniarum plena Græcarum. Unde quieti sunt homines et sedati, adhibentes vomeri curam, et proventibus fructuariis victitantes ». Conf. quæ de coloniis et populis Chersonesi Tauricæ nuper disputavit Heynius V. C. Opusc. Acad. t. III, p. 392 seq.

(2) Epist. 69 ad Rup. p. 623.

tur (1). Quod Avienus Flaviano librum de Stellis dedicasse dicitur, id Ramiresius de Prado (2) aptum putat ejus palato fuisse, qui siderum observator futura prædicere sit solitus, testemque adfert Sozomenum, e quo hæc refert (3). Putabat Eugenius, se id quod conabatur absque impedimento consequuturum, inductus quorumdam verbis, qui se futura prædicturos pollicebantur ex victimarum immolatione, ex viscerum inspectione, ex observatione siderum. Harum rerum studiosi tunc erant, quum alii multi apud Romanos in dignitate constituti viri, tum etiam Flavianus, tunc temporis Præfectus Præt. vir eximius, et in rebus politicis prudens habitus, quique insuper ex omnis generis divinationis scientia exacte præscire futura credebatur. Convenit cum his, quod apud Macrobium (4), in disputatione de Virgilii virtutibus, Flavianus partes suscipit ostendendi in Virgilio scientiam juris auguralis. Ex his quidem satis accurate cognoscimus personam et indolem illius Flaviani, quem amicum Avieni titulus carminis de malis Punicis indicat, et cur eidem Murmecii nomen sit additum, ex ipso carmine, ut supra ostendimus, potest colligi. Apud Symmachum quum lego (5), Hyperecium quemdam fratrem ab eo adpellari, venio in suspicionem, vitio scripturæ forte id nominis positum pro Myrmecio, et Flavianum Myrmecium intelligendum esse, quem toties fratrem adpellat.

Deveniendum nunc est ad scripta Avieni recensenda, quorum nos admonent verba inscriptionis antiquæ:

Carmina multa serens.

(1) Integram inscriptionem proposuit Reinesius in Syntagm. Class. VI, n. 92.

(2) Ad Luitprandi Advers. p. 491.

(3) Hist. eccles. lib. VII, cap. 22.

(4) Saturn. I, 24.

(5) Epist. lib. III, 51.

Quæ quum facile persuadent nobis, ut præter exstantia hodie carmina Avieni satis longa, etiam illa deperdita, a Servio memorata, Virgilii fabulas et Livii historias iambis expressas, merito ei tribui censeamus, tum vero vetant alios libellos, prosa oratione sub Sexti Rufi, vel Rufi Festi nomine scriptos, huic nostro, ut nonnulli fecerunt, adscribere.

I. Primo loco eorum, quæ hodie supersunt, operum Avieni merito ponimus *Metaphrasin Phænomenon Arati*, quæ præcipuam apud Veteres gratiam et celebritatem habuisse videtur, quippe jam Hieronymo memorata, et, nisi fallimur, a Prisciano vel tacite Avieno Periegeseos auctori tributa, quod, qui Dionysium Periegetam latino carmine verterat, idem Epitomen Phænomenon, ex Arato haustam, quasi Avienum imitaturus conscripsit. Quamquam hoc opus pro dignitate argumenti merito haberi pro primario Avieni potest, pro ætate tamen et tempore scriptionis fortasse extremum, aut cæteris, quæ habemus, posterius judicandum est. Nempe haud ægre sententiæ Nic. Antonii accedo, qui putat (1), Avienum duo Geographica opera prius, quam ad Aratum accederet, a se edita, his versibus indicare (2):

O mihi nota adyti jam numina Parnassei,
O, per multa operum mea semper cura, Camenæ!
Jam placet in superum visus sustollere cælum.

Et Avienum Phænomena pariter, ac carmina Geographica scripsisse, quum styli plures adfinitates, tum maxime phrasium utrimque adhibitarum manifesta similitudo declarat, cujus hic unum tantum exemplum e multis aliis ponimus. Avienus in Phænom. Arati, v. 76, canit:

Major agit mentem solito Deus, ampla patescit
Cirrha mihi, et totis se Helicon inspirat ab antris.

(1) Bibl. vet. Hisp. II, 9, p. 160.
(2) In Phænom. v. 71 seq.

Idem in Descr. Orb. v. 818:

> .... incute doctam,
> Phœbe, chelyn! totis Helicon adspiret ab antris.

Conferri etiam potest initio Descript. terræ, vs. 6, seq. Neque igitur dubitandum est, esse opus Phænomenon ejusdem auctoris, cujus est Orbis terræ et Oræ maritimæ descriptio, licet de hoc subdubitet Henr. Cannegieter. (1). Qui quo magis vincat, fabulas 42, quæ hodie habentur, non esse Avieni, cui Gyraldus et Vossius tribuant, hoc præstruere et confirmare laborat, plures Avienos fuisse scriptis claros, et frustra unius omnia censeri, quæ hodie ejus nomine circumferantur, seque adeo carminum Geographicorum quidem unum auctorem Avienum admittere, de reliquis operibus ambigere. Sed si Cannegieterus paullo post agnoscit, in carmine ad Deam Nortiam Festum Φαινομένων auctorem loqui, atque hic ibidem profitetur *multa se carmina sevisse*, iniquius sane judicat ille, quando auctori ei unum saltem hoc carmen tribuit, cætera eidem tributa abjudicat. Alio vetustioris ætatis testimonio Avienus auctor confirmaretur, si quidem fides habenda esset Pseudo-Luitprando in Advers. qui Rufum Festum Avienum scribit librum de Stellis Flaviano inscripsisse. Ramiresius in notis pro certo adfirmat librum de Stellis esse Phænomena Arati, ab Avieno in latinum sermonem traducta, cæterum an huic libro conveniat, quod ait ille, Flaviano dedicatum esse, id quærere negligit. Enimvero hodie habemus Aratea Phænomena Avieni; dedicationis Flaviano factæ, neque in titulo, neque alio libri loco vestigium reperimus. Sed nimirum hinc insignis fallacia pariter atque inscita temeritas falsarii scriptoris adparet. Fraudem esse interpretor, quod Avieni librum de Stellis potius, quam Arati Phænomena adpellare voluit, eoque præ se ferre, quasi aliud et diversum a vulgatis Avieni opus, aliis incognitum, nunc primus proferat. Cujus commenti

(1) Diss. de ætate et stylo Fl. Aviani, cap. 2.

aliquod præsidium videtur e verbis Servii Grammatici petiisse, qui ad Virg. Æn. X, 272 adnotat, Avienum nomina et adfectus quarumdam stellarum memorasse. Quod autem idem opus Flaviano dedicatum esse dicitur, id per summam imprudentiam fit, qua scriptor ipse ut recens et spurius arguitur, et tamquam sorex indicio suo perit. Nam manifestum est, eam dedicationem ex male intellecta inscriptione operum Avieni, quæ in vetustis exemplaribus est, confictam esse. In prima Avieni editione Ven. an. 1488, post præfationem Victoris Pisani textus operum Avieni in summa pagina hac cum epigraphe incipit: *Rufus Festus Avienus V. C. Flaviano Myrmecio V. C. suo salutem*, et subjicitur notum epistolium ad Flav. Myrm. de malis Punicis, versibus 31 constans. In ima pagina sequitur: *Rufi Festi Avienii V. C. Arati Phænomenon liber incipit.* Hinc ultro adparet, carmen Flaviano inscriptum, præmissumque Avieni Phænomenis Arati, ab inepto lectore pro dedicatione metaphrasis Arati ad Flavianum esse habitum. Similiter Phil. Labbeus (1) tradit, in quibusdam editionibus antiquis metaphrasin Arateorum inscribi *Rufi Festi Avieni carmen de Astris*, parum apte. Sed hinc intelligitur, Pseudo-Luitprandum, qui Avieno librum de Stellis adscribit, hunc titulum ex ejusmodi exemplis Avieni sumpsisse, neque iis antiquiorem esse. Cæterum quia propositum est nobis, Aratum Avieni a cæterorum ejus carminum editione nunc excludere, atque alio tempore classi astronomicorum carminum inserere, quandoquidem idem a prioribus editoribus factum est, qui fere semper separatum a reliquis operibus auctoris vulgarunt, hinc etiam, quæ de ejus poematis consilio, virtutibus, usu forte dici possunt, in illud tempus differimus, ubi ipsum contextum ejus lectori proponemus (2).

(1) In Nova Biblioth. Msptorum lib. Paris. 1653, p. 355.

(2) Hoc carmen nunquam a Wernsd. editum, quia moriens opus suum imperfectum reliquit, nos prodire jubebimus ad calc. operum Avieni. Ed.

II. *Metaphrasis Periegeseos Dionysii*, quæ in antiquioribus quibusdam libris *Situs Orbis*, vel *Ambitus Orbis*, in recentioribus plerumque inscribitur *Descriptio Orbis terræ*. Dodwellus putat (1), quum Avienus græcam vocem Περιήγησις non repetere in fronte libri, sed interpretari propria inscriptione, et suum nomen, non Dionysii, adponere voluerit, hoc eo fine fecisse, ut se auctorem magis poematis, quam interpretem exhiberet. Et fere consentiunt in eo eruditi alii, ut Barthius, Vossius, Ramiresius, non esse carmen illud meram interpretationem Dionysii, sed proprium Avieni opus, quod ille, materia maximam partem a Dionysio sumpta, suo impendio atque instrumento exstruxerit, quamvis non defuerint alii, qui versionem Dionysii esse imprudenter dicerent. Etenim non pauca Dionysii suo lubitu abjicit atque omittit, alia multa adjicit ex aliis forte scriptoribus hausta, omnia vero stylo liberrimo, et oratione tam luculenta ornataque exponit, ut legentes poetam, suo ingenio excitatum, eminenti quodam spiritu ferri videamus. In quo sane plurimum differt a Prisciano, qui ubique strictior et religiosior in interpretando est, non poetam, sed Grammaticum professus; quamquam et hic multa libertate usus est, ut ad ejus Periegesin (in præcedenti vol. Ed.) monuimus. Descriptionem Orbis terræ ante Oram maritimam esse compositam, ipse Avienus memorat, atque istam citat in Or. mar. v. 71 seq. Sed qui hanc Descriptionem primum omnium Avieni operum fuisse, eoque tirocinii rudimentum ab eo positum existimat, Cannegieterus (2), haud dubie fallitur, et verba, e quibus hoc colligit, initio Descriptionis orbis posita, falso interpretatur:

.... Oceanumque
Carminis auspicium, primum memorate, Camenæ.

(1) In Diss. de ætate Dionysii.

(2) Dissert. cit. cap. 7.

Quippe *auspicium* Avienus non omnium carminum, quæ unquam scripturus est, sed illius, quod nunc ingreditur, initium dicit Oceanum futurum, hoc est, primo loco et prima parte Descriptionis suæ se acturum esse pronuntiat de Oceano, qui totam terram ambit; quæ ipsa sententia Dionysii est, ab Avieno expressa. Sed hoc nimirum arripit Cannegieter. ut sententiæ suæ velificetur, qua quum omnium carminum, quæ uni Avieno tribui solent, auctores dirimere conatur, tum hoc inprimis contendit, ut fabularum auctorem, qui hoc primum opus suum profitetur, ab auctore Descriptionis orbis distinguat, sicut ab eodem paullo ante Arateorum auctorem discerni voluit. Sed qui Phænomenon et geographicorum carminum non unum auctorem velit agnoscere, nescio qua ratione eum et quibus argumentis duci oporteat, quum non solum omnium codicum tituli, in uno auctoris nomine consentientes, sed et interiora utriusque libelli, unus idemque genius auctoris, par et simile institutum, idem stylus ornatus, figuris, verbis antiquis, et constructione græca insignis, unicuique, qui gustum et scientiam earum rerum habet, persuadere debeant, unum Avienum eorum auctorem esse. Neque ineptum est credere, fuisse hoc institutum Avieni, ut cæli pariter atque orbis terræ descriptione facta, morem atque munus Geographorum plane exsequeretur, qui ubi partes terræ referre et definire ad cæli regiones solent, utriusque descriptionem amant conjungere. Qua in re præivisse sibi poetam Varronem Atacinum haud dubie noverat, cujus e fragmentis Chorographiæ hodie exstantibus adparet, eum de cæli pariter ac terrarum regionibus loquutum esse. Itaque hac ratione ductum Avienum, credimus, post Dionysii Periegesin latino carmine expressam, voluisse cæli et astrorum descriptionem ex Arato reddere. Cætera, quæ de Avieni Descriptione Orbis terræ forte moneri possent, quia pleraque jampridem ad Prisciani Periegesin dicta sunt, nunc taciti præterimus.

III. Quod *Ora maritima* inscribitur carmen, versibus

iambicis scriptum, non integrum, sed fragmentum operis est, quo omnem oram maris mediterranei, cum Ponto Euxino et Mæotide, ad mare usque Scythicum describere voluit. Hoc ipse auctor declarat a versu 53 ad 71, et videtur innuere inscriptio libelli, quam prima editio Ven. præfert, ac Pithœus, P. *Melian* in ed. Madrit. et Hudsonus reddiderunt, *Oræ maritimæ liber primus*. Nam si hæc inscriptio e vetusto codice est, omnino significat vastum opus fuisse, quod totam marium interiorum oram describeret pluribus libris, quorum primus forte a Gadibus ad Ligusticum mare pertinuit. Nunc parte majore ejus operis perdita, initium tantum restat, longum id quidem, sed tamen et nonnullis lacunis hians, quod a freto Herculeo ad Massiliam usque procedit. Hoc opus, nescio, qui intactum Latinis ingeniis dicere Crinitus potuerit, quum Varronis Oræ maritimæ et Litoralia laudentur a Veteribus. Et Jo. Baleum illud magno errore non Avieno, sed Rufino cuidam, poetæ Britanno, tribuisse, sup. in Procemio ad Rutil. (t. IV, init. Ed.) memoravimus. Ad Probum, virum Consularem, scriptum esse, idque versu primo indicari, Vossius et ex eo Funccius notant. Quod quidem hactenus verum esse non abnuo, ut Probus intelligatur, qui aliquando honoribus Consularibus floruit, sed id ab Avieno hoc loco significari nego. Probum enim nudo nomine adloquitur, neque alium, quam amoris et benevolentiæ honorem habet, sanguine sibi junctum, et liberorum loco esse significans, cæterum tum, quum scriberet, adolescentem admodum, cujus docilitati et discendi cupidini gratificari ea descriptione Oræ maritimæ cupit. Nempe, ut ex versu carminis 1 et 32 patet, interrogaverat Probus, nobilis juvenis, Avienum, quis Ponti Euxini et maris Mæotici situs esset; cui desiderato quo benignius accuratiusque respondeat, omnem maris mediterranei ambitum edocendum suscipit, ut inde Mæotici situm maris, quod pars extrema et terminus illius est, hoc melius intelligeret. Hoc loco non intempestivum, nec ad

declarandum operis de Ora maritima scopum inutile sit, quærere, quæ caussa fuerit, cur et Probus juvenis de situ maris Mæotici tam curiose quæreret, et Avienus, qui parentis in hoc officium se præstare ait, tam operose et diligenter, quippe longo carmine elaborato, respondendum putaret. Et, nisi plane fallor, hæc caussa fuit. Erat Probus juvenis, qui quibus honoribus et divitiis eluxerit postea, superiore loco docuimus, ex ea gente, quæ Aniciis, Clodiis, Flavianis, Hermogenianis, Olybriis ipsisque Avienis innexa, ingentes divitias et amplissima patrimonia per omnes fere Romani imperii provincias, mari mediterraneo circumjacentes, possidebat, et sine dubio tot Præfecturis Pr. Orientis, Italiæ, Illyrici continuo gestis adquisiverat. In Ponti tractibus ampla habuisse prædia, Pontici nomen declarat, Hermogeni, Præfecto Pr. Orientis, a quo Hermogeniani nominati, tributum; in Thracia, Olybrii (1). Anicios fere solos maximas opes possidere scribit Zosimus (2), et *Casas*, villam Aniciorum in Africæ regione Syrtica memorat Itinerarium Anton. Flavianum Myrmecium agros et prædia in Taurica habuisse, cognomen ostendit; in Africa et Iberia, Avienus noster in carmine testatur. Musoniano, quem ipsum Avieni nostri cognatum puto, agros in Asia fuisse, innuit Symmachus (3). Denique de ipso, qui hæc juvenis quæsivit, Petronio Probo, Præf. Pr., Amm. Marcellinus tradit (4), sparsa per universum orbem Romanum patrimonia habuisse. Jam puer nobilis, qui tot regnorum et villarum dominus futurus erat, qui prædiorum multorum, quæ gentiles sui per diversas et longinquas orbis Romani terras tenebant, vix nomina tenere, nedum regiones et situs poterat, hic, mirum non est, si de regionibus

(1) Vid. Reinesius, Epist. ad Rup. pag. 641.
(2) Lib. VI, cap. 7.
(3) Epist. lib. III, 53.
(4) Lib. XXVII, cap. 11.

prædiorum, præsertim longinquis, curiosius quæsivit, atque hinc situm maris extremi, Mæotici, præcipue cognoscere voluit (1), cujus in terris adjacentibus plurimas ejus gentis possessiones fuisse diximus. Avienum vero negotio eo suscipiendo, credibile est, inservire, non modo studiis, sed et gloriæ gentis illius, cui scribebat, voluisse, operamque dedisse, ut Probo per occasionem eam plurima, si non omnia, gentis suæ prædia per insulas et ambitum maris mediterranei ostenderet, neque dubium est, quin ille per totum opus regna nobilium Romanorum diligenter adnotaverit, modo illud integrum, nec parte maxima truncatum, ad nos pervenisset. In ipso mari Mæotico describendo præcipuum sibi auctorem fuisse Sallustium profitetur, *ad cujus inclytam descriptionem multa* se dicit *junxisse*, quæ ex Græcorum commentariis sumpsisset. Unde totius Oræ maritimæ descriptio enata videtur. Atque ex hoc loco Avieni colligo, Sallustium descriptionem Ponti Euxini singulari libro dedisse, quem miror a viris doctis, qui de Romanis scriptoribus egerunt, inter deperdita Sallustii scripta non memorari. Etsi videri potest Sallustius, ut quidam existimant, hanc descriptionem libro IV Historiarum, ubi de bello Mithridatico egit, inseruisse, idemque fecit Amm. Marcellinus, lib. XXII, cap. 8, qui, per occasionem profectionis Juliani in Orientem, situm Pontici sinus et regiones populosque per eum tractum monstrare suscipit; tamen, quum ea descriptio toties sub peculiari titulo citari a Grammaticis soleat, id satis caussæ esse videtur, ut pro libro Sallustii singulari habeamus. Nonius Marcellus (2) *Sallu-*

(1) Non est mirum, inquam, Probum juvenem prædivitem hæc quæsivisse, siquidem Ammian. Marcellinus, lib. XIV, cap. 6, pag. 26, scribit, eam suo tempore adrogantiam et vanitatem nobilium et Senatorum Romanorum esse, ut « patrimonia sua in immensum extollant, cultorum utpote feracium multiplicantes annuos fructus, quæ a primo ad ultimum solem se abunde jactitant possidere ».

(2) Pag. 524 edit. Paris. in v. *Proximum*.

stium in Situ Ponti adlegat: commentator Horatii (1) *de situ Pontico:* Servius (2) *Sallustium de Ponto.* Alia fragmenta, in quibus de Ponto et ejus populis agitur, si nudum auctoris nomen, nec ejus libri titulum adpositum habent (3), propterea ad alium Sallustii librum referri non debent. Si omnia fragmenta libri IV Historiarum, ad quem pertinuisse descriptionem Ponti putant, relegimus, nullum in iis reperimus, quod ad Pontum ejusque gentes spectet. Quæ igitur ad hunc spectant, et nunquam ad Historiarum aliquem, sed aliquando ad proprii tituli librum referuntur, hæc probabiliter indicant, librum Sallustii de Situ Ponti sejunctum ab ejus Historiis fuisse. Cæterum mirum videri potest, quum olim M. Terentii Varronis liber *de Ora maritima* exstiterit, a Servio aliquoties citatus, hunc ab Avieno non usurpatum, nec juxta Sallustium inter fontes materiæ suæ memoratum esse. Sed fortasse Varronis liber non similis Avieni proposito fuit, nec maris mediterranei ambitum complexus est, siquidem e Servii loco ad Æn. I, 112, potest colligi, eum solummodo, vel præcipue, de ora maritima Italiæ egisse. Illud magis mirari licet, Avienum in exponenda Ora maritima commentariis vetustissimorum Græcorum, quos ipse versu 42 seqq. nominat, plurimum usum esse, atque notitiam locorum et gentium antiquis temporibus magis, quam suis, accommodasse. Unde de ea parte Descriptionis, quæ hodie superest, et Hispaniæ maxime oram continet, Petrus *de Marca* observavit (4), Avienum antiquata gentium nomina usurpare solere, eaque omittere, quæ tum in usu erant, quum ipse scriberet. Sed videtur eum amor et copia lectionis antiquæ et literarum

(1) Ad Carm. lib. I, od. 17, 18.

(2) Ad Æn. III, 533.

(3) Ut in Servio ad Æn. II, 312, XII, 143; Macrob. Saturn. VII, 2; Scholiast. Juvenal. XV, 115.

(4) Locum vide inter testimonia.

Græcarum permovisse, ut hoc consilio uteretur, et fortasse ad dignitatem nobilis et prædivitis juvenis putabat pertinere, ut per occasionem hanc uberiore doctrina imbueretur, atque e præsenti gentium locorumque statu in memoriam vetustiorum temporum adduceretur. Neque tamen in recensendis locis omisit plane, quæ nova et suis temporibus nota essent, ut e pluribus locis fragmenti, quod superest, adparet.

IV. *Fabulæ Æsopi XLII*, elegis scriptæ, et Theodosio cuidam dedicatæ, licet a plerisque eruditis, atque olim a Joanne Sarisberiensi (1), similitudine nominis inductis, Avieno nostro adtributæ sint, mihi tamen nunquam huic auctori deberi visæ sunt, sed juniori, ejusdem forte familiæ et nominis. Quamquam enim de diversa scriptura nominis, quod in nonnullis codicibus Anianus, Avianus, Abienus, Abidnus scribi dicitur, non multum laboro, quippe eadem in antiquis monumentis sæpe variata vel confusa arbitror, in nullis tamen, quantum mihi rescire licuit, integrum nomen Rufi Festi Avieni inventum est. Et stylus Aviani fabulatoris plane diversus, simplex, incomptus, languidus, molestus sæpe et impeditus, nonnunquam barbarus, rudis ingenii et inexercitati scriptoris experimentum præbet, quod ad vim et elegantiam Avieni nostri minime accedat. Addo etiam, quod hunc auctorem Christianorum sacris addictum fuisse e fabula XXIII et fabula ultima haud obscure adparet, ubi idolorum cultum explosisse, et martyrium probasse videtur, a quibus tamen Avienum nostrum alienum fuisse docuimus (2). Quo magis igitur Cannegie-

(1) Polycrat. lib. VII, 24, pag. 438.

(2) Casp. Barthius, Adv. XLVI, cap. 16, in fine, censet, nihil minus, quam Avieno fabulas adjudicari debere, « quum ad hujus spiritum et nervosissimam dictionem collatæ eæ fabulæ sint vix trama figuræ ». Idem, lib. XIX, cap. 24, XXVII, 3, et lib. L, cap. 7, alias rationes

teri rationes probamus, quibus, fabulas non esse Aviani, demonstravit, hoc minus adsentire ejus sententiae possumus, qua Flavium Avianum, fabularum auctorem, ad aevum usque Antoninorum evehere, ejusque stylum a labe serioris latinitatis vindicare conatur. Quod licet multa industria et magno doctrinae adparatu agat, nunquam tamen mihi persuadere potui, ut eam sententiam solidis argumentis confirmatam, quaeque ei obstare videntur tam multa et gravia, feliciter ab eo refutata arbitrarer. Non est hujus vel loci, vel otii mei, singulas ejus vel plures rationes excutere: primarium tamen ejus argumentum, quo tanquam fundamento tota haec disputatio innititur, tacere non possum, quin paullo accuratius explorem. Avianus in praefatione ad Theodosium materiae, quam sumpsit sibi, ducem Æsopum laudat, ejusque fabulas dicit Babrium Graecis iambis repetiisse, et Phaedrum inter Latinos partem earum aliquam quinque in libellos resolvisse. Cannegieterus vero alium auctorem, qui fabulas Æsopias post Phaedrum scripserit, producit, Julium Titianum, ab Ausonio, Epistola XVI, ad Probum, laudatum, quem probat Principibus Caracalla, Macrino atque Elagabalo vixisse (1). Quum igitur inter Phaedrum et suum saeculum Avianus nullum auctorem fabularum ponat, Titianus autem proximus aetate Phaedro sit, isque ab Aviano non memoretur, hinc colligit Cannegieterus, Avianum ut Phaedro minorem aetate, ita majorem prioremque Titiano fuisse, atque adeo sub Antonino Pio et M. Aurelio floruisse. Enimvero haec disputatio fundamento admodum infirmo nititur, idque duobus ma-

pro sua sententia adducit, praesertim, quod fabularum auctor Christianum se prodat. Quae quidem Nic. Antonius, Bibl. Hisp. vet. II, 9, pag. 180, non per omnia probat, subjicit tamen: « Nec ideo tamen Barthii judicium nos audacter improbamus, aut fabularum scriptorem nostrum omnino volumus Avienum ».

(1) Hoc agit in dissertatione de aetate Aviani, cap. 10, 11 et 12.

xime vitiis laborat: primo quidem, quod Cannegieterus Avianum existimat in præfatione seriem omnium fabularum auctorum ad sua usque tempora recensere voluisse; deinde quod præteritum ab Aviano Titianum falsæ adsignat caussæ. Avianus ut materiam fabularum a se susceptam commendet, ducis et auctoris ejus Æsopi famam et auctoritatem prædicat, quem ait et Apollinis Delphici monitu ad fabulas scribendas excitatum, et a sapientibus viris maximi factum esse, quorum alii fabulas illius pro exemplo adduxerint in sermonibus suis, alii adeo versibus expresserint. In istis nominat Socratem et Flaccum, in his Babrium et Phædrum. Vides, non seriem et ordinem antiquiorum auctorum, qui apologos Æsopios scripserint, recenseri, qui profecto aliter et plenius fuisset constituendus, si id quidem voluisset Avianus; neque Socratem et Horatium pro fabularum Æsopiarum scriptoribus aut collectoribus ab Aviano haberi, sed pro iis, qui fabulas doctrinæ caussa subinde adhibuerint pro exemplo. Proinde ab his distinguit, quos deinceps laudat, Babrium et Phædrum, quos dicit fabulas Æsopias non tantum laudasse et usurpasse, sed repetitas, et quidem versibus iambicis, in aliquot volumina collegisse. Laudat autem eos solum fabularum collectores, qui versibus scripserunt, quod eorum exemplo suum ipsius consilium, qui elegis scribat, vult commendatum; sed hinc adparet etiam, cur Titianum, quamvis se priorem, his auctoribus accensere noluerit. Hunc enim Ausonius l. c. testatur Æsopi apologos, versibus iambicis trimetris a quopiam veterum poetarum græce conscriptos, oratione pedestri et soluta Latinos fecisse:

> Apologos, en, misit tibi,
> Æsopiam trimetriam:
> Quam vertit exili stylo,
> Pedestre concinnans opus,
> Fandi Titianus artifex.

Apologi Æsopii trimetri, quos Titianum vertisse Ausonius

scribit, haud dubie sunt ipsius Babrii, quem Avianus nominat; idque agnoscit Cannegieterus (1). Quippe hodienum tetrasticha trimetra de fabellis Æsopiis sub Gabriæ vel Fabrii nomine exstant. Quod igitur Titianus nihil aliud, quam Babrium Græcum vertit latine, et quidem prosa, neque adeo novas confecit fabulas (2), plane nulla caussa fuit, cur Avianus Babrio jam nominato Titianum subjiceret, quem eumdem ac Babrium esse sciebat, atque inter diversos apologorum auctores referre nec poterat, nec debebat (3). Hoc pacto vera omissi ab Aviano Titiani caussa

(1) Dissert. cit. cap. 11, pag. 275.

(2) Quum Th. Tyrwhittius, in Diss. de Babrio, p. 37, edit. ab Harlesio curata, adseveret, « sequioribus sæculis, quum non modo numerorum metricorum suavitas, sed etiam omnis orationis elegantia neglecta jaceret, cœpisse homines male feriatos Babrii fabulas in prosam reducere », miror eum ex loco Ausonii non observasse, Titianum inter Latinos forte primum fuisse, qui hoc auderet.

(3) Quoniam Julius Titianus, de quo hactenus egimus, idem est ac ille, quem Jul. Capitolinus *provinciarum libros pulcherrimos*, et Servius *Chorographiam* scripsisse testatur, et nos supra in Proœmio ad Rut. (t. IV, init. Ed.), inter veteres Geographos retulimus, liceat jam de libro geographico Titiani nonnihil observare, quod ipsa Cannegieteri disputatio subjicit. Hic scilicet, Dissert. cit. cap. 11, opinatur, Julium Titianum esse Cosmographum illum, quem Cassiodorus, de Divin. lect. cap. 25, Julium oratorem, omisso Titiani nomine, nuncuparit. Sic enim hic: « Libellum Julii oratoris, quem vobis reliqui, studiose legere festinetis: qui maria, insulas, montes famosos, provincias, civitates, flumina, gentes, ita quadrifaria distinctione complexus est, ut pæne nihil libro illi desit, quod ad Cosmographi notitiam cognoscitur pertinere ». Sed si hic Julius orator esset Titianus, opusculum geographicum, vel Cosmographiam, quæ hodie exstat, et a plerisque sub Æthici, a Gronovio sub Julii Honorii nomine edita est, necesse esset Julii Titiani nomine inscribi. Nam plane idem est opus, quod describit Cassiodorus. *Quadrifariam distinctionem* habet, quum omnem terræ orbem in quatuor partes describit, Oceani orientalis, occidentalis, septemtrionalis et meridiani, et in singulis eodem ordine, quo Cassiodorus perhibet, *maria*, *insulas*, *montes famosos*, *provincias*, *civitates* sive oppida, *flumina et gentes* recenset. Contra in Cosmographia non leguntur, quæ Servius

aperta et manifesta est, ex ipsaque Aviani oratione et mente declarata; atque adeo fundamentum illud, cui superstruere Cannegieterus antiquam ætatem Aviani voluit, plane corruit. Taceo alia, quæ sententiæ illius obstant,

ad Æn. IV, 42, et XI, 651, e Titiani Chorographia memorat, et omnino luculentius et copiosius fuisse videtur illud Titiani, quam hoc Julii oratoris, quod hodie exstat, monogrammon opus. Unde nec Vossius, qui de Julio Titiano luculenter egit, de Histor. Lat. lib. II, p. 172, illud inter scripta ejus referre ausus est. Igitur Julius orator Cassiodori diversus a Titiano, qui Chorographiam scripsit, eoque multo recentior est, recte autem ab eruditis auctor Cosmographiæ, quam habemus, existimatur, quia in vetusto ejus codice *Julii oratoris utriusque artis*, in alio *Julii Honorii, magistri periti*, nomen exaratum fuit, ut refert Vossius, de Philolog. cap. 11, num. 16, p. 59. Interim non plane abnuerim, esse forsitan Cosmographiæ, quæ exstat, adfinitatem aliquam cum antiqua illa Titiani, et Julium Honorium libellum suum ex antiqua et copiosiore Titiani excerptum, et in brevius contractum dedisse, pro more serioris ætatis, qua Honorius vixit, quæ copiosas disciplinarum institutiones refugiebat, et difficiles ad intellectum reputabat, ut de ipsius Titiani rhetorica innuit Isidorus, Orig. lib. II, cap. 2. Suspicionis meæ ratio hæc est, quod teste Vossio l. c. in codice Thuaneo hæc ad calcem operis sunt adjecta : « Hæc omnia in descriptione recta Orthographiæ transtulit, publicæ rei consulens, Julius Honorius, magister peritus, etc. » et in alio codice, quem Gronovius edidit, hæc subjiciuntur : « Excerptorum excerpta explicita orthographiæ a Julio oratore utriusque artis feliciter ». Nescio quid sibi vox orthographiæ in his verbis velit, nisi vitiose pro Chorographia posita est, quæ erat Titiani, adeo verbosa, ut Julio Honorio pro captu sæculi sui excerpenda videretur. Honorius, qui excerpsit, fortasse ille Scholasticus sæculi VI est, cujus carmen ad Jordanem Episcopum Ravennensem edidit Jo. Mabillonius, tomo I Analect. vett. p. 364 (et nos inter testimonia de Lucilio Juniore huj. op. t. III, p. 67, retulimus. Ed.) Alius Honorius, Augustodunensis Presbyter, sæculo XII Cosmographicum opus reliquit, quod *de Imagine mundi*, sive *dispositione orbis* inscriptum, non solum descriptionem orbis terræ, sed et temporum rerumque gestarum persequitur, et in Biblioth. Patrum Maxima, Lugdunensis, tomo XX, inter opera Honorii Augustodunensis legitur. Liber primus ejus operis agit de mundo supero et infero, sive Sphæra; secundus, de temporum differentiis; tertius, de temporum volubilitate, seu Chronologia.

impedimenta sat gravia, quæ ille multis molitionibus ægre amovere potuit. Flavii nomen, Aviano additum, quod ipse Cannegieterus fatetur non nisi sero e gentili prænomen factum, neque ante Constantini tempora inter privatos frequentatum; item Theodosii, cui inscripta præfatio Aviani est, nomen Græcum, neque facile inter Romanos ante tempora Theodosii Magni reperiundum; hæc, inquam, nomina, quæ quodammodo signum et characterem efficiunt ætatis ejus, qua Avianum vixisse merito putamus, quis non videat summopere repugnare, quo minus in tempora Antoninorum transferatur? Et qui ad vindicandam illi ævo latinitatem Aviani, nævosque styli varios et multiplices eluendos, insumptus est labor, licet ille egregias observationes et magnas eruditionis opes ubique conferat, tamen ita comparatus est, ut plerisque in locis collocatus in vanum, et suo effectu destitui videatur, relectoque post tot vindicias textu Aviani, nihilo minus infantia et balbuties auctoris, meliore ævo indigna, lectori vel invito adpareat. Ego quidem veritatem ultro se offerentem amplectens, et, quid alii operose quærant, incuriosus, omni adsensu dignam reperio sententiam, a plerisque receptam, quæ Flavium Avianum Theodosiani ævi scriptorem, nec eumdem cum Festo Avieno, sed huic ætate supparem, existimat (1), Theodosium autem, cui dedicatæ sunt fabulæ, non alium, quam Macrobium Theodosium, Grammaticum, Saturnaliorum auctorem, arbitratur (2). Quod auctor Ma-

(1) Etiam hoc fortasse junior est Lætus Avianus, cujus epigramma in opus Martiani Capellæ ex veteri codice produxit Barthius, Advers. XVIII, cap. ult. et ex eo Burm. in Add. ad tom. I Anthol. Lat. p. 738. Alium Avianum viri docti in antiquo cod. Mspto fabularum Hygini invenerunt, qui testetur, se epitomen fabularum earum fecisse, quæ hodie sub Hygini nomine exstant. Vid. Barth. Adv. VI, 22; Th. Galeus in Diss. de scriptoribus mythologicis, p. 40, et Th. Munkerus in Diss. de auctore Mythol. Hygini.

(2) Quod inprimis probavit Paul. Colomesius, Opusc. cap. 38, p. 90,

ium, quem dignitate Præfecturæ sacri cubiculi evectum nt, familiarius adloqui videtur, *Theodosi optime,* id im videri nemini debet, siquidem Avianus ipse, cujus im et munera ignoramus, forte non inferior dignitate it, atque etiamsi fuerit, hoc loco tamen Theodosium, sita ejus dignitate, ut virum doctum et sibi familiarem tat. Nam in præfatione satis aperte profitetur, velle se to fabularum libello gratum facere homini erudito; et e in Macrobium Grammaticum convenit, quod ille ju- um de suo Theodosio inserit: « Quis tecum de oratione, de poemate loquatur? Quum in utroque literarum ere et Atticos Græca eruditione superes, et latinitate nanos ». Non aliter se Ausonius gerit, quando ad Pro- n Præfectum Præt. de re aliqua literaria scribit. Quasi iemor summæ ejus dignitatis, æque familiariter eum oquitur: *Probe, vir optime.* Cæterum si auctorem fabu- im recogito familiarem Macrobii fuisse, subit animum jicio, fortasse eum vero nomine Flavianum esse vocan- n, quia sic adpellatur unus e confabulatoribus Saturna- s Macrobii, atque id in codicibus antiquis fabularum ertum perperam in duo nomina Flavii Aviani distra- n est.

'. Ad carmina Rufi Festi Avieni hodie exstantia porro renda sunt tria poematia minora, quæ pro instituto meo, poetam unumquemque, quoad licet, integrum et ple- n suo loco proponere studeo, carminibus geographicis, mvis diversi argumenti, subjunxi. 1° *Breve carmen ad vianum Murmecium V. C.* quo malogranata sibi mitti it, fellito oris sapore adfectus. Hoc Rufi Festi Avieni ien diserte præfixum in codicibus gerit. In antiqua

dens, plurium nominum Macrobii præcipuum, quo plerumque ntiquis Grammaticis adpelletur, esse Theodosium. Accedit huic ntiæ cum pluribus Nic. Anton. Bibl. Hisp. II, 9, p. 160.

editione Veneta, per Victorem Pisanum curata a. 1488, qua Phaenomena Arati, Descriptio Orbis terrae, et Ora maritima, cum Germanici Arato et aliis nonnullis continentur, hoc poemation initio praefigitur, eaque auctoritate certius vindicari Avieno, quam reliqua duo epigrammata, potest. Exstat praeterea in editione operum Avieni Madritensi, in Pithoei epigramm. vet. lib. IV, p. 186, edit. Paris. et p. 157, edit. Lugd., in Andr. Rivini collect. carm. de Re hortensi, post Palladium de Insitione, et Sept. Sereni fragmenta; denique in Petri Burmanni Anthol. Lat. lib. III, epigr. 58, unde traductum editor Collectionis Pisaur. una cum altero *Ad amicos de Agro*, repetiit tomo IV, et adjunctae Anth. Lat. classe VIII, pag. 484. Casp. Barthius, Advers. lib. L, cap. 7, post hunc J. A. Fabricius et J. N. Funccius adserunt, falsum esse Petrum Crinitum, qui hoc carmine Oram maritimam Murmecio nuncupari adfirmaverit. Sed ipsi hi docti viri falsi sunt, et perperam intellexerunt verba Criniti, qui quidem Probo dedicatum volumen de Maritimis diserte adfirmat, sed illi nomen Probi pro adjectivo habentes perperam traxerunt ad Murmecium, qui ante Probum nominatur. Verba ipsa Criniti legi possunt inter testimonia. Barthius praeterea loco cit. falso adfirmat, epigramma, quo mala Punica poscuntur ab amico, in vetustissima editione ab se inspecta praefigi iambis, quibus oram maritimam describit Avienus. Nam ut ego, ipsa hac editione inspecta, certo adfirmare possum, hoc epigramma ibi primo loco positum, et caeteris omnibus Avieni poematibus, quorum ultimum est Ora maritima, praemissum legitur. Hinc ab aliis pro dedicatione Arateorum, quae proxime sequuntur, habitum esse, alio loco monuimus. 2° Carmen *Sirenum Allegoria* inscriptum, quod Avieno haud indignum poemation vocat Fabricius. Praeter memoratam Avieni editionem Madritensem, sub titulo *Festi Avieni* illud edidit Pithoeus, epigr. vett. lib. IV, p. 152, edit. Paris. et p. 127, Lugd. et Andr. Rivinus libro superius nominato; sed Jos. Scaliger in Catal. Virg.

pag. 173, sub nomine Juliani, quod etiam margini Pithœi adscriptum est, et, monente Burmanno, qui idem Anthol. Lat. lib. I, ep. 69, edidit, in codice Petaviano exstat. In Thuaneo legebatur DE SIRENIS EVF. id est, Euforbii, sub cujus nomine alia in Catalectis epigrammata exstant. In veteri MS Vossiano simpliciter inscribitur DE SIRENIS, ut et in codice antiquo chartaceo Biblioth. Ambrosianæ, quem contulit Heinsius. DE CANTU SIRENUM Aldus et ed. Ven. 1480; item Jod. Willichius inter Virgilii Maronis epigrammata ethica, pag. 49. Et mihi sane aptius videtur *de cantu Sirenum* hoc carmen inscribi, quam *Sirenum allegoria*, quoniam non allegorica interpretatio est fabulæ de Sirenibus, uti quidem Palladii Allegoria Orphei, quam supra (huj. op. tom. III, p. 451. Ed.) dedimus, sed mera narratio fabulæ. Et si certa est inscriptio, quæ Festo Avieno tribuit hoc carmen, putaverim equidem partem esse *Virgilii fabularum*, quas ab Avieno scriptas esse Servius memorat, ad explicandum locum Æn. V, 864, compositam. Etsi enim iambis eas scriptas fuisse Servius dicit, id de plurimis intelligendum videtur, non de omnibus; et variatione aliqua metrorum delectare in iis Avienum voluisse, credibile est. 3° Carmen *ad Amicos de agro* iisdem libris et locis editum est, quibus superius poematium ad Flavianum, excepta tantum edit. Veneta. Cætera de eo referam verbis Petri Burmanni in adnotatione ad hoc carmen, tom. I Anthol. Lat. pag. 496: « Christianismum sapere hoc epigrammation notavit cl. Canneg. in Diss. ad Avian. cap. 2, in fine: et ex codice Leidensis bibliothecæ, in quo Catoni inter alia tribuebatur, adfert in Rescript. Boxhorn. de Distich. Caton. c. 24. Male in nonnullis Martialis editionibus refertur inter ejus epigrammata ad lib. IV, epigr. 90; sed recte Scriverius, ut poeta suo indignissimum, rejecit in Appendicem, pag. 309, sive inter spuria, et quæ falso Martiali adtribuuntur, cum titulo DE RUSTICATIONE. Vide illic ejus præfationem, ubi nec in optimo Palatino, aut aliis melioribus libris conspici, sed in

veteri scheda inscribi AVIENO V. C. testatur ». Apud Pithœum duo extremi versus desiderantur, qui tamen in Scriverii et aliis Martialis editionibus subjunguntur, et a Burmanno in codice Vossiano ab Heinsio collato, Wittiano, et duobus aliis Vossianis reperti sunt. 4° His brevibus carminibus quarto loco monumentum Festo Avieno a filio Placido positum, et versibus scriptum, subjungendum putavi. Quum enim priore illius parte ipse loquatur Avienus, ut possit pro ipsius carmine haberi, atque nobis jam plures ejus versus hac in præfatione excitandi explicandique fuerint, referri sane ad carmina Avieni merebatur, atque exstare alicubi integrum in nostra collectione debebat.

VI. Ex libris Avieni deperditis memorandæ sunt *Virgilii fabulæ*, et *Livii historiæ* iambis expressæ ab Avieno, ut prodit Servius ad Virg. Æn. X, vs. 272 et 388. Fabricius in Biblioth. Lat. solum Livium iambis scriptum agnoscit, non æque Virgilium, et in loco Servii Æn. X, 388, verba *Virgilium et* spuria esse putat. Sed alterum locum Servii non consideraverat vir summus, ubi Virgilii fabulæ iambis scriptæ diserte memorantur. Metaphrases fuisse Livii et Virgilii, ut sunt Arati et Dionysii, plerique judicare eruditi videntur, sed falli eos facile concedet, qui cogitet, quam inconditus et vastus, quam vero etiam inutilis et vanus labor hic futurus fuisset, si quidem Virgilium et Livium totum, at quantos libros! non aliter, quam iambis conversos reddere et describere voluisset. Igitur fecisse mihi Avienus in iis libris videtur, quod multi Grammatici vel poetæ scholastici solebant, qui themata Virgiliana ex certis locis poetæ seligebant, atque ex iis majore versuum numero expositis singularia carmina efficiebant. Hinc Avienus non continuum opus poeticum e perpetuo Virgilii et Livii textu in iambos converso confecit, sed summa rerum capita, exstantia facta, historias et fabulas selectas seorsum exposuit, et de suo ornavit, ordine tamen librorum servato. Hoc nisi tenea-

mus, difficile ad intellectum est, quomodo, quod Servius utroque loco ait, Avienus potuerit in Virgilianis fabulis nomina et adfectus cometarum memorare, aut fabulam, quam Virgilius ipse non tradidit, suis iambis exponere (1).

VII. Septimo loco scripta nonnulla hodie exstantia memorabimus, quæ ob similia auctorum nomina, paremque ætatem, aut ob simile institutum ingeniumque auctoris, ad Avienum nostrum subinde relata sunt. 1° Crinitus Avienum quemdam, poetam Græcum, nominat, cujus epigrammata legantur. Eum autem videtur intelligere, qui in Anthologia Græca Ἀϐϐιάνος dicitur, quinque circiter epigrammatum auctor, quæ primo et secundo libro exstant. Abbianum quidem græce dictum esse pro Aviano vel Avieno, nemo abnuerit, qui et Abienum, Abeienum, Abianum meminerit in Latinis inscriptionibus corrupte positum; neque Græca epigrammata male conveniunt Avieno nostro, quem novimus græce doctissimum fuisse, ut Proconsulem Græciæ diu inter Græcos versatum, et in carminibus suis dictionis et constructionis Græcæ summopere studiosum esse; sed tamen alia desunt argumenta, quibus Avienum epigrammatum Græcorum auctorem certius cognoscamus. 2° Fuerunt etiam qui *Breviarium de victoriis ac provinciis populi Romani ad Valentinianum Aug.* prosa scriptum, et jam sub Sexti Rufi, jam sub Rufi Festi nomine vulgatum, ad Avienum nostrum pertinere suspicati sint. Fabricius cum Nic. Anto-

(1) Quamvis mirum nonnullis videri possit consilium illud Avieni, quo integrum Virgilii poema alio versuum genere, nimirum iambico, exprimere studuit, notari tamen meretur, eumdem morem a Græcis hominibus, in Græcisque poetis, subinde usurpatum esse. *Marianum* quemdam, Patricii honore sub Anastasio Imp. functum, Suidas memorat, plurium Græcorum poetarum, ut Theocriti, Apollonii, Callimachi, Arati, Nicandri metaphrasin iambis scripsisse. Quo sane exercitationum genere talem se Marianus scriptorem inter Græcos, qualem Avienus inter Latinos, præbuit.

nio (1), ætatem non convenire putat, quod, qui sub Valentiniani I imperio senem se ævoque graviorem profiteatur, idem sub Theodosio, quum Macrobius scriberet Saturnalia, juvenis esse non potuerit. Nos qui supra Festum Avienum antiquiorem, quam hactenus existimatum est, pronuntiavimus, et Avienum Macrobii alium ab eo et juniorem putamus, per ætatem quidem Rufum Festum, Breviarii auctorem, concedimus non sejunctum ab Festo Avieno esse, sed tamen eumdem esse hanc maxime ob caussam negamus, quod Festus Avienus ubique ut versificator et plurimorum auctor carminum, nullo àutem scripto prosaico clarus, perhibetur. Et Festum historicum rectius pro eo Festo habemus, quem post Syriam administratam et Magisterium memoriæ gestum a Valente Imp. ad regendam Proconsulari potestate Asiam promotum, sed multis prave factis insignem fuisse, Amm. Marcellinus (2) cum aliis memorat, et cujus supra jam mentionem fecimus. Vidit hoc et probavit H. Valesius, in adnot. ad dictum locum Marcellini, eumque Christ. Cellarius in secunda Sexti Rufi editione, Hal. 1698, sequutus est. Præter ætatem plane congruentem juvat inprimis Valesii sententiam, quod in Msptis antiquissimis *Festi Dictatoris Breviarium* exaratum est, ut in notis ad Victoris Epitomen testatus est Andr. Schottus. Quod enim Marcellinus dicit Festum Magisterium memoriæ ante Proconsulatum gessisse, id non aliud officium est, quam Dictatoris, qui alias *dictare ad memoriam* et græce ἀντιγραφεὺς dicitur (3).

(1) In Bibl. vet. Hisp. lib. II, cap. 9, pag. 161.

(2) Lib. XXIX, cap. 2, pag. 612.

(3) Qui editionem *Breviarii rerum gestarum populi Rom.* a Fabricio memoratam, curavit, quæ sub titulo *Sexti*, sive *Festi Rufi*, V. C. *Dictatoris Magistri militum* prodidit Brugis, ex offic. Hub. Goltzii, 1565, in-8, is haud dubie Dictatoris titulum e Mspto, quod diximus, petiit, simulque ad Marcellini locum, qui Magisterium Festo tribuit, respexit; sed quum, quale hoc esset, non intelligeret, mirum inde officium Dictatoris Magistri militum excudit, quod certe a Festi ætate alienissimum fuit.

Et Rufum Festum non ad Valentinianum, ut vulgo editur, sed ad Valentem, qui Orientem regebat, scripsisse, idem Valesius monet. 3° Post Breviarium Rufi Festi Fabricius eodem capite *Sexti Rufi* opusculum *de regionibus Urbis Romae* nominat, quod cum P. Victoris libello ejusdem argumenti Onuphrius et alii ediderunt. Is scriptor, etiamsi forte idem sit, ac Breviarii auctor, sicut et *libellum provinciarum Romanarum*, quem post Schonhovium Cellarius ad Festi Breviarium edidit, ei haud gravate adscribere velim, multo minus tamen, quam ille, cum Festo Avieno miscendus est. 4° Ob alias rationes, et maxime ob ingenium consiliumque simile, quod in *Epitome Iliados Homeri* adparet, hunc libellum olim ad Rufum Festum Avienum retuli, neque me hucdum sententiæ illius pœnituit; quoniam tamen tota hæc disputatio, quam (huj. op. t. III, p. 457 seqq. Ed.) de auctore ejus carminis institui, ab epigrammate ibi prolato, tamquam a principio, pendet, quo auctor perhibet, se Iliadem in villa sua maritima scripsisse, equidem, si alius certior ejus epigrammatis auctor, quam Avienus, proferri posset, non repugnarem, quominus huic Epitome Homerica tribueretur. Sunt certe nonnulli alii ejus ætatis præstantes viri, qui, et honoribus et fama poetæ florentes, istius poematis probabiles auctores haberi possint; ut Fl. Valerius Messala, cujus carmen Rutilius Numat. (1) laudat, et Afranius Syagrius, Consul et Præfectus Pr. Italiæ A. C. 381, qui poeta insignis est habitus, amicus Ausonii et Symmachi; denique ipse Symmachus P. U. qui villam maritimam habebat Baulis, ubi se jucundum agere otium, ubi *alta turbis quiesci, et fruendis feriis nullum esse modum* ait, atque etiam versibus subinde scribendis se vacare testatur (2). Sed nimirum alia deficiunt indicia, e quibus auctores esse ejus operis colligamus.

(1) Itin. I, vs. 268.

(2) Epist. lib. I, 1 et 8.

VIII. Plane spurium et recentius in Hispania confictum, suppositumque Avieno, opus *de urbibus Hispaniæ mediterraneis* Nic. Antonius memorat (1), et tria ejus fragmenta recitat, ab Hieronymo *de Higuera*, et Petro *de Roxas*, Mauræ Comite, in *Historia Toletanâ*, tum ab Alphonso Tellio Menesio in *Historia Orbis* producta, quæ partim hexametris versibus, partim iambis, de Carpetanorum nomine a carpentis et equis curulibus ducendo, tum de urbis Toleti origine ab Hercule repetenda, agunt; sed a Nic. Antonio pessimæ fraudis et ineptissimæ inscitiæ variis ex rationibus arguuntur, et Hieronymi Romani ab Higuera, Jesuitæ Toletani et famosi falsarii, suspectis mercibus accensentur. Nos ex his pariter, atque aliis Hispanorum commentis supra memoratis, oppido intelligimus, quanto molimine illi suum facere Avienum, atque ex nomine ejus aliquam gloriam suæ patriæ adstruere laboraverint, quæ Nic. Antonius multo facilius refutare, atque uno veluti ictu profligare potuisset, si quidem falsissimam, cui ista superstructa sunt, opinionem de patria Avieni Hispania ipse non temere admisisset, aut melius de ea ex antiquo monumento Avieni, quod ipsi excussimus, edoctus fuisset.

Revertor nunc ad carmina Avieni, quæ hoc volumine proponuntur, geographica, ut quid hactenus, a quibusque viris, in iis castigandis edendisque elaboratum sit, et quid ipse, quibusque subsidiis instructus, præstiterim, ostendam. Editiones eorum non admodum frequentes esse, e catalogo, quem subjungimus, adparet. Qui selecta eorum loca, aut casu oblata separatis in libris correxerint et explicuerint, haud multi inveniuntur: qui totum textum recensere adnisus sit, et castigationes in eum collegerit, fortasse unus Hudsonus est; sed qui perpetua adnotatione emendandum pariter ac illustrandum sumpserit, hactenus inveni neminem.

(1) Bibl. vet. Hisp. lib. II, cap. 9, p. 162 seq.

Primus omnium Avieni opera per orbem eruditum typis vulganda prodidit Georgius Valla, curante Victore Pisano, Venetiis, an. 1488. Quam editionem quum sollicitissime quæsivissem, in tribus Saxoniæ bibliothecis exstare cognovi, et diligentissime excutiens suo loco destinavi accurate descriptam dare, unaque errores et dubias super ea opiniones, quæ adhuc inter eruditos obtinuerunt, discutere aut componere. Textum primæ editionis admodum mendosum emaculare et corrigere adgressi sunt Triumviri ætatis suæ eruditissimi, atque una viventes Viennæ, Jo. Cuspinianus, Jo. Camers, et Joach. Vadianus, qui uti de universa Geographia (1), ita de poeta geographo Avieno, quasi certatim et communicata inter se opera, bene mereri studuerunt. Cuspinianus *Dionysii Situm orbis interprete Avieno* edidit Viennæ, an. 1508, et in dedicatione ad Stanislaum, Episcopum Olomucensem, indicat, se hoc opus *non lacerum modo ac singulis pæne carminibus depravatum, sed integris quoque chartis inversum (quod nemo animadverterat), emunctum ac castigatum, prodire in lucem jussisse,* adjutum etiam esse humanitate Aldi Manutii, qui eum *græco Dionysii venerandæ vetustatis exemplari* donaverit. Meminit præterea *adnotationum suarum, descriptarum in commentariolum,* quas propediem se missurum promittit. Sed an istæ in Avieni Periegesin adnotationes umquam lucem viderint, mihi non compertum est. Non multo post Cuspinianum

(1) De universa Geographia hi Triumviri bene mereri studuerunt : Cuspinianus non solum Avieno primum emaculando, sed etiam Prisciani interpretatione Dionysii emendatius edenda, quæ Viennæ in-4 prodiit, nullo anno notato : Camers, præter commentarium in Periegesin Prisciani, eoque correctum Avienum, etiam commentario in Solinum, qui prodiit Viennæ an. 1520, in-fol. et valde laudatur a Salmasio : Vadianus præter emendatum Avienum, edidit Pomp. Melam cum adnotationibus, Viennæ 1518, Basil. 1522, Paris. 1530, fol. denique singulare opus, *Epitomen trium terræ partium, Asiæ, Africæ et Europæ, compendiariam locorum descriptionem continentem.* Tiguri, 1534 et 1548, in-8.

tempore, nempe an. 1512, Joannes Camers Viennæ edidit *Dionysium de situ Orbis Prisciano interprete*, cum amplo commentario, in quo simul operam commodat Avieno, eumque permultis locis emendat, exemplari eodem usus, quod paullo ante Cuspinianus dederat. Hunc non modo in commentario ad vs. 887 memorat, sæpe secum de quibusdam Avieni locis disseruisse, sed et in epilogo commentarii gratus prædicat, quod sibi græci Dionysii venerandæ vetustatis copiam fecerit. Eodem loco testatur, *Magistrum Joachimum Vadianum, et Magistrum Adrianum Wolfhardum Transylvanum, ob eorum ingenuos mores ac non vulgarem eruditionem charitate sibi junctissimos*, in scribendo edendoque commentario adfuisse. Præterea memorat, *in manibus sibi esse Solinianas adnotationes, quibus latius prosequatur, hic in Prisciano omissa*. Et commentarium Camertis in Solinum prodiisse scimus Viennæ an. 1520, fol. Sequutus est Vadianus, qui itidem Viennæ Periegesin Avieni an. 1515 emendatiorem edidit. Quæ editio sane mihi cum aliqua vel æmulatione, vel reprehensione Cuspiniani facta videtur, siquidem vix probabile est, scriptorem aliquem tam brevi tempore post alteram editionem in eadem urbe recudi, nisi desiderata sint in priore, quæ cito alia editione corrigenda videantur. Et verba, quibus Vadianus in titulo utitur, hanc suspicionem movent. Dicit se *pleraque loca, quæ antehac vitiosissime impressa erant, restituisse, observata clausularum carminumque exacta distinctione*. Hæc ipsa maxime neglecta est in Cuspiniani editione, quæ nulla fere interpunctione utitur: literas majores nullas, neque ad initia sententiarum, neque ad nomina propria discernenda usurpat. Et sicut Cuspinianus ad calcem libri subjecit: *Cuspinianus nevos et verrucas sustulit*, sic Vadianus, quasi hoc negans, subscribit: *Vadianus tandem nevos et verrucas pro virili sustulit*. Et posthæc ortæ sunt inter hos tres viros, quos nominavi, ob similia, quæ æmulabantur, studia, graves offensiones et simultates, quas si quis

propius cognoscere velit, legat epistolam Cuspiniani ad Vadianum, a Goldasto in Centuria Philologicarum epistol. num. XXXI, p. 125, editam, qua in Camertem et Vadianum acerbe invehitur; tum Joach. Vadiani *locorum aliquot ex suis in Melam commentariis explanationem*, ad Joannem Fabrum missam, et Vadiani in Pomp. Melam commentariis adjectam, qua Joannem Camertem, in suis ad Julium Solinum enarrationibus, multas in iis commentariis sententias maligne carpsisse queritur, seque contra eum, ut præceptorem suum, modeste et reverenter defendit. Multum præstitisse Cuspinianum editione sua, et plurimas mendas sustulisse, collata cum eo exemplari prima Veneta facile docet, cæterum et hoc adparet, mendosum adhuc multis locis esse, tum nulla distinctione verborum, sententiarum, et versuum elucidatum. Sed Vadiani magnum studium in castigando Avieno fuisse, facile intellexi, quum primum ejus exempli perlustrandi, et cum Pithœano conferendi, facultas fuit. Adeo correctum esse deprehendi, ut mirifice gauderem, ejus mihi copiam ab Heynio V. C. e thesauris bibliothecæ Goettingensis factam esse, vehementerque mirarer, tam parum cognitum tractatumque viris eruditis fuisse, ut præter Is. Vossium vix alius occurreret, qui ejus notitiam habuisse videretur. Quamvis enim viderim a C. Barthio, N. Heinsio, Jo. Schradero emendationes Avieni elegantes haud paucas esse repertas, quæ exacte cum texto Vadiani conveniunt, nolim tamen adfirmare, eas a Vadiano, nomine ejus suppresso, acceptas esse. Illud tantum dolendum est, quum nullas texto poetæ notulas addiderit Vadianus, dubium relinqui lectoribus, quænam emendationes solo ejus ingenio, quæque codicibus et auctoritatibus nitantur. Nam in frontispicio libelli scribit, *pleraque se loca partim aliorum judicio, partim suo studio et diligentia, restituisse;* addit vero, *perlegisse* simul *et contulisse proba exemplaria.* Parte tamen aliqua hujus sollicitudinis liberavit me superior Cuspiniani editio, quam ad manus habebam, et conferre

poteram; in qua, quæ cum Vadiani lectione videbam convenire, credere poteram e veteribus libris esse; quæ discrepabant, a Vadiano emendata. Duobus tantum illustrioribus locis Avieni hic ostendam, quantum adjumenti utraque editio Viennensis conferre ad textum Avieni recte constituendum possit. Versus 140-143 Descriptionis orbis sic leguntur in vulgatis :

> In Boream Zephyrumque dehinc deflexa parumper.
> Hinc sinus Ionius curvatur litoris acta,
> Alta petunt rauco penitus repentia fluctu,
> Cespitis et gemini tellus irrumpitur alto.
> Nam qua cæruleis, etc.

Viderunt interpretes, inprimisque Schraderus, vitiose turbatum esse ordinem horum versuum, nec facilem sensum fundere, nec cum Dionysio convenire. Vidit, inquam, Schraderus loco eo multum versato, transponendos esse versus 141 et 142. Sed quod ille ingenio et meditatione vix reperit, hoc dudum præstantissima exemplaria Cuspiniani et Vadiani obtulerunt, qui versus illos ordinant, uti nos edidimus : « ..... Zephyrumque dehinc deflexa parumper Alta petunt... Hic sinus Ionius... Cespitis et gemini... Nam quæ cæruleis ». Versus 1015 in vulgaribus exemplis corruptissimus exstat, neque criticorum cura satis adhuc restitui potuit :

> * Priscas idæ fomes calidis adoletur in aris
> Sæpe Dionææ Veneri.

Salmasius quidem (1) commodam emendationem reperisse videtur, quam et Hudsonus recepit :

> Prisca Side : sus hic calidis adoletur in aris.

Sed Græca Dionysii demonstrant, hic Aspendum urbem nominandam fuisse, et utraque Viennensis editio duos ver-

(1) Ad Solin. pag. 549.

sus hoc loco exhibet, Græcis Dionysii perfecte respondentes, ex iisque errore librarii unum conflatum esse docet :

> Piscosi Aspendum flumen secus Eurymedontis,
> Sus ubi deformis calidis adoletur in aris
> Sæpe Dionææ Veneri.

Manifesta adparent corruptarum vocum *Priscas idæ fomes* vestigia in duorum versuum initiis, prioris quidem verbis *Piscosi Aspendum*, et alterius *Sus ubi deformis*, ita ut integer versus, quem vulgares editiones ignorant, per duas Viennenses redditus Avieno reperiatur. Talia plura in Vadiani exemplo inveni, hic non enarranda, quæ desperatissimis locis Avieni medelam, a criticis et interpretibus ægre quæsitam, expeditissime adferunt. Nec tantum in emendandis corruptis lectionibus felix Vadiani opera adparet, sed maxime in distinctione versuum et sententiarum accurata, quæ prioribus in editionibus aut vitiosa, aut nulla erat, unde sensus poetæ sæpe mirifice adjutus et illustratus est. Valde omnino Avieno fraudi fuit, quod Vadiani editio præ Pithœana, quæ jam insequuta est, negligi plane cœpit et oblivioni data est. Nam quum Pithœus, Vadiani editionem ignorans, Avieni Descriptionem orbis inter Epigrammata et Poematia vetera ederet, hic liber, ob collectionem tot aliorum carminum rariorum gratus inprimis et utilis, et diversis annis ac locis, Parisiis, Lugduni, Genevæ, ter repetitus et recusus, eruditorum manus et musea occupavit, et Vadiani adeo exemplaria expulit, quamvis ille nihil omnino præstitit Avieno, textumque mendosissimum edidit. Adfirmat quidem Christ. Daumius (1), editionem Pithœanam e prima Veneta anni 1488 maxima ex parte expressam esse, nec diffiteor, in lectionis vitiis, et mendis et lacunis plurimum utramque convenire; sed inveni tamen Venetam

(1) Ad Paulin. Petroc. pag. 348, et de caussis amissarum Ling. Lat. rad. pag. 129.

nonnunquam lectiones satis bonas et integras repræsentare, ubi Pithœus deteriores, immo lacunas habet. Conferantur, si placet, versus 5, 78, 97, 253, 607, 1193, 1342. Unde haud inique colligo, Pithœum ad describenda Avieni poemata libro scripto, vel excuso, ab edit. Veneta diverso, eodemque multis locis vitiosiore usum esse. Quoniam præterea Veneta editio inter alia magna vitia duas paginas 84 et 85 transpositas et inversas habet, quod vitium Cuspinianus se in antiquis exemplaribus animadvertisse dicit, neque tamen in Pithœi exemplo similis trajectio commissa reperitur, hanc etiam ob rationem non videtur illud e Veneto expressum esse. Editores Pithœum sequuti, Trognæsius in duplici editione, Antverpiæ 1608, et Duaci 1632, Petrus *Melian* in Madritensi, 1634, Hudsonus denique tomo IV Script. Geogr. Græc. min. omnes Pithœi textum amplexi sunt, antiquas Cuspiniani et Vadiani recensiones ignorarunt, quamvis Hudsonus nonnulla ex observationibus eruditorum castigavit, subinde etiam editionem Madritensem citavit, nullo tamen ejus merito. Nam quæ ista a texto Pithœano diversa habet, præter paucissimas levissimasque correctiones, subinde in margine notatas, non alia sunt, nisi errata typographi, vel ipsius editoris. Qui in Corpore poetarum Lat. omnium Avieni poemata repetierunt, Maittairius et editor Pisaurensis, non aliam, quam Pithœi recensionem sequuti sunt. Ipse Jo. Schraderus, qui recentissime Avieno recensendo curam criticam, eamque singularem, adhibere aggressus est, quantum ex notis ejus manuscriptis intelligere potui, Venetam quidem editionem primam habuit et consuluit, non Viennenses antiquas. Quapropter summopere lætatus sum, quod mihi tam præclaræ editiones, perperam adhuc neglectæ, ad recensendum felicius Avienum, contigerint, quas multo emendatiores esse, et melioribus e fontibus fluxisse, quam Pithœanam ejusque sequaces, manifestum est. Ex utraque editione usum percipere singularem licebit. Ut multa Va-

dianus in texto Avieni egregie constituit, quibus intellectus ejus et recensio emendatior juvetur, ita videtur subinde, nimio omnia mendosa loca resarciendi et emendandi studio abreptus, suo indulsisse ingenio, phrasesque et constructiones nonnullas, quas Avienus amat et peculiares habet, Græcas et insolentiores, ad usitatam loquendi formulam accommodare, quod et Camers subinde facit in commentario ad Priscianum. Has observare et adserere licebit e Cuspiniani exemplo, qui multo pauciora mutavit, et vetustarum lectionum, quas in codice suo inveniebat, retinentior fuisse videtur.

Eorum scriptorum, qui seorsum diversisque in libris castigando et illustrando Avieno operam dederunt, primus sine dubio est, quem supra nominavimus, Jo. Camers in commentario ad Prisciani Periegesin, quem propterea (huj. op. t. præc. Ed.) reddendum curavimus, ut conferri a nostris lectoribus posset. Proximus huic est Cœlius Calcagninus, qui Avieni, quem perpetuo Ruffum vocat, plura loca obiter emendavit in Adnotatiunculis, seu glossematis ad Dionysium, quæ e libro Cœlii excerpta Dionysio, ejusque interpreti Rhemnio, subjunxit Valentinus Curio in editione Basileensi, anni 1522, in-8. Guil. Morellius in notis ad Dionysium, edit. Paris. 1559, subinde ad interpretationem Avieni provocavit; isque exemplo Vadiani usus videtur, quod, quum librum Morellii ipse non viderim, e quadam adnotatione Schraderi ad Descr. Orbis, v. 267, collegi. Bernardus *Aldrete*, Hispanus, in Antiquitatibus Hispanicis et Africanis, quæ Antverpiæ an. 1614 prodierunt, plura Avieni loca pro testimonio, vel illustrationis caussa, adduxit. Casp. Barthius in Adversariis Descriptionem Orbis illustravit lib. XXIV, cap. 9, XXVIII, cap. 16, XLVI, 16, XLIX, 13; Oram maritimam, lib. XXVIII, cap. 12 et 14. In Comment. ad Statium aliquoties, ut tom. II, p. 443, 909; III, 986, 1326. In Ablegmin. lib. IV, cap. 6, 7, 9, 11, 13, 14, Oram maritimam; cap. 16 et 19 Descriptionem orbis. Utrumque opus Sal-

masius in Exercitt. Plin. ad Solin. multis locis; item Is. Vossius in Observ. ad Pomp. Melam, et ad Scylacis Caryand. Periplum; Nic. Heinsius in Advers.; Auctor non nominatus, sed quem Jos. Wassium esse, Christoph. Saxius in Onomast. liter. part. I, p. 479, prodit, in Miscell. Observ. vol. I, tom. II, p. 273 seqq. et Fr. Oudendorpius, ibid. vol.V, t. I, p. 64 seqq. et tom. II, p. 165 seqq.; seorsum Oram maritimam emendarunt Mart. Opitius, Var. Lect. cap. 7 et 11; Lud. Nonius in Hispania aliquoties, Petrus *de Marca*, Marcæ Hispanicæ pluribus locis, denique Jo. Schraderus in libro Observationum. Taceo, quæ alii poetarum nobiliores interpretes, ut Nic. Heinsius ad Ovidium, Brouckhusius ad Tibullum, Petr. Burmannus ad Anthol. Lat. de nonnullis Avieni locis subinde monuerunt. Sed nescio, quod iniquum fatum hunc poetam, quamvis nobilem, et jucundum lectu, et a multis egregie laudatum, pressit, ut multi quidem consilium illius perpetua commentatione illustrandi edendique ceperint, nemo tamen ad hoc usque tempus perfecerit. Jac. Bongarsius in Epist. CLII ad I Camerarium, scripta Argentinæ an. 1597, huic Camerario et Rittershusio edenda Avieni Opuscula Aratea et Geographica commendat, et, si quis ea in re elaborare velit, collaturum se promittit tum Varias Lectiones ad Avieni Oram maritimam, quam habeat ad manuscriptum exemplar emendatam, tum Germanici Cæsaris Aratum aliquot centenis versibus auctiorem, atque alias emendatiorem. Neque vero a Camerario aut Rittershusio quidquam tentatum esse constat. Josepho Scaligero constitutum fuisse, Avienum recensere, et una cum suis commentariis edere, Casp. Barthius in Advers. et in Ablegm. et Fabricius in Bibl. Lat. memorant. Casp. Barthius, Advers. lib. XLIX, 13, novam Avieni editionem promisit. Jo. Priczeus, ut ipse ad Apul. Metam. p. 95, prodit, notis satis copiosis illustratum editionique paratum in scriniis habuit, sed non emisit. Alii multi hic illic observationes in Avienum delibarunt, ad plenam poetæ exornationem non de-

:runt. Nam quod Jo. Hudsonus, tomo IV Geograph. um, plurimas eruditorum emendationes ad textum . collegit, tantum abest, ut ipse plena perpetuaque ıtione ejus defungi voluerit, ut multa intacta et ab ccuratius excutienda reliquerit. Nostra denique ætate hraderus, humaniorum literarum in Academia Frane- ıa professor eximius, quum alios poetas minores, odie neglectos et parum tractatos, critico lustrare in- et expurgare consuevit, tum maxime Avienum sibi endum sumpsit, plurimasque animadversiones in poetam, doctas sane et laboriosas, conscripsit, sed n fato suo præventus, aut aliis impeditus occupatio-, reliquit imperfectas. Notarum quidem Schraderi de- ı quosdam flores doctiss. Friesemannus in novissima ıe Descriptionis Orbis terræ dedit, in quibus tamen quæ Heinsio potius, quam Schradero, debentur; sed etiores multo in utrumque Avieni opus geographicum relictas esse, quum ab auctoribus Bibliothecæ Cri- quæ Amstelodami prodit, obitum Schraderi parte p. 143, nuntiantibus, didicissem, adnitentibus viris imis mihi amicissimis, Laurentio Santenio, et Ev. nberghio, ut ornando abs me Avieno concederentur, avi. Quibus quidem traditis et inspectis compertum beralius de eo opere famam esse loquutam; nam nec ım Periegesin Avieni integræ et plane elaboratæ anim- ıiones, nec in Oram maritimam, nisi paucæ admo- :t tenues conjecturæ repertæ sunt; sed erudita huma- ıi Wassenberghii cura accessit, qui commentarios leri nondum exasciatos, et pericula adnotationum :, atque accuratius digesta et concinnata meis usibus t. Hujus igitur diligentiæ et favori debetur, quod entationes Schraderi, alias forte oblivioni et tenebris ındæ, jam in lucem vindicantur, et mihi facultas data dnotationibus tam doctis Avienum felicius illustrandi. ero referendis iis operam dedi, ut mentem senten-

tiamque Schraderi ubique, quanta possem fide et accuratione, redderem, et quum ille adnotationes suas per singulos carminis versus continuarit, accurateque et copiose omnia persequutus sit, ita ut priorum etiam interpretum sententias recenseret, hinc sæpe aliorum notis diserte repetendis supersedere potui, raro etiam meas ipsius addere necesse habui, nisi ubi aut dissentiendum modeste, aut aliud uberius declarandum videretur. Textum geographicorum opusculorum ad exemplum Jo. Hudsoni t. IV Geograph. Græc. min. recensui, et cum antiquioribus editionibus contuli, variantesque lectiones cum conjecturis eruditorum ab eodem collectas non repetii solum, sed et locupletavi et ponderavi, quamque ipse amplecterer, vel probavi subjecta adnotatione, vel sola ejus usurpatione in contexto auctoris indicavi. Quamquam haud gravate fateor, non ita felicem ubique meam in emendando vel illustrando operam fuisse, ut quibusvis lectorum desideriis satisfactum videri possit, id tamen spero abs me præstitum, quod subjecta operis materies, quod labor haud perfunctorius, et præsentia rei gerendæ subsidia permittebant.

Quum vero mihi ad Avienum commentanti variæ adfuerint animadversiones et conjecturæ doctorum virorum, quas vel editas et vulgatas variorum auctorum libri typis impressi suppeditarunt, vel ineditas, et manu viri docti alicubi notatas, benevolentia amicorum submisit, jam reliquum esse videtur, ut quænam fuerint singulæ, quibusque notis literarum eas in adnotationibus insigniverim, lectoribus meis aperiam :

1. *Schraderi* in Avienum notas plurium generum habui. 1° Quas voculis *Schrad. in sched.* notavi, sunt subitariæ et brevissimæ adnotationes ad varios poetas, et in his ad Descript. Orb. et Oram mar. Avieni, in schedis singularibus scriptæ a Schradero, forte adhuc juvene. 2° *Ad marg. Trogn.* sunt breves animadversiones ad marginem

editionis Antverp. apud Trognæsium, 1608, notatæ, quas J. H. *Hœufft*, vir eruditus, descripsit, atque una cum superioribus ad me misit Laur. Santenius. Dubitavi subinde, an omnes essent Schraderi; immo procedente opera intelligere mihi visus sum, esse eas, certe plerasque, Withofii, a Schradero enotatas; quippe non solum ipse plures ei tribuit in notis, sed etiam in præfatione ad Emend. p. 56, profitetur, habuisse se Withofii correctiones in ora libri, qui cum plurimis aliis ad se pervenerit. 3° *Apud Fries.* quas H. Friesemannus texto Avieni ab se edito subjecit, et partim in præfatione ad eum librum protulit. 4° *In not.* his voculis intelliguntur notæ uberiores, quas Wassenberghius e commentariis Schraderi descripsit, ego singulis Avieni versibus adposui, ad usque v. 1162, in quo deficiunt.

2. *Gronovii*, quæ repertæ sunt in margine Avieni ex edit. Paris. Pithœi, an. 1590, in-8, quæ fuit in bibliotheca Gronovii; cujus? non compertum est mihi. Pleræque sunt ductæ et notatæ ex aliis scriptoribus, Barthii Ablegm. et Advers. Salmasio ad Sol. Opitii Lect. Var.

3. *Font.* Petri Fonteinii aliquot adnotationes, quas Friesemannus privatim secum communicatas in præf. ad Avienum protulit, passim etiam Schraderus memoravit in notis suis.

4. *Cam.* Jo. Camertis in comment. ad Prisciani Periegesin.

5. *Cœl.* adnotatiunculæ excerptæ ex libris Cœlii Calcagnini, subjunctæ editioni Dionysii, Basil. 522, in-8.

6. *Barth.* Casp. Barthii in Adversariis et in Ablegm.

7. *Salm.* Cl. Salmasii in Exercitt. Plin. ad Solin.

8. *Heins.* Nic. Heinsii in Adversariis, aut in notis ad Ovidium.

9. *Obs. misc.* Auctor anonym. vel Fr. Oudendorpius in Ob-

servationibus Miscellaneis, vol. I, t. II, pag. 273 seq. et t. III, p. 373, et in Oram maritimam, pag. 385, et vol. V, t. I, pag. 64.

10. *Huds.* Jo. Hudsoni, cujus notæ textui subjectæ sunt (1).

11. *Odd.* Oddii, Angli, cujus conjecturas Hudsonus dedit in Addendis.

Codicum manuscriptorum Avieni tres fere in adnotationibus doctorum virorum memorari vidi: unum, qui olim Ortelii fuisse dicitur; cujus collatio manu Abr. Ortelii scripta, cum adscriptis quibusdam Andr. Schotti et Petr. Scriverii adnotatiunculis vel conjecturis, inter schedas Schraderianas reperta est: alterum Ambrosianum, vel Mediolanensem, quem Nic. Heinsius et alii adlegarunt, et Schraderus sibi visum ait: tertium Vossianum, quem item Schraderus in notis citat, fortasse in bibliotheca Leidensi reperiundum.

(1) Nos item Schraderi et aliorum notas, a Wernsdorfio ad calcem Descript. Orb. coacervatim rejectas, meliori, ut videtur, consilio, singulis textus versibus, quoad fieri poterit, subjiciemus; longiores vero Excursuum nomine distinctas ad calcem, ut consuevimus, edendas reservabimus. Ed.

EDITIONES OPERUM

RUFI FESTI AVIENI

PRÆSERTIM GEOGRAPHICORUM.

(Quæ sola Aratea Avieni exhibent, hac in serie omittuntur. — Et ad ipsa Aratea nos hæc enumerabimus et describemus. Ed.)

I. Prima omnium editio quodam consensu literatorum perhibetur Veneta, anni 1488, quæ omnia Avieni opuscula, astronomica et geographica, præmisso carmine ad Flavianum Myrmecium de malis Punicis, continet, adjunctis Arati Phænomenis, per Germanicum et per Ciceronem latine conversis, et Q. Sereni Samonici libello de Medicina.

Christ. Daumius, de caussis amissarum Linguæ Lat. rad. p. 129, et ad Paul. Petroc. p. 348, hanc editionem esse Georgii Vallæ, per Victorem Pisanum anno 1488 procuratam, dicit: Fabricius et alii aliam ejusdem anni Venetiis factam memorant per Antonium *de Strata* Cremonensem; éditor Collectionis Pisaur. poem. et carm. Lat. tomo IV, proleg. p. 31, has quasi duas editiones distinguit ita, ut metaphrasin Arati, cum Geographicis Avieni, apud Antonium *de Strata*, metaphrasin Dionysii per Victorem Pisanum prodiisse dicat; et Nic. Antonius in Bibl. vet. Hisp. lib. II, cap. 9, pag. 161, adfirmat se vidisse editam eodem anno Venetiis a *Thoma de Blavis de Alexandria*. Ad conciliandam hanc sententiarum diversitatem David *Clement* (*Bibliothèque curieuse, historique et critique, tome I, p.* 286) suspicatur, duas partes Veneti

exempli, plura poemata complexi, diversos habuisse impressores, et unam apud Thomam *de Blavis*, alteram apud Antonium *de Strata* excusam esse. Nos hanc controversiam dirimere studuimus, inspectis atque collatis tribus ejus editionis exemplaribus, quæ publicæ nobis bibliothecæ obtulerunt (1). Ex his cognovimus, Georgium Vallam esse auctorem editionis, eumque manuscriptos eorum carminum libellos, quos apud se habebat, concessisse typographo imprimendos; Victorem Pisanum, ejus discipulum, qui præfatus est (2), impressionis atque editionis curam gessisse; typographum et redemptorem libri fuisse Antonium *de Strata* (3). Hoc amplius docebimus ordine et serie rerum, quæ eo volumine continentur, memoranda. Post primum folium nullo titulo notatum sequitur præfatio hac epigraphe: *Victor Pisanus magni-*

(1) Unum ejus exemplum, indulgentia amplissimi Senatus civitatis Lipsiensis, ex ejus bibliotheca accepi, præbente C. A. Thiemio A. M. scholæ Thomanæ conrectore bene merito, quod tamen altera parte destitutum sola Avieni carmina repræsentabat. Alterum integrum, bibliothecæ Zwickaviensis, benevole suppeditavit mihi Jo. Gottlob Clausius, V. C. regendo Lyceo ejus urbis præfectus, idque ipsum exemplum est, quo olim usus fuit Christ. Daumius. Tertium in bibliotheca ecclesiæ Capitularis Magdeburgensis exstat, cujus luculentam accuratamque descriptionem mecum officiosissime communicavit Rev. J. F. A. Kinderlingius, pastor ecclesiæ Calbensis meritiss. quam per omnia convenire cum altero exemplo vidi. Codex ille forma ea, quam quartam dicimus, impressus est foliis octuplicatis, quæ in infima pagina notantur; et paginæ, quamvis ipsæ nullis numeris notatæ, numerantur 244, quarum 238 impressæ sunt, quia nonnullæ in principio et in medio codicis vacuæ literis sunt.

(2) Hunc Victorem Pisanum, Patricium Venetum, lego etiam commentarium in Ciceronis Oratorem edidisse Paris. ex officina Rob. Stephani, 1533, in-4. Ubi in præfatione ad Antonium Piciamanum, Venetum Patricium, scribit, se hunc commentarium ex ore Georgii Vallæ, præceptoris sui, excepisse. *Maittaire*, Ann. typogr. t. II, p. 789.

(3) Qui etiam opera Georgii Vallæ eodem anno Venetiis edidisse dicitur in Fabricii Bibl. Lat. med. et inf. æt.

fico ac singularis prudentiæ viro, Paulo Pisano, Senatori Veneto S. P. D. Hujus præfationis partem eam hic describemus, quæ narrationem de occasione et auctoribus ejus editionis habet.

« Quum proximis diebus apud eximium, et qui de omnibus artibus bene meritus est liberalibus, Georgium Vallam discendi caussa essem, tum impressor quidam eo se forte fortuna contulerat, poposceratque, ut opus aliquod multis commodum, nec minus sibi lucrosum ad imprimendum exhiberet : cui respondit se Arati Phænomena traditurum, quæ Avienus in latinum olim convertisset, quoniam quæ Cicero, deinde Germanicus latina fecissent, magna ex parte concisa sint ac mutila. Verumtamen eadem quoque ei imprimenda, quum se pariter traditurum polliceretur, et Avieni utpote integra se publice interpretaturum; traditurumque Sereni opusculum de curandis morbis variis, versu luculento compositum; idque quum audivissem, singularem horum operum utilitatem mecum colligens, nedum oblectationem, ipsum impressorem, ut ea curaret omnibus palam facere, jampridem abstrusa multis, impendio cohortatus sum, præceptorem porro nostrum exoravi, ut Aratum ac Serenum ei traderet. Quumque voti compos jam factus essem, is impressor demum a me postulavit efflagitavitque, ut his opusculis præfationem aliquam adponerem, unde unusquisque, quantum commodum adferat inspiciens, emat libentius. Ego autem facturum promisi, etc. »

Porro agit Victor hac in præfatione de antiquissimo auctore Arato, et de illis, qui hoc opus in latinum converterunt, denique summam operis Arati indicat. Præfationi subjiciuntur hæc verba : « Hic codex Avieni continet epigramma ejusdem, Arati phænomena, geographiam carmine heroico, et oras maritimas trimetro iambico : Germanici quoque et Marci Tullii Arati fragmenta ; et Sereni versus de variis curandis morbis ».

5.

Opus ipsum incipit pag. seq. 7 sive fol. a IIII cum epigrammate Avieni, quod inscribitur: « Rufus Festus Avienus V. C. Flaviano Myrmeco V. C. suo salutem ». Subjicitur statim eadem pagina: « Rufi Festi Avieni V. C. Arati phaenomenon liber incipit ». Atque hoc in libro Phaenomenon Arati Prognostica nulla inscriptione distinguuntur. Pag. 58 sive media legitur: « Rufi Festi Aratus explicit. Incipit ejusdem orbis terrae situs ». Et pag. 93: « Rufi Festi Descriptio orbis terrae explicit. Incipit Orae maritimae liber primus feliciter ». Hoc finito pag. 113 et ultima subjicitur: « Rufi Festi Avieni opera finiunt ». Hinc paginis tribus charta pura relicta est, et commutatis litterarum notis, chartarum ordinem indicantibus, cum litera a incipit pars altera voluminis, pag. 117, hac inscriptione: « Fragmentum Arati phaenomenon per Germanicum in latinum conversi cum commento nuper in Sicilia repertum ». Pag. 190 incipit « M. Tullii Ciceronis fragmentum Arati Phaenomenon » ad 208. Pag. 209: « Incipit Q. Sereni Medicinae liber », et finit p. 230, in qua subscriptum legitur: Hoc opus impressum Venetiis arte et ingenio Antonii de Strata Cremonensis, anno salutis MCCCCLXXXVIII, nono Cal. Novembres. In aversa ejus [illegible] pagina addere legitur: [illegible]

[illegible]

a seque visam in Vaticana bibliotheca adfirmat, equidem libens concesserim, fieri potuisse, ut Thomas *de Blavis* factam ab Antonio *de Strata* editionem Venetiis eodem anno repeteret, quod exemplaria prius edita scriptorum adhuc incognitorum, et valde desideratorum, non sufficere multitudini emptorum viderentur. Sed tamen et facile suspicari potui, quum Avienum a Thoma *de Blavis* impressum nemo adhuc cognoverit, forte errore quodam deceptum esse Antonium, qui scriptorem alium, a Thoma *de Blavis* anno 1488 Venetiis impressum, forte uno in codice cum Avieno conjunctum repererat, ejusque impressorem, in subscripto indice nominatum, ad priora Avieni, eique adjuncta opuscula pertinere reputabat. Suspicionem meam juvabat, quod Nic. Antonius memorat, in editione Thomæ *de Blavis* præcedere quidem epistolam Victoris Pisani, quæ in altera Antonii *de Strata* est, sed cum Arateis Germanici et Ciceronis, et Sereni Samonici opere medico, una adjunctum Avieno esse Hygini Astronomicon, quod in exemplaribus Antonii *de Strata* non est. Enimvero sciebam Hygini Astronomicon eodem anno 1488 Venetiis prodiisse, idque exemplum cognoveram virum clariss. mihique peramicum, J. N. Niclasium, Lycei Luneburgensis Rectorem, possidere. Qui quum illud rogatus mecum communicasset, intellexi plane ita esse, uti pridem conjeceram. Vidi eum librum Hygini eadem forma et ratione, qua Avieni et adjuncta opera, excusum esse, simile chartarum genus, octonis foliis, similes literas et notas paginarum habere; folium primum literis vacuum et nullo signatum titulo esse, ut in Avieni opusculis pariter, et in Germanici Arateis ei adjunctis factum est. Denique post finem libri addito carmini elegiaco Jacobi Sentini Ricinensis, quo astrorum cognitio, ut necessaria ad poetas intelligendos, commendatur, videbam hæc verba subjici: « Anno salutiferæ Incarnationis Millesimo quadringentesimo octogesimo octa-

vo mensis Junii die septima Impressum est præsens opusculum per Thomam *de Blavis* de Alexandria, Venetiis ».

Sic etiam notatum reperi exemplar, quod est in Bibl. Ducali Guelferb. Videntur omnino duo editores, hic Jacobus Sentinus Hygini, et Victor Pisanus Avieni, alter alterius æmulatione incensi, pro excitando astrorum scientiæ studio, duo illius auctores ex antiquis Latinos una edere, et pari ratione et forma adornare voluisse, ut commode conjungi atque compingi, tanquam unius argumenti scriptores, pariterque adhiberi alter alterius ad usum et interpretationem possent. Quod et sæpius factum esse, ambobus libris unum in codicem compactis, dubitari non potest: et sic compactos non solum ipse reperi in codice, qui est in bibliotheca Magdeburgensi, sed exstare etiam Lugduni Bat. legi in catalogo bibliothecæ Lugd. Bat. p. 174. Talem igitur codicem Nic. Antonius in bibliotheca Vaticana vidit. Qui quod nomen Antonii *de Strata* ad finem Sereni Samonici subscriptum non observaret, videbatque eadem ratione, nempe uno folio puro interjecto, Hyginum Germanico et Sereno adhærere, ut Germanicus Avieno, putabat Thomam *de Blavis*, sub finem Hygini nominatum, eundem impressorem esse præcedentium Avieni et Germanici libellorum. Et fortasse utrumque libellum fugitivo perlustrans oculo, Germanici Phænomena et Hygini Astronomicum pro uno eodemque libello habuit, quod in utroque similes asterismorum et cælestium imaginum figuræ, ligneis formis impressæ, conspiciuntur, et facile permutari possunt. His observatis pro certo habendum puto, unam Avieni et adjunctorum librorum editionem Venetam Antonio *de Strata* impressori deberi, nullam Thomæ *de Blavis*, qui solum Hyginum impressit.

Postquam hæc ex inspectis collatisque tribus exemplis editionis Venetæ constitueram, et in chartas retuleram meas, contigit mihi quartum adeo exempli ejusdem, quod

liotheca Florentina est, descriptionem ex Italia a videre. Nam dum amicis extraneis consilium edendi Avieni, et desiderium primæ editio- ut manuscripti exempli videndi, aperio, inter rogatus a me vir cl. Adamus Barichevichius, hu- rum literarum in Academia Regia Zagrabiensi Pro- præclare meritus, a summo viro, Angelo Fabro- 'ræsule ornatissimo, et Academiæ Pisanæ Curatore, omine impetravit, ut exempli Veneti, in bibliotheca ıtina reperiundi, collationem sua manu accurate ı, humanissime ad me perferendam curaret. Hoc i viri eximii officio, cujus caussa maximas ei gra- ıblice agendas debeo, id demum adeptus sum, ut singulis, quas ille in Italico exemplari, atque ego 'manicis pluribus observassem, egregie convenien- ipse in sententia, quam de prima ista editione tuleram, plane confirmarer.

norant editionem Venetam Antonii *de Strata*, præ- bricium, Mich. Maittair. Annal. typogr. tom. I, ; Catalog. Biblioth. Menarsianæ, pag. 348; Biblio- Lugduno Batavæ, p. 174; David *Clement*, *Biblio- curieuse*, t. I, p. 286.

osum admodum et multis nævis obsitum hoc ılum esse, unusquisque per se intelliget. Sed in ejus hoc maxime eminet, quod in Descriptione terræ duæ paginæ, nempe aversa folii *f.* et adversa f. II transpositæ et permutatæ reperiuntur, ita ut 'ersum 1047, omissis versibus 38 intermediis, per- cum versu 1086, atque isti omissi ponantur pagina nte. Hoc vitium respexit Cuspinianus, quum in la editioni suæ præmissa ait, Avieni « opus de situ jam pluribus annis non lacerum modo ac deprava- sed integris quoque chartis inversum haberi ».

)rbis terræ partibus liber Avieni olim prodiit Vene-

.Joannes Singrenius diligenter impressit. Viennæ mense Februario Anno, etc. Decimo quinto, 1515.» Constat foliis XXVI, in-4.

Præstantissima hæc est omnium, quæ adhuc visæ sunt, recentiorum etiam, Avieni editionum, sed indigne neglecta ab eruditis, vel ignorata potius. Quippe neminem eruditorum laudare eam memini, præter unum Is. Vossium, qui in Observ. ad Pomp. Melam, lib. I, cap. 14, p. 72, corruptissimum locum Descript. orb. vs. 1015, de quo in præfatione nostra diximus, *ex veteri libro* sic emendatum et suppletum citat, uti in Cuspiniani et Vadiani exemplis legitur.

Memoratur ea editio pariter, ac Cuspiniani, a Denisio, libro cit. p. 118. Præterea notata invenitur in Catalogo Bibliothecæ Lugduno-Batavæ, p. 198. Ipse habui e bibliotheca Academiæ Georgiæ Augustæ.

Georg. Draudius in Bibl. Class. pag. 1562, perhibet, Dionysii Afri *de Situ orbis* poema a Sexto Rufo Avieno conversum editumque Parisiis, 1560. Sed erroneum hoc indicium videtur.

V. Inter Pithœi Epigrammata et Poematia vetera legitur *Rufi Festi Avienii descriptio Orbis terræ*, pag. 244, edit. Paris. 1590, et pag. 389, ed. Lugd. 1596. *Rufi Festi Avieni Oræ maritimæ liber primus*, pag. 288, Paris. et p. 429, Lugd. Denique in tertia ejus libri editione, Genevæ 1619.

Expressa hæc est maximam partem e prima Veneta, sed nonnullis in locis vitiosior ipsa Veneta est: Vadianæ elegantiam nulla parte adsequitur.

VI. Inter *Poemata vetera*, quæ adjuncta sunt *Daretis Phrygii de bello Trojano libris VI a Corn. Nepote latino carmine donatis*, edita est *Rufi Festi Avieni Descriptio Orbis terræ* cum Lucani panegyrico ad Calp. Pisonem, Gratii

et Nemesiani Cynegeticis, et Calpurnii Bucolicis, per Alex. Carolum Trognæsium, Antwerpiæ apud Joach. Trognæsium, 1608, in-8; iterumque Duaci, 1632, in-8.

Expressa hæc est e Pithœana, paucis exceptis. Exstat in biblioth. Academiæ Goettingensis.

VII. Nic. Antonius l. c. refert, *Descriptionem Orbis terræ, una cum Ora maritima et fabulis Avieni* prodiisse Antverpiæ, 1632, in-4. Atque eadem editio memoratur in Catalogo Bibliothecæ Barberinæ, vol. I, p. 92.

VIII. *Ruffi Festi Avieni* V. C. *Hispani Opera quæ exstant*, nimirum Descriptio orbis terræ, Oræ maritimæ, Arati Phænomena, Fabularum liber, Epigrammata varia. *Don Petrus Melian, in Conventu Guatimalensi Novæ Hispaniæ Regius auditor, collegit, ex bibliotheca D. Laurentii Ramirez de Prado.* In ultima pagina libri: *Madridi ex offic. Franc. Martinez*, 1634, in-4.

Editio hæc una ex omnibus est, quæ Avieni opuscula, quotquot ei tribuuntur, conjuncta exhibet, eo quidem ordine, quem in titulo indicavi. Epigrammata, quæ ultimo loco exhibentur, tria sunt, *Sirenum allegoria, de malis Punicis* ad Flavianum, et *ad amicos de agro*, repetita e Pithœi collectione. Præter eam prærogativam, quam dixi, et præter summam ejus in Germania raritatem, nulla fere dos, nullus usus criticus ipsius libri est. Nihil enim editor ad Avienum emendandum vel illustrandum contulit, præter præfationem, qua de vita et scriptis Avieni copiose quidem, sed leviter et inepte agit, et vano conatu frivolisque argumentis, quæ e spuriis scriptoribus, præsertim Luitprando, petuntur, Hispanum et Christianum fuisse contendit. Textus omnium carminum, præter Aratea, de Pithœi exemplo valde mendoso sumptus atque descriptus est, nullis nisi apertissimis vitiis correctis, et ne una

quidem animadversione addita, subinde mendosior ipso Pithœano, ubi novi errores typographici admissi.

Exemplum ejus editionis, quod olim J. A. Fabricii fuit, hodie exstat in bibliotheca Electorali Dresdensi, unde ipse benigne concessum habui.

IX. *Descriptionem Orbis terræ* et *Oram maritimam* cum Prisciani Periegesi Latina Dionysio Græco adjunctas edidit Jo. Hudsonus, vol. IV *Geographiæ veteris scriptorum Græc. min.* Oxoniæ 1712, in-8. Textum Pithœano paullo emendatiorem dedit, eique varias lectiones et conjecturas eruditorum subjecit.

X. Inter *Opera et fragmenta veterum poetarum, profanorum et ecclesiasticorum*, a Mich. Maittairio collecta et edita Lond. 1713, fol. Avieni *Descriptio Orbis terræ* legitur vol. II, p. 1325, seqq. *Ora maritima*, p. 1334; *Arati Phænomena*, pag. 1551. Textus adparet ex Hudsoni exemplo exscriptus.

In *Corpore omnium veterum poetarum Lat.* secundum seriem temporum digesto, et quinque libris distincto, quod proditum est Genevæ, 1611, et Aureliæ Allobr. 1640, in-4, duobus voluminibus, *Fabulæ* quidem *XLII Rufi Festi Avieni* leguntur vol. II; sed desiderantur ejus Geographica.

XI. In *collectione Pisaurensi omnium poematum, carminum, fragmentorum Latinorum* legitur Avieni *Descriptio Orbis terræ* tomo IV, qui ethnicos poetas, minores et minimos, continet, et Pisauri an. 1766, in-4, prodiit, pag. 166; *Ora maritima* ibid. pag. 177, seq.

XII. *Rufi Festi Avieni Descriptio Orbis terræ, cum conjecturis nonnullis clar. Schraderi nunc primum editis, ac textui subjectis. Accedunt Nic. Heinsii, Casp. Barthii, cl. Salmasii aliorumque adnotationes in Avienum: impensis et curis*

H. Friesemanni, qui hic illic sua addidit. Amstelodami, apud Petrum *den Hengst.* 1786, in-8. Bene mereri doctus juvenis de Avieno, tam diu neglecto, atque excitare ejus memoriam, quasi sepultam, et lectionem adjuvare pro virili conatus est, excerpendis et in unum conferendis observationibus doctorum virorum, quæ partim in aliis libris prostant, partim latent etiamnum ineditæ. Sed, ut quædam ephemerides et relationes literariæ apud nos judicarunt, optandum fuit, ut doctissimus editor diligentiorem curam editioni adornandæ, et exscribendis digerendisque adnotationibus adhibuisset. Textum ex Hudsoniana editione non admodum accurate exscripsit, eique varias lect. et conjecturas ab Hudsono collectas subjecit, immixtis subinde Schraderi ineditis, quarum plures tamen non Schraderi, sed Heinsii aliorumve, a Schradero alicubi adnotatæ, sunt. Uberiores meliorisque notæ animadversiones Schraderi, quæque cum nostris, ex auctoris autographo repetitis, bene conveniunt, una cum aliis peregregiis Petri Fonteinii, præfationi suæ inseruit. Ad calcem poematis Avieni adponuntur capita nonnulla ex Heinsii et Barthii Adversariis, e Salmasii Exercitt. Plin. et ex libro Observat. Miscell. descripta, quibus Avieni aliquot loca corriguntur, aut explicantur.

Novam editionem carminum geographicorum, Avieni juxta atque aliorum, nuper promisit L. Baro *de Sainte-Croix* in Ephemeridibus eruditorum Paris. *(Journal des Savants)* mens. April. p. 217, ubi singulari programmate edendam ab se collectionem *Geographorum minorum antiq.* adnuntiat, quæ locupletior Hudsoniana futura est, et secundum ordinem temporum Græcos primum minores Geographos, mox Latinos *Melam, Solinum, Avienum, Rutilium,* alios exhibebit. Vid. Ephem. liter. Goetting. an. 1789, sch. 128.

Atque hæc est editionum *Descriptionis Orbis terræ* ad

nostra usque tempora factarum series, si aliorum poetarum editiones compares, admodum exigua, et cujus vix dimidia pars *Oram maritimam* una vulgavit. Fieri tamen potuit, ut una alteraque editio nostram scientiam fugeret. Quod si aliquando contigerit animadvertere, id alio tempore et loco indicare, non gravabimur.

DE

RUFO FESTO AVIENO

TESTIMONIA AUCTORUM AC JUDICIA.

I. AVIENUS ipse in Ora maritima, v. 71.

.... Reliqua porro scripta sunt
Nobis in illo plenius volumine,
Quod de orbis oris partibusque fecimus.

II. HIERONYMUS in Comment. ad Epist. Paul. ad Titum, vs. 12.

Hemistichium *Ipsius enim et genus sumus*, Act. XVII, in Phænomenis Arati legitur, quem Cicero in latinum sermonem transtulit, et Germanicus Cæsar, et nuper Avienus, et multi, quos enumerare perlongum est.

III. SERVIUS Grammaticus, ad Virg. Æn. X, v. 272.

Cometæ autem latine Crinitæ adpellantur: et Stoici dicunt has stellas esse ultra XXXII; quarum nomina et adfectus Avienus, qui iambis scripsit Virgilii fabulas, memorat.

IDEM ad Æn. X, vs. 388.

Hæc fabula in Latinis nusquam invenitur auctoribus. Avienus tamen, qui totum Virgilium et Livium iambis scripsit, hanc commemorat, dicens Græcam esse.

VII. LIL. GREG. GYBALDUS, de Poetar. Hist. Dial. IV, tomo II oper. edit. J. Jensii, p. 257.

Ruffus Festus Avienus in antiquis codicibus *Abidnus* dicitur, et in Servii etiam commentariis. Hic ab aliquibus Hispanus est existimatus; ego certe nihil habeo, quo vobis id adfirmare possim. Hic Dionysii Punici *de situ Orbis* versus ex Græcis Latinos fecit, item Aratea Phænomena, quod utrumque opus exstat carmine hexametro expressum. Et præter hæc *de Oris maritimis* librum edidit carmine trimetro iambico, ad Probum, virum consularem, ad quem etiam Cl. Claudianus scripsit. Quo argumento ducor, ut Avienum Claudiani, hoc est, Theodosii Imperatoris et filiorum temporibus floruisse credam, id quod et facile Hieronymi verbis adstruere possumus, qui quodam suarum epistolarum loco nuper illum scripsisse dicit. Alii Diocletiani Cæsaris, non satis firmo, ut mihi quidem videtur, argumento; alii utrumque inconfessum, parumve compertum esse volunt. Servius Grammaticus Avienum ait Virgilianas fabulas, et Livium iambicis versibus descripsisse. Sunt, qui hunc ipsum Avienum esse putent, quem Aurelius Macrobius in Saturnal. cœnis loquentem induxit. Utcumque, tolerabilis est poeta, et dignus, saltem ob rerum cognitionem, ut aliquando legatur. Sed ne quid a me desideretis, exstat et libellus ad Theodosium Imperatorem, hujus, ut putatur, Avieni, nisi nos fallit inscriptio, in quo plerosque Æsopi apologos elego carmine complexus est, qui an legitimus sit, non multum esse pretium operæ, ut disquiramus, existimo, etc.

VIII. PETRUS PITHŒUS, in Emendat. in Poemata vet. pag. 597, edit. Lugd.

Videtur Avienus idem operam posuisse in omnis generis fabulis explanandis, quarum aliæ ad corpora cælestia perti-

nent, ut Arati, cujus Phænomena carmine heroico latine expressit: aliæ ad heroas, ut Virgilii et Livii Andronici, quos iambicis versibus reddidit: tertium genus ad bruta animantia, ut Æsopi, cujus generis sunt illæ paullo post ad Theodosium, forte ad Macrobium, qui et Avienum ut coætaneum atque amicum in suis Saturnalibus loquentem inducit, quamquam eæ fabulæ in quibusdam exemplaribus Aviani, in aliis Aniani nomen præferunt, quo et citantur ab auctore libelli Proverbiorum, qui Bedæ adscriptus est, etc.

IX. MARTINUS OPITIUS, Var. Lect. cap. 7, p. 27.

Cepit me inprimis Rufi Festi Avieni de Ora maritima insignis liber, in quo rara sermonis et ad Græcam elegantiam accedens venustas, multaque ex deperditis auctoribus alibi non legenda. Aliud equidem fatum, quam ut tam mancus et mutilus circumferretur, plane meritus est..... Recte vero editur hoc carmen post Orbis Periegesin, ex Dionysii Græco in Latinum sermonem ab Avieno versam: nam et post illam confectum fuit. Indicat Avienus, etc.

X. RAMIRESIUS de Prado, in notis ad Luitprandi Adversaria, pag. 493.

Librum de situ Orbis, imitatus Dionysium, Græcum poetam, ut Crinitus docet, hexametro versu composuit; non vero, ut Gyraldus, alienæ laudis aliquando parcissimus, Dionysii versus ex Græcis Latinos fecit..... Quod profecto utriusque opus inspicienti erit palam,... et discrimen inter utrumque poetam et poema, minimus est labor agnoscere.

XI. CASP. BARTHIUS, Adv. lib. XXVIII, cap. 12.

Præstantissimus et magni omnino oris vates in iis est Rufus Avienus, quæ spiritum capiunt. In iambis vero et

venustus et eruditus: vulgo minus utilis habitus, certe v(a doctis ipsis rarissime nominatus, ob mendorum, credo copiam.

XII. IDEM eodem libro, cap. 16.

Luculentum et grande carmen est Avieni Periegesis, e Dionysio descripta potius, quam conversa.

Iisdem verbis de Periegesi Avieni judicat, Ablegm. lib. IV, c. 16.

XIII. IDEM, Advers. lib. XLVI, cap. 16.

Multa non tam bona, quam optima, vel et optimis m(liora nobis suppeditant poemata Rufi Avieni, scriptoris lu culentissimi, poetæ vero adeo excellenti spiritu, ut noı nunquam se ipsum vix videatur capere..... In translation Dionysii se ipsum tantus auctor sæpius, quam auctorei suum sequitur.

XIV. IDEM, Advers. lib. XLIX, cap. 13.

Quo magis lego veteres poetas, eo minus eos intellig vulgo condoleo, tam illi boni sunt condi bonarum rerum Avienum his merito suo accenseo, adeo uber est doctrinæ nec ego fere quidquam in eo lego, quin eruditior abs cedam.

In fine ejusdem capitis: Talia infinita sunt apud luculen tum scriptorem, et minime vulgaris ingenii, Avienu notanda. Eo persequenda a nobis et hic et alibi diligentius quo intactior is auctor vulgo. Pauci enim sunt, etiam h literas docti, qui eum vel legerunt, vel etiam ubi sit editu norunt; quod sane mihi talibus conversanti, experiri coı tigit; qui antiquitatis quosdam, sua ipsorum tamen opinior solummodo, consultissimos incidi, quibus etiam de nomir non erat satis cognitus, et ideo inter quisquilias nesc

cujus ipsorum latinitatis habitus. At secus viri insignes et nihil non scire cupidi, eaque laude posteris commendabiles: quorum etiam princeps Joseph. Scaliger enarrandum sibi, et junctim suis sibi cum commentariis edendum hunc poetam destinavit aliquando. In cujus nos aliquando vacuum locum, imparissimi licet, veniemus, cui dolet certe tantum scriptorem non peculiari aliqua editione integrum exstare; sed adhærere aliis instar interpretis, aut Collectanea explentis. Certe aliud meretur tanta poesis.

XV. GER. JO. VOSSIUS, de Histor. Latin. lib. II, cap. 9, p. 202.

Avienus totum Livium iambis expressit, ut ait Servius in Maronis illud, lib. X, *Hinc Helenum petit*, etc. Credo eumdem esse Rufum Festum Avienum, Arateorum interpretem, cujus prætcrea insignes atque eruditi libelli duo hodie versibus exarati exstant: nempe Περιήγησις, sive Orbis Descriptio, et Περίπλους, sive de Ora maritima..... Beatus Hieronymus commentario in Titum meminit ejus, ut nuperi scriptoris. Unde Theodosii Imp. ætate vixisse, colligimus: præsertim quum nec Probus ille, cui poematium de ora maritima sacravit, alius videatur, ac consularis ille Probus, ad quem scribit Claudianus. Ut omnino erret Crinitus, quando Avienum hunc Diocletiani æqualem facit, etc.

XVI. IDEM, de Poetis Lat. cap. 4, pag. 55.

Gratiani ac Theodosii temporibus fuit Rufus Festus Avienus, qui Aratum et Dionysii Περιήγησιν carmine latino transtulit: item carmen iambicum de Oris maritimis scripsit, idque ad Probum consularem, ut versu primo, et sæpius sequentibus indicatur... Nec alium puto Avienum, quem loquentem inducit Macrobius in Saturnalibus. Idem etiam videtur, qui fabulas Æsopicas carmine signavit elegiaco.

Quamquam in nonnullis codicibus is Anianus, atque etiam Anienus, immo et Abidnus vocetur, etc.

XVII. PETRUS DE MARCA, Marcæ Hispanicæ lib. I, cap. 12, num. 5.

Festus Avienus antiquata gentium nomina usurpare solet, eaque omittere, quæ tum in usu erant, quum ipse scriberet.

XVIII. PHILIPP. BRIETIUS, lib. IV, de Poetis Latinis, apud Nic. Antonium, Bibl. vet. Hisp. II, c. 9, p. 162.

Stylus Rufi Avieni tersissimus est, expeditus, et tempora meliora sapit.

Repetiit hoc judicium Adr. *Baillet, Jugem. des Savants*, t. III, pag. 285.

XIX. JO. PRICÆUS, in Adnot. ad Apul. Metam. p. 95.

Avienus iste, ut quibus vixit temporibus, non infimi spiritus poeta, notisque satis copiosis a nobis illustratus, quominus e scriniis prodiret nostris, occupata in aliis studia obstitere.

XX. OLAUS BORRICHIUS, Diss. II, de Poetis Latin. § 50.

Arati Phænomena latino carmine reddidit, facundius, ut liquet, nitidiusque, quam vel ipse Tullius, vel Cæsar Germanicus, quorum etiam metris adjungi solet. Reddidit et versibus Dionysii Περιήγησιν, et, quod mirere, universum Livium iambis expressit, si verum est Servii testimonium. Neque hic stetit generosus impetus: quippe præter alia, quæ ex fragmentis colliguntur, fabellas quoque Æsopias in

elegias convertit. Stylus ejus perspicuus est, tersus, elegans et sæculo suo floridior.

XXI. CHRISTOPH. CELLARIUS, in Dissert. de poetis scholæ publicæ util. § 25.

Dionysii Periegesin latine versibus hexametris Rufus seu Rufius (ut in inscriptione est) Festus Avienus reddidit, de quo supra diximus, quia hic idem est, qui Aratum poetam transtulit. Utinam vero castigatior translatio Periegeseos exstaret! Videant, quibus facultas est vetustos codices inspiciendi, et emendandi, quæ prava et corrupta jam leguntur. Non enim hæc tam nitida est, quæ ad nos pervenit, quam ejusdem est versio Aratea, etc.

XXII. HENR. DODWELLUS, in Diss. de ætate et patria Dionysii Perieg. § 25, p. 43.

Avienus, Græcæ vocis, Περιήγησις, δύναμιν per *Descriptionem Orbis terræ* interpretatus, suo tamen nomine, non Dionysii, inscripsit. In *Ora maritima* auctores recenset, unde sua hauserit, poeta nostro (Dionysio) vetustiores; Nostrum scilicet indignum, ætatis caussa, censens, qui vetustissimis accenseretur. Obiter enim aliudque agens memorat (nempe v. 331), et quidem merito; quippe per quem, in hoc etiam opere, profecerat. Ita Dionysio fraudem nullam fieri existimare poterant, etc.

(Vid. Testim. de Prisciani Perieg.)

XXIII. JO. ALB. FABRICIUS, Bibl. Lat. lib. III, cap. 11, § 3, pag. 608, edit. prioris (in recentiore Ernest. hæc non leguntur).

Adparet, Avienum altius surgere Prisciano, et minus in hoc, quam in illo, genii esse poetici. Priscianus vero non

tantum sibi indulgere ausus, simplici metaphrasi adstrictius inhæret Dionysii verbis, etsi ipse quoque interdum quædam interpolat, cujus rei ad vs. 906, illustre exemplum licuit observare, etc.

XXIV. JO. SCHRADERUS in libro Observ. cap. 4.

Elegans poeta (Avienus), qui non sine inflammatione animi, et adflatu quodam divino, versus numerose et volubiliter fudit.

RUFI FESTI AVIENI

DESCRIPTIO ORBIS TERRÆ

CUM

VARIETATE LECTIONIS

ET

INEDITIS JO. SCHRADERI,

EXCERPTIS ALIORUM,

ET PERPETUIS EDITORIS

ANIMADVERSIONIBUS

DE

R. F. AVIENI

DESCRIPTIONE ORBIS TERRÆ.

AD LECTOREM.

Qui parte secunda tomi V Poet. Lat. min.(1) reliqua omnia carminum geographicorum me editurum promiseram, nunc spatiis iniquis exclusus hanc sola Avieni Periegesi cogor absolvere. Caussa ejus rei quum ipsa hujus carminis, qua omnia hactenus edita superat, longitudo est, tum animadversionum Jo. Schraderi, quæ adduntur, copia et ubertas. Quas quoniam integras et illibatas dare ex promisso constitueram, neque tamen earum caussa ita me putabam in ordinem redigi, ut, quas æque necessarias esse viderem, adnotationes aliorum et meas vel contraherem, vel resecarem, factum est inde, ut tota in Avienum commentatio in hoc spatium atque in hanc amplitudinem excederet. Eadem caussa me coegit aliam, atque hactenus consuevi, rationem in ordinandis digerendisque notis inire. Quum Schraderi

(1) Hac autem parte hic tomus V noster conflabitur, adjectis tamen, ut promisimus, Arati Phænomenis, et Astronomicis quibusdam aliis. Cæterum, quod Wernsdorfius mox præmonet, se aliam in notis digerendis rationem inivisse, non in nostrum opus cadunt, cujus dispositionem præcedenti nota aperuimus, huj. tomi V, pag. 64. Ed.

observationes, maximam partem in critica ratione, et lectione constituenda, rarius in rerum explicatione versantes, prius quidem a clariss. Wassenberghio e majore silva hic illic in breviorem cinnum redactæ, vel sic tamen satis amplæ viderentur, pluraque abs me et aliis de eadem ratione adnotata accederent, laxiora hæc omnia videbantur, quam quæ locum in singulis paginis texto subjicienda habere possent. Itaque Schraderi quidem et aliorum integras animadversiones, item meas ad rerum explanationem spectantes, post finem carminis perpetua serie collocandas curavi, sed tamen, ut, quæ ad texti emendati rationem intelligendam proxime pertinerent, obvia legentium oculis essent, excerptas ex istis animadversionibus varietates lectionis et conjecturas doctorum virorum, una cum iis, quas ipse observassem, in adnotationem texto subjiciendam contuli, et subinde, quæ ad sensum facerent, breviter indicavi. Utcumque vero ista se habeant, operam certe diligentius Avieno navatam non improbabunt æqui lectores; gaudebunt potius, nunc veluti in meliorem vitam revocatum, et, quoad fieri potuit, perpolitum prodire nobilissimum poetam, indigne adhuc neglectum, de quo nunc futurum spero, ut denuo in manus et ora eruditorum veniens, deinceps legatur frequentius, et rectius æstimetur. Etenim quæ dotes et virtutes hujus Descriptionis Orbis sint, e lectione et recensione ejus accurata abunde intellexi. Ingenium et spiritus in toto poemate mirificus, et propemodum altior suo argumento, regnat, qui aridam jejunamque materiam animare quodammodo, et lectorem secum rapere per maria et terras videtur. Oratio ubique copiosa et ornata mira varietate res formulasque identidem recurrentes, ut fieri in perpetua recensione terrarum, marium, urbium, fluviorum necesse est, aliter atque aliter enuntiat, hisque optime tædio occurrit legentis: tot præterea verbis et phrasibus novatis, scite compositis, et audacius translatis abundat, ut hoc auctore latinitas quodammodo locupletata videatur. Ut exemplis res constet, obiter nonnulla ejus voca-

bula rariora refero: *cespes* pro *quavis terra*, *multis locis*; *modus* pro *termino*, v. 100; *sternax* pro *consternato*, v. 203; *glando* pro *glans*, 285; *paludivagus*, 312; *Achæmenia lux*, 474, et *Assyrius axis*, 534, pro *regione solis orientis*; *adulat* pro *adluit*, 338 et 571; *protelatus*, productus, extensus, 487; *scrupus* pro *caute aspera*, 503, 786, 810; *cetosum pecus* pro *balænis*, 781; *monstrigeni fluctus*, 789, *Cauricrepæ convalles*, 869; *vestigia montis*, quæ aliis radices dicuntur, 481, 1380; *inexpers* pro *inexperto* vel *experte*, 920, 1391. Alia multa ex Ora maritima proferri possunt, quæ jam prætereo (1). Sed ut nævos etiam Avieni ne reticeamus, ille impetus ingenii, illa orationis copia, sæpe justo rerum studio, sæpe veritati offecit. Dum simplicius a Dionysio dicta ornatius efferre et dilatare studet, exerrat in aliena, et falsa dicit. Vid. ex. gr. v. 138, 380, 503. In populorum moribus, regionumque vel sterilitate vel opulentia describendis, fere luxuriat, neque tam quæ natura vel suus auctor Dionysius, quam quæ ingenium suggerit, prædicat. Plerumque locos, in quibus stylus excurrere possit, amplectitur, contra omittit fere, quæ tractata desperat posse nitescere. Hinc nonnumquam nomina quædam populorum locorumque, a Dionysio cum pluribus memorata, negligit, quia tædium ex longa singulorum enumeratione metuere videtur; addit contra alia, quæ speciosa videbantur. Itaque lectu quidem jucunda, sed non æque sincera et doctrinæ apta Avieni Periegesis est, nisi commentator, qui de nævis et erroribus moneat, accedat. Et mihi sæpe, Avieni tam pulchrum poema conside-

(1) Notat insuper Wernsdorfius in Addendis ad tom. V Avienum jure haberi auctorem monumenti supra adducti, cujus initium est: « Festus Musoni suboles »; idque declarari putat ex usu quorumdam verborum hujus monumenti, quæ Avienus in scriptis suis eadem significatione adhibuit. Sic *suboles* in hoc usurpatur de genere, propagine, posteris, ut in Descr. Orb. vs. 524, 855, 1224. *Lar Vulsiniensis* ibidem ponitur pro urbe Vulsiniensi, quomodo ipse Avienus frequenter adhibet, ut Descr. Orb. vs. 368, 495; Or. marit. vs. 517, 610, 698. Ed.

ranti, dolendum maxime videtur, quod auctor tam præclaris ingenii doctrinæque dotibus instructus in Dionysio interpretando nullam simul locupletandæ geographiæ et temporibus suis accommodandæ rationem habuerit. Etenim Dionysius non aliam, nec meliorem orbis terræ notitiam, quam quæ veterum poetarum Græcorum est, præ se fert, nec e Græcis quidem aliis scriptoribus locupletiorem dare voluit. Avienus tanto ab illis intervallo temporis remotus, rudem Dionysii geographiam tantopere sectatur, ut ne maximos quidem defectus ejus sarcire studuerit. Hoc ut exemplo maxime illustri doceam, versu 767 seqq. a Thule, ultima extremi Septemtrionis insula, proximam in Oceano insulam memorat Auream, quæ quidem ad Orientem collocatur, sed revera in meridiali Oceani Indici parte quærenda est, atque adeo ab extremo Septemtrione usque ad hanc regionem nihil, nisi Scythicum vel Cronium mare, neque aliquam tellurem vel insulam novit. Tam immanem saltum geographicum si Dionysius commisit, condonandum id forte poetæ Græco, poetas Græcos sequi et imitari cupienti, quibus pro terrarum suarum situ omnis fere Occidens et Septemtrio ignotus erat; minime vero ignosci Avieno potest, quod homo Romanus, a multa lectione scriptorum Romanorum instructus, a quibus plurimis Occidentis gentes et regiones, bellis Romanorum apertas, cognoscere poterat et debebat, quum ipse multos Dionysii locos uberius explicasset, nulla tamen parte voluerit geographiam Dionysii amplificare. Quam jejune et inscite ille de universa Hispania, de Gallia, Britannia et Germania, servatis omnibus Græci poetæ erroribus, loquitur, quarum tamen facies ei multo rectius et luculentius ex historiis Romanis, e fama suorum temporum, tum ex ipsis bellis, quæ ætatis suæ Imperatores gerebant, cognita esse debebat! Quare qui nulla re amplificare aut corrigere terrarum et populorum notitiam voluit, nescio sane, an magnum usum rei literariæ, recocta Dionysii crambe, præstiterit, geographiæ ipsi certe nullum præstitit. Sed hæc

munis Avieno culpa non solum cum altero Dionysii rprete Prisciano est, sed et cum aliis recentioribus graphiæ scriptoribus, quod nihil aliud, quam traditas ab quis gentium et terrarum descriptiones repetant, de ationibus tanto temporum spatio factis, de motis terra-finibus, de novis gentium, urbium, locorum nomini-exortis plane securi sint, neque quidquam earum rerum nistoria et memoria temporum ad geographiam emen-dam conferre velint. Historicus adeo, Avieni æqualis, mianus Marcell. ubi ad situs terrarum et populorum scribendos defertur, Herodotum, Eratosthenem, Sallu-m, scriptores alios antiquos exscribit. Cæterum hunc em usum Avienus transferendo Dionysio spectasse vide-, ut brevem rudis geographiæ expositionem, qualis saltem intelligendos poetas veteres sufficiens esset, a Græco tore acceptam Romanis hominibus amœno et luculento mine traderet. Hunc usum etiamnum hodie e legendo ieno capere licet, atque insunt etiam alia, quæ ad mytho-iam, ad latinitatis et poetici sermonis scientiam augendam ere queant. Sed ad ipsum opus nunc accedamus.

RUFI FESTI AVIENI

ƽCRIPTIO ORBIS TERRÆ*

[M J. SCHRADERI NOTIS INEDITIS

ET ALIORUM EXCERPTIS.

J A protenta jacent vastæ divortia terræ,
[ua præcipiti volvuntur prona meatu
nina per terras, qua priscis inclyta muris
ida nituntur, genus hoc procul omne animantum

ʒit. *Avienius* auctor aliquo-
ur in edit. Ven. a. 1488,
nium prima est. Sed *Avieni*
erum esse probant veteres
. apud Murator. MDCXLI,
7I, 1. Cf. Canneg. in Diss.
et stylo Aviani, cap. 2.

tæ divortia terræ. Sic vocat
ajores terræ per interjecta
rise, ut infra, v. 27, Euro-
ibyæ latera mari Mediter-
sjuncta dicit *rupti divortia*
nilius adeo, quem imitatus
idetur, lib. III, 411, duo
æria terræ ab æquatore ad
e polum tendentia, sic de-
« Per duo partitæ dirimit
terræ ». W.

nina per terras, qua. Sic
unt Vad. et Pith. recte, id-
bant Huds. in Addend. et
us, quamvis in Hudsoni
exemplis *Flumina, per ter-*
editum. — *Priscis inclyta*
c vs. 517 : « Inde Croton
dtollit mœnia muris »; et

Virg. Georg. II, 157 : « Fluminaque antiquos subterlabentia muros ». Schr. Add. Priscian. Perieg. v. 547 : « post Corybantum Mœnibus antiquis Samothracia cernitur alta ». W.

4. *Oppida nituntur.* P. Fonteinius v. doct. hic conjiciebat *visuntur,* collato v. 562 : « Insula se rursum Pelopis visentibus offert ». Pro eo equidem malim corrigere *cinguntur,* monentibus aliorum poetarum locis. Ovid. Am. II, 12, 8 : « Non humiles muri, non parvis oppida fossis Cincta ». Conf. Metam. IV, 58, Pont. III, 4, 105; Cic. de Nat. Deor. III, cap. ult. *incingere* occurrit Ovid. Am. III, 8, vs. 47. Schr. Ego vero nitendum puto in lectione vulgata, quæ sane elegans et Avieno digna est. *Nituntur* dixit pro consurgunt, adtolluntur, quomodo ille alibi. vs. 1085 : « Emersus subit auras Turribus in cælum nitentibus »; vs. 287 : « Inclyta post hos Mœnia consurgunt Tyriæ Carthaginis »; vs. 318 : « erigiturque

7

Qua colit, Aoniis perget stylus impiger orsis.
Ardua res Musæ. Deus, en Deus intrat Apollo

Urbs procera arces »; vs. 1024: « eminet arcem Inclyta per nubes adtollens mœnia Lyrbe ». W. — *Genus hoc procul omne animantum.* Barthius, Adv. XLVI, 16, cum eoque Fonteinius, interpretatur, qua genus animantum, i. e. hominum, colit hoc omne, i. e. hoc universum, τὸ πᾶν, τὴν οἰκουμένην. Sed mihi *hoc omne* pertinere ad τὸ *genus* videtur, ut dicat, qua omne hoc genus humanum, per terrarum orbem longe lateque dispersum, habitat. *Procul* additur *omni* ad augendam significationem, ut cum *toto* conjunctum est v. 256; pariter *late* v. 63. *Genus hinc procul* conj. Huds. e versu 79, sed qui male huc trahitur. W. — *Animantes* sunt homines: nam Dionysius, vs. 2: ἀνδρῶν ἄκριτα φῦλα. Priscian. vs. 8, « populosque per orbem Discretos ». Pariter loquuntur alii, tamquam Stat. Theb. XII, 503, Achill. I, 117. Itaque miror, quod Bentleius (ad Lucan. III, 194) in Statii Silv. III, 2, 61, « Quis rude et abscissum miseris animantibus æquor Fecit iter? » legere jubeat *mortalibus*. Schrad.

5. *Aonii perget stylus.* Burmann. ad Anthol. t. II, pag. 389, conjicit *Ausonii peraget stylus impiger oris*, ut indicet Avienus, se latino carmine græcam Dionysii Periegesin secuturum. Et constat, voces istas confundi aliquando, ut apud Claud. VI Cons. Honor. v. 273, ubi pro *Ausonium* Juntina habet *Aonium*. Attamen recepta lectio defendi potest ex Avieno ipso, vs. 1393, et Phænom. v. 67, ubi, quum Græcos Arati versus prædicasset, tamen simpliciter subjunxit: *Me* ç *nunc similis stimulat furor* *versu Tempora*, quum in pr foret *Latio stimulat furor ede* *su*; idque congruentius fuis loco, quam nostro, ubi ni Dionysio. Burmannianæ tame jecturæ favet Phænom. vs. « Dicere Romuleo connitor c solers ». Schr. Non potuit A scribere *Ausonii*, qui toto c non se interpretem Dionysi poetam proprii auctorem gerit. *Stylus* vero Avieno e scribendi et enarrandi labor, fra v. 817: « Carmine nunc formet stylus ». W. — *Aoniis* exhibet Cuspin. et Vad. *Ao* Pith. Huds. *Aonii orsi* alius, n te Schradero. *Aoniis orsis* vu tein. et Schrad. ad Trogn. antiquæ edd. teneant *Aoniis*, vero huic conjungi queat *o* commode satis dici de *stylo* quidem Avienus scripsisse *Aoniis perget stylus impiger* i. e. versibus, quemadmod tremo carminis versu *Aoniu* *rem* dicit. *Peraget stylus* edidi et Huds. *peragret* Barth. A XXIX, 5, legit, male; sed dederunt antiquæ edd. Ven. Vad. quod deserendum non recte adseritur a Schradero pterea quod editionum v scriptura conjecturis incerti ferenda est; deinde, quod *qua* melius dicitur, quam *p* et præterea *stylus impiger* ducere videtur.

6. *Ardua res Musæ.* Sic dis tertio casu accipiens τὸ *Musa* quinto, quia invocatio M

a, fatidicæ quatiens penetralia Cirrhæ.
·ides, toto celeres Helicone venite,
ıat et Phœbo vester chorus; Oceanumque,
nis auspicium, primum memorate, Camenæ.

8: « Pierides toto, etc. » d sic Poeta adesse sibi ofiteretur ante, quam conis advocaret, quod sit ex more poetarum. *Deus intrat Apollo.* Non Hudsonus vult, *intret*, n, scripsisse Avienus, ıom. v. 75, plane ut hic: t mentem solito Deus, ıcit Cirrha mihi, et to- ɔon inspirat ab antris ». ı sequente de motis pe- Cirrhæ adjecit, id ex- Lucano videtur, qui « nec, si te pectore va- n, Cirrhæa velim secre- em Sollicitare Deum ». hoc loco *intrat Apollo* c alii poetæ *recipere* se , *impleri Apolline* dicunt, ıs se numine simulant, ris vates videri volunt, ıoc loco monuit Barth. I, 16.

eleres Helicone. Rejicien- ır, quod Heinsius con- , ob locum Ovid. Trist. : « totoque Helicone re- re conabar, etc. » quam- r, loca non esse similli- -Avienus vix aliter, quam re potuit, quia omnes ire vult, et sic ille alibi, : « totis Helicon adspiret ', et in loco Phænom. ·aderus ad versum supe- ıvit. W. — *Noto celeres* Schraderum dicit Fries. ·erus ipse id Heinsio tribuit, et rejicit. Pro *celeres* Huds. mavult *celebres*, sed ut auctor in Obs. Miscell. I, pag. 373, monet, vox *celeres* multo aptior et elegantior. Virg. Æn. VI, 202: « Tollunt se celeres ». Burmannus addit Ovid. Her. V, 57: « Scilicet ut venias in mea damna celer, etc. » Schraderus hæc repetens in adnotatione sua, probare videtur. Scilicet Avienus properare Musas ad sibi auxiliandum vult, ut Lucilius in Ætna, v. 7: « In nova Pierio properent a fonte sorores Vota ».

9. *Concinat ut Phœbo* corrigebat Heins. quem sequitur Schraderus in notis.

10. Lego et distinguo *Oceanumque, Carminis auspicium, primum memorate Camenæ*, et contra Heinsii conjecturam, qui *primi* voluit, retineo *primum*, quemadmodum scripsit Manil. I, vs. 256: « signa Ordinibus certis referam; primumque canentur, Quæ medium obliquo, etc. » Descriptionem vero Orbis non primum Avieni opus fuisse, e versu 603 adparet, ubi alia se cecinisse docet. Schr. *Carminis auspicium* vocat Oceanum, quia descriptione Oceani, terras ambientis, initium facturus est sui operis. *Primi* volebat Heinsius, quia *carminis auspicium* pro initio pangendi carmina, seu primo carmine accipiebat: quomodo et intellexit Cannegieterus in dissert. de ætate Avieni, cap. 14; cujus de opinione egimus in præfatione nostra. W.— *Carminis auspicio* conj. Oddius, non

Oceani nam terra salo præcingitur omnis,
Parva ut cæruleo caput effert insula ponto:
Nec tamen extremo teres est situs undique in orbe,
Qua colitur populis, qua tellus paret aratro;

male. Hudsonus editione sua distinxit *Oceanumque*. *Carminis auspicium primum*, *memor*. Ed.

12. *Parva ut cæruleo*. Aliter, atque hic, scribit Dionysius, vs. 4: Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος, ἐστεφάνωται, et Priscian. v. 9: « Insula ceu sese diffundens litore vasto ». Similiter Cicero, de Nat. Deor. II, 66: « quasi magnam quamdam insulam incolunt (homines), quam nos orbem terræ vocamus ». Hæc eo ducere videntur, ut in Avieno corrigendum credamus *Magna ut cæruleo*, quum insuper hæ voces permutentur, ut in Ovid. Am. II, [illegible] Magis tamen eo inclino, ut potius retinendam receptam lectionem [illegible], [illegible] vero, relictis Græcis, [illegible] esse Ciceronem, qui Somn. Scip. cap. 6: « Omnis terra, quæ colitur a vobis, [illegible] parva quædam insula est ». Etenim verba [illegible], quæ [illegible], similiaque sunt his Avieni, v. 14: « Qua colitur populis, qua tellus paret aratro ». [illegible]

13. Amplector lectionem *extremo teres est situs undique in orbe*, [illegible] quod perspicuum est. [illegible] imitatur Virgil. Georg. II, 122: « Aut quos Oceano propior gerit India lucos, Extremi sinus orbis » [illegible]. Ego vero non [illegible] in Avieno [illegible] esse arbe[illegible] [illegible] in Avieno [illegible] ambitum terræ [illegible] quod Virgilium vero est [illegible], vel angulus [illegible] extremus [illegible] ut apud [illegible] quis sinus abditus ultra, Si qua foret tellus ». Vulgata lectio etiam Salmasio imposuit, ut *sinum* h. l. de mari vel Oceano acciperet, non de terra, et Avienum putaret dicere, sinum illum Oceani, totam terram ambientis, non æqualiter teretem circumfundi orbi terrarum, sed latiorem esse, ubi sol oritur. Exercit. Plin. pag. 467, edit. Traj. Quæ sententia Avieno falso adficta ultro corruit, si *situs*, antiquarum editionum lectio, revocetur. W. — Prima ed. Veneta habet *teres est sinus undique in orbem*. Pithœus inde expressit *sinus undique*. sed Casp. *situs undique in orbem*. Vadian. *situs undique in orbe*: quorum facit Camers ad Prisc. v. 10. *In orbe* vult Barthius, Adv. XLVI, 16, quod Vadianus iam voluit, item Schraderus, et Fontein. in præf. Fries. ad Avien. hic etiam pro *sinus* corrigit *sinus undique in orbe*. Sed omnino rectius videtur antiquarum edd. *situs*, siquidem hoc e primitiva scriptura [illegible] facilius elicitur, quam *sinus*, similiterque Noster, v. 1181, *situs* [illegible] de terra duobus amnibus [illegible] at situs illum Flumine [illegible] gemino per aperta lo[illegible] ubi pariter Veneta *sinu* habet pro *situ*. Pro *extremo* alios legere *extremum*, notavit Huds. quos tamen ipse non observavi. — Confirmat nostram lectionem Ora mar. vs. 58, ubi [illegible] *Etoris*, h. e. [illegible] et [illegible], contrarius est [illegible], qui h. l. dicitur *situs teres*. Ed.

14. *Tellus paret aratro*. Brouckh.

utino qua cælum sole rubescit,
ccisi curvatur cespitis arva,

o, 9, hoc Festum uisse dicit e Marodis: « egressus sil-, Ut quamvis avido colono ». Hinc et diolam *arvis imperare* . I, vs. 99: « Exeris tellurem, atque ; quod imitatur Taip. 26: « sola terræ ». W.

tino. Salmasius l. c. ος, quas Dionysius ıte tantum exponit ibi proprie ἠελίου dæ sint, unde sol Sed toto cælo falsus eram interpretatum verba, dubio caret, r intelligi Avienus, tur, potest, siquidem ius videtur, verbis *cælum sole rubescit* nari. SCHRAD. Mihi is hoc loco Dionyeruisse, et formam lis non fundæ, ut milare voluisse, sed pineæ, cujus basis n Asia versus Orienustigium vel acutior entem, Europa et Asiæ ad mare Atlanıs caput concurrenformam latius deinfra vs. 401 seqq. tque hic, verbis uti-Qua matutinus sol dflat, Latior ambatenditur ». Quibuslus Priscianus, vs. ı facit quodammodo præf. Friesem. qui fatetur, comparationem non ex Dionysio sumpsisse poetam, verum, quod illi non infrequens, de suo addidisse. W.

16. *Latior:* pro eo *Arctior* legendum e Dionysio putat Vlitius, ad Nemes. Cyneg. v. 91; sed Avienum plane non exprimere verba Dionysii, monemus ad vers. præced. in not. et vix definiri potest, quid interpretes apud Dionysium legerint, an ὀξυτέρῃ an εὐρυτέρῃ, siquidem monente Salmasio l. c. pag. 466, ex utraque lectione sensus idem efficitur, prout nempe illud διαμφὶς de utroque latere, Septemtrione et Meridie, aut de Oriente et Occidente intelligitur. *Curvatur arva* numero singul. et cum græcismo, Avieno familiari, legendum esse statuunt Schraderus, Withofius et Fonteinius, et hic audacius versum corrigit hoc modo: *exeso curvatur cespite in arcum Cornua protentum.* Videtur hoc ab Avieni sententia aberrare. —Probandum tamen existimo, ex sententia Schraderi, *curvatur.* Sic enim constructio magis salva est, et locus similis confirmat, v. 566: «Cætera sub folii specie distenditur arva, Ac per utrumque latus sinuoso sæpe recedit Cespite». ED. — *Accisi curvatur cespitis.* Accisum cespitem dicit, quia videtur illi deesse aliquid, quominus perfectam formam, hoc est, rotunditatem perpetuam adsequutus sit. Rotunda enim forma cæli, eam perfectissimam persuasit omnibus, et quidquid illi deest, dicitur *accisum.* BARTH. Advers. XLVI, 16. Quæ deinde Barthius de rotundo, perfectionem significante, pluribus dis-

Cætera protentus. Tria sunt confinia terræ
Unius: est primum Libyæ, Europæque, Asiæque.
Æquore ab Hesperio qua se salis insinuat vis,
Terrarumque cavis illabitur, arduus Atlas
Qua juga celsa tumet, Libyæ sese explicat ora:

serit, parum ad rem præsentem faciunt. Rectius hoc loco *accisum* per *oblongum* interpretamur, siquidem ancilia Romanorum quasi ancisa putantur dicta, quod essent oblonga. W.

18. *Est primum.* Forte hic concinnius legatur: *et primum Libyæ, Europæ hinc, Asiæque.* Withofio etiam *hinc* venerat in mentem. Cæterum eumdem, quem Avienus, ordinem partium terræ enarrandarum sequitur Mela, I, 4, 38, et Dionysio Melaque antiquior Manilius, lib. IV, inde a versu 593. Schr.

20. *Terrarumque cavis illabitur arduus Atlas.* Vulgata hac lectione decepti Barthius, Adv. XLVI, 16, Vossius ad Catull. p. 77, Atlantem hic pro mari Atlantico positum, perperam existimant. Heinsius quidem ad Ovid. Fast. V, 382, corrigit *tumet* pro *tument*, sed veterem distinctionem, qua *Atlas* refertur ad *illabitur*, non sollicitat. Hudsonus, ubi versum 395, *terras intrat Atlantei vis æquoris* comparat, favere eidem interpretationi videtur. Sed Oudendorpius in Observ. Misc. V, tom. I, pag. 64 seq. distinctionem vulgatam impugnat, nec per Atlanta hoc loco mare significari posse contendit, quum inprimis epitheton *arduus* adversetur, quo adpellari mare, pro alto vel profundo, non queat, ipseque Avienus numquam Atlanta pro mari sumat, sed *Atlanticum sinum*, *Atlanteum æquor* dicat. Itaque distinguit et legit: *Terrarumque cavis illabitur, arduus Atlas Qua juga celsa tumet, Libyæ sese explicat ora.* Hanc emendationem pluribus locis Avieni confirmat, ut v. 100, 478, 587, 511, 699, 739, 788, 1089. Ego vero ita eam probo, ut in contextum adeo recipiendam putem, quum etiam liber Mediolan. offerat *tum tubæ*. Schr. Ad *illabitur* notetur similis locus de Oceano, infra v. 75, et in Ora mar. vs. 395: « Nostrumque orbem vis profundi illabitur ». W. — *Illabitur arduus Atlas; Qua juga celsa tumet.* Sic distinguunt editiones ad unam omnes, sed conjungenda esse *arduus Atlas qua juga*, etc. docuerunt Oudendorp. et Schrad. cujus not. adducimus. Ed.

21. *Atlas qua juga celsa tumet.* His verbis significare vult dextrum latus maris Hesperii intrantis, ubi Libyæ ora incipit. Propterea pergit v. 25: « Europæque dehinc lævum est latus ». W. — *Tument* omnes edd. sed *tumet juga celsa Atlas* per græcismum legendum esse, recte existimant viri docti. Sic enim Noster, vs. 100, « hic tumet Atlas Arduus »; v. 739: « dorsum tumet hic Erythia », et pluribus aliis locis. *Tumens Libyæ sese explicat ora* Schradero tribuit Friesem. sed ille aliter in notis. *Libyæ seque explicat ora* legendum existimat Barth. l. c. quia citra conjunctionis adminiculum non cohæreant alioquin, quæ de uno mari dicuntur. Sed in eo fallitur; vid. not. præced.

is huic Gades, septenaque gurgite vasto
: procul Nili, Phariorum ubi gleba recumbit,
Pelusiaci celebrantur templa Canopi.
'opæque dehinc lævum est latus: at procul ambas
ı Asia, inclinans geminis se cornibus, urget
uper, ac rupti divortia continet orbis.
opam atque Asiam Tanais disterminat amnis.

inis huic Gades. Dicit oram ıcipere a Gadibus, termi- Nilo. Gades enim prisci sæ- ɒ adsignabant. *Finem* dicit emitate una alteraque. W. *hariorum hic gleba.* Sic qui- sp. et Pith. ediderunt, re- ıem puto, quod Vad. posuit, ı *recumbit.*

! *Pelusiaci celebrantur templa* Frequens hoc poetis est, ›pum dicant Pelusiacum. . Lucan. VIII, vs. 543: « Et i tam mollis turba Cano- Sidon. Apollin. Carm. IX, Claudiano, « Qui Pelusiaco nopo ». Sed Oudendorpius n. l. c. observat, non ma- cio *Pelusiacum* Canopo epi- ari, quum sint duo extre- ostia, Pelusium ad Orien- mopus ad Occidentem: ri tamen Lucano posse, usiacum generaliter pro › videatur sumpsisse. Schr. ıcedendum Avieno est, qui a usu facile defenditur. tamen fecisset, si Diony- 13 sequutus *Amyclæum* di- ti Silius fecit lib. XI, 433; *unum*, uti Priscianus, v. 19.

t procul ambas Una Asia. , Advers. p. 2160, *procul* mbabus valere existimat, ım ipse hæret, an satis commoda sit hæc interpretatio. At- que ego quidem non ignoro, *procul* in libris scriptis Livii interdum cum quarto construi, talesque le- ctiones Gebhardo placuisse; sed elegantiores ab his sordibus refu- gerunt. Res expeditur, si distinctio post *inclinans* tollatur. Schr. *Ambas* Barthius pro ambabus habebat, quia perperam referebat ad sequens *inclinans*, quod Avienus videtur cum dativo construere, ut v. 320 et 766. *Procul* plane non cohæret cum *ambas*, et seorsum, ut alias sæpe apud Avienum, notat extremum ad finem. W. — *Et procul ambas* ha- bent pleræque vulgatæ, sed Vadia- nus emendatius *at procul*, quem sequor.

26. *Geminis cornibus*, duabus pro- minentibus terris, vel extremis li- mitibus, quibus hinc Europam, hinc Africam adtingit. Conferatur v. 401. W.

27. *Rupti divortia orbis.* Duas par- tes orbis, Europam et Libyam, in- terjecto mari interno divisas, quod luculentius declarat Noster, v. 398: « eadem insinuatio ponti Europam et Libyam rapido disterminat æstu ». W. — *Continet*, sensu no- tando, conjungit, facit cohærere, quamquam discretæ sint hæ duæ orbis partes. Ed.

28. *Europam atque Asiam.* Conf. v. 861. W.

Hic se Sarmaticis evolvens finibus alta,
Scissus Araxeo prius æquore, jam suus, unda

29. *Hic se Sarmaticis evolvens finibus.* Sic loquitur, quasi amnis sit instar serpentis, qui volvere sese dicitur, et agmen aliud alii subjicit. Sic infra, v. 156: « Efflua mox Siculi moles evolvitur alti, etc. » BARTH. Conf. v. 120 et 877. Verbum *serpere*, quod eodem loco adhibet, ex eadem est imagine; vid. v. 37, 157. De origine Tanais paria dicit Noster, v. 859. W.—Pithœus edidit *Hic se Sarmaticis evolvens finibus arte Scissus Araxeo prius æquore.* Hudsonus similiter, sed distinguit post *finibus*, quod dudum fecit Vadianus, qui tamen pro *arte* dat *alta*, referens hoc ad *unda* sequentis versus. Cuspin. pro eo dedit *ante*, quod ineptum videtur ob sequens *prius*. Schraderus olim in marg. ed. Trogn. notaverat *arcte* vel *arte*, sed postea aliter ille in notis. Et ostendens, nec *arte* probari posse, nec Hudsonianam distinctionem admitti, ipse inter alias conjecturas adscribit *alte*. In tam dubia hujus loci scriptura nescio ipse, quid sequar. Reddam interim Vadiani lectionem *alta*, quoniam et *unda*, quæ sequitur, adjectum aliquod poscere videtur, et ipse paullo post Nilum *altum* vocat, v. 36.

30. *Scissus Araxeo.* Aristoteles ait Tanaim profluere ex Araxe: quod verum esse (inquit Vossius ad Melam, p. 244) non potest, nisi per Araxem flumen Rha, sive Volgam intelligamus: quo posito capienda sunt verba Aristotelis de fossa illa, quæ hodie quoque comparet, illic ubi Volga Tanai proximus est, quæque utrumque hoc flumen committit. HUDS. Conf. *Boukier*, in diss. Herod. p. 191. Aristotelis autem locus est, Meteor. I, 13: καὶ ὁ Ἀράξης· τούτου δ' ὁ Τάναϊς ἀποσχίζεται, μέρος ὤν, εἰς τὴν Μαιῶτιν λίμνην. *Araxeus*, quod ex hoc uno poetæ loco profertur, formatur ab *Araxes*, ut *Oronteus* ab *Orontes*: *æquor* vero tribuit aliis itidem fluviis, ut v. 449. SCHR. Sagaciter conjectat Vossius, qui per Araxem fluvium fossam antiquissimam dicit intelligendam, quæ flumen Rha cum Tanai committebat, quamque Herodotus aliquoties memorat, et a servis Scytharum effossam esse dicit; vid. lib. IV, 23. Hæc enim sive fossa, sive palus, quum ὄρυξις diceretur a fodiendo, nomen hoc cum celeberrimo Araxis amnis nomine confusum effecit, ut nonnulli Tanaim ex Araxe profluere putarent. Atque hoc pacto satis proprie *æquor* vocavit Avienus, seu quisquis ille fuit, quem exscripsit, siquidem Herodotus alio loco, ad quem Eustathius provocat, Tanaim dixit e palude oriri, non multo minore, quam Mæotis est. W. — *Scissus Araxeo.* Pro eo Camers ad Prisc. v. 653, conjiciebat *Scissus Riphæo*, quia alii, ut Mela et Lucanus, III, 273, Tanaim in Riphæis oriri adserunt. Pro *unda* Heinsius, Advers. p. 573, corrigit *udam Effluit in Scythiam*, cui obtemperat Schrad. in notis. —*Jam suus*, h. e. propriis fluens aquis, non alienis permixtus: ut Claud. in Eutrop. II, 266: « sed Marsya velox, Dum suus est, flexuque carens, jam flumine mixtus Mollitur, Mæandre, tuo ». Sic Virg. Georg. II, 82, de arbore insita:

.uit in Scythiam: procul hinc Mæotida Tethyn
rat, et inserto freta pellit vasta fluento,
ıaricique riget semper flabris Aquilonis.
qua piscosi gurges strepit Hellesponti,
; obliqua sali tepidum procumbit in Austrum,
'rarumque trium modus est mare, donec in alti
ı procul Nili late Thetis efflua serpat.
era pars orbem telluris limite findit.

ırque novas frondes et non na». W.

fæotida Tethyn. Lacus et paiam vocantur maria. Aristot. I, 13: ὑπὸ τὸν Καύκασον ἣν καλοῦσιν οἱ ἐκεῖ θάλατταν. in. III, 16, 20; Wessel. ad Itin. p. 126, et præcipue . Palæst. I, 38, pag. 239.

ıserto fluento, quod se intruınsinuat; vid. v. 44, 104, ıribus aliorum locis usum erbi declaravit Barth. Adv. 16, et ad Stat. Theb. XI, '.

'smaricique riget. Thracium t Aquilonem, ut sæpe poetæ. mitem eum, quem Tanais nter Europam et Asiam, ıarte Arctoa, sequentes duo, ellespontus et Nilus, magis ıs esse. Priscianus hæc multo clariusque expressit. W.

ocumbit omnes antiquæ: alios ɛ malle indicat Huds. in *Procumbit in Austrum.* Lectio- Hudsono memoratam unice :or, quomodo et Claudian. , v. 10: « Fluctibus ignotis ı procurrit in orbem ». Hinc *ıs æquoris* apud Nostrum, , et Oceani v. 803. Idem reponendum est apud Plin. p. 205, 7, edit. Hard. infol. *Mons Hæmus vasto jugo* procurrens *in Pontum*, pro *procumbens.* Conf. Plin. I, 218, 10; Horat. Epod. XVI, 29. Schr. Mihi videtur, non movendum esse *procumbit,* idque positum ab Avieno esse ad significandum situm declivem orbis, quem statuebant Veteres, versus Austros. Idem hoc loco expressit Priscianus, v. 24: « At medius finis jamjam declinis in Austrum est ». Iterum Noster, inf. v. 195 de Propontide: « Flatibus ex Boreæ tepidum procumbit in austrum »: similiter v. 1055: « Ora Sirum curvi procumbens litoris acta »; et in Phænom. v. 166, « At declive caput vertexque obliquior astris, Hac in parte sacri procumbere cernitur axis ». Præivit Virgil. Georg. I, 241: « mundus premitur Libyæ devexus in Austros ». W.

36. *Trium modus est mare,* i. e. finis vel terminus, ut sæpius Noster, vs. 100: « Hic modus est orbis ». W. —*In altis* habent Ven. Cusp. Pith. sed *alti* correxit Vad. et Camers ad Prisc. 19, idque Schraderus in marg. ad Trogn. notavit; et in notis probavit.

38. *Altera pars. Alii* interpretatur Huds. recte. Et sic Noster in Phæn. v. 781, ubi: « pars æquoris esse Credidit Ausonii »; et v. 797: « Pharium pars altera Nilum Commemo-

Cespes terga jacens Asiæ succedit in oras,
Immensusque modi protenditur: hic latus arcta
Caspia contingit freta desuper, atque tumenti
Proximus Euxino est: Asiam conterminus iste

rat ». Ipse Dionys. v. 19: Ἄλλοι δ' ἠπείροισι. Eamdem varietatem sententiarum de distinctione continentis terræ memorat Strabo, I, p. 114 ed. Alm. ubi et Casaubonus hunc Dionysii locum adfert. Schr. Commodius hoc expressit Priscianus, v. 28: « Ast alii terris malunt discernere terras ». W.

39. *Terga jacens.* Rectius *jaciens*, ut v. 228 *oriens*: nam v. 496: *Campanus ager glebam jacit.* Quæ æquali sunt planitie, *terga* vocantur; vid. Barthii Adversaria, p. 56. Huds. Quod hic substituunt *jaciens*, id non modo legi metricæ repugnat, sed plane est contra Avieni genium, qui v. 579: « Prodigus herbarum cespes jacet; v. 566: « distenditur arva »; v. 319, et Or. mar. 606: « Proceras arces »; et sæpe, innumeraque similia, præter v. 400: « Hunc subit immanis tergum curvata Aquilonis ». Oudendorp. in Misc. Obs. vol. V, p. 69. Placet amici veteris, Hudsoni correctionem rejicientis, sententia; vellem tamen docuisset, Avieni genio congruere *cespes jacet terga*. Licet enim constet, eum græcismis fere similibus delectari, nusquam tamen *jacere* sic quarto casui junctum reperies. Erunt itaque, qui malint: *Cespes terga patens*, ut v. 780: « Rursum Cimmerius qua Bosporus ora patescit ». Schr. Fortasse *terga* non ad *jacens* referendum est, sed ad *succedit*. Parem censuram Schraderus in Hudsoni correctionem exercet in præf. ad librum Emend. p. 31.

W. Pro *succedit* corrigit *di*
oras Fontein. in præf. Fr
similiter vs. 1281: « longa
discedit in oras », coll. v
370, ubi *discedit* etiam d
dicitur. — His quoque lo
poterat v. 325: « quantum t
interna recedunt ». Sed ni
ture melius est. Ed. —
Asiæ in oris conj. Schrad.
Prisc. vs. 29: « Finibus e
latus arctum, lingua super
Dionys. v. 20: Ἰσθμὸς ἔνε
τις ὑπέρτατος Ἀσίδος αἴης.

40. *Immensusque modi*
mensa magnitudine per gra
Similiter infra v. 1351: « H
nis... Cymander Magnus
modi dimittitur ». *Modus* pr
vis magnitudine et forma,
819: « similis nequaquam e
duabus. Nec modus est co
et v. 403: « Æquus utrimque
protenditur »: i. e. æque
terra protenditur. W. — *In*
que modi protenditur habent
Pith. itemque Huds. *mari*
tur dederunt Cosp. et Vad
rum. *Hic latus* habent antiq
dedit Huds. quod non præf

41. *Contingit freta*: *desup*
gunt Cosp. sed rectius
Huds. *freta desuper*, *atque* a

43. *Conterminus iste.* Pro
ximus vult *conterminus Ist*
confirmari id putat verbis D
v. 20, seq. Ἰσθμὸς ὃν
Istro conjiciunt Schrader
Fries. quod vix credibile e
quis Istro hic locus esse

ıque secat. Tellus sese altera in Austrum
insertoque sinus interjacet agro
ıus hic Arabum, sinus hic Ægyptius unda
et Libycis Asiam discernit ab oris.
sa fuit sententia, rite quis orbi
ıberetur. Totum hoc circumlatrat æstus,
infesti moles ligat: una furenti

:hraderus docet, vel um, vel legendum ͻισστικῶς. Atque ego ıdum puto *iste*. Nam i Avienus jam supra escripsit *Cespes terga* 'risc. v. 29, voce *lin-* d eum *cespitem* refert *tus*, et hoc versu *iste* superfluum ineptum- sufficientem Isthmi ipsum ejus nomen

et agro. Infelix est einsii *interjacit*, et *facit*. Tellus, inquit, jacet agro inter duos ıinc enim sinus Ara- ıinc Ægyptius. Quid tom. I, p. 247, 12: luas Syrtes interja- nus, Or. mar. v. 352: yci soli Europæ et : insulas duas Inter- › totum locum sic llus sese altera...agro ıinc Arabum, sinus ı unda Æstuat), et secernit ab oris». σθμὸς, qui sinus in- ıtem sinus Ægyptius ı secernit ab oris. *secat agro*. Sic libri Vadianum, qui *in-* Conjecturam *inter-* radero tribuit Fries.

quam ipse Schraderus in notis suis Heinsio. Aliam *fines facit* a Schradero ad marginem Trogn. notatam reperio, quam ipse Withofio tribuit.

45. *Sinus hic Arabum...hic Ægyptius* habet Ven. Cusp. Vad. *hinc* et *hinc* Pith. et Huds. Prius mihi aptius loco videtur. Pro *Ægyptius* Hudsonus conjicit *Lageius*. Parenthesi includenda esse verba *Nam sinus...Æstuat*, indicat Schraderus, recte omnino.

47. *Sic diversa* habent vulgatæ edd. sed *divisa* esse in codice Ambros. adfirmat Schrad. in not. et ipse dubius hærebat, utram lectionem sequeretur. Idem pro *rite quis orbi* aliquando conjecerat *quis triquetri orbis*, ut notavit Friesem. sed ipse post damnasse videtur; nam in notis suis receptam lectionem firmavit.

48. *Totum hoc circumlatrat*. Similiter Av. in Or. mar. v. 391: «Oceanus iste est, orbis effusi procul Circumlatrator, iste pontus maximus». *Latrare* dicitur poetis sonitus æstuantis maris, ut Virg. Æn. VII, 588: «...rupes, Quæ sese multis circum latrantibus undis Mole tenet». W.

49. *Et maris infesti moles ligat*. Visum est non nemini legi debere *rigat*. Sed vulgatum tuetur Lucan. X, 255: «Oceano, qui terras adli-

Natura est pelago, pelagi sed nomina mille,
Æquor ut innumeris terrarum admoverit oris.
Qua se blanda satis intendunt flabra Favoni,
Hesperium Oceano mare terras intrat ab alto.
Axe Lycaoniæ rursum facis, atque ubi dura
Belligeratores nutrit tellus Arimaspas,

gat omnes ». Avienus ipse, v. 123: « Sardiniamque dehinc moles circumflua cingit »; et in Or. mar. vs. 283: « sed insulam Tartessus amnis ex Ligustico lacu Per aperta fusus undique adlapsu ligat ». Schr. — *Moles rigat* olim legendum putabat Schraderus ex Dionysio, qui v. 27: Πάντῃ..... φέρεται σθένος Ὠκεανοῖο, quomodo et Noster, infra v. 1001: « blandi terram rigat unda Caystri ». Atque hoc notatum reperi in schedis Schraderi manuscriptis. Sed mutasse eum sententiam, et vulgatam lectionem prætulisse, ex notis ejus recentioribus intelligo. Pro *maris infesti* Friesem. legendum putat *infessi* ob Dionysii ἀκαμάτου Ὠκεανοῖο. At *infessus* verbum latinum non est. Denique *una furentis Natura est pelagi* legendum censet Schraderus in not. quia vs. 75 legitur *pigraque Ponti se natura tenet.*

51. *Æquor ut innumeris*. Heinsius voluit *se terrarum admovet oris*, vel *advolvitur oris*, ut memorat Schraderus in not. Ipse tamen nihil mutare ausit; vellet nihilominus simile exemplum. Ego bene constare lectionem vulgatam arbitror, si repetatur *pelagus: Æquor ut admoverit pelagus innumeris terrarum oris.*

52. *Qua se blanda satis*. Miror cur Λοκρεῖο reddiderit *blanda satis*. Non est enim λοκρὸς blandus, sed λοκρικὸς a populo, non aliter, quam Ἰσμαρικὸς ὁ Βοῤῥᾶς, ut notat Eustathius in suo commentario. BARTH. Im[...] hæc carpit Barthius. *Sata* su[...] getes. Avienus autem, ut se[...] libere vertit. Schr.

55. *Tellus Arimaspas*. H[...] conjecerat *Arimaspos*. Sic fere et Latini scriptores, atque poetæ vocant, ut Lucan. VII « Quodque legit dives summ[...] maspus arenis ». Priscian. v. « Prælia nam faciunt Arimas[...] phibus hostes ». Nihil tamen Nam primo codices pleriq[...] vant *Arimaspas*. Deinde form[...] mat Orph. Arg. 1061. Code[...] Voss. docet, vere ibi viros correxisse Ἀριμάσπας pro Ἀριμ[...] quamquam L. Holstenius ad Byz. male hinc colligit, p[...] casum esse Ἀριμάσπαι· metr[...] lege refutatur, uti sagaciter Oudend. ad Lucan. III, 28[...] recte ducit a primo casu Ἀριμ[...] Certior auctor formæ videtu[...] pon. Mela, II, 1, 15: « Scyt[...] primi sunt, queis singuli oc[...] dicuntur, Arimaspæ »: videt[...] Lucanus, III, 280: nam ib[...] tivus ferri nequit. Testimon[...] sciani, v. 40: « At Boreæ qu[...] fervens Arimaspa sub armis utor, propterea quod Oudend[...] excipit, posse adjectivum masc. *Arimaspus*. Sic autem [...] adhibuerunt, ut Æschyl. in vincto, v. 803. Pondus addit Seq. de Flum. p. 15: « Ari[...]

mine Saturni late jacet æquoris unda.
densata sali stant marmora, pigraque ponti
natura tenet, numquam ruit effluus humor:
rtuus hic Graio perhibetur gurges in usu
nique, quod lento stupeat plaga salsa profundo,
quod sole carens pars orbis tetra rigescat.

gentis Scytharum, unde au- rthæ legunt». Schr. — Hos Cluver. Introd. Geogr. IV, at Arimaspos, et dicit fluxu cinctos esse. Ed.

'ic *densata sali*, sive limo, ım gelu et glacie. Gemina :, quæ eadem de plaga fri- ›fert Tibull. IV, 1, vs. 154: t densa tellus absconditur Et nulla incepto perlabitur uore»: sicut hic Avienus: ıam ruit effluus humor». æterea *stant marmora*: nam :untur, quæ densa' et con- nt. Virg. Æn. XII, v. 408: ılvere cælum Stare vident». *onti natura*, i. e. pontus ıaturam rei pro re ipsamet ıonet Barth. *Se tenet*, i. e. est. W.

raio perhibetur in usu, i. e. in o sermone Græcorum. Sic . 770: « Insula, quæ prisci : nominis usu Aurea». Et rit. 402: « Hunc usus olim ›eanum vetus ». W.

Jenique quam lento. Parum ıt, quas Barthius et Hudso- ııs loci emendationes tenta- ıge et distingue: «Mortuus io perhibetur gurges in usu :, quod lento stupeat plaga ofundo, Vel quod, etc. » nova periodo: « Vix hebes ı..... Vix evecta dies, etc.» *l* cum subjunctivo ponitur Descript. Orbis, vs. 211, 770, 1231; Or. marit. 383. Caussa erroris est compendium voculæ *q*, quod perperam Pithœus interpretatus est *quam*, quum debuisset *quod*. Has autem voculas passim confundi, post alios docuit Drakenb. ad Liv. tom. V, p. 227, ubi et caussam explicat. Res firmari potest exemplis, quæ Waltherus dedit in Lex. diplom. Schr. — *Denique quam*, et v. 60 *Vel quam* dederunt Vad. et Pith. quem sequitur Huds. sed vetustissimæ Ven. et Cusp. voculam eam per compendium exprimunt. Barthius mederi obscuritati hujus loci conatur legendo *Denique quia lento*, etc. et *Vel quia sole*, ita ut *quia* per unam syllabam efferatur, ut Terentianum Maurum pluribus locis fecisse opinatur. Oddius apud Huds. in Add. vult *Denique qua lento*, et 61, *Vel qua sole*, eoque versus hos ad sequentes 62 et 63 adplicat. Schraderus Barthii *quia* rectius mutat in *quod*, utroque versu. Idem recipit Fontein. in præfat. Friesem. sed versus totos mutat: « Sive quod in limo stupeat pars salsa profundo, Seu quod, sole carens, umbris plaga tecta rigescat». Scilicet putat, Dionysium hic relinqui ab Avieno, et diversam opinionem de mari Mortuo Dionysianæ adjungi, quod aqua ejus in limo profundo hærens, ventisque difficilius mota, eo facilius congelet.

. Vix hebes has oras ardor Titanius adflat,
Vix evecta dies illuminat, omneque late
Pingue tenebrosa cælum subtexitur æthra.
At qua prima dies rutilo sustollitur ortu,
Aureus et tremulas late rubor inficit undas,
Eoum pelagus, freta dicunt Indica pandi.
Propter Erythræi tenduntur dorsa profundi,
Æthiopumque salum diffunditur: hic Notus æthr
Urit, et hic æstu radiorum Phœbus anhelo

62. *Hebes* est levis, tenuis, vix sensibilis. Sic *hebet ardor* dicit Val. Flacc. I, 53, et *hebetem diei lampada* Stat. Achill. II, 189. *Adflare* dicitur de levi tactu vel effectu rei, quæ longe posita est, sicut et *aura*. — Et ita quidem Claud. Idyll. de Magn. v. 33 vim magneticam verbis *flatus*, *spiraminis*, *auræ* exprimit. Ed. — Hic de radiis solis longinqui, ut infra vs. 275 : « Hos adflant rutilæ incunabula lucis »: quod sumptum a Virgilio videtur, Georg. I, 250: « Nosque ubi primus equis Oriens adflavit anhelis ». W. — *Titanius adflat* omnes editi agnoscunt, solus Vadianus dedit *intrat*.

63. *Vix evecta dies*. Dies pro sole ponitur; sol vero sæpius *evehi* et *evectus* dicitur. Vid. Virg. Cul. 106; Seneca, Hercul. fur. 132, et quæ loca Burmannus ad Ovid. Met. III, 150, protulit. Itaque non obtemperandum Pricæo, qui *provecta* mavult, ad Apul. Metam. VIII, 437. Schr.

64. *Pingue* respondet τῷ παχύνεται apud Dionys. 35. Apud Cicer. de Divinat. I, 57, legitur « pingue et concretum esse cælum », et opponitur *tenui puroque*. Schr.

65. Pithœus mendose exhibet *At qua prius dies*, idque reddidit ed.
Madrit. At in Veneta, inquit
derus, est *primi*, quod Pithœ
tare debuit in *prima*, ut rec
runt Barthius, Scaliger, Br
sius. Mihi videtur Pithœus
diverso a Veneta codice us
Cæterum emendatio hæc
quam Barth. Advers. XXXI
et Ablegm. IV, 16, fecit,
stat in edit. Cusp. et Vadi
neque Pithœus usurpavit,
alii cognoverunt.

67. Pith. et Hudson. dist
Eoum pelagus, freta dicunt
ponti Propter Erythræi; et v
Æthiopumque salum. Diffun
Notus; æthram Urit, sens
turbato. Aliquanto meliu
Adv. XLIX, 13, et Huds.
sed optime Schraderus in
sum Dionysii 37, et Prisc
pro norma ponens. Sic tan
jam Vadianus fecerat. Pr
quod superfluum videtur,
malui *pandi*, uti versu 217

70. Heinsius pro *æstu*
Phœbus anhelo conjecit *an*
coquit: sed mihi non p
Tueor vulgatum e Phænom
ubi de Sirio: « Stridet
face pestifer »; et v. 462
Andromeda: « face deniq
Ardet anhelanti ». Auson

Arva coquit: sterilis regio est, et inhospita late
Aret humus, cassæque solo torrentur arenæ.
Oceanus sic cuncta vago complectitur æstu,
Undique sic unus terras interminus ambit,
Innumerosque sinus cavat illabentibus undis
Desuper: e multis celebri sub nomine tantum

339: « ferventi quum Mulciber haustus operto Volvit anhelatas tectoria per cava flammas »; ubi vid. Freh. Dracont. Hex. 70: « non fructus anhelis Flammatus radiis ». Schr.

72. *Cassæque solo torrentur arenæ.* *Cassæ arenæ* elegantissime sunt steriles, ut *cassa nux* dicitur, cui nucleus nemo inest: et propter talia amandus hic poeta. *Solum* terra frugifera, cujus nihil inesse cassis illis arenis dictitat. BARTH. Advers. XLIX, 13. Malim *cassæque soli torrentur arenæ*: amat enim Avienus id verbum casui secundo adjungere, ut vs. 602, « sanguinis cassus »; et 937, « tellus cassa virorum »; et Or. mar. v. 133: « Cassum incolarum cespitem ». Plura de hac voce Ovid. Rem. Am. vs. 447, et Fast. VI, v. 406. HEINS. ad Ovid. Met. V, 482, ubi dicitur « Fertilitas terræ ...Cassa jacet ». Addi potest Avien. in Phæn. vs. 83, de stellis, quæ certam formam non habent: « sideribus cassum fit cætera vulgus ». Schr. Videntur igitur hi docti viri, sive *solo*, sive *soli* legatur, solum pro eo dictum existimare, cujus cassæ sint arenæ. Et *solum* non nego sigillatim pro terra ubere et fecunda dici, ut apud Plin. Pan. 32, 3: neque tamen hoc loco ea interpretatione opus est, et *solo* dicitur pro in solo, arvo, fundo terræ. W. — *Aret humus... torrentur arenæ. Arentes* arenas et *urentes* pari auctoritate scriptorum dici, magna locorum congerie docet Bentl. ad Hor. III, 4, v. 31, in quibus et hic Avieni locus adparet. Claudiani locum, in Ruf. II, 240: « Te vel ad incensas Libyæ comitabor arenas », frustra tentat Burm. ad Propert. I, 6, 3. Idem IV Cons. Honor. 598: « quis divitis algæ Germina flagrantes inter quæsivit arenas ». Schr. — Pro *arenæ* olim Schraderus in schedis conjecerat *avenæ*, sed haud dubie damnavit postea.

73. *Vago complectitur æstu.* Geminus locus est Senecæ, Hippol. v. 1162: « quidquid Oceanus vagis Complexus undis ultimo fluctu tegit ». Schrad. Quæ Avienus hic et sequentibus versibus de Oceano, omnes terras complexo, et de quatuor majoribus ejus finibus profert, iisdem fere verbis exponit in Ora mar. v. 390 seqq. W.

74. *Interminus ambit.* Sic etiam vocat Or. mar. v. 381. W.

75. Ponderatis iis, quæ Barthius, Heinsius, Withofius et Oudendorpius de hoc loco adnotarunt, sic omnino arbitror corrigendum esse: « Innumerosque sinus cavat illabentibus undis Desuper: e multis celebri sub nomine tantum Quatuor, etc. » atque ita fere *desuper* collocatur v. 26 et 40.

76. *Desuper.* Illud *desuper* nequaquam mihi sufficit. Etsi enim talia

Quatuor infuso late sale terga dehiscunt.
Primus in orbe sinus vasti maris æquora gignit

non raro loquatur hic grandis et doctus scriptor, non tamen video, quomodo in sinus illos Oceanus *desuper* sese invergere dicatur. Scribendum argutabar *se super*. BARTHIUS, Adv. XLIX, cap. 13. Sed quemadmodum qui e patente mari in portum navigant, *ex alto* venire dicuntur, ita et undæ Oceani possunt in sinus illabi *desuper*. Atque optime hanc voculam interpretamur e loco plane gemino Avieni, Or. marit. vs. 394, ubi itidem de Oceano: « Plerosque quippe extrinsecus curvat sinus, Nostrumque in orbem vis profundi illabitur ». Quod igitur hic *extrinsecus*, in nostro loco est *desuper*. W.—Pithœus cum Ven. legit et distinguit *cavat illabentibus undis Desuper et multis: celebri sub nomine*. Schraderus in marg. Trogn. notaverat *Desuper et cumulis*. Sed *e multis* legendum esse vidit Camers ad Prisc. 63, et notat Gronov. liber. Deinde Vadianus optime distinguit *illabentibus undis desuper: E multis celebri;* quod postea e conjectura fecit Barth. Adv. XXVIII, 16, et Schraderus adseruit in notis. Hunc præterea suasisse *Ut multis celebri sic nomine* testatur Friesem. sed notæ ejus hoc non agnoscunt, nec ego satis intelligo. Denique Oudend. in Observ. misc. vol. V, tom. I, p. 67, definire non audet, an pro *Desuper et multis* rescribendum sit *plures exigui*, distinctione posita post *undis;* an vero *desuper eructans*, quod utrumque apud Dionysium est v. 42 et 43; magis tamen ei tum ob literarum vicinitatem, tum ob elegantiam placet *desuper eructans*, quia idem non

raro adhibet Avienus, uti v. 432, 861. — *Sub nomine*, usurpat Avienus, Descrip. v. 612, 1014; Or. mar. 551. loquuntur Ovidius et Livi varia ejus formulæ signifi vid. Burmann. ad Ovid. Tr 551. Schr.

77. *Terga dehiscunt*, i. e. a tur vel patescunt sinus te infuso æquore. Verbo *hiare* idem est, infra utitur vs. 20 raque parci Faucibus oris Sic contra *unda dehiscent aperiri terra inter fluctus* dicit gil. Æn. I, 106. *Terga* quar accipiendum est per græc *Dehiscunt* sinus qua *terga* su qua cavitatem vel sinum e Conf. v. 94. Hoc sensu C Cyneget. v. 30, *tergum* reti quod feram incurrentem « Per senos circum usque si queabis, (cassem) ut omne cipiat tergo, si quisquam rimus, hostem ». Barthium, *gum* de planitie retis accipi existimo, etsi hac signifi terga agri et maris dici po lent, ut in nostri Or. mar « Non in profundum terga maris ». W.

78. *Æquora cingit* scribi sed Veneta habet *ginguit;* ille *gignit* potius, quam *cing* cere debuit. Atque hoc ipsum expresserunt Cusp. et Vad. p jecturam invenerunt Barth. Huds. in Add. qui tamen e conjicit. Schrad. et Higt. in s Probat Barth. ex Dionysio, ἐς ἑσπερίην ἅλα τίκτει · Schr etiam auctoritate cod. Ortel.

Gurgitis Hesperii: procul hic protentus in ortus
Faucibus a Libycis æstum trahit, atque ubi lætam
Cespite sub pingui pandit Pamphylia glebam,
Deficit, et curva sinuatur litoris ora.

rum *cingere* et *gignere* subinde permutari in codd. ostendunt viri docti ad Sil. Ital. VIII, 617: neque adeo absurdum foret etiam hic *cingit* legere, siquidem hoc subinde usurpari videtur pro circumducere vel fundere, vel circuitu explicare. Sic plane Pomp. Mela, III, 1, init. «Restat ille circuitus, quem, ut initio diximus, cingit Oceanus», ubi quidem Barth. l. c. similiter emendat *gignit*, sed *cingere circuitum* fortasse eodem jure dixeris, quo vivere vitam, bellare bellum. Et sic in Epit. Hom. v. 870 scriptum invenimus: «terras, et cinctum Nerea circum».

79. Verba *Gurgitis Hesperii* separant a prioribus, posito post *cingit* puncto, et sequentibus adnectunt Pith. et Huds. in textu, sed aliter distinguit Vad. *vasti maris æquora; gignit Gurgitis Hesperii, procul hic*, etc. ut ea verba per adpositionem explicent superiora *maris æquora*; idque recte. Pariter hoc monet Hudsonus in Add. qui porro *procul hinc* pro *hic* legit, sicut et Ortelium legere tradit Schrad. qui tamen eos usu Avieni refutari dicit, citans vs. 84, 91. — *Protentus in oras*. Lego *in ortus*, idque probo ex Dionysio, vs. 199, πρὸς αὐγάς· item Strabone, p. 182. C. τὸν δὲ τέταρτον ... ἡ ἐντὸς... θάλαττα ἀπεργάζεται, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας λαμβάνουσα, καὶ τοῦ κατὰ τὰς Ἡρακλείους στήλας πορθμοῦ· μηκυνομένη δ' εἰς τὸ πρὸς ἕω μέρος. Probari etiam non paucis locis Lucani, Claudiani et aliorum potest, *ortum* dici pro Oriente, e. g. Lucan. X, 50, 279, 290. Si tamen malis, possis etiam *in Euros* legere, neque hoc difficile est aliis locis illustrare. Schrad. — *Protentus in oras* legunt omnes, sed *ortus* corrigit Schraderus in schedis, quas ejus manu scriptas habuit Wernsd.

80. *Atque ubi lætam Cespite sub pingui*. Petron. de Bello Civ. 71: «Non hæc autumno tellus viret, aut alit herbas Cespite lætus ager». An igitur legemus *Cespite subpingui?* ut N. Heinsius, Phæn. 597, corrigebat pro *Sanguine sub pingui, rutiloque rubere cruore*. Sed *sub* in compositione fere minus significat: hoc autem non vult Avienus, vocans *lætam*. Credamus potius *sub* hic παρέλκειν, ut alibi. Progn. 284: «Quum madefacta dies sub tempestatibus horret». Phænom. 154: «Et duo sub geminis oculi fulgoribus ardent». Conf. Propert. IV, 5, 60, IV, 7, 95; Claud. I Eutrop. 50; Nemes. Ecl. I (quæ in hoc opere nostro Calpurn. octava est et prodiit Vol. I, part. 2, p. 527. Ed.)

82. *Curva sinuatur litoris ora*. Compara Descr. Orb. 899: «Et sinuant curvis hanc (Tethya) totam litora terris». Blanditur tamen Fonteinii conjectura: *et Syriæ finitur litoris ora*. Sic Prisc. 127, de sinu Issico: «At procul hunc Zephyrus finit Patareide summa». Schr. — Pro *et curva sinuatur* Fonteinius in præfatione Friesem. conjicit *et Syria sinuatur*.

Alter item est primo brevior, majorque duobus.
Hic prolapsus aquæ, boreali fusus ab alto,
Terga procelloso turgescit Caspia fluctu.
Hyrcanum hoc pelagus pars nominat: hinc duo rurs
Ora patent ponti: geminus sinus æquoris intrat,

84. *Prolapsus aquas* habent omnes. Barthius, XLIX, 13, item Hudsonus eum Oddio malunt *prolapsus aquis*, Hudsonus etiam *protentus aquas*, quam ob rem vid. v. 575, 667 et 989, vel *Hinc prolapsus aquæ*. Oudend. Misc. Obs. vol. V, pag. 69, præferre videtur *aquas*. Schraderus in notis amplectitur *prolapsus aquis*. Ego malim legere *Hic prolapsus aquæ*, sc. est, et pro substantivo accipere, quo singularis natura vel forma ejus sinus significetur, qui non apertus et patens sit, ut cæteri, sed prolapsus aquæ angustus, e boreali alto fusus, donec in Caspium mare turgescat. Pro *fusus ab alto* edit. Madrit. exhibet *fulsus* vitiose: *fusus ab Arcto* Heinsius voluit, ad v. 242 provocans, ut monet Schrad. qui contra scribendum putat *fissus ab alto* propter Dionysii v. 48, ἀποσχισθάμενος· et *altum boreale* dici docet, ut *altum Siculum* v. 156. Ego ad rationem Dionysii facilius crediderim pro *fissus* scriptum esse *scissus*, quo verbo supra usus est v. 30. Denique Fonteinius in præf. Friesem. duo versus sic refingit: « Hic, prolapsus aquas Boreas ubi fundit ab Arcto, Terga procelloso turgescunt Caspia fluctu ».

85. *Turgescit Caspia*. Verbum hoc Barth. XLIX, 13, active accipit, et designare ait turgere facit, inflat. Schraderus credere mavult vitiosum esse, nec tamen aliqua ratione emendat. Ego aliam commodam vix reperiens, *terga Caspia* volo quarto accipere, et cum *turg* construere more græco, ut sensus sit: *Hic prolapsus aquæ* primo angustus, et ab alto bo fusus, sed qua *terga Caspia*, se Caspium, efficit, *procelloso f turgescit*, diffunditur, latius ex ditur. Sic intellectus Avienus exprimit versus Dionysii 48 e Similiter infra loquitur de bel Indici maris, v. 784: « Nul adtollunt latus omne, et terg mescunt ». Ut hic *prolapsum a* sic *æquoris procursum* dicit v. Confer etiam vs. 248. Origine formam maris Caspii, quam breviter significat Avienus, am describit infra, v. 903 sq. « Gu Oceanus pater est, etc. » W.

86. *Hyrcanum hoc pelagus*. U pelagus duplici nomine et Casp et Hyrcanum dici, et Diony v. 50, significat, et Noster ite Or. mar. v. 399; item Strabo, p. CAMERS. — Plures eamdem tentiam foventes laudat Fr hem. ad Curt. VI, 4, 18. Nec t desunt, qui Caspium et Hyrc distinguant, siquidem Mela, 5, 25, prodit Caspium ex an incursu in tres sinus diffi Caspium proprie dictum, H num et Scythicum. Unde Ca mare interdum generaliter su interdum sigillatim pro uno sinuum. Vid. Aristot. de M cap. 3, p. 604, A. SCHR.

:lluremque cavat, qua se Notus axe tepenti
ʼigit : horum unus vada longe Persica fundit,
ıspia conversus procul in freta; porrigiturque
ıartus Arabs, tumet hic rapido per aperta fluento,
ıxinumque salum videt eminus. En tibi rursum
quoris Hesperii tractus loquar: istius unda

Qua se Notus erigit. Exigendam ectionem, quam Hudsonus rat, editionis Madrit. *Exigit*, concedas, ubi compares vs. «qua se Notus erigit æthræ»; ı: «Qua se parte dehinc celsa erigit æthra». Eodem refe-ım est verbum *sustollo*, v. 150: se Zephyri sustollunt flabra». — Alias contrario modo ere-Boreas, depressus Notus dici —Sic Calp. Ecl. I, 75, *Notus* ı et *Boreas erectus* dicitur : explicat Virgil. Georg. lib. I, ʃo seq. Ed. — Sed id fit re-ı orbis terræ; hic erigi Notus r respectu æthræ, vel regionis quod est altissimum, ubi me-et meridiale. W.

Vulgatæ edd. Pithœi et Huds. gunt *procul in freta porrigitur-Quartus Arabs tumet hic*, etc. Sed is Vad. *procul in freta, porrigi-* ɐ *Quartus Arabs, tumet hic*, etc. lem distinctionem induxit Schr. rbum *porrigiturque* Schraderus um ait notasse v. 318, ubi «Adstat Cyrene propter vetus, turque Urbs procera arces». hic locus non admodum simi-ıstro.

. *Quartus Arabs*. Præcedit v. 87 *nus sinus*, et v. 89 *Horum unus*. ian. v. 63: «Fluctuat ast al-: ipse Dionysius Ἄλλος δʼ Ἀῤῥα-. Hinc scripsisset: *Alter Arabs*. .—*Rapido* servandum est, quod exhibet Ven. Pithœus sine caussa dedit *rabido*. *Rapido* confirmatur versu 397: *Eadem insinuatio ponti Europam et Libyam rapido disterminat æstu*. Tibull. IV, Carm. 1, vs. 193: «Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas, Adversis hiberna licet tumeant freta ventis»; ubi pariter *rapidas* et *tumere* conjunguntur. *Rabidus* quidem pontus dicitur v. 675, sed ibi alia res est, ut liquet ex adjectis *Exitium* ... *pericula*. Idem. — *Rabido* quoque dat Huds. sed *rapido* Ven. Cusp. et Vad.—*Per aperta*. Sic v. 281, *populi per aperta locorum Palantes agitant*; v. 1182: *situs illam per aperta locavit*; et Or. Mar. 285: «amnis per aperta fusus». Idem. In locis a Schradero citatis *aperta* haud dubie significant plana terrarum, sed nostro loco, ubi de sinu maris sermo est, videntur *ostia* vel *ora ponti*, ut v. 87 vocabat, designari; quemadmodum v. 715 *aperti marmora ponti* dixit, i. e. patentis. W.

93. Cod. Ambros. habet *tractum*, et Dionys. ipse πόρον, malim tamen præferre *tractus*, quia sic Prisc. v. 67: «Nunc maris Hesperii lustrabo carmine tractus»; et Virg. Ecl. IV, 51: «Terrasque tractusque maris, cælumque profundum». Sic Schrad. — Ipse Noster, vs. 1020: «Inde Lycaoniæ tractus jacet»; et Rutilio, Itin. I, 197, *tractus cæli serenus* dicitur. Ed.

8.

Lambit terga [illegible] explicat orbis.
Nam vel caeruleo [illegible] [illegible]plectitur aestu,
Vel celso [illegible] radit.
Moenia vel [illegible] praestringit gurgite ponti.
In Zephyrum [illegible] extenditur, [illegible] terrae
Ultima [illegible] columnas.

[illegible] Suspicor [illegible] [illegible] sed [illegible] dictatum. [illegible] Aethiopiae [illegible] quae [illegible] lectiones. [illegible]

[illegible] ad Virgil. [illegible] In Pharm [illegible] Sed et illa [illegible] Pitraeos [illegible] Marm [illegible] His inferioribus [illegible] [illegible] Quamquam [illegible]

[illegible] intelligere, [illegible] mare procedunt, et freta [illegible] Nam Dionysius, [illegible] iuxta ac urbium, [illegible] adluuntur, meminit, et [illegible] « Montibus et radens [illegible] oras ». Sic [illegible] de Hellesponto: « Et [illegible] confinia pontus ». [illegible] habent Cesp. [illegible] Vad. sicut [illegible] quem sequitur [illegible] amplius pro- [illegible] II, 636: « ad te- [illegible] ponti Urbs [illegible] tegis »; praeterea [illegible] Curt. V, 4, 23; [illegible] A. ed. Salm. [illegible] quod vul- [illegible] *praestringit* [illegible] ad utrumque lo- [illegible] v. 308. Idem [illegible] duo codd. MSS [illegible] Pithoeus per- [illegible] errorem se- [illegible] Schrad. Genuinam [illegible] etiam antiquae [illegible] praeferunt. Va- [illegible] distinguit *con-* [illegible] *fusi*, etc.

[illegible] *columnas.* [illegible] quasi eximit re- [illegible] Sed *subducere* [illegible] ducere ex infe- [illegible] Livium, XXVII, [illegible] cataractam [illegible] partim [illegible] partim funibus sub-

: modus est orbis Gadir locus, hic tumet Atlas
us, hic duro torquetur cardine cælum,
ircumfusis vestitur nubibus axis.
·imum ruptas se pontus Ibericus illinc

ı tantum altitudinis, ut i possent ». Confer Nostri 589. Contraria quidem ›ne adhibet Virg. Ecl. ›ua se subducere colles molliqne jugum demit- »; ubi rectissime Hey- Clar. *subducere* se colles ›ui ex alto in planum de- decrescunt. Sed hic mos verborum, quæ cum *sub* ıtur, *subducere*, *subjicere*, , ut motum in superiora inferiora notent, prout ım, unde incipit motus, :. Eamdem rationem esse *altus* et *profundus*, *supinus* , ut mutatis vicibus sub- ım alterius notionem sor- :et Gesnerus ad Plin. Pan.

ic *modus est orbis*. Non :. Sed non necesse est, s idem est ac limes. Ed.— 6, 47, 372; Or. mar. 341. ad. Distinctionem, quæ post *orbis* est, Hudsonus existimat, bene sane.— *s*. Liber Ambros. hic et 510, 615, habet *Gaddir*. isc. Gramm. de genere ›jus agens, V, p. 647, et 8, Putsch. Plura Noster ›, Or. mar. 267 seqq. Et r. ad Sallust. fragm. ex I, p. 51 ed. Haverk. Bo- S. I, 34; Salm. ad Sol. . Solin. c. 23. Schr.

ic *duro torquetur cardine* æc non e Dionysio, sed ex aliis poetis expressit, qui circum Atlantem, vel columnam ejus, tamquam axem dicunt cælum verti. Virg. Æn. IV, 481: «ubi maximus Atlas Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum». Et Ovid. Met. VI, 175: «maximus Atlas... ætheréum qui fert cervicibus axem». Ipse Avienus, Phæn. in Pleiad. vs. 576: «Pœnus Atlas, subiit celsæ qui pondera molis Cælifer, atque humero magnum super æthera torquet». W.

102. *Vestitur nubibus axis*. Non adridet Heinsii conjectura *arces*: Verum est *axis*, atque ex hoc loco apud Dionys. vs. 68 scribendum existimo ἔδραμεν ἄξων, quum et Eustathius ad eum versum scribat: τινὲς δὲ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ χάλκεος κίων, χάλκεος ἄξων γράφουσι, κ. τ. λ. *Vestitur nubibus* (quamquam Ven. habet *nubilus*) illustrari potest hoc Statii, Theb. V, 52: «ingenti tellurem proximus umbra Vestit Athos». Schr. Pariter Avien. Or. mar. v. 387: «Dehinc quod æthram quodam amictu vestiat Caligo». Conf. et hæc Virg. Æn. IV, 248: «Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris Piniferum caput, et vento pulsatur et imbri». W. —*Nubilus axis* habent Ven. et Cusp. sed *nubibus* emendat Cam. ad Priscian. vs. 73: exhibent quoque Vadian. et reliqui: τὸ *arces* quod conjecit Heinsius reprobandum est. Ed.

103. *Ibericus*. Veneta ubique legit *Hibericus*, nec aliter in Inscr. Grut. p. 690, n. 5, p. 416, n. 6. Vid. Cell.

Inserit in terras: caput autem principiumque
Europæ et Libyæ est. Mediis infunditur oris,
Irrepitque salum. Scopuli stant ardui utrimque:
Unus enim Europam, Libyam procul adspicit alter

Geog. Ant. t. I, p. 64 et 100. Hæc Schr. Etiam Cusp. edidit *Hibericus*.

104. *Inserit in terras*. Inserere se pontum in terras ait, ubi videbatur aliquando fuisse continens humus. Barth. Adv. XLIX, 13. Sed hæc ratio Barthii non convenit alteri loco, quem adducit, v. 144: «Nam qua cæruleis pontus sese inserit undis, Illyris in dextris pandit regionibus agros». Et ipse aliter de hoc verbo judicavit lib. XLVI, 16, ad v. 32 et 44. W. — *Caput autem principiumque*. Simillimus est locus Pomp. Melæ, I, 5, 5: «Ejus oræ finis Mulucha: caput atque exordium est promontorium, quod Græci, etc.» Schr.

106. *Irrepitque salum*. Pariter Or. mar. 531: «Cavumque late cespitem irrepit salum». Barthius, p. 2310, *irrepere*, inquit, salum ubi dicit, tranquillitatem ejus maris significat. Pariter v. 142, «Alta petunt rauco penitus repentia fluctu». Dionysius ἕρπει dixit v. 93. Ego vero vehementer dubito, an tranquillitas huic mari conveniat; violentum quidem faciunt alii. Silius, XIV, 146: «Nec fervet majore fretum rapiturque tumultu, Quod ferit Herculeas extremo sole columnas». Idem, lib. V, 395: «Ceu pater Oceanus quum sæva Tethye Calpen Herculeam ferit, etc.» Itaque conjicio scriptum esse *Irrumpitque salum*, ut vs. 143: «Cespitis et gemini tellus irrumpitur alto». Adposite Plin. III, 1: «Origo ab occasu solis et Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlanticus, etc.» cap. 23, p. 32: «Oceanus ab oc solis irrumpens ... inter Ma funditur et Hispaniam». C Mart. Cap. lib. VI, pag. 201, Grot. Schr.—Pro *irrepitque* Sc derus mavult *Irrumpitque*. Sed *ir* defendi videtur versu 141.—*A utrique* legit Ven. sed Cusp. et qui mutarunt *utrimque*, recte.

107. *Unus in Europam*. Sus legendum esse *Unus in Europ* in Or. mar. v. 343: «Sunt porro saxa ... Calpe in His solo, Maurusiorum est Ab Tueri forte vulgatum visun Priscianum puto v. 483: «Ad Ausoniam, Boreæque Peloru axes», et exempla, quæ Bent congessit ad Horat. p. 225. differunt. Præpositio enim in riore orationis membro omi Dubito denique, an latine di *adspicit in Europam*: dicitur *ad Europam*. Schr. His adsc Wassenberghius v. cl. Sed q *in Europam* referamus ad p dentia, ut sit: *Unus stat in*, versus Europam? Neque hoc probaretur mihi, siquidem laborare hunc locum cred *Adspicit* haud dubie idem *spectat*. Sed hoc præpositio et *ad* promiscue adjunctas posse, ex Virg. Ecl. III, Lucani III, 3, mihi videor cere: quemadmodum Curtiu 7, 18: «in meridiem Arabe ctant»; Mela, II, 7, 185: «Sa in occidentem angustius spe

eta freto procera cacumina celsis
e jugis, sic intrant saxa profundum,
unt nubes, sic cælum vertice fulcit
byla, et dorso consurgit Iberica Calpe.

ie spreta facillimum emendationem sequi. *Europam, Libyam pro*- antiqui. Camers vero correxit *Unus enim* lianus *Unus in Euro*-*m*. Schraderus in not. *Europa* (quod sensui ur). Idem refutat conjusdam, qui legerat *procul aspicit alter.* t parvam, et magnam nare ait: deinde *procul* m sæpe abundare, caussis vulgatam ser-

screta. Ter repetitum ibus Heinsius mutabat Sed Noster in Or. mar. modo loquitur: « Sic ora propellunt ratem, mor æquoris pigri stu- *Discreta freto*. Lectio- endatam ipse tuetur 1: « Cydnus item me- mœnia Tarsi »; et vs. s ubi atque Abydus liscernuntur». Pariter IV, 11, 13, vulgatur Acidalii: « Nec quem- inter Istrum et Eu- sedisse terras ingenti illoque discretas»: pro m.—*Deserta* dederunt ls. *diserta* habet Ven. Ambros. et sic corre- us, memorante Hudso- is ad Auson. p. 654. E lectione Ven. *diserta* peram fecit *deserta*, quum æque pronum esset *discreta*, quod dederunt Cusp. et Vad. notavit item vir doctus in libro Gronov.

110. *Sic cælum vertice fulcit.* Verba *procera cacumina emicuere: Saxa subeunt nubes: consurgit Calpe*, viderentur ducere ad *cælum vertice pulsat*, ut v. 843, de Tauro: « subrigit idem Obliquas arces, et flexilis aera pulsat ». Sed vulgatum tuetur, v. 431: « Vertice qua nubes nebulosus fulcit Adula »; et v. 251: « Taurus In juga consurgit, cælumque cacumine fulcit »; ubi pariter *consurgere*, et *cælum vertice fulcire* conjunguntur. SCHR.

111. *Maura Abila*. Sic Ven. Pith. Madrit. *Abyla* ed. Huds. qui tamen in notis: *Potius Maura Alyba*. Nempe Ptolemæus et Dionysius permutatis literis efferre creduntur *Alybam*, ut Pintianus ad Melam, p. 30. Sed Ptolemæi pag. 104 Pal. liber habet Ἀβύλη, *Coislin*. Ἀβίλη. Dionysii autem vs. 336, Στηλάων Ἀλύβη κεῖται μία, corrigendum est Κάλπη, ut infra ad v. 478 probabo. In aqua igitur fundamentum jecere, qui sic scribi posse censuerunt. Cæterum inter *Abila* et *Abyla* vix ullum discrimen, placet tamen *Abila*, quia sic in antiqua edit. Ven. apud Plin. III, 1; Melam l. c. Anton. Itin. p. 9, et in MS *Coislin*. Ptolem. Deinde ad *Abila* ducunt tot urbes Syriæ et Palæstinæ, quæ eodem nomine efferuntur. Vid. Anton. Itin. 198, 199; Hierocl. Synecd. p. 717, 720, et Reland. in Palæst. *Abila* autem pa-

Gallicus hinc æstus provolvitur. Hic super urbe
Massiliam gens Graia colit, Ligurumque tumesci
Æquor, et indomito tellus jacet Itala regno.
Ausonis hæc regio est; pubi genus ab Jove sum
Qua se flabra trucis Boreæ per inhospita terræ

riter media brevi effertur in Or. mar. 344 seq. Neque tamen Noster Bentleium deterruit, quominus Lucani I, 554, pro *summumque implevit Atlanta* reponere conaretur *Mauramque impellit Alybam*. Sic enim, inquit, solet Avienus corripere, quæ ab aliis omnibus producuntur, v. 635 : « In matutinos Pachynos deducitur ortus, etc. » Sed non cogitabat, auctorem eum habuisse Dionysium, v. 469 et 471, eumque pariter sequutum Priscian. v. 480 et 482. Schr. De Abila et Calpe prope fusius agit Noster in Or. mar. vs. 86 et 342. W.—*Abila* Ven. Vad. et Pith. ubique. *Abyla* Cusp. et Huds. hic, sed in Or. mar. 86 et 342 rursus *Abila*. Hudsonus item scribere mavult *Maura Alyba*.

112. *Hic super urbem Massiliam*. Huds. conjecit *hoc super*: præstat vero *hunc super*. Ita *super flumen* ex Livii loquendi consuetudine est *ad flumen*, in ripa fluminis. (Duker. ad Liv. V, 729.) Avienus tamen expressit Dionysii ἔνθα, de more autem non vertit. *Super* aliquando apud illum πλεονάζει. Vid. Phænom. v. 907, Grot. Schr. Quæ præterea hic addit Schraderus, in his fluctuasse vir doctiss. nec sibi satis fecisse videtur. Ego servandam existimo lectionem vulgatam *Hic* propter Dionysii ἔνθα, et Avienum significare, Graios super, ad vel circa Massiliam, hoc est, in agro Massiliæ, ut in ipsa urbe, colere vel habitare. Suadet Dio qui v. 75 habet γαῖα Μασσ Eustathius, qui monet, M æque terram, atque urbem W.—*Urbem Massiliam*. *Urbs lia*, ut *urbs Apamea* v. 10 plura. Priscianus totam M omisit. Schr.—*Hic super*. Ve Pith. *hunc super* Vad. et *super orbem* dederunt Ven. e quod in *urbem* correxerunt sequentes.

115. *Pubi genus*. Pubes integram, populum designa ter v. 148, sui semper si enarrator : *varia populoru domantur Arva soli*. Bart XLIX, 13. Addi potest Horat IV, 4, 46 : « Post hoc secundi laboribus Romana pubes Nempe ab Horatio et aliis p exercitu maxime et succresc bella juventute accipitur. C hoc versu imitatio est Vir I, 380 : « Italiam quæro p genus ab Jove summo ». W

116. *Per inhospita terræ*, giones et terras barbarorun rocium populorum, Gallor xime et Germanorum, qui ptemtrionem Italiæ habita quoque Galli dicuntur *truce* diano in Ruf. II, 110. Di *per inhospita terræ* Noster usurpat vs. 422 : « Gallo truces populi per inhospit Vitam agitant ». Et v. 1039 *spita æquora terræ*. Ed.

Eructant cælo, populis caput Æneadarum,
Alba dehinc cautes est terminus: hæc freta propter
Trinacriæ summa consurgit litoris ora.
Evolvuntur item vada fusi cærula ponti;
Insula qua Cyrnus fluctu madet adludente,
Litoris ostriferi protendens latius undam,

117. Pithœus cum Ven. et reliqui eum sequuti editores corrupte legunt et distinguunt: *populis caput Enea clarum Alba, dehinc cautes est terminus.* Rectius Cuspin. dedit *Æneadarum*, quocum convenit cod. Ambr. Similiter Vadianus *Eneadarum est*, qui et melius distinguit: *populis caput Eneadarum est, Alba dehinc cautes.* Reliquas Scaligeri, Barthii, Heinsii, Halleii, Hudsoni, aliorumque conjecturas Schraderus refert, et nos in Excursu I ad calcem hujus carminis. Ed.

118. *Hæc freta propter* Cusp. Pith. Huds. *hic freta* dedit Vad. sed perperam: nam *hæc* refertur ad *Albam cautem*, quæ dicitur ad fretum Siculum in extrema Italiæ ora consurgere.

119. *Summo consurgit* Cusp. Pith. summi, sc. litoris correxit Camers ad Prisc. 77, et Vad. sed Hudsonus melius *summa consurgit litoris ora*, quomodo et Scriverium correxisse et codd. MSS habere adfirmat Schraderus in not.

121. *Fluctu madet adludente.* Non placet Hudsoni et Gesneri in Th. Ling. Lat. conjectura *adlidente* pro *adludente*: neque enim illi cogitabant *illido* verbum esse act. quod hic ferri nequit. Omnino retinendum *adludente*. Plin. XXVI, 7, 22: «Tripolium in maritimis nascitur saxis, ubi adludit unda». Ovid. Met. IV, 342: «et in adludentibus undis Summa pedum taloque tenus vestigia tinguit». Adludere enim de leni dicitur adpulsu aquarum ad litora; et sic hoc loco poeta exprimit quosdam quasi aquarum blanditus. Imitatus in eo est Catullum, 63, 66: «Omnia quæ toto delapsa e corpore passim Ipsius ante pedes fluctus salis adludebant», uti legendum esse dudum docuit Achilles Statius. Schr. Partem hujus adnotationis exhibuit Friesem. in præf. — *Adludente* edidit Pith. et seq. sed *illudente* Cusp. *illidente* corrigit Camers ad Prisc. 84, quem sequitur Vad.

122. *Litoris ostriferi.* De purpura Corsica alibi scripsimus. Barth. Quid et ubi scripserit, nescio. Hoc scio, litus ostriferum non a purpura, sed ostreis dici; vid. Toll. ad Auson. p. 604, ubi Vinetum de significatione dubitantem merito notat. Idem tamen error in Thes. Gesneri permansit. Cæterum nostris etiam temporibus ostrea Corsica celebrantur. Vid. Boswellus, p. 19, quem locus Avieni fugit: nec valde miror: nam Bergerum fugerat in Ecl. Ant. Cors. p. 39. Et tamen magni ponderis fuisset ad probanda dicta: *De toute ancienneté la Corse a été renommée pour la bonté de ses poissons.* Testis enim citatus Juvenalis, V, 92, non respondebat. Bene hujus locum cepit Grangæus. Schr. Profert eamdem adnot. Friesem. l. c. — *Latius undam.* Mira locutio:

Sardiniamque dehinc moles circumflua cingit
Æquoris, et cano spumant freta concita fluctu.
Hinc Tyrrhena sali sunt agmina, qua Notus axem

quomodo enim *insula protendere* potest *undam litoris?* An scripsit *protendit latius oram*, ut vs. 119, « consurgit litoris ora ». Propert. I, 20, 9 : « Sive Gigantea spatiabere litoris ora ». Et millies quidem hæ voces permutantur. An vero, quia modo præcessit *litoris ora*, hic præstat *Litoris ostriferi protendens latius actam?* Sic et Wassenberghius. Atque ita solet loqui poeta, ut v. 141 : « Hic sinus Ionius curvatur litoris acta » ; v. 682, 1055 ; et Prognost. vs. 276 : « At matutini si Phœbum litoris acta Majorem solito produxerit ». Schr. Meo judicio *litoris undam* viri doctissimi immerito sollicitant. Si Avienus nihil aliud scripsit, quam Corsicam *latius protendere litoris oram* vel *actam*, fateor me non satis capere, quid sit illud latius litus, latius nempe, quam quod aliæ habeant insulæ. At vero hoc voluit Avienus, vadosum esse litus Corsicæ et minus profundum, quod unda maris latius influat, adeoque piscantium vel ostrea legentium pedes adluat. Hæc nempe est proprietas litoris *ostriferi;* hoc illud est, quod ante dixit, *fluctu madet adludente*. Merebatur Barthius, cujus sententiæ adtenderetur, qui sensum hujus loci bene sane perspexit, Advers. XLIX, 13 : « Innuit, inquit, ad litus ejus insulæ minime altum aut profundum pelagus esse, quod docte circumloquitur ». Prisciani versum 84 : « Insula sed Cyrnos propriis pulsatur ab undis », in quo explicando hæsitabam olim, nunc demum intelligo id ipsum respicere, quod dixi, et *proprias undas* esse, quæ litus insulæ inundant. Id ipsum Dionysius innuit v. 81, ἐπὶ Κύρνον ἐρεύγεται ἁλμυρὸν ὕδωρ. Wd. —*Ostriferi* habent Cusp. Pith. Hud. *austriferi* vult Camers ad Prisc. 84: idque alibi se ait evidenter ostendere, et hoc recepit Vad. Pro *undam* varia tentat Fonteinius, *actem*, mox *alvam*, denique *algam*, et Schraderus primo *oram*, deinde *actam*, quod præferre videtur: nos tenemus *undam* et vindicavimus.

123. *Moles circumflua*. Molem belli quum dixit Silius Ital. eruditi fluctus ponti immensos adlusit, qui alii alios prementes veram molem inferunt. Sic enim docte Avienus: « Sardiniamque dehinc moles, etc. » Barth. l. c. Sic vs. 293 : « ardua quippe Undarum moles Tyrrheno cogitur æstu ». Eodem modo altero abhinc versu dicuntur *Tyrrhena sali agmina*. Et v. 156 : « Effusa mox Siculi moles evolvitur alti ». W.

124. *Cano spumant freta*. Virgil. Æn. VIII, 672 : « fluctu spumabant cærula cano ». Schr.

125. *Qua Notus axem Humidus inclinat*. Singulare non esse, ait Schraderus, *Notum se erigere axe tepenti;* sed ipsum Notum *inclinare axem*. Porro conjicit : *quo Notus axe*, comparans ista, quæ alibi leguntur : *quo cardine torqueat axem* ... *axe Noti*. Ovid. in Ib. v. 34 : « Et tepido gelidus flabit ab axe Notus ». Pro *inclinat* conjicit vel *insurgit*, comparans vs. 1109, vel *incumbit*, ut alibi *incubuit Boreas*. Addit cl. Wassenberghius : Mihi sane vix

Humidus inclinat: qua lux se rursus Eoa
Emergit pelago, Siculi maris æstuat unda,
Obliquumque quatit gurges protentior altum
Usque in saxosi Pachyni juga. Plurimus inde
In Cretam trahitur ponti tumor: hicque procul se

dubium videtur, quin scripserit Avienus . . . *qua Notus axe Humidus incumbit.* Sic apte expressit Dionysium suum, qui πρὸς Νότον. Ego vero nolim hoc in loco multum sudare. Poetico more dixit Noster *Notus axem inclinat*, pro axis inclinat se ea in regione, qua Notus flat. Quod autem Notum, vel axem Noti, modo procumbere, inclinare se, ut hic, modo erigere se, vel insurgere dicat, id diverso respectu fieri jam observavi ad vs. 35 et 89. Inclinat se Notus, qua plagam cæli designat; insurgit, qua ventus est. W. — Et vide adnotata ad Calp. Ecl. I, 75, huj. op. t. I, p. 403. Ed.

126. *Lux se rursus Eoa.* Ipse Dionysius πρὸς αὐγὰς ἠελίοιο· Noster, v. 236: « Eoæ lucis in ortum »; 264, « Eoæ procul in confinia lucis ». Conf. 769, 879. Frustra igitur Hudsonus et Higtius tentabant *Eoo emergit pelago*. Schr.

127. *Emergit pelago. Emergere se* elegantius dixit, quam si τὸ *se* non addidisset. Corn. Nepos in Attico: « Quibus ex malis ut se emerserat, nihil aliud egit, quam ut quam plurimis (sic enim scribendum), quibus rebus posset, esset auxilio ». Sic aliis etiam utitur Avienus, ut vs. 116: « Qua se flabra trucis Boreæ per inhospita terræ Eructant cælo ». Barth. — Pro *emergit* vir doctus in ora exempli mei edit. Casp. adscripsit *Educit pelago*.

128. *Obliquumque quatit.* Erunt, qui hic aures sibi radi querantur: non tamen desunt similia. Ovid. Met. XIII, 734: « aliquo quoque tempore »; et IV, 458: « Deprenduntur aquæ, quæque imminet, effugit arbor ». Virg. Æn. III, 183: « Casus Cassandra canebat ». Propert. II, 6, 11; Avienus, Descr. Orb. 521, 1373, Or. mar. 249. Schrad. — *Quatit gurges altum.* Eodem modo loquutus est v. 294: « ardua quippe Undarum moles Tyrrheno cogitur æstu, Curvatumque salum quatit amplo litora fluctu »; et v. 719: « Hic protenta quatit late freta glauca Propontis ». Schr.

129. *Usque in saxosi Pachyni.* Repetit hic Schraderus, quæ ad v. 111 de secunda in *Pachynus* correpta contra Bentleium pro defendendo Avieno dixit. Addit: Notandus itaque Vossius, de Art. Gr. II, 39, pag. 306, quum Avienum hac nota damnat: Nec raro peccat Avienus, ut quum in Orbis Descr. ait: *Usque in saxosi Pachyni juga.* De Pachyno saxoso vid. Cluver. Sic. Ant. I, 6, pag. 76; Fazellus, Decad. I, lib. V, cap. 1. Schr.

130. *In Cretam trahitur ponti tumor.* Sic et Dionys. vs. 103, ἕλκεται οἶδμα, ubi Prisc. v. 112: « provolat æquor ». Strabo, lib. II, p. 185. B. Αὔξεται δ' ἐπὶ μὲν τὸ πρὸς Ἕω μέρος μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Κρήτης. Diversa lectio *erigitur* parum apta huic loco est. Sch. — *In Cretam erigitur.* Sic Voss. cod. habere tradit Fries. *Hicque*

Inclinat rupes, atque obvia fluctibus altis
Ingreditur pelagus Gortynia mœnia juxta,
Ac procumbentis sola propter pinguia Phæsti.

procul se Ven. Cusp. Pith. *hincque* Huds. *hic procul ingens* ex ingenio, ut videtur, correxit Vad. *Hinc procurrens* vel *procursans* conj. Oud. in Observ. misc. vol. V, T. I, ut sit versus spondaicus, quales multi in Avieno. Schraderus olim in marg. edit. Trogn. notavit: an *procumbens?* nam Lucretius primam corripit: forte tamen *hic procul illa*. Idem vero postea multo melius emendavit in not. *hicque procul se*, etc. quomodo ipsi edidimus.

131. *Inclinat rupes sese* Ven. Cusp. Vad. Pith. Quasi procul ab sese ipsa recedat, deseratque velut a natura institutum suum corpus, longe ab illo recedendo. Quod quum fieri non possit, possit autem a poeta commode fingi velut fiat, et oculis quodammodo, sed perspicacibus, repræsentari; mirifice delectat legentem, et ingenium scriptoris egregie commendat, velut superans ipsam naturam artificio fingendi. Barth. Adv. XLIX, 13; pariter XXVIII, 16, et ad Claud. p. 434. *Procul se*, id est, vertice excelso, remotoque ab imis locis. Huds. Lege: *procul se Inclinat rupes, atque obvia fluctibus altis Ingreditur*. Quam lectionem prius ingenio repertam longo post tempore firmatam inveni auctoritate cod. Ambr. unde et Heinsius eruerat. Videlicet in hoc libro reperitur *Inclinatur pes et*, unde *sese* primus editor elicuit. Vid. Morelli Critic. pag. 191, et Walth. Lex. diplom. p. 443, l. 19. Librarii autem sæpe posuerunt *et*, ubi requirebatur *atque*. Sic apud Orientium, I, 280: « Argentum et auri (leg. atque auri) moles, et gemma coruscans ». Sch. — *Atque obvia fluctibus altis*. Imitatur Virg. X, 693: « Ille velut rupes, vastum quæ prodit in æquor, Obvia ventorum furiis ». Valer. Flacc. I, 389: « et fluctibus obvius Aulon ». Avienus, Descript. Orb. 972: « fluctu circumdatus alto ». Sch.

132. *Gortynia mœnia*. Vix refert, legaturne *Gortynia*, an *Cortynia*: Latini promiscue istis usi literis, ut contra *Cnoson* vocant *Gnosum*. Nec ipsis hoc insolens Græcis. Gortynæ autem nomen factum est a χαρτέμνα, vel χαρτέμνια. Κάρτα Cretensibus bovem notabat. Hinc est in nummis bos expressus. Sch. — *Gortynia mœnia juxta, Ac procumbentis sola propter*. Dionys. v. 88: Πάρ θ' ἱερὴν Γόρτυνα. Cellar. Geogr. Antiq. t. I, p. 1264, verbis Dionysii relatis: « Licentiæ poetarum condonandum est, quod Phæstum et Gortynam, longius remotas urbes, πὰρ *juxta* dicit esse sitas ». Cui non nominato sua debet Hillus: « Poetica licentia... vergere ». Sch. — *Corthynia mœnia* Ven. *Gorthynia* Cusp. *Cortynia* Pith. *Gortynia* Huds.

133. Pro *Ac procumbentis* Schraderum voluisse *Atque procumbentis*, adnotavit Friesem. quod in ipsius notis non invenio. — *Sola pinguia Phæsti*. Sic expressit Dionysii ἠπειρώτιδα Φαιστόν. Priscianus: « mediis qua Phæstus in arvis ». Wesseling. ad Diod. I, p. 394: Phæstus mari non adcubabat, inde stadiis XX dissepta, ut Strabo, X, p. 730.

?rona mari cautes extenditur, ut ferus ora
aries, ultroque minans petit obvia fronte;
nique sic olli nomen prior indidit ætas:
c minus Italiam cornu prospectat acuti

quidem Meursius in Cret. Forte tempus loci naturam :. Certe Homerus ad mare : Odyss. III, 293. Schr. — *Sexti* vitiose exhibet Pith. e d *Phæsti* bene ex Dionysio runt Barth. Scalig. Huds. . quod firmat Voss. ut ait Ego vero *Phæsti* jam edi- go a Cuspin. et Vad. quos spexit. Barthius sic emen- Advers. XLIX, 13, et in . IV, 16. Confirmat Prisc. « Qua Gortyna potens, me- Phæstus in arvis ».

Prona maris cautes. Heinsius c enim adjectivum illud ele- cum dativo construitur, ut olumell. I, 5: « Campestria uiloni prona ». Vid. Ouden- d Sueton. Ner. cap. 40, et . ad Vechn. p. 294. Schr. *maris* habent Cusp. Pith. sed *mari* legit Camers ad 3, et dedit Vad. Sic etiam runt Heins. et Schrad.

Ut ferus ora Est aries. Simi- em arietinæ præbet. Notum , quod aliquoties græ- ocabulo servavit Priscianus; im v. 93: «Pro merito Graii xere Metopon ». *Est*, visi- supra versu 125: « Hinc a sali sunt agmina». Barth. *Aries* pro *Est* voluit Hein- etsi Schradero id tribuit . *ultroque minans* habent en. Pith. ejusque sequaces. *etit* edidit Cuspin. *minax* Camers ad Prisc. 93, dedit Vad. Sic ex ingenio correxit Heins. et ita esse in Voss. cod. monet Schrad. qui addit: Sed perpetua ta- lium est confusio, et parum refert. Heinsii conjecturam *Fert* pro *Est* non probo. Si sic vulgaretur, of- fendisset *fert ferus*. Cur non aries *est* ferus ora per græcismum? Sic *mollis dorsa* dixit in Phænom. 706. *Pallidus ora* Progn. 285. Stat. Achill. I, 351: « Nonne vides, ut torva ge- nas, æquandaque fratri? » Schr. Si- milem locum habes v. 228-230. W.

136. *Denique sic olli nomen. Si colli* Ambros. Ven. *Sic colli* Voss. Firmare forsan videbitur Priscian. 140: « Hinc atque hinc medio pro- currunt æquore colles ». Ammian. Marcell. p. 241, « Carambis collis ». Sed lectioni, quam Pithœus dedit, favet, quod Avienus nunquam sic *collem* vocat; favet itidem Phæn. v. 944: « color olli nomen ab ortu Primigeno statuit ». Schr. — Pro *Denique* Schrad. aliquando *Indeque* conjecit in schedis, quia Dionys. Τοὔνεκα· sed recte nunc retinet *Denique*, quod interpretandum est breviter, ut paucis dicam, vel, et quod inprimis notandum est, uti occurrebat supra vs. 60.

137. *Nec minus Italiam cornu pro- spectat.* Dionysius septem versibus a 85: Κυρτὸς ἐπιστρέφεται, ad v. 91: Ναὶ μὴν καὶ τετάνυσται, tradit, ma- re Siculum tum ad Pachynum, at- que Cretæum promontorium, quod tribus versibus interjectis describi- tur, protendi, tum etiam expandi ad extremam Italiæ terram Iapy-

Ausonidum læva est. Hinc longo cespite tellu
Funditur, et varia populorum pube domantur
Arva soli. Trina hæc pelagi circumtonat unda.

versuum et nominum propriorum literas omittebant. Atque ita v. 886 in Ambros. *Amaritarum* pro Camaritarum, v. 867 *Oretarum* pro Toretarum, v. 908 *Apyri* pro Tapyri. Conf. Drakenb. ad Liv. t. II, p. 396. Cæterum non *Dalmatiam*, sed *Delmatiam* probant nummi et inscript. antiquæ. Vid. Pellerin. et Inscr. ant. Gorii, I, 69; III. 77, 86. Conf. Holst. ad Steph. B. p. 90, b. et Drakenb. ad Liv. Epit. 62. Schr. Abit ab hac sententia P. Fonteinius vir clar. et putat Ἠμαθίη forte in nonnullis codd. fuisse, quos Avienus legerit, et quia Dalmatiæ mentio post memoratas Illyrici dextras regiones non necessaria erat, hinc videri in loco Dionysii pro Δαλματίη δ' ἐφύπερθεν legendum Δαλματίης vel Ἠμαθίης ἐφύπερθεν, ut sit descriptio amplior terræ Illyricæ, quæ fit supra Emathiam, non secus, ac verba sequentia ἐνυαλίων πέδον ἀνδρῶν ad terram Illyricam pertineant. Fateor, admodum placere mihi viri clar. sententiam. Certe mihi *Emathia* non temere ex Avieno tollenda videtur, siquidem in ea lectione omnes antiquæ edd. consentiunt, neque solum Pithœus e prima Veneta, sed et Cuspin. ac Vadianus, qui aliis codd. usi sunt, sic scripserunt. Sed commoditates ejus interpretationis jam pluribus explicare non vacat. W. — *Æmathiamque* habent omnes vet. edd. sed Camers ad Prisc. 100, vult *Dalmatiamque*: quocum consentiunt recentiores interpretes. Pro *sulcat* Fonteinius apud Friesem. conjicit *surgit*: sed *sulcat* defe versu 488, et, ne sine c positum videatur, hic co ferri potest ad præceden sensus sit: Et eos agr super Emathiam sulcat rum bellicosum. Quo p exprimit Avienus versum uti eum legendum cen nius. — Sed fidelius P vs. 101: « Dalmatiæ Martia tellus », qui gr nysii ad verbum exprim

148. Pro *funditur* fort nam Dionys. v. 97: παρ ἄσπετος ἰσθμὸς Πουλυτ Schrad. Pro *domantur* dedit *domatur*, trahens adjecta distinctione: *pop domatur. Arva soli trina* Sed hoc male.

149. *Circumtonat unda.* optimos scriptores loqui, Avienum, v. 830: « mult sonat istam Oceanus ». verba caute mutanda su vulgatam firmant et pr Theb. VII, 16: « omne mius umbo Distinet, et cumtonat ira Maleæ » plane geminus est, quia h Peloponnesi nominatur, sio Isthmus Italiæ), et I, 187: « qua totum cumtonat orbem », ut quatuor Msptis, qui pro Avieni nondum ab Huc ruptis. Conf. idem ad Nupt. Hon. et M. 133: « bycum circumtonat æquo ad Briton. Arem. III, 4

se Zephyri sustollunt flabra, profundum
est pelagi: qua se Notus erigit æthra,
late fluitat mare: qua procul autem
Eois pulcher regionibus Eurus,
t terga sali. Sic Itala tellus
ıfusis latus amplum lambitur undis.
st Siculi moles evolvitur alti,
ıtum late vada ponti cærula serpunt,

:onj. Huds. sed rur-
rs. 188: « Hic salis
ınat »; idemque tue-

Notus erigit æthra,
exoritur, adspirat.
: « purumque insur-
:turum pelagus Bo-
Ξn. V, 20: « vespere
gunt venti ». W. —
bræ. Sic Ven. Pith.
bs. Misc. I, p. 374.
rigat: *qua se Notus*
v. 88: « qua se No-
Erigit ». Sic Schrad.
m scripserunt Cusp.
tum Boream vidimus
I, v. 75. Ed.
expresserunt Cusp.
tionem *late fuit; at*
lectione, nescio cu-
esem. sed eam reji-
quia sic series car-
itur.
:us in Observ. Misc.
p. 374, pro *pulcher*
d hoc epitheton om-
ımune est. Et Schra-
an hæ voces permu-
io in pr. Fr. languet
leoque *acer* vult re-
ıb aliis poetis sævus
vocetur Eurus. Sed
ırus, quia ab ortu
flat, qui poetis purpureus, hoc est, pulcher dicitur.

155. *Circumfusis* Schraderus contra Heinsium defendit versu 393: « Ut circumfuso populorum examine cingunt »; et Phæn. v. 1012: « Omnibus et mediis ut circumfunditur idem ». Latus *amplum* defendit versu 327. *Lambitur* autem pro *labitur* legendum esse pluribus probat, vs. 94, 556, 575, 694, 951; Or. marit. 629, 699. *Latus lambitur* dixit Avienus, ut Tacitus, Hist. IV, 12: « Insulam occupavere, quam Oceanus a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit ». W. — Vulgatæ habent *Ut circumfusis;* sed Vad. dedit *A circumfusis,* quod placet. *Labitur undis* omnes edd. præter Vad. qui posuit *lambitur,* ut deinde correxerunt Huds. et Schr. Aliam conjecturam Schradero Friesem. tribuit, « latus omne adlambitur undis ».

156. *Moles evolvitur alti.* Molem maris ingentem immensamque vim aquarum scite dicit, ut apud Maronem, Æn. I, 105: « præruptus aquæ mons »: usum Avieni, præter hunc versum, demonstrant vs. 49, 123, 234. BARTH. Advers. XLVI, 16. Vid. not. nostr. ad v. 123.

157. *Vada ponti cærula serpunt.* Magna venustate Avienus *serpere*

Donec arenosas adtollant æquora Syrtes,
Infidumque rati tenuent mare. Languida quippe
Æquore jam fesso sese trahit unda per ambas.
Montibus ab Siculis capit autem prona meatum

usurpat, in hoc versu 157, « Inque Notum »; quod elegantissime porro versu 160 exponit, velut viando fessum fluctum depingens: « languida quippe Æquore jam fesso sese trahit unda ». Quo nihil etiam commodius dici potest. *Serpere* autem majore ideo gratia dicitur, quoniam sonum quodammodo exprimit aquæ; ut apud Claudian. de Rapt. Pros. I, 256: « Et raucum bibulis inserpere murmur arenis ». BARTH. Adv. XLIX, 13. Apte eo verbo utitur Avienus, quoniam hoc loco de æquore ad Syrtes loqui incipit, quibus impedita aqua vix aliter quam serpere potest. Confer v. 37, 106 et 297. W.

158. *Arenosas adtollant æquora Syrtes.* An mare tollit Syrtes? Immo Syrtes in mari se tollunt. Sed forte « Donec arenosæ sustollant æquora Syrtes », quam conjecturam firmat Dionys. vs. 202: Ἄλλοτε μὲν πλημμυρὶς ἐγείρεται· ἄλλοτε δ' αὖτε ἄμπωτις, etc. Cf. h. l. v. 294. SCHR. — Hæc Schraderi conjectura sane probabilis videtur: sed hypallage admitti quoque potest. Nihil igitur muto. ED. — *Æquora adtollunt syrtes* idem significat, ac, quod vir summus vult, syrtes in æquore se tollunt, nempe poetæ more dictum est, qui ad grammaticam subtilitatem non semper potest exigi. Vide quæ notavi ad vs. 126. Immo emendatio, quæ profertur, *arenosæ sustollant æquora syrtes*, ne quidem loco et sensui convenit, quia sequitur *et tenuant mare*: nam si syrtes æquora sustollunt, h. e. intumesc ciunt, non possunt eædem *mare*. Libentius velim in alia deri conjectura adquiescere cl. Friesem. in præf. adduxi *nosæ se tollant* (vel *se ad æquore syrtes*, quæ lectio et me e vulgata *arenosas adtoll* potest, et ad sequentia *tenua* egregie quadrat: nam Syrt adtolluntur in mari, hoc ip superficie sua tenuant. W.

159. *Infidumque rati tenuen* liter versu 294: « Infidumq pelagus furit ». *Tenuare m* vadosum et evanidum redde sensu paullo post vs. 163, « fluentum » dicit; et v. 298: daque vix tenuis siccas p arenas ». Et Or. marit. v. 40 « Plerumque porro tenue te salum, Ut vix arenas subj occulat ». W.

160. *Sese trahit unda per Montibus ab Siculis*. sic dis Vadian.

161. Higtii conjectura est: tibus ab Siculis capit agmen meatum ». Similiter versu 43 « in Eoos agmen convertitur pro *in Eoos autem*. Ego vero p eam non audeo, quamquam singularem hic obtinere us *autem*. ad quem illustrandu ferri potest vs. 265: « caput cespitis autem Arctius angus ducit litora tractu ». SCHR. - *tibus a Siculis* forte voluit *capit agmen* Higtius. Totum cum sequente sic legunt et

etæisque jugis mox Syrtes inter oberrat
rcior, et tenui prætexens ima fluento.
rsus ab Idæa Salmonide porrigit æquor

edd. vulgatæ : « Montibus ılis capit autem prona mearetæisque jugis, vix Syrtes berrans ». Quæ nos corriginot. Et fere convenit Fonin præf. qui pro *Parcior* vult ·, sublata post *oberrans* disıis nota, et locum hoc modo ım et distinguendum putat : Syrtes inter obhærens, Tar-

Cretæisque jugis, vix Syrtes errat. Versus hic aliquantum us videtur, et a sensu Diodiscrepare. Hic v. 109, et ı. v. 112 dicit, a finibus Siretæum mare extendi ad torium usque Salmonidis. Avienus, secundum lectiodistinctionem vulgatam, didetur, a montibus Siculis ac Cretæis mare illud incileoque duo maria, a Dionyıinata, inepte confundere. ır versus ad mentem Dionys conformetur, censeo eum, ione post *jugis* sublata, sic endum esse : « Cretæisque x Syrtes inter oberrat Parensus hic est : Siculi æquos (ex versu 156) ubi a prois Siculis evolvitur, *prona s meat : mox*, ubi *Cretæis rrat* (Cretæum mare), quia yrtibus impeditur, *parcius*, et *tenui fluento* est. Plane ısum confirmant, quæ inodem mari dicuntur vers.

Vix et *mox* centies permuı codd. Participium autem ob duo alia sequentia *parcior* et *prætexens* in verbum *oberrat* mutandum est. Fortasse præstiterit *aderrat* scribere, h. e. adlabitur, quod quidem Statianum verbum est, sed aliis ab Avieno usurpatis, ut *adulat* vel *adundat*, v. 338 et 571, non absimile. Statius, Silv. II, 2, 120 : « blandi scopulis delphines aderrant ». W.

163. *Et tenui prætexens*. Prætexere est leviter prædücere. Quoniam nihil firmum, si proprie loquamur, de textrina, pleraque autem visui pervia veniunt. Sic de unda non admodum alta Avienus versu hoc 163. Sic Claud. de scelerato suo Rufino, I, 99 : « *Noverat* et blando fraudem prætexere risu ». BARTH. Adv. XLIX, 13. Similiter Noster infra v. 298 : « Undaque vix tenuis siccas prætexit arenas ». W.

164. *Rursus ab Idæa Salmonide. Servonidæ* A. *Samonide* V. *Salmonide* Ven. Pith. Hanc scripturam firmant et probant Apollon. Rhod. quem Dionysius imitari solet, lib. IV, 1693 : Σαλμωνίδος ἄκρης. Scholia : Σαλμωνὶς, καὶ Σαλμώνιον, ἀκρωτήριον Κρήτης. Dionys. v. 110 : Σαλμωνίδος ἄχρι καρήνου, Ἣν Κρήτης ἐνέπουσιν Ἑώϊον ἔμμεναι ἄκρην. Prisc. vs. 113 : « Salmonida poscens, Dicitur Eous qui Cretæ terminus esse ». SCHR. De diversa scriptura nominis ejus vid. not. nostr. ad Prisciani v. c. W. — *Porrigit æquor Se geminum*. Quid si *projicit*? Sic legendum videtur ob præcedens *ab*. Et hæc quidem vulgo permutari a librariis monet Burmann. Anth. tom. I, pag. 109 et 465. Et melius redderetur τὸ Diony-

Se geminum : nautæ Pharium dixere profundum,
Quod procul in Casiæ vergit confinia cautis:
Sidoniique dehinc late salis æstuat unda,
Issicus immodico donec sinus ore patescat,
Æquoris et nostri sit terminus; arva ubi late
Pinguia proceris Cilicum versantur aratris.

sii ἀναπέπταται. *Porrecta* quoque pro *projecta* notante Schrad. vide infra hoc tomo, pag. 143. Ed.

165 *Se in geminum*, scil. unda se porrigit in geminum æquor, voluit Voss. sed frustra. Dionys. v. 112 : Δοιαὶ δ' ἑξείης προτέρῳ φρίσσουσι θάλασσαι. Schrad. *Farium dixere* Pith. e Ven. *Pharium* Cusp. Vadian. et reliqui.

166. *Quod procul hinc Casiæ vergit. Hinc Asiæ* Ven. Ambr. Legendum *in Casiæ vergit*. Vid. Observ. p. 47. *Hinc* natum ex *dehinc*, quod versu sequente occurrit. *C* est sequentis vocis *Casiæ*. Nec de latinitate dubitandum. Pariter Priscian. v. 120 : « penetrat qua gurgite pontus Issicus, Arctoas ad partes æquore vergens ». Plin. I, 259, 9 : « Atlanticus sinus Rubri maris in Ægyptum vergentis ». *Hinc Casiæ* correxit Cam. ad Prisc. 119, idemque tenent Cusp. Pith. et Huds. *procul in Casiæ* correxit Cœl. Calcagn. in adnot. ad Dionys. dedit Vadian. firmat Schrad. tum hic, tum in Observ. p. 47, et in præf. ad libr. Emend. pag. 55. *Hinc Casiæ verrit confinia* conj. Huds. in Add. sed improbat v. doct. in Obs. Miscell. vol. I, p. 386.

167. *Sidonique* Ven. *Sidoniumque* Cusp. *Sidoniique* corrigit Camers ad Prisc. 119, quod tenent reliqui.

168. *Issicus in modico* Cusp. Pith. Huds. *inmodico* dedit Vad. *immodico* emend. Heins. pariter Schra hic, et in præf. ad lib. Emend que ex Dionysio, ipsoque Avi qui vs. 790 : « immodici late oris hiatus ».

169. *Æquoris et nostri sit t nus*. Quædam male *fit*. Corr dum itaque : « donec sinus or tescat, Æquoris et nostri sit t nus ». Sic enim Avienus loqui vs. 36 : « Terrarumque trium dus est mare, donec in alti procul Nili late Thetis efflu pat ». Conf. v. 158 et 506. No ter Manil. IV, vs. 670, de Af « Ac sterili pejor siccas incesta nas, Donec ad Ægypti pona jura colonos ». Idem, IV, « Donec in Ægyptum redeant vata per undas Litora ». Hic dem Bentl. notat : « Immo *red* cum vetustis quatuor ». Sed e plis Avieni, atque adeo Manil fellitur. Schr. — *Sit terminus* Cusp. *fit terminus* Vad. Pith. *sic terminus* Ambr.

170. *Proceris Cilicum aratris*. san *procurvis*, quod malit Od Huds. Sed versu sequenti re « Curva salo forma est ». Et liter Avien. v. 354 : « quæ pondere aratri Sollicitavit hum Scaliger etiam huic voci ol adposuit, sed in promptu sun terum loca, Plin. II, 123, 14 lum. II, 223, 24; Ovid. Am. 41; Pallad. R. R. I, 43, 1, c

salo forma est: hinc sese marmora ponti
ıhyrum torquent, ac flexu lubricus errat
s, et exesas illabitur unda lacunas.
:osorum prolixa volumina sese
e cerastarum facili sub viscere curvant;
iras crebro sinuat draco, seque vel orbe
it inclinans, vel pronis agmina longe
bus absolvit: stridet nemus undique totum,

olim et graviora et mifuisse. Huds. *Procerum* ıtis, ni fallor, probat g. I, 171, ubi de buri: rpe pedes temo proten- › ». Videndus ad h. l. :. comment. et in nostra sus de aratro Virg. t. I, :D.

bitur unda lacunas. Sic . 740: « blandusque illa- ıs Sirius ». Schr. Aliter 'a v. 20. W.

ısarum cerastarum, forte Κεράστης enim Græcis ıno genere, neque alio id. Orig. XII, 4: « Est osus ». Claudian. Rapt. , 346: « Extendunt so- ›cula plena cerastas ». /III, 764, et XI, 65; , 715, VI, 679, ubi vid. *rosarum* autem finxisse lentur, ut sono convenıti *cerastarum*. Schr.

viscere. Conf. not. ad *era* pro omnibus corpo- ı. W.

ıs crebras citat Drakenb. 276. *Creber invadat* Amt Heins. ad Virgil. Æn. Schr.

igit inclinans. Vid. Heins. ım, loc. cit. « Alitis in parvæ subitam collecta figuram ». Sic et alibi eo verbo utitur Maro pro *contrahere,* in Georg. II, 154: « neque tanto Squameus in spiras tractu se colligit anguis ». Ibi latissime Heinsius: sed et aliena miscet, ut Silii X, 3: « Adsilit in ferrum, et per vulnera colligit hostem », leg. vero est *corripit.* Mecum facere video Markl. ad Stat. V, præf. p. 238. a. S. De Silii loco non adsentio. W. — Higtius distinguit «...inclinans vel pronis agmina longe »; sed *inclinans* hac in sententia superfluum videtur, quia *pronis* sequitur. Forsan *agmina longa* conj. Huds.

178. *Tractibus absolvit.* Higtius distinguit: « inclinans vel pronis agmina longe Tractibus absolvit ». An *exsolvit?* Simplex est v. 602, ubi de Pithone: « Sanguinis et cassus prolixa volumina solvit». Virg. Georg. III, v. 423: « Quum medii nexus, extremæque agmina caudæ Solvuntur, tardosque trahit sinus ultimus orbes ». Schr. — *Stridet nemus undique totum.* Higtius: « stridet nemus undique: totam Pestifero adflatu serpens vagus inficit æthram ». Pro vulgata facit Virg. Ecl. I, v. 11: « undique totis Usque adeo turbatur agris »; et Dionys. vs. 124: τῷ δ' ὑπὸ πᾶσα βαρύνεται οὔρεος ἄκρη Ἐρχομένῳ. Schr. — Va-

Pestifero adflatu serpens vagus inquinat æthram.
Haud secus illapso penetrantur litora fluctu,
Et rursum tellus init æquora: jugis ubique
Mugitus pelago est, gemitu loca cuncta resultant.
Imminet huic late Pamphylia, subluit illic

dianus distinxit « stridet nemus undique totum Pestifero adflatu : serpens vagus, etc. »

179. *Vagus inquinat æthram.* Utitur hoc loco N. Heinsius ad Ovid. Metam. III, 75 : « quaque halitus exit Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras ». Schr.

180. *Haud secus.* Quoniam Avienus hac formula utitur post geminatum *Sic* v. 174-176, Virgilius vero plurimis locis in comparatione uti solet vocibus « Ceu...Haud aliter », ut Æn. VII, 377-383, X, 723-729, hinc Schraderus pro *Sic* corrigendum conjicit *Ceu*, ut ratio comparationis constet; et convenire aliquo modo ait *Sic*, *ceu*. Confert etiam Ovid. Met. XIV, 825, quo loco in codd. permutata *ut*, *sic*, *ceu*. Vid. Heins. Mihi videtur comparatio inversa et imperfecta esse, in qua *Sic* refertur ad priora. Et in *Haud secus* est repetitio vel continuatio eorum, quæ vs. 173 dicta erant.— *Aut secus in lapso* Ven. vitiose. *Haud secus in iapso* Cusp. *in iapso* Vad. Pith. Huds. *illapso* correxit Camers ad Prisc. 119.

181. *Jugis utrique* conj. Heins. infeliciter. Unus sinus Issicus describitur, aut mare Pamphyliæ. Schrad.

182. *Loca juncta resultant.* Heins. Ovid. Metam. I, 573 : « sonitu plus quam vicina fatigat ». Schr.

183. *Imminet*...et rell. ad v. 187. Salmasius ad Solin. p. 548, a. E. recitatis Dionysii versibus tribus 127-129, hunc eorum sensum manifeste esse adfirmat, Pamphylios Issici sinus excurrentem in terras partem circum habitare, quo usque procedit ad Chelidonias insulas : promontorio autem Patareo ad Occidentem terminari. Nempe Issici sinus terminum ad Occidentem esse Pataram promont. Subjungit deinde utriusque latini interpretis versus, atque eos ait locum Dionysii plane aliter accepisse. Schraderus contra existimat, Salmasium ipsum mentem Poetæ non intellexisse; neque enim eum dicere, Issicum sinum adluere *ulibi* Pamphyliam imminentem, *ulibi* Chelidonias insulas subluere. Porro disceptat, an legendum sit *hinc* cum Huds. vel *Imminet huic*, scil. Issico sinui, pelago : quam in rem comparat Dionysii verba : τοῦ μὲν ἐπὶ προβολῇ (sic Salmas. sed in Dionysio est προχοῇ), et Or. marit. 622 : Plin. I, 243, 18, I, 347, 17. Tandem conjecturam proponit : *An Eminet?* Sic *hic*, *illic* servari debet. Pariter *hic illic* de eodem loco, vs. 206, 316, 478, 601, 603, 907; Or. marit. 527, 530. Eamdem, inquit ille, conjecturam *Eminet hic* olim mecum communicavit Wassenberghius. Schr. Ego, si quid video, legendum esse existimo *Imminet huic*, h. e. adjacet sinui Issico Pamphylia, qui plane sensus est Dionysii, v. 127, τοῦ μὲν ἐπί. Neque in cæteris Avienus discedit ab eo,

Unda Chelidonias, illisum murmurat æquor,
Sæpius et crebra spumescunt æquora rupe,
Ac rursum in Zephyrum vada semet cærula curvant.

ut Salmas. putat, modo verba ejus recte intelligantur. Nempe *subluit illic* interpretor, ubi ejus Pamphyliæ finis est, unda Ponti Issici Chelidonias, quæ Pamphyliam terminant, adluit. *Illic* de extremitate vel fine percommode accipitur, idemque innuit verbum *subluit*. Quippe verba ejus compositionis, ut *subjicere*, *subdere*, *subjungere*, notare solent ad calcem vel finem addere. Denique terminum Issici ponti Pataram esse idem significat versu 187, ubi aptius legitur *Terminus hic*, scilicet *æquoribus*, quod præcessit. W. — Et aptissime intellexit Papius, qui v. 129 : « Et tandem ad Zephyrum Patareia clauditur arce ». Ed. — *Pamphylia*, quæ nunc *Menteseli*, clauditur a Septemtrione Galatia, ab Oriente Cilicia et Cappadocia, a Meridie suo mari quod Pamphylium vocatur; ab Occidente Lycia. Ed.

184. *Subluit unda Chelidonias*. Sic vs. 557 : « citus Hadria rursus Subluit hanc fluctu ». Schr. — *Unde Chelidonius* Casp. *Unde Chelidonias* Pith. Huds. *Unda* correxit Camers ad Prisc. 126, quem sequutus est Vad. et sic emendant Salmas. ad Solin. p. 548, Heinsius, Hudsonus, qui simul distinguit « Unda Chelidonias, illisum murmurat », vel « Subluit illic, Unde Chelidoniis illisum, etc. » Schraderus recipit *Unda*, alteram conjecturam pro inepta habet.

185. *Crebra spumescunt æquora rupe*. An de duabus vel tribus insulis (Chelidoniis) ita loqui potuit? Fuerunt inter Chelidonias et Rhodum plura νησία, teste Strabone apud Cellar. p. 227 : easne intelligit? vix puto. Dionysium enim interpretatur. An : « Sæpius et crebro spumescant æquore rupes? » Confer Progn. 74, ubi et *crebro* pro *sæpe*. Schr. *Crebra rupe* est e poetica exornatione et per inversionem dictum, pro « rupes æquore spumescunt », et *rupes* intelliguntur litoris, et versu 190 dicuntur *saxosæ ripæ*. W.

186. *Terminus hic cautes Patareidis... Ac rursum in Zephyrum*. Variis tentari modis hic locus potest. 1° Forte *Terminus huic*, quia Dionys. v. 129, Σῆμα δ' ἔχει, nempe κόλπος· et Priscian. 127 : « At procul hunc Zephyrus finit Patareide summa »; ipse quoque Avienus supra vs. 22 : « Finis huic Gades ». 2° Forte transponendum : « Ac rursum in Zephyrum... Terminus hic cautes, etc. » 3° Forte sic : « Terminat hunc cautes Patareidis eminus arcis »; quia Dionys. τηλόθεν, Prisc. *procul*. Sed vulgatæ favet vs. 684 : « Qua frons tenta salo Patareidis eminet arcis ». Avienus enim sæpe dimidios, atque adeo totos pæne versus repetit. 4° An *Terminus his?* Schr. Mihi valde blanditur trajectio versuum secundo loco proposita. Wassenb. Atque ego non dubitavi in ipso textu sic transponere versus, quia omnino ad ordinem verborum Dionysii æque ac Prisciani sic melius respondent. W. — *Ac rursum in Zephyrum* : sic Cusp. Pith. Huds. Sed Camers ad Priscian. 128 legendum putat : « Ac rursum in Boream », idque rem ipsam et lo-

Terminus his cautes Patareidis eminet arcis.
Hinc salis Ægæi tractus tonat, inque Bootis
Plaustra dehinc rapidi flectuntur marmora Nerei,
Saxosis Sporadum sæpe obluctantia ripis.
Non aliud tanta consurgit mole profundum,
Non sic curva Thetis fluctu tumet: extimus olli

cum Prisciani poscere : « Post hæc Arctoas ad partes adspice rursus ». Lectionem Camertis adoptavit Vad. Sed mihi perperam videtur Camers dictum versum Prisciani cum hoc Avieni loco comparare : debebat præcedentem : « At procul hunc Zephyrus finit Patareide summa ». Quod etiam vidit Schraderus.

187. Huds. legendum putat *Terminus hinc.* Alias conjecturas Schraderi vide not. supra : *hic cautis Patareidis* Ven. et Cusp. Lego *Terminus his.* — Nempe *vadis*, de quibus vs. præced. et ita Dionysius certissime voluit. Ed.

188. Pro *Hic* forte *Hinc*, quia Dionys. 130, ἐκ κείνου, et Priscian. 128 : « Post hæc Arctoas ad partes, etc. » Pro *tonat* Huds. *sonat*, male. — *Inque Bootis.* Heinsius ad Virgil. Æn. I, 120 : « fortis Achati ». Sic apud Avienum in Descript. Orbis passim *Booti* pro *Bootis* opinor scribi debere, ut est insignis ille antiquitatis æmulator. Sed in codicibus nullo loco tale quid invenias: quare vulgatam ubique servo. Cæterum aut fallor, aut legit Dionys. v. 130 : φράζεο δ' ἐκ κείνου τετραμμένος αὖθις ἐπ' ἄρκτους Αἰγαίου πόντοιο πλατὺν ῥόον (in Dionys. est πόρον). Schr.

190. *Obluctantia ripis*, i. e. litoribus, ut Horat. Carm. III, 36 : « Æquoris nigri fremitum et trementes Verbere ripas ». Vid. Heins. ad Ovid. Her. VI, vs. 54 : « Milite tam forti ripa tuenda fuit ». Lactant. de M. P. cap. 36 : « Diversas ripas armati tenebant ». Sermo autem est de Propontidis litoribus. Vid. Columb. Schrad. — *Sæpe obluctantis* scribit Cusp.

191. *Non aliud tanta.* Plane similem locum habes infra v. 1178, seq. W. — Schraderus conjecerat aliquando *Non alibi*, quia sic v. 201 : « Proxima non alibi tantum divortia cernas ». Nunc addit obstare Dionysianum ἕτερος.

192. *Curva Thetis* nolim repudiare : nam intelligit mare procellosum, curvos undarum sinus volutans, ut apud Lucil. in Ætna, 489 : « Sicut quum curvo rapidum mare cernitur æstu ». *Curvatas undas*, ut hic, Ægeo tribuit Silius, I, 472, ad quem locum Oudendorp. pluribus locis significationem *curvi* vel *curvati* maris adstruit, etiam Nostri versu 296 : « Curvatumque salum quatit amplo litora fluctu ». W.—*Non sic curva Thetis* : sic Cusp. Vad. Pith. Huds. Sed Camers ad Prisc. 128 vult *Non sic cuncta Thetis*, conformiter ad Prisciani locum: *Superat qui fluctibus æquora cuncta.* Vetus Ven. habet *curia* pro *cuncta.* Sed Schraderus in not. legendum conjicit *Non sic ulla*, idemque sibi, nondum inspectis Schraderi adnot. in mentem venisse adfirmat cl. Wassenb. Addit ille, Oudendorpium, quum in Obs. Misc. vol. V, p. 69

[T]enedum cursus, pelagi caput incipit Imbro.
[Ces]pitis hinc proni protendens dorsa Propontis,
[Flat]ibus ex Boreæ tepidum procumbit in Austrum, 195

[..]et leg. *Non sic curva Thetis* [..]*met*, bene abjecisse: sed [em]endationes unius assis non *Curva Thetis*. Sic Rutil. It. I, « Tenditur in medias mons [..]rius undas, ... cærula cur[..]it ». Ed.

Extimus olli in Tenedum Male cepit verba Dionysii, Οὖρον δ' εἰς Τένεδον τεκμαί[ρον]ται ἐσχατόωσαν. Οὖρος Dionysio ἐσχατόωσαν referendum ad Eumdem errorem interpres [P]oetæ commisit, limitem ve[Ten]edum terminat extremum. [D]ebebat Avienus scribere, illi mari est ad extremam [T]enedon, vel ad extremitatem Neque minus peccavit Avie[n]us quæ adjicit. Quum enim m quidem secundum Diony[sium a]ccepisset de extremo fine [Æ]gæi, jam Imbron insulam [D]ionysium, qui dicit ex altera [Æ]gæi esse, perperam facit [fi]nem Propontidis: *pelagi caput* [I]*mbro*. Hoc colligo ex pelagi, quo plerumque solet mi[..]aria, terris interjecta, in-. Vid. v. 905. W. — *Caput* [I]*mbri* omnes exhibent præter [V]adian. qui correxit *Imbro*, [Ex]*timus Imbri* conjecisse Schra[der] notat Fries. sed Schraderus [ig]noscit. Est fortasse Heinsii [..]ara, qui sic exprimi putavit [..]', 136.

Cespitis hinc proni protendens [P]*ropontis*. Videtur hoc loco [..]tis, ut Pontus, regio ad Pro[pont]. dici. Eo ducunt verba *Cespitis hinc proni*, et quæ sequuntur, *populos alit ubere terræ*. Vix aliter capi potest; deest tamen exemplum. Præterea Avienus male expressit Dionysium, qui v. 136 non de ipsa Propontide, sed de angusto αὐλῶνι loquitur, tracto versus Boream intra Propontidem. Schr. Sic quidem recte interpretatur Schraderus, fateor tamen, verba Dionysii sic facile accipi potuisse ab interpretibus, ut αὐλὼν ille diceretur esse intra Propontidem, adeoque Propontis haberetur pro litoribus vel regionibus Propontidi adjacentibus. Quod Avienus *cespitem pronum* dicit, hujus eadem est ratio, ac quæ sequentium *procumbit in Austrum*. Vid. not. ad vs. 35. W. — Pro *Cespitis* Schrad. tentat *Gurgitis*, ut Propontidi conveniat. *Hic proni* ediderunt Cusp. Vad. Pith. *hinc* Huds. quod Schraderus probat ex Dionys. 136, ἔνθεν. Pro *protendens* Ambr. *pendens*; unde Schraderus tentat legere *propendens terga*, quia certe proni pendere dicuntur; obstare tamen fatetur, v. 860: « Tanais... in salsam protendit terga paludem ».

195. *Flatibus ex Boreæ*. Recte monet Schraderus, hoc contra Dionysium esse, qui v. 137 Βορέηνδε. Auget errorem, quod statim adjicit, *tepidum procumbit in Austrum*. Hoc enim Dionysius non de Propontide, sed de populis terræ Asiaticæ subjicit. Avienus traxit ad Propontidem, quia hoc nomine non pelagus solum, sed regiones adjacentes complexus est, male quidem, saltem minus accurate et distincte.

Immensæque Asiæ populos alit ubere terræ.
Hinc arctas inter fauces atque obvia saxa
Thracius angustas discludit Bosporus oras,
Bosporus Inachiæ subvector virginis olim.

Multo accuratius hæc exprimit Prisc. v. 132 seq. W. — *Procumbit in Austrum*. An *procurrit?* Huds. Sed vs. 35 ita præcessit: « Vis obliqua sali tepidum procumbit in Austrum ». An igitur et illic *procurrit?* Certe *procursus* Oceani memorantur vs. 555 et 803. Sed et alius locus vulgatam defendit, v. 1055: « Ora Syrum curvi procumbens litoris acta In Notum et Eoi, etc. » Schr. Cur *procumbit* minime mutandum sit, ejus rei rationem satis gravem adtuli ad vs. 35.

196. *Alit ubere terræ*. Hudsonus dicit, malim *terra*. Sed prior lectio multo elegantior est. Nam ut Græci dicunt οὔθαρ ἀρούρης, sic Virg. Æn. I, 531: « potens armis atque ubere glebæ ». Prisc. Perieg. 218: « Atque trahens limum complectitur ubere campus ». Auctor Anglus in Obs. Misc. vol. I, tom. II, pag. 274. Ad hæc citat Schraderus, Juret. ad Symm. p. 314; Pricæum ad Apol. Apul. p. 189. — *Ubere terræ* omnes editi.

197. *Hinc arctas inter fauces*. Pro his videri posset legendum *arctas cautes*, quia *cautes* et *saxa* conjunguntur v. 430: « Porro inter cautes et saxa sonantia Rhenus ». Virgil. Æn. III, 699: « Hinc altas cautes projectaque saxa Pachyni Radimus ». *Arctas* tamen *fauces* defendit Prisc. 133: « Angusta trahitur qua fauce Propontidis unda ». Et fauces forte rectius arctæ dicuntur, quam cautes. Schr. Adde nostri v. 640. W. — *Hic arctas* legunt Cusp. Vallian Pith. sed *Hinc* cum Hudsono dum esse probat Schrad. e D 140: τῇ δ' ἐπὶ Θρηΐκιον στό[μα] et Priscian. v. 135: « Threici[...] quitur post Bosporus ». C[...] concinnius hunc et sequente[m ver]sum format Schraderi conje[ctura]: « Hinc arctas intrat cautes, obvia saxa Thracius angust[as dis]cludit Bosporus ore ». Dio[n]nys. v. 140, vocat στόμα Bo[...] Noster, v. 200: « terraque Faucibus oris hiat »; et vs. « adversusque dehinc se Th[...] arctat Bosporus, et tenui vi[...] ditur oris hiatu ». Loco τοῦ Ambros. habet *obuli*: forte *ob[...] saxa*: nam *collisas* dixit inf. v. « Seu quod collisas Thetis ind[...] per arces ». Sic Heins. Sed ibi d[...] neis errantibus agit, hic de s[...] utraque Bospori parte imm[...] bus, quæ quomodo dici poss[...] *lisa*, non intelligo. *Obuli* est ut *l* et *i* sæpe permutantur. Sic conjecturam Heinsii, Schradero tribuit Friesem. re[...] Schraderus.

199. *Inachiæ subvector* v[...] Subvector, qui subvectat, portitor. Fortasse unius Avi[...] cabulum est. Alias *vector* *vector* equus. *Inachia* vir[go] Inachi fluminis filia. Fabul[...] Io in vaccam mutata, et [...] Junone immissis per terras [...]ria fugata, narrant e poetis I[...] Ovid. Met. I, a versu 588. Her. XIV, 85 seqq. Val. Fla[cc.] a v. 348, ubi Orpheus canit

vicina sibi stant litora, terraque parci
bus oris hiat, pronam sinus evomit undam:
ma non alibi tantum divortia cernis
tis: hac pecoris cursu sternacis in æquor

arrat Apollodorus, Bibl. ıp. 1, et ad hunc Heyn. not. part. I, pag. 255

ım *vicina sibi stant*, ut)4: « Et vicina sibi lam- a pontus ». W.

rci *Faucibus oris*, i. e. mo- ıra vs. 790: « immodici oris hiatus ». Verba « pro- evomit undam » explicet et alius locus, vs. 640: ıngustæ marmora fauces, præcipitant properum con- ım ». W. — *Prona sinus la* vulgarunt Pith. et se- Iudsonus corrigit *pronam* ummopere id probat Schr. an. et Vadianus ante hos re perscripserunt *pronam* it *undam*. Schraderus præ- cis Ambr. auctoritate id i ait, et addit, requiri asum, ut vs. 423: « tum Padus evomit antro Flu- num autem esse ipsum , ut vs. 247 sinus dicitur s.

oxima non alibi. Contra c. IV, 714: « Non alibi ıserunt longius undis Li- ın. — Pro *tantum* Venet. t: *tanti* legit Heins. item lo sensu, ut ait Schrad. r *tam tu*, vel *sibi tam*, ut « Proxima celsorum sic lorsa locorum, Ut ». An roxima non tam alibi tan- cernas Cespitis ». Schrad. ubitaverim scriptum esse ab Avieno: « Proxima non alibi sibi tam divortia cernas ». Exciderat *sibi* ob similitudinem præcedentium syllabarum in *alibi*, et hiatum versus inde ortum librarius utcumque supplere tentavit compendio voculæ *tm*.

203. *Pecoris cursu sternacis*. Sternax quidem proprie de equo dici solet, qui vel erigendo se, vel cernuando sessorem effundit, ut apud Virgil. Æn. XII, 364: « sternacis equi lapsum cervice »; hic tamen, ubi de pecore exterrito et fugiente sermo est, ita accipiatur necesse est, ut consternati equi dicuntur, atque ut Gellius, XV, 22, de cerva Sertorii: « festinatione ac tumultu consternata in fugam se prorupit ». Certe sequioris ætatis scriptores *sternacem* ponere pro trepido et consternato solent, ut quando Sidon. Apollin. Epist. IV, 12: « Respondit ipse, quamquam esset trepidus et sternax, et præ reatu balbutiret ore ». Glossa Isidori: « Sternaces, pavidi ». Male igitur Drakenb. ad Sil. I, 261, nostrum Avieni locum cum illo Virgilii equo sternaci comparat. W. — *Hæc pecoris* habet Ven. et Cusp. *hac* voluit Camers ad Prisc. 136, idque expresserunt Vadian. Pith. Huds. sed *hoc*, scil. æquor voluit Vlitius ad Nemes. 17, et Heins. atque unice verum pronuntiat Schrad. *pecoris dorso* habent omnes edd. sed hoc stare non potest, quia Inachis non dorso pecoris vecta, ut de Europa narrat Manil. II, 490, sed ipsa in pecus

Inachis illata est; sic pectus canduit ira,
Pellicis et tanto Divam dolor extulit igni.
Illic instabili fama est sale saxa moveri,
Inferrique sibi flabris urgentibus oras:

mutata Bosporum tranavit. Pro *dorso* igitur Schraderus conjicit *forma*. Ego malo *cursu*, quod *dorso* similius et aptius τῷ *sternacis* est: hoc enim trepidum vel exsternatum significat, quod de ipsa Io usurpat Ovid. Met. I, 641. Eodem ducunt omnia poetarum loca, quæ *fugam*, *vias*, *labores* Ius nominant, et diserte Ovid. Her. XIV, 101, de Io: « Per mare, per terras cognataque flumina curris ».

204. *In æquor illata est*, sc. cursu, ut Ceres « Dea concita cursu Fertur » apud Ovid. Fast. IV, v. 461: atque ut de ariete Phryxi Val. Fl. I, 281: « Aureus et juvenem miserantibus intulit undis Vector ». Cursum et ingressum in æquor luculentius describit Valerius Flaccus, Argonautic. lib. IV, 401 et sequent. « per urbes Raptatur Graias, atque ardua flumina ripis: Oblato donec paullum cunctata profundo Incidit: absistunt fluctus, etc. » W. — Amplector distinctionem hujus loci, quam Vadianus editione sua constituit, et Schraderus probavit: « Sic pectus canduit ira, Pellicis et tanto Divam dolor extulit igni. »

205. *Pectus canduit ira Pellicis, et tanto*. Vlitius ad Nemes. Cyn. 17, hunc locum Avieni adducens notavit, pellicis nomine Junonem designari, et videri subinde id nomen poni pro noverca. Equidem nonnunquam pellicem Junonem eximie dici, fateor e Nemesiani loc. cit. et alio auctoris de Laud Herc. (qui idem Nemesianus est) v. 47. adparere, et luculenter ea potestatem exposuit Barth. Theb. VII, v. 160. — Et vi quæ notata sunt ad hunc hujus Op. nost. t. I, part. I 299. Ed. — Sed tamen n cesse est ad eam notionem rere, *ira* quippe *pellicis* est cem *concepta*. Nihil clariu locis, Met. IV, 277: « quen phæ pellicis ira Contulit in tantus dolor urit amantes » vs. 234: Invidit Clytie, st que pellicis ira Vulgat adult ubi vide Burm. Sic *dolor* apud Quintil. Declam. X, Ovidius *de pellice* dixit. I distinctionem olim mihi pro Wassenberghius. Schr. — *Divam dolor extulit igni*. Va II, 660: « utinam nunc i sgos Efferat ». Alcim. Av 629: « Effertur nigri dux a et Pharaonem Ira subit ». C hoc loco videntur sequi de 253 et 254: « Huic mirai etc. » Schr.

206. *Illic instabili fama saxa moveri*. Virg. Æneid. « Tum rauca assiduo longe sonabant ». Schr. — *Sax* dedit Cusp. sed *moveri* con mers ad Priscianum, vs. 1 qui pariter.

207. *Inferrique sibi fl. u. o* concurrere et collidi, fere v. 197 *obvia saxa* vocabat Prognost. v. 100: « si mole utriusque Occurset sibim obvia ». W.

gidas errare ferunt per marmora cautes,
nc ora sali vastas prætendere rupes,
aperire sinum : gemit amplo murmure pontus,
ıod collisas Thetis indignata per arces 211
t objectis; seu quod brevis exitus undas
ıt, et strictis eructet faucibus æquor.

unc ora soli. Malim *arva rva soli;* ut v. 149, aut n Oddio. Hudsonus. *Ara* r. quod ducere videtur ın igitur emendandum vastas prætendere ru-il. VIII, 695 : « arva nova cæde rubescunt »; ubi ulium citat, III, 227: emit arva freti ». Schrad. *ora sali,* nempe illius, ıter duo saxa.

nplo murmure defendit comparato Progn. 102 : late Murmura discur-Apul. Met. III, p. 137, rursum præconis amplo ıus accusator ». Vid. Pri-notantem. Schr.

lignata per arces. Habuit nte oculos Virg. Georg. Atque indignatum magnis æquor ». Barthius ad 1129, a. sic distinguit : collisas Thetis indignata Sæviat, objectis seu quod ıus undis ». Sed obstant « seu quod brevis exitus serat, et strictis eructet æquor ». —*Per artes* Cusp. : *arces* reliqui. *Indignata* ı Virgilii, qui de ventis ıclusis Æn. I, 55 : « Illi s magno cum murmure rcum claustra fremunt ». *viat objectis, seu quod.* Sic ıt omnes edd. Barthius ad Claudianum avellit *objectis*, et deinceps legit *undis.* Higtius tentavit : « Sæviat objectas seu quod brevis exitus undas Exserat ». — Sed hoc Wernsdorfio minus probandum videtur. Ed. — Sed vix fero *objectas undas.* Forte *objectis*, servata distinctione recepta, explicandum : *in obvia.* Sed legamus potius *adjectas undas*, mutata nempe distinctione, ad exemplum illius in Eleg. ad Liv. v. 226 : « Vix capit adjectas alveus altus aquas ». Schr. Sed in eo loco *adjectæ aquæ* sunt lacrymarum flumina, quæ Tibris adjicere aquis suis dicitur. Igitur hic locus non satis aptus est nostro. Hinc Ovidius in simili versu, Am. III, 6, 86, « admissas aquas » dixit. Sanum esse videtur *Sæviat objectis*, eo sensu, quo ipse explicat Schrad. Nempe *sævire* cum tertio casu poni posse, docet Ovid. Her. IV, 148 : « Qui mihi nunc sævit, sic tibi parcat amor ». Sic etiam apud Valer. Flacc. VI, 613, « stabulis opimis sævit » positum existimo pro *in stabula opima.* W.

213. *Undas Exserat.* Heinsius conjiciebat *Egerat*, quod firmari potest verbis Plinii, Epist. VIII, 20, 9 : « Idem lacus in flumen egeritur ». (Add. Luc. V, 464. W.) Sed displicet Hudsoni conjectura *ac arctis*, primo, quia *ac*, seq. vocali, non ponitur (vid. Oud. Ind. Suet.); deinde, quia criticæ regulis plane

Interius lato Pontus se gurgite fundit,
Undarumque procul latus explicat, aurea Phœ
Qua rota purpureo repetit convexa sub ortu.
Sic obliqua maris panduntur denique dorsa,
Ut matutinis inclinent æquora habenis,
Longior ac Boreæ concedat gurges in axem.
Pontus enim nostræ sinus est amplissimus undæ

repugnat. Si enim centum codices offerrent *arctis*, unus *strictis*, hoc acciperem: nam *strictus* est *arctus*, *adstrictus*. Conf. Heins. Adv. p. 32. Totus locus sic cohæret: « brevis exitus exserat undas, et...eructet æquor ».—*Eructet faucibus*. Similiter Noster de fonte Tanais fl. v. 862: « Arduus istum Caucasus eructat »; et Val. Flac. IV, 345: « Qua rigidos eructat Bosporos amnes ». Confer supra v. 201. W. — Pro *Exserat* Heins. volebat *Egerat*, quod perperam Schradero tribuitur in edit. Fries.

214. *Interius lato*. Schraderus observat, Avienum apud Dionys. v. 146 legisse ἐνδόθι, non, ut hodie vulgatum est, ἐγγύθι.—Similiter variatio τοῦ ἔνδοθι pro ἐγγύθι adparet vs. 82 Dionysii, ubi vulgo scribitur ἐγγύθι, sed Papius amplectitur ἔνδοθι. Hunc autem versum bene exprimit Papius, vs. 146: « Explicat inde amplo propter se corpore pontus ». Certe male cohærent vs. Avieni 214 et 215. Ed.

217. *Panduntur denique dorsa*. Legendum puto *tenduntur denique dorsa*, quia Dionys. v. 146 παραπέπταται habet, et v. 148 ἐπιτροχάουσι· et usus hujus verbi hac in re apud Avienum valde frequens. Conf. v. 194, 644, 768, 860. Schr.

218. *Inclinet æquor* Venet. Pith. *inclinent* Cusp. et Vadian. *æquora* vult Hudsonus, sentit Schraderus: nec alit[e] br. legi adfirmat: *Inclinet* Schradero tribuit Fries. se[d] derus ipse refutat. — emendaveram: nec aliter propter admittere non tim[ui] sio placebat: *inclinet in* quod intelligi nequit. *Inclin[...]* dativo reperitur v. 1012: « [...] mari »; et Or. mar. v. 655 « quum lumen axi Atlantico verit ». (Add. Nostri v. 2[...] 769. W.) Singulare vero es[t] *nis habenis* pro sole orie[nte] Solis nomen omissum vide[tur] pterea, quod præcedit: Phœbi Qua rota purpure[o] convexa sub ortu ». Schr.

219. *Longior aut* Ven. (Pith. *at* edidit Vad. *ac* Schrad. e Dionysii, vers. 1[...] βορέην τε καὶ ἀντολ. et Prisc *Boream Solemque*. *In axe* omnes edd. sed *axem* e[...] Heinsius, Hudsonus, Higtiu[s] derus.

220. *Pontus enim nostr[æ]* versus et tres seqq. addita[...] Avieni sunt non necessariu[...] nectendi forte caussa ab ipso in fine enim quædam adtex[...] transitui inserviant: « te[...] panditur oris hiatu. At qu[...]

: Asia ab lævis præcingitur, Europamque
it, adversus quam dehinc se Thracius arctat
›rus, et tenui vix panditur oris hiatu.
ıa diducto Pontus distenditur æstu,
rrecta mari terræ juga longius intrant
lagus, tractuque vago sua litora linquunt,
te Paphlagonum prodit saxosa Carambis.

Simillima his sunt Apu- de Mundo, pag. 60, ed. ıtus, sinus amplissimus ri ». Schr.

: *Asiæ ab læva.* Non pla- conjectura : « Hinc Asia Sed vix aliter huic loco sse puto, quam si lega- (Pontus) Asiæ ab lævis ır, Europamque Excipit : dehinc sese Thracius porus ». Compara Valer. 725 et sqq. « hyemem sic ›mnem Aut campo jacet; › riget ardua fluctu; At- ̇uropam curvis anfracti- Hac Asiam, Scythicum ıatus in arcum ». Schr. *a ablevis :* sic Ven. Cusp. *lic Asiæ ab læva* Pith. et d. Ego inhærendum cen- arum lectioni.

cipit adversus quæ dehinc : ua dehinc Vad. qui dis- *cipit adversus, qua dehinc s arctat.* Pithœus et reli- ʼunt *Excipit, adversusque* hraderus legendum cre- *unque Excipit adversam : se Thracius arctat.* Mihi ıatrociuante vetustarum legere *adversus quam*, sc. , *dehinc*, etc.

›*sporus.* Mentionem Ius, oro nomen fecit , ut Pri- ›mittit. Ed.

224. In Ambr. *discernitur* pro *distenditur* esse dicit Schrad. idque probare videtur collato vs. 108 : « Sic discreta freto ». Nec mihi illud displicet : *æstui* pro *æstu* habet Venet.

225. *Et porrecta mari.* Haud inepta videtur scriptura A. *Ut*, quam et Heinsius probasse videtur. Et adsunt loca similia, v. 154 : « Sic Itala tellus Ut circumfusis latus amplum lambitur undis » ; et vs. 1058 : « namque duobus Ut conclusa jugis, vallis vice, multa cavatur ». Si autem hoc recipiamus, post *linquunt* punctum forte ponendum, ut nova periodus incipiat a *Cespite :* ... « tractuque novo sua litora linquunt. Cespite Paphiaco prodit saxosa Carambis. Altera se cautes, etc. » Cæterum singulare est *porrecta mari.* An *projecta mari ?* quod firmatur Virgiliano hoc, Æn. III, vs. 699 : « projectaque saxa Pachyni Radimus ». Ad verba *intrant in pelagus* conferri potest Heinsius ad Ovid. Metam. VII, 492 : « Attica classis adest, in portusque intrat amicos », ubi phrasis ea pluribus poetarum locis, etiam nostro Avieni adducto, illustratur. Schr.

227. *Cespite Paphiaco prodit saxosa Carambis.* Locus est doctorum naufragiis infamis. Legendum vero cum Hudsono : « Cespite Paphlagonum ». Probat hoc Ambr. *Paphia-*

Altera se cautes similis procul arietis ori.
Dura pruinoso qua torpet Taurica cælo,
Exserit, et tenta late premit æquora fronte.
Eminus ista Notum videt, Arctos eminus illa.
Porro inter fluctus ac fusi marmora Ponti

[illegible] Paphlagonum. Nam [illegible] necnon [illegible] perperam con[illegible]dantur. Firmat idem Noster, vs. [illegible] tum Paphlagonum sata longa patescunt [illegible], et Priscian. [illegible] Paphlagones post hos. Mariandynique sequuntur. Et sic tamen Nostri liberabitur nota, quam Smetius in adscendiss[illegible], et ubi [illegible] inusserunt. Miror autem nar[illegible]cos, quum Hudsonus [illegible] verum vidisset, [illegible] hunc secutum ostendisse. Sic enim Lascelinus et [illegible] Paphinon. Avienus Carambis est in Paphlagonia. Fortasse ita Paphiæ Veneris templum fuit [illegible] autem [illegible] metrum necessitate produxit. Paullo circumspectius [illegible] Thes. [illegible] [illegible]

vocabulum deduci non debuit. Schr. — *Caspiæ Paphlagoniæ* Vent. Cusp. Pith. Huds. monstrum vocabuli, quod ne metrum quidem patitur. Sed *Paphlagonum* recte Vid. quomodo post hunc correxerant Huds. et Schrad. ex cod. Ambr. *Paphlagonum* vocem in libris scriptis et excusis varie corrumpi solere, notavimus ad Epit. Hom. v. 519.— Videatur huj. nost. Op. tom. III, p. 560. Ed.

[illegible] *Dura pruinoso qua*. Heins. conjecerat *Cruda*: conf. Drakenb. ad Sil. XVI, 118: sed hæc conjectura non necessaria est. *Dura* terra et rigore durata. Vulgatum tuentur [illegible] pruinoso. Pro eodem [illegible] Avienus ipse v. 55, 250, 451, [illegible] Mar. 522: Horat. Carm. [illegible] et. Schr.

[illegible] *Tenta late premit æq. fronte*. [illegible] promontorio late porrecto [illegible] imminet, incumbit [illegible] huc illustrat locus [illegible] Tenditur in medias mons Argentarius undas. Ac [illegible] curva premit. [illegible] notata, hujus operis tom. [illegible] pag. 123. Ed. — Et Noster [illegible] Mari. vs. 557 de Pyrene monte [illegible] arva late et gurgitem ponti premit. Plura ejusdem [illegible] Schraderus, lib. Observ. cap. [illegible] p. 83. W.

[illegible] *Eminus ista Notum videt*. *Ista* hic [illegible] ac proximum; *illa* ad remotius. [illegible] Illos prima dies [illegible] adspicit Auster[illegible]

ma celsorum sic sunt sibi dorsa jugorum,
ıvis vasta sali moles interfluit arces,
ımini sit forma maris. Sed brachia Pontus,
us Arctois, Eoæ lucis in ortum,
ıa prona dies atris involvitur umbris,
ter inclinans, Scythici speciem facit arcus:

oxima celsorum. Proxima dicit promontoria, quæ et Frons arietis vocantur, nen Dionysius adfirmet, vicina esse, ut trium dieinter ea pateat, v. 154: αι Ἐγγύθεν, ἀλλ' ὅσσον ὁλκὰς ἦμαρ ἀνύσσῃ. Sed videtur oc loco distinctionem Salpasse quem Nonius testaro de Situ Ponti duo hæc ria dixisse *proxima*, etsi nota. Sic enim Nonius, . Paris. « Proximum diceres non solum adhærens tum, verum etiam longe si tamen inter duo discrenedium exstitisset. Virgil. ıo: Proximus huic, longo mus intervallo, Insequitur ta et Sallustius in situ : promontoriis Paphlagoquod κριοῦ μέτωπον adpelnit ». Quod hic Sallustius « promontorium Paphlavocavit, hinc etiam Avie-Sallustium præ se habuit, 227 scripsit « Cespite Pam prodit saxosa Caram- — *Sic sunt sibi dorsa locoorum* A. *lucorum* Ven. V. *rum* Heins. Certe Dionysio hic memorantur κολῶναι, ıraphrastæ bis ὑψηλοὶ τόποι· nis est ista literarum per(vide ad vs. 227). Favet epitheton *celsorum*, quemadmodum apud Ovidium, Fast. II, vs. 306: « Vidit ab excelso Faunus utrumque jugo », ut ibi habent codices quidam pro *loco.* Denique pro Heinsii conjectura facit ipse Avienus, v. 225: « Et porrecta mari terræ juga longius intrant In pelagus ». Schr. — *Dorsa locorum :* sic habent Cusp. Vad. Pith. Huds. — Sed *jugorum* cum Schradero in textum admitto. Ed.

235. *Sed brachia Pontus Molliter inclinans.* Sic supra vs. 25: « inclinans geminis se cornibus ». *Brachia* poetis litora et margines terrarum sunt, ut Ovid. Met. I, 13: « nec brachia longo Margine terrarum porrexerat Amphitrite », sicut et moles sive aggeres, quibus portus muniuntur. Sueton. Claud. cap. 20: « Portum Ostiæ exstruxit, circumducto dextra sinistraque brachio ». Et Juven. XII, 76: « porrectaque brachia rursum, Quæ pelago currunt medio. W.

238. *Scythici speciem facit arcus.* Servius ad verba Virgilii, Æn. III, 533: « Portus ab Euroo fluctu curvatus in arcum », in arcus, inquit, similitudinem, ut: « Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum », id est, in antri similitudinem. Sic de Ponto Sallustius, unde hic tulit colorem, *nam speciem efficit Scythici arcus.* Conf. Burmanni notam ad istum locum. Wassius Sallustii verba a Servio citata retulit

V. 10

At tepidi de parte Noti directior oram,
Continuumque jacens, rigidi sub imagine nervi
Tenditur: excedit confinia sola Carambis
In Boream vergens. Boreali rursus in Arcto
Ore sinus patulo Mæotidis alta paludis

in Fragm. p. 104 (p. 150 ed. Hav.) Quod vero Sallustius formam Ponti Scythico arcui comparavit, idem postea fecerunt alii, ut Strabo, II, pag. 187; Agathemerus, pag. 250: Amm. Marc. pag. 244 (lib. XXII, 8); Val. Flacc. IV, 728; Mela, I, 19, 43; Manil. IV, 753; Plin. I. p. 215, 6; IV, 12, 24. Schr.

239. *Directitur*. Forsan *directa fit*, aut *directum iter*. Huds. Jam cum Oddio malim *directior*. Id. *Divertitur* V. Legendum *directior*. Hoc ipsa res docet; docent præterea Dionys. vs. 158: Ἀλλ' εἴη νευρῆς σημήϊα δεξιὰ Πόντου, ἰθὺ διαγραφθέντα. — Quod exprimit Papius: « Dextera nam reddit nervum: rectissima tota Progrediens ». Ed. — Et Priscianus in Periegesi, 149: « recto trahitur nam linea ductu, Extra quam, etc. » *Directus* est *rectus*, *rigidus*; et opponitur *flexo*, *flexuoso* et *obliquo*; ut v. 842: « nunc autem subrigit idem Obliquas arces, et flexilis aera pulsat: Nunc directa solo tentus vestigia figit »; ubi Dionys. vs. 640: Ἄλλοτε μὲν λοξόν τε καὶ ἀγκύλον, ἄλλοτε δ' αὖτε Ἴχνεσιν ὀρθότερον. Idem verbum adhibet v. 765: « Directosque super radios vicinior axi Occiduo inclinat »; ubi exprimit Dionys. vs. 585: Ἀκτίνων ἰθεῖαν ἐπὶ κλίσιν ἐρχομενάων. Sic *iter directum*, quod non deflectit: de quo conf. Pric. ad Apul. Metam. p. 549; Gronov. ad Liv. XXXV, 31, 3; Lactant. p. 10, ed. Bunem. Juvenc. II, 361. Comparativus est apud Gell. IX, 1: « ut ictus directiores fiant ». Sed et hoc amplius pro *ora* lego *oram*. *Directior oram* nempe Ponti. Ut enim « Brachia Pontus Molliter inclinans Scythici speciem facit arcus (sub Arcton et ortum) », sic « tepidi de parte Noti directior oram, Continuumque jacens rigidi sub imagine nervi Tenditur ». Est autem græcismus Avieno frequens, ut v. 823: « indeque sensim In matutinos oram conducitur axes ». Schr. — *Directitur* est, quamvis vitiosum, servant Vent. Cuspin. Pith. et seqq. *Directior* vero olim jam invenit Vadianus et edidit. Præterea Schraderum conjecisse *derectitur*, cl. Friesemanus notavit, quod a viro doctissimo cogitatum non inveni in notis ejus, et sane mirarer, si invenissem. — *Ora*, fere omnes. Ego monente Schradero et probante Wernsdorf. *oram* in textum recepi. Ed.

240. *Continuumque jacens*: sic edd. Camers tantum ad Prisc. 156 legi *Continuoque*, et vs. seq. *Tenditur* pro eo quod Cusp. exhibuit *Tonditur*.

242. *Boreali rursus in Arcto*. *Boreali rursus ab alto* malit Oddius. Ferri tamen potest et altera lectio. Huds. Sic quidem vs. 84: « boreali fusus ab alto ». Sed hic caussa mutandi nulla est. Quid? quod vs. 243 legendum: « Mæotidis alta paludis ». Ita autem *alto* et *alta* nimium vicina fierent. Schr.

243. *Mæotidis arcta paludis Æquora*. Forsan *atra*. An, ut Apollon.

Æquora prorumpunt: Scytha late barbarus oras
Incolit, et Matrem Ponti cognominat undam.
Sola parens Ponto, genitrix hæc sola fluento est:
Hoc se fonte trahunt vaga glauci marmora Ponti,
Cimmerio prolapsa sinu; nam Bosporus illic
Cimmerius fauces aperit: circumque superque

Rh. I, 1114: φαίνετο δ' ἠερόεν στόμα Βοσπόρου· ubi Schol. οἷον ἀερόεν, ἤτοι ὁμιχλῶδες. Et Val. Fl. de Euxino, IV, 729: «Illic umbrosæ semper stant æquore nubes?» Utique color niger mari et fluminibus procellosis ac profundis a poetis tribuitur. Vid. Hor. Carm. III, 27, 23, Epod. VIII, 3; Virgil. Æn. VII, 801, Georg. IV, vs. 126; Silius, XVII, 258. Et sane vix ferri queant *arcta æquora* Mæotidis: sunt enim *vasta*. Prisc. vs. 293: «Cui finem faciunt Mæotidis ostia vastæ». Cf. Herod. IV, 86, et illic Wesseling. Forcellinus tamen: «Mæotis *palus* dicitur, et *lacus* et *stagnum*, quia præ Euxino ponto angustum spatium occupat; et quia pluribus in locis vadosa est, et non nisi minoribus navigiis navigabilis». Sed verius videtur legendum esse: «Mæotidis alta paludis Æquora», quæ exigua est, vel potius nulla literarum mutatio; rei autem quam maxime conveniens lectio, quia mare per excellentiam *altum* dicitur; Mæotidis autem unda mox *Mater Ponti* adpellari perhibetur. Quid? quod hæc correctio Avieni stylo inprimis convenit. Sic enim Noster, v. 372: «Et modus est olli Serbonidis alta paludis»; et v. 392: «et quæ Tritonidis alta paludis Ut circumfuso populorum examine cingunt». Si Serbonidis et Tritonidis alta paludis, certe ita vocari poterunt Mæotidis tanto majoris. Avienus autem sui ubique similis est. Easdem locutiones, sæpe etiam versus repetit. Schr. — *Arcta paludis.* Sic vulgatæ.

244. *Æquora prorumpunt.* Sic Pith. et Huds. ediderunt: sed *prerumpunt* Ven. et Vad. *prærumpunt* Cusp.

245. *Incolit, et Matrem Ponti cognominat undam.* An forte leg. *Accolit?* Sed *matrem ponti* quod attinet, conf. Dionys. vs. 165; Herod. IV, 86. Similia contulit Valck. ad Herod. l. c. cap. 52: in his Melæ locum. Neque aliter frequentantur voces *pater* et *parens*. Ipse Noster pergit: «Sola parens ponto, genetrix hæc sola fluento est»; idem, v. 437: «Abnoba mons Istro pater est»: v. 903 de Oceano: «Gurgitis Oceanus pater est»: de eodem in Or. mar. v. 393: «hic parens nostri maris». Haud aliter Solin. p. 40. B. «Nigri fluminis quem patrem putant Nili»; p. 49. C. «Ex illo parente (Choaspe fluv.) Cydnus mirum trahit suavitatem»; p. 16. D. «Pindus Acheloum perit». Schr. — Conferantur quæ nos ad Prisciani v. 155 notavimus, tom. praeced. pag. 273. Ed.

248. *Cimmerio prolapsa sinu.* Sic *prolapsum aquas* vocabat supra v. 84, quando ex alto per angustas fauces in latius mare provolvitur. W.

249. *Cimmerius fauces aperit.* Leg. *Cimmerias.* Huds. Cur? Dionysius, vs. 140: Θρηϊκίου στόμα Βοσπόρου. Avienus, vs. 222: «se Thracius ar-

Cimmerii, gens dura, colunt. Hic ardua Taurus
In juga consurgit, cælumque cacumine fulcit
Verticis, et celsis late caput inserit astris.
Huc, mirante salo, quondam sese intulit Argo

ctat Bosporus ». Rursus Dionys. vs. 167: Κιμμερίου διὰ Βοσπόρου· v. 549: Κιμμέριον διὰ Βόσπορον. Forte putabat epitheton venustius transponi, ut in « Adstringit Scythicum glaciali frigore pontum », pro *Scythico glacialem frigore*. Schr. — *Circumque superque*. Forte *supraque*. Lactant. Phœn. vs. 91 : « Ore dehinc succos membris circumque supraque ». (V. huj. op. t. II, pag. 359. Ep.) Virgil. Æn. VII, 33 : « variæ circumque supraque Adsuetæ ripis volucres » ; et ipse Avienus, Phænom. 858, ubi sic legendum : « Inter nimbiferas nubes spectabilis exstet Ara poli longe, ut glomerent circumque supraque Feta pruinarum se vellera ». Add. Lucret. V, 319 ; Pacuv. apud Varr. de Lingua Lat. IV, p. 8. Schr.

250. *Cimmerii gens dura colunt. Cimmerius* A. Ven. *Cimmerium* V. Prior lectio repudianda, posterior non spernenda est. An vero hoc pro *Cimmerion* accipiendum ? an contracte ut *discipulûm* ? Cf. v. 960 : « Et Mariandynûm gens incolit » ; nec non Val. Flacc. IV, 171 : « Et Mariandynûm patrias penetravit ad urbes ». Præfero tamen lectionem vulgatam. Schr. Similiter infra loquitur vs. 302 : « gens late prisca virorum, Lotophagi includunt ». W. — *Cimmerii gens dura :* sic Vad. et Pith. *Cimmerias*, sc. fauces conj. Camers ad Prisc. 155, qui tamen et *Cimmerii* probat. *Cimmerius* Cusp.

251. *Cacumine fulcit, Verticis et celsis*. Sic distinxit et edidit Pith. et Huds. Sed *cacumine fulcit Verticis, et celsis* Vad. probavit Heins. Huds. in Add. Oudendorp. Obs. Misc. vol. V, t. I, p. 73 : confirmat nostri vs. 841 : « ac verticis ardua ducit Indorum ad pelagus ».

253. *Huic, mirante salo*. Sic falso edid. Pith. et seq. *Huc* conj. Huds. et hoc dudum habuerunt A. V. Ven. Cusp. Vad. *Argo* habent A. V. codd. et omnes vetustæ edd. excepto Pithœo, qui mendo manifesto dedit *agro*, quod per conjecturam sustulit Barth. Adv. XXVIII, 16, et Ableg. IV, 19. Et Schraderus in notis suis adjiciebat : Quis non miretur talia Pithœum ingessisse ! — Probo lectionem V. A. Venet. *Huc*, quam confirmat similis vs. 513 : « Huc se prisca Locri gens intulit ». Totus autem hic locus additamentum est Avieni, importune, ut videtur, ingestum. Ponitur enim Argo post Taurum, Cimmerium Bosporum, Mæotidem, Pontum. Et quid Argonautis cum Cimmerio Bosporo ? Melius ergo hæc inserentur v. 205, ubi Bosporus Thracius memoratur, ut iste locus sic constituatur : « ... Hoc pecoris dorso sternacis in æquor Inachis illata est. Sic pectus canduit ira Pellicis, et tanto Divam dolor extulit igni. Huc, mirante salo, quondam sese intulit Argo Thessala, et innantem stupuerunt æquora cymbam ». Schr. Videtur Avienus hoc additamento revocare Ponti Euxini, quem hactenus fuse et per ambages descripsit, mentionem voluisse, et quasi

, et innantem stupuerunt æquora cymbam.
moles pelagi interfunditur oras:
rma maris toto procul explicat orbe.

tibi tellurem versu loquar: incute docto,
:helyn plectro. Musis intermina vita

principium, Bospo-
n et Symplegades,
arum transitus inpri-
es fecit, ut intellige-
tenus actum esse de
maris mediterranei,
aniverse pronuntiat:
es pelagi, etc. » W.
es quidem hoc loco
ire videtur nominat
). — *Mirante salo.*
: Virgilium, qui de
Tibri amne subve-
. VIII, vs. 91 seqq.
vadis abies: miran-
Miratur nemus insue-
a longe Scuta virum
ue innare carinas ».
:HR. De ipsa Argo si-
as, Epith. Pel. v. 15:
ri candenti e gurgite
oreæ monstrum Ne-
ntes ». W.
runt æquora cymbam.
ti similiter loquutus
V, 711: «Tum freta,
ierant incognita sæ-
am stupuere ratem ».
iud. Bell. Get. v. 9:
erbæ Arte viri domi-
es ». Ubi sane *superba*
. *Ars superba*, quæ
ortalitate sua cum
um genus composuit.
XXVIII, 16. Ad *cym-*
milem nota in Phæn.

vs. 757: «neque enim se Thessala cymba Solenni in faciem rostro movet ». SCHR.

255. *Sic vasti moles pelagi interfunditur oras.* Alias cum tertio casu hoc verbum legitur Descript. Orb. 1100, Or. mar. 581; Phænom. 711. Sed et Horatius cum quarto casu posuit Carm. I, 14, 19. SCHR. Cæterum hic et sequens versus formulam, vel epiphonema continet, quo auctor maris mediterranei et partium ejus enarrationem claudit. Pari formula supra usus est finita descriptione Oceani, v. 73 seq. W.

257. *Incute docto, Phœbe, chelyn plectro.* Sic v. 817: «incute doctam, Phœbe, chelyn ». *Docto plectro* dicitur, ut « pollice docto, bipenni, falce ».

258. *Phœbe, chelym* scribit Pith. *chely* habet Ven. *chelin* Cusp. *chelyn* Vad. Huds.—Probo scripturam *chelyn*, more græco, qui poetis placuit: quam in rem lege Voss. Art. Gr. p. 226. Sic *Tethyn* v. 31, atque adeo et *chelyn* v. 818. *Capyn* Ovid. Fast. IV, 34, etc. SCHR.—Pro *vita* A. habet *vincta*, et *vitæ* voluit Heins. Sed Schraderus, an, inquit, *interminus* cum genitivo? — *Musis intermina vita. Interminum* æternum dixit. Sic Prudent. Peristeph. XIII, 42: «futura Quæ Deus ipse viris intermina fortibus spepondit ». *Exterminum* eleganter pro exterminato

Permanet, et memori laus semper pullulat ævo.
Indefessa tuæ sint mentis acumina, lector,
Sudorisque mei patulo bibe carmina rictu:
Dulcis in his haustus, meritum grave, gratia perpes.

Ergo solum terræque Libystidis ora per Austrum
Tenditur, Eoæ procul in confinia lucis.
Gades principium est; caput hujus cespitis autem
Arctius angusto conducit litora tractu,

vel exsule usurpat Auctor Sodomæ: « Eia age, Loth, exsurge, tuamque adsume jugalem, Et natas duplices; atque hinc exterminus ito ». Barth. Adv. XXIV, cap. 9. Supra vs. 74 Oceanum dicebat *interminum*, i. e. immensum. — *Conterminus* autem est vicinus. Ed.

260. *Indefessa tuæ sint mentis acumina*, h. e. Ne te tædeat adtendere, mentis aciem advertere, rebus, quæ a me dicentur. Claudian. Rapt. Proserp. II, 201: « Non leve sollicitæ mentis discurrit acumen ». Huic et sequenti versu 261 Schraderus adscripsit, « sordere eos præ reliquis ». Spectavit haud dubie *sudoris* imbibendi et *patuli rictus* ideas, quæ sane indecoræ et insuaves sunt. Sudori adjuncta notio bibendi offendit, multo magis bibendi patulo *rictu*, quod nomen melioribus poetis non nisi ferarum et bestiarum est, ceterum de hominum indecora distortione oris dicitur. Sed serior latinitas nonnullis verbis asperitatem et fastidium usu et consuetudine deterait, ut de verbo *ructare* notavi ad carm. Licentii v. 28. — Et vide quæ ipsi adjecimus, h. l. huj. op. t. III, p. 425. Ed. — Interim *bibere* carmina, pro legere vel audire, vulgatum est. Ovid. ex Pont. III, 4, 55: « Illa bibit sitiens lector, mea pocula plenus », nempe carmina. Add. Trist. III, 5, 14. Ipse Avienus moderatiore phrasi usus est in Prognosticis, v. 119: « cape solers singula mente, Præceptisque virum sitientia pectora pande ». W.

261. Pro *rictu* Ven. *ritu*.

262. *Gratia perpes* Ven. Cusp. Vad. et Pith. in ed. Paris. sed *prepes* in Lugd. *præpes* ed. Huds. Schraderus in notis tuetur *perpes*, quod Ven. habet, et necessario requiritur. Sic in Phænom. vs. 8: « perpes substantia lucis ». Idque vocabulum frequens esse poetis Christianis, e Bunemanni ad Lact. adnotatione, p. 982, probat. Addi potest Sev. Sancti carm. bucol. v. 131 (huj. op. t. I). Olim Schrad. in schedis conjiciebat *gloria perpes*.

263. *Ergo solum terræque Libystidis*. Incipit descriptionem terrarum a Libya, quam partium orbis primam nominaverat v. 18. Schr.

265. *Caput hujus cespitis*. Confer vs. 104.

266. *Angusta conducit litora*, h. e. contrahit in acutum solum. Sic Rutil. I, vs. 567, de confluentibus Arno et Ausere fluv. « Conum pyramidis coeuntia flumina ducunt ».

ınique salum cuneo subit: istius oræ
ninus immensis Arabum concluditur undis.
atus hoc terra diffusius explicat agros,
ıque tenta patent. Hæc pingui cespite tellus
iopum est nutrix, qui nigros propter Erembos
'emi Libyæ curvo sola vomere sulcant:
ursum Æthiopes soli subjecta cadenti
ı tenent. Sic scissa virum gens ultima terræ

, vs. 4, « adductam » eam rocat, loquens de Africæ fastigat se molliter, et ideo paullatim adductior, ubi ibi maxime angusta est », ıe cum vs. 267 convenit.

alum cuneo subit, i. e. in- Oceanum forma cunei, seu ıcutum fastigium exeuntis. ıt *hujus* v. 265 positum ad jectum pertinet, ut v. 876: ralle procul Phasis gemit, ro Agmina provolvit ». W.

tius oræ. Terminus immensis. ;ram distinxit Pith. et seq. sonus distingui vult *subit: Terminus*, quod olim jam o factum in ejus exemplo Eadem interpunctio con- fuit in libro Gronov. et ı ex ed. Ven. enotatum a ınno in quodam exemplari lit Wassenberghius, vir entit Schraderus et addit: ı Morellius: ἄχρι θαλάσσης. nus: *istius oræ Terminus* ». Morellius forte Vadiani n habebat.

nmensis Arabum undis. Se-)ionysium, non hoc loco, sæpe, diverso, nempe Κόλπους ... Περσικὸν, Ἐρκά- ιἀ Ἀῤῥάβιον βαθυδίνην. Schr. *igras propter Erembas* edid. Pith. et Huds. *nigros Erembas* habet Ven. Cusp. Vad. Sed Hudsonus corrigit *nigros propter Erembos.* — Sequor Hudsonum: nam *nigros* jam jam A. V. Ven. habent, Ἐρεμβοὺς autem adpellant passim veteres Hom. Strab. Steph. Miretur autem aliquis nigros hic dici Erembos, quum Dionysius Æthiopas ita vocet v. 179, κελαινῶν Αἰθιοπήων. Sed mirari desinet, si cogitaverit, poetam sæpe epitheta ex diversis locis sumere, ut hoc ex Dion. 965... ἀμφὶ δ' ἄρα σφὶν ἴδει θαλπομένοισι μελαίνεται αὐαλέος χρὼς, ubi Priscianus, v. 894: « Qui solis radiis nigrescunt corpus adusti ». Schr. — Notata de Erembis vide ad Prisc. v. 170. Ed.

273-276. Hi quatuor versus additamentum sunt Avieni. Occasionem dederant verba Dionysii v. 180: κελαινῶν Αἰθιοπήων τῶν ἑτέρων. Hinc explicare voluit, qui alii Æthiopes ad Occidentem essent. Præterea sequitur hic Avienus Virg. Æn. IV, 480: « Oceani finem juxta solemque cadentem, Ultimus Æthiopum locus est, etc. » Quod observare neglexit Cerda. Schr.

274. *Sic scissa virum gens.* Burmannus ad Lactant. Phœn. 144, ubi de v. *pictus*: « Id restituendum Avieno existimabat Cel. Oudendorpius, Descr. Orb. v. 274: *sic scissa*

Incolit: hos adflant rutilæ incunabula lucis;
Hi jam præcipitis terrentur solis habenis.

virum gens ultima terræ Incolit». (Sed vide ipsam Burmanni notam, quæ Oudendorpii sententiam explicat.) Equidem invitus ab amicissimo Oudendorpio dissentio; sed cogit veritas. *Scissa* enim servandum esse docent verba: «Hos adflant rutilæ incunabula lucis; Hi jam præcipitis torrentur solis habenis»; docet Homerus, Odyss. I, vs. 23: Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, etc. Plin. I, pag. 252, 5: «verissima opinione eorum, qui desertis Africæ duas Æthiopias superponunt, et ante omnes Homeri, qui bipertitos tradit Æthiopas, ad orientem occasumque versos»; ubi nugatur Harduinus. *Picta* autem hic vel repudiat latinitas. Sic enim vocantur, qui corpora variis coloribus pingunt, ut «picti Britanni», de quibus alibi; non autem, «quos adflant rutilæ incunabula lucis», aut «qui præcipitis torrentur solis habenis». Quod vero scribit, «picta virum gens», i. e. κυανέαις κατάστικτος φολίδεσσι, καὶ οὕτω ποικίλη, ut ait scholiastes Dionysii, Perieg. v. 183, qui dicit Æthiopes pelli pantherinæ similes esse, toto cælo aberrat. Hæc enim verba non de Æthiopibus, sed de Libya capienda sunt. Conf. Dionys. v. 181 seqq. Scal. ad Manil. pag. 316; Casaub. ad Strab. pag. 192; Boch. Hieroz. pag. 787; Phal. 296. Schr. De eodem errore a Prisciano commisso egimus in Excursu IX ad Prisc. 172. W.

275. *Hos adflant rutilæ incunabula lucis.* Respexisse videtur verba Virg. Georg. I, 250: «Nosque ubi primus equis Oriens adflavit anhelis». Sed aptius Virgilius τὸ *adflare* adhibuit, jungens *equis*, quorum flatus est proprius (vide Val. Flacc. II, 130), quam Avienus, qui *adflare incunabula*, h. e. primordia lucis dicit. Sed tamen *adflare* poetis de quovis levi adpulsu vel sensu rei longinquæ usurpari, monui ad vs. 62, qui huic plane similis est. W. — Sed vs. 62 *adflare* multo aptius. Ed.

276. *Hi jam præcipitis terrentur.* Admitto lectionem certissimam, ab Hudsono etiam probatam: «Hi jam præcipitis torrentur solis habenis», præcipue quum *torrentur* nitatur auctoritate A. et V. sive *torrentur* sit scriptura C. Ambr. non conjectura Heinsii. Schr. Ego vero antiquam lectionem *terrentur* non temere abjiciendam arbitror. Etenim *torreri* fere gentes ad solem Orientem aut medium dicuntur, ad Occidentem non item. Et verbo *terrentur* Avienus respicere vanam opinionem Veterum potuit, qua putabant adspectum solis in Oceanum cadentis, et suborientium inde tenebrarum, quemdam horrorem adferre hominibus ad Occidentem incolentibus. Observanda est vox *præcipitis* solis. Nam quod putabant Veteres, solem occidentem velut ex alto deorsum ferri, hinc vereri poterant homines barbari, ne aliquando præceps fieret. Ipsam Tethyn hoc vereri Phœbus apud Ovid. Met. II, 67 seq. dicit: «Ultima prona via est, et eget moderamine certo, Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis, Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri». Addamus verba Flori, lib. II,

opter proceras Zephyri regione columnas
ıuri habitant; his fluxa fides et inhospita semper
rda rigent; trahitur duris vaga vita rapinis.
oxima se late Numidarum pascua tendunt,
ıssylique super populi per aperta locorum
lantes agitant. Certi laris inscia gens est:
ınc in dumosas erepunt denique rupes,

ıa: « Peragrato victor Ocea-
e, non prius signa convertit, cadentem in maria solem, ınque aquis ignem, non sine m sacrilegii metu et horrore ıendit ». Et Juvenal. XIV, ıter horrores, qui Atlanticum navigantibus occurrant, re- juod solis occidentis ingen- tridorem audiant: « Audiet leo stridentem gurgite so- W. — *Hic jam præcipitis.* itt. Ven. Cusp. Pith. Sed Va- recte *Hi jam*, atque ita cor- at deinceps Huds. et Schrad. g. Trogn. qui in notis lectio- am certissimam dicit. Nam ersis gentibus Æthiopum ser- , atque hinc post *hos* præce- vers. jam sequi debet *Hi.* ı *terrentur* habet Ven. Pith. ds. *torrentur* edid. Cusp. et Ego tamen receptam in anti- ctionem *terrentur* retineo.

. *His fluxa fides et inhospita.* ımentum est Avieni. Citat hæc verba Drakenb. ad Sil. 322, ubi Heinsius *fluxa* pro Conf. Coler. ad Sallust. Jug. 6, p. 298. Sall. Jug. cap. 111: hus Maurus ne fluxa fide popularium animos averte- Fortasse hunc, aut similem , respexit Avienus. Schr.

. *Trahitur duris rapinis* habent æ. Sed *diris* conj. Huds. quæ conjectura et Schradero incidit, et pluribus locis ab eo firmatur, ut Martial. XI, 41, 5, et XII, 53, 7.

280. *Proxima se late Numidarum... Massylique.* Distinguit Numidas et Massylos, uti et Prisc. vs. 176 seq. « Post hos immensæ Nomadum de semine gentes, Atque Masæsylii, nec non Massylia proles ». Dionysius autem in Nomadibus fuisse docet Masæsylios et Massylos, uti Polybius et alii. Schr. — Idem adfirmat Cluv. Introd. Geogr. lib. VI, cap. 5, et Masæsyliorum gentem inter Malvam et Mulucham flumina ponit. Ed.

281. *Massaliique* Pith. cum Ven. et Huds. *Massiliique* Cusp. *Massyliique* corrigere voluit Hudsonus contra metrum, quemadmodum et V. et Aldret. pag. 392 habere ait Schrad. Sed *Massyli* per unum *i* scribendum monet Camers ad Prisc. 177. Porro *Massylique* edidit Vad. quod probavit Schrad. quoniam sic vocantur poetis, ut Virg. Sil. et aliis.

282. *Pallentes agitant* exhibet Ven. *Palſantes* Cuspin. Vadian. *Palantes* Huds. — *Certi laris inscia gens est.* Conveniunt quæ de Gætulis refert Silius, III, 290: « Nulla domus: plaustris habitant: migrare per arva Mos, atque errantes circumvectare penates ». W.

283. *Nunc in dumosas erepunt denique rupes.* Heinsius conjicit « in

Nunc quatiunt campos, nunc silvas inter obe

dumosæ subrepunt », vel « perrepunt devia rupis ». (Vide ad Sil. I, 297, Adv. p. 51 et 373.) Etiam Aldretus, Antiq. pag. 392, pro *denique* legit *undique*. Sed nullam earum conjecturarum probare possum. Non cogitabant illi usum voculæ *denique*, quæ familiaris tum aliis, tum Solino, ut pag. 15. A. «Himeræum cælestes mutant plagæ: amarus denique est, dum in Aquilonem fluit, dulcis, ubi ad meridiem flectitur»: inprimis autem Avieno, et quidem eadem versus sede, ut solet poeta. Phænom. 461: «Namque subest, teretisque poli simul orbe notatur Andromeda incendi, quæ semper luce coruscans Sponte oculos in membra rapit: face denique vertex Ardet anhelanti, etc.» Descript. Orbis, 475: «unus Iberos Limes habet, limes tenet alter denique Graios». Vers. 828: «similis nequaquam est forma duabus, Nec modus est compar: secat unus denique pontus Europam et Libyam». Vers. 1222: «veteres accedere Colchos Nulla inerat menti fiducia; denique ab illa Medorum soboli magicæ furor artis inhæret». Add. v. 316: «Hic fata canit venerabilis Hammon, Mugit arenosis nemus illic denique lucis». Or. mar. v. 225: «inde tenditur jugum Zephyro sacratum: denique arcis summitas Zephyris vocata». Voculæ ergo hic usus est, ut sit fere probatio dictorum alias *Etenim*, Græce τοιγαροῦν. Schr. Pariter, ut hic, verbo *erepunt* usus est Noster infra v. 1144: «erepunt ardua semper Culmina saxorum». W. — Pro *erepunt* alios *irrepunt* legere notat Hudsonus: *irrumpunt* *denique* edidit Vad. « pe vel « subrepunt devia ru jecit Heinsius, quas c Schradero quidem cl. Fri tribuit, sed Schraderus :

284. *Nunc quatiunt ca* Stat. Protrept. Crisp. v. 1 juga Pannoniæ mutator morum Sauromatae q Idem, Silv. IV, 3, 5 adveua pejerato bello quatit inquietus agros»; Schr. *Quatere campos* magna hominum turba a discurrentium, præcipue tibus, ut infra v. 1245. quem sequutus videtur N XI, 513: « equitum levia arma Præmisit, quaterent Heynius hoc ad incessum refert, atque hinc Avien de Massylorum equitatu intelligere: hac enim insi syli; Virg. Æn. IV, 132 IV, 682. E pluribus poeta hunc usum verbi *quate* strarunt Gron. ad Sen. He 1523, et Heins. ad Sil. I conf. quæ ipsi notavimus Petronii de Somniis, v. op. t. III, p. 298. Ed.) W site Valer. Flacc. III, 2 volucri quatit asper equo, fatigat Cyzicus ». Ed. — *inter oberrant*. More rudi vestrium hominum, qui ram nesciunt, de quibu Rapt. Pros. III, 42: « p more pererrant Avia, si communia pabula glande *Inter oberrat*. Constructi familiaris. Supra v. 162: que jugis mox Syrtes errat ». Ed.

ıgibus natisque simul : cibus aspera glando
bus : haud illis sulcatur cespes aratro :
his mugitus pecudum strepit. Inclyta post hos
a consurgunt Tyriæ Carthaginis : illa
Phœnissa prius, Libyci nunc ruris alumna,

njugibus natisque simul : ra glando. Heinsius ad 297, legebat et distingue- ıc silvas inter oberrant, s natisque simul cibus ıs est ». Sed servo distin- ıceptam. *Simul* enim cum frequentatur. Vid. Burm. acc. I, 408, IV, 86, ubi . Schr. — *Cibus aspera uibus.* Apud eumdem eru- ı poetam Avienum notan- *glandinem* pro glande, nuni usu invaluit, dici : buli exemplum nunc non ı cibus aspera glando Om- ıartn. Adv. XXIV, c. 9. ıs. *glādo* Pith. *glans est* .mbr. Sed *glando* recurrit ιuem ramis æsculus altis ingui dependens subere ιuod omnes ibi edd. etiam ıibent et Ambr. Accedit Gloss. a Vulcanio ed. 102, ıe, βαλάνῳ. Schr. — *Ci- glando* Pith. Huds. *aspera* asp. et Vad. Sed præfe- ntiqua lectio *glando.*

ı *ullis sulcatur cespes ara- his mugitus.* Haud ulli idem Heinsius : sed male. no repugnat Dionysius, ινοις... Οὐδὲ βοῶν μυκηθμός. ıs Avieni, qui *ille* et *hic* adhibet. Sic vs. 1044 : lere Asiam facili cape otam : Forma sit hujus tibi : quatuor illam In ıssam cordi dato ». Or. mar. 166, de insula quadam : « Sed vis in illa tanta naturalis est, Ut si quis hanc in navigando accesserit, etc. » Corrigendum vero h. l. *illis* aut *ollis.* Schr. Conf. quæ supra ad vs. 267 de usu *hujus* et *istius* observa- vimus. W. — *Omnibus; haud ullis sul- catur :* sic Pith. et seq. *Omnibus haud ullus sulcatur cespes aratro* Casp. sed hoc minus placet.

289. Probo lectionem edit. Ma- drit. *Libyci nunc juris alumna* pro vulgata *ruris.* Sic enim Dionysius, Καρχηδὼν, Λιβύων μὲν, ἀτὰρ πρό- τερον Φοινίκων. Atque ita loqui solet Avienus, ut Or. Mar. v. 428 : « Tar- tessiorum juris illic insula Antistat urbem » ; et v. 309 : « Hinc Erythia est insula Diffusa glebam, et juris olim Punici. Habuere primi quippe eam Carthaginis Prisci coloni ». Priscæo ad Apul. Apol. p. 74 Libyci ruris alumna est metropolis. Sed alio nos ducit Dionysius, et ipse Avienus. Schr. Ad rationem loco- rum eorum, quæ pro lectione *juris* adducuntur, Avienus Carthaginem *Phœnicii juris* dicere debebat, non *Lybici.* Nunc significat esse *Lybici ruris*, hoc est, coloniam Phœni- cum in Libya collocatam. Hoc ad- mittunt verba Dionysii, et vox *alumna* magis poscere *ruris*, quam *juris* videtur, siquidem alumnus pro incola, indigena, cultore poni solet, ut v. 312, ubi *Germaniæ alumni* di- cuntur, atque ut ex aliis perspici locis potest, quos Heins. ad Ovid. Met. IV, 421, produxit. W. — *Libyæ*

Paci blanda quies, et bello prompta cruento.
Ast hinc in Syrtim præceps ruit unda minorem
Ulteriusque dehinc qua lux se reddit Olympo,
Major vasta sibi late trahit æquora Syrtis,
Infidumque rati pelagus furit: ardua quippe
Undarum moles Tyrrheno cogitur æstu,
Curvatumque salum quatit amplo litora fluctu;

nunc ruris alumna dedit Cusp. et Vad., *nunc fusis alumna* Ven. corrupte. *Libyci nunc ruris* vult Camers ad Prisc. 177, quod dedit Pith. et Huds. — Conf. hujus operis tom. præced. pag. 276. Ed.

290. *Paci blanda*. Schradero hic occurrebat Ovid. Fast. I, 704: «pacis alumna Ceres», et fortasse hinc adlubescebat *Pacis*, quod ipsum edidit Vadian. Sed tamen præstare videtur *Paci*, ut respondeat *bello* sq.

291. *Præceps ruit una* habet utraque ed. Pith. ex Ven. Sed *ruit unda* correxit Cusp. et Vad. idque in textum recepturus erat Schrad. quia illud exhibet V. et sententia requirit; nec aliter Anon. apud eum, Heins. et Huds.

292. *Ulterius.....qua lux*. Syrtis enim major remotior ad Orientem est. Ed.

293. *Major vasta sibi late trahit æquora Syrtis*. Hudsonus ad Dionys. v. 199, adfirmabat Avienum ibi non ἔρχεται ἄλλη, sed, ut alii habent, legisse ἕλκεται ἅλμη· id verum est quoad prius, falsum quoad posterius (duas memorat Syrtes poeta: ἄλλη est altera major). Schr. Adludit Avienus ad nomen Syrtium, quod est a σύρειν, *trahere*. Quomodo et Sallustius, Jug. c. 78 (c. 80 Haverc.), in descriptione Syrtium: «Ubi mare magnum esse, et sævire ventis cœpit, limum arenamque et saxa ingentia fluctus t

Cæterum *sibi trahit* positu se vel *ad se trahit*, quema Noster infra v. 906 de si Caspii: «Et sinus inde tibi trahit». ubi *sibi* legendum Et supra v. 207: «Inferri flabris urgentibus oras». V

295. *Undarum moles*. Sic 46: «Mira dehinc cernit mole profundi Injectum bitum mare». Schr. Cf. v. 123.—In Veneta legitur *cognitus æstu:* quod repeti Hinc Camers ad Prisc. 18 *Tyrrheno concitat æstu*, u et ordo sit: Ardua moles Tyrrheno æstu concitat infidum rati. Hoc sequit addit tamen Camers, alic *cogitur*, quod licet non pla merti, multo liquidius tan atque e corrupta primæ e ptura *cognitus* quasi sponte meritoque receptum a Pith. et sequentibus. Confirmatu rea hæc lectio superiore loc gemino, Nostri v. 156 s conferendus est; tum co versu Prisciani 188: «Qu immensus Tyrrheni pellitu

296. *Curvatumque sal* Ital. I, 471: «sonat ille flatuque tumescens Curva das transmittit Cycladas Schr. Vid. not. ad v. 192.

ılias lento prorepit gurgite Nereus,
[ue vix tenuis siccas prætexit arenas.
nor ergo modi semper natura duabus
us, et classem sors crebro cæca fatigat.

ce *alia lento prorepit.* *cce alias*, quod firma- ao loco Progn. vs. 262: s primo nascentis Solis Descr. Orb. v. 92: « En m Æquoris Hesperii uar »; v. 1235: « Ecce so portarum vertice Par- ıent». Erunt tamen forte, legendum contendant: ; ut apud Cic: « Sed id quod instat ». Vid. Turs. 65. Schr.—*Ecce alias*, tempestate, qua facies utatur. Latius explicet Jug. 78, cujus imitato- ım hic, ut aliis in locis, hendas: «Proxima terræ ıt; cætera, uti fors tulit, n tempestate vadosa». ı *prorepit gurgite Nereus*, ɬentim et quasi furtim , lente decedit, et e me- ıd oram *prorepit*, usque *vix tenuis arenas* jam *rat*, oram tantum adluat. Sic Lucan. IX, 317 de jam brevis unda superne late periturum deficit r.—*Ecce alia* Ven. Cusp. n seq. Camers ad Prisc. *arte alia*, eumque sequi- ro *Ecce* A. habuit *tunc.* njecerat *Ecce sali*. Schra- in sch. conj. *Ecce alias*, is conjecturis præfert in e rationibus ejus e stylo is permotus scribendum *alias*. Hæc lectio hoc illa Vadiani *Parte alia* censenda est, quia hic non de alia parte Syrtium, sed de alia tempestate sermo est, qua Syrtes antea fluctu obrutæ, rursus nudantur, et *lento prorepit gurgite Nereus*.

299. *Immemor ergo modi*, id est, inconstans in modo servando, ut modo altum, modo vadosum sit mare. Accipio *modum* consueta significatione Avieni, pro quavis mensura, magnitudine, vi, ut vs. 40, 829. Ergo, inquit, propter subitas tempestates et incertos fluxus et refluxus undarum *natura* maris in *Syrtibus semper immemor modi* est, vel numquam modum servat in vicibus suis, dum repente furenter exæstuat et Syrtes obruit, rursusque languide et tenuiter fluit, adeoque sæpe fit, ut classes forte accedentes inopinatis et numquam prævidendis casibus involvantur. W.

300. *Classem sors cæca fatigat*, i. e. vexat, adfligit, urget. — *Sors cæca* quæ arte caveri nequit. Ed.—Pariter v. 548: « quumque quid atri Imminet eventus, ut vulgi corda fatiget Sors rerum ». Observa *sortem* præcipue usurpari de incertis casibus tempestatum, sigillatim de periculo navium in brevia et syrtes illisarum; videturque Avienus id vocabulum hoc loco, auctore Sallustio, quem imitari solet, posuisse. Is enim l. c. « cætera, uti fors tulit, alta; alia in tempestate vadosa sunt ». Lucan. IX, vs. 330: « Sors melior classis, quæ fluctibus incidit altis, etc.» Seneca, Agamem. v. 407: « Nam certa fari sors maris dubii

Ambarum medio procera Neapolis arcem
Subrigit: hanc rursum gens late prisca virou
Lotophagi includunt: diros Nasamonas at in
Adspice, queis quondam populorum examina
Versavere solum, multæ sonuere per agros

vetat». Sic etiam loquitur Albinovanus in fragm. de navigat. Germanici in Oceano (quod nos huic operi inseruimus, tom. III, pag. 222. Ed.): «jam sidere limo Navigia, *et* rapido desertam flumine classem, Seque feris credunt, per inertia fata, marinis Jam non felici laniandos sorte relinqui». W. — In Ambr. fuit *et classem crebram sors*, unde Heins. conj. *crebram sors avosa;* sed Cusp. Vadian. Pith. et rel. constanter *et classem sors crebro avosa fatigat.*

302. *Hanc rursum* omnes edd. Heinsius tamen conjiciebat *Graium virorum*, quod vix placere potest. *Rursum* continuandæ enarrationi rerum inservit. Et Dionysius hoc ipso loco, vs. 208, ad Nasamonas transiens ea particula utitur: Κεῖνον δ' αὖ περὶ χῶρον.

303. *Durosque Nassamonas inde Accipe.* Sic Venet. Pith. *Nasamonas* citat Aldrèt. p. 399. Sic autem corrigit Anon. et edidit Huds. qui tamen addit: Al. *Mesammones;* quod ubi repererit, ignoro. Plin. lib. I, pag. 249: «In ora Syrtis Nasamones, quos antea Mesammones Græci adpellavere ab argumento loci, medios inter arenas sitos». Sed hæc scriptura metro refutatur. Meam conjecturam «duros Nasamonas at inde» protuli in præf. ad Emend. pag. 28. Eamdem fecere N. Heinsius, Withofius, et, ut sero vidimus, ante hos omnes Jos. Scaliger. Sed et hoc amplius corrigendum puto: «Nasamonas at i ce»; quod probant Dion μέλαθρα ἀνδρῶν ἀθρήσεια των Νασαμώνων · et Pris «Hos licet ad fines dese terras, Exstinctis popu num Marte Latino». D *duros* forte legendum caussa non adparet, c cantur: deinde hoc mag Dionysii verbis, qui ἀι γοντας adpellavit. Scna. Dionysii sensum et ca Nasamonum copiosius Excursu II ad Prisc. v (huj. op. tom. IV, p. 41 Locus multis modis ver *que Nassamonas indit* ha *Nasomonas indit* Cusp. *Nasamones oberrant* con ex ingenio, ut opinor. E nem invenit Schr. quan et græco Dionysii et n fato Nasamonum aptis ipse recipiendam duxi.

304. *Accipe quis quo* Cusp. *queis* Vad. Pith. *examina multa* recurr v. 315.

305. *Multos sonuere pa latæ pecudes.* Heinsii con *multæ sonuere per agros b des:* et sic citat Aldretu firmare etiam videntur v Met. XIII, 821: «mult vallibus errant; Multas multæ stabulantur in ant lius tamen est *multo*, ut c Huds. et Higt. Favet

pecudes: nunc lati jugera campi
ge nuda jacent, et sunt cultoribus orba.
is hæc duro vastavit dextera bello:
is invicti gens roboris una per orbem

ullis pecorum balatibus tant », et Virgil. Æn. « actaque multo Perque itu perque ilia venit cas. — *Multo* quoque mers ad Prisc. Perieg. m vid. huj. op. t. præc. — Mihi nihil verius vi-latione Heinsiana, quam cedentia *populorum ex-*a. Oppositio enim est *s* et *pecudes*. Wd. — *re per agros* Cusp. Vad. *sonuere*, emendavit

*lati jugera campi Et gre-*me. *Vacant* videtur vo-*tacent*. Virgil. Georg. 476: « Nunc quoque ideat, desertaque regna t longe saltus lateque legantius tamen *tacent*, l. *multæ sonuere per pecudes*. Sed fortasse lum ob *jugera grege nu-*Lati jugera pro *lati* alios Huds. in Add. mihi portunum videtur. — *ti* idem sonant ac de-li solitudine patentes. a describit quod Diony-cianus uno vix versu nt. Ed.

jacent Heins. conj. *va-nt*. — Cæterum *jacere* quando mutari ostendet nthol. Lat. tom. I, pag.

nis hæc duro vastavit. æc sub Domitiano, ut constat e Zonara, Eusebio et Hieron. Vid. Scal. ad Euseb. p. 203; Salm. ad Sol. p. 292, b. Parva tamen victoria fuit; aliter enim celebraturi fuerunt adulatores fœdissimi Martialis et Statius. Ad verba Dionysii Διὸς οὐκ ἀλέγοντας compares velim Claudian. Stil. I, 255: « nec quamvis tristibus Ammon Responsis alacrem potuit Nasamona morari ». Schrad. — *Duro vastavit dextera bello*. *Ferro* V. Virg. Æn. VI, 148: « nec duro poteris convellere ferro ». — Dionysius, ἀπώλεσεν Αὐσονὶς αἰχμή, quod sane melius τῷ *ferro* exprimitur. Ed. — Millies autem hæc verba confusa, ut apud Lucan. VI, 200: « Hunc aries ferro, ballistave limine portæ Submoveat », ubi in aliis *bello*; sed leg. *vallo*, probante Oudendorpio. Apud Avienum nostrum vulgata defenditur loco Virg. Æn. VIII, 374: « Dum bello Argolici vastabant Pergama reges ». Schr. — Edit. Ven. corrupte legit *duro vasta dextera bello*, non melius Cusp. *vastatur dextera*. Sed Camers ad Prisc. 194 correxit *vastavit dextera*, quod servant reliqui.

309. *Ausonis invicti gens roboris, una per orbem*. Heinsius et Oudendorpius O. M. V. p. 73, *una* referunt ad præcedentia. Ego ab his dissentio et nullum pono signum: « Ausonis invicti gens roboris una per orbem Arma tulit »: nec aliter citat Aldretus, p. 399. Cæterum hoc Avieni additamentum minus aptum videtur: quid enim huc faciunt

Arma tulit: pubem Latiam ferus horruit Ister,
Romanas aquilas Rhodanus tremit, Italidum vi
Mœsta paludivagos Germania flevit alumnos.
Illi cæruleas adtingunt æquoris undas:
At qua navigero tellus discedit ab æstu,

victoriæ Germanicæ et Gallicæ? Schr. De distinctione ejus versus adsentio Schradero, aut potius *una* refero ad *tulit arma*, hoc sensu: Ausonis gens *una*, i. e. ita ut non alia gens, *tulit arma*, nempe *invicto robore* et *per orbem* universum tulit, quum ferocissimos etiam populos, sibi repugnantes, perdomuerit, ut ad Istrum Dacos et alios, ad Rhodanum Gallos, denique Germanos. Quo pacto devicti Nasamones exigua pars virtutis et gloriæ Romanæ videri possunt. Sic expositum additamentum Avieni satis pulchrum adparet. W. — *Gens roboris, una per orbem*. Sic distinguunt antiquiores edd. Vad. Pith. sed post *una* distinguunt Heins. et Oud. in Obs. Misc.

311. *Romanos aquilas* Cusp. vitiose, quod correxit Camers ad Prisc. 194. — *Italidum vi*. Ambr. corrupte *ut alia vi*: forte *Italidarum*. Heins. Sed nullo sensu et constructione. Vox autem ipsa Italidæ deest in Thes. Gesn. et apud Forcell. sed Græcis in usu fuit Ἰταλίδαι. Anthol. I, 67, 29, 2: ... σύγγενέταις γνώριμος Ἰταλίδαις. Schr. *Italidæ* formatum recentiore latinitate, sicut *Iliadæ* pro Trojanis, de qua voce diximus (huj. op. t. III, p. 509; sed et vid. ibid. t. II, pag. 314. Ed.) Contra *Iliades* priscis poetis sunt Trojanæ mulieres. W. — Sed Ovidio Remum et Romulum designant, Fast. III, 62. Ed.

312. *Paludivagus* ex hoc uno loco citatur. Cæterum tales fere describuntur, ut Propert. IV, 6 « Ille paludosos memoret Sicambros ». Cf. Barth. ad Stil. III, 304, p. 298, b. u hunc locum Avieni. Simili Mela, Tacitus. Schr. *Palu* Avienus videtur formasse ad Fab. I, 2: « ranas vagantes paludibus ». Sidonius tame Epist. IV, 1: « paludicolas bros ». Add. Claud. IV Con 451: « venit accola silvæ rus Hercyniæ: latisque pa exit Cimber, etc. » W.

313. *Illi cæruleas*. Absol enumerationem gentium, qu Africæ maritimam accolu inquit, populi, quos hacte moravi, adtingunt mare me neum. At qui a mari discedi gius in interiora Africæ, nu morabuntur. W.

314. *Navigero discedit ab* h. e. longius abest a mari. 370: « Pars quæ cyaneo ab æquore »; et mox v « quantum terrarum intern dunt ». In *navigero æstu* mera descriptio maris est, parum apta huic loco videt quitur enim de populis, q a regione Syrtica habitan sinus Syrticus tantum abest *viger* adpellari possit, ut ali lus fuerit naufragiis magis magis inhospitalis habitus. XVII, vs. 639: « semper ma Syrtis ». Virg. Æn. IV, vs. 4 Numidæ infreni cingunt, et

æ gentes, populorum examina mille
ient. Hic fata canit venerabilis Hammon;
renosis nemus illic denique lucis.
Cyrene propter vetus, erigiturque

». Sed Avienus in
endis parum accura-
W.
ræ gentes. Dion. 211:
ἐ τοῖσι μεσήπειροι τε-
ε more sequitur He-
ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ
ύσται. Itaque Poeta
um convertit in ad-
c autem sæpius erra-
« ex quo Cernere sit
is intima terræ», ex
: ἧχί περ ἄκραι Φαί-
Ιαλληνίδος Εἰδοθείης.
nus, vs. 243: « Et
es scopuli Pallenidis
roprium fecit ex ad-
371: « Notiam pars
»; ex Dionys. v. 252:
ῆσιν ἐπ' ἠιόνεσσι θα-
. 827, « Platamona»
. Vers. 937: « Ultima
us habet », Dionys.
: « pernix Durateûm
s. 767. Vers. 1205:
cis in arvis », Dion.
modo Val. Flaccus
. Verum est, Asby-
quos et Priscianus
eno non nominari,
as gentes Avieni non
nysio. Sed propterea
um ab Avieno hoc
n in adpellativum,
re nequeo, nisi sta-
um aliter, atque ho-
est, legisse, pro
Ἀσβύσται, vel ἀσπε-
u innumeræ multitu-
. Nec tamen hoc ad-
modum verisimile. Crediderim potius, Avienum Asbystas neglexisse memorare, sicut paullo post Phaurusios Dionysii, v. 216, omisit, cætera pro lubitu, atque ut ipse rem animo conceperat, enuntiasse, siquidem eadem dicta repetit infra v. 389-393. W.

316. *Fata canit venerabilis Hammon*. Similiter Silius, III, vs. 10: « Inter anhelantes Garamantas corniger Hammon Fatidico pandit venientia sæcula luco ». W.

317. *Mugit arenosis*. Schol. Statii ad Achill. I, 524: « Tandem fessa tremens longis mugitibus ora Solvit », hæc subjicit: « *Mugitibus* ait, quia vates non videbantur ipsi loqui, sed alii intrasse majori voce, quam humana, unde Virg. *ter centum tonat ore Deos*, tonat dixit ». Sidon. Apollin. Carm. V, vs. 263: « doctis balatibus Hammon Si sanctum sub Syrte gemit ». Schr. — *Nemus... lucis*. Hæc conjungi solent haud raro. Propert. IV, 9, vs. 24: « Lucus ab umbroso fecerat orbe nemus ». Conf. Senec. Hercul. Œt. v. 956; Lucan. I, v. 453, et Ovid. Met. V, 265: « Silvarum lucos circumspicit antiquarum ». Cæterum conjectura Heinsii, hoc loco iterum pro *denique* tentantis *undique*, non admittenda est. Schr.—*Mugit*, forte adludens ad formam arietinam, sub qua Jupiter colebatur. Ed.

318. *Adstat Cyrene... Urbs procera arces*. Sic v. 670, « Et procera caput ». Or. marit. v. 605: « Setius inde mons tumet Procerus arcem ».

Urbs procera arces, et Apolline dives alumno:
Marmaridæ juxta; procul hi tamen ultima regni

Legebat autem apud Dionys. 213: Κυρήνη τ' εὔπυργος, non εὔιππος. Sed id jam Morellius animadvertit. Schr. Quid legerit in Dionysio Avienus, incertum est, nec opus est quærere. Nam adparet, plane alia eum de Cyrene, ac Dionysium, proferre voluisse. W.

319. *Et Apolline dives alumno.* Apolloniam videtur significare, urbem Cyrenæ propinquam, cujus meminit Strabo. Ortel. Sed primo sic interpretis urbs ignota Dionysio. Deinde *procera arces* est εὔπυργος, quod apud Dionysium est epitheton Cyrenes. Græca non inspexerat Ortelius, vel non intelligebat. Vix tamen video, quomodo Cyrene « dives alumno Apolline » dici possit. Sed eadem manet difficultas, etiamsi Apollonia intelligitur. Schr. — Schraderus præterea ad verba *dives alumno* citaverat Virg. Æn. I, 447: « Hic templum Dido Junoni..... Condebat donis opulentum et numine Divæ ». Sed hic locus parum aptus ad sensum eorum verborum videtur. Cur Cyrene a Nostro « dives Apolline alumno » dicatur, id optime explicabit Callimach. Hymn. in Apoll. vs. 94 seq. non alii urbi Apollinem, adfirmans, tot bona concessisse, quot Cyrenis, neque ipsos Cyrenæos plus Phœbo alium Deum colere: Οὐδὲ πόλει τόσ' ἔνειμεν ὀφέλσιμα, τόσσα Κυρήνη,... οὐδὲ μὲν αὐτοὶ Βαττιάδαι Φοίβοιο πλέον θεὸν ἄλλον ἔτισαν. Divitiarum urbis seu agri ejus testis est Arrianus in fine Indicorum, pag. 359 Gronov. qui eam, quamvis in desertioribus Libyæ locis sitam, tamen herbosam, fertilem et irriguam esse prædicat, saltus et frequentia habere, omnisque generis et jumenta ferre (καρπῶν π καὶ κτηνέων πάμφορον). Ob s rem ubertatem amœnitatem πος Ἀφροδίτας, *hortus Vener* a Pindaro meruit Pyth. Od. \ πολύμηλος καὶ πολυκαρποτάτ Pyth. IX, v. 11. Has autem atque hæc decora Cyrenæi bant ad Apollinem, quem au urbis et coloniæ eo deduct bant, et singulari solenniqu venerabantur, Apollinem l adpellantes. *Alumnum* Cyre cat Avienus, quem interpret getem et proprium Deum, beneficum, patrio ritu cult enim infra vs. 709 Apolline et vs. 619 Herculem Gadium *alumnum* vocat, et vs. 1040 Solorum urbis *vatem* ai Plura de opulentia Cyrenæ cultu Apollinis legas a Spa collecta ad Callim. Apoll. v 94. W.

320. *Marmaridæ juxta pro* sic vetustæ Cusp. Pith. Al tinguit Vad. *Marmaridæ jux cul hinc tamen;* eum sequitu qui et *hinc* vult. — Malim « ridæ juxta: procul hi tamen regni Ægypto inclinant »; p vs. 672: « Carpathus hic adtollitur: hæc tamen axem cit occiduum ». — Hanc le probat et sequitur Wern Ed. — *Ultima regni.* An Huds. Vulgatam defendit v « Sic scissa virum gens ulti ræ Incolit ». Ovid. Metam. I « stagni tamen ultima vivo cinguntur ». Conf. Lucan. P

inclinant: tergo Gætulia glebam
, et patulis Nigretæ finibus errant.
; hinc Garamas late confinia tendit,
aramas, pedibus pernix, et arundinis usu
: at quantum terrarum interna recedunt,
:ul Oceano tellus vicina madescat,

I, 226, X, 273. Schr.
nto inclinant. Novum
) inclinare cum tertio
118: « Ut matutinis in-
ra habenis ». Ed. —
t terram Porrigit. Retro
l vulgatæ favere vide-
6: « Hic et in Euxini
motis undam, Et Ze-
) spectat procul ». Et
t 461. Schr.
is Nigretæ finibus er-
V. ut Dionys. 215, et
Strab. p. 1184; Steph.
;. Sed vero terminatio-
us ita non leviter aures
ae retinendum *Nigre-*
ne latinum est. Sic au-
s Mela, I, 4; Plin.V,
t82. Etenim terminatio
'igretæ vel Nigritæ, et
Samnitæ et Samnites.
22: « Samnitæque tru-
-Nigretes finibus Cusp.
int, quod Voss. habere
loc et Cœlius in adnot.
erit. Sed Pithœus cum
Nigretæ, idque e Ve-
'a patulis ingrate finibus
e videtur.
ionus hic versum exci-
atur, quod Phaurasii
ntur, qui a Dionysio,
'risc. vs. 201, inter Ni-
amantas ponuntur. Sed
um se adstringi verbis
tur, et plura illius omi-
sit. Schraderus exempli caussa adfert v. 916 et 1069.—Videatur quoque nota ad vs. 315. Ed.

324. *Trux Garamas... et arundinis usu Nobilis.* Hoc loco N. Heinsius in not. ad Propert. pag. 759, et Adv. p. 29, utitur ad firmandam lectionem Propert. IV, 10, 42: « Mobilis erectis fundere gæsa rotis ». Sed meliore judicio Grævius, Syll. Burm. IV, pag. 434, in Propertii loco præferebat *Nobilis;* victas tandem manus dante Heinsio, p. 436. Nec dubitari debet, quin et hic Avienus dederit « arundinis usu Nobilis, » quod Anon. Higtius et With. conjecerant. Sic enim loquuntur optimi scriptores, Claud. III Cons. Hon. 136: « pars nobilis arcu »; Horat. Carm. I, 8, vs. 11: « Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito »; Vell. Patercul. II, 34: « coactis XXIV millibus juvenum, velocitate pernicibus, ... sagittarum usu celeberrimis »; et ipse Avienus, v. 916: « clari pharetris agilique sagitta Massagetæ». Eadem hæc lectio firmatur auctoritate cod. Ort. Cæterum millies hæc vocabula confusa. Vid. Marckl. Stat. IV, 3, 61; Bentl. ad Horat. Carm. I, 7, 14. Schr.

325. *Mobilis* dedit Pith. forte e Ven. Sed Cusp. Vad. Huds. *Nobilis*, quod multis defendit Schraderus, etiam auctoritate codicis Ortel.

326. Forsan *Aut procul.* Hudson.

Æthiopum populos alit ampli cespitis ora,
Terminus Æthiopum populos adit ultima Cerne.
Post Blemyes medii succedunt solis habenas,
Corpora proceri, nigri cute, viscera sicci.
Et circumvincti nervis exstantibus artus.

Verum *Et procul*, dein *madescit* malit Oddius.

327. *Æthiopum populos alit..... Terminus Æthiopum populos alit.* Sic pro *adit* utroque versu præter Hudsonum correxere Withof. Higt. Heins. et Is. Vossius ad Scyl. pag. 127, ed. Gron. p. 61, ed. Huds. cui laus inventi debuerat tribui. Posset etiam legi *habet* e Plinii loco, VI, 1, 36: « Cerne... Æthiopas tantum populos habere proditur »; quem sequutus videtur Avienus. Sed Dionysii βόσκονται unice firmat *alit*. Schr. — Sed in altero versu non deserendum esse *adit* veterum edd. censeo. « Æthiopum populos adit ultima Cerne », h. e. propinqua, vicina iis populis est. Sic vs. 704: « Cyclades accedunt Asiam », atque hoc convenit græco Dionys. v. 219: Αἰθιοπῆες... πυμάτης παρὰ τέρματα Κέρνης. Et sic refutatur opinio Vossii ad Scylac. l. c. quasi Avienus Æthiopes in Cerne insula posuerit, contra Dionysium. W. — *Populos adit* hoc et sequente versu exhibent omnes vetustæ. Sed *alit* utroque versu primus correxit Is. Vossius ad Scyl. p. 25, et p. 117 ed. Gron. qui tamen loco eo Avieni proposito, nihil aliud quam *alit* scribit, et sic legendum pronuntiat. Vossii lectionem sequutus est Hudson. in edit. cum aliis. Probavit inprimis Schraderus, etsi hic etiam *habet* legi posse existimat.

328. *Cernæ* habet Ven. — Insulam quidem Cernen, non longe a Carthagine ponunt nonnulli, dulcibus aquis scatentem. Vid. Salmas. ad Solin. t. II, p. 1243. Sed hic intelligenda est insula Menuthias Plinio dicta *Cerne*, nunc *Madagascar*, i. e. Luna insula. Ed.

329. *Blemyes* habent omnes edd. et lectionem hanc servare se Schraderus adfirmat, quamquam A. præferat *Blemii*, qui forte voluit *Blemyi*, ut Priscian. v. 209. — *Succedunt solis habenas.* Malim *suspectant solis habenas*, ex v. 369, 534, 835. Pro *succedunt* tamen faciunt versus 917 et 1212. Huds. — Sed nihil movendum est, quia sic Poeta, vs. 1212: « gelidi succedunt plaustra Bootis »; et *succedunt, suspectant* nimis differunt. Pro *habenas* Scalig. vult *habenis*; sed vetat Poeta, vs. 1212, et vs. 917: « Massagetæ glauci succedunt flumen Araxis »; et Phænom. 990: « Partibus iste tribus se tantum circulus effert, Quinque latet creperi succedens stagna profundi », uti bene Grot. et ed. Ven. pro *succendens*. Schr. — *Succedunt habenas* explicandum est *cedunt*, *concedunt* sub habenas. Confer, quæ prius ad Prisciani vs. 107 et 398 observavimus. W.

330. *Corpore proceri* et *viscere sicci* legit Camers ad Prisc. 209. — *Viscera sicci* sunt graciles corpore, duri, non pingues. Vide quæ notavimus ad Gratii Cyneg. vs. 276, huj. op. tom. I, pag. 57. Ed.

331. *Circumvicti* Ven. Cusp. Pith. *circumvincti* Vad. et Huds. Tale est

Ii celeri molles currunt pede semper arenas,
Iec tamen impressæ linquunt vestigia plantæ.
Ɩminus evolvunt hinc sese pinguia Nili
'lumina, et intenti prolabitur æquoris unda.
Iic qua secretis incidit flexibus agros,

ilii, IV, 717 : « Asperior solidos ania contrahit artus ».

i2. *Hi celeri molles currunt pede er arenas.* Mirum ni manibus is, quam pedibus currerent. epitheton pedum ab altero lo elegantiore et ob hoc corru- e deglutitum est. Emenda : celeri emolles currunt pede ɔer arenas ». *Arenas currere* est . Æ. III, 191 : « trabe currimus ɔr ». Cum ejusdem imitatione, *durum* pro valde duro, vel Ju- Pelarguro teste usurpavit in gicis, « emolles arenas » erudite llavit Avienus. Talia multa hic tantissimus poeta, sepulta fere tia librariorum et typographo- . *Emollis* exstat apud Rad. Ar- ium sermone in Domin. 1 post it. etc. BARTH.—Et vocem *emol-* Barthii Advers. in Thes. retulit ı. Ego vero vocem Poeta indi- a penitus rejiciendam puto, stamque unice servandam. Et- ı « mollis arena, molles arenæ » es occurrunt; *emollis* autem st barbara et Avieno indigna. *i* tamen, pro *celeres*, recipien- , probante ac firmante Ambr. : conjecerant Anon. et Heins. rs. p. 204. SCHR. — *Hi celeres s* Ven. Pith. sed *celeri molles* in. et Vadian. quemadmodum a Heinsius et Hudsonus cor- unt. Barthius, Adversar. lib. 'III, cap. 16, et Ablegm. IV, *celeres emolles* voluit, id vero vocabulum improbat Schraderus.

333. *Nec tamen impressæ linquunt vestigia plantæ.* Contra vs. 1033 : « Impressæque solo liquit vestigia calcis ». Utitur autem nostro loco Drak. ad Sil. III, 306. SCHR. — Formula ea poetis familiaris ad designandam summam velocitatem. Virgil. Georg. III, 195, de equo : « per aperta volans, ceu liber habenis, Æquora, vix summa vestigia ponat arena ». Latius id describit Æn. VII, 808 : « Illa vel intactæ segetis per summa volaret Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas ». A Græcis, Homero et Apollonio, eam comparationem fluxisse ostendit Heynius V. C. ad l. c. Imitatur Silius, XIII, 327; Stat. Theb. VI, 638 : Claudian. IV Cons. Honorii, 547; ubi vide not. nost. edit. tom. I, p. 310. ED.

335. *Et intenti prolabitur æquoris unda.* An *extenti*? HUDS. Minime. Poeta, vs. 506 : « donec Sicana fluenta Intendant pelagus »; et vs. 52 : « Qua se blanda satis intendunt flabra Favoni ». Cf. Oudend. Misc. Obs. vol. V, p. 78. SCHR.

336. *Hic qua secretis.* Vox *secretus* de Nilo frequentatur. Claudianus, XLVII, Idyll. IV, vs. 10 et seq. « Fluctibus ignotis nostrum procurrit in orbem, Secreto de fonte cadens, qui semper inani Quærendus ratione latet ». Stat. Thebaid. VIII, 358 : « Qualis ubi adversi secretus pabula cæli Nilus, et Eoas

Æthiopum lingua Siris ruit; utque Syenen
Cærulus accedens diti loca flumine adulat,

magno bibit ore pruinas ». Porro quod dicit : « incidit flexibus », id singulare est, et sine exemplo. In V. *incedit*. Schr. Rarum quidem *incidere* de fluvio, iterum tamen eo utitur v. 1171, ubi lacus Thospitis faciem Tigri fluvio perrumpente *incisam* dicit. Alias similibus utitur, ut vs. 940 : « nusquam terras intersecat amnis » ; et v. 925 : « Sugdias, ingenti quam flumine dissicit Oxus » ; et vs. 1072 : « Bostrenus jugera findit ». W. — Ad *incidit flexibus* Schraderus quærit, an forte *incedit flexilis*.

337. *Æthiopum lingua* omisso *in* cod. Ambr. idque probare videtur Schraderus, et mecum sentit. (Vulgatæ *Æthiopum in lingua* habent.) Nam sic usus fert, copiosa probatione non indigens, et mox similiter: « Nomine se claro Nilum trahit ». — *Siris ruit.* Forsan *cluit* Huds. Withof. Favet καλήσκεται · rejicit Oudendorp. vol. V, pag. 74. Avienus antiquorum verborum captator, nusquam tamen *cluo* adhibuit. Cæterum de voce Siris vid. Jablonsk. Panth. Æg. II, pag. 144, 145, 146. Schr. — Hoc nomen Nilo orienti inditum *Siris* confirmat notitia lacus, quem Nilus primum permeat et qui nunc *Zair* et *Zembre* dicitur. Cæterum *Astapus* quoque cognominabatur, quod Æthiopum lingua significat aquam e tenebris profluentem; item *Astabores* et *Astusapes*. Ed. — Pro *ruit* forsan *cluit* conj. Hudson. et Schrad. in marg. Trogn. id tamen in notis spernere videtur. *Siene* habet Cusp. *Syene* Pith. *Sienes* vir doctus in margine Cuspin. edit. scripsit. *Sienen* edidit Vad. et hoc volunt Huds. et Oudendorp. in Obs. Misc. confirmans vs. 704 et 909. *Syenæ* Heins. alii *Syenas*, quod multum præferebat Schraderus, quamquam, ut in re incerta, recepturus erat *Syenæ*. Ego malo cum Vadiano scribere *Syenen*.

338. *Diti loca flumine adulat.* Sic Attius Prometheo : « Pinnata cauda nostrum adulat sanguinem ». Oertel. Sed *adulat* Ven. Ad verba *diti flumine* compara Ovid. Amor. III, 6, 39 : « Ille fluens dives septena per ostia Nilus » ; et v. 94 « divitias » vocat aquas copiosas. Val. Flacc. « divitem Hebrum » adpellat IV, 463. Schr. E singularibus Avieni est *adulat flumine*, quod item infra v. 571 videtur reponendum, etsi vitiose ibi in vulgatis legitur *adsulcat*, et Vadianus edidit *adulcat*. Quoniam *adulare* proprie de canibus dicitur, quando et cauda adludunt, et lingua mulcent (confer Horat. Carm. II, 19, 31, et Gell. V, cap. 14), hinc *adulare* idem esse videtur, ac *lambere*, quod de fluminibus frequentatur. Conf. vs. 575. De aquarum blando adlapsu idem verbum adhibuit Statius, Theb. IX, 324, ubi de Crenæo per Ismenum fluv. vadente : « Lætus adulantem nunc hoc nunc margine ab illo Transit avum », ubi Barthius etiam nostrum locum adducit. Verbo *adludere* usus est supra vs. 121. Wd. — *Flumine adulat* scribit Pith. cum Venet. *adundat* Cusp. et Vad. sed hoc verbum lexica non agnoscunt. *Alludat* V. habere tradit Schrad. quod metathesi literarum facta confirmare lectionem *adulat* videtur.

omine se claro Nilum trahit, inque jacentem
:gyptum fusus fluctu premit arva marito,
ecundatque solum : pròcul illinc agmina cogit
ı Boream, scissusque vagis anfractibus æquor
roserit, et ponto septem ferus explicat ora.

). *Nomine se claro* Nilum : sic Vad. Pith. et rel. *clarum Ni-*.. et V. quod repudiat Schrad. ıjicit « nomine se claro Nilus ». Nec repugno : sed tamen lectio defendi potest superiorsu 337 : « Æthiopum lingua ruit ». — *Inque jacentem Ægyfusus.* Similiter Lucan. II, « Si non per plana jacentis ıti Libycas Nilus stagnaret s ». Markl. Stat. pag. 40. b. Sic *terrenam Syenen*, id est, estrem, non scruposam, vo-·atius, Cyneg. v. 507. W.

ı. *Fluctu premit arva marito.* um, ut hic, pro adjectivo ım multis locis probavit Heins. ʼid. Heroid. XIV, 19, et ad L Bell. Gild. 407. Schr. — vocis *maritus*, quando pro ɔet fecundante ponitur, hoc præstat observare. « Maritos s » vocat Pervig. Ven. v. 4 et quos Virgilius, Georg. II, 5, « fecundos imbres » dixit. hyrum maritum » tigris Claud. Proserp. III, 265, quem et as fecundo rore maritare » di-ıpt. Pros. II, vs. 88. Conf. . Ausp. v. 2 (huj. op. t. III, ;. Ed.) Avieni loco similis est Victoris, lib. I Genes. pag. ʼ4br. « Ad gremium sacri ne-, quod silva coronat, Fons , et diti prolem virtute ma-. Pro *fluctu marito* Noster in omenis, v. 795 et seqq. « undam alumnam » tribuit Nilo : « Pharium pars altera Nilum Commemorat, largo segetes quod nutriat amni, Arentesque locos unda fecundet alumna ». W.

341. *Illic*, quod vulgatæ habent, in *illinc* mutant Hudson. With. et Schraderus, rectissime. Firmat Schraderus ex Dionysio, vs. 225 : Κεῖθεν δ' ἐς Βορέην · et Priscian. vs. 214 : « Hinc Boreæ currens ad partes ».

342. *Æquor Proserit*, h. e. exserit, protendit, propellit. Hoc verbum fere peculiare Avieno est. Vs. 702 : «Cererique Thasus dilecta profundo Proserit albenti se vertice » ; v. 580 : « Et matutinus qua lucem proserit ortus » ; vs. 995 : « In qua vitiferæ Tmolus juga proserit arcis ». Et in Phænom. v. 1123 : « Proserit Hydra caput ». W.

343. *Et ponto septem serus explicat ora.* Cum Oddio lege *ferus*, aut *sero*. Huds. — Non animadvertit Hudsonius errorem in quantitate, sed Oddius id emendat *ferus* contra orationis filum. Poeta flumen Ægypti ut maritum repræsentat, ideoque lego : « et ponto septemfluus explicat ora ». Est aperta versio Dionys. 227 : ἑπτὰ διὰ στομάτων εἱλιγμένος, εἰς ἅλα πίπτει. Propert. II, 1, 32 : « Nilum, quum tractus in urbem Septem captivis debilis ibat aquis ». Priscian. Perieg. v. 216 : « Septenoque ferit Pellæum gurgite pontum ». Auct. anonym. in Obs. Misc. vol.

Non olli compar quisquam fluit, inclyta quamquai
Undique se totis eructent flumina terris.
Nilus enim immensos ulnam dispergit in agros,
Et fovet invecto sata gurgite: Nilus honorem
Telluri reparat: Nilus freta maxima pellit.
Hic Asiam ab Libya disterminat, axe Favoni

I, tom. II, pag. 274. Verum est, hic Nilum describi ut beneficum in Ægyptum: sed nihil impedit, quominus tamen « procul a fecundis arvis, agmina cogat, æquor proserat », et *ferus in pontum* efferatur. B. Editor ibidem. *Serus* prima brevi Smetius, Vossius et alii dudum gravi nota damnaverunt. Sed numquam dubitavi, quin *serus* ex precedentibus *septem serit* fluxerit. Quid autem dederit Avienus, controversum est. *Septemfluus* rei et Dionysio congruit. Sed quis ferre possit: « ... ponto *septemfluus* explicat ora. Non olli compar quisquam *fluit*, inclyta quamquam Undique se totis eructent *flumina* terris ». Verius itaque videtur *ferus*, quod Anonymus et Oddius conjiciunt; ut « ferus Ister » vs. 310; « ferus Hadria » vs. 527. Nilus autem *sævus*, *asper* et *atrox* vocatur a Mela, I, 9. Dicet aliquis, talem fluvium describi *fontibus vicinum*; contra *placidum*, ubi se in ora septem scindat. Fateor: sed forte id non attendit vel curavit Avienus. Favere certe videtur Statius, Theb. VIII, 358: « Qualis ubi aversi secretus pabula cæli Nilus, et Eoas magno bibit ore pruinas, Scindit fontis opes, septemque patentibus arvis In mare fert hiemes ». Ipse Phænom. vs. 799: « Vel quod de medii prolapsus parte diei, Vastus in æquoreas pelagi sese inferat undas ». Schm. — *Septem serus explicat* edidit Pith. *Septemfluus* vult a Anglus in Obs. Miscell. t. I, p. Schraderus olim in schedis c cerat *suus explicat*: in notis alias conjecturas recipit *ferus*, dudum posuerunt Cusp. et

345. *Eructent flumina*. Vide n ad vs. 213. Ed.

346. *Nilus et immensos*: sic gatæ: et *immersos* conj. Heins. *enim mersos* Higtius: neutrum bat Schraderus. Mihi placet *enim immensos*. *Ulnam disperg* thæus vulgavit, unde et alii *ulvam* habet Ven. Cusp. Vad. Ambr. cod. idque deincep conjecturam invenerunt Heir Ovid. Met. XIV, 103. Huds. ckhus. Quod tamen miratur S derus elegantibus hominibus pl potuisse. Igitur scribit *limum*, copiose et docte defendit. Mi lerabilis lectio *ulnam* videtur, fero tamen cæteris *vitam* di *in agros*. — Vid. Excursus I calcem hujus carminis. Ed.

349. *Hic Asiam ab Libya di nat*. Elegantius foret: *Hic A byam disterminat*, quia seq *axe Favoni Secernens Libyan* aliter Dion. 230: ὅς ῥά τε καὶ ἀποτέμνεται Ἀσίδος αἴης · et v. 219: « Hic latis Libyen As terminat oris ». Nihil tamen quod sic *ab* ejici debet, et commutari. Habere etiam cod. similem Bodl. 5, qui ex

ecernens Libyam; redeuntis solis ab ortu
isjungens Asiæ medio confinia fluctu.
ec procul illa virum gens incolit, axibus olim
uæ prior humanas leges et jura notavit,
omere quæ duro, quæ longi pondere aratri
ollicitavit humum, quæ fetus edere sulcis

τε καὶ Λιβύης ἀποτέμνεται Ἀσίδα
Schr. — Schraderus malit
sia Libyam disterminat. Quam
ı mutationem, nexum et sen-
m orationis satis perpendens,
lesidero.
›. Pro *solis ab ortu* Schrade-
ntabat *at ortu*, ut *axe Favoni*
ens Libyam.
ı. *Actibus olim* edidit Pithœus
Ven. quem sequitur Huds.
s dederunt Cusp. et Vad. quod
conjecit Huds. admisit Schra-
, sed Burmannus emendavit
s olim Quæ prior humanis.
ctibus olim Quæ prior huma-
ges et jura notavit. An *artibus?*
forte *artibus.* With. *Actibus*
quæ prior humanis leges et jura
r ita legendum ex veteri co-
perperam vulgati *humanas.*
. ad Ovid. Met. VII, 58. Pro
s forte *rogavit.* Confer. Lucret.
3; Manil. II. 19. Similiter
. encæn. p. 445. Schr. Sed
njecturis nondum castigatus
us. Et miror viris acutissimis
ı mentem venisse, quod ob-
erat. Nempe legendum *axibus*
uæ prior humanas leges et ju-
vit. Axes sunt tabulæ sectiles,
dicat Pomp. Festus. Et talibus
leges incidebantur antiqui-
ellius, lib. II, cap. 12: « In
s Solonis illis antiquissimis,
thenis axibus ligneis incisæ
etc. » Idem significat Horat.

Art. Poet. 399: « Fuit hæc sapientia quondam, ... Oppida moliri, leges incidere ligno ». Jam *axibus* restitutis, *rogare* non locum habet, sed retinendum *notavit.* Nam *notare* est scribere vel incidere. Vid. Ovid. Her. V, 22; Calpurn. I, 21, III, 43. Wd.

354. Verba *vomere duro* et *longi aratri* illustrabunt similia aliorum loca, ut Hor. Serm. I, 1, 28: « Ille gravem duro terram qui vertit aratro »; Virg. Georg. I, 162, qui « inflexi grave robur aratri » nominat, quomodo et Val. Flac. VII, 555, Avieni ipsius v. 170, Propertii II, 25, 47, Claud. Ruf. I, 202. Vereor tamen, ne Poeta inconsiderate loquutus sit: in molli enim solo Ægyptio *levia* aratra sufficiebant. Schr.

355. *Sollicitavit humum.* Sic Virg. Georg. II, vs. 503: « sollicitant alii remis freta cæca ». Ed. — *Quæ rectis cædere sulcis Tellurem docuit.* Heinsius legit: *quæ fœtus edere sulcis.* Huds. — Hic nempe ad Ovid. Fast. I, 351, ita scribendum ex veteri libro Mediolanensi judicat, nisi mavis *credere sulcis.* Veneta habet *secus*, unde Pithœus fecit *rectis:* cujus correctionis fundus Dion. v. 235, ἰθυτάτης αὔλακος, collat. Hesiod. Oper. et Dier. 443; Theocr. X, 2. Plinius, XVIII, 19: « Omne arvum rectis sulcis, mox et obliquis subigi debet ». Sed ita bis terve idem dici, et omitti vide-

Tellurem docuit, quæ cædens partibus æthram
Prodidit obliquo solem decurrere cælo.
Istius ergo tibi formam regionis et oras
Expediam versu. Blandus prætenditur aer,
Prodigus herbarum cespes jacet, aspera nusquam

tur, quod Dionysius addiderat, καὶ σπόρον ἀπλώσαντο. Quid? quod latinum non videtur, cædere tellurem sulcis; quod sensisse videtur Higtius, corrigere conatus *scindere*. Et propria quidem loquendi genera sunt findere, scindere, proscindere, profindere terram, arva, aratro. Sed ne multa, *secus*, quod habet Ven. leviter mutari debuerat in *fetus*. Hoc docent codices Ortel. et Ambr. unde N. Heinsius veram lectionem eruit. Adpositus est ad hanc firmandam et probandam locus Cicer. de Orat. II, 30: « Ager novatus et iteratus, quo meliores fetus possit et grandiores edere ». *Docere* autem ponitur, ut Virgil. Georg. II, vs. 77: « huc aliena ex arbore germen Includunt, udoque docent inolescere libro ». Schr. — Prima Ven. habet *quæ secus edere sulcis*. Cusp. et Vadian. vulgarunt *quæ sectis edere sulcis*. Pith. et Hudson. *quæ rectis cædere sulcis*. Heinsius tandem ad Ovid. Fast. I, 351, ex veteri libro Mediol. recte emendavit *quæ fetus edere sulcis*, quod etiam scriptura Venetæ offert, et Schraderus bene illustrat. Hic tamen olim in margine edit. Trogn. notaverat, lego *tractis cædere sulcis*.

356. *Cædens partibus æthram*, uti legendum monuimus in var. lect. significat describens in partes, et lineis distinguens cælum, quod *cælum metari* dixit Ovid. Fast. I, 309, sumpta a Geometris locutione. Græcis est διαγράφειν. Consule Heins. ad l. c. Hujus artis inv pariter Ægypto adsignat Cla Cons. Mall. vs. 126 seqq. « l ætherios signantem pulvere c Quos pia sollicito deprendit Memphis ». W. — Cuspian. *Tellurem docuitque cædens a p ethram*. Camers ad Prisc. 21 « Tellurem docuit, cædens partibus æthram », ut carm Eum sequutus Vad. *cædensque tibus* edidit. Pithœus cum Hu *quæ cedens partibus æthram*. l ni conjectura est *scindens* v *dens*. Schraderus memorat A mum conjecisse *scindens*, H *cædens*, Nic. Heinsium *artib* in margine hæc adjecit: fort latet, *scandens artibus æthra* geniose utique, respiciens fc cum Ovidii, Fast. I, 298. l tamen omnium nihil ipsi cisse videtur. Mihi placet, qu rium emendatio est, *quæ partibus æthram*.

357. *Decurrere cælo*. Proc forte adhæsit e præcedenti Vulgatæ favet Dion. δρόμον et Prisc. « Obliquos solis tra pectore cursus ». Schr. — *D cælo* præferunt omnes edd.

558. Vulgatæ habent *on* Schraderus dubitat, an leg comparans Dionys. 238, e 225. Atque hoc mihi ob pl tiones præferendum videtur

359 et 360. Salubritatem fertilitatem et planitiem multis locis veterum scri

a consurgunt, portus cavat ora frequentes.
iid terra dehinc redeuntis sufficit anni
re, præ cunctis stupeas specieque modoque.
oco frons est, sed laxior axe Bootis,
ıb Eoa constrictior, usque Syenen

videas a Barthio ad 130 b. 132 b. 152 a. aspera nusquam culmi-nt», audi inprimis Cic. c. 42 : « Ægyptii, ut ı camporum patentium habitantes, quum ex mineret, quod contem-officere posset, omnem derum cognitione po-linç Noster jam supra tum vocavit jacentem, ; caret. Schr. — *Aspera* sp. Vad. Pith. sed Ca-sc. 221 legit *numquam*, probo.

us cavat ora frequentes. *equenter.* Schottus hyp-: statuit, pro *portus ram.* Similiter dixit So-39, p. 49. D. « specus it ». Et Avien. vs. 680 : exortu Pamphylia qua ı Prolabentis aquæ ». *tus cavat ora frequentes.* ad. Pith. sed Camers *at unda frequentes.*

iesque modoque Ven. *odoque* Cusp. et Vad. es Ortel. et A. habere ad. eamque lectionem dam esse, quia *stupere* equens sit. Sed Camers ıı corrigit *præ cunctis esque modosque.* Et sic th. et Huds.

ı *loco frons est.* Locus rel regione, ut Virgil. Æn. I, 530 : « Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt ». Frons autem, quod alias latus, limes, margo dicitur. Dionys. 242 : ἐπὶ πλευρῇσι. Prisc. vers. 229 : « Marginibus laterum formatur at undique ternis ». Mela, lib. I, 3, 29, de Hispania : « Hæc in occidentem, diuque etiam ad septemtrionem, diversis frontibus vergit ». *Frontis* et *laterum* voce Melam promiscue uti docet Ciaccon. ad Mel. l. c. Schr.

365. *Luce sub Eoa constrictior.* Pariter Dionysii verba, 243 : ὀξὺ δ' ἐπ' ἠῶ, Priscianus intellexit, v. 231 : « Ast ortus angusta petit ». Sed Holsten. ad Dionys. v. 332 : « πρὸς ἠῶ, versus meridiem. Sic et v. 243 ; unde adparet eum ἠῶ non pro Oriente, sed pro Meridie accipere. Vide Eustathium ad v. 243. Utrobique errorem sequuntur Avienus et Priscianus ». Schr. In margine verba Eustathii protulit Schraderus; quibus opponit : hic non agi de Delta, sed de tota Ægypto; memorari enim Thebas. Provocari quidem ad Strabonem, I, p. 59, et X, p. 697, loca Hom. Iliad. XII, et Odyss. XXII, 191, in hunc modum pariter explicantem. Sed has sibi nugas videri : non Strabonis interpretationem esse, sed Aristarchi. Significari in locis citt. Homeri nihil aliud, nisi Orientem et Occidentem. Et sic quidem Avieni caussam adversus Holstenium tuitus est Schraderus. Wass. Conf. quæ nos diximus ad Prisc.

Tenditur, unde pii volvuntur flumina Nili.
Hic urbs est Thebæ, Thebæ quæ mœnibus alti
Præcinxere larem: Memnon ubi Tithoneus

v. 231. W.— *Constructior* habet Ven. *Sienem* Cusp.

366. Pro *Tenditur* in Ambr. est *Panditur*, perperam. *Tenditur* est Dionysii ἑλκόμενον. Millies autem voces permutantur. — Pro *unde pii* A. legit *undosi*: sed hæc lectio non admittenda, quia sequitur Avienus et vertit (quamvis loco non suo) Dionysii versum 221: ἔνθεν ποτάμοιο κατέρχεται ὕδατα Νείλου. Quod vero dicit, *unde* (h. e. ex Syene) *volvuntur flumina Nili*, id Dionysius hoc loco non habet, sed Avienus id forte collegit e versu 223: οἱ δὲ Συήνης Ἐνναέται στρεφθέντι μετ' οὔνομα Νεῖλον ἔθεντο. Schr. Ita vero contra veritatem scripsit Avienus. W. — *Pii flumina Nili*. Pius dicitur beneficus et salutaris. Sic apud Claud. Cons. Prob. 97, *pius amnis* Tiberis, qui Romulum et Remum pueros servavit: *pia Memphis* apud eumdem Cons. Mall. 127, quæ cæli et astrorum scientiam invenit: *piæ undæ* in Lact. Phœn. v. 37, quæ corpus immersum Phœnicis recreant: *pius ignis* in Lucilii Ætna, v. 599, qui non adtingit et nocet. W.

367. *Hic urbs est Thebæ*. *Hic* est hac regione, quæ a Syene incipit, et prima trium partium Ægypti est, quas versu 364 proposuit, quæque Thebais adpellata, a primaria urbe Thebis. W. — *Urbs est Thebæ*. Ven. *Thebe*. Eversa erat Thebe tempore Dionysii et Avieni. Vid. Boch. G. S. p. 279; tamen ut florens et superstes celebratur. Schr. Nempe Dionysius antiquissimos plerumque scriptores sequitur, neque quid mutat Avienus. W. —*Thebe* hab[...] et Vad. *Thebæ* Pith. et reli[...]

368. *Quæ mœnibus alti[...] xere larem*. Similiter No[...] mar. 699: « Stagnum ambi[...] et unda lambit oppidum I[...] fusa »; item v. 197: « su[...] maxime Septemtrione coll[...] larem »; et Descr. Orb. 870 [...] vexere larem »; in quibus [...] singularis numerus occur[...] tamen *m* adhæsit ex subs[...] *non*, et auctor dedit: « Th[...] mœnibus altis Præcinxe[...] Memnon ubi Tithoneus »; [...] « Romanosque lares lapsu[...] bit alumno »; et 1071: « S[...] lares ». Schr. — *Memnon [...] neus*. Perperam scribitur [...] in Ven. Pith. Huds. et Cusp [...] dum est *Tithoneus*. Nam ut [...] Φοίβειος, sic a Τιθωνὸς, [...] Nec aliter Ambr. exhibe[...] Heins. ad Virgil. Æn. I, 2[...] Scal. ad Manil. p. 218. Al[...] *thonius*. Idem recurrit [...] v. 1034: « Nam Tithoneo q[...] elata profundo, Rursus in[...] merguntur singula fluctu[...] partito ». Hanc enim con[...] (quam fecit Grotius ad A[...] et ad German. p. 21, pro[...] est in vulgatis, *Namqu[...] quum sunt*) firmat et p[...] Ven. quæ pro *Titaneo* dat [...] In alia quidem N. Heinsi[...] ras Cat. v. 40, discedit, [...] dum pronuntians: « Na[...] cyaneo quum sunt elata p[...] Sed correctionem refuta[...] *fluctus*, qui docent Eour[...]

roseas Auroræ matris habenas.
cyaneo discedit ab æquore, septem

itque adeo Aratus, ndidem vero patet, m sit pejori conje- ɔtulit in notis inedi- :. « Namque Atlan- *ithoneus* edidit Vad. *roseas Auroræ ma-* nys. v. 250 : ἀντέλ- άζεται Ἠῶ. Salutat em suam Auroram. itua Memnonis sa- ɪssi, quæ erat The- templo Serapidis. XXVI, c. 7 : « quo- u contactum radiis ›. Tacitus, Ann. II, Germanicus aliis s intendit animum : aa fuere Memnonis ubi radiis solis icta uum reddens ». Ju- « Dimidio magicæ Memnone chordæ, ɪebe centum tacet Significat sonitum s percussi, similem ı cithara percussæ. es adnotat, statuam citharam. Quod au- ɔcat Memnonem, id lib. XVII, p. 816, de partem ejus sta- ı, terræ motu cor- as in Attic. cap. 42, ructam esse narrat, te dejecta reliquum sedere, et quotidie sonum edere. Wd. *eas Auroræ matris bigas* eidem tribuit . XVII Odyss. et *ro-* 'erioch. VIII Odyss. 5, VII, 26. Illic ta-men pæne puer corrigere conabar : *Aurora in* croceis *fulgebat* lutea *bigis*. Consentit Bentl. ad Lucan. IV, 125, in adnotatis diu postea vulgatis, pariter conjiciens. Dissentit Heynius : nec tamen sententiam muto. Nam sic Auson. Perioch. VIII Il. qui totos poetarum versus in sua carmina transferre solet : « Aurora in croceis fulgebat lutea bigis ». Deinde *croceæ bigæ* congruunt *luteæ* Deæ, et ipsum *lutum* Virg. *croceum* vocat Ecl. IV, 44. Præterea scriptores duo verba conjungere solent, ut Claud. de Nupt. Hon. et M. 211 : «Pars infecta croco velamina lutea Serum Pandite ». *Luteas* autem *bigas* Auroræ tribuit Pacuvius Thyeste : « Non illic luteis Aurora bigis ». Vulgatæ tamen lectioni favet Palladius in Anthol. Burm. p. 303 : « Lutea fulgebat roseis Aurora capillis ». Sed cum Voss. liber offerat *roreis*, parum abest, quin et hoc in *croceis* mutandum censeam. Certe Francius, teste Burmanno, præferebat *croceis*. Propterea Ovid. Fast. IV, 715 : « Memnonis in roseis lutea mater equis ». Schr.

370. In edit. Madrit. *pars quæ coeat*. Forsan *pars ea quæ coeat*, vel *pars ea quæ Eoo discedit*, vel potius *pars quæ cyaneo discedit*. Huds. Unice probo, ut legatur *cyaneo*, quemadmodum Heins. ad Diras Cat. v. 40, in Anth. Burm. t. II, p. 658. In Ven. *coeandis cedit*, unde partim bene Pith. *discedit : coean* compendiose scriptum pro *coeaneo ;* hoc autem corrupte pro *cyaneo*, ut *Illærium*, *Mæsia* pro Illyrium, Mysia. Conjectura Anonymi *Mæreo* vix

Oppida sustentat : notiam pars vergit in oram,
Et modus est olli Serbonidis alta paludis;

refutari debet : nemo dixit *Mareus*. Schr. — *Pars quæ cyaneo discedit ab æquore*. Hoc est, Pars altera, media Ægypti, quæ Heptanomis, vel Heptapolis vocatur. W. — Ex Ven. quæ *cocandis* habet Cusp. et Vad. expresserunt *Pars ea quæ Oceani discedit ab æquore*. Pithœus magis corrupit *Pars quæ coeat, discedit ab æquore*. Hudsoni editio nescio unde habet *Parsque coeam discedit*. Hinc variæ conjecturæ.— *Cyaneis* iterum occurrit inf. v. 769, infra. Ed.

371. Claudicat versus. Forsan legendum : « Pars ea, quæ coeat, discedit ab æquore, septem Oppida sustentatque; noti pars vergit in oram ». Huds. *Notis* A. leg. *Notiam*. Hoc adjectivum non tantum Plinius et Manil. usurpant, sed et Noster, Phænom. 826. Cepit autem male verba Dionysii, 252 : Ἠδ' ὅσσοι νοτερῇσιν ἐπ' ἠιόνεσσι θαλάσσης Παῤῥαλίην ναίουσιν, aut pro νοτερῇσιν legit νοτίῃσιν, ut auctor scholiorum minorum : καὶ ὅσοι πρὸς τὰ νότια μέρη τοῖς αἰγιαλοῖς τῆς θαλάσσης τὴν Αἰγυπτιακὴν πάραλον κατοικοῦσιν ἕως τῆς Σερβωνίδος λίμνης. Withofius: forte *Notiam*, aut *ponti*. Posterius minus peccaret. Verius tamen videtur *Notiam*. Schr. Neque vero necesse est, *notiam oram* de meridiali vel australi intelligere, quamvis ea notio frequens est. Sed νότιος idem significat, quod νοτερὸς Dionysii, humidum, humectum. Igitur litoralem, maritimam partem Ægypti, quæ, ut alibi Noster, *mari vicina madescit* (v. 326) significat. Qua observata significatione Avienus plane absolvitur erroris, et intelligitur, cum verba Diony[...] ρῇσι et Παῤῥαλίην exprimer[...] se. Malo igitur minore lite[...] scribere, quam *Notiam*. W[...] thœus et Huds. adhuc ded[...] *pida sustentat: noti pars*. E[...] sic mederi voluit in Add. Oppida sustentatque; noti habet *notis*. Sed Cuspin. e[...] ctis pars vergit in oram », « noctis pars vergit in axe[...] lectio non solum facilis e[...] tur ob similitudinem vocu[...] *noctis*, sed etiam exprime[...] sii v. 253 Παῤῥαλίην. Nan[...] ma pars Ægypti ipsa est se[...] nalis, quam *noctis ora* ve[...] gnificat, perinde ut πρὸς ζό[...] Homerum de septemtrion[...] ctum esse tradit Strabo, pag. 59, Alm. Ego tame[...] ne sit ea lectio solo Vadian[...] reperta, et nonnullis du[...] videatur noctis axem vel [...] cari septemtrionem. Schrad[...] pridem in schedis, tum in p. 44, *Notiam* legendum Olim in marg. Trogn. malel[...] quod Græco Dionysii c[...] neum est, qui hoc loco m[...] partem Ægypti describit. *tiam* tamen ipse postea præ[...] que ego probo eo sensu, [...] hac nota expono.

372. Cusp. habet *Est m[...] olli*. Camers ad Prisc. 238 [...] cit *Ast modus est:* melius Huds. *Et modus est*. — *S[...] alta paludis*. Probo *alta* ex[...] Constructio illustrari po[...] Propertii loco, IV, 1, 10: erat fratrum maxima regna[...]

pulsatur genitabilis ore Favoni.
bem posuit Pellææ dextera gentis;
er celsas late surgentia nubes
ι Sinopæi Jovis adstant nixa columnis,

ιο : « Nobile erit Romæ :ra forum ». Cæterum et, Avienum legisse : Σερβωνίδος ἅλμης, ut 890. Nec aliter scho- bat notans κατοικοῦσιν ὠνίδος λίμνης. Schr. — *nidis alta paludis* Cusp. m seqq. sed *Serbonidis* posuit Vad. offensus nominativo num. plu- ιcto cum singulari *mo-* m ob rem etiam cl. Frie- *nda* vel *alga paludis* legi imavit, quamvis infra *onidis alta paludis* oc- æfert deinde *Serbonidis* *s*. Sed difficultatem hic n sustulit, et vulgatam lit Schrad. Cæterum *mo-* significat terminus ejus ιο.

ra pulsatur genitabilis ore ›nysius sic v. 254 : Τῆς ιφύροιο Μακηδόνιον πτο- igitur *altera pulsatur partem?* Vid. Grot. ad , ubi is etiam *altera* ex- *am partem*, ut de ser- 244 : « Nam qua dextra uoso adfigitur Angui, domino terga explicat, ·o Plurimus, ac multo pondere lapsus Fundi- : v. 766, 767, 1222. Sed ıbeat *præsolatus*, et singu- *nitabilis ore Favoni*, num dum *Altera solatur geni-* : *Favoni?* Lucret. I, 11 : ta viget genitabilis aura Favoni », ubi Creech et Havercampus contra metri leges *genitalis*. Schr. Servo lectionem vulgatam *Altera pulsatur*, i. e. qua alteram partem. Ne accipias igitur *Altera* pro nominativo *altera pars*, et putes alteram partem hic distingui ab ea, quæ v. 371 dicitur in oram notiam vergere, i. e. maritima. Altera pars hic opponitur Serbonidi paludi, quæ alter terminus partis maritimæ Ægypti est, alter ad Favonium est urbs Alexandrina. W.

375. *Hic inter celsas late surgentia nubes. Densas* A. quomodo corrigendum vult Heins. ad Claud. Id. I, 90, et Advers. p. 41. Ego caussam mutandi nullam video, præsertim quum ipse Poeta pro vulgata faciat. Or. mar. v. 507 : « Mox quippe Sellus (nomen hoc monti est vetus) Ad usque celsa nubium subducitur »; et 640 : « At rupis illud erigentis se latus, Quod edit amnem, gentici cognominant Solis columnam; tanto enim fastigio In usque celsa nubium subducitur ». Schr.— *Inter densas* pro *celsas* habet A. quomodo corrigendum voluit Heinsius, Schradero non adprobante. Pro *late surgentia* Schraderus quærit an *alte surgentia*, ut v. 502, « insurgentibus alte Cautibus ».

376. *Templa Sinope Jovis adstabant nixa columnis.* Forsan : « Sinopitæ Jovis adstant ». Legitur etiam, *Sinopæi Jovis adstant.* Mavult tamen Heinsius *Sinopæis Jovis adstant nixa columnis.* Huds. Recte cl. Hudsonus e Dionysio, ut opinor, *Sinopitæ Jo-*

Divite saxorum circumvestita metallo,
Auro fulta gravi, niveo radiantia dente.
Nec minus hic speculæ vertex subducitur, ex quo

vis adstant. Sed cur non potius *Sinopei?* Oudend. Obs. Misc. vol. V, t. I, p. 79. Heinsium vide in Advers. p. 41; ad Claud. Id. I, 90; ad Ovid. Fast. III, 529: ubi *Syenæis columnis* vult. Amplector lectionem Ambr. *Templa Sinopæi Jovis adstant nixa columnis*, quia a Σινώπη formari debet Σινωπαῖος, ut ab Acte, Actæus, a Crete Cretæus, a Dodone Dodonæus, etc. Columnas *Synopæas*, atque adeo *Syenæas* refutat Dionysius, v. 255: Σινωπίταο Διὸς μεγάλοιο μέλαθρον, quem N. Heinsius medicinam facturus inspicere neglexit. Schr. Inspecto Stephano et collato Dionysio forsan erit, cui præplaceat Hudsoni emendatio *Sinopitæ*. Wass.—*Templa Sinopæi Jovis adstant.* Sinopæum Jovem hic dici Serapidem, qui præcipue Alexandriæ colebatur, non dubium est. In magnifico ejus templi splendore extollendo apprime cum Avieno convenit Amm. Marcell. lib. XXII, cap. 16, p. 373: « His accedunt altis sublata fastigiis templa; inter quæ eminet Serapeum, quod licet minuatur exilitate verborum, atriis tamen columnariis amplissimis et spirantibus signorum figmentis, et reliqua operum multitudine ita est exornatum, ut post Capitolium, quo se venerabilis Roma in æternum adtollit, nihil orbis terrarum ambitiosius cernat ». Cur Sinopitæ vel Sinopæi Jovis nomen tulerit Serapis, caussa est ejus numinis e Sinope, Ponti urbe, in Alexandriam recens conditam translatio, quam Ptolemæus Lagi, oraculo per quietem monitus, fieri jussit. Memorat Eustathius ad hunc locum Dionysii, plenius Tacitus, Hist. IV, 83 et 84. Wd. — *Templa Sinope Jovis adstabant.* Sic Cusp. Pith. Huds. Camers ad Prisc. 238 correxit *Templa Sinopæi Jovis adstant nixa columnis*, qui simul tentat *Templa Sinadæi Jovis adstant nixa columnis*, quam, licet deteriorem, lectionem secutus est Vad. *Templa Synadæis*, etc. Synadæum, vel potius Synnadicum marmor notum, sed hujus vocis prima semper producitur. Heinsius tamen legi vult *Sinopæis columnis*. Hudsonus: *Sinopitæ Jovis adstant*, magis convenienter Dionysio, qui et *Sinopæi Jovis* adfert, quod probatur Schradero. Atque hæc emendatio, primæ scripturæ optime conveniens, primo Camerti debetur.

377. *Divite saxorum circumvestita metallo.* Sic Or. mar. v. 296: « stanni gravis Ramenta volvit, invehitque mœnibus Dives metallum ». Schr. *Divite saxorum metallo* interpretor divitibus saxis, h. e. pretiosis, opere metallico excisis, marmoribus fossilibus. Sic plane Statius, Silv. III, 1, 5: « Sed nitidos postes, Graiisque effulta metallis Culmina ». Nam metalla etiam lapicidinæ sunt, et similiter *silicum metalla* dicit Lucan. IV, 304: *divitem gemmam* Propert. III, 3, 26. W.

378. Schraderus legendum censet *Auro culta gravi.* Sed *fulta* omnes edd. servant, et quæ a Schradero loca poetarum, in quibus *fulta*, adducuntur, ipsa pro lectione vulgata militant.—Vid. Excurs. IV, ad calc. huj. Carm. Ed.

379. *Nec minus hic speculæ vertex*

re sit longe Pallenidis intima terræ.
a surgenti terræ pars conscia Phœbo est,
e murorum Pelusia mœnia surgunt.
hic docta sali tumido freta gurgite currit,
procellosos lembum convertere fluctus
n habet, et rauca vitam producit in unda.

Speculam nominat tur- :o insula, cujus de vocis Rutil. I, 405. *Subducitur* ur, ut vidimus ad v. 99. ron describit Cæsar, Bell. 12, et Lucan. X, 509: ustrum pelagi cepit Pha- quondam In medio ste- i, sub tempore vatis Pro- ınc est Pellæis proxima r.

quo Cernere sit longe intima terræ. Dionysius, ῆχί περ ἄκραι Φαίνονται λληνίδος Εἰδοθεείης. Prisc. Et Pharos Idothees sco- idis alti». His cum Avie- ratis misere eum erran- ıs. Deceptum autem fuis- r libro, qui exhibebat αὶ Φαίνονται σκοπιαὶ Παλ- θεν αἴης, aut ἔνδοθι γαίης. lum dubium est, sic de- ıti Schraderus conjicit, errorem commisisse, qui et absurdus est. Nam dum e (Idothea, Protei filia) it, Pallenen, peninsulam quæ patria Protei dicitur Georg. IV, 390, et σκοπιάς le longo prospectu acci- absurde pronuntiat, e Alexandriam per tantum tium prospici usque in interiorem posse. For- llenen confudit cum Pel- ınde Pellæus, Macedoni-cus, et per Pallenidem terram intellexit Ægyptum, vel regionem Alexandrinam. Impetu ingenii sæpe abreptus est Avienus, ut verba Dionysii minus consideraret, nec veram sententiam exquireret. W.

381. *Surgenti conscia Phœbo est.* Sic plane Juvencus, I, 224: «Gens est ulterior surgenti conscia soli». Schr. Conscius poetis sæpe est utcumque particeps, adtingens, vicinus; ut Claud. Id. IV, 14 de Nilo: «Flumina profundens alieni conscia cæli». W. — Alii *quæ*, Huds. At *qua* sententia requirit.

382. *Aggere murorum.* Virg. Æn. XI, 382: «Dum distinet hostem Agger murorum, nec inundant sanguine fossæ». Schr.

383. *Freta gurgite currit.* Sic *ire freta* dixit Grat. Cyneg. 64, ad quem locum in Excursu plura ejus generis exempla congessi. Et Noster supra v. 332: «Hi celeri molles currunt pede semper arenas». W. — *Gurgite currunt* Ven. Cusp. Vad. *currit* edidit Pith. et Huds. Sed illud fere doctius et Avieno dignius videtur.

385. *Ludum habet.* Pro levi facilique negotio habet. Virgil. Æn. IX, 606: «Flectere ludus equos, et spicula tendere cornu». De navigatione facili usurpat Claud. Stil. III, 158: «Quod sedem mutare licet, quod cernere Thulen Ludus, et horrendos quondam penetrare recessus».

r.

Talis forma jacet Libyæ, talique recessu
Ab Zephyro Eoum tellus incumbit in axem.
Istius extenti sola cespitis undique sulcant
Gentes innumeræ, quæ sparsæ litore longo
Oceani australis vada late cærula tangunt;
Et quæ multimodis media tellure agitantes
Arva domant, et quæ Tritonidis alta paludis
Ut circumfuso populorum examine cingunt.

Ad quem locum pluribus eam locutionem illustravit Heins. Conf. etiam Sil. XVI, 573. W. — *Rauca vitam producit.* Apage conjecturam editoris (Hudsoni) *glauca.* Passim poetæ mari dant *raucum sonum*, et *raucas aquas.* Vide Ovid. Heroid. Ep. X, 26; XVIII, 26. Cel. Burm. ad Valer. Flacc. I, 333, « raucos ad litoris ictus »; et omnino ad lib. V, 141, ubi *raucos rivos* apud Claudianum ab ill. Heinsii conjectura, in *flavos* vel *glaucos* mutare conantis, egregie vindicat. Noster quoque, v. 141: « Alta petunt rauco penitus repentia fluctu ». Oudend. Observ. Misc. vol. V, t. 1, p. 79. — *Rauca vita producit* Pithœus vitiose in utraque edit. Cusp. Vad. et reliqui *vitam.* Pro *rauca* Heins. et Huds. conjecerunt *glauca.* Schraderus autem *rauca* firmari ait additis *tumido gurgite*, et *procellosos fluctus.*

386. *Talique recessu.* Tali tractu et extensione ad interiora et fines. *Excursu diffusi agri* dicit vs. 417; *recessus* a Nostro de interioribus terris vel mediterraneis regionibus usurpatur. Infra v. 1061: « Pars procul a pelago terras colit, inque recessu Gens agitat. » W.

388. *Sala cespitis* pro *sola* vitiose præfert utraque edit. Pithœi.

389. *Gentes innumeræ.* Minus venusta esse videntur *ræ, quæ, sæ.* Placet, ut citat Aldretus, . p. 442: « Innumeræ gentes sparsæ litore longo ». Schr. supra ipse Noster, v. 315. W

391. *Media tellure agitante[s] domant.* Priscian. 251: « med[ia ha]bitant telluris in arvis ». Sed [...] muto. Noster v. 1061: « Par[s pro]cul a pelago terras colit, inq[ue re]cessu Gens agitat ». Nec aliu[d Sal]lustius, Jug. 19: « Super Nun[midiam] Gætulos accepimus, partim [in tu]guriis, alios incultius vago [agi]tare ». Schr.—Et vide notam [ad v.] 459 infr. Ed.—Omnes quide[m] habent *multimodi.* Sed quia ho[c con]venire non potest nominativ[o] *gentes*, hinc cum *agitantes* jungendum est, tamquam [...]bium, et scribendum *multimo[di agi]tantes*, h. e. varia ratione a[gentes] vitam. Frequentat hanc voce[m Lu]cretius et Plautus. Sed an[tiquos] imitari Avienus solet.

393. *Examine tingunt.* Ver[a tin]gere et *cingere* sæpe confund[untur] in codicibus. Avienus, Orb. 1103: « Et latera ab gemin[o] tingitur ». Ubi etiam in codi[ce] *cingitur*: contra ibidem v. 3[...] eodem codice legendum, « E[t] Tritonidis alta paludis Ut ci[rcum]fuso populorum examine cin[...]

: tibi et Europæ fabor latus: hæc, ubi terras
ltlantei vis æquoris, accipit ortum.
tramque sali fluxus secat, et procul unum
os ambas; eadem insinuatio ponti

:. Sic Burm. ad Ovid. . Amplius hoc probo ; : « Mæotæ primi sal- aludem ». Val. Flacc. que lacum cinxere Bi- r. 327: « Hi ripas Istri lique cingunt ». Schr. edidit *Hic circumfuso fuso*, quod non con- r. *Examine tingunt* fal- . quum omnes alii re- *ingunt*.

ubi terras. Heinsius *terras*, quod reprobat

! *Atlantæi vis æquoris*. rras, et vicissim *terra* vieno descriptione Or- i haud infrequenter. 400: « Terras Intrat gurgitis ». Perperam ir. Sic et Rutilius, Itin. Val. Flaccus, I, 590: Siculos Œnotria fines ediis intrarent monti- Heins. Adv. p. 237; gil. Georg. I, vs. 221. *tus, sinus, mare, salum* n passim occurrit, ut Perieg. v. 39. *Atlan-* uson. Mosell. v. 144: iaco quondam balæna quæ vox restituenda cr. Orb. v. 395: « hæc, rat Atlantiaci vis æquo- ortum ». Vulgo male *lanti vis:* posses etiam *i vis æquoris*, ut apud I, v. 223: « Gurgite gi sub valle sonora ». Vide Nic. Heinsium ad Claud. Cons. Olybr. v. 35. Drakenb. ad Sil. XV, 37. Ego scribendum edendumque puto: *Intrat Atlantei vis æquoris*, propterea quod litera tantum distat a scriptura Ven. et analogia probatur: nam ab adamas, adamanteus, a gigas giganteus, a Laodamas Laodamanteus, ab Abas Abanteus. In Lucretio tamen, V, 36, Lambinus auctoritate Turnebi dedit *Propter Atlantæum litus*. Codices tamen ducunt ad *Atlanteum*. Schr. — Pithœus vitiose codicem suum exscripsit *Intrant Atlanti vis æquoris*. Idem tamen in Emendat. legendum censuit *Intrat Atlantæi vis*. Sed ipsum hoc ante viderunt Cuspin. et Vad. scribentes *Intrat Atlantei*, ut scribi vult Schr.— Dionysio, v. 30, Oceanus dicitur Atlas: Ἄτλας Ἑσπέριος κικλήσκεται. Et vs. 559: Ἄτλαντος περὶ χεῦμα. Ed. — Eodem versu *accipit undam* ediderunt Cusp. et Vad. sed Pith. *accipit ortum*, quod rectius est.

396. *Unus utramque salis*. Malo *sali*, quod exhibet Ambr. S.—*Unus utrimque* Cusp. et Vad. *utramque* Pith et reliqui. *Sali* pro *salis* mavult quoque Pith. in Emendationibus. — *Utramque*, scilicet Europam et Africam: eo aptius quod sequitur *ambas*. Ed.

397. *Distinet os ambas*. Usum verbi *distinet* pluribus adstruxit Heinsius ad hunc locum Ovidii, Heroid. VIII, 69: « Qua duo porrectus longe freta distinet Isthmos ». Adpositus inprimis huic nostro locus est,

Qua matutinis sol istas ignibus adflat,
Latior ambabus species distenditur. Unum
Hoc agili sub mente tenens, velut obvia habebis

Dionys. v. 405: [illegible] Similiter v. 822: « *Vastius* est Asiæ diti caput, indeque sensim In matutinos orum conducitur axes ». Deinde eo ducere videtur Dionys. v. 278: [illegible]. Et quando reddit Dionys. v. 168: [illegible], idem verbum adhibet: « caput autem cespitis hujus Arctum angusto conducit litora tractu, etc. » Denique con et *pro* in compositione interdum miscentur, ut 1274, *provolvens* A. exhibet *convolvens*. Quin immo pæne necessario sic legendum: agitur enim de cono Europæ et Libyæ; contra de Asiæ v. 822: et nisi legas *conducere*, [illegible] non exprimetur. Schr. Sed conjunctis duobus ejusdem compositionis verbis *conducere* *coeunt* merito quis offendatur. Verbo *coeunt* τὸ [illegible] satis exprimitur, eoque posito alterum *conducere* superfluum erat, satiusque erat *producere* ponere; quod eum sensum minime impedit, sed juvat. Quippe *producens* Avieno est ex latiore parte longius excurrens, et in acutum desinens. Hac significatione supra v. 17 *producta* dixit, idque pariter, ut hoc loco *conducta*, opposuit *lato*. Itaque nihil equidem hic mutare velim. W. [illegible] *producto* conjecit Heins.

511. *Ignibus adflat.* *Adflare* pariter de sole occurrit aliis Nostri locis: sic v. 631: « has orus ardor Titanius adflat », et vs. 1253: « Hos adflant rutilo incunabula [illegible] ». Proprie quidem dicitur de equis, ut apud Virg. Georg. I, 250: « Nosque ubi primus equis oriens adflavit anhelis ». Sic Val. Flacc. Argon. II, 130: « innumerum flatus confugis equorum », sed et de effectu longinqui corporis dicitur, quemadmodum *aura*. Horatius, Serm. II, vs. 8, 95: « Canidia adflaret pejor serpentibus Afris ». En. — *Matutinis*, quod Heinsius conjecit, non sperno, quia hoc [illegible]. Sic autem v. 218: « Ut matutinis inclinent æquora habenis ». Schr. — Heinsius conjecit *Qua matutini* *sol instans flectibus*, vel *Qua matutini solis vis flectibus*. Priorem ejus conjecturam quodammodo juvat Ven. quæ exhibet *Quas matutinus*. Rejicit autem ea Schrad.

513. Verissima lectio, et in contextum recipienda est, *Hoc agili sub mente tenens*, quæ et Ambr. firmatur ac probatur. In V. et Ven. *hoc agili sub mente tenens*, unde Pithœus *hoc agili sub mente teras*: sed quis dixit *terere sub mente*. Participio hic etiam Dionysius utitur, v. 279: [illegible]. Firmatur porro correctio sic satis certa locis aliis adpositis Avieni. Descr. Orb. v. 1333: « Latera agris undique in Indiis Quattuor esse tene », v. 1049; Progn. v. 323: « Id qua parte poli spectaveris, adfore ab ipsa Parte tene ventos ». Stat. Achill. II, 279: « Attamen hunc, quem monita mihi sollicita linquis, Hunc saltem sub corde tene ». Denique quando Heinsius conjecit *vagis sub mente*, satis tueri *agili* pluribus locis possumus, ut Senecæ de Tranq. An. cap. 2: « Natura humanus animus agilis

terrarum. Tellus Europa columnis
ıa magnanimos alit æquo cespite Iberos.
er Oceani borealis frigida tangunt
a, et excursu diffusi latius agri

us ad motus » ; Gratii, « sensum agilem » voilii III, 203, qui « agiandum ». Schrad. — ›que *Hoc agili sub mente* d et Ambros. probat. similiter, nisi quod ille pro *Hoc*. Hudsonus: *ente feras*, vel *sub mente* ›d placuit Oddio, sed rejicit.

ra terrarum. Sic etiam *ræ* pro terra. Schr. — *›a.* An imitatur Dionyγαίης ὑπὲρ Εὐρωπείης, er Εὐρωπείη pro Εὐρώπη, ›15. Multi multa hujus ıtulisse putantur; sed nt adjectiva. Schr. — *›a* antique, ut « Africa . Æneid. IV, vs. 37, et terra » Tibull. I, 10, empla producit Colum. m. Enn. pag. 188 Hes-

nanimos. Fideliter exprium : Ἀγχοῦ στηλάων, μεις Ἰβήρων. Cæterum noplerosque Geographos criptionem ab Hispania Cluver. Introd. Geogr. 2 : « Prima terrarum est ltrix semper Martiarum ;io, etc. » Ed. — *Æquo* . feraci, facili, benigno. ›03 : « scrupus sola creAsperat ». Schr.

ıper Oceani borealis : sic et alii : sed Vad. *super* ›*realem*, et Hudsonus quærit : An *super Oceano boreali*? Viri hi decepti sunt vocula *super*, quam pro præpositione acceperunt, quum adverbium sit, et *super* Avieno sæpe usurpetur de locis versus Septemtrionem sitis, ut vs. 249, 480, 1289. Supra versu 290 eadem dictio, « Oceani australis vada cærula tangunt ».

417. *Tangunt Æquora, et excursu.* Pro *et* lego *ut*, hoc est, *ubi*, quia locus aliter non cohæret. Fundus emendationis Dionysius, vs. 281: Τῆς ἤτοι πυμάτην, etc. Ignorantia significationis mutavit *ut* in *et*. Sed Avienus sæpe *ut* pro *ubi* posuit. Phæn. vs. 141 : « hunc quoque, ut artus Longius effusum, spatiosa volumina tendunt », quod Grotius male mutabat in *ubi*; v. 803 : « ut procul ille Tenditur effusi vi gurgitis », ubi idem ingerere conabatur *hic*. Vs. 650 : « Imus ut australi descendit circulus axe Signifer », quo loco idem : Lege *ubi*. Sed se corrigens prudentius subjicit : nisi Avienus *ut* pro *ubi* posuerit. Nam et supra legitur : « ut artus Longius effusum spatiosa volumina tendunt ». Schr. Ego vero, cur locum hunc minus cohærere existimet vir summus, nisi *et* mutetur in *ut* pro *ubi*, non satis perspicere potui. Itaque nihil mutavi. W.—*Diffusi latius.* An forte Avienus hic significare vult raritatem Hispaniæ incolarum, ob quam quidam putaverunt Hispaniæ nomen datum, a græco σπανία. Sed alii ab Hispano rege nominatam adfirmant. Ed.

Arva tenent, duris nimium vicina Britannis;
Flavaque cæsariem Germania porrigit oram,
Dumosa Hercyniæ peragrans confinia silvæ.
Inde Pyrenæi turgescunt dorsa nivalis,
Gallorumque truces populi per inhospita terræ

418. *Auris nimium vicina Britannis*. Forsan *arvis* pro *auris* legendum sit, vel *duris*. Huds. — Quod ad me attinet, inquit Jortinus in Obs. Misc. vol. I, pag. 275, credo veram lectionem esse *Cauris*. Virgilius, lib. III Georg. v. 356: « Spirantes frigora Cauri ». Cæsar, Bell. Gall. lib. V, cap. 6: « Corus ventus navigationem impediebat, qui magnam partem omnis temporis in his locis flare consuevit ». Avienus sæpe utitur voce *Caurus*. His subjicit Burmannus: « Duo codices, unus, qui fuit olim Ortelii, et alter, quem Heinsius consuluit, habent: « duris nimium vicina Britannis ». *Dira agmina Britannorum* vocat v. 749: *dura* autem et *dira* passim confundi notum est. Ego vero unice tueor lectionem *Arva tenent diris nimium vicina Britannis*. Nam in Ven. *duris*: *diris* autem scribendum epitheto Britannis veluti proprio. Provoco in eam rem ad Observ. meas, p. 5, ad Avienum ipsum, v. 1268, coll. 749: « Dira Britannorum sustentant agmina terris ». Schr. — *Auris nimium vicina Britannis* vulgatæ Pithoei et Huds. editiones præferunt, sed hoc variis conjecturis locum fecit. Et Heins. ex codice emendavit *duris animum*. Sed *duris nimium* dudum ediderunt Casp. et Vad. quod ipse verum puto et auctoritate priscorum librorum fultum, licet Schraderus *diris* malit. Nam hic non mores Britannorum exprimere vult auctor, sed clima boreale, propter quod *duri* sunt Britanni. — Sic vs. 451 *Arctos dura* dicitur, et eo sensu *rigidi flabra Aquilonis*, infra v. 441. Conf. quoque vers. 1289 et 456. Ed. — Cæterum pleræque edd. Vad. Pith. Hudsoni, puncto post *tenent* posito, verba *duris vicina Britannis*, cum sequente versu conjungunt, ut Germania dicatur vicina Britannis. Sed Oddius recte censuit conjunctim legenda esse hæc: « Arva tenent, duris nimium vicina Britannis: Flavaque, etc. »

419. *Porrigit oram* pro *ora* jam olim Schraderus in schedis emendavit. Sed in notis dubitat, an id liceat, quum *oram* vix conveniat genti. Enim vero non hic de gente sermo est, sed de terra Germaniæ, quamvis hæc a proprietate gentis suæ, *Flava cæsariem*, describitur, ut fecit Manil. IV, 715: « Flava per ingentes surgit Germania partus ». De terra vero insulsum est dicere *porrigit ora*, i. e. vultum vel capita; contra aptissimum *porrigit oram*, i. e. protendit limites suos, quod continuatur versu sequente: « Hercyniæ peragrans confinia silvæ ». Schrad. quidem in Emend. p. 170, probavit, nomina regionum sæpe pro gentibus poni; sed hoc ita fit, ut gentis ipsius characteres explicentur. In nostro loco secus est. Itaque necessariam puto emendationem *porrigit oram*.

422. *Gallorumque truces populi*. Sic et dicuntur Claud. in Ruf. II, 110. Ad *iram agitant* conf. v. 1143

Vitam agitant: tum cæruleum Padus evomit antro
Flumen, et extento patulos premit æquore campos.
Hic prius Eridani propter nemorosa fluenta
Fleverunt liquidæ lapsum Phaethonta sorores,
Mutatæque manus planxerunt pectora ramis.

et 1297: « et qui per inhospita late Arva agitant. Schr. Sup. v. 391.

423. *Padus evomit antro.* Antra sæpe de fluminibus, ut v. 876, 1157, 1190; Stat. Theb. IV, 705; Claud. Id. IV, 8. Schr.

424. *Patulos premit æquore campos.* Respicit crebras exundationes Padi, quibus intumescens, sub exortu Canis, opprimere longe lateque campos dicitur, quamquam ille ob abundantiam aquarum non modo in flumina et fossas diductus est, sed et in plures paludes egeritur, quæ septem maria adpellantur. Vid. Plin. Hist. Nat. lib. III, cap. 16. Exundantem Padum inprimis describit Lucan. VI, 272 seq. « Sic pleno Padus ore tumens super aggere tutas Excurrit ripas, et totos concutit agros, etc. » Ut violentum et impetuosum amnem describit Virg. Georg. IV, 372, ad quem locum consule Heynium. W.

425. *Hic prius*, id est, olim, antiquitus. Monuit Barth. ad Stat. Theb. IV, 32; et ad Grat. Cyneg. v. 2; ubi ipsum hunc Avieni locum adducit. Addi potest Horat. Carm. II, 4, 2: « prius insolentem Serva Briseis niveo colore Movit Achillem ». W.

426. *Fleverunt liquidæ lapsum Phaethonta sorores.* Hæreo in *liquidæ sorores*: non enim tales fuerunt sorores Phaethontis. Convenit epitheton numinibus aquosis. Videatur Ovid. Metam. I, 704, et Heroid. XIV, 89. An igitur erravit Avienus? an legendum *liquidi?* Sed sic epitheton integro versu distaret ab Eridano. Schr. *Liquidæ* sorores sunt liquentes in lacrymas, et pro lacrymis electra stillantes. Ovid. Metam. II, vs. 364. Hinc electrum idem et *liquidum* et *lacrymosum* dicitur Virgilio, Æn. VIII, 402, et Cir. 434. *Liqui* enim maxime dicuntur lacrymantes, ut mater Drusi in Eleg. ad Liv. 101; ipsæque *liquidæ* fontium Deæ, Nymphæ propterea factæ dicuntur, quod aliquando liquefactæ fletu nimio essent. De Egeria Ovid. Met. XV, 549: « Liquitur in lacrymas; donec, pietate dolentis Mota, soror Phœbi gelidum de corpore fontem Fecit ». De Cyane Claud. Rapt. Pros. III, 252: « Liquitur, in roremque pedes et brachia manant ». W.

427. *Planxerunt pectora ramis.* Forsan legendum: « Mutatæque manus planxerunt pectora in alnis ». Burm. ad Lotich. p. 220. Sane poetæ Heliades in alnos mutant, quod arboris genus in ripis Padi frequens. Vid. inter primos Virgil. G. II, 451. Sed vehementer dubito, an latinitas ferat *pectora in alnos.* Latinissime autem dici potest: « Mutatæ manus planxerunt pectora ramis »; ut Albinovan. vs. 109: « Sic plumosa novis plangentes pectora pennis, Œniden subitæ concinuistis aves ». Schrad. Similiter hunc luctum Heliadum expressit German. in Arat. vs. 362: « Hunc nova silva Planxere, ignotis mœstæ

Nec procul hinc rigidis insurgunt rupibus Alpes,
Nascentemque diem celso juga vertice cernunt.
Porro inter cautes et saxa sonantia Rhenus,
Vertice qua nubes nebulosus fulcit Adulas,
Urget aquas, glaucoque rapax rotat agmine molem
Gurgitis, Oceani donec borealis in undas
Effluat, et celeri perrumpat marmora fluctu.
Quin et Danubium produnt secreta repente
Barbara, sed discors tamen est natura fluento.
Abnoba mons Istro pater est: cadit Abnobæ hiatu

Phaethontides ulmis », nisi hoc loco *ulnis* legendum est, ut eloquutus est Noster, Phæn. vs. 794 : « Illum prolixis duræ Phaethontides ulnis Planxerunt ». W.

428. Schraderus hic confert vs. 502 : « Tunc Lucanorum regio insurgentibus alte Cautibus horrescit ».

429. Confer Licentii Carm. vs. 67 (huj. op. tom. III, p. 430. Ed.)

431. *Nubes nebulosus fulcit Adulas.* Sic *nubiferum* Apenninum dicit Ovid. Met. II, 226. Et similiter Rutil. I, 432 : « Incipit obscuros ostendere Corsica montes, Nubiferumque caput concolor umbra levat ». Vide quæ notavimus ad hunc locum. Ed. — *Adulas* vera est lectio, ut habet V. et ostendunt scriptores, Strabo, IV, pag. 313, A. vel pag. 326, C. Ptolem. II, cap. 9, p. 52; Marcian. Heracl. p. 50. Schr. — *Fulcit Atulla* Pithœus e Ven. dedit : hinc *Adula* Huds. sed rectius Cusp. et Vadian. *Adulas.*

433. Antiquiores editiones Vad. Pith. perperam distinguunt *Gurgitis Oceani, donec borealis*, etc. Hudsonus vero recte distinxit « Gurgitis, Oceani donec borealis in undas Effluat ». Compara Dionysium, v. 283, et Avienum ipsum v. 416, ubi pariter « Oceanus borealis » dicitur. Barthius ad Claud. pag. 974, prava distinctione deceptus est, ut *Oceani* hoc loco pro adjectivo acciperet. Schr.

435. *Produnt secreta repente barbara.* Barbara secreta sunt interiora et minus cognita vel inaccessa loca barbariæ, ut Tacitus, Germ. c. 40, « secretiora Germaniæ », et cap. 45 « secreta Orientis » dicit. W.

437. *Abnoba mons Istro pater est.* Veram lectionem *Abnoba* adserunt Plin. IV, 2; Tacit. Germ. cap. 1: nec aliter scripsit Ptolemæus, pag. 57, 26, 43, et 59, 3, quamquam editur Αὔνοβα · nam Coislin. codex habet Ἄβνοβα et Ἀβνοβαίων. Schr. — *Pater est.* Dictio Avieno familiaris. Similiter v. 903 : « Gurgitis Oceanus pater est ». Ed.

438. Recte distinxit Hudsonus: « cadit Abnobæ hiatu Flumen ». Minus autem fero ejusdem conjecturam : *Eoosque statim.* Ita idem et alio loco *autem* mutavit in *agmen*, sine ulla necessitate. Schr. — Pithœus et antiquiores interpungunt post *hiatu*, et continuant *Flumen in Eoos autem.*

nen; in Eoos autem convertitur axes,
inoque salo provolvitur; ora per æquor
nque vomunt amnem, qua se procul insula Peuce
rit: hinc rigidi qua spirant flabra Aquilonis,
nata, Germani, Geta, Bastarnæque feroces,
orumque tenent populi, tenet acer Alanus,
la Taurisci Scytha litoris; indeque rursum
ı Melanchlæni gens circumfusa vagatur.

Ora per æquor Quinque vo-
nem. Dionysius, vs. 301:
ιοις προχοῇσιν ἑλισσόμενος.
m de more sequutus est
ım, IV, 47. Totidem dant
apud Strabon. VII, 469.
ans Chius, Fragm. 29, p.
Iuds. Arrian. Peripl. Pont.
23, ed. Huds. et Expedit.
3, V, 3; Claud. de Bell.
, de IV Cons. Honor. 630.
th. ad Claudian. p. 710. a.
onferri simul possunt nota-
s ad Prisc. v. 290. W. —
æqua Quinque vomens am-
n conjecit Schraderus in
sed post repudiasse vi-

inc rigidi ... t. pop. Hunc for-
um. Singulare tamen, popu-
fluvium, pro inhabitant cir-
favere videtur vs. 456:
ntes Istrum, qua se plaga
otis Porrigit, incumbunt ».
Hinc rigidi Pith. et Huds.
rigidi Ven. Ambr. Cuspin.
quod non negligendum vi-

Bastarnæque feroces. Hanc
m (Bastarnæ) Heinsius ad
e IV Cons. Hon. vs. 446,
ntra Salmas. ad Vopiscum,
. *Bastarnæ* recte editum in
, 5, 10, 57, 58, XLI, 19.
ententiam firmat vetus in-
scr. apud Grut. p. 453, probat et Tab. Peuting. in qua *Reges Blastarni* pro *Bastarni*, et Alpes *Bastarnicæ*. Schr. — *Basternæque feroces* scribunt Cusp. et Pith. sed *Bastarnæ* vult Cœlius Calc. in adnott. ad Dion. et sic edidit Huds.

444. *Incola Taurisci Scytha.* Nomen hoc *Taurisci* similibus illustrari formis potest, quibus sæpe utuntur scriptores in nationibus adpellandis, ut *Syrisci* apud Comicum, *Hunnisci* Veget. Art. Vet. IV, 6. *Dacisci*, Lactant. de M. Pers. cap. 27. Schr. Plura ejus generis nomina, sequioribus maxime temporibus usurpata, recenset Salmas. ad Jul. Capitolini Maximin. cap. 3, et ejusdem Verum Imp. cap. 6, p. 423, tom. I, Scr. H. Aug. W. — *Incola Touristi Schyta* Ven. et Cusp. Hoc Camers ad Prisc. 300 corrigit *Taurici Scytha*. Vadianus dedit *Incola dehinc Tauroscytha litoris*. Pith. *Incola Taurisci Scytha*, quod idem voluisse Camers videtur, et apud eum mendose impressum esse suspicor.

445. *Dira Melanchlæni. Dira* adserendum esse arbitror contra Hudsonum; qui *dura* conjecit. Diri enim dicuntur ob vestes nigras. Caussam nominis *Melanchlæni* explicat Herodotus, IV, 107. Amm. Marcellinus, pag. 341 et 671 ed. Gron. scripsit *Melanchlænæ*, et *Melanchlænas*, non

Proxima Neurorum regio est, celeresque Geloni,
Præcinctique sagis semper pictis Agathyrsi.
Inde Borysthenii vis sese fluminis effert
Euxinum in pelagus : tunc æquora Panticapæi

Melanchlæni et *Melanchlænos*. Schr. Similiter Tacitus, Germ. cap. 43, Arios præ aliis *truces* adpellat, quod « insitæ feritati arte ac tempore lenocinentur, nigra scuta; tincta corpora; atras ad prælia noctes legant ». W.

446. *Proxima Neurorum regio est, celeresque Geloni*. Suspicari possis *celerisque Geloni*. Sed imitatio forsan est Dionysii, v. 304 seq. Similia et alibi reperiuntur. Ipse Avienus, Or. mar. v. 422 : « Sunt Massieni; regna Cilbicena; sunt Feracis agri et divitis Tartessii ». Descript. Orb. 586 : « Bœotumque dehinc sese confinia jungunt, Et Locris, et patuli sulcator Thessalus agri ». Confer Burm. ad Vell. Paterc. II, 40, pag. 298, ubi regionum et gentium nomina sæpe a scriptoribus misceri docet. Schr. — *Proxima Nervorum* Venet. sed *Neurorum* Cuspinian. et reliqui. — *Celeresque Geloni*. Dionys. v. 310 : Νεῦροι θ', Ἱππόποδές τε, Γελωνοί τ', ἠδ' Ἀγάθυρσοι. Etiam Priscianus proprium nomen agnoscit v. 301 : « Post Hippomolgi sunt, Hippopodesque feroces ». Atque hic recte, ut videtur. Nam id voluisse Dionysium patet e Mela, III, 6; Plin. t. I, pag. 220, et Solin. c. 19, qui omnes Hippopodas nominant. Cum Avieno, qui apud Dion. legebat ἱππόποδές τε Γελωνοί, quod jam observavit Morellus, facit Lucan. III, 283 : « Massagetes ... volucresque Geloni ». Paraphrasta ad *Neuros* retulit. Schr.

447. *Præcinctique satis semper*. *Satis* error typographi Genev. (edit. Pith.) pro *sagis*. Editione Genev. (sive etiam Lugd. Pith.) usus est Barthius, Adv. p. 1339. *Sagis* Ven. Pith. Trogn. Salmasius, Plin. Exerc. p. 133. b. C. « Festus Avienus pictos Agathyrsos apud Virgil. de pictura vestis accipiebat. Sic enim in paraphrasi Dionysii posuit : *Præcinctique sagis semper pictis Agathyrsi* ». Sed an latine *pictus homo*, indutus sago picto? an eos sagis instruxit ob id, quod Dionys. dixerat, v. 319 : ὑπὸ ψυχροῖς Ἀγαθύρσοις? nimirum sagis eos Avienus instruxit ad frigus arcendum, more Romano *pictis* addidit. Tacit. Germ. c. 17 : « Tegumen omnibus sagum ». Schr. — Prior Pith. Par. habebat *sagis*. Mendose *satis* expressit ed. Madr. Recte vero cæteri Cusp. Vad. Huds.

448. *Borysthenii vis fluminis*. Conf. v. 721. Citat hos versus Avieni Heinsius ad hunc similem Ovidii ex Pont. IV, 10, 53 : « Cumque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes ». Schr. — *Sese effert in pelagus*. An *infert*? Sic sane in Phæn. 800 : « in æquoreas pelagi sese infert undas ». Or. Mar. v. 288 : « amnis Tria ora quippe parte Eoi luminis Infert in agros ». Schr.

449. *Æquora Panticapæi*. Παντικάπης dicitur Dionysio et Herodoto, IV, 54; Mel. II, 1, 44; Plin. IV, p. 217 ed. Hard. Negat in rerum natura esse *D'Anville* C. A. 7, 35, p. 579. Sed nimis clare ab Herodoto describitur; itaque forte sub alio nomine latet. Bayerus, Comment.

liscique tibi celso de vertice surgunt
›hæi montes, ubi dura sæpe sub Arcto
osa pruinosos eructant nubila nimbos.
: dites venæ niveum gignunt crystallum,

r. t. I, p. 412 : « Panticape, oc Samara. Dionysius Per. haud longe a Ponto ejus scribunt ». An adjective scri- 'ienus *æquora Panticapæa?* Fortasse Avienus imprudens ium transtulit nomen urbis æ in Chersoneso Taurica, *pæi*, de qua Strabo, VII, ; Plin. IV, s. 24 : et cujus iam hodie revocarunt Hey- pusc. Acad. vol. III, p. 391, de *Breitenbauch*, *Aelt. Gesch.* eschr. *des jetzigen Tauriens, u.* *ens*, p. 82. W.

Ardescique. Hudsonianæ conjecturæ *Aldescique* favet . et Prisc. Sed in codice est *Ardisci*, quod exprimere Herodoteum (lib. IV, 90) ς, vel Ἀρδίσκος. Schol. ad p. 261 ed. Heins. Schr.— *que ibi.* Huds. *tibi* : pariter qui conferebat v. 489, 394, vienus *tibi* ita sæpius ponit, onys. τοι, σοι. With. conji- *tunc æquora Panticapæi Al-* e vides; medio *sed vertice* *Riphæi montes ubi*... Sed ngius abeunt. Verum nunc : *tunc æquora Panticapæi Ar-* *e itidem*. Nam Dionys. habet isc. *quoque;* et sic Noster in 388 *itidem*. Ven. *item*. Shr. o *de vertice*. *Celso* A. et V. tantur hæc aliquando. Virg. . VIII, 65. Tamen διάνδιχα ii et *Dividui* Prisciani, et *cæso*, videntur ad aliud du- orsan *scisso*. Vellem liber ali- quis exhiberet: « tunc æquora Panticapæi Ardescique vides, celso qua vertice surgunt Ripæi montes. Schr. — *Ardescique ibi cæso de vertice* Pith. ex Ven. *Ardisci* habet Ambr. *Aldesci quoque ibi celso de vertice* Cusp. *Aldescique habitant, celso* emendavit Vad. e conjectura, sed infeliciter. Hudsonus edidit *Ardescique tibi celso*, isque potius *Aldescique* scribendum existimat. Et olim a Schradero notatum in schedis reperi *Aldescique citi*. Videntur hic in nomine eo fluvii pariter variare vulgati et Mspti libri, ut apud Prisc. v. 306, ubi editiones plerumque habent *Aldesci*, quod est Dionysianum, scripti vero codices *Ardisci*, quod est Herodoteum. Primæ edit. Ven. eadem scriptura est *Ardisci*, quam editores deinde ad scripturam Dionysii accommodarunt. Istam igitur genuinam, et revocandam in textum putavi.

451. Cusp. et Pith. ediderunt *surgunt. Riphæi montes ibi dura.* Vadianus *celso de vertice surgunt Riphæi montes, ibi dura.* Hudsonus hæc in melius restituit, uti ipsi posuimus in contexto. — Unice probo *dura sæpe sub Arcto*, ut v. 456. Epitheton hoc convenit terris septemtrionalibus. Schrad. — *Riphæi* qui et *Obii* montes: nunc Russis dicuntur *Weliki Kameny Poyas*, i. e. magnum lapideum cingulum. Vulgo *monts Poyas*. Ed.

453. *Hic dites venæ niveum gignunt crystallum.* Hudsonum *niveum* mutantem in *niveam* refutat Solinus,

Atque hic indomito tellus adamante rigescit
Inter Riphæos et proceros Agathyrsos.
Hæ gentes Istrum, qua se plaga dura Bootis
Porrigit, incumbunt: medii de parte diei

cap. 15, p. 26. Salm. quem Noster imitari solet: « Illic et crystallus, quem licet pars major Europæ et particula Asiæ subministret, pretiosissimum tamen Scythia edit. Multus ad pocula destinatur, etc. » SCHR. — *Gignunt crystallum*. Avienus candidum electrum Dionysii, vel lunæ novæ splendore fulgens, pro crystallo accepit. Sic enim Græcos illos versus reddidit: « Hic dites venæ, etc. » Græca vero sic habent: Ἡδυφαὴς ἤλεκτρος ἀέξεται, οἵά τις αὐγὴ Μήνης ἀρχομένης, ἀδάμαντά τε παμφανόωντα. Legerat Avienus apud Solinum, Scythiam pretiosissimum crystallum edere. Ideo candidum electrum, quod in Scythia nascitur, de crystallo interpretatus videtur. SALM. ad Sol, p. 540 b. C. Etiam crystallum a Veteribus ἤλεκτρον dicebatur. Hinc in Dionysii Periegesi, versu 317, verba hæc Ἡδυφαὴς ἤλεκτρος ἀέξεται, Priscianus quidem ita reddidit: « Nascitur electrum præfulgens luce nitenti ». Sed Festus Avienus: « Hic dites venæ niveum gignunt crystallum ». BOCHART. de Anim. S. Scr. t. II, pag. 871. Forte non electrum pro crystallo accepit, nec Dionysium vertit; sed quia legerat apud Solinum, Scythiam pretiosissimum crystallum edere, ab auctore Græco dissentiens, ut sæpe, scribere maluit: *Hic dites venæ niveum gignunt crystallum*, quum potuisset *electrum*; eo magis forte, quod crystallus et adamas optime jungi viderentur. SCHR. Conf. quæ hanc in rem diximus ad Prisc. 309. W. —

Prosodia quidem poscer *gignunt niveum crystallum* insuave, et in *niveum gign* omnes conspirant. ED.

455. *Et proceros Agathy* luit Avienus reddere Dic χροῖς, v. 319; imitatur a cum Ammiani Marc. (si quior Avieno est), lib. XX p. 341 Gron. « et cum Gel thyrsi, apud quos adamar pia lapidis. Ad *proceros* dum conferet Barthius a IV Cons. Hon. 454, pag Supra v. 330 occurrebant *corpora proceri*. Cæterum prietas nota est Germanoru

456. *Plaga dura Bootis*. ad Virgil. Æn. I, 120, apud Avienum in Descr. sim legi *Booti* pro *Bootis*. loco, et versibus 511, 6 nullam in codd. variation vi. Deinde genitivus hic a tas frequens est: denique ficit Poeta, v. 648: « Insul Diomedis gurgite promit ». go faciunt, qui ubique ant ingerunt. SCHRAD.

457. *Gentes Istrum incum* rysthenes est ultra Istru modo igitur populi ad Bor incumbunt Istrum? Simi eadem sunt, *Taurus incuml* v. 839, « mons incumbit p limes Abantum... Europan seo igitur scribendum *i* Prisc. v. 327: « Hi ripas l rectas undique cingunt ». v. 330 περιναιετάουσι. Avie « Tot populi Ausoniam cir

ıosorum reptantes dorsa jugorum
habitant. Gerrhas adtingunt oppida late
et immodicæ rursum sola pinguia glebæ
a exercet. Borean subit altior agro

ı». Schr. Quantum auctor eis verbis, *hæ unt Istrum*, hoc tan-, eas gentes a superio-reali imminere Istro, m supra, v. 26, dixit opam et Libyam *ur*-que hic solos populos m incolentes, de qui-git, respicit, sed re-sum 441, ubi propo-enumerare, qui ab quilonem sunt, Sar-nos, Getas, etc. nunc s, qui ad Istri meri-.W.—*Sed parte* Cusp.

nosorum reptantes cf.

habitant, Gerrhas ad-nus ad Dionys. Velse-Vind. I, pag. 184, et it. p. 114; apud Dio-gunt: Πρὸς δὲ Νότον em ipse sequor; nam i Dionysius Rhæto-, quos tamen omnes ci celebrarunt. Porro i passim conjungun-II, 5; Solin. 34; Plin. 3; Tacit. Hist. I, 70. riptio Avieni: « Per ptantes terga jugo-convenit Rhætis, qui ıbitabant. Claud. IV 442: « Aspera nubi-stia porrigit Alpes ». ipsit Dionysius, aut t. Sed quid facias in-vieno et Prisciano, apud quos similiter *Gerrhæ* repe-riuntur? an error relinquendus est? Avienus tamen Rhætos in animo videtur habuisse. Schr. Facillima difficultatis expediendæ ratio vide-tur esse, ut Gerrhas Dionysii alte-rum nomen Rhætorum esse statua-mus. Vide quæ notavimus ad Prisc. v. 313. W. — Schrad. pro *habitant* conj. *agitant*, ut sæpe alibi, v. 391, 422, 1061, 1143, 1299. *Adt. opp. late. Norica.* Dionysius ἄστεα, Avienus *oppida* Germanis tribuit, Ptolemæus πόλεις· intelliguntur vici : urbes struxisse negat Tacit. cap. 16. Schr. Recte hic nominantur *oppida Norica*, quia Noricum, Rhætia, Vindelicia provinciæ Romanæ erant, ornatæ urbibus. Tac. Germ. c. 41. W.

460. *Loca pinguia glebæ.* Forte *sola pinguia :* sic etiam Heinsius : tamen vs. 463 : « tunc ipsi maxima Thraces Vomere sollicitant curvo loca ». Avienus *pinguia* loca Pannoniæ memorans, sequi videtur Solinum, cap. 21 : « dehinc Pannonia solo plano uberique ». Paullinus, de vit. Mart. I, 11 : « Quem procul in nostram misit fecunda salutem Pannonia ». Negat Dio αὐτόπτης, XLIX, 36, p. 595. Conf. Briet. Paral. G. t. II, p. 266. *Glandifera* Pannonia Plinio, I, 180. Schr. — *Loca pinguia* habent omnes editi. Schraderus cum Heinsio voluit *sola pinguia*, quod et ego malim. Nec tamen idem æque in v. 464 admittam.

461. *Pannonia exercet. Pannonice* A. unde quis suspicetur legendum *Pannonii exercent :* nam et Dionys.

Mœsus, et extento post tergum cespite Thrac
Plurimus excedit: tunc ipsi maxima Thraces
Vomere sollicitant curvo loca: denique longo
Qua porrecta jacet spatio piscosa Propontis,
Et qua præcipiti fluctu furit Hellespontus,

habet Παννόνιοι. Prisc. *Pannoniique:* loca autem exercere dicuntur populi et homines. Noster certe vs. 1022: « Tum Pisida ferox exercet pinguia culta ». Virg. Æn. X, 141: « ubi pinguia culta Exercentque viri, Pactolusque irrigat auro ». Nihil tamen novandum. Simillime loquitur Claud. Cons. Prob. 60: « Italiæ quum frena teneret, Illyricosque sinus, et quos arat Africa campos ». Et ipse Virgil. Georg. II, vs. 224: « Talem pinguis arat Capua, et vicina Vesevo Ora jugo ». Schr. — *Boream subit altior.* Unice probo scripturam *Borean.* Sic enim in optimis codd. Nasonis et Virgilii semper invenitur, v. g. Ænean, Gyan, Iarban, Menalcan. Heins. ad Her. VII, 26; Virgil. Æn. I, 113; Bentl. Hor. Carm. I, 4, 19, ubi tres codd. optimi græcam formam præferunt *Lycidan.* Schr.

462. *Mœsus* scribunt Pithœus et Huds. *Mysus* Cusp. et Vad. *Mœsus* vero servat Schrad. et sic Romanos scribere solitos e Serv. ad Georg. I, 102, dicit intelligi, aliquando et *Mysus*, numquam *Mæsus.* Friesemannus conjecturam nescio cujus hoc loco subjicit. Forte *Mœsia et extento:* sed hanc reprimit illico sequens *plurimus.* In fine versus *Trachas* pro *Thracas* Cusp.

463. *Plurimus excedit*, i. e. longe supra Thracas est, vel ultra Thracas extenditur. Virg. Æ. I, 419. Ed.

464. *Denique* positum pro etenim, nempe, scilicet, ut sæpius Noster.

465. *Longo Qua po*
spatio piscosa Propontis
Propontis dicitur Ovidi
9, 118. *Piscosa* autem
pellatur, quod Pontus
et Mæotis copia pisciu
rum inprimis celebra
Claud. in Eutr. II, 33
nibus pisces marium re
petentibus: « quorumq
dam Ingluviem non Æ
alta Propontis, Non f
quis Mæotia piscibus æ
scosum Hellespontum su
ster, vs. 34. Ostreas
laudat Auson. Epist.
Catull. in Carm. Priap.
pontiaca, cæteris ostre
Plura vide in not. C
fragm. Ennii, p. 156,
Vineti ad Auson. l. c. *P*
Eurymedontis occurrit
1015, quem ex antiquis
restituimus. W. — *Q*
habent omnes vetust
conj. Heins. ad Virg. Æ
Schraderus servat *porr*
rens Manil. II, 678; H
I, 7, 41.

466. *Et se præcipiti*
edidit Pith. eumque se
Pithœus in Emend. c
Hellespontus. Anglus au
Misc. vol. I, p. 276,
dendorp. ibid. vol. V,
furit... Ægæum intende
mare ». Toupius in Ep
Warburt. p. 170: « Et
fluctu fert Hellespontu

gæumque dehinc procul in mare, plurima Thraces
·va tenent : hic mellifluis Pallena sub antris
·chnitis rutilæ flammas alit : hic et iaspis
ılva micat stellis, quantum convexa per æthræ

t : « Qua se præcipiti fluctu Denique Schraderus in præf. Emend. p. 58, omnino opti- ;it : « Et qua præcipiti fluctu lellespontus » ; idque ipse, et ad Virg. Æn. X, 587, librum habere testatur; ego vero, ım Cuspin. et Vadianum edi- testor.

.*Ægæum dehinc*. Lege ex Am- *eumque dehinc*. Sæpe omittitur opula, ut Or. mar. v. 57, ubi *inus curvos :* contra alibi im- e additur, ut Phænom. 103 : ferasque Ursasque et plectra solemus », ubi leg. *feras*, *et plectra*. (Scalig. et Grot. a.) Schr. — *Ægæum dehinc in mare* dederunt Pith. et n. sed Schraderus, Observ. t 51, uti olim in schedis no- :, adseverat legendum esse *uque dehinc*, idque ipsum est, Cusp. et Vad. ediderunt. *Pro- mare* pro *in mare* viri docti in marg. meæ edit. Cuspin. :. Totus locus tot conjecturis isset vexatus, si priscæ, quas ıvi, editiones adfuissent.

Hic mellifluis Pallena sub an- ellifluа antra quæ sint, non Forte *cælifugis sub antris*, ut s et similia; vel *bellifugis*, icti Gigantes confugerunt. Adv. IV, 8, p. 617. Sed eæ quas Heinsius substituit, otæ sunt, nec sensus qui- ommodus inde redit; verbis e Dionysii istæ conjecturæ efutantur, qui versu 327 : Ἔνθα μελισσοβότοιο κατὰ σκοπιὰς Παλλήνης. Vid. Observ. meas, pag. 48. Schr. — *His mellifluis* Venet. Cusp. et Vadian. sed præfero *hic*, quod Pith. et reliqui habent. Alius, quem Fries. adducit, *gemmiferis*. Sed hoc quoque repudiat Schrad. in notis. — *Pallena*, aliis *Pallene*. Virg. Georg. IV, 391. Ed.

469. *Lychnitis rutilæ flammas alit*, h. e. lychnitem flammantem : periphrasis : ut Horat. Carm. III, 12, « Liparæi nitor Hebri ». Noster in Phæn. « rigor autumnorum ». Propert. III, 1, vs. 57 : « Pyramidum sumptus ». Schr. — *Lychnitis..... iaspis*. Plane ita *Iaspis* et *Selenites*, f. Lychnis etiam a Nonno conjunguntur Dionys. V, vs. 162 : Τῇ μὲν ξανθὸς ἴασπις ἐπιτρέχει· τῇ δὲ σελήνης Εἶχε λίθον πάλλευκον, ὅς... Schr.

470. *Hic et iaspis Fulva micat stellis*. Maronem sequitur, Æn. IV, 261 : « atque illi stellatus iaspide fulva Ensis erat » ; ut antea Stat. Theb. VII, v. 658 : « fibula rasilis auro Tænariam fulva mordebat iaspide pallam ». Forte et Plin. in oculis habuit lib. XXXVII, 37, pag. 783. Salmasius, Plin. Exerc. pag. 535. a. D. poetam notat, quod ἀστέριον λίθον apud Dionysium non stellæ similiter resplendentem, sed *stellatum*, i. e. multis stellis, vel guttis stellantibus micantem, interpretatus est, et quod Virgilium, Æn. IV, 261, perperam imitatus stellatum eum lapidem de iaspide fulva reddidit. Schr.—In eumdem modum Avienum reprehendit Vos-

Ignea perpetuis ardescunt sidera flammis.

Hic rursum occiduis Europam fabor ab oris.
Hæc tamquam speculis adsurgens plurima trinis
Spectat Achæmeniæ lucis jubar: unus Iberos
Limes habet, limes tenet alter denique Graios,
Ausoniæ medius protendit latius arva.
Oceani vicina salo qua gleba recumbit,

sius in Etymol. sed contra eum disputans Ursinus, Observ. philologic. cap. 1, pag. 5, Avienum contendit iaspidem stellis micantem, atque adeo stellis distinctam dicere, non asteriam, quia non ita presse sectetur Dionysium, quia multa passim immutet. Respexisse autem illud Virgilii: « olli stellatus iaspide fulva », aut Plinium, lib. XXXVII, cap. 9, qui inter iaspidum genera recenseat iasponycha rutilis punctis notatam. Sed longum est hanc controversiam dirimere. De asteria et lychnite ipsi necessaria diximus ad Prisc. v. 535. W.

472. *Hic rursum.* Forte *Nunc rursum*. Sic Prisc. 318: « Europæ reliquas nunc partes accipe tersas ». Virg. Georg. II, v. [illegible]: « Hactenus arvorum cultus. . Nunc te Bacche canam ». Præcipue huc facit locus Nostri similis in sqq. v. 505: « Nunc ut quæque [illegible] surrexerit insula ponto,... Expediam [illegible] luctus cursus ab unda [illegible] Gurgitis Oceani ». Schr.

473. [illegible] dixit de promontoriis, vel littoribus terræ longe in mare porrectis. [illegible] Sic vocabulo Avienus [illegible] quia maxima vel longissima est. Vide [illegible]

474. *Spectat Achæmeniæ lu*[illegible]*bar*, h. e. jubar Solis orienti[illegible] gam orientalem. Sic vocavit [illegible] vix aliis poetis usurpato, ab [illegible]menia, i. e. Persia, quia [illegible] primaria vel celebratissima [illegible] Orientis. Similiter *Achæmeni*[illegible]*cam* (sic enim legendum ibi) Or. marit. v. 657: atque ex [illegible]ratione « axem Assyrium » v[illegible] ubi vide not. W.

477. *Oceani vicina salo qua* [illegible] *recumbit.* Ocius repone *qua* [illegible] *recumbit*. Miror nihil hic ab [illegible] prectbus monitum, quum vul[illegible] sensu careat, et manifeste [illegible]ptum sit. Ipsa locutio, quam [illegible] sumus, obvia jam v. 23: « [illegible] hic gleba recumbit »; [illegible] v. [illegible]: « Sed locuplet[illegible] gis Mæandria gleba recumbit [illegible] ». Erroris caussa, quod [illegible] fuerit scriptum, ut in cod. T [illegible] et [illegible]. Hoc quum [illegible], vel corrector, non intelli[illegible] [illegible] mutavit. Eamdem [illegible] fecerunt Higtius et [illegible] Schr. — *Qua glauca* [illegible] expresserunt C[illegible] et Hugis. Vidit mendum [illegible] *qua terra recumbit* [illegible] et vestigiis scripturæ [illegible] convenientius *qua gleba* [illegible] Schr. [illegible] emendat.

ai Hesperii, tumet illic ardua Calpe;
Iispanus ager, tellus ibi dives Iberum:
ssusque super sustollitur: indeque Cempsi
agit, in rupis vestigia Pyrenææ

eani Hesperii, tumet illic. ‹c loco distinctionem sermann. ad Ovid. Her. V, *ni Hesperii* nota est repeii cum additamento. Cælius scripsisset Avienus in lum: « Oceani Hesperii: lives Iberum, Hic Hispatumet illic ardua Calpe, jue super sustollitur ». n in Hispano solo; igitur orius memorari debuerat. en putem ita scripsisse, sed desultorio potius ie. Præterea observare ad, male apud Dionys. legi Κάλπη. Κάλπη autem lex duobus interpp. Avieno præcipue quum illud res ilet. Eustathius et vetus de mendo securi, quum edire se vellent, duplex jusdem loci finxerunt, Ἀλύβη, quorum illud Barc Græcis in usu fuisset. *Oceani Hesperii tumet illic,* et Pith. (nam quod hic *tum et* habet pro *tumet,* m mendum est.) Hudso distinxit post *Hesperii.* vero mutavit *Occasu Henet illic,* etc. — Sed hoc vitiosum est. Ed.

rtessusque super sustollitur. 335: « Quam supra dives rtessus ». Sed Dionysius, abet ὑπένερθε, et Eustath. ἐν τῆς ῥηθείσης Ἀλύβης... legerunt apud Dionysium non ὑπένερθε· cf. Dionys. v. 511, (ubi pro ἐφύπερθεν alio respectu ὑπένερθεν dici posse, Eustathius monet). Schr. — *Indeque Cempsi.* Κεμψοὶ contra Ceporinum et Hillium tuendum censeo ex Avieno et Prisciano. Avienus enim hic copiosior Dionysio, et ex aliis edoctus late regnasse significat. Schr. Celtas supra Dionysius, v. 288, Prisc. 279, (Gallos Avien. 422) nominavit, et post Pyrenæos ad fluvium usque Eridanum collocavit. Igitur qui Cempsos hoc loco extendi usque ad radices Pyrenæi dicit, Celtis non nominatis, hos fortasse pro Cempsorum propagine habuit, quorum nomine etiam Celtæ contineantur. Unde Avienus Cempsorum gentem dicit populos protendere ad Pyrenæos montes. Nam gentis nomen latius patere, populi vel nationis sub eo contineri, viri docti ad Tac. Germ. 2, 7, et Agric. 12, 1, observant. Et Noster plane hoc sensu utrumque usurpat v. 1332. W. — *Tartesiusque super* Pith. *Tartesusque* Cusp. *Tartessusque* Vad. Huds. *indeque Censi* Ven. *Cempsi* correxit Cœlius, adnot. ad Dion. idemque expresserunt Cusp. Vad. Pith.

481. *Gens agit... Protendens populos.* Compara versum 1332: « nunc multæ denique gentis Absolvam populos »: in quo tamen exemplo vix adquiesco. Heinsii conjecturam, *scopulos* pro *populos*, et Higtii *Propendens* pro *Protendens* legentis, probare non possum; nec Camertis ad Flor. II, 17, 2, p. 405, *habitat,* vel *agitat* pro *agit.* Schr. — *In rupis*

Protendens populos: medio se limite gleba
Ausonis effundit; mediam secat Apenninus
Ausoniam: nam qua boreali vertice ad æthram
Concrescunt Alpes, surgit caput Apennino;

vestigia Pyrenææ, forte *fastigia*. Heins. Obstat Dionys. v. 338: Κεμψοί θ' οἳ ναίουσιν ὑπαὶ πόδα Πυρηναῖον. Item latine vestigia aliquando sunt, quæ alias montis radices dicuntur. Hic quidem usus vocis rarior, atque ideo in Lexica non relatus, sed observatur v. 844 de Tauro monte: «Nunc directa solo tentus vestigia figit», ubi Dionys. v. 641: ἄλλοτε δ' αὖτε ἴχνεσιν ὀρθότερον · add. v. 1379: «Ima jugi exstantis vestigia gurgite canent Oceani Eoi». Schr. — Camers. ad Prisc. 336 mutat *Gens agitat rupis vestigia Pyrenææ*, i. e. exercet, concutit, ut *tardi agitator aselli*: sed hoc parum venustum, et refutavit Schraderus, qui alias *agitat* admittit.

482. Legendum est *gleba Ausonis*, quia Dionys. Αὐσονὶς αἶα · et sic passim Noster. Cf. v. 541, 1000. Or. mar. 568: «Sordicenæ glebæ solum»; v. 1228: «Medica se tantos effundit gleba per agros». Schr.— *Protendens populos*. Pro eo Heins. voluit *scopulos*. Higtius autem *Propendens*: utrumque repudiat Schrad. Porro *medio e limite gleba* Ven. et Cusp. Vitiosam lectionem magis corrupit Pithœus scribens *glebæ* pro *gleba*. Recte emendavit Vad. *medio se limite gleba Ausonis effundit*. Hudsonus quidem in textum reduxit *glebæ*, sed restituit *gleba* in Add. quia Græcis Αὐσονὶς αἶα. — Ut et Dionys. v. 230: Ἀσίδος αἴης.

483. Scribo *Apenninus*, non *Appenninus*, ob inscriptt. veteres. Vid. Oudend. ad Suet. Jul. c. 44, p. 72, et quia vox polysyllaba, quales idem sæpe patiuntur, ut Πρία[illegible] Πρίαμος, Ἀπόλλωνος ab Ἀπό[illegible] ρηναιος a Πυρήνη: a *Siculus* [illegible] a *Sicani Sicania*, ab *Arabs* (apud Propert. II, 8, 20) omnibus censeo non gemin[illegible] sonantem adhibendam. [illegible] *Mediam secat Apenninus*. I[illegible] mistichium habet Prisc. v.

485. *Surgit caput Apennin*[illegible] amplecti conjecturam Dr[illegible] chii ad Sil. III, 659, «su[illegible] *surrigit*) caput Apenninus». quidem conantur viri doct[illegible] aliquando poni pro *surr*[illegible] Gronov. Diatr. Stat. p. 2[illegible] sed pleraque loca, quibus[illegible] rem utuntur, sunt susp[illegible] Stat. V, 1, 222, ubi pro vulgo *nascitur*, et Plaut. [illegible] 2, 67, ubi pro *surgite* al. Quum tamen in Or. m[illegible] legatur «Et prominentis surgit caput», unde vide[illegible] legendum: *surgit caput* [illegible] mira autem locutio sit, ca[illegible] surgit: eo adducor, ut par[illegible] Hudsono legendum conjici[illegible] *get caput Apenninus*. Sic [illegible] «Et procera caput turge[illegible] chra Cythera», et vs. 10[illegible] banus frondosa cacumina [illegible] Schr. — Mea sententia se[illegible] est *Apennino*, quia sic solet Supra v. 117: «Qua se flab[illegible] pulis caput Æneadarum». vellendum est *surgit*. Etenin[illegible] l. notionem incipiendi vel [illegible] habet, cui respondeat, qu[illegible] sequitur, *condit*. —Verba [illegible] *condere* sic opposita videa[illegible]

ıua Sicanii tellus madet æquoris æstu,
ɔrotelatæ molis juga gurgite condit.
ıc circa multæ sola sulcant proxima gentes;

ıa, vs. 131: « Condita si , si qua etiam incondita ». Huj. op. tom. III, pag. —Pro *Concrescunt* A. habet *rræ*, et Heins. conj. *concesıstra*, inquit Schrad. *Conest crescunt* (seu potius tæ crescunt) ut vs. 1115: scunt tura per agros ».

Et qua Sicanii. Recte *Sicanii*, quidam *Sicani*, quia sic vs. quia media non videbatur rripi, ut Ascens. ad Lucan. : quem recte refutavit Ou-. Prima longa, media breapud Callimach. Hymn. in 57; Lycophr. 1029; Ovid. . Schr. — *Et qua Sicanii* dd. Hudsono legendum vi*cani.*

Ut protelatæ molis. Editor ıus) conjecit, forsan scri. esse *Perruptæ late molis.* m omnino, quia hujus verbi ı percepisse, vel parum per: videtur. Apennini descritum auctor, eumque dicit *ui protelo ductum*, sive conne tractus recti, quem fa-'antes boves. Adi Scalig. ad . 240, et alibi. Latine vertit ı Dionysii verba de Apen-. 340: τὴν μέν τε μέσσην ὄρος τέμνει Ὀρθὸν, ἅτ' ἐκ στάθμης ν, i. e. *mons ad amussim di-*Oudend. Obs. Misc. vol. V, 5. Adsentio Oudendorpio, m *protelatæ* contra Hudsoefendenti. Ipsum verbum *us* adhibuerunt Sisenna et us apud Non. pag. 363 ed. Merc. — *Protelum* est continuatio et tenor. Lucilius, Fragm. lib. VI, 10: « Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri Ducere protelo validis cervicibu' possent ». Vetus glossarium sæpe a Burmanno laudatum habet: *Protelum* ἐκλαμπρον, i. e. splendens, vitiose: leg. ἔξαμπρον h. e. ζεύγλης ἄμπρευμα. *Colum* vocari ait Festus. Et quod his versibus Lucilius dicit protelo ducere est Aristophani ἐξαμπρεύειν. Ed. — Usus hic verbi *protelatæ*, ab aratore bove translati ad montem continuum significandum, mirifice firmat atque illustrat dictionem, quæ in vulgatis Tibulli est, atque interpretes ejus multum fatigavit, lib. I, 8, 16, vel I, 7, 16 ed. Heyn. « Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas ». Etenim eleganter Tibullus hic *arat* posuit, adludens ad tauri nomen, ut significet, Taurum montis perpetui jugum recto tractu per Ciliciam protelare, quemadmodum porca inter sulcos, tauro arante ductos, protenditur. W. — Friesemannus aliam hoc loco adjicit, nescio cujus, conjecturam: *Ut proni elatæ*, quam non intelligo.

488. Schraderus tentat *circum* pro *circa*, quia Dion. vs. 345 ἀμφὶ, et Priscian. vs. 342 *circum*. Dubitat tamen, an *circa* pro *circum*. Venet. habet *Huc circa*. Pro *proxima* Schrader. conj. vel *maxima* legendum, ut vs. 463; vel *plurima*, ut vs. 467. Sed fortasse ex Venetæ scriptura *Huc* ducendum est *Huic*, idque conjungendum cum *proxima*: « Huic proxima sola multæ circa gentes

Et tamen has omnes solers tibi Musa loquetur.
Prima vetustorum gens est ibi Tyrrhenorum:
Inde Pelasga manus, Cyllenæ e finibus olim
Quæ petit Hesperii freta gurgitis, arva retentat
Itala: tum multa tenduntur parte Latini,
Per quos flaventes Tibris pater explicat undas,
Romanosque lares lapsu prælambit alumno.
Hinc Campanus ager glebam jacit: hic freta quonc
Parthenopen blando labentem in marmora ponti
Suscepere sinu: tepidum si rursus in Austrum

sulcant». Cæterum monet Schraderus, hoc loco versum Dionysii 346 ab Avieno pariter ac Prisciano omissum esse, forte quod non invenerint in codd. suis, sive, ut ego judico, quod nullius momenti esse putarint.

491. Reposui, quod Schraderus suasit, *Cyllenæ e finibus*, Κυλλήνηθεν Dionysii: vulgatæ habent *Cyllenæ finibus*. Heinsius ad Virg. Æn. VIII, 139, hunc versum citat ad probandam lat. terminat. *Cyllenæ*.

492. *Quæ petit Hesperii. Petit* pro *petiit* positum est, quemadmodum factum est vs. 1222 seqq. 616 seqq. Virg. Æn. IX, 266; Horat. Sat. I, 6, 12 (ubi vid. Bentl.) Ora mar. 503. Inprimis autem conf. Virgil. Georg. I, 277 seq. Schr. — *Quæ petit* Cusp. Pith. Hudson. *Dum petit* Vad. qua correctione videtur usum præsentis *petit*, pro perfecto, mollire voluisse. — *Arva retentat Itala*, pro *tenet*. Quem usum verbi e pluribus locis demonstravit *Bauldri* ad Lact. de M. P. p. 177, hunc inprimis Spartiani citans in Ælio Vero, init. «In animo mihi est, Diocletiane Auguste, tot principum maxime, non solum eorum, qui principem locum in hac statione, quam

temperas, retentarunt, etc. tenuerunt. Vide præterea C ad h. l. Schr.

493. *Multa tenduntur parte* Sic vs. 526: «Et super are duntur Iapyges agro». Schr

494. *Per quos flaventes.* Po *quam*: cave tamen tentes. in talibus *populi* pro *reg* Claud. Id. IV, 19: «Per M Blemyesque feros, atramqu nen». *Flaventes* et flavas aq beri omnes tribuunt. Vid. He Ovid. Met. XIV, 448. Schr.

495. *Lapsu prælambit alum* qui rigat, alit, fecundat. Cl Rapt. Pros. III, v. 373: «A nemoris nutritor Orontes». V

496. Legendum: *Hinc Ca ager glebam jacit.* Id ipsa re ries hactenus dictorum doce a versu 490: «Prima...inde. ...Hinc...rursus». Docet Dio Τῇ δ' ἐπί. Prisc. v. 351: «P pingue solum sequitur, Ca dives». Nec aliter Anonym Withofius. Schr. — *Gleban* Higt. sed hoc vix placet Schr Cf. Or. mar. v. 110.

498. His et vicinis versibu nus liberrime interpretatus e nysiana, v. 360, neque ullu

tare oculos, nemorosi maxima cernes
a Piceni : coma largi palmitis illic
ır, ac fuso Bacchus tegit arva flagello.
ucanorum regio insurgentibus alte

ımniæ Salmasianæ ad a. D. Schr.
› editiones habent *ocu-* ndum videtur *Conver-* ut Virgil. Æn. XII, ad surgentem conversi ı ». Avien. Phæn. 539: ino flectaris lumina vi- ›tum sensim boreali ab tos Inclinere oculos ». ıd Ovid. Met. II, 820.

: emendavit Pithœus: *ni,* pro *Picani,* quum n codd. repertum sit, stigandus autem error ɔrchii ad Sil. IV, 304, lexerat Pithœum inspi- ıam veritatem ante ocu- beneque intelligeret, Picentinorum regione putavit, eam regionem *mina Picani* dici, quod ı montis apud Silium ue errorem etiam For- Lexico traxit. Schr. — Avienus ipse errasse *Picenum* nominat, quum Picentinis sermo sit. 361 προχοὰς Πευκεντίνου inat, et ante de Cam- icentini autem a Miner- ɔrio, qui terminus Cam- lis est, continuantur ad ım amnem, terminum inos Lucanosque. Con- proprie est regio ad aticum, ejusque incolæ ļuibus deducti ad mare ter Campanos Lucanos- vocantur *Picentini.* Vid. Cellar. Geogr. Ant. t. I, p. 859. W. — *Culmina Piceni :* sic ediderunt Cusp. et Vad. — *Coma largi palmitis illic Tenditur.* Unde hæc exsculpserit, vix adparet. De vitibus et flagellis vitium conf. Heins. ad Ovid. XIV, 666. De Lucanis montibus Liv. IX, 17, 17; Diodor. Sic. XIV, 101; Merula, p. 916. Schr. — Sed omnino hic respicit Avienus ad Surrentinos montes, qui a Plinio, lib. III, 5, 9, inter *vitiferos* Campaniæ *colles* referuntur, neque minus ad Picentinos pertinent, quorum terminus ad Surrentum. Ovid. Met. XV, 710: « Et Surrentino generosos palmite colles ». Vina Surrentina Plinius, lib. XIV, sect. 8, ait « in vineis tantum nascentia ». Hoc ipsum est, quod Noster hoc loco significat : « ac fuso Bacchus tegit arva flagello ». Laudat eadem Martial. XIII, epigr. 110. Wd. — *Flagello.* Virgil. Georg. II, 299, de vitium cultura : « Neve inter vites corylum sere, neve flagella Summa pete » : ubi Servius *flagella* exponit « summas arborum partes, quia ventorum crebros sustinent flatus ». Ed.

502. *Tunc* quidem omnes vulgatæ, sed *Tum* scribendum putavi. Vid. vs. 493. — *Lucanorum regio insurgentibus alte Cautibus horrescit.* Equidem non me legere apud alios memini, Lucaniam tam asperam et salebrosam cautibus et scrupis fuisse, ac quidem hic ab Avieno memoratur, neque Dionysius hoc dicit. Sed locum ejus curatius inspiciens, reperio Avienum e Dionysii verbis perverse intellectis falsam

Cautibus horrescit: scrupus sola creber iniqua
Asperat, et denso cæcantur stipite silvæ.
Bruttius hinc dumos acer colit inter, et arces
Obsidet infidas, donec Sicana fluenta

istam Lucaniæ descriptionem procudisse. Dionysius, vs. 363, dicit Lucanos tantum terræ incolere, quantum ad Leucopetram usque pertingit: Ἄγχι δὲ Λευκανοὶ καὶ Βρέντιοι ἄνδρες ἔασι, Τοσσάτιον ναίοντες ὅσον Λευκὴν ἐπὶ πέτρην. Avienus Λευκὴν πέτρην non de Leucopetra, promontorio extremæ Italiæ, sed de solo petroso, vel alba caute, quomodo et supra v. 118 nomen illud promontorii vertit, accipiens, et forte ipsos τοὺς Λευκανοὺς a caute alba nomen accepisse existimans, dixit totam Lucaniam, quousque habitaretur, esse in alba caute sitam, quasi scripsisset Dionysius λευκῆς ἐπὶ πέτρης. Wd.

503. *Scrupus sola creber iniqua Asperat.* Sic infra v. 809: « Et scaber in multis scrupus riget, undique iniquus Subrigitur vertex». W.

504. *Denso cæcantur stipite silvæ*, i. e. obscurantur densitate arborum et ramorum, ut apud Liv. XXIII, cap. 7: « Densa caligo obcæcaverat diem ». Et alia, ut *cæca antra, cæcæ fossæ* dicuntur, quæ sunt operta, obstructa, atque hinc obscura. Illustrat hoc pluribus Heins. ad Virg. Ecl. VII, 56. Cæterum silvis et pascuis Lucania inprimis celebratur. Vid. Justin. XXIII, 1, 8; Calpurn. VII, 17. W.

505. *Bruttius hinc.* Vulgo edd. habent *Brutius*. Sed id cum duplici litera scribendum docet Schr. Quam in rem videri potest Cellar. Geogr. Antiq. t. I, p. 911; Drakenb. ad Liv. III, 203; Cort. ad Sallustium, p. 255; Sil. Ital. VI, 15, ib kenb. et Heins. Græci etiam nata litera Βρέττιοι, unde 356: «Brettique coloni». Vic mismata, quæ Domin. *Magn* dit in Bruttia numismatica, I-XXI. Quin Βρούττια Steph Schr. — *Dumos* Pith. Trogn. Scal. Hudsonus reduxit *hu* Conj. rogans: *An dumos acer* lis negligentia! Heinsii conj *asper* pro *acer* vel ideo reji est, quod versu præceden *Asperat.* Schr. — *Dumos ac inter.* Hinc *dumicolas* fecit N v. 895, et *dumosas rupes* supr v. 283. W. — Veneta corrup *cius hic humo sacer.* Pithœu quanto correctius *Brutius hic acer*, quod sequutus est Hu *Hinc* scribendum pro *hic*, Sch judice, ipsa res docet, et coc bros. Alii legunt, ut Friesem notat, *hinc dumosa sacer.* Se hos omnes optime hunc locu marunt Cusp. et Vad. *Bruti dumos acer colit inter, et arce det infidas.*

506. *Arces Obsidet infidas* alta et munita loca, insidiis e ciniis apta, occupat et tenet. limum huic locum Schraderu Curtii, qui lib. IV, 7, 19, de monibus: « Gens Syrtica, n rum spoliis quæstuosa: quip sident litora, et æstu destitu vigia notis sibi vadis occup Sed et Virgil. Æn. III, 400: lentinos obsedit milite cam *Infidas* vocat, quia Bruttii anti

nt pelagus, displosisque æquora terris
e inclinent semper mare, qua vel Eois
; unda vadis largam procul exspuit algam,
ı Tyrrheni præceps involvitur æstus.
ıyri hinc rupes dorsum tumet, inque Bootis
ı patens albo consurgit vertice saxum.
prisca Locri gens intulit, et sale longo

latrociniis continuis, dia in socios fuerunt ppe olim a Lucanis, orum, desciverunt, et secundo a Romanis d Pœnos, ob ipsam m Bruttiorum nomen ınis, quorum sermone a desertores vel fugitrabo, VI, pag. 392 XIX, 6; Justin. XXIII,

lant pelagus. Conf. vs. — *Displosisque æquora* m malim *displosis æ*amen urgeo. *Displosis*, contra Hudsonum, voluit. Etenim istud itatum poetis de rebus ruptis, ut Nostro in ;, item Lucretio, VI, iam terras quasdam is divulsas paribus ver- Valer. Flacc. II, 615 Hudsonum non potius *is*, quod eo ipso loco luribus aliorum com- i potuit. SCHRAD. — njecturam *displosisque* x admittam.

*le inclinent semper ma*r, curvent, et adtol- tibus, quemadmodum : « Insula qua curvas va valles ». Hinc mare l inclinatur, *curvum* vel *curvatum* dicitur. Vid. vs. 192, 296, 529. W.

510. *Vel qua Tyrrheni*, etc. Schraderus pro imitatione Virgiliani versus habet, Georg. II, 164: « Tyrrhenusque fretis immittitur æstus Avernis ».

511. *Ab Zephyro hinc rupes*, etc. Nonnullis difficultatibus hic locus premitur, si cum Dion. 364 et Prisciani 358 conferatur. Igitur sic legendum conjicio: « Ad Zephyrum hinc rupes dorsum tumet, inque Bootis Plaustra patens alto consurgit vertice saxum », ut periphrasi indicaverit Zephyrium, de quo Strabo, VI, p. 397. B. Zephyrium promontorium Dionysio Ζεφύρου ἄκρη, Prisciano *Zephyri summa*. SCHR. — *Ab Zephyro* omnes edd. At hoc Dionysii sensum non reddere videtur. Hinc Schraderus bene satis emendat. Idem vero olim in schedis aliter: *At Zephyri hinc rupes*, quod multo magis placet, et Dionysio convenit. — *Tumet.* Sic etiam vs. 478: « tumet illic ardua Calpe ». ED.

513. *Hac se prisca Locri gens intulit.* Sic v. 203: « Huc pecoris dorso sternacis in æquor Inachis illata est ». (Sed ibi *Hoc* voluit Schrader.) Singulare autem loquendi genus, quodque vix ferri possit: Locri, gens prisca hac se intulit. Similia tamen alibi reperiri putantur, ut superius v. 445: « Dira Melanchlæ-

Eminus invecti, qua pontum gurgite rumpit
Flumen Alex, Graiæ rexerunt lintea cymbæ.
Hinc Metapontini discurrunt latius arvo:

m gens circumfusa vagatur »; vs. 480: « indeque Cempsi Gens agit». Or. mar. vs. 464 et 485. Facile tamen mutari possunt, ut vs. 445 sic intingatur: « Dira Melanchlænûm gens circumfusa vagantur », ut Heinsius. Or. mar. 485: « Bebryces illic, gens agrestis et ferox, Pecorum frequentes intererrabant greges ». Sed hujusmodi medicinam alia loca requirunt. Ausimne tentare? vs. 480: « indeque Cempsûm Gens agit », et hoc loco « Huc se pulsa [illegible] gens intulit »; vs. 510: « Gens Hyllûm plurima rursum Accolit ». Ita quidem sæpissime Poeta, atque adeo contractione parili, v. 250: « Cimmerium gens dura colunt »; sed vid. 302: « gens late prisca virorum Lotophagi »; et vid. vs. 521, 946 Prisc. vs. 300: « Melanchlænum populus, metuendus in arvis ». [illegible] Quid de hisce emendationibus sentiam, breviter [illegible] Varietas [illegible] docet, utramque [illegible] genus Avieno probatum fuisse [illegible] Veneta habet [illegible] ex quo Casp. et Vadian. [illegible] Pithœus [illegible], quod optimum est. Schraderus [illegible] putat [illegible]. Quod tamen alii plures loci docent Avieno familiare esse vid. v. 481, 510, cui idem hoc loco mutemus, et tot aliis locis, quibus similis [illegible] intermus, [illegible]

514 *Pontum gurgite rumpit.* [illegible] vs. 434, et ipsum *rumpit* [illegible] Pith. [illegible]

515 *Flumen Alex.* Vid. præter Strab. et Dionys. Conon, Thucyd. p. 228. Livio, 3, nomen istud restitue[illegible] J. Fr. Gron. Quod pro vu[illegible] *runt* Huds. in Add. repon[illegible] *rexerunt*, aut *vexerunt*. p[illegible] cet, quamquam *rexerunt* tio debetur ad Grat. vs. defendi potest. Receptum textum sum, quod Amb[illegible] ingenio reperit Higtius: invecti .... Graiæ flexe cymbæ ». Prope accedit vs. 798: « Si tamen in I[illegible] ctantur carbasa cymbæ Observ. meæ, p. 84. Sc[illegible] *men Alix* Ven. Cusp. et Pith. et reliqui. *Texerunt l*[illegible] Vad. Pith. Aliam conje[illegible] *xerunt* Friesem. subjecit, a Schradero petita: hic fert in hac nota. Mihi [illegible], et ideo in text[illegible]

516. *Hinc Metapontini latius arvo.* Heinsius ad Trist. V, 7, vs. 36: *disc*[illegible] Avienus cum quarto c[illegible] « Hinc Metapontini disc[illegible] tius arva ». Sed pace vi[illegible] tissimi dixerim, Latini [illegible], ut Noster « [illegible] agros Incola [illegible] et vs. 1300: « Hi quam [illegible] discurrunt semper *Discurrere* autem agris. Nemes. Cyneg. vs. 49: [illegible] discurrimus arvis »; Calpurn. XI, vs. 5 « [illegible] dispare sexu C[illegible] [illegible] discurrere si[illegible] que aut emendandum *de*[illegible] [illegible], aut *discurrunt*

Croton priscis adtollit mœnia muris:
ɪs hic amnis salsa convertitur unda,
none calent hic aræ præsule semper.
ninus exciti post flumina dira Tonantis

ɔuod postremum firmari probari voce *latius* add. Bentl. ad Lucan. IV, Ignotisque equitem late campis »; et Oudend. ad II, 222: «Si vos, o Parɪus Achæmeniis late disɪpis, In tutam trepidos Babylona coegi»; ubi hoc loquendi genus ilrmannus tamen, «Quia, ɔntosa hæc regio, *decur*o». At Babylonia, de qua ra plana est. Vid. Strab. ›9, II, pag. 169 B. XVI, B. Cic. de Divin. I, 42; ɟ. Babyl. pag. 317. Schr. e *discurrunt* h. l. nihil quam tenduntur, exten 493, 526, quemadmo*ɪsu diffusi latius agri* di*et discurrunt arva*, dictum *ss dorsum tumet* v. 571 et e ut *distenditur arva*, vs. – E duabus Schraderi ɔibus *discurrunt latius ar*et *decurrunt latius arva*, ɜm malo, et in textum

le Croton priscis. Conveɪ, quibus Crotona urbem ptores. *Alta* vocatur Sil. ɔtiquissima et *aliquando ta* Petronio, cap. 116: *opulenta* Livio, XXIV, ɪ. — Croton Prisciano dicitur. Sed neuter exɪheton illi a Dionysio in ɪφάνοιο. Nempe adludere l athletas nobilissimos quos Crotona edidit, inprimisque Milonem tot pugilibus palmis celebrem. Ed.

518. *Æsarus hic amnis.* Media in Æsarus corripitur Prisciano, v. 363, Avieno hoc loco, Ovidio, Met. XV, 23: «Æsaris undas», et 54: «Æsarei fluminis», Lycophroni v. 911. Contra producitur Dion. et Theoc. IV, 17. Verba: «amnis salsa convertitur unda» illustrabit Solini locus, p. 24. F. vel cap. 14: «Fons Exampeus infamis est amara scaturigine; qui liquido admixtus fluori, amnem vitio suo vertit, adeo ut dissimilis sibi in maria condatur». Schr.— *Salsa convertitur unda*, h. e. influit in salsum mare. Nam Straboni lib. VI, pag. 262, Æsarus fluvius et portus est.

519. *Junone...præsule semper.* Pro *præsule* Pricæus citat *præside* ad Apul. Met. lib. IV, p. 233, memoria nempe vacillans. Nam *præsule* haud dubie rectum est, quam in rem adi Solin. pag. 1, C. ubi Angerona, *diva præsul silentii*, Ambrosii locos apud Gronov. Observ. Eccles. p. 16 seq. Prisc. v. 71. Lact. ad Stat. VIII, 270: «Pictos præsules suos habent naves». Schr.— Cæterum hoc versu indicatur promontorium, quod a templo Junonis Laciniæ nomen habuit. Vid. not. ad Prisc. 364. W. — Pro *præsule* Schraderus olim in schedis notaverat quoque *præside*.

520. *Exciti post flumina dira Tonantis.* *Fulmina* quidem pro *flumina* placuit Scaligero, Anonymo et

Infortunatæ Sybaris vicina ruina est;
Samnitæque truces habitant confinia: post hos

Higtio. Eodem quoque ducunt *Tonantis* et *dira*. Sed quid est *excitus Tonans*? quid *excitus post fulmina*? Dicas Avienum dedisse: « Nec minus excisæ (vel *exustæ*) per fulmina dira Tonantis Infortunatæ Sybaris vicina ruina est ». *Sybaris* casu secundo, ut 469 *Lychnitis rutilæ*. Attamen, quis Sybarim fulmine deletam narravit? Respondeo, omnia quæ de clade hujus et caussis referuntur, incertissima videri. Forte Avienus ex auctoribus hausit deperditis, ut et Priscianus a Dionysio dissentiens: *Præponens hominum tumulos cœlestibus aris*. Schr.—Verum est, neminem Veterum narrasse, Sybarim fulmine deletam esse, at fluminibus immissis et inductis deletam nonnulli memorant. Hinc lectio *post flumina* fundum aliquem in historia habet, et per adpositum *post* fit probabilior, quia pro altera lectione dicendum erat *per fulmina*. Voces *Tonantis* et *dira* ducere videntur ad *fulmina*, fateor; sed tamen *Tonantis* mera interpretatio est τοῦ Διὸς Dionysii, sicut *exciti* est τοῦ χωσαμένοιο, et *dira* omnino *flumina* dici potuerunt, quæ urbis vestigia deleverant, et multo magis, si flumen sanguinis, ab Æliano memoratum, intelligatur, quod inprimis diras et ultima fata Sybaritis denuntiavit. Lege cætera, quæ super ea re in Excursu ad Priscianum diximus. His de caussis ambiguum videtur, quæ præferenda sit lectio, quum *post flumina* historicorum testimoniis, *fulmina* codicum antiquorum auctoritate nitatur. W. [illegible] Ven. habet *Nec minus* [illegible]. [illegible] Cusp. et Vad. *Nec minus* [illegible]. Pithœus *Nec minus*. Hudsonu *Nec minor*, nulla ratione, qu spicere possim. Rectum *minus*. Nam sic Dionysius, Ἔστι δέ τοι χάλκῆ. *Post fulm* habent antiquæ Ven. Cu *flumina* Pithœus edidit et Hu qui vero et conjicit *fulmina* stathium citat ad v. 575: 373) cujus tamen in ex nihil invenio, quod lection juvet. Nihilo minus *fulmina* pluribus Criticis et inter Ego vero lectionem *post* non abjiciendam esse exis quæ ejus interpretatio ex possit adferri, ostendo in ad Prisc. v. 365 seq. — V IV, huj. op. p. 417 et seqq.

521. *Ruinæ est* habent Cusp. Vad. Pith. *vicina r* primus edidit Huds. Ad *inf* conf. v. 986, ubi *Troja inf* dicitur.

522. *Samnitæque truces confinia*. Falso Longe ren a Sybaritis. Rectius Dionys. [illegible], et Prisc. v. 368: « S medio complectitur Itala t gremio ». A locis enim mari mediterranea digreditur. sunt *Samnites* cæteris: sed placuisse græca terminat tamen rarissime utitur; cf. Schr. – Mihi videtur Avien *confinia* intelligere terrar plurium adjacentium fines nes habet, h. e. mediterr Quo pacto mentem Dion pressit. Eodem sensu rec verbum intra, v. 552. W. sensu v [illegible], et aliis locis

le Croton priscis adtollit mœnia muris:
arus hic amnis salsa convertitur unda,
Junone calent hic aræ præsule semper.
c minus exciti post flumina dira Tonantis

s: quod postremum firmari : et probari voce *latius* ad- Vid. Bentl. ad Lucan. IV, : « Ignotisque equitem late ere campis »; et Oudend. ad . VIII, 222: « Si vos, o Par- Passus Achæmeniis late dis- campis, In tutam trepidos am Babylona coegi »; ubi iter hoc loquendi genus il- Burmannus tamen, « Quia, montosa hæc regio, *decur-* ineo ». At Babylonia, de qua terra plana est. Vid. Strab. . 109, II, pag. 169 B. XVI, 72 B. Cic. de Divin. I, 42; Orig. Babyl. pag. 317. Schr. tasse *discurrunt* h. l. nihil st, quam tenduntur, exten- vs. 493, 526, quemadmo- *xcursu diffusi latius agri* di- 17, et *discurrunt arva*, dictum *rupes dorsum tumet* v. 571 et tque ut *distenditur arva*, vs. 7. — E duabus Schraderi itionibus *discurrunt latius ar-* is, et *decurrunt latius arva*, iorem malo, et in textum ».

Inde Croton priscis. Conve- logia, quibus Crotona urbem scriptores. *Alta* vocatur Sil. , antiquissima et *aliquando prima* Petronio, cap. 116: *et opulenta* Livio, XXIV, Schr. — Croton Prisciano urbs dicitur. Sed neuter ex- epitheton illi a Dionysio in- ὄστεφάνοιο. Nempe adludere ad athletas nobilissimos quos Crotona edidit, inprimisque Milonem tot pugilibus palmis celebrem. Ed.

518. *Æsarus hic amnis*. Media in Æsarus corripitur Prisciano, v. 363, Avieno hoc loco, Ovidio, Met. XV, 23: «Æsaris undas», et 54: «Æsarei fluminis», Lycophroni v. 911. Contra producitur Dion. et Theoc. IV, 17. Verba: «amnis salsa convertitur unda» illustrabit Solini locus, p. 24. F. vel cap. 14: «Fons Exampeus infamis est amara scaturigine; qui liquido admixtus fluori, amnem vitio suo vertit, adeo ut dissimilis sibi in maria condatur». Schr.— *Salsa convertitur unda*, h. e. influit in salsum mare. Nam Straboni lib. VI, pag. 262, Æsarus fluvius et portus est.

519. *Junone...præsule semper*. Pro *præsule* Pricæus citat *præside* ad Apul. Met. lib. IV, p. 233, memoria nempe vacillans. Nam *præsule* haud dubie rectum est, quam in rem adi Solin. pag. 1, C. ubi Angerona, *diva præsul silentii*, Ambrosii locos apud Gronov. Observ. Eccles. p. 16 seq. Prisc. v. 71. Lact. ad Stat. VIII, 270: «Pictos præsules suos habent naves». Schr.— Cæterum hoc versu indicatur promontorium, quod a templo Junonis Laciniæ nomen habuit. Vid. not. ad Prisc. 364. W.—Pro *præsule* Schraderus olim in schedis notaverat quoque *præside*.

520. *Exciti post flumina dira Tonantis*. *Fulmina* quidem pro *flumina* placuit Scaligero, Anonymo et

Hinc jacet in patulos projecta Calabria campos
Et super arenti tenduntur Iapyges agro.
Huc se præcipiti cogit ferus Hadria ponto.
Hic Aquileia decens celsis caput inserit astris:
Tergestumque dehinc curvi salis incubat oram,
Extimus Ionii qua se sinus æquoris abdit.
Tot populi Ausoniam circumdant mœnibus alti
Italiam cingunt tot diti cespite gentes.

dero. Pro *tyranni* Heinsius conjecit *Phalanti*, ingeniose utique, nec tamen adsentit Schrader. Atque ego nihil hoc versu muto.

525. *Hic jacet* Cusp. et Vad. sed præferendum videtur *Hinc*, quod Pithœus dedit. Quosdam *porrecta* vel *protenta* legisse pro *projecta* significat Schrad. ipse tamen *porrecta* prætulisse videtur. Vulgatam lectionem *projecta jacet* juvare videtur vs. 496: « Hinc Campanus ager glebam jacit ».

526. *Et super arenti tenduntur.* De Apulia *arente* consonat Ovidius, Metam. XIV, vs. 510: « et Iapygis arida Dauni Arva »; et Horat. qui Epod. 3, 16: « Siticulosam Apuliam » nominat; et Sat. I, 5, 77: « montes Apuliæ, quos torret Atabulus ». *Tenduntur*, ut vs. 493. Schr.

527. *Huc se præcipiti cogit.* Videtur significare, Hadriaticum mare ad Apuliam angustiore spatio esse, eoque vehementius ruere. Hoc indicant verba *cogit se*, h. e. arctat, contrahit, *ferus Hadria*, et *præcipiti ponto*, quomodo versu 640 dixit: « Urgent angustæ marmora fauces, Arctaque præcipitant properum confinia pontum ». Eo adduxisse Avienum verba Dionysii videntur, v. 380, σύρεται, trahitur, truditur, et Πόντον ἐς ἀγχίπορον, quem interpretatus videtur transitu, i. e. angustum. W

528. *Hic Aquileia decens* *Aquileiam* quatuor syllab *Aquilēiam*, ut *Elegēiam*, expr poetæ. Oudend. ad Suet. A Priscian. v. 374. — Quinqu syllabas apud Auson. de U « Nona inter claras Aquilei ris urbes ». Sic quoque Dio v. 381: Πόντον ἐς ἀγχίπορον Ἀ *Decens* sæpe refertur ad pul dinis laudem. Ovid. Met. I Id autem Aquileiæ adprime nit. Vide Cluver. Ital. Anti 179. Schrad. — *Celsis capu astris.* Supra vs. 252 idem stichium.

529. *Tergestum*, hodie Holst. ad Steph. pag. 317. b — *Curvis alis* vitiose Pith. pr *salis.* — *Incubat oram.* Sic Met. IV, p. 69 Pric.[1] « aure les incubabat ». Stat. Theb. I « stipatos flore tapetas In Ipse Avien. Or. mar. v. 236: incubat Caligo terras ». Sc *Incubat oræ* legit Camers ad 380; sed *oram* defendit Sch

530. *Extimus Ionii.* Putare bendum *Intimus*, si libri addicerent.

531. Jungi debere *Italu cespite*, monet Schrad. qui v. 270.

ens Marsûm quondam tenuit loca: tumque Tarentum
ırgit, Amyclæi suboles prædura tyranni.

. *Gens Marsûm quondam . . . e Tarentum.* Videtur indicare mpore non superfuisse. Deinde *nque Tarentum* radit aures m recurrens, inde præferrem *tus.* Schr. — Sed Priscian. v. tunc deinde Tarentum ». Ed. . *Amyclæi suboles prædura ty-* Forte *Phalanti.* Heins. Sane ., 16: « Iude Phalanteo levi- imosa Tarento ». Hor. Carm. 12, « regnata petam Laconi Phalanto ». Sed pro vulgata . 664: « Hanc super est tellus vetus aula tyranni ». Dicat ı, Phalantum non fuisse re- Laconum; sed dicitur ita, ut apud Horat. *Regnavit* forte exsules eo profectos. Et cur tyrannus Tarenti demum? —*Soboles prædura.* Lege *su-* et vid. Oudend. ad Lucan. 31. Colonia habebatur *filia* polis suæ. Scal. ad Catul. 68, Brixia Veronæ mater amata . Apud Claud. Bell. Gild. ı, Mauri vocantur *Progenies* ı *Jubæ.* Paulin. ad Cyther. ı. 489 ed. Antverp. « Massilia n filia ». Herod. vit. Hom. *X* πόλιν αἰπεινὴν Κύμης ἐριώ-ώρων Ναίετε. Spanhem. Pr. I, p. 577; Vales. ad Exc. e p. 49. Schr. — *Suboles præ- ranni.* Forte *præclara* Heins. tius. Sane Tarentinæ deliciæ notæ, quam ut Tarentum a dici possit. Quis nescit *tum ac petulans madidumque um* (Juven. VI, 296). Schr. t aliud, quam *prædura*, scri- otuit Avienus, si verba Dio- spexit vs. 377: Ἦν ποτ' Ἀμυκλαίων ἐπολίσσατο καρτερὸς Ἄρης. Hic enim respicit Parthenias, durante acerrimo bello, patribus militibus genitos, qui « quum ad annos XXX pervenissent, metu inopiæ ducem Phalantum adsumpserunt, filium Arati, qui auctor Spartanis fuerat juventutis ad generandum subolem *ex bello* domum remittendæ », ut memorat Justin. lib. III, cap. 4. Ex his Justini, aut similibus alius scriptoris, verbis Avienus adpellationem *Amyclæi suboles tyranni* sumpsit. Partheniæ, Tarenti coloni, suboles vocantur ejus tyranni (quem Aratum malo intelligere, quam Phalantum), quia auctor ejus generandæ fuerat. Eadem suboles *prædura*, quia Partheniæ inopia conflictati, et a Spartanis expulsi, sedes alias inquirere coacti sunt, « diuque et per varios casus jactati, tandem in Italiam delati sunt, et occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituerunt », ut idem Justinus scribit; quocum conferatur Strabo, lib. VI, p. 426, Alm. Fere igitur talis hæc *suboles prædura*, qualis Horatio, Carm. III, 6, 88: « rusticorum mascula militum proles » dicitur. Et Avienus his verbis antiquum Tarentum et primos ejus colonos describit, non eos cives, qui postea luxuria et mollitie corrupti memorantur, quamquam et hos, veteris originis memores, multa ex Lacedæmone et Laconum moribus retinuisse, antiqui scriptores monent. Vid. Heynii V. C. Opusc. Acad. t. II, pag. 220. Wd. — Pro *prædura* Heins. et Higtius voluerunt *præclara*, quod non displicet Schra-

Ionii freta glauca sali, primosque Liburnos
Præstringunt pelago; gens Hylli plurima rursu
Accolit: hic tenui tellus discluditur æstu.
Illyris ora dehinc distenditur: hicque periclis
Sæpe carinarum famosa Ceraunia surgunt.
Tum prorepentis qua sunt vada cærula Nerei
Harmoniæ et Cadmi sustentat gleba sepulcru
Barbara: nam longo jactati sæpius orbe,

ræ matris habenas ». Et ne hæreas, de aquis, vs. 835: « sinus rigidam suspectat tertius Arcton ». Schr.

535. *Primosque Liburnos Præstringunt pelago; gens Hylli*, etc. *Plurima* exprimit Dionysii χθόνα πᾶσαν. Cf. vs. 463, 1332; Or. mar. 440. Cæterum nescio an pro *Hylli* legam *Hyllum* vel *Hylles*. Schr. — *Præstringunt* Cusp. Pith. Huds. *Perstringunt* Vad. Deinde vulgatæ distinguunt « primosque Liburnos Præstringunt; pelago gens Hylli plurima, etc. » Sed Schraderus interpungere jubet post *pelago*, recte: quia latinum non est, *pelago accolere*, et *præstringere* fere cum ablativo construitur.

537. Omisit h. l. Avienus Dionysii Βουλιμίων ἀκτὰς, v. 387. Istis vero: « tenui tellus discluditur æstu », designatur Χεῤῥόνησος μεγάλη, peninsula. Inde legendum videtur: « et tenui tellus discluditur isthmo », vel « tenuis tellus discluditur æstu »: quemadmodum dicitur Ovid. Her. IV, 106, et « gracilis Isthmos » Lucano, I, 101. Hæreo tamen, an *tellus discludi* dicatur, i. e. separari, ut *tellures*. Ovid. « Uno tellures dividit amne duas ». Forte igitur *discluditur* corruptum est. Schr. *Tenui tellus discluditur æstu*. Describitur isthmus, quem adjacere Hylleorum terræ scribit Dionys. vs. 385: quapropter *Hyllis peninsula* Plinio, Stephano dicitur. Et for Nostrum legendum est *isthmo*: quomodo et con derus.

539. *Famosa Ceraunia* Carm. I, 3, 20: « infam Acroceraunia »; et Luca « scopulosa Ceraunia nau timent ».

540. *Tunc prorepentis* non sequente vocali, *T* habet A. Miror autem Hudsoni judicium, qui *I* mutavit in *Hermionen*. Ce *Harmonie* corrupte vocat *ne*, ubi viri docti correx *monie*. Conf. Burm. ad pag. 54. Schr. — *Tum* pro *Tunc*, quomodo et 502, correximus.

541. *Sustentat gleba* Cadmi et Harmoniæ sep tionem Dionysius huc tı videtur ex Apollon. Rhod Et fabulam de Cadmi et I inter Illyricos habitation celebratam ab Alexandri esse, qui ejus memoria omnino notare solent, n per doctiss. Schœneman. (de Geogr. Argon. p. 57. W *barbara;* vide notata supr

542. *Sæpius* pro *diu* acci ad Stat. Thebaid. II, 291

tquam liquerunt Ismeni fluminis undam,
in cæruleos mutati membra dracones
solvere diem, finemque dedere labori.
: minus hic aliud monstri genus arbiter æthræ
dit: adsistunt scopuli duo, quumque quid atri

locum adjungit vs. 665: vetus aula tyranni, Exsulis aptati sæpe profundo ». Hic in cæruleos. Quum in edi-: cæruleos et dein draconis, rulei legendum, aut dracones. Sequor Heinsium, qui l. Met. IV, 598, legendum: « Hic in cæruleos mutati dracones », quia agitur de, et græcismus elegans est, is adamatus, ut Ovid. Met.: « tauro mutatus membra »; et Nostro 427: « Mutatænus planxerunt pectora ra- Quod sequitur, absolvere inc in Lexicon retulit For-. In istis: finemque dedere Avienus quidem imitatur Æn. I, 199, sed mire lo-genus, contra naturam, pervertit. Schr.—Vellem erus docuisset, quid hoc turæ linguæ contrarium exi-rit. Aut ego illam non satis io, aut iniquius de Avieno it vir summus. Licet, licuit-mper Latinis scriptoribus, t formulas priscis usurpatas alium in sensum inflectere, imera hoc poetarum loca Sic dare stragem Nemesia-m. 204, dare ruinam Licen-. 15, aliter usurpavit ac Georg. III, 247, et Æn. II, m si Maro scripsit Æn. I, abit Deus his quoque finem »; 1: « quem das finem, rex, laborum », i. e. concedis, tribuis, indulges; nescio, quid tam grave peccaverit Avienus, si *finem dedere labori*, pro *fecere*, *imposuere*, posuit, quem sensum etiam Virgilii verba admittunt. Poterat sine dubio Avienus et sic scribere: *finemque tulere laboris*, scil. sui, etsi alio sensu hanc formulam adhibet Virgil. Æn. VII, 118. Novator rerum verborumque Avienus est, nec infelix. Cæterum ut *absolvere diem* nove dixit de morte placida, ita *projicere diem* Statius, Theb. II, 658, de violenta. W. — *Cæruleos* ... *draconis* est in Pith. sed *dracones* cum Heinsio dederunt Cusp. et Vad.

546. *Nec minus hic aliud monstri.* Sic solet Noster aliis locis. Præcipue vs. 1074: « Nec minus hic Tripolis pingui sola porrigit agro »; et v. 379: « Nec minus hic speculæ vertex subducitur ». Forte tamen hoc vs. dederat: « Nec minus his aliud monstri genus arbiter æthræ Edidit ». Dion. enim v. 394: Ἔνθά ἐστι τέρας ἄλλο θεοὶ θέσαν· quod Paraphrastes reddit: ἰκεῖσε αὐτοῖς. Similiter apud Prisc. legitur v. 387: « Hic illis aliud posuerunt numina monstrum ». Fabulam hanc, quam alibi non repererat Hillius, e Dionysio etiam memorat Tzetz. Chiliad. IV, 708. Schr. Veneta expressit: *Nec minus hic aluit monstri* (pro *aliud*). Sed hoc *aluit* habere locum non potest propter sequens *Edidit*.

547. *Adsistunt scopuli duo.* Horum concurrentium scopulorum neminem alium recordor mentionem fe-

Imminet eventus, ut vulgi corda fatiget
Sors rerum, et mentem terat inclementia fati,
Et motantur humo, et coeunt sibi vertice saxa.
Sed qua mitis item spirat Notus, Oriciumque
Pulsant flabra solum, Graiæ confinia terræ
Incipiunt aperire latus, prolixaque longis
Jugera producunt spatiis, præcincta duobus
Æquoris infusi procursibus: hanc freta quippe

cisse, nisi Scylacem huc referre velis, qui in Perip. p. 9 ed. Huds. narrat, ab Arione (sive Drilone) fluvio dimidiati diei cursu abesse Cadmi et Harmoniæ lapides. W.— Pro *adsistunt* Schraderus tentat *absistunt*, propter oppositionem sequentem *coeunt sibi*, et confert Dionysium, qui v. 396: Ἄμφω συνίασι δονεύμεναι. Sed *adsistunt* hoc loco idem est ac *stant*, *siti sunt* scopuli, quemadmodum *adstat* v. 318, et 376 dixit *templa Jovis adstant*, exprimitque Græcum Dionysii ἐρηρέδαται. Opposita vero accurate reddidit Avienus, vs. 550: « Et motantur humo, et coeunt sibi ».

549. *Ut vulgi corda fatiget Sors rerum, et gentem terat.* Probo conjecturam Heinsii, ad Ovid. Met. I, 101, legentis *et mentem terat inclementia fati.* Male enim jungitur *vulgi corda* et *gentem*. Favet etiam Virg. Georg. IV, 69: « Continuoque animos vulgi et trepidantia bello Corda licet longe præsciscere ». Silius quoque duo ista conjungit I, 63: « Dat mentem Juno, ac laudum spe corda fatigat »; VIII, vs. 118: « Queis ægram mentem et trepidantia corda levaret Infelix germana tori »; et ipse Avien. 1087; (ubi quidem Schr. legebat *Cor studiis acuit, mentem pius*, sed perperam. Ed.) Forte tamen scripsit Avienus: « ut vulgi corda fatiget Sors reru[m] mentes terat inclementia fat[i] Ovid. Metam. I, 55: « et hu[mana] motura tonitrua mentes ». S[...] Certe minor esset mutatio [...] ponendum contenderes: « et [...] terat inclementia fati »: qua[...] nulla premitur difficultate [...] Propert. III, 3, 67. Wasse[...]

550. *Et motantur humo.* [...] motum terræ et montium [...] prodigia et malorum signa [...] tum, adnotavit Barth. ad [...] Theb. III, 37. W. — *Coeu[nt]* i. e. inter se. Vid. v. 410, [...]

551. *Oriciumque Pulsant fl[abra so]lum.* Dion. 399: Ὠρικίην θ' ὑπ[...] Prisc. 396 *Epiron* vertit, quo[d ...] est. Nam Oricum vel Orico[n ...] dum est Epiri maritimum, [...] montorium, juxta Acroce[raunia ...] Horat. Carm. III, 7, 5: « ill[...] actus ad Oricum », ut hic: « [...] rat Notus ». Propert. I, 8, [...] « Ut te felici prævecta C[...] remo Accipiat placidis Orico[s æquo]ribus ». W.

552. *Graiæ confinia terræ* [...] pretor Græcia, multas terr[as ...] tesque confines habens, vel [...] regiones et terræ, quæ Græc[...] mine et finibus continentur. [...] superius v. 522. W.

555 et 557. Pro *hanc*... [...] Higtius tentavit *hinc*...*hinc*, [...]

Ægæi lambunt pelagi; citus Hadria rursum
Subluit hanc fluctu: gemino sic gurgite late
Graia madet tellus, sortitaque marmora ventos
Quæque suos, imo turgescunt mota profundo.
Eurus in Ægæum contorquet flabra: cadentis
Parte poli Zephyris Hadriatica terga tumescunt.
Insula se rursum Pelopis visentibus offert,
Insula quæ platani folio compar sedet. Isthmi

rente Schradero, qui tamen ipse nihil mutat, et conferri jubet locum simillimum v. 1103 seq.

556. Oddius maluit *citus Hadria cursu*. Sed Schraderus defendit *rursum*, quia hoc centies ita ab Avieno adhibetur.

557. Pro *Subluit* alius, notante Friesem. conjecit *Subruit*. Sed conf. v. 183. *Gurgite latæ* habet Cusp. et Pith. sed quia hoc mendosum est, et *manet* versu sequente omnes edit. antiquas occupavit, quæsiverunt critici loco *latæ* vocem, quæ τῷ *manet* commode jungeretur. Hinc viri docti manus ad oram editionis Trogn. pro *latæ* conj. *clusa*, id est, *clausa*, vel *cincta*, vel *lota*, immo *tuta*. Alius conjecit *læta*, ut notat Friesem. Sed Camers ad Prisc. 399 sic locum emendavit: « gemino sic gurgite late Graia madet tellus ». Quam sententiam recentiores, quamvis ignari, amplexi sunt. Nam Hudsonus edidit *late*, et *madet* pro *manet* substituendum censuerunt Odd. et Higtius, adsentiente Schradero, qui eam lectionem firmat adpositis vs. 121, 326, 486.

558. *Marmora ventus* vitiose exhibent Cusp. et Pith. *ventos* jam correxit Camers l. c. Adsenserunt Scal. Heins. Huds. Schrad.

560. *Cadentis Parte poli*, id est, devexi et inclinantis se ad vesperam, ut est apud Virgil. Æn. VIII, 280. *Cadens* dicitur *polus*, ut ipse *sol cadens* vs. 273, et *prona dies*. Hæc enim est poetica ratio, ut quemadmodum sol et sidera, ita ipsum cælum, singulis diebus noctibusque, circumagi, verti, surgere, cadere, præcipitari dicatur. Quam rationem inprimis illustravit Heynius V. C. Excurs. II ad Æn. II. Pariter, ut hic *cadentem polum*, Noster infra vs. 848 *dejectum axem* (quomodo Camers et Vadianus ibi emendant) Zephyro adsignat. W. — *Latentis Parte poli* ediderunt Cusp. et Pith. Pro eo Higtius tentavit *jacentis*. Sed olim Vad. edidit *cadentis*, quod sine dubio rectum est, et probari a Schradero videtur, qui locum e Phænom. v. 1266 confert, ubi *cadentis Parte poli* in re simili legitur.

563. *Insula quæ platani folio compar sedet*. Pervulgata hæc, et ab omnibus fere geographis veteribus repetita, comparatio formæ Peloponnesi cum folio platani, ut Solino, pag. 17, b. Melæ, II, 3, 41; Agathem. pag. 193; Strab. II, pag. 138, A. VIII, p. 516, A. ubi vid. Casaub. In nummis antiquis, uti adnotavit Jac. *de Wilde*, pag. 79, Peloponnesus testudini adsimilatur.

Quippe caput summum conducitur, arctaque vergit
In Borean tellus, et Graios adjacet agros:
Cætera sub folii specie distenditur arva,
Ac per utrumque latus sinuoso sæpe recedit
Cespite: sed tepido qua tellus tunditur Austro,
Graiorum Triphylis sterili se porrigit ora.

Schr. — Conf. not. ad Prisc. v. 402. — *Folio compar sedet*, id est, adhæret, vel adfixa est telluri, ut folium platani frutici, vel ramo suo; et mox vs. 565: « Graios adjacet agros ». Sic *sedet telum*, h. e. infixum est, Stat. Theb. X, v. 656. — Sed hanc sententiam postea retractat Wernsdorfius, et mavult *sedet* esse simpliciter, quod alias *jacet*, *stat* vel *adstat*. Sic enim vs. 732: « sedet eminus ingens Phænagore, et muros adtollitur Hermonassa ». Ed.

564. *Conducitur*, i. e. arctatur, contrahitur, ut v. 266.

565. *Graiis adjacet agris* vult Camers ad Prisc. 399, sed ignorans Avieni consuetudinem. Vid. vs. 529, et infra vs. 589: « adjacet Hæmum ».

568. *Tepido qua tellus tenditur Austro*. *Tunditur* A. et hinc Heinsius ad Claud. Add. p. 1011. Prisc. v. 106: « Tyrrhenum Zephyro, Siculum sed tunditur Austro ». Add. vs. 116. Singulare quidem videri possit: *tellus tunditur Austro tepido*; sed similia non desunt. Vs. 373: « Altera pulsatur genitabilis ore Favoni »; v. 552: « Oriciumque Pulsant flabra solum ». Prisc. 870: « ab æquore Partho, Arrabioque, ferit Zephyrus quod flamine sævo ». Discedit autem a Dionysio, 409, qui Zephyrum hic nominat, et Prisc. 406: « Zephyrumque Triphylidis arva Excipiunt ». Sed et alibi ventos variavit. Vid. v. 816, coll. Dionys. v. 634. Schr. — *Tenditur Austro* Pith. et Huds. sed rectius Casp. et Vad. *tunditur*.

569. Recipio *Triphylis* pro *Tripolis*, agnito Avieni errore, qui secundam, seu mediam corripuit, utique producendam, ut in *Pamphylis*. Bene Hillus Dionysium sic correxit, v. 409: Τῆς πρὸς μὲν Ζεφύροιο Τριφυλίδος ἤθεα γαίης. Nec aliter legendum in Prisc. vs. 406: « Zephyrumque Triphylidis arva Excipiunt ». Rectam quoque vocis scripturam pulchre tuetur Jac. Palmer. in Exerc. ad auct. Gr. p. 82. Vid. Strabo, VIII, 519, B. Polyb. IV, 77, p. 473; Pausan. pag. 385 et 819; Diod. Sic. V, 44. Cellarius, I, 960, *Triphaliam* Polybii, et *Triphyliam* eamdem censet. Miror vero Wessel. qui ad Diodor. Sic. II, pag. 63, utramque sententiam proposuit: Kuhnius vero pessime fecit, qui ad Pausan. pag. 385, pro Τριφυλία legit Τριφυλλία. Recte etiam *Triphylia* editur in Liv. XXVIII, 8, 6, XXXII, 5, 5. Fortasse autem ideo dicitur sterili se ora porrigere, quia *ad mare*: quam in rem vide Polyb. IV, cap. 77. Schr. — *Tripoli* Ven. *Tripolis* Casp. et Pith. sed *Triphylis* scribendum monuit Cam. ad Prisc. 406, ubi vide quæ adnotavimus: idque sequutus est Vad. recepit Huds.

c sacer Alpheus flumen trahit, et vagus æquor
uit Eurotas. Pisanos alter adulat,
:r Amyclæas celeri secat agmine terras.
ıla qua curvas inclinat concava valles,

Hinc sacer Alpheus flumen egendum videtur *Hic sacer* ; quia Dionysius, vs. 410: τεινότατος ποταμῶν Ἀλφειὸς et Prisc. 407: « per quam it flumine pulchro Al- Sic quoque *sacer* dicitur , Thyest. v. 116. Omnes flu- i et Deorum numero ad- unde Dionysio ἱερὸς Ἴστρος , et ἱερὸς Ὦξος vs. 747. Sed :iam vocari potuit propter)lympicos (et hoc verum 1. Heins. ad Ovid. Heroid. Conf. Propert. II, 2, 63: irio et sanctis fertur Bœbei- lis Virgineum Brimo com- latus ». Fortasse vulgata rvanda est et *Hinc* in pro- :apiendum: Exinde fluit Al- exinde Eurotas in mare in- ma. — Apertius, cur *sacer* adpelletur, indicat Silius, 5: « Hic Arethusa suum pi- ›nte receptat Alpheon, sa- ›rtantem signa coronæ », certaminis Olympici, quod *acrum* dicebatur, et victores , quin ipsa Elis, cujus flu- heus, ἱερά, ut refert Strabo, . 548. W.

Pisanos alter adulat. Antea . Ex Lucretio et vs. 338 (i. e. lambit) reposuimus. – Mihi unice probatur cor- *dulat*, pro *adsulcat*, quam fecit Barth. ad Stat. Theb. 4, et post Barthium Hein- udson. et Withof. Specim. p. 156. Schr. — *Alter adsulcat* scribunt Cusp. et Pith. quod metri ratio non admittit. Hinc, carmen ne claudicet, Camers ad Prisc. 410 legendum conjicit: « Influit Eurotas, Pisanos alter et agros, Alter Amyclæas celeri, etc. » Mox sibi ait magis placere *Pisanos alter adulcat*, detractione unius tantum literæ. Esset hoc pro *addulcat*, quod et ignotum aliis verbum, et hoc loco pariter adversatur metro. Hinc miror Vadianum hanc alteram emendationem recepisse. Denique addit, legi etiam posse *adundat*, ut v. 338. Quod sane præ aliis amplecterer, adeo commodum est et plane ad formam similium *adluit*, *adludit*, *adlambit*, comparatum; si quidem in uno alio scriptore inveniretur, aut paullo certius veteris codicis scriptura confirmatum esset. Sed recentiores Critici *adulat* jusserunt scribi: quorum mihi certior sententia videtur. Ideo recipiendum in textum putavi.

572. *Amycleæ* edidit Cuspinianus forte ex errore: nam cæteri omnes *Amyclæas*.

573-574. *Insula qua curvas.* Accuratius in his versatus est Dionys. v. 414 seq. et Prisc. v. 411 seq. Post hos versus secundum Dion. v. 416 memorandi erant Melas, Crathis, Iaon fluvii; sed Avienus eos prorsus omisit, qui subtiles rerum et nominum enarrationes, et quæ alia ornatum non capiunt, refugere aut dimittere solet. Schr. —*Insula qua curvas inclinat concava valles.* Parum accurate Avienus in-

Arcades immensum propter degunt Erymanthum.
Hic distentus aquas sata lambit pinguia Ladon.
Juxta Argivus ager, juxta sunt culta Laconum :
Illos prima dies, celer istos adspicit Auster.
Isthmi terga dehinc geminus circumlatrat æstus,
Parte Ephyres, piceas qua nox agit atra tenebras,
Et matutinus qua lucem proserit ortus.
Hic usu Graio nomen tenet unda Saronis.
Atticus hanc ultra limes jacet, Attica tellus

terpretatus videtur Dionys. v. 414: Καδδὲ μέσην νῆσον κοίλην χθόνα ναιετάουσιν Ἀρκάδες. Nempe κοίλην χθόνα reddidit, μέσην exprimere neglexit, quod præcipuum erat. Neque vero, si Cœlesyria nomen ab adjacentibus utrimque montibus accepit, propterea tota dici potest cavis vallibus constare. Rectius Priscian. v. 411: «Hic mediis habitant late telluris in arvis Arcades».

575. *Hic distentus aquas. Aqua* A. et sic citat Burm. ad Ovid. Met. I, 702. Cf. Horat. Sat. II, 5, 40; Lact. Opif. D. 12, 17. Sed ut v. 566 «distenditur arva tellus», sic eodem græcismo hic, ut videtur, fluvius dicitur *distendi aquas*. Vellem tamen exemplum simile de fluvio. Schr.—Bene Paraphrastes, Dionysianum μηκύνεται ὕδασι explicans, διὰ τὸ μέγεθος, inquit, τοῦ ποταμοῦ εἶπε τὸ μηκύνεται. Wass.

577. *Illos prima dies, celer istos aspicit Auster.* Libens admitto distinctionem Hudsoni, ut elegantiorem, quum Auster etiam *celer* vocetur a Claud. Rapt. Pr. I, 92: «I, celeres proscinde Notos», ut Heins. ibi e codd. Dicitur autem *Auster celer istos adspicit*, pro *adspiciunt Austrum*, oratione inversa: et recto sensu v. 231: «Eminus ista Notum videt, Arctos eminus illa». Schr.

— Male distinguit Pith. *Illos prima dies celer, istos*. Melius Vad. cum Hudsono.

578. *Geminus circum latrat æstus.* Usum verbi latrare de illisis in litus vel scopulos fluctibus, inprimis ostendit Burm. ad Val. Flacc. I, 590. Schr. Exprimit hoc verbo Dionysii περιβρομέουσι. v. 420. Idem supra adhibebat versu 48. Similiter v. 149 dicit: «circumtonat unda»; et v. 182: «mugitum pelagi et gemitum». W.

579. *Piceas qua nox agit atra tenebras.* Per *piceas tenebras* expressit Dionysii ποτὶ ζόφον. Geminum est v. 237: «Et qua prona dies atris involvitur umbris». Schr.

581. *Hic usu Graio. Ritu* V. *risu* Ven. A. et Cusp. Heinsius inde *ritu* cum V. Sed vulgatum tueor. Rem decidat ipse Poeta, v. 59: «Mortuus hic Graio perbibetur gurges in usu», Idem Or. mar. 402: «Hunc usus olim dixit Oceanum vetus»: add. ib. v. 674: «quam vetus mos Græciæ Vocitavit Accion». Schr. Adde versum 771: «Insula quæ prisci signatur nominis usu Aurea». W. Pro *risu* melius *usu Graio* Pith. et Huds. quod usui Avieni congruum est.

582. Schraderus edere voluit *hunc ultra*, scil. Isthmum, quia Dionys.

geratorum genitrix memoranda virorum.
ilis hæc herbis Ilissum subvehit amnem:
i Boreas stagno tulit Orithyiam.
tumque dehinc sese confinia jungunt,
ocris, et patuli sulcator Thessalus agri,
Macetum præpingue solum; tumet arduus Hæmus,
eiciumque caput subducitur: adjacet Hæmum
ibus ab Zephyri Dodonæ vatis alumnus.

ἱερὴ γείτων ἰσθμοῖο· et Prisc. tica sed tellus post isthmon ortum est». Sed apud isthmi mentio remotior erbosior descriptio, inter- Saronide. Igitur ad hanc oximam se retulit, quod erat, scripsitque *Atticus* a.

Fertilis hæc herbis. Vulg. *Ilissum subvehit amnem*. -Anglus editor supposuit ad *herbas* dicitur, ut vs. 674, que ferax, et opima viren- ersu 747: «pingues sola, amplæ». OUDEND. Obs. l. V, p. 70. Ego legendum rtim cum Hudsono: «Ferti- erbis Ilissus subvehit am- nprimis, quia plane sic de Cilicia: «Pyramus hic ic volvit Pinarus æquor». rectione admissa Avienus fendi poterit a nota Bar- Stat. Theb. IV, 53, ubi de Eadem licentia eo etiam sunt, ut terram Atticam issum, contra Senecæ et s fidem, ausi sint fertilita- nendare. Sane sic Avienus i Dionysii, vs. 582, 583, *tica tellus... Fertilis hæc her-* » Sed tamen et vs. 1218 « Attica qua pulchro tellus cit Ilisso». Ilissi nomen modo producta, modo correpta syllaba, usurpatum Barthius eodem loco solitæ poetarum in nominibus propriis licentiæ adsignat. W. — *Fertilis hæc herbas* Cusp. et Pith. *herbis* Vad. — Pro *Ilissum* Cusp. vitiose *illisum amnem*, et v. seq. *Illisi*.

585. Legendum *Orithyian*, et sic etiam corrigendum Priscianum, v. 426, monet Schrad. Ilissum rapta Orithyia celebrem similiter memorat Stat. Theb. XII, 630: « raptæ qui conscius Orithyiæ Celavit Geticos ripis Ilissus amores ».

587. *Patulis sulcator Thessalis agris* ediderunt Cusp. et Vad. *patuli agri* Pith. et Huds. quod priori præferendum videtur. Ad illustrandum *sulcator* Schrad. addidit Prudent. contra Symm. II, 939: « Respice, num Libyci desistat ruris arator... Numne Leontini sulcator solvere campi Cesset frugiferas Lilybæo ex litore cymbas ».

588. *Et Macetum præpingue*. *Macedum* A. frequens hic error. Vid. Heins. ad Claudian. Ruf. II, 279. *Præpingue solum* forte ductum est e Virg. Æn. III, 698. SCHR.—*Macedum perpingue* Cusp. et Vad. *Macetum præpingue* Pith. et Huds. *Hæmus* et *Hæmum* scribunt Cusp. Vadian. Pith. *Æmus* Huds.

589. *Caput subducitur*. Cf. v. 99.

590. *Dodonæ vatis alumnus*: sic

Axe Noti rigidas subter rupes Aracynthi
Gens Ætola colit; campis ibi pulcher apertis
Labitur, et virides sulcans terras Achelous
Irruit Hadriaci tergum maris; hicque frequentes
Fluctibus adtolluntur Echinades: haud procul ind
Prisca Cephallenæ consurgunt oppida terræ.
Delphica quin etiam miscet confinia Phocis,
Lucis in exortum protentior; inque Booten
Thermopylæ cedunt. Hic se Parnassia rupes

omnes habent editi, nisi quod Vad. *Dodone* scripsit: quod etiam ingenio repererunt Higtius et Schrad. cætera variis conjecturis tentantes, quæ in notis Schraderi referuntur, et quibus ipsi sibi parum effecisse ad elucidandum hunc locum visi sunt. Etenim si vel *Dodone alumna vatis*, vel *patris*, vel *Dodonæ alumnus* nescio quis, *mitis*, *vastus*, *dives* pro *vatis* dicatur, hactenus parum inde lucis accedit. Mihi servanda videtur vulgata lectio, intelligenda vero de monte Tomaro, in quo Dodona. — Vid. Excursus V ad calcem hujus carminis. Ed.

591. *Axe Noti tritas subter.* Pro *tritas* ego recipiam *rigidas*, quod Ambr. offert. Accedunt literarum compendia in aliis, et firmat lectionem usus Avieni, ut vs. 428: « Nec procul hinc rigidis insurgunt rupibus Alpes ». Et v. 783: « rigidi juga maxima montis Nubibus adtollunt rupes, et terga tumescunt ». Vs. 208: « rigidas errare ferunt per marmora cautes »; et conferatur vs. 1333. Sic etiam *rigere* v. 810. Schr.—*Axe Noti tritas subter:* sic male Pith. et Huds. *rigidas subter* Cusp. et Vad. dederunt, recte.

592. *Campis apertis Labitur*, ut *per aperta locorum* v. 281, 1182, et *per plana* Prisc. v. 634. W. - dius tentavit *ubi pulcher*, quo probat Schrad. atque *ibi* firn 801: « Icarus... consurgit, n Sabæi Turis ibi semper, etc. spinianus tamen *ubi pulcher* buit, neque id mihi improb videtur.

593. *Virides sulcans terras lous.* Sic Virgil. Georg. IV « viridem Ægyptum » prop lum adpellat. Conf. Heins. a Flacc. V, 486. Schr.

594. Oddius: Forsan *hinc quentes;* et Heinsius *hisque* le *hicque* Schraderus ait freque tæ esse, et cum *adtollunta* parat versum 712: « Nec mi tolluntur Ionides insulæ ab

596. *Cephallenæ terræ.* Pr v. 449: « Regna Cephallena sunt sapientis Ulyssi ». Conf. ad Thucyd. p. 670; Bondan Lect. p. 328. Schr.

599. *Thermopile cædunt* (mendose: reliqui *Thermop dunt.* — *Parnassia rupes.* Dup venitur scriptura *Parnassus nasus.* Hanc probat Heins. Ecl. X, 11, Georg. II, 18; ad Liv. XLII, 16, 1. Utr scribi vult Spanhem. ad Cal Del. v. 93. Schr.

Erigit : hic celeri Cephissus volvitur unda:
Hic quondam Python transactus arundine membra,
Sanguinis et cassus prolixa volumina solvit.
Illic sæpe Deum conspeximus adridentem,
Inter turicremas hic Phœbum vidimus aras.

Nunc ut quæque vago surrexerit insula ponto,
Ordine quo steterint pelago circumflua saxa,
Expediam. Cymbæ ducatur cursus ab unda

600. *Cephissus volvitur.* Variare Græcos in scriptura hujus nominis, monet Heins. ad Ovid. Met. III, 343. De fluvio ipso Palmer. Gr. ant. p. 682. Schr. — *Cephysius evolvitur* Ven. Cusp. contra metrum. Pith. et reliqui *Cephissus volvitur.*

601. *Phython* Cusp. et Vad. — *Transactus arundine. Tractus* A. unde *trajectus* fieri potest. Sed nihil mutandum. Lucan. IX, 824 : « Perque caput Paulli, transactaque tempora fugit »; v. 828 : « Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Murri Transactus ». Cf. III, 586. *Pithon* genere mascul. apud Senec. Herc. OEt. 92, Medea, 700, Herc. fur. 455; Lucan. V, 79, VIII, 148. Alias *anguis* feminino sæpe usurpatur, ut docet Heins. ad Ovid. Met. IV, 494. Schr.

602. *Sanguinis et casu prolixa* solus Vad. habet.

603. *Hic et* pro *Illic* notavit vir doctus in marg. Trogn. Sed et aliis locis *illic* et *hic* continuare Avienus, vel promiscue ponere solet. Conf. vs. 478 seq. Cæterum videtur Avienus hunc versum ad formulam Virgilii composuisse, Ecl. I, 43 : « Hic illum vidi juvenem, Melibœe, quotannis Bis senos cui nostra dies altaria fumant ».

604. *Inter turicremas hic Phœbum.* Clare hæc synonyma docent ethnicum fuisse Avienum, forte Macrobii amicum. Schrad. — Macrobii amico antiquiorem esse Nostrum, ostendo in Prœm. Non solum ethnicum se hoc loco profitetur, sed et commoratum aliquando in Græcia, et quidem eo tempore, quo nondum eversa Deorum templa erant, hoc est, ante Theodosii tempora, ut qui se Apollinem Delphicum inter aras veneratum esse significet. Ad *turicremas aras* confer v. 519 et 802 : « Icaros ignicomo Soli sacra, namque Sabæi Turis ibi semper vaga fumum nubila volvunt ». W.

605. *Nunc ut quæque. Nunc age ... expediam* formula transitionis est, poetis frequens. Vide Virgil. Georg. IV, 150, Æn. VI, 759, VII, 40, XI, 315; Lucret. VI, 1087. Schr. Et verbo *expediam* hoc modo sæpius utitur Noster, ut v. 359, 1331. W.

607. *Cymbæ ducatur cursus ab unda. Ab unda* Ven. Ambr. et V. *ad undam* Pith. Sed hoc est sana corrumpere. Ubique fere Dionysius, et Dionysium sequutus Avienus ab Occidente incipit, ut v. 472 : « Hic rursum occiduis Europam fabor ab

Gurgitis occidui : precor, adspirate, Camenæ,
Inter et oppositas intendite lintea terras.
Gadir prima fretum solida supereminet arce,
Adtollitque caput geminis inserta columnis.
Hæc Cotinussa prius fuerat sub nomine prisco,
Tartessumque dehinc Tyrii dixere coloni;

oris »; et conf. v. 265, 394 et 395. SCHR. — *Cursus ab unda* exhibet Cusp. cum Vad.

609. *Intendite lintea terras. Linea* Ven. Pith. *lintea* Trogn. Madr. Huds. (Vid. Obs. Schrad. p. 49.) Sic etiam correxerunt Vlit. ad Grat. 35; Wasse ad Sall. Fragm. p. 263; Heins. ad h. l. SCHR.

610. *Super eminet* divisum scribit Pith. sed conjunctam scripturam *supereminet*, quæ in reliquis est, probat Schrad. collatis Virg. Æn. VI, 857, X, 765; Ovid. Trist. I, 2, 49.

611. *Geminis inserta columnis*, media inter duas columnas jacet. Prisc. v. 462 : « statuas hæc Herculis inter A Tyriis colitur ». Nempe columnas Herculis intelligit, quas Avienus solet simpliciter *columnas* adpellare. Vid. v. 277 et 414. W.

612. *Hæc Cotinussa prius. Cotynusa* A. Κοτινοῦσα Dionys. v. 455. Tzetz. Chil. VIII, 688; Prisc. v. 463: et hanc scripturam in conjecturis præferebat Hudsonus. Sed alio nos ducit analogia; quippe Κοτινοῦσα contractum est ex Κοτινόεσσα, ἀπὸ τῶν κοτίνων, ut Ἐρικοῦσσα, Πιτυοῦσσα, ex Ἐρικόεσσα, Πιτυόεσσα. Vide Salm. ad Solin. p. 68, a. G. Hanc etiam scripturam codices optimi servare solent. Sic *Pharmacussa* in Suet. Jul. 4; *Arginussa*, Cic. Off. I, 24. Hinc in Or. mar. v. 148 secure lego: *Ophiussam ad usque*, pro *Ophiusam*, quod habent Ven. et Pith. De Cotinussa Plin. lib. IV, 22, s. 36: « Majorem (Gadium) insulam Timæus Cotinussam apud eos vocatam ait »: ubi bene *ab oleis*, pro *apud eos*, vel *a poetis*, legendum vidit Voss. ad Mel. p. 781 Gron. Add. schol. ad Arist. Plut. v. 586. SCHR.—*Sub nomine prisco.* Sic in Or. mar. v. 682 : « Arelatus illic civitas adtollitur, Theline vocata sub priore sæculo, Graio incolente ». SCHR. Vocula *sub* apud Nostrum sæpe solet παρέλκειν. Vide not. ad v. 81 et 175. W.—*Cotinussa* scribunt Cusp. Vad. Pith. Huds.

613. *Tartessumque dehinc Tyrii dixere coloni.* Additamentum Avieni. Simile huic Or. mar. v. 85 : « Hic Gaddir urbs est, dicta Tartessus prius »; v. 267 : « Gaddir hic est oppidum : Nam Punicorum lingua conseptum locum Gaddir vocabat: ipsa Tartessus prius Cognominata est ». Add. Plin. IV, 22 : « Majorem Timæus Cotinussam apud eos vocatam ait: nostri Tartesson adpellant, Pœni Gadir, ita Punica lingua sepem significante ». Sallust. fragm. Hist. II apud Prisc. « Tartessum Hispaniæ civitatem, quam nunc Tyrii mutato nomine Gaddir habent ». Sed errant. Vid. Bochart. G. S. p. 608. (Chan. lib. I, c. 34.) SCHR.—*Tyrii dixere coloni*, possis e Virgilio ductum credere, Æn. I, vs. 12.

ara quin etiam Gades hanc lingua frequentat,
us quippe locum Gaddir vocat undique septum
ere præducto. Tyrii per inhospita late
ora provecti, tenuere ut cespitis oram,
stituere domus; dant hi quoque maxima templa

'arbara lingua non diversa ed synonyma cumulantur. s omnia solis Phœnicibus ro *Gades* requiritur inte-*ddir*, ut Or. mar. 267. Cf. ad Sall. p. 50. Schr.— *anc* scribunt Cusp. Vad. l Hudsonus, nescio unde, idit. Ego vero malim re-*ides*, quia hoc vulgatum et n vocabulum, quod origine n, et ex Gaddir formatum rsu demum sequente in-

'*ocat undique septum*. Varie verbum *sepio* et nomen m alii solent *sæpio* et *sæpes*. scripturam damno: secun-sfero, quia sic sæpius in 'irgilii Mediceo. Schr. — 1. ad Copam, vs. 28, pro tiam in gelida sede lacerta lt *sepe*: quod probabat Ou- Calp. III, 95, corrigens: ius latitans vicina sepe sub Ianc tamen emendationem . refutat hujus op. tom. I, scribitur a nonnullis *sæpes*, Pierio ad Virg. Ecl. I, 54, adverbium *sæpe* ejusdem, riginis: quem sequitur No- Cenot. Pisan. p. 485. Sed sioni nonnumquam ansam Hinc male Davis. ad Cic. ib. I, cap. 7: « adaugescit scopulorum sæpe repul-luit reponere *repulsu*, non *sæpe* esse substantivum : nam ventus *repulsus* dicitur *scopulis*, ut apud Vitruvium, lib. I, 6: « Venti ad angulos frangantur, repulsique dissipentur ». Et Lucan. IX, 450: « scopulisque repulsus ». Nos vero, ut errorem quam maxime prævitemus, *sepes* et *sepire* scribere decrevimus. Ed. — *Gadir* scribunt omnes antiquæ, item Huds. Hic tamen alios *Gaddir* malle observat, et Salmasium citat in Exerc. Plin. pag. 202. Idem Schraderus requirit.

616. *Aggere præducto*. Sil. Ital. X, 411: « fossas instant præducere muris ». Schr.

617. *Æquora provecti*. Non probo conjecturam Hudsoni: *provecti tenuere, et cespitis ora Constituere domus*. Nulla enim mutandi ratio sine MSS, neque in ora tantum domus statutæ. Tueor quoque scripturam *domus*, quia sic et v. 1064: « Mutavere domus »: neque aliter in Livii codd. inventum. Vid. Drak. ad III, 29, 5. Schr.—Antiqui Cusp. Vad. Pith. ediderunt *provecti tenuere ut cespitis oram*, quod quibusdam mendosum visum est. Viri docti manus in marg. exempli mei edit. Cusp. emendavit *tenuere hanc cespitis oram*. Ego tuendam antiquam lectionem arbitror, facta post *provecti* et *oram* distinctione, hoc sensu: Tyrii late provecti per æquora, postquam oram istam maritimam occupaverunt, hac etiam in insula constituere domus.

618. *Domus* edidit Pith. et Huds.

Amphitryoniadæ, numenque verentur alumnum.
Insula se propter Gymnesia tollit ab alto,
Ac dilecta vago pecori consurgit Ebusus,

domos Cusp. et Vad. Prius defendit Schrad. quia sic et v. 1064. Atque ibi Cuspin. et Vad. quoque tenent *domus*. — *Dant hi quoque maxima*. *Dant* præsens pro præt. perf. posuit. Imitatur Virg. Æn. IX, 266: « Cratera antiquum, quem dat Sidonia Dido ». Georg. I, 279: « tum partu Terra nefando Cœumque Iapetumque creat, sævumque Typhœa ». Avienus supra vs. 492: « Cyllenæ finibus olim Quæ petit Hesperii freta gurgitis ». *Dare templa* sæpe dixit Ovidius in Fastis. Schr.

619. *Numenque verentur alumnum*. Pro eo Heins. ad Ovid. Met. IV, 421, conjecit « et numen venerantur alumnum ». Sed *vereri Deos* quum apud alios reperias, tum apud Ciceronem et Livium. Vid. Drak. ad Liv. V, 28, 4. Schr. — Singularem templo Herculis apud Gaditanos reverentiam et religionem fuisse indicat Silius, III, vs. 30: « Sed nulla effigies simulacraque nota Deorum: Majestate locum et sacro implevere timore ». W.

620. *Insula se propter*. Avienus ordinem invertit, et Gymnesiam ante Ebusum nominat. Rectius Manil. IV, 637: « primamque intrantis in Orbem Oceani victricem Ebusum, et Balearica regna ». Confer Hill. Schr. — *Gymnesia*. Dionysio et Prisciano sunt Gymnesiæ. Pariter, ut hic, Avienus in Or. marit. 467: « Post hæc per undas insula est Gymnesia, Populo incolarum quæ vetus nomen dedit, etc. » secutus Veteres, quos reprehendit Steph. Byz. Γυμνησίαι, δύο νῆσοι περὶ τὴν Τυρσηνίδα· οὐχ' ὡς τινες, μία. Attamen etiam Strabo, lib. II, p. 184 de insulis, οὐ πολλαί, ὧν εἰσὶν ἥ τε Γυμνησία καὶ Ἔβυσος, nisi ibi legendum sit αἵ τε Γυμνησίαι, ut lib. III, pag. 240: Αἵ τε Γυμνησίαι νῆσοι προκείμεναι πλησίον, καὶ ἡ Ἔβυσος, ἀξιόλογοι νῆσοι. Schr. — Diversas Geographorum veterum sententias de nomine, numero, situ Gymnesiarum vel Balearium insularum exposui in Exercit. de Antt. Bal. c. 1, § 1, 2 sq. W. — *Gymnesia*. Baleares duas olim Gymnesias dictas fuisse Geographi memorant, ἀπὸ τῆς γυμνότητος, i. e. a nuditate, quod incolæ nudi aliquandiu vitam egisse dicantur. Baleares autem ἀπὸ τοῦ βάλλειν, i. e. a jaculando. Ed.

621. *Ac dilecta vago pecori consurgit Ebusus*. Hæc probantur Veterum testimoniis apud Bochart. Chan. I, cap. 35. Schr. — Adducit quidem Bochartus plura Veterum loca, quibus natura Ebusi describitur, illud vero, quod Avienus hoc loco de ea insula prædicat, multa aluisse pecora, et bona pascua habuisse, diserto alius scriptoris testimonio nondum adprobatum legi. Potest tamen huc trahi Diodori Sic. locus, lib. V, p. 297, ed. Rhod. ubi ait, in proventibus insulæ maxime commendari lanam, propter insignem ejus mollitiem. Unde oves Ebusi maxime laudatas fuisse adparet, quas et Avienus sub *vagi pecoris* nomine præcipue intelligit. Nam oves et capellæ poetis dici solent *vagæ* et *errantes*. Virgil. Cul. v. 47.

liniæque arces, et inhorrens Corsica silvis :
idesque dehinc tumidis se fluctibus edunt
ılæ, et inserto canescunt undique ponto.

ılpurn. V, 5, 15. W. — *t Ebusus*. Pariter Priscian. : « hinc frangitur æquor . Invenerunt ergo in suo pud Dionysium, vs. 457: Ἐβοῦσος. Infeliciter autem ad Strab. II, p. 154 defen- Βοῦσος. Schr.

Sardiniæque arces. Recte. Sic bitur Sardinia a Claudiano, ld. vs. 511 : « quæ respicit Immitis, scopulosa, pro- bitisque sonora Fluctibus: infamat navita montes ». Is *nsanos montes* vocat nomine Vid. Liv. XXX, 39; Flo- 35. Τὰ μαινόμενα ὄρη etiam ɔo, III, 3. Schr. — Omni- tes in Sardinia conspicuos Avienus, ubi ejus *arces* no- Nam arces loca quælibet ἄκρα. Hinc Virgilius *Rhi- Rhodopeias arces* dicit Georg. IV, 461; Gratius *Ætnæas* ob eamdem caussam insulas pellare Noster arces solet. 630, 655, 661. Cæterum, Insani montes Sardiniæ, a dicantur, apud neminem ıe fatetur Glareanus ad Liv. o suspicor hanc rationem esse, quod in iis montibus m venenatum, sive Sardoa asceretur, quæ insanos red- mines, et risu immodico credebatur. Vid. Serenus 431. Similiter ora quædam uxini, Δάφνη μαινομένη, a ısana nomen habuit, quam nio, Carm. de Ostr. vs. 39 m Propontidis actam » dici ad eum locum (huj. op. tom. I, p. 286 sq. Ed.) W.—*Et inhorrens Corsica silvis*. Adposite Theophr. Hist. Plantarum, V, 9, et Diodorus Sicul. lib. V, pag. 295: ἡ δ' ὅλη νῆσος εὐμεγέθης οὖσα, πολλὴν τῆς χώρας ὀρεινὴν ἔχει, πεπυκασμένην δρυμοῖς συνεχέσι. Talis etiamnum est. Vid. Boswell. p. 24. Schr. — Montes Corsicæ memorat Rutil. I, 431, quibuscum silvæ conjunctæ. *Inhorrens silvis* dixit, ut Virgilius, Georg. I, 314, « messis inhorruit », et Æn. III, 23, « hastilibus horrida myrtus »; et ipse Noster, v. 1037: « Horrescitque comis nemorum ». Nempe *horrere* poetis omnia dicuntur, quæ dense succrescunt, vel eriguntur. W.

623. *Æolidesque ... Insulæ*. Hoc singulare, ut notat Huds. ad Dion. 461, pro *Æoliæ;* nihil tamen muto. Justinus, IV, 1, 11, citatus ab Hudsono : « Accedunt vicini et perpetui Ætnæ montis ignes, et insularum Æolidum, veluti ipsis undis alatur incendium ». Diod. Sic. V, 7: Μεταβιβάσομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὀνομαζομένας Αἰολίδας· et V, 12 : ἐπεὶ τὰ περὶ τὰς Αἰολίδας νήσους διήλθομεν. Schr. — De permutatione horum nominum jam dixi ad Priscianum, vs. 475. W. — *Æolidesque* dedit Cusp. Pith. Huds. *Æoliæque* legere jussit Camers ad Prisc. 475, eumque sequutus est Vad. quia Æoliarum et Æolidum insularum discrimen norant. Sed tamen ipsum Avienum sic scripsisse, nondum liquet, quia discrimen illud nominum Veteres non perpetuo observasse certum est. Vid. not. ad Prisc. v. 475.

624. *Inserto canescunt undique*

Has dudum tenuit rex Æolus: Æolus illic
Hospita jactatis indulsit litora nautis,
Æolus imperio summi Jovis arbiter alto
Impositus pelago est, effundere carcere ventos

ponto. Sic v. 32: « Mæotida Tethyn Intrat (Tanais) et inserto freta pellit vasta fluento »; v. 1160: « Dividit (Euphrates) inserto mediam Babylona fluento ». Ad *canescunt* cf. vs. 1379: « Ima jugi exstantis vestigia gurgite canent ». Schr. — Addi possunt vs. 104 et 144. Significat iis verbis Avienus, insulas Æolias interfuso mari et interjectis æstuariis circum circa adlui, ut naturam earum, propter quam Πλωταὶ adpellatæ, et adjectam rationem Dionysii, v. 466, exprimat, Οὕνεκα μέσσον ἔχουσι περίπλοον ἀμφιέλικτον. W.

625. *Has dudum tenuit rex Æolus.* Naso, Metam. XIV, 223: « Æolon ille refert Tusco regnare profundo, Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos ». Aliorum poetarum loca paullo post adducimus. W.

626. *Hospita jactatis indulsit litora nautis. Jactatis*, ut supra de Cadmo et Harmonia, v. 542: « nam longo jactati sæpius orbe », ad exemplum Virgilii, Æn. I, 3: « multum ille et terris jactatus et alto ». Describit autem hoc versu Avienus hospitalitatem Æoli, ut Dionysii φιλοξείνου βασιλῆος, et Homeri, Odyss. X, vs. 14, exprimat, qua *nautis* advenientibus *indulsit*, concessit, aperuit *litora* sua ad escendendum. Et utitur iis verbis, quibus apud poetas advenæ solent, hospitium petentes. Apud Virg. Æn. VII, 229, Ilioneus: « Dis sedem exiguam patriis litusque rogamus Innocuum »; et apud Val. Flacc. IV, 736, Echion ad regem Lycum « Dicta lectos fama est si nominis u Hæmonii subiisse viros, d fessis ». Contra Noster d quibusdam inaccessis dicit « Horum aliæ duris reseran tora nautis ». W. — *Indu nautis* habet Venet. et Pi omnino. Cuspinianus, nesci aberrans, an consulto, edi *sit litora nautis*, quod non Camers ad Prisc. 475, scr *inclusit lintea nautis*, per chen, inquit, i. e. naves, a jus auctoritatem temere est Vad. et duram poetæ nem obtrusit, etsi salva tentia. Plenior adsertio rec ctionis ex justa interpretat tenda est, quam priore hu parte dedi.

627. *Æolus imperio sum.* Potestatem ventorum Æol concessam prædicant poet dum Homerum, Odyss. X, Virgil. Æn. I, 65: « Æole, tibi Divum pater atque h rex Et mulcere dedit flu tollere vento ». Item Val. I 591: « Intonuit donec pa æthere ventis Omnipotens, que dedit, quem jussa ver cohors ». Addendus Sili 492. Quibus de caussis Æo lis carcerem ventorum, et rum imperium adtribuerin de ea re disputant Riccius, Hom. LII, et Heyn. V. C. E Æn. I, t. II, p. 130, novæ

628. *Effundere carcere*

sedare salum. Septem sese æquoris æstu
ergunt arces, septem quas æquoris æstu

egendum « et fundere car-
itos, Et sedare salum ». Nam
oque Avienus *et* venuste re-
Sic vs. 550 : « Et motantur
et coeunt sibi vertice saxa » ;
: « Jugera... Et grege nuda
et sunt cultoribus orba ».
rgilius hac in re eamdem
onem habet lib. I, vs. 62 :
que dedit, qui fœdere cer-
premere, et laxas sciret
ssus habenas ». Schr.
Septem sese Emergunt arces.
uidem Poeta *arces* vocare
nque insulas solet, propter
tes montes et scopulos, ut
i22 jam notavimus, sicut et
ut vs. 606, 666 ; sed hic
e illud vocabulum de Æo-
atur, cum significatione re-
lis vel aulæ Æoli, quemad-
Virgil. Æn. I, 56, dicit :
sedet Æolus arce ». W. —
nt arces sese æquoris æstu * *
uit. Verba illa *sese æquoris*
ile hoc loco ponuntur. De-
nnulla hisce similia : « incu-
ulciber olim Hic habuit ».
— Vix probabile, quia Dio-
nihil simile habet. Deinde
ommoda Vulcani mansio in
ubi Ætna, aut ad Lemnum.
tamen videtur *habuit*. Pro-
s esset : « Septem sese æquo-
i Emergunt arces Plotæ co-
ie : sedem Hanc habuit ».
Metam. V, 496 : « hos nunc
sa penates, Hanc habeo se-
Plotas memorat Dionysius,
sam nominis addit vs. 465,
nemorat etiam Priscianus,
: « Quas septem numero
nt, cognomine Plotas : Quip-
pe viam ratibus pelago dant undi-
que vasto ». Schr. — Mihi videtur
Avienus nomen *Æolus*, quod men-
doso *æquoris* simile est, pro more
suo repetiisse, atque ex imitatione
Virgilii, quem totus hic locus re-
spicit, scripsisse : « celsam rex
Æolus aulam Hic habuit ». Sugge-
runt hanc emendationem loca Vir-
gilii, Æn. I, 56 : « celsa sedet Æo-
lus arce » ; et vs. 140 : « illa se ja-
ctet in aula » ; alia ipsius Avieni
loca, in quibus *aulæ* voce ad desi-
gnandam regis sedem utitur, ut
vs. 664 : « Hanc super est tellus
Ithaci vetus aula tyranni » ; v. 1200 :
« stat maxima Beli Aula » ; v. 1217 :
« Hæc quum Pandionis letum com-
poneret aulæ ». Maxime autem ver-
sus 955 huic loco plane similis et
adpositus : « Hanc urbem quondam,
magni Jovis ardor, Asopi Virgo...
Aulam habuit ». Wd. — *Emergunt
arces, sese æquoris æstu* * *. Sic mu-
tilatum et repetitis inaniter vocibus
deformem versum exhibent Ven. et
Pith. Lacunam utcumque explere
conati sunt Cuspin. et Vad. « Emer-
gunt arces, septem quas æquoris
æstu Hic habuit » ; nempe *Hic Æolus*.
Quæ lectio utique tolerari, et con-
formis Dionysio haberi potest, si-
quidem ille post Æolum ter nomi-
natum versu 465 subjicit : Ἑπτὰ δὲ
οἱ ταί γ' εἰσὶν, *Septem autem ei*
(Æolo) *illæ sunt.* Et si constaret,
esse eam e bono codice haustam,
nihil amplius requirerem. Interim
hanc lectionem, utpote duobus
editoribus probatam, nec incom-
modam, ipse recepi. Sed recentio-
res varie correxerunt, quos vide
supra.

Hic habuit. Tunc Ausoniam se pandit in oram
Tellus Trinacria et patulo distenditur agro.
Hæc autem trinis laterum procursibus adstat,
Ternaque cæruleis longe juga porrigit undis.
In matutinos Pachynus producitur ortus:
Pars tepet a Zephyro Lilybeia: celsa Peloris
Tota sereniferæ pulsatur flatibus Ursæ.
Hic iter infidum pelagi, miserandaque fata

631. *Se pandit in oram* vitiose expressit Cuspinian. Unde Camers ad Prisc. 478 scribi jussit *pandit in oram*, quod verum est, et a reliquis receptum. Cæterum Pithœus hoc versu perperam interpungit post *tunc*.

632. *Tellus Trinacria. Trinacriæ* A. quod probat Schrader. adlegans Prisc. vs. 466: « Sardiniæ tellus »; v. 521: « Ithaces tellus »; ipsumque Avienum, v. 664: «Tellus Ithacæ »; et v. 679: « Fertilis Æginæ tellus ». Ego nil muto, nam sic et supra Noster, v. 414, *tellus Europa;* ubi et alia exempla adducta vide.

633. *Trinis laterum procursibus. Laterum actus* de eadem Sicilia dicit Prisc. 479, et cf. sup. v. 473. W. — *Adstat.* Sic vs. 318: « Adstat Cyrene propter vetus »; et vs. 376: « Templa Sinopæi Jovis adstant ». Ed.

634. Schraderus emendat *Trinaque,* quia præcedit *trinis,* et Avienus vocum repetitione delectatur. *Trinus* amplius apud eum occurrit vs. 473, 831, et apud Ovid. Calpurn. et alios. Per *juga* intelligit promontoria, ut vs. 233, secundum emendationem nostram.

635. *Pachynos* scribunt Cuspin. Vad. Pith. *Pachynas* Huds. eamque scripturam e cod. A. probat Schr. Conf. ad vs. 129.

636. *Pars tepet a Zephyro.* Higtii conjectura est: « Arx tepet a Zephyro Lilybeia ». Fortasse *pars* sic non ponitur; vs. 371 regio *pars* vocatur: hic alia ratio. *Arx* contra sæpe ita ponitur; v. 186, 684, 957, Or. mar. 314. Sed tamen, an *Arx* in nominativo sic ponitur? Dubito, et hoc me retinet. Cæterum probo lectionem A. *ab Zephyro*, quæ firmari potest collatis vs. 511, 590, 868. Aliter tamen Ovid. Fast. II, 148, nulla variatione notata. Schr. Vad. hic aliter distinguit ac legit: « Pars tepet a Zephyro Lilybeia celsa, Pelori Tota sereniferæ ».—*Celsa Peloris.* D'Orvillius in Sicul. p. 4: « Pelorus humilis admodum e longinquo venientibus adparet, nec nisi post arenosum aliquot M. P. tractum revera surgit »: quomodo capiendus Silius, lib. XIV, v. 78: « Celsus arenosa tollit se mole Pelorus ». Schr. — Et sane *Pelorus* frequentissima poetis forma est, hic tamen Avienus Dionysium secutus est. *Peloriaden* aliquando dicit Ovid. Fast. IV, 479.

637. *Sereniferæ pulsatur flatibus Ursæ.* Sic plane Gratius, Cyneg. v. 55: « Illa vel ad flatus Helices oppande serenæ ». W.

638. *Hic iter* omnes præter Venetam, quæ *Hinc inter*, unde rectius facias *Hinc iter*, nempe a Peloro. Schraderus hic adfirmat, utrumque

ere salo fluctuque hausere voraci
·ates. Urgent angustæ marmora fauces,
ue præcipitant properum confinia pontum.
: parte dehinc celsæ Notus erigit æthræ,
e Libyci furit æquoris. Una ibi Syrtis;
am ulterius freta prolabentia tendunt,

pelagi et *pelago*: neque re editiones observavi. ıraderus aliquando tenut in schedis ejus refortasse in animo habe*llæa*, poetis memorata. :repudiavit. *Sortem*, *fata* alia vocabula, de peri ı nautæ subito implicanıri solere, notavi ad t *miseranda* inprimis ntur eorum, qui mari › perirent. Vid. Ovid. 51 seqq. Virg. Æneid.

vere salo, *fluctuque hau-* Iisdem fere verbis uti-, de balænis: « ipsas 'auce carinas, Involul mox monstra voran-W.

ent angustæ marmora taque præcipitant. Ita stigandus; male *surgent* ıro *urgent* et *arctaque* ıfertur. De Hellesponto ıs, v. 692: « Sestus ubi ıs parvo sale discernunıa sibi lambit confinia i modo *rumpere confinia* Perieg. v. 35: « Separat ısiæ confinia rumpens ». 'vid. Met. XIV, 7. *Ur-* ·onjecerat Ortelius. Si-. I, 406: « Qua fluctus uus urget apex ». Luc. rtus Urget rupe cava

pelagus ». Schr. — *Surgent angustæ marmora fauces* Cusp. et Pith. Hinc Camers ad Prisc. 478 correxit *surgunt angustæ marmore fauces: Arctaque præcipitant.* A quo paullum abit Vad. et scribit *surgunt angustæ marmora faucis*, quod sane probabilius. Sed multo melius ex antiqua Ven. et Pith. lectione Doctissimus Heinsius ad Ovid. eruit *urgent angustæ marmora fauces.*

641. *Arctam præcipitant* habuerunt Ven. Cusp. Pith. recentiores *Arctaque* substituerunt, nescio an ductu Camertis vel Vadiani, qui dudum sic correxerunt.

642. *Celsæ Notus erigit æthræ*, dederunt Cusp. et Pith. Sed contra Vadianus *pressæ Notus erigit æthræ*, haud dubie existimans, quum pars cæli australis alias dicatur depressa, borealis erecta, male hic Notum *celsæ æthræ* tribui. Sed erravit. Nam *celsam æthram* Avienus dicit, qua Notus spirat, quia mediam intelligit, qua Sol est altissimus. Vid. adnot. ad v. 89.

644. *Ast aliam ulterius freta prolabentia tendunt.* Fortasse melius legas *pandunt*, vel *tundunt*, pro *tendunt.* Notandus autem Avienus, e cujus verbis nemo non conficeret, Syrtim minorem esse magis orientalem majore: quum tamen contrarium verum sit. Dion. quem sequitur, vacat culpa, nam minorem vocat ἑσπερίην. Schr. Mea sententia

Parvaque cæruleo circumsonat æquore Meninx.
Rursus in Hadriacam lembum cogentibus undam,
Et lævum curva pelagus sulcantibus alno,

ipse Dionysius vs. 477-479 perverse loquutus est, qui Syrtim majorem, licet magis remotam, prius nominare videtur, mox, quasi retro versus, Syrtim occidentalem, cui duæ insulæ adjacent. Neque tamen, quum ad alteram (occidentalem) pergens dicit προτέρωσε περήσας, *ulterius trajiciens videbis ἑσπερίην*, hoc Syrti occidentali, ad quam a majore regrediendum est, convenit. Si Priscianum, qui accurate Dionysium vertit, inspicis v. 507, vides errasse eum, qui dicat, a Syrti *majore ulterius pergi* ad minorem *Occiduam*; nam contra est. Itaque corrigendus Dionysius videtur, atque ita intelligendus, ut vs. 477 et 478 ab altera minore ad alteram majorem progrediatur, neque Ἑσπερίην v. 479 trahatur ad præcedens ἑτέρην, sed mutetur in Ἑσπερίης, hoc modo: Ἑσπερίης δὴ πρόσθε δύω νησῖδες ἔασι, h. e. Ante eam Syrtim vero, quæ occidentalis est, duæ parvæ insulæ sunt, quod verum est. Hoc pacto Avienus cum Dionysio plane convenit, et simpliciter *unam* Syrtim atque *alteram ulteriorem* nominans, sub ista priore intelligere minorem, cui insula Meninx adjacet; sub hac majorem videtur; idque magis significat verbo *tendunt*, h. e. extensam vel longius porrectam ostendunt *freta prolabentia*, porro, ulterius labentia; vid. v. 681. Meningem insulam etsi Avienus post Syrtim majorem nominat, non tamen ita situm ejus definit, ut majori adjunxisse videatur. Quod si, perperam majori adjungens, erravit, certe idem erravit Eustathius, qui Dionysium ita inte[...] tatur, ut occidentalem ejus Sy[...] majorem esse, eique duas in[...] adjacere dicat: Περὶ τὴν ἑσπ[...] Σύρτιν, τὴν μακρὰν δηλαδὴ, δύ[...] σαι, Μῆνιγξ καὶ Κέρκιννα. Wd.

645. *Parvaque cæruleo circ[...]nat æquore Meninx.* Ita sam[...]gendum; quum in editionibus P[...] esset *Mixam*, et in Madrit. *Mi*[...] corrupte. Huds. Probo *Me*[...] quod jam in textum recepit H[...]nus. *Meninx* etiam Ortelius, [...]statur Burm. ad Ovid. Met. I, [...] qui et *circumsonat* hoc in loc[...]tur, additque v. 829: « Multa[...] cumsonat istam Oceanus ». C[...]tit in emendatione *Meninx* W[...] ad Sall. Jug. cap. 80. Heinsi[...] *Nesis* (e Græco Dionysii du[...] rejiciendum est, quia additur [...] et proprium nomen requ[...] Schr.—*Circumsonat æquore m*[...] Ven. et Pith. *æquore nixam* utrique vitiose. Camers ad [...] 508, et Vad. nomen insulæ *M*[...] recte substituerunt, quam [...] et recentiorum conjecturæ in[...]runt. Camers præterea obs[...] ab Avieno hic insulam *Cerc*[...] omissam esse, cujus Dionys. et [...] mentionem faciunt. — *Circum*[...] Noster tamen v. 149: « Trin[...] pelagi circumtonat unda ». [...] sæpe mutantur. Ed.

646. Cuspinian. mendose: [...] *Hadriaticum lembum cogentib*[...]*dam*, quamvis Ven. et Pith. r[...] *Rursus in Hadriacam lembum* [...]*tibus undam*. Eumdem in m[...] Cuspinianum correxit Camer[...] modo citato.

.e Graii Diomedis-gurgite promit,
spectans et Iapygis arva coloni.
ım motæ quondam tulit ira Diones,
m per celeres extorrem traxit Iberos :
ıs huc diræ misit furor Ægialeæ.
si quis rate rursum cærula currat
ı, et Eoos cymbam producat in ortus,

omit dubitabat Schrad. esset *promet.* *illum motæ quondam* 's. *Tulit illum huc*, i. e. : coegit, ut Virg. Æn. ıbant acti fatis maria m». Mox versu 657: c extulit», i. e, exegit, et in exteras regiones :it. W.

ıam per celeres...Iberos. loctus in Misc. Obs. ': « Neuter commenta- ıit, (neque Hudsonus, ıs) mendam hic inve- 'n non dubito, quin :rit *celebres :* nam Dio- 85 habet τριλλίστων». ıen favet ipse Avienus, Iberus Hæc freta velo- ıæpe phaselo». Et velo- itis in locis laudi tribui , multis exemplis evinci — *Extorrem traxit Ibe-* ›nvenit longo itineri et bus producto. — *Tra-* significat vim numinis nperium. Notum illud s : « Ducunt volentem m trahunt». Ov. Epist. :d me mala fata trahe- ot. ad Eleg. de Spe, v. 2. ıs ad Dion. 485 fatetur: comperimus a quo- um fuisse, in Hispa- e eum (Diomedem) pervenisse». Discere tamen Hillius potuerat e Silio, XVI, 368 : « Ipsum Ætola, vago Diomedi condita, Tyde Miserat»; et III, 366 : « Et quos nunc Gravios violato nomine Graium OEneæ misere domus, Ætolaque Tyde». Vid. Drakenb. Forte tamen fundus traditionis unicus est nomen Tyde, quod Tydeo, Diomedis patri, congruere videbatur. Idem.

652. *Misit furor Ægialeæ.* Est enim græce Αἰγιαλεία. Deinde sic V. Præterea sic Prisc. v. 514 : « Conjugis incestæ per fraudes Ægialeæ», ut ibi Papius e codd. edidit. Denique omnia nomina latina et talibus Græcis formata efferuntur *e* longo, Cassiopéa, Calliopéa, Cymodocéa, Cytheréa, Deiopéa, Galatéa, Penelopéa, Pasiphaéa. Adsigno autem hanc orthographiam iis, quæ oriuntur a simplicioribus in η sive *e*, ut sunt modo enumerata omnia ab *Ægiale*, *Cassiope*, *Calliope*, et sic porro. Pariter v. 739 scribendum censeo *Erithea*, et v. 1039 *Anchialea*. Schr.—*Ægialeæ* scribendum monet Schrad. Editt. tamen omnes habent *Ægialiæ*.

653. Pro *currat* cod. A. obtulit *verrat*, quod rejicit Schrad.

654. Ad verba *et Eoos*, etc. Schrad. confert vs. 1210 : ad *protinus arces* v. 661. Atque ut mox *huc cura fidesque Colchos Extulit*, sic paullo

Absyrti cautes et crebras protinus arces
Inveniet. Colchos huc quondam cura fidesque
Extulit, insanam sectantes Æetinen.
Nec procul Ionii per terga Liburnides adstant:
Inque Notum post dira Ceraunia carbasa si quis
Torqueat, et tepidos lembum declinet in axes,
Ambraciotarum succedent protinus arces,
Alcinoique domus pandetur Corcyra rursum,

ante v. 650: « huc illum tulit ira Diones ».

656. *Invenient* perperam scripserunt Ven. et Cusp. *Inveniet* Cam. ad Prisc. 517. Vad. Pith. Huds.

657. *Insanam sectantes Æetinen.* Ita e Græcis Dionysii. Antea in editione Pithœi *inent* **, in editione Madrit. *intent* **. Huds.—Sero! eamdem medicinam dudum fecerat Is. Vossius, uti frater Gerardus testatur ad Valer. Flacc. VII, 183. Fecerat itidem N. Heinsius ad Ovid. Her. VI, 103. Schr.—Et ante hos omnes dudum fecerant Cuspin. et Vad. sic edentes. W. — Corrupte hunc versum protulit Ven. et Pith. *insanam sectantes et inent* **, sed Cusp. et Vad. integre et correcte sic: *insanam sectantes Eetinen*, quod ipsum postea, vel horum auctoritati, vel suo ingenio obsequuti repererunt Vossius, Heinsius, Hudsonus. Pariter infra recurrit *Æetine* v. 1220. — *Æetinen.* Medeam, Æetæ regis Colchorum filiam, insanam amore Jasonis, quam, quum pater comperisset rapto vellere cum Jasone aufugisse, magnis cum copiis frustra insequutus est. Ed.

658. *Per terga Lyburnidis* scribit Cusp. mendose: rectius *Lyburnides* Vad. *Libyrnides* Pith. et Huds. *Liburnides* Camers ad Prisc. 518.—
Sic dictæ a Liburnia, hodie
tia, parte Illyriæ Austriacæ ad
Hadriaticum. Ed.

659. *Post dura Ceraunia.*
incongruum, nec satis viole
Lege *dira*. Talia enim singu
poetis, Hor. Carm. I, 3, 20.
Am. II, 11, 19: « Et quibu
neant violenta Ceraunia saxis »
— *Dura Ceraunia* Cusp. et
dira Camers l. c. et Vadian.
sæva Ceraunia dicit Prisc. v. !

661. *Ambraciotarum succedi*
tinus arces. Lege *succedent*, ı
pandetur, v. seq. Dionys. ρα
quod ad utrumque pertinet. I
modo v. 402: « Si conferre sil
quam velit... Singula versan
succedet imago ». Schr. — '
corrupte *Ambracio taurum suc*
Cuspin. emendavit *Ambraciæ*
succedunt. Vad. *Ambraciæ ex*
succedent. Pith. demum hic
reperit *Ambraciotarum succedi*

662. *Alcinoique domus.* Sic
Æn. VIII, 422: « Vulcani dom
Vulcania nomine tellus ». Sol.
p. 51 A. « Miletos Ioniæ
Cadmi olim domus, sed ej
primus invenit prosæ oratio
sciplinam ». Idem pag. 31. D. «
Syrtis ostentat oppidum, C
vocant... quæ domus Calli
poetæ fuit patria ». Schr.—(

/ra compta solum, locupleti Corcyra sulco.
super est tellus, Ithaci vetus aula tyranni,
is et toto raptati sæpe profundo.

n. ter *Cercyra*, ut Dionys. ınc tamen nemo alius se- . Ita apud Front. I, 12, *lversus Corcyræos* plerique ı habent *Cercureos*, ut ad- ıdendorp. Hic tamen ad- ausum se esse *Cercyræos* in contextu, quia cæteri ıntum ipse sciat, *Corcyreos* Audentior forte fuisset, t in principe edit. Ven. sic exhiberi. In nummis ıud Harduinum et Span- ıemper legitur Κορκυραίων , neque dubitat Spanhem. ue apud Herodotum et ta sit legendum. At Qui- Corcyra, p. 11, utramque ı ex Eustathio probavit: errima scriptura fuit Cer- κυρα, sed mox ε in ο ab- in Methone, Mothone; Beronice) Corcyra pla ıe nummi forte, in quibus Κορκυραίων, recentiores e plerique, quos publi- luinus, sub Imperatoribus :ussi sunt. Schr.—Itaque t Avien. qui ambo fuerunt ratoribus Rom. scripse- ρα et *Corcyra*, neque ad- ectio Ven. Ad hoc Noster ır animum advertisse.

cyra compta solum. Diony- . Ovid. Met. XIII, 719: Phæacum felicibus ob- s Rura petunt». Hygin. «Corcyra, ager bonus». ll. Rh. IV, 983. Hinc in ιος fertilis. Vid. Pellerin. ı4. Schr. — *Compta* vide- gantiam culturæ et ordinis in agris, viridariis, arboribus, vineis, respicere, quoniam *compti* proprie capilli dicuntur bene compositi. Hinc eadem metaphora Noster infra uti videtur vs. 1238: «Æquora terrarum gravibus componere rastris». W.—*Locupleti Corcyra sulco. Sulcus* pro agro arato et frugifero, ut describit Virg. Georg. I, 45. Idem Georg. II, 518: «Proventuque oneret sulcos, atque horrea vincat». Rutil. I, 149: «Interea Latiis consurgant horrea sulcis». Similiter Tibull. IV, 1, 185, «ditantes horrea sulcos» dicit, ad quem locum vid. Heynius; nost. ed. pag. 269. Ed.

664. *Tellus Ithaci vetus aula tyranni*. Lege *tellus Ithacæ*. Dionys. v. 495 Ἰθάκης ἔδος. Prisc. 521: «Ithaces atque aspera tellus». Vide ad vs. 632. Mox distingue: *tyranni Exsulis, et toto raptati sæpe profundo.* Pro *raptati* Withof. *jactati*. Sed dubito. Nam Lucretius, quem sæpe sequitur, VI, 339: «Æthere raptavit toto». Schr.—*Hinc super* legit Vad. sed solus. Lectio *tellus Ithacæ* sane magis convenit Virg. Æn. III, 272: «Effugimus scopulos Ithacæ, Laertia regna, Et terram altricem sævi exsecramur Ulyxi», atque his Ovidii, Met. XIII, 711: «Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque, Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyxei». Sed propterea vulgatam lectionem nolim deserere, cui et favet v. 524: «Tarentum...Amyclæi suboles prædura tyranni».

665. Pro *raptati* Withofium *jactati* maluisse, refert Schrad. Id

Plurima præterea consurgunt gurgite saxa,
Quæ protentus aquas Achelous pulcher oberrat;
Amnisusque dehinc alias circumfluit undâ,

quidem Nostro sæpius usurpatum, ut 542 et 626, sed repetiti non minus elegans, variationis caussa, cujus Avienus studiosissimus est, adhibitum videtur, et erroribus Ulyssis inprimis aptum est, qui continuo in alia aliaque loca et maria actus memoratur. Sic Val. Flacc. IV, 402: « inde per urbes Raptatur Graias, atque ardua flumina ripis ».

666. *Plurima præterea consurgunt gurgite saxa.* Burmannus ad Val. Flacc. III, 594, hos Avieni versus citans, saxa pro montibus et abruptis locis accipit, per quæ Achelous cadat. Sed *saxa* hic sunt insulæ, νῆσοι, ut Dionysius habet v. 496. Sic Avienus, v. 606: « Ordine quo steterint pelago circumflua saxa »; v. 691: « Saxa mari profert circumflua ». Val. Flacc. IV, 512: « Jamque et ad Ionii metas, atque intima tendunt Saxa ». Idem, II, 383: « Ægæi scopulos habitare profundi »; et pariter Manil. IV, 639, *scopulos* pro insulis dixit. Schr. — Eadem sententia est Salmas. Ex. Plin. p. 504, ubi Avienum sæpissime montes, saxa, scopulos nominare, quos Dionysius νήσους, etiam hoc loco probat. W.

667. *Qua protentus* conj. Huds. Schradero non admittente, quia Dion. ὅσσας ἀμφὶς ἑλίσσει, quæ Achelous oberrat: *protentus aquas* Ven. Cusp. Vad. Pith. *protentus aquis* legit Camers ad Prisc. 524, quod tamen usus Avieni refutat. Ad *oberrat* conf. v. 162.

668. *Dehinc alias circumfluit unda.* Heinsius et Higtius pro *alias...undas* legebant *alis...undis.* Quod Hudsonus edidit: *alias circumfluit unda*, ineptum est: nam prætulit *saxa*, non *insulas*. An forte ad amnem respicit? Non puto. Itaque sic scribendum conjicio: *alias circumfluit arces*, ut ante *arces*, insulas. Schr. — Sed cur non credamus Avienum respicere πρὸς τὸ σημαινόμενον? Vera ergo Hudsoni videtur lectio. Wern. — *Amnis usque* vitiose Cusp. et ed. Madr. Unde varia et mira finxit Camers ad Prisc. 524. Primo legit *Adnisusque* (Achelous) *dehinc alias circumfluit undis.* Deinde conjicit *Amnensesque dehinc alias*, id est, propter amnem sitas. Et quamvis obstare videat Græcum auctorem, qui Ἀμνισοῖο habet, tamen hoc ipsum de Acheloo circumfluente exponit. Reliqua vide apud ipsum. Recte autem Pith. *Amnisusque* Vad. *Amnissusque.* Uterque porro: *alias circumfluit undas.* Hudsonus distinguit et emendat *Amnisusque: dehinc alias circumfluit unda.* Sed hoc græco adversatur v. 498, qui insulas boreales Amniso, vel respectu Amnisi, dicit. *Alias...arces* vult Schrad. quæ violentior est mutatio. Ego Hudsoni conjecturam prætulerim *alias circumfluit unda.* Sed quocumque modo emendetur hic versus, id certe manet, Avienum a sensu Dionysii aberrasse. Nulla enim ratione dici potest, insulas, quæ deinceps nominantur, Amniso amne circumflui. Rectius vertit Prisc. 524: « Sed multæ Amnisi Boreæ sub parte videntur », sc. insulæ.

Quæ tamen in Boream vergunt magis; Ægyla parva
Et procera caput turgescunt pulchra Cythera;
Eminet hic etiam saxosa Calauria juxta;
Carpathus hic rupes adtollitur: hæc tamen axem
Respicit occiduum. Nutrix hic Creta Tonantis,
Multa latus, glebamque ferax et opima virentum

669. *Quæ tamen in Borean* Hudsonus conjicit *Qua;* quod refellitur collato Dionysio, v. 498. In Ambr. bene *Borean* et *vergunt* pro *vergant*, quam emendationem certissimam probat latinitas, et quod est in præcedd. *oberrat*. SCHRAD. —*Qua tamen* conj. Huds. Sed contextus requirit *Quæ*. Nempe *quæ in Borean vergunt, sunt Ægyla*, etc. Pro vulgato *vergant* Schraderus ex Ambr. scribendum contendit *vergunt*, quomodo etiam Camers legit ad Prisc. 525. Pro *Ægyla* Ven. corrupte *aquila* Cusp. *egida*.

671. *Saxosa Calauria*. Calauriam correpta penultima dixisse Avienum h. l. et Prisc. 525, monuit Burm. ad Ovid. Met. VII, 384. Addere debuisset, hoc factum exemplo Dionysii. Producta syllaba reperiri videtur in oraculo, quod ex Ephoro refert Strab. VIII, 574. A. Ἰσόν τοι Δῆλόν τε Καλαυρίαν τε νέμεσθαι. Sed tantum videtur; nam corrigendum Καλαυρείαν, ut Ovid. Met. VII, 384; Pausan. p. 189. SCHR.

672. *Carpathus hic rupes*. Forsan *Carpathia hic rupes adtollitur:* aut *Carpathus hic rupes adtollit; at hæc tamen*, etc. HUDS. *Carpathis* HEINS. Frustra: *Carpathus hic rupes adtollitur* elegante græcismo dicitur ut v. 733: « et muros adtollitur Hermonassa »: et « adtollitur ulnam » Phæn. 1281. SCHR. — *Hinc rupes tamen* Schrad. conj. in schedis.

673. *Axem Respicit occiduum*. Cum Dionysio errat Avienus: debet esse *ortivum*. HUDS. Rectius Priscianus, Dionysium corrigens, vertit v. 526: « Ad radios vergit sed Carpathus », ubi confer Papii et nostram adnotationem. W. — *Hinc Creta* scribit Vadian.

674. *Glebamque fer. et o. virentum*. *Glebæque* Cam. ad Flor. III. p. 505. Sed an insula dici potest *ferax glebæ?* putabam *herbæ, segetis, uvæ!* In edit. Trogn. *glebamque ferax et opima virentem*. Sane junguntur adjectiva duo. Hegesipp. III, 6: « Universa terra ejus opima et ferax ». Solin. c. 21: « Excipit ager Rhæticus opimus et ferax ». Si *opima* cum genitivo probari posset, etiam vulgata *virentum* posset defendi. *Virentia* absolute *viridia*, arbores atque herbæ. Colum. I, 5, 8: « Hæc quum hominibus adferant perniciem, tum et armentis, et virentibus, eorumque fructibus »; et lib. III, 8, 1: « Si rerum naturam acrioribus mentis oculis intueri velimus, reperiemus parem legem fecunditatis eam dixisse virentibus, atque hominibus, cæterisque animalibus ». Juvencus, I, 647: « Quod si pratorum, fruticumque virentia læta Ipse Deus vertit, nostris obnoxia flammis ». Heinsius tres conjecturas hic notavit: *opima virorum*, ad Virg. Æn. II, 782, « opima bidentum », et « virenti Frigitur pelago » In his al-

Erigitur pelago. Cretam super adstitit Ida,
Ida procellosis agitans Aquilonibus ornos:
Nec procul Ægyptum Rhodus adjacet, adjacet oram

tera *opima bidentum* vix ferri potest. Omnino adhuc dubius hæreo, an *opimus* cum genitivo poni possit. Schr.— Mihi satis proba videtur lectio edit. Trogn. Wass.—Et hanc ipse Schr. adscruerat in schedis.—*Culta latus* a quibusdam legi monet Fries. sed hoc ineptum est. *Multa latus* est longa vel spatiosa, (vid. v. 493), et plane exprimit Dionysii Πολλή τε λιπαρή τε. Sic fere Virg. Georg. III, 54: « Tum longo nullus lateri modus ». Sic *plurimus* sæpe Nostro est maximus, longissimus; vide vs. 463, 467: *glebaque ferax* scribit Camers ad Prisc. 529, quod ego vix dici posse arbitror: *et opima virentum* exhibent Cuspin. Vad. Pith. Huds. Meursius in Creta, pag. 1. Ego inhærendum puto plurimarum editionum scripturæ *opima virentum*. Si Virg. Æneid. II, vs. 782, « arva opima virum » dicere potuit, potuit etiam Avienus Cretam *opimam virentum*. Sic Dionysii εὔβοτος cum duobus aliis prædicatis accurate exprimitur. Et *virentia* absolute dici potest pro arboribus et herbis.

675. *Cretam super adstitit Ida.* Creta, quam nutricem Jovis dixit supra vs. 673, ob Jovem ibi educatum, insularum Græco litori adjacentium maxima, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Prima navibus et sagittis uti potuit: prima Minoe duce classe pugnavit: prima literis jura junxit; studium item musicum inde initium cepit. Nomen deducunt alii a Crete Nympha, Hesperidis filia; alii a Crete, rege Curetum: Μακαρόνησον nonnulli, i. e. beatam insulam a cœli temperie adpellatam existimavere. Incolæ Græcis dicti Κρῆται, Latinis Cretenses. Inter ortum porrigitur insula hæc et occasum tractu longissimo, hinc Asiam, illinc Africam spectans: a septentrione *Ægæis et suis*, i. e. Creticis æstibus verberatur: ab Austro Libycis undis perfunditur et Ægyptiis. Longitudo ejus maxima a Samonio promontorio, nunc *C. Salamoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Grabusa*, milliar. Germ. 763 latitudo circa mediam sui partem maxime patens mill. Germ. 15. *Candia* nunc a Metropoli sua indigitatur. En.

676. Schraderus conjicit *agitans Aquilonibus ornos*: et bene confert Horat. Carm. I, 9, 12: « Nec cupressi, Nec veteres agitantur orni ».

677. *Nec procul Ægyptum Rhodus adjacet.* Eodem ordine insulas enumeravit Prisc. vs. 531 seqq. Itaque codices olim Dionysii fuerunt, in quibus v. 510, 511 post 504 ponerentur. Sed longe melior recepta in Græcis dispositio. Nam Rhodus, Chelidoniæ, Cyprus, Aradus, Salamis, Ægina, melius conjunguntur, quam Rhodus, Salamis, Ægina, Cyprus, Chelidonia, Arados, qui saltus pæne ridiculus. Schr. — Vid. not. Papii ad Prisc. 531. W. — *Adjacet oram Suniados.* Heins. ad Val. Fl. V, 536, monet *adjacere* cum quarto casu sæpe jungi ab Avieno, ut v. 563 et 588, atque hunc locum sic constituit: « Nec procul Ægyptum Rhodus adjacet, adjacet oram Suniada, at qua se prætendit litus Abantum ». Sed huic conjecturæ nullus sensus inest. Nam si legas

ɔs, qua se protendit cespes Abantum,
Æginæ tellus, et opima Salamis.
.b exortu, Pamphylia qua cavat æstum

ljacet oram Suniada, » quærere licet: Quid Rhodus? nihil falsius! llus? sed sic turbatissi- tructio. Ego vix dubito, cripserit: « Nec procul ıodus adjacet: adjacet dos, qua se protendit ıtum, Fertilis Æginæ ıcet oram probat ipse 565: « Graios adjacet 89: « adjacet Hæmum, elegantius est « Ægy- ıs adjacet: adjacet oram ginæ tellus... » quam Rhodus adjacet. Adjacet re Suniados Æginæ tel- ıe agitur hic de insulis, ɔsitu: at Sunias non est romontorium; ideoque Prisc. vs. 534. *Sunias* lute, ut Pelorias apud st. et Sepias apud Val. , Carambis Prisc. 758, », v. 1356; et Salmonis phyris Or. mar. 238. aliquoties etiam Pri- moravit, vs. 89, 94, CHR.—Vulgatæ *adjacet* ı. Sed Schrader. emen- *t oram Suniados qua se* ile adsentio.

prætendit, quod vulgatæ nsius conjecit *protendit*, aderus firmat collato 520: Εὐρώπης δ' ἤτοι μὲν λετο Μάκρις, et Avieni uropam incumbit pro- Abantum ».

ilis Æginæ tellus. Soli describit Strabo, VIII, p. 576, B. ἡ δὲ χώρα αὐτῆς κατὰ βάθους μὲν γεώδης ἐστὶ, πετρώδης δ' ἐπιπολῆς· καὶ μάλιστα ἡ πεδιάς, διόπερ ψιλὴ πᾶσά ἐστι, κριθοφόρος δὲ ἱκανῶς. Ephorus apud eumdem, p. 577, B. incolas tradit διὰ τὴν λυπρότητα τῆς χώρας in mari negotiatos. Cf. tamen Periz. ad Æl. Var. Hist. XII, 10. Hordei feracem fuisse docet Strabo, l. c. variis item locis frumenti R. *Chandler*, Itin. Gr. c. 4. Quin Nonnus eodem ornat epitheto, XIII, p. 362: Οἳ λάχον Οἰνώνης γόνιμον πέδον. Notarunt alii Avienum ob secundam in *Salamis* productam; neque hoc defendi potest. SCHR.

680. *Pamphylia qua cavat æstum Prolabentis aquæ*. Singularis hæc locutio est. Contrarium dicitur v. 88: « sinus æquoris intrat, Telluremque cavat », et in Ora Mar. v. 207: « panditur rursus sinus, Cavusque cespes in meridiem patet ». Itaque legendum conjicio: « Pamphylida qua cavat æstus Prolabentis aquæ ». Et sic suspicor scripsisse Dionysium, v. 854: Ἄλλαι δ' ἑξείης Παμφυλίδος εἰσὶ πόληες, ut ibi codd. 1, 5, R. pro Παμφυλίδες. SCHR. Ego nihil muto. *Pamphylia æstum aquæ cavat* per inversionem dicitur, pro *æstus cavat Pamphyliam*, qualem jam supra notavimus ad v. 185. Re ipsa in flexuoso et sinuoso litore, quale describitur Pamphyliæ, æquor invicem cavat tellurem, et cavatur, ubi tellus intrat mare. Sic v. 180 de ipsa Pamphylia: « illapso penetrantur litora fluctu, Et rursum tellus init æquora ». W.

Prolabentis aquæ, Cyprus alta cingitur unda,
Atque Dionæi pulsatur litoris acta.
Inde Chelidoniæ treis sese gurgite tollunt,
Qua frons tenta salo Patareidis eminet arcis.
Læta dehinc Aradus Phœnicum præjacet oram,
Multus ubi exesæ sinus est telluris ab alto,

681. Heinsius loco *Prolabentis* voluit *prælambentis*, de quo tamen dubitat Burm. Anthol. t. I, p. 489, quia mox sequitur v. 688 « curvo prælambitur ora fluento »; nisi illic rectius sit *prælabitur* (sed hoc subjectum *ora* non admittit). Schraderus autem conjicit *Prælabentis aquæ*, quod ego fere prætulerim.— Certe Noster v. 698: « Et vicina sibi lambit confinia pontus »; et vid. v. 955, et Stat. Theb. IV, 52: « quos pigra vado Langia lambit ». Ed. — *Cyprus a. c. unda*. Illustrari hæc lectio pluribus locis potest, Ov. Met. X, 530: « non alto repetit Paphon æquore cinctam »; Her. XX, 222: « Insula... Cingitur Ægæo, nomine Cea, mari »; Pont. I, 5, 80: « Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua »; Prisc. v. 539: « Arados, Phœnices æquore cincta ». Sed tamen suspicor legendum: *Cyprus alta tingitur unda*. Nam Dionysius, v. 508: Κύπρος δ' εἰς αὐγὰς Παμφυλίου ἔνδοθι κόλπου Κλύζετο. Pariter v. 1109 scribendum est *æquore rubri Tingitur Oceani*, pro *Tangitur*, quia Dion. 931: Πίζα δέ οἱ... Κλύζετ' Ἐρυθραίοις ὑπὸ κύμασιν Ὠκεανοῖο. Cf. etiam v. 1103: « Hinc tellus Arabum producit cespite campos, Et latera ab gemino sale tingitur ». Schr.

684. *Frons tenta salo Patareidis*. Similiter de alio promontorio v. 230: « tenta late premit æquora fronte ». W.

685. *Læta dehinc Aradus* tes opes insulæ parvæ (Strabo, p. 1094. An auter *Lydus lætus* v. 1009? et ap dian. in Eutr. II Prol. v. Cypro: « Insula læta chor dorum mater amorum ». S *Præjacet oram*. Ex uno Tac 36, 3, adfertur locus simil *po, qui castra præjacet*. H firmat hic Avieni locus. Q nysius, et interpretes A Priscianus primam corri *Arados*, dubito equidem datione Is. Vossii et alioru cretio, VI, 890: « Quod ge mari spirat fons, dulcis a scatit, et salsas circum se undas ». Schr. Talem ne tem, qualem hic Lucretius apud Aradum describit lib. XVI, pag. 1093. Igit Lucretio fontem eum resp runt, pro *endo mari* apud rexerunt *Aradius spirat*. Si Creechius ad eum locum. id fecisse, in ejus com Melam non lego. Casaul Strabonem saltem existim bonis locum pro commen cretiani esse. W. — *Præj* habent Cusp. Pith. Huds. dianus scripsit *præjacet or*

686. *Multus ubi exesæ* Hoc additamentum Avien tum e var. lect. apud v. 510, ubi pro ἐνὶ πόντῳ

latus omne soli procul in dispendia cedit
oris, et curvo prælambitur ora fluento.
us at ille dehinc Ægæi gurges habetur,
i gemina de parte sali velut ordine justo 690
a mari profert circumflua, tenuia sese
o freta præcipitant Athamantidis inclyta leto:

8 habent ἐνὶ κόλπῳ. Schr. *æ sinus est telluris ab alto.* 727: « ubi saxa dehiscunt i exesis, et curvo fornice t ». Stat. Silv. III, 1, 110: s contra riget umbo maliatis, et immenso non unxesus ab ævo », ubi tamen pro *exesus* vult *excisus ab* us. Adde locum Rutilii, I, Stringimus hinc exesum et et tempore castrum ». Ubi alios aliter legere adnotaviV.

Ac latus omne soli procul in is cedit Litoris, h. e. solum dit, ut fiant sinus et ambitus Eadem phrasi Noster, v. 726: va vasto Cedit in antra sinu . Sic Rutil. I, 321: « Vix cirimur sparsæ dispendia rui. e. ambitum multarum ruquæ per ambages circumvesunt. Hinc *dispendia viæ* sunt s et flexus obliqui viarum: ium *compendium*. W.

Prælambitur ora fluento. Hoc probo: *prælabitur* ineptissi*ora* enim non labitur. Pluriis verbum *prælambere* adseas. ad Ovid. Metam. XIV, tiam Nostri v. 1327: « amutem Fertilis irriguis crebro ibitur ora », et supra v. 495 ri: « Romanosque lares laælambit alumno ». Contra i illud eliminat Bentl. e loco Horatii, Serm. II, 6, 109. Schr.— *Prælambitur ora* Cusp. Vad. Huds. recte. Quod Pithœus dedit, et edit. Madrit. repetit, *prælabitur* subjecto *ora* non convenit.

689. Schraderus conjicit *Mirus at ille* pro vulgato *Mirus et*, quia Dionysius, v. 513: Θηητὸς δέ τις ἐστι, et Prisc. 640: « Ægæi vero diversis partibus alti ». Huic conjecturæ adsentit Wernsd.

690. *Ordine justo.* Sic v. 1189: « Brachia Nysæi qui palmitis ordine justo Digerit ». Schr. — *Ordine justo* edidit Pith. et Huds. sed antiqua scriptura Venetæ et Cusp. est *ordine viso;* unde porro Vadianus fecit *ordine fisso*, quod equidem minime spreverim, quia *justum ordinem* hic locum habere nemo facile putabit, qui situm earum insularum probe cognoverit. *Fissus* autem exprimit Dionysii ἐκάτερθεν, et bene convenit ei, quod Avienus adjicit *gemina de parte*. Infr. v. 1189 *ordine justo* rectius dicitur. Cæterum sæpius *ordinem* Noster in recensendis insulis prædicat, ut v. 606, et mox 696.

691. *Tenuia sese Qua freta præcipitant.* Tenuia freta sunt arcta vel angusta, ut in parili loco, v. 641. Sic *tenuis pontus* dicitur Val. Flacco, II, 636: « Nec procul ad tenuis surgit confinia ponti Urbs ». W.

692. Pro *Qua*, quod in editis est, Schraderus tentat *Quo*, quia in

Sestus ubi atque Abydus parvo sale discernuntur,
Et vicina sibi lambit confinia pontus.
Pars procul Europæ lævum latus, altera porro
Ditem Asiam spectat: cunctæ tamen ordine facto
Insulæ in Arctoi procedunt plaustra Bootis.
Europam incumbit prolixus limes Abantum.
Scyrus ibi late dorsum tumet, ac Peparethum
Protollit pelagus. Juxta Vulcania Lemnos

græco est ὅσσον ἐπὶ στεινωπὸν ὕδωρ. Et mihi hæc emendatio fere necessaria ad sensum et ad veritatem geographicam videtur. — *Athamantidis inclyta leto*, id est, Helles. Parem Hellesponti, ut hic, descriptionem habes apud Ovid. Trist. I, 9, 27 : « Quaque per angustas vectæ male virginis undas Seston Abydena separat urbe fretum ». W.

693. *Sestus ubi atque Abydus*. Vossius, Art. Gr. p. m. 326, ubi ostendere conatur, non raro peccare Avienum, versum hunc aliter citavit, quam est in Ven. et Pith. *Sestos atque Abydos parvo sale discernuntur*. De producta ab Ovidio syllaba media in *Abydos* ante Vossium jam monuerat Smetius in adpendice Prosodiæ. Schr.

694. *Et vicina sibi*. Sic supra etiam de Bosporo, v. 200. Et similiter fretum Siculum describit Ovid. Metam. XIV, 7 : « Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum Ausoniæ Siculæque tenet confinia terræ ».

696. *Ditem Asiam* prædicant Horat. Serm. I, 7, 19 ; Propert. I, 6, 14 : « An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas, Et veteres Asiæ cernere divitias ». Avienus ipse, v. 822. Ad verba *ordine facto* conf. v. 1346. Schr.

697. *Arctoi... Bootis*. Ita legendum esse adparet e collato Dionys. v. 519.—Alias Bootem sæpe *Actæum* vel *Atticum* vocari monet Heinsius, Advers. p. 122. Notandus inprimis locus Val. Flacci, II, 68. Schr.

698. *Europæ incumbunt* solus habet Vad. Sed vulgatam *Europam* defendunt v. 457: « Hæ gentes Istrum incumbunt »; et 529 : « curvi salis incubat oram ». Et Avienus sæpius accusativum adhibet, ubi alii dativo utuntur. Vid. v. 674, 685. — *Prolixus limes Abantum*. Est descriptio insulæ Eubœæ, quæ longa est, et Dionysio Μάκρις Ἀβαντιὰς dicitur. Et videtur Avienus in descriptione ad ipsum nomen Macris respicere. — Itaque bene transtulit Papius : « Europen agnoscit Abantia Macris ». Ed.— *Limes* hoc loco idem est, ac quod alias *ora* vel *latus*, v. 394, 633, 674, 1104; et conf. v. 1043, 1150. W.

699. *Scyrus ubi late dorsum tumet*. Heinsius *læte* legit. Sed id loco non aptum est, quia Scyrus *scopulosa* perhibetur ; Stat. Ach. II, 18. Conf. Barth. ad Achill. I, 5 ; Sophoc. Philoct. 372 ; Eustath. ad h. l. Schr. —

700. *Peparethum Protollit pelagus*. Forte *propellit* Heins. Sed verbum *protollere* Avieno familiare est. Progn. v. 140 : « Tertia si rursum protollat Cynthia currus »; Phæn. 831 : « Nam passim ignoti vice vel-

r, Cererique Thasos dilecta profundo
t albenti se vertice: prominet Imbrus,
ıque consurgit propter Samus: indeque rursum
es accedunt Asiam, Delumque coronant.
, fatidico curant solennia Phœbo.
uum vere novo tellus se dura relaxat,

æthram Protollunt »; leiadas femoris pariter ıstri Perseus Protollit ». patet, quod tribuennsii conjecturæ, quam s ipsa refutat, et epiıysianum αἰπεινὴ, quod *llere* exprimitur. Schr.

Lemnus. Scribam *Lem*:tio est Ambr. Et *Vulca*etiam dicitur Ovidio, II, 313. Idem. — Coneinsii *Propellit*, falso, Schradero adscribit edi›d.

ıque Thasos dilecta, i. e. rax, sicut *Bromio dile*citur Statio, Silv. II, 2, Herc. Œt. 1874: « Ma:ara Tonanti », sic quindat. Bentl. et mea. Id.

erit albenti se vertice; sic ith. et Huds. recte qui›inor. Paullo molestius distinguunt Cusp. et erit albescens e vertice mbrus ». Fortasse scriunt, vel scriptum inve*rtice*, i. e. gurgite, æquo*albescens* esset idem ac ıpumis, ut v. 624, vel r. 185. Sed omnino ma: debet lectio Pithœi, so *albens vertex* tribuilæ quævis lucere, nitere, e. eminus adparere di›e tamquam stellæ distinguentes. Vid. notata nostra ad Prisc. 508 et 550. — Et adposite Horat. Carm. I, 14 extr. « Interfusa nitentes Vites æquora Cycladas ». Ed. — Apte ad hanc notionem verbo *Proserit* usus est, quo alias lucem exorientem exprimit, ut v. 580: « matutinus qua lucem proserit ortus ». Schraderus *albenti vertice* sigillatim de albis saxis intelligit, et confert v. 723: « Leuce cana jugum ». Sed hæc interpretatio ipsius nominis est, quæ in Thasum non convenit.—*Prominet Imbrus*. Sic Claud. Bell. Get. 330: « sublimis in Arcton Prominet Hercyniæ confinis Rhætia silvæ ». Schr.—Imbrus Ovidio *Imbria terra*, Trist. I, 9, 18. W.

703. *Thressa Samus* est Samothracia, et hoc adjecto distinguitur a *Samo Saturnia*, v. 713. Diserte Virg. Æn. VII, 208: « Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur ». *Tasus* pro genuino *Samus* est in Ven. et Ambr. repetitum e v. 701.

704. *Cyclades accedunt Asiam, Delumque coronant*. Nempe Delus in medio Cycladum. Vid. Dionys. v. 526; Amm. Marc. XXII, 8; Plin. IV, 1, 22; Solin. cap. 11, p. 22; Bochart. G. S. lib. I, cap. 14, p. 439. Schr.

705. *Omnes fatidico curant solennia Phœbo*. De hoc versu et duobus seqq. vid. Excursus VI ad calcem hujus carminis. Ed.

Culminibusque cavis blandum strepit ales hiru
Gens devota choros agitat, gratique sacrato
Ludunt festa die, visit sacra numen alumnum.

707. Quia Dionysius hoc loco, v. 529, non hirundinem, sed aedonem l. lusciniam nominat, hinc aliqui censuerunt *aedon*, non hirundo, legendum esse. Sed, inquit Camers ad Prisc. 544, hoc cum *cavis culminibus* non convenit, nisi legas in Avieno: *Montibus atque homini blandum*, etc. ut habet codex græcus. Nihilo minus Schraderus tentat: *Culminibusque, canens blandum, parit ales aedon*. Mihi videtur Avienus hirundinem consulto et ex certa ratione nominasse, quam aperio in Excursu supra citato.

708. *Gens devota choros agitat, cratibusque sacrato*. *Cantuque* legit Vlitius ad Calpurnium, p. 477. *Charitesque* malit Reines. in Epist. ad Daumium, p. 140. Wassius ad Sall. Jug. p. 257 legit *cantuque*. Withofius in Specim. Gunth. p. 156 corrigit *cœtusque sacrato Ludunt festa die*. Difficile est, hic aliquid certi constituere. Daumii, non autem Reinesii (ut male Huds.), conjectura *Charitesque*, invitis Charisin facta est. (Fortasse ipsum *Charisia* ponendum est, *Charisiaque sacrato*... *die*, ut sint Χαρίσια, quæ choris agebantur. W.) Nec Heinsii *rite*, vel *ac rite* cuiquam placebit. Melius *cantu*. Blanditur sane Withofii *cœtus*. Suspicor tamen aliud latere. An forte: *Gens devota choros agitat, Gratesque sacrato Ludunt festa die*? ut sic exprimere voluisse videatur Dionysii Ῥόεια, quod græcus interpres explicat χαριστήρια Sεωῦ. His scriptis Schraderus alio tempore subjecit: *Coetus* nunc incidit, favente Dionysio. Avienum *choros cœtusque* conjunge monuerat Withof. l. l. Antiqua Ven. eamque sequ cum Hudsono dederunt *sacrato* corrupte: *ritequ* Cusp. et Vad. quomodo e Heinsius, qui ad Ovid. M 421, locum hunc corrup vocat.—Idem quoque *ac* cit. — *Cantuque* voluit V Calpurn. II, 94, quia ibi i edit. simili mendo pro *ca* gitur *cratibus*. Vlitio adse sius ad Sall. et Burm. ad III, 55, quo versu *ludi*, *ca rique* junguntur. Hudson *crepitusque* invenit. *Charites* jecit, sed infeliciter, Dau Epist. ad Rein. LII, p. 14 *que* felicius Withofius, alius eruditus est, qui mar Trogn. observationes, mec municatas, adlevit, isque ram suam firmat collatis 1006. Sed præ omnibu Schraderi emendatio quia et Dionysii Ῥόεια be mit, et vestigiis antiquæ commode respondet.

709. *Ludunt festa*. *Ludit* Nemes. l. l. Credo, ut co *agitat*. Sed talis variatio est. Vid. Observ. Nostr. p. de sic rariora tritis comm Ipse Avienus, v. 282: « c inecia gens est, Nunc in crepant denique rupes »; « Ergo et Nysæos dicit gen cessus. Et stata sollicito d orgia ritu ». Miror vero offensum esse invenusta r ne *sacrato*... *sacra*. Schr.

: Sporades crebro producunt cespite sese,
serenato ceu splendent sidera cælo.
inus adtolluntur Ionides insulæ ab alto.
ɩta Caunus, Samus hic Saturnia juxta,

ɪ *alumnum*. Augustius t Virgilius l. c. *Ipse ju-ɑditur*, etc. nempe dum r chori. *Alumnum nu-*ɪcatur Apollo, ut in ea ngulariter cultus, sicut ɪeh. III, 439 : « Dele, ti-que fidem testaris alum-m Delus Ἀπόλλωνος κου-limacho dicitur, in Del. ; et Claud. Cons. Prob. 85 : « Ad loca nutricis rantia Deli ». Vid. supe-et 619. W.

Sporades dedit Vad.

sa serena toceus splen-ɪ cælo. Corruptissime hic ɪ Veneta expressus, et a litus est. Perpolivit de-r exempli Madrit. hoc n loco aliquid feliciter jus scripturam reddidit « Densa serenato ceu ɪidera cælo ». Alii eru-nplexi sunt, quos Schra-nat. Oddius tamen mi-su mutavit : « Sidera ceu ɪdent densa sereno ».— *ato ceu splendent sidera* correxerunt Wass. ad :. 12, p. 257, et magno ɪmbitu Withof. l. l. *Den-ceu* in V. sed addiderat le *ceu :* quod imperitiam ɪ autem comparatio est . 530 seq. Νῆσοι δ' ἑξείης, ɪ.

olluntur Ionides ; simili-595, *adtolluntur Echina-*

713. *Hic juxta Caunus, Samus hic.* Dionysius sic v. 533 : Ταῖς δ' ἔπι νῆσοι ἔασιν Ἰωνίδες· ἔνθα δὲ Καῦνος, Καὶ Σάμος ἱμερόεσσα. Priscianus, v. 551 : « Ioniasque simul : quas inter Caunus, et altæ Sunt Samos atque Chios ». Hudsonus ad Dionysii versum adnotat : « In uno MS Κῶος, quod recipiendum esse monet Hillus, aut legendum ἔνθα Κάλυμνα. Sed quum Κῶοι Dorici generis sint Straboni, et ἔνθα Κάλυμνα longius recedat, quin Caunus insula Ionica fuerit parva et ignobilis, non dubitat Ursinus, quoniam et alia aliis indicta habeat Dionysius ». Schraderus post hæc monet, eumdem ordinem observari apud Strabonem, pag. 186, B. Subsequuntur enim Cos, Samus, Chius, Lesbus, Tenedus, Imbrus, Samothracia. Unde vix dubitari posse videtur, quin apud Dionysium pro Καῦνος legendum sit Κῶος. Sed Κῶς contractum est ex Κόος. Vid. Salm. ad Sol. pag. 102, b. E. Inde adject. Κῶος. Vellem vel unum exemplum, in quo Κῶος esset priore producta. Interim in re incerta servaturus sum apud Avienum in contextu *Caunus*, quod et Priscianus, et omnes habent, excepto uno Dionysii codice. Schr. — *Samus hic Saturnia juxta.* Explicat Dionysius, qui v. 534 de Samo : Πελασγίδος ἕδρανον Ἥρης. Schr. — *Saturnia* dicitur ob Junonem ibi eximio cultu veneratam, vel ut alii putant ad ripas Imbrasi in hac insula natam. Virg. Æn. I, 19, de Carthagine : « Quam

Tumque Chius patulæ prospectans arva Pelinæ.
Lesbus item et Tenedus per aperti marmora ponti
Expediunt arces, et culmina nubibus indunt.
Hinc se piscosi pandit sinus Hellesponti.
Hic salis Arctoi spumas vomit impiger æstus,

Juno fertur terris magis omnibus unam Posthabita coluisse Samo ». Ed.

714. *Tumque Chius patulæ prospectans.* *Chios* habet Prisc. vs. 552, et V. Porro in textu Avieni scribendum puto *Pelinnæ*, ex Dionysio v. 535, secundum Salmas. ad Solin. p. 607, b. B. et nummis. Vid. Holsten. ad Steph. Byz. p. 249. Dubito autem, utrum mons sit, an campus. *Campo* favet τὸ *patulæ*. Sic enim Claud. VI Cons. Hon. 515: « Celsa dehinc patulum prospectans Narnia campum ». Omnes tamen pro monte acceperunt. Hinc bifariam legi posse arbitror « patula prospectans arva Pelinna » (cf. Tibull. I, 8, 19); vel « Chii patulæ prospectant arva Pelinnæ ». Addo et tertiam conjecturam: « patulæ prospectans arce Pelinnæ ». Nulla tamen harum mihi satisfacit. Nunquam enim ab Avieno aut Dionysio inter insulas soli montes insularum memorantur vel nominantur. Schr. — Quia *prospectari* vix dicitur, nisi de editiore loco in humiliora, hinc Avienus Pelinnam non de campo, ut Salmasius voluit, sed de monte acceperit, necesse est, *Pelinnam* vocans montem, quem Dionysius et alii Πηλίνναιον. — Sed in meis exemplaribus est Πελληναίου, quod hic quidem prosodia excludit. Ed. — Et certe hoc adserit Dionysius ipse, qui v. 535: Καὶ Χίος ἠλιβάτου Πελληναίου ὑπὸ πέζαν, quod bene exprimit Papius in interpr. « Et Chios excelso sub vertice Pellenæo ». Ed. — Atque hinc *patulæ*, epitheton Pelinnæ, non patentem in planum, sed in sublime et late conspicuam significare potest. — Certe Noster τῷ *patulæ* adjectivum Dionysii ἠλιβάτου celsæ, arduæ, exprimere voluisse videtur. Ed. — His sensibus prior Schraderi conjectura aptior est cæteris. Neque tamen, ut in re dubia, mutare quidpiam in versu Avieni audeo. W. — Chius Cusp. Vad. Pith. *Chios* vult Oddin. *Pelinnæ* omnes edd.

715. *Lesbus item et Tenedus.* Accuratius Dionysius, v. 536: Καὶ δ' Αἰολίδων ἀναφαίνεται οὔρεα νήσου Λέσβου, κ. τ. λ. Priscian. vs. 553: « *Æolicæ* post, et Lesbus Tenedusque sequuntur ». Cf. Herod. VI, 8, et ibi Wessel. Quum autem Avienus Dionysium sequutus *Ionicas* vs. 712 memorasset, et hic *Æolicas* memorare debuerat. Schr.

717. *Hic se* dedit Cusp. reliqui *Hinc se*, quod præfert Schraderus, quia Hellespontus a Tenedo se pandit, et Prisc. v. 554 habet *inde*.

718. *Hic salis Arctoi spumas vehit.* Pro *vehit*, emendo *vomit*, quod et offert A. Probandi gratia adeas Val. Fl. I, 687: « volat immissis cava pinus habenis, Infinditque salum, et spumas vomit ære tridenti ». Et Dionys. vs. 300, 539, 693, 981, quibus locis ἐρεύγεσθαι de fluminibus. Schr. *Spumas venit* exhibet Venet. cum Ortel. unde Pith. et Huds. *vehit*; sed Cuspin. et Vad. *spumas vomit*, atque id merito præfertur.

Hic protenta quatit late freta glauca Propontis.
Si quis læva dehinc Euxini marmora sulcet,
Ora Borysthenii qua fluminis in mare vergunt,
E regione procul spectabit culmina Leuces.
Leuce cana jugum, Leuce sedes animarum:
Nam post fata virum semper versarier illic
Insontes aiunt animas; ubi concava vasto
Cedit in antra sinu rupes, ubi saxa dehiscunt
Molibus exesis, et curvo fornice pendent.
Hæc sunt dona piis: sic illos Jupiter imis
Exemit tenebris, Erebi sic inscia virtus.
Rursum Cimmerius qua Bosporus ora patescit,

719. *Protenta quatit* omnes edd. Heinsius conjecerat *rapit*. Sed monet Schrad. vetare id Avienum, qui v. 128: « Obliquumque quatit gurges protentior altum ». Tantum abest, ut ipse sic conjecerit, ut proditur in exemplo Amstelod.

720. *Marmora fulcet* Ven. ex quo Pith. et sequentes fecerunt *sulcat*, sed melius Cusp. et Vad. *sulcet*, quod etiam in A. et V. esse adfirmat Schrad. atque adserit similibus locis, ubi sic construit Noster, ut v. 653, 659, 758, 1097; Or. Mar. 129, 178, 238.

721. *Ora Borysthenii fluminis*. Sic sup. v. 448: *Borysthenii vis fluminis*. Ovidio Pont. IV, 10, 53: *Borysthenius amnis*.

723. *Leuce cava jugum* Ven. et Cusp. vitiose. Emendarunt statim Camers ad Prisc. 558. Vad. et Pith. *cana*. — Vid. Excursus VII ad calcem hujus carminis. Ed.

727. *Molibus exesis, et curvo fornice pendent.* Ex antiquioribus hæc expressa. Ovid. Metam. XIII, 810: « Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo Antra ». Virg. Georg. IV, 374: « pendentia pumice tecta ». Calp. Ecl. VI, 68: « scopulisque cavum sinuantibus arcum Imminet, exesa veluti testudine, concha ». W. — *Molibus exesis* solus Pith. expressit, reliqui omnes *Molibus*.

729. Cusp. et Vad. sic legunt et distinguunt *Exemit tenebris Erebi, sic inclyta virtus*. Sed profecto melius Pithœus lectionem Venetæ expressit: « sic illos Jupiter imis Exemit tenebris, Erebi sic inscia virtus ». Paria sunt hæc verbis Horatii, Epod. XVI, 63: « Jupiter illa piæ secrevit litora genti ».

730. *Qua Bosporus ora patescit.* Pro *ora* Hudsonus ex aliis, ut ait, profert *ore*, ut supra vs. 168. Sed Schraderus tuetur *ora*, quia sic Ven. Pith. Trogn. et familiares Poetæ sunt hujusmodi Græcismi. Quænam vero sint editt. exhibentes *ore*, ignorat. Ego Camertem invenio ad Prisc. 562 adfirmantem, legi posse *ore patescit*, eumque sequitur pro more Vad. in edit. Sed ambo fere perpetuo solent Græcismis Avieni offendi, eosque tollere conari. Unde nec hoc loco iis fides

Dexterior ponto subit insula, vastaque late
Excedit moles pelagus: sedet eminus ingens
Phænagore, et muros adtollitur Hermonassa
Hæ maris infusi consurgunt insulæ ab alto
Exterior queis unda dehinc, circumfluus et

habenda. Præterea antiquam scripturam *ora* etiam Cusp. servat.

732. *Excedit moles pelagus.* Sic pariter, Schradero notante, v. 241: « Excedit confinia sola Carambis ». Et v. 463: « Mœsus, et extento post tergum cespite Thracas Plurimus excedit ». — *Sedet eminus ingens Phænagore.* Mihi etiam incidit, quod Hudsonus tentaverat, *sed et*, quia locus non satis apte videbatur cohærere; certe longe magis perspicua hic græca sunt v. 550 seq. Verum duriora, etiam quoad constructionem, poetæ potius linquenda, qui paullo ante: « spectabit culmina Leuces, Leuce cana jugum, Leuce sedes animarum ». Esse etiam videtur oppositio in istis: *sedet* Phænagore: *adtollitur* Hermonassa; *sedere* de locis planis. Vid. Lexica. Schr. Neque oppositio ulla in his verbis quærenda, neque *sedet* ullo modo sollicitandum est. Nam eo verbo, variandi caussa, non aliter utitur, quam alias verbis *est*, *stat*, *adstat*, *jacet*. *Sedet* Phænagore, h. e. jacet vel adstat, in ea insula, quam ante dixit *vasta mole pelagus excedere*; neque hic ullam duritiem constructionis animadverto. Quænam vero sit insula intelligenda, in qua Phænagore, monui ad Prisc. v. 565. Verbo *sedet* pari sensu usus est supra v. 563 de Peloponneso: « Insula, quæ platani folio compar sedet ». Et Sil. Ital. VIII, 508: « per udos Alba sedet campos », item, VI, 647; XII, 162.

Verbo *adstant* utitur
et pluribus locis. W.

733. Ven. scribit *P*
que alii constanter
vocant hanc urbem, s
go. Schraderus propt
an edendum sit *Phan*
diserte hoc loco Dio
Φαιναγόρη, cujus inco
lure oriundos memora
muros adtollitur, sic et
thus hic rupes adtollitu
Prisc. 562 hic iterun
quem et sequitur Vad

734. Narrat Schr
versum in Ambr. omi
caussam omittendi nu
mare *infusum* monet
num. Sic et v. 77: « Q
late sale terga dehisc

735. Dubitandum
quin Poeta scripseri
queis unda dehinc, c
queis Æstuet Oceanus
flatibus omnes Culmi
memori date carmine,
nus autem dici nequit *a*
sed *insulis*, ut Sen. Ag
stuat scopulis fretum »
viros doctos, qui legunt
sed hoc amplius corr
ut dictum. Sic perven
nominis eodem casu
tio. *Culmina* pulsantu
mus, qualis: « dextr
pide ictus: contusa pe
(vid. et v. 601, *trans*
membra. W.), de qui
Claud. B. Gild. 135,

Oceanus, quibus illæ flatibus omnes
a pulsentur, memores date carmine Musæ.

ıter Atlantei tergum salis Æthiopum gens
ıdes habitant; dorsum tumet hic Erytheæ,

correxerat : *carmine* ɔbat Ambr. Alia mens ırpio in Misc. Obs. V, 'ersus istos sic consti- ior quas unda dehinc et quis Æstuet Ocea- CHR. — Cusp. Vad. et ɾersum sic ediderunt : ıas unda dehinc, cir- ɿuas Æstuet Oceanus ». ıtione offensus Huds. xterior quas unda de- luit, et queis Æstuet ». in Obs. Misc. *circum-* etc. sed, judice Schra- *fluus* nulla de caussa 'ir doctus in marg. *Æstuat* notavit *Adluit*, llior redditur constru- st auctoritas. Ego vero nc constructionem, in ɜt excusi libri consen- poetæ relinquere, at- licatione juvare, ita ut *umfluus* regat accusati- hinc quas circum exte- t circumfluus Oceanus rim ad meliorem in- recepi emendationem *ircumfluus* Oceanus est *mvagus* Epod. XVI, 41. d Catullo, Epith. Pelei ur : « Oceanusque mari ıplectitur orbem ». ED. o *Culmine pulsentur*, ait Cusp. Vad. Pith. dede- *lmina* recte cum Hud- ınt Oudend. in Misc. p. 79, et Schr. Idem *pulsentur*, etsi Hudsonus male *pul-santur*. — *Memori date carmina Musæ* scribunt Cusp. Pith. Huds. Camers ad Prisc. 562 corrigit *memores da-te carmina Musæ*. Sed nondum con-fecta res est : nam *dare carmina* hoc loco non opportunum esse, recte monet Oudend. igitur *carmine* ponit, quod ipsum firmatur codice Ambr. notante Schrad. Rursus au-tem quod ille scribit, *memori date carmine*, non prorsus placet. Re-ctius *memores* cum Camerte scribi existimo. Nam *memores* Musæ, et *meminisse* dicuntur quum invocan-tur. Virgil. Æn. VII, 645 : « Et me-ministis enim, Divæ, et memorare potestis ». Add. Ecl. VII, 19.

738. *Propter Atlantei... Hesperi-des habitant*. Probo lectionem Ambr. *Atlantei*. Abit Avienus a Dionysio et Prisciano, Æthiopibus tribuens insulas Hesperidas, quas forte pe-tiit e versu 563 Dionysii; nisi quis velit versus in ejus libro hoc or-dine lectos : 558. Ἤτοι μὲν ναίουσι· 563 : Νήσους θ' Ἑσπερίδας· 559 : Ἄτ-λαντος περὶ χεῦμα. SCHR. Solet Avie-nus continentis terræ incolas cum vicinis insulis communicare, et su-pra v. 328 visus est Æthiopas in Cerne insula collocare. W.

739. *Hesperides habitat* Pith. et Huds. *habitant* legendum cum Wi-thofio censet Schrad. quo modo versu 303 legitur : idem conjicit vir doctus, cujus notata ad marg. Trogn. habeo, et quem ipsum Wi-thofium suspicor, ad quem provo-

Hicque Sacri, sic terga vocat gens ardua, montis:

eat Schrad. Item *habitant* dudum exhibuerunt Cusp. et Vad. —*Tumet hic Erytheia*. Sic Pith. et Trogn. in Ven. *Erithya*. Huds. *Erythreia;* sed in Add. ipse corrigit *Erytheia*. Ego *Erythea*. — Et hoc adductis rationibus in not. ad vers. seq. probat Wernsd. Ed. —Sic Scaliger edidit Propert. IV, 9, 2: « Egerat a stabulis, o Erythea, tuis ». Sic correxit Ovid. Fast. I, 543: « Ecce boves illuc Erytheidas adplicat heros »; in notis enim D. Heinsii mendose editur *Eritheides*. Sic vulgatur Fastor. V, 649: « boves Erytheida prædam ». Nec aliter Silii, XVI, 195, N. Heins. et Drakenb. edere debuerant, non autem *Herculeus Erythia ad litora Gades*. Græca diphthongus ει in hujus generis nominibus transit in Latinum *e* productum, velut in *Alexandrea*, *Antiochea*, *Apamea*. In alia Drakenb. discedit ad Liv. t. IV, pag. 576, varie proferri ratus *Alexandria* et *Alexandrea*. Ego autem, præsertim in poetarum scriptis, *ea* prætulerim. Caussa, quod non tantum in præstantissimis scriptis, sed et in inscriptionibus et nummis reperitur. Vid. Ursin. ad Cic. de Div. I, cap. 4, et ad Att. XI, 15. Quid? quod numerus exemplorum, quibus *ia* firmatur, inventis novis codicibus in dies decrescit. Paulini Nolani Nat. Fel. XI, 84, olim legebatur: *Marcus Alexandria tibi datus;* nunc Mingarellus e Bonon. vulgavit *Alexandrea*. Conf. Burm. ad Propert. p. 592. Quis itaque dubitet, v. 1040 pro *Malos et Anchialia* reponere *Mallos et Anchialea?* Schr. — Posset tamen et hic proferri *Erythia*, utpote a græco Ἐρύθεια, quod profert Dionysius vs. 558, quia non tantum in *e*, sed et in *i* latine transit diphthongus ει. Sic, quæ Græcis Ἀκαδημεία, fit latine Academia penultima pariter longa. Vetustioribus quidem semper hæc syllaba producitur, licet deinde alii posterioris ævi poetæ corripuerint. Sic Claudian. Consul. Mall. Theod. vs. 94: « In Latium spretis Academia migrat Athenis »: sed Laurea Tullius, Ciceronis libertus, in epigr. de Academia Ciceronis villa: « ... Academiæ celebratam nomine villam ». Ed.

740. *Hicque Sacri, sic terga vocat.*—Pith. et Huds. cum Ven. dederunt *Hicque Sacre:* sed hoc stare non potest, quia neque latinum, neque græcum est. Cusp. et Vad. *Hicque Sacri*, idque adeo referunt ad sequens *montis*, ubi tamen paullo impeditior constructio est. Hudsonus in Add. conjicit *Hicque Acre*, non male; idque adridet etiam Wassenberghio V. C. Sic tamen potior promontorii denominatio desideratur. Hinc Schraderus mavult a librario scriptum fuisse, *Hicque Sacr. ē*, id est, *Sacra est*, sc. arx vel summa. Ego Cusp. et Vadianum sequutus scribendum putavi, ut edidi. Huds. lectioni *Acre* favent sequentia: sic *terga* vocat gens *ardua* montis. sed obstat lectio vulgata *Sacre:* Dionysius item, qui ἱερὴν ἄκρην memorat, et Prisc. apud quem v. 574: « Sed summam contra Sacram cognomine »: denique omnes scriptores, qui *Sacrum promontorium* vocant. Ipse suspicor, divisis literis olim scriptum fuisse: Sacr. ē, id est, *Sacra est;* conf. Prisc. Dionys. 561: atque sic obtinebit ellipsis vocis ἄκρη, vel *arx*,

protenta jugum tellus trahit : hoc caput amplæ
ıtur Europæ : genitrix hæc ora metalli,
ıtis stanni venas vomit : acer Iberus
reta veloci percurrit sæpe faselo.

ı. Sic *Œstrymnis*, sc. arx v. 91. *Sunias* v. 678. Dicat ınc ellipsin exemplo nul- i (in adlatis enim voces priæ, non adpellativæ). d inauditum magis *Sacre*. ı liceat Latinis, quod Græ- s ἱερὰ, pro ἱερὰ νῆσος, *Hie-* Expeditissimum est Cuspi- ad. lectionem sequi. Scri- ıum tumet hic Erytheæ, ıcri, sic terga vocat gens ntis ». Ea lectio nomen nontorii plene, atque ipsis s exprimit, præterea duo- rum auctoritate fulta est; b ipso Avieno confirma-)r. Mar. v. 108 eamdem onem eadem de re obser- st hinc duobus in Sacram am Dixere prisci) solibus ti est ». Pariter enim, ut *Sacram..... insulam*, sic .. *montis*, interjecto *sic* *sci, sic vocat gens*, diri- Si cui adhuc impeditior o videatur, is distinguat : Sacri, sic terga vocat gens nontis ». Nam *terga* ab mpliciter pro tellure vel rio poni, e versu 77 et t. Cæterum in tribus ver- tinuis *tergum, dorsum, ter-* nerito offendat. W.

loc caput amplæ Proditur lic plane supra v. 104.

enitrix hæc ora metalli Al- ventis Ambr. Favere for- itur Virgil. Æneid. VII, *Liventis plumbi*. Pari- ter autem *livens* in *labens* corruptum Progn. v. 252, ubi haud dubie le- gendum : « Aut ne liventi piceus co- lor abdat amictu Lampada ». Sed stannum, κασσίτερος, *livens* dici ne- quit. Hom. Il. XXIII, 561 : φαεινοῦ κασσιτέροιο. Cæsar Bell. Gall. V, 12 : « Nascitur ibi plumbum album in mediterraneis regionibus ». Ipse Avienus, Or. Mar. de monte Ar- gentario, v. 293 : « Stanno ipse namque latera plurimo nitet, Ma- gisque in auras eminus lucem evo- mit ». Itaque mutare non sum au- sus lect. *albentis*, quam Pith. Trogn. Huds. receperant. Schr. — *Alben- tis stanni venas vomit*. Loquendi genus simile nondum inveni. Ipsa vena aliis *vomere* dicitur metallum, ut *aurum* Claudian. in Seren. 75 : « oblatum sacris natalibus aurum Vulgo vena vomit ». Itaque legen- dum conjicio : « genitrix hæc ora metalli Albentis, stannum venis vo- mit ». Schr. — Hanc quoque Schra- deri emendationem ut elegantiorem probat Wernsd. in not. sed in tex- tum non recepit. Ed.

743. *Labentis stanni* scribunt Ven. V. Cusp. Vad. *liventis* Ambr. quod quia ad priorem scripturam prope accedit, non spernendum videtur.

744. *Iberus Hic freta veloci percur- rit sæpe faselo*. Hoc de sua lectione addidit Avienus, quam pluribus verbis exponit in Or. Mar. v. 100 seqq. ubi Iberos memorat negotian- di studio Oceanum percurrere novo genere navigiorum, nempe *faselis*, uti ibidem vocat, e pellibus vel co-

Eminus hic aliæ gelidi prope flabra Aquilonis
Exsuperant undas et vasta cacumina tollunt.
Hæ numero geminæ, pingues sola, cespitis amplæ,
Conditur occidui qua Rhenus gurgitis unda,
Dira Britannorum sustentant agmina terris.
Hic spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et brevis e pelago vertex subit : hic chorus ingens
Feminei cœtus pulchri colit orgia Bacchi :

rio confectis : « Navigia junctis semper aptant pellibus, Corioque vastum sæpe percurrunt salum », plane ut hic loquitur. W. — *Hic freta* pro vulgato *Hæc* edidit Vad. quod mihi rectius videtur. Nam ante nullis de fretis sermo fuit, ad quæ respiciat *Hæc*.

746. *Exsuperant undas* Schraderus pro imitatione Maronis habet, Æn. II, 207.

747. *Hæ numero geminæ, pingues sola*. Similiter supra de Creta v. 675: « Multa latus, glebamque ferax, et opima virentum ». Nota variationem constructionis, qualis in hoc v. 330: « Corpora proceri, nigri cute, viscera sicci », et in Solino, p. 54, C. « sapore aspero, et amaritudinis miræ ». Schr. — Cusp. et Vad. ediderunt *pinguis sola cespitis ampla*. Melior tamen lectio Pithœi et cæterorum videtur.

748. *Qua Rheni gurgitis* habent omnes antiquæ. Bene Hudsonus correxit *occidui qua Rhenus gurgitis unda*. Verbum *Conditur* illustrat Schrad. locis Virgilii, Æneid. VII, 719 et 802.

749. *Dira Britannorum sustentant agmina*. Hoc testimonio Camdenus in Hibernia, p. 682, probat, Britannos in Ierne fuisse. Conf. Diod. Sic. V, 32. Schr. *Sustentant* interpretor *alunt*, quomodo supra v. 327: « Æthiopum populos alit ampli cespitis ora ». Add. v. 196, 415. *Diri*, vel *duri*, ut v. 418, vel *feroces* plerique populi ad Septemtrionem habitantes dicuntur. Et Rutil. I, 500: « Et quæcumque ferox arva Britannus arat ». W.

750. *Hic spumosus item*. Melius Dionysium vertit Prisc. v. 585: « Nec spatio distant Nesidum litora longe ». Schr.

751. *Et brevis e pelago vertex subit*. Avienus unam facit insulam cum Strabone, lib. IV, p. 303, B. Dionysius plures, ut et Prisc. v. [illegible] qui nomen adpellativum (Nesides) mutavit in proprium. Porro in istis: « hic chorus ingens Feminei cœtus pulchri colit orgia Bacchi », omisit nomen gentis (Amnites expressit Prisc.), forte quia penitus ignotum, vel in codd. corruptum. Apud Dionys. 571 leg. Ναυνητάων. Schr. Plures variationes observavit Huds. in not. ad Dionys. W. — *Brevis e pelago vertex subit*. Sic omnes edit. solus Vad. scribit *vortex*, in quo sine dubio erravit. Nam Avienus brevem insulam significat e pelago surgere. Sic etiam citat Camers ad Prisc. 585, quamvis hic litus quoddam continentis, in æquor porrectum, intelligere videtur.

Producit noctem ludus sacer: aera pulsant
Vocibus, et crebris late sola calcibus urgent.
Non sic Absinthi prope flumina Thracis alumnæ
Bistonides; non, qua celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi stata curant festa Lyæo.

753. *Producit noctem ludus sacer.* Val. Flacc. I, 251: « Dulcibus alloquiis ludoque educite noctem ». Ad hunc locum Burm. citat Stat. Theb. VIII, 219: « vario producunt sidera ludo Ante domos »; item Nostrum: « Producit noctem ludus sacer ». Sed aliud est *noctem* vel *sidera ludo producere*, et aliud, ubi ipse *ludus* dicitur noctem *producere*. (Nempe ludus ad multam noctem durat; peragi solet, pervigilium celebrat.) Usum verbi *producere* multis locis, etiam nostro Avieni, adductis probavit Brouckh. ad Propert. I, 3, 39, p. 16. Schr.

754. *Crebris sola calcibus urgent.* Idem est, ac quod Horatius, Carm. I, 4, 7: « Alterno terram quatiunt pede ». Etenim *calces* hic simpliciter pro pedibus accipio, quomodo Heynius ad Virg. Æn. V, 324. W. — Sed proprie de equis dici notat Burm. ad Anth. III, 171. Silius, IV, 142: « Ictu quadrupedis fulva porrectus arena Elisa incussis amisit calcibus ora ». Phædrus, Fab. I, 21, 9: « Calcibus frontem exterit », ubi male in quibusdam edd. *extudit*. Virgilius, de equo moriente, Æn. X, 892: « ... calcibus auras Verberat, ejectoque incumbit cernuus armo ». Ed. — *Urgent* hic non satis aptum videtur. Ed.

755. *Non sic Asynthi* exhibet Pith. sed melius Cusp. *Absinti*, et Vad. *Absinthi*. Camers ad Prisc. 586 *Absynthi*, quomodo reliqui. Porro omnes *prope flumina Thraces et almæ Bistonides*, quod certissima conjectura Schr. emendat. — *P. fl. Thraces, et almæ Bistonides*. Ocius corrige, convenienter Dionysio: « Non sic Absinthi prope flumina Thracis alumnæ Bistonides ». Correctionis caussas late exposui in Observ. p. 40-42. Schr. Ex his tantum duo loca repeto, quibus *Absinthi alumnæ* illustrentur. Stat. Theb. XII, 181: « Quo Rhodopes non ulla nurus, nec alumna nivosi Phasidos, innuptis vallata cohortibus iret ». Claud. IV Cons. Hon. 211: « Eurotas proprios discernere nescit alumnos ». W.

756. *Non qua celeri ruit agmine Ganges.* Ambr. habet *celebris*, qui videtur voluisse: *celebri ruit agmine*. Et sic quidem tollitur repetitio ejusdem vocis v. 758; dubitari etiam potest, an Ganges *celer* dici possit, ob Virgilii locum, Æn. IX, 30, et Claud. Cons. Mall. v. 236: *celebri* tamen agmine minus blanditur, quam *celeri*: *ruit* etiam congruit *celeri*, non *celebri*. Itaque vulgatum servandum, quum Ganges etiam celer aliis, ut Lucano, VIII, 227; Plin. VI, s. 22. Schr.

757. *Stata curant festa Lyæo.* Sic Cic. pro Balb. cap. 24: « Sacra Cereris, quum essent adsumpta de Græcia, per Græcas semper curata sunt sacerdotes ». Schr. Sic ipse Noster supra v. 705: « fatidico curant solennia Phœbo ». Cæterum, quam dubium mihi videatur, Bacchum in his insulis ad septemtrio-

Longa dehinc celeri si quis rate marmora curr
Inque Lycaonias cymbam procul urgeat Arctos,
Inveniet vasto surgentem vertice Thulen.
Hic quum plaustra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte sub illustri rota solis fomite flagrat
Continuo, clarumque diem nox æmula ducit.
Nam sol obliquo torquetur cardine mundi,
Directosque super radios vicinior axi

nec cultum, jam aperui in not. ad Prisc. v. 586. W.

758. Editio Pithœi altera Lugd. vitiose hic exhibet *celeri si quas rate*. Error ortus inde, quod in prima Paris. per compendium scriptum erat *si qs rate*. Recte enim priores Casp. et Vad. *si quis*.

759. *Inque Lycaonias... urgeat Arctos*. Fere iisdem verbis in Or. Mar. v. 130: «si quis dehinc... lembum audeat Urgere in undas, axe qua Lycaonis Rigescit æthra». Sonn. Conf. v. 1340, et supra v. 54. W.—Casp. mendose *urgeat Arcto*: reliqui omnes *Arctos*.

760. *Invenit et* dedit Ven. et Casp. Camers ad Prisc. 589 correxit *Inveniet vasto*, quod et reliqui habent. Porro *Thylen* scribit Pith. et Huds. *Thulen* habent Casp. et Vad. eamque scripturam præfert Schrad. provocans ad Salmas. Exerc. Plin. p. 877. a. F.

762. *Rota solis fomite flagrat Continuo*. Diurnam lucem continuat in noctem. Hoc de terris borealibus constanter adfirmant scriptores veteres. Tacitus, Agric. cap. 12: «Dierum spatia ultra nostri orbis mensuram, et nox clara, et extrema Britanniæ parte brevis, ut finem atque initium lucis exiguo discrimine internoscas». Idem in Germ. cap. 45: «Trans Suionas... extre-

mus cadentis jam solis fu
ortus edurat adeo clarus, u
hebetet». Huc etiam refer
ael. II, 161: «minima c
nocte Britannus».

763. *Continuo* Vad. sed omnes *Continuo*, quod uti
tur.—Porro *clarum diem nu*
ducit idem est, ac *producit*, u
ducit diem ap. Virg. Æn. II,

764. *Nam sol obliquo* s
Sic supra, v. 357: «Prodi
quo solem decurrere sul
faciunt verba Plinii, lib. II,
«Minora intervalla esse lu
ortus solis juxta solstitia
æquinoctia, adparet: quia
Signiferi circa media sui c
est, juxta solstitium vero r
W. — *Nam sola obliqui*
Casp. et Vad. Rectius Pi
sol obliqui. Præfero tame
Hudsonus dedit *Nam so*
torquetur cardine mundi.

765. Velim equidem. *Di*
super radios, vicinior axi,
inclinat. Neque tamen hui
cturæ nimium ipse tribu
vero ponitur pro septemtri
polo arctico. Virg. Georg.
Cic. Tusc. I, cap. 28; Ovi
IV, 7, 1; Manil. IV, 789.
Decretosque super radios hab
Casp. et Vad. Sed verum
Pith. et Huds. expresseru

duo inclinat, donec juga rursus anhela
exo accipiat cælo Notus. Inde fluenta
luntur Scythici longe maris in facis ortum
: tum cyaneis erepit ab undis

Cogit hoc Dionys. v. 585: θείαν ἐπὶ κλίσιν ἐρχομενάων. *Occiduo*, quod vulgatæ om- at, offensus videtur Schra- ujus conjecturam vide ad speriorem. Nec hoc ad- m: nam necessario videtur septemtrionalem partem, duam, nominare debuisse. ianus, v. 590, diserte no- « quum scandit ad axes Si- boreas succendens lampade Nec tamen *occiduo* movere lam *occiduum axem* etiam licit, et hoc loco videtur autoccid uum axem miscere eum eoque unum facere, num pro meta vel initio cur- is ad Septemtrionem ten- bere. Ipse enim se expli- larius loquitur Or. Mar. Quum lumen axi Atlanti- averit, Ut in supremos yperboreos agat ». Axis At- st occiduus idem est. — *In- rbunt* Ven. et Cusp. rectius *clinat. — Donec j. r. a. De- ipiat.* Juga anhela accipio Solis quasi fatigatis et an- s e continuo adscensu in realem, quem erectum et fingebant Veteres, deve- tra vel depressum austra- *Orientis anheli equi* dicun- . Georg. I, 250, quia ad- es in superiores oras quasi one anhelant. Et Ovid. V, 632: « pontus, qui So- s Æquora subdit equis, et cipit axes ». Jam *juga* pro equis vel bobus jugo junctis dici, vulgatum est. Vid. Ovid. Met. XII, 432. W.

768. *In fasis ortum* Ven. unde Cusp. legit *in phasis ortum:* sed ne forte *Phasidis* fluvii Colchorum or- tum intelligas, prohibet prima cor- repta. Rectius igitur Pith. et Huds. legunt *In facis ortum.* Vadianus plane aliter, atque ex antiqua scri- ptura *fasis* vel *phasis* effecit *in salis oras Eoi.*

769. *Eoa et ut coeaneis se repit ab undis.* Cum Salmasio in Exerc. Plin. p. 700, b. C. sic legimus: « in facis ortum Eoæ, qua cyaneis erepit ab undis Insula », aut sic: « ortus Eoos, ubi cyaneis, etc. » Huds. Castigan- dum est: « Eoæ, tum cyaneis ere- pit ab undis Insula ». Nunc circum- fertur, *in facis ortum Eoa et ut coea- neis.* In veteri codice bibliothecæ Ambros. inveni *Eoa et cum cyaneis.* Heins. ad Val. Cat. Dir. v. 40, in Burm. Anthol. II, p. 658. Ego Hein- sium sequor ex Ambros. castigan- tem: *Eoæ: tum cyaneis erepit.* In ipso codice legebatur quidem *cum*, sed *cum* et *tum* vix discerni queunt. Deinde *tum* sequente consonante poni solet, *tunc* sequente vocali. Vid. v. 449, 463, 423. *Erepit insula* rarissimum est. Statius, Silv. II, 2, 30: « Inde per obliquas erepit por- ticus arces ». Schr. — Corruptissi- ma scriptura Venetæ et Pith. * « Eoa et ut coeaneis se repit ab undis », varias emendationes et conjecturas peperit. Cuspin. scribit « Eoæ, tunc Oceani se repit ab undis ». Vad. « in

Insula, quæ prisci signatur nominis usu
Aurea, quod fulvo sol hic magis orbe rubescat.
Contemplator item, ceu se mare flectat in Austrum.

salis oras Eoi, post Oceani surrepit ab undis ». Propius ad veritatem recentiores. Alius vir doctus in marg. Trogn. notaverat : « in facis ortum Eoæ Oceani canis crepit ab undis ». Equidem Schr. lectionem sequor. Eadem corruptio in voce *cyaneus* occurrebat supra v. 370. Heinsium ea loca Avieni in margine sui exemplaris, tum prolixius in notis ineditis ad Val. Cat. Diras emendasse scribit Burm. Anthol. Lat. t. I, p. 64. — Prima quidem in Cyaneis corripienda videtur. Certe Sinctius et Gruterus ad Epigr. a Burmanno adductum adnotant hanc in Cyane, Nympha ac fonte Siciliæ, unde *Cyaneæ undæ*, corripi Ovid. Met. V, 412, et passim; unde singulare sit hoc in versu primam in Cyaneis longam occurrere. Sed monendum numquam apud antiquos poetas primam in *Cyane* produci, in adjectivo autem *Cyaneus* nullibi correptam inveniri. Idem Ovid. Pont. II, 10 : « Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis ». Sic apud Claud. Rapt. Pros. III, 246 : «...mediis invenimus arvis Exanimem Cyanen » ; et sic sæpe apud alios. At in altero ipsius Ovidii loco, Met. IX, 453 : « Cognita Cyanee præstanti corpora forma ». Apud Statium, Theb. V, v. 357 : « oraque primum Cyaneis arctata vadis » ; Lucan. II, 716, de Cyaneis cautibus, « Cyaneas tellus emisit in æquore cautes ». En

77. *Contemplator item*. Formula est Virgilii, Georg. I, 187, et ante hunc Lucretii, II, 113 ; VI, 188. ut notat Schrad. Sed eadem Avienus sæpius utitur, ut in Phænom. v. 880 : « Contemplator enim geminæ rutilantia formæ Viscera » ; et Progn. 163 : « Contemplator item, seu plenum luminis orbem Cynthia distendit, etc. » item v. 494 : « Contemplator item, si longo plurima ponto Agmina festinant volucrum ». W. — *Contemplator item ceu se mare in Austrum*. Sic dabat ed. Pith. mendoso cum hiatu : Scal. supplevit *ablat in Austrum*. Edit. Madr. in margine : Deest *fundat*, vel *vertat*, vel simile verbum. Hudsonus in notis : Locum restituit Salmasius in Exercit. Plin. pag. 783 : « Contemplator item qua se mare tendit in Austrum, Inque Notum... cærula curvat ». Oudendorp. in Obs. Misc. V, p. 74, dubitat, an adstipuletur Salmasio, *tendit* supplenti, quia paullo ante præcessit : « inde fluenta Tenduntur Scythici maris ». Heinsii et Withofii conjecturæ parum sunt probabiles : *madidum ceu se mare in Austrum* ... *verses*, vel *cernes*, *ut se mare in Austrum* ..... *ceu se curvat mare in Austrum*. Posses etiam : « Contemplator item, tepidum ceu se mare in Austrum », ut *tem* per compendium fuerit scriptum pro *tepidum*, idque præcedente *tem* ob similitudinem neglectum : *tepidus* ita Auster dicitur v. 1222, et Pisc. v. 595. Sed probabilius est verbum deesse : quodnam autem, sine libris definire temerarium est : æque enim possis *flectat in Austrum*. In similibus autem synonymis duplex fere verbum reperitur, ut v. 646,

que Notum Oceanus freta ponti cærula curvet:
taque Coliados mox hic tibi dorsa patescent
ipis, et intenti spectabis cespitis arces.
o quibus ingenti consistens mole per undas
sula Taprobane gignit tetros elephantos,
super æstiferi torretur sidere Cancri.

53, 654, 758, 759. Ut ut est, n moveo: vetat enim Poeta, 196: « Adspice, ceu rutilis lux Gnosia flammis »; et 7: « Inspice, ceu dextra refe- ib æquore planta ». Peccant omnes, qui mutant, præci- 'udsonus, qui in contextum asii sententia recepit: « Con- tor item qua se mare tendit trum ». Schrad. — Vir do- ı ora edit. Trogn. notaverat: plator item verses, ut se mare trum, vel etiam *cernes ut se.* ntemplator pro substantivo t. Sed his conjecturis omni- are interpretes poterat inspe- lit. antiquarum. Cuspin. haud ex meliore codice, edidit: emplator item ceu se mare in Austrum ». Vadianus ni- itat, præter *flectit*, pro quo ı *flectat* ponit, convenienter iti *curvet*. Atque hæc est ipsa lata lectio, quam Schraderum risse videmus.

. *Curvet* legunt Ven. Cuspin. Pith. *curvat* Salm. et Huds. mmodent præcedenti *tendit*, *tit*.

Coliados Cusp. et Vad. *Co-* 'ith. Huds.

Pro *intenti*, quod vulgatæ , Hudsonus malit *extenti*, robat Schrad. et firmat vs. 62, 1229; sed Avienus vo- *intentus*, *protentus*, *extentus* promiscue uti solet, ut vs. 335, 424, 741.

776. *Pro quibus*, i. e. ante vel juxta quas arces. Sic correxit Ca- mers, quum ante in Cusp. legeretur *Proh quibus*.

777. Penultima in *Taprobane* ab Avieno et reliquis corripitur, pro- ducitur contra ab Alexandro Lych- no apud Steph. Byz. De Taprobane porro vid. Bochart. G. S. lib. I, cap. 46. Schr. — *Tetros elephantos* vocat auctore Lucretio, V, 1301: « Inde boves Lucas turrito corpore tetros Anguimanos, etc. » et hoc adnotavit Schrad.

778. *Et super æstiferi torretur si- dere Cancri*. In V. *subter*: voces autem sæpe permutantur. Pro *sidere* in Ven. et A. *sidera*. An ex duabus lectionibus concinnanda verior: « Subter et æstiferi torretur sidera Cancri? » *Subter* cum acc. v. 591: « Axe Noti rigidas subter rupes Aracynthi, etc. » tamen vix placet: *torretur subter sidus Cancri*. Sed nec *super* ferri potest. Schr.—Nimirum haud dubie legendum: *At super æstiferi torquentur sidera Cancri*, e Dionysii v. 595: Ἧς ὕπερ... Δινεῖται κατὰ κύκλον ἐν αἰθέρι καρκίνος αἴθων. Wassenb. Antiquæ edd. Cusp. Vad. exhibent *super æstiferi torretur sidera cancri*. Hoc perperam accipientes posteriores Pith. et Huds. scripse- runt *sidere Cancri*, atque *Subter... sidera* conjicit Schrad. Sed fortasse

Hæc immensa patet, vastisque extenditur oris
Undique per pelagus: latus autem protinus olli
Agmina cetosi pecoris, vaga monstra profundi,
Adludunt: fervent Erythræi marmora ponti

male sollicitatur *super sidera*, et Avienus significare voluit, Taprobanem esse supra vel ultra Tropicum Cancri, ideoque torreri æstu, quod verum est, atque etiam videtur verbis Dionysii convenire, qui quum versu 595 ait, Ἧς ὕπερ δινεῖται Καρκίνος, supra Taprobanem versari Cancrum in orbem, non aliud dicit, quam Avienus, quia pro diverso, quem constituas, termino, Taprobane supra Cancrum, et Cancer supra Taprobanem dici potest. Interim receptam a recentioribus, tamquam emendatiorem, lectionem nolim abjicere, *super æstiferi torretur sidere Cancri*, quia forte Avienus eodem modo Dionysium interpretatus est, quo Priscian. v. 597: «jacet hæc sub sidere Cancri». Sed hac in lectione *super* accipiendum est pro adverbio superne, vel desuper, quomodo sæpius Noster, ut v. 416, 765: et clarius Or. mar. vs. 663: «Septemtrione qui super posito rigent». Pariter infra vs. 1290: «Namque alii dura pulsantur desuper Arcto».

779. *Hæc immensa patet.* Diversas diversorum sententias collegit Bochart. l. c. p. 693. Add. Wessel. ad Diod. Sic. II, 55. Schr.

780. *Latus aut protinus olli.* Sic corrupte edidit Pithœus. Apta Hudsoni correctio est, qui pro *aut* emendavit *autem*. Comparari cum hoc de cetis loco merentur versus Val. Fl. VI, 664: «Ac velut ante comas ac summa cacumina silvæ Lenibus adludit flabris levis Auster; at illum Protinus immanem miseræ sensêre carinæ». Versu 782 verba: «fervent Erythræi terga profundi Tota feris», per parenthesin ponenda arbitror. Schr.—Vir doctus in marg. Trop. conjecit *Undique per pelagus latitant, aut*, vel *saliunt, aut protinus*, quia sic etiam Prisc. 598: «saliunt densissima cete». Sed breviore via emendandum *latus autem protinus olli*, quod unice verum est, sed jam olim a Cuspiniano et Vadian. perscriptum, item in cod. Ambr. inventum est.

781. *Agmina cetosi pecoris*, pecus vocari solent pisces magni maris. Lucretius, II, 342: «mutæque natantes Squamigerum pecudes». Horat. Carm. I, 2, 7: «Omne quum Proteus pecus egit, etc.» Virg. Ge. 486: «avidum pecus Amphitritæ». Claud. in Ruf. I, 279, «Neptuni pecus». Auson. in Mos. v. 135: «Nunc pecus æquoreum celebrabere, magne Silure». Livius Andron. apud Nonium: *lascivum Nerei simum pecus Ludens*, etc. Nomine *cetosus* vix alium usum esse reperio, præter Nostrum, qui et in Phæn. v. 1310, *cetosa viscera* pro ceto, astro cælesti ponit.—*Vaga monstra profundi.* Sic frequentissime vocari solent poetis, ut et portenta, ceti, pristes, balænæ. Horat. Carm. I, 3, 18; Virg. Æn. VI, 729, VII, 780; Val. Cat. Dir. v. 55; Halieut. Nemes. v. 65 (huj. op. tomo I, pag. 234. Ed.); Claud. Stil. II, 28, III, 360. W.

782. *Erythræi marmora ponti.* Sic vocat mare quod Latinis Rubrum dicitur; quod a Solis repercussu ta-

feris: hæc, ut rigidi juga maxima montis,
us adtollunt latus omne, et terga tumescunt:
in his rupis spinæ tenor arduus adstat,
ıs in celsis scrupus quoque creber inhorret.
e quis rapidi subvectus gurgitis unda

colorem, alii ab arena ılii talem ipsius esse na- timarunt; vel, ut alii, rior videtur sententia, a ·a, cujus sepulchrum in la ejusdem maris érat. aysius huic opinioni fa- juem Avienus exprimit: hræi tellus hæc nota se- ED.

di juga maxima montis Pith. et Huds. sed *mon-* ic citat Nic. Anton. Bibl. ı. 158. Utraque lectio præferam tamen prio-

bus adtollunt latus omne. ltitudinem hic describi as. Exerc. Plin. p. 406. o, Halieut. V, 65, ceti ρυνόμενοι μελίεσσιν ἠλι- ıvati membris vastis, ium: nam ἠλίβατος apud aliosque poetas rupium ı epitheton est. W.— *lent* vitiose Cusp. pro

ır in his rupis spinæ tenor ıam cetorum esse quasi et excelsam rupem ait, xeam simul et altitudi- rum exprimens. Hinc *te* dicuntur Statio, Ach. 'al. Flacc. II, 518 de simul molem horrifi- losaque terga Promo- ıquam Heinsius et hic, ium legere mavult *scru-* iter belluæ marinæ, a Perseo interfectæ, *terga cavis super obsita conchis*, pro squamis, dicit Ovid. Met. IV, 725: quod in primis convenit cum sequentibus *scrupus quoque creber inhorret.* Supra v. 622 occurrebat *inhorrens Corsica silvis*, ubi vide adnotata. W.

786. *Molibus in celsis rupis quoque.* Sic Pith. vitiose e Ven. edidit. Heins. ad Val. Fl. II, 518, pro *rupis* emendat *scrupus*. Ita etiam in Ambros. et sic dudum exhibuit Merula in Cosmogr. p. 119. Eaque lectio firmatur loco ipsius Avieni, Or. mar. 137: « creber his scrupus locis, Rigidæque rupes, atque montium minæ». Schr. — *Molibus in celsis rupis quoque* dedit Hudsonus, voce *rupis* e priore versu repetita, sed scribendum *scrupus quoque*. Et sic dudum ediderunt Cusp. et Vad. Pariter versu 809: « Et scaber in multis scrupus riget».

787-789. *Ah! ne quis rapidi.* Sequuti sumus Pricæi conjecturam in notis ad Apul. Mil. p. 59 (95). Adde Heins. ad Val. Flacc. II, 518, ubi pariter hunc locum sic castigat. Porro *subvectus* habet V. id autem jam reduxit Merula, Cosmograph. p. 120, et post eum complures alii. *Hæc in* v. seq. præbet V. et sic legit Merula, Pric. alii: *sali* pro *salis* habet A. idque ego recipio. Totum ergo locum sic exhibebo, ut eum exhibuit Huds. nisi quod pro *salis* e cod. probo *sali*. Schr. Locum hunc etiam recitat, ut eum Pricæus emendavit, Nic. Antonius in Bibl. Hisp. t. II, cap. 9, p. 158: atque inde

Hæc in terga sali lembum contorqueat unquam:
Ah! ne monstrigenis, hostem licet, inferat æstus
Fluctibus: immodici late patet oris hiatus
Quippe feris, antro panduntur guttura vasto;

significationem aliquam amoris Christiani erga hostes elicere conatur, quum contra Pricæus eum locum inter alios poetarum, quibus mos gentilium hostibus male precandi probatur, produxerit. Sed frustra sic concludi ab Antonio, monstravi in Proœmio ad Avienum. Hic tantum addo, e correctione, qua Vadianus totum locum conformavit, sensum plane ethnicum enasci, et Nic. Antonii interpretationem eludi. Hic enim legit: « Ac ne quis rapidi subductus gurgitis unda Hæc in terga salis lembum contorqueat unquam, Antea monstrigenis hostem, licet, inferat æstus Fluctibus ». Hoc est: Ac ne quando eveniat, ut quis casu et per imprudentiam subductus, ablatus, gurgite in istud mare periculosum deferatur, licet antea permittere, aut curare, ut æstus hostem aliquem monstrigenis fluctibus inferat. W.—Pithœus edidit (e Veneta, opinor), *An æquis rapidi subtectus*. Pro quo Cusp. legit, *An ne quis rapidi subtectus*. Camers ad Prisc. 599: *Hac ne quis rapidi subtectus gurgitis undam*. — Schrad. citat *Ah! ne* e Veneta, quod Wernsdorf. est contrarium. Ed.

788. *Nec in terga salis* præbent Ven. Cusp. Pith. quo exemplo *nec*, breve alioquin, subinde produci a poetis probare vult Daumius ad Paul. Petr. p. 348. Sed *Hæc in terga* scribit Camers ad Prisc. et Vad. cum cod. V. sequentibus aliis.

789. *Anne monstrigenis* Ven. et Pith. *An e monstrigenis* Cusp. *monstrigenis* Camers, l. c. *monstrigenis* Vad. Sed Huds[…] Pricæi emendatione substitu[…] *ne monstrigenis*. Et Pricæu[…] formulam confirmat e Virg. [...] II, 252: « Ah nimium ne ti[…] fertilis illa ». Mihi manifesti[…] tatio Virgiliana adparere vide[…] Ecl. VI, 77, ubi in simili S[…] monstri descriptione, eadem […] matio locum habet: « Ah! […] dos nautas canibus lacerasse […] nis ». *Monstrigeni fluctus* sunt […] di cetorum, quos supra […] *profundi* vocaverat v. 781. Id[…] *belluosus Oceanus* Hor. Carm. […] 14, 47, et Avieni Or. mar. v[…] —Similiter et Nostro Oceanu[…] sus dicitur, infra v. 1357: « […] et ipsa dehinc cetosi vergit in […] Oceani ». Ed.

790. *Immodice late patet* […] quidem antiquæ edd. exhi[…] bene tamen emendavit Hud[…] *immodici*, quia duo adverbi[…] conjungi, ineptum videtur, e[…] *modici* consensu codicum A. […] firmari narrat Schrad. Sim[…] v. 168: « immodico sinus or[…] tescit », et v. 200: « parci Fau[…] oris hiat ».

791. *Antro panduntur guttura* […] Antra et specus dicuntur imma[…] belluarum fauces et alvi. Phæ[…] IV, 5, 10: « Capacis alvi […] tartareo specu ». Prudent. Cat[…] VII, 115: « Alvi capacis vivus […] ritur specu ». Vid. Drakenb. a[…] VI, 276. W.

ıtinus hac ipsas absorbent fauce carinas,
'olvuntque simul mox monstra voracia nautas.
Ogyris inde salo promit caput, aspera rupes,
:manis qua se pelagi procul invehit undas;

Protinus hæc ipsas. Heinsius conjecit *hac* (quod Werns- placet), nescio tamen, an m *hæc* potius tuendum sit ysio. Bochartus, Hieroz. ag. 742, graviter notat fa- fingentes ipsas etiam naves um viris a monstris absor- ma.—Sed verius Nemesian. . vs. 66: « miseros nautas ie morantur euntes ». Ed. ter angustos gulæ meatus, ti seu balænæ habent, Bo- , l. c. adfirmat, ipsas naves ıbsorberi, fabulæ monstrum novis ceto portentosius. W. *bsorbent* Ven. *absordent* vitio to, quod tamen repetiit Pith. *ıt* Cusp. Vad. et reliqui.

Involvuntque sinu conjecisse rum tradit Friesem. ego m inveni: *vorantia nautes* Ven. in quo dubium est, an *nautas* voluerit: *nantes* at Pith. et Huds. *nautas* Cusp. quod placet aliis, et sane præcedens *simul*, quod ad refertur, magis aptum videri Sic enim pari in argumento cl. VI, 76 seq. *rates* et *nau-* jungit. Et brevius Prisc. «Quippe solent pariter na- bere virosque»: *monstra na-* :itat Bochart. de anim. S. , p. 742: sed *voracia nautas* Ambr. testatur Schrad. et ne adfirmat fidenter se in llaturum esse, quum præscr- : unice firment Dionys. 603, . 602. Oddius etiam legit *voracia*, atque ego invenio hoc nomen magis ex usu Avieni esse, ex. grat. in loco plane simili, v. 639: « miserandaque fata Involvere salo fluctuque hausere voraci Sæpe rates ».

794. Distinguo: *Ogyris inde salo promit caput aspera, rupes Carmanis* ne duo epitheta concurrant: *asperam* fuisse patet e v. 797. Heinsius ad Ovid. Met. VIII, 142, carminis legem violari videns, corrigebat: « Carmani qua se pelagi, etc. » Sed Avienus dedit « ... rupes Carmanis qua se pelagi procul invehit undis ». Nam Dionysius, v. 606: Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης Ὤγυρις, et Prisc. 604: « Ulterius pergas si post Carmanida summam ». Paria dudum notavi in Observ. p. 48. Schrad.— *Ogyris inde salo.* In nomine consentiunt Dionysius, Prisc. Mela, Plinius, Steph. Byz. Suidas. (Curtius insulæ nomen habet. Itaque non erat, quod de eo dubitaret Vossius ad Mel. p. 846, ed. Mel. Gron. Apud alios male corruptum est, ut Arrian. Ind. 37; Strabon. p. 1111. Schr.

795. *Carmanidis* habent omnes vetustæ, ideoque adnexuerunt præcedenti *rupes: Carmani* legit Heins. ad Ovid. Met. VII, 142, adeoque *Carmanum pelagus* dici putavit, Græcis non inspectis. At *Carmanis* legendum Schraderus pridem in schedis notavit, post in notis, quas exhibemus, et in Observ. p. 48 demonstravit. Hæc emendatio utique verissima, siquidem *Carmanidis* legem carminis violat. Ego vero *Car-*

Harum aliæ duris reserant vix litora nautis,
Et scaber in multis scrupus riget; undique iniqu
Subrigitur vertex, et inhospita cespitis ora est.
Quarum quis valeat numerosa ut nomina fari?

809. *Duris reserant vix litora nautis*, h. e. vix commodos et patentes portus præbent recipiendis navibus. Hoc sensu Rutil. I, 401: « Proxima securum reserat Populonia litus ». Quod supra dicebat v. 626, « indulsit litora nautis », de hospitalitate accipiendum est. Similiter in carm. ad Fortun. Præn. v. 11: « Litora qui præstant fessis tutissima nautis ». W. — *Diris nautis* omnes edd. legunt, quod plane mirandum, quum nullum ineptius hoc loco epitheton esse possit, quam illud ipsum. Scribendum est sine cunctatione *duris*, et sic emendavit Schrad. in Obs. p. 45, et in præf. ad Emend. p. 55. Plane confirmat Prisc. v. 612: « Duris difficiles nautis, vel portubus aptæ ». Vide præterea, quæ observavi ad Prisc. v. 145.

810. *Scrupus riget, undique iniquo Subrigitur vertex*. Iniquus est asper et sterilis, ut v. 503: « regio insurgentibus alte Cautibus horrescit, scrupus sola creber iniqua Asperat ». Contra *æquus cespes* est fertilis, ut vs. 415: « Proxima magnanimos alit æquo cespite Iberos ». W. — [illegible] *scrupus riget* [illegible] an vitio operarum. — [illegible] Pariter Ovidio [illegible] dicuntur [illegible] Fr.

812. Pro vulgato *harum* Schrad. [illegible] censet *Quarum*, quia [illegible] repe[illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible]

Hudsonus in notis explicat: [illegible] *harum ut quis valeat numeros* [illegible] Addit tamen, forsan legend[illegible] *meros aut nomina*. Idem c[illegible] Withofius in marg. Trogn. e[illegible] ruit Schrad. in not. adfirman[illegible] tum *numerosa ut* nihil aliu[illegible] nisi vitium typogr. Ven. q[illegible] thœus et alii nimis religiose [illegible] verint. Ego vero genuinum [illegible] *numerosa ut nomina*, quippe [illegible] lum Ven. et Pith. sic scribu[illegible] et Cusp. et dignum hoc e[illegible] Avieni. qui adjectivis nomin[illegible] inde *ut* adponere solet, pro [illegible] vel scilicet. Quis, inquit, [illegible] eorum nomina fari, utpote [illegible] rosa. Sic versu 393: « Tri[illegible] alta paludis Ut circumfuso [illegible] rum examine cingunt », ul[illegible] æque ac hic, particula *ut* of[illegible] illam in [illegible] mutare conat[illegible] Denique Dionys. 619. et Pri[illegible] tantum *nomina* insularum [illegible] [illegible] difficile esse, non it[illegible] [illegible] Conf. etiam v. 1059. — [illegible] rum edit. vs. 812 [illegible] [illegible] Hic versus collo[illegible] est post 8[illegible]5. idque fieri [illegible] jam monui Observ. pag. 45. [illegible] quum aliis usus arg[illegible] [illegible] et Prisc. auct[illegible] Sed et hoc amplius pro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et locum similem v. [illegible] [illegible] Pers [illegible] [illegible]

ıoc ullus, velit idem scire quot alto
ır fluctus pelago, quot sidera cæli
flammas, quot robora proferat Ida,
arenarum numerus versetur ab Euro.

has ullus, velit idem
entum hoc est Avie-
.tatio Virgilii, Georg.
CHR. Et sane color in
lem est, et verba si-
ımodus sidera, flu-
arenas ad designan-
n immensum advo-
us inter poetas est.
ıtil. I, 94. Non dissi-
ıs est Catull. LXII,
st. IV, 1, 57, Pont.
. Satirice multitudi-
pro numero innu-
uvenal. X, 219 seqq.
los edidit Cusp. Ca-
. 611 correxit *has*,
unt Pithœus et reli-
s monet, quod Pi-
nulla niti auctori-
cn, quomodo alias
icat. Mihi videntur
ɔsuisse non alia de
uod, quum in editis
ırs Asiam, Libyam
ret, sequens versus
insulas referendus
ecto eo versu, puto
tiquam Cuspiniani
ut scribamus *Si ve-*
npe fari nomina.
lammas. Huds. *flam-*
ıitur Oudend. Obs.
« Tot exemplis, in-
ırsan rectius retine-
quam *flammis*, quod
us ». *Ejaculent* Wi-
ıius, qui et *ejectent*
nargine conjecerat.
refutat latinitas: ipse Avienus v. 471: « Ignea perpetuis ardescunt sidera flammis »; et modorum permutatio. *Curventur* enim et *proferat* subjunctivum requirunt. Heinsii et Withofii conjecturæ *ejaculent* favet usus verbi *jaculor*, pariter adhibiti a Claudiano, Gild. 496: « Et contusa vagos jaculentur sidera crines ». Gellius, XVI, 19: « Arionem cum fidibus et indumentis, cum quibus se in salum ejaculaverat, exstitisse ». Possis etiam: « quot sidera cæli Educant flammas ». Sic enim Avienus, Phæn. 126: « non ulla facem succenderit unquam Stella prior, neque flammiferos eduxerit ortus ». SCHR. — *Elucent flammas* omnes vetustæ tenent. Camers ad Prisc. 611 legere voluit *Elucent flammæ*, nisi quis græcam potius constructionem esse velit. Rectius emendatio in verbo *Elucent* tentatur, pro quo Withofius in ora Trogn. *ejaculent*, quod versu Nemesiani, Cyn. 212, firmat: « Quum segnes radios tristi jaculatur ab æthra Phœbus ». Wernsd. Schraderi conjecturam *Educant flammas* adserit, et exemplum adfert ex Progn. 234: Non hic quum primos educet gurgite vultus ».

816. *Quantus arenarum numerus versatur ab Euro*. Heinsius ad Ovid. Met. IX, 499, e libro Mediol. et Oudendorp. Obs. Misc. V, p. 70, reponebat *verratur*. — Et quidem hæc conjectura sane probabilis. Virg. Æn. I, 59, de ventis: « Quippe ferant rapidi secum, verrantque per auras ». Conf. Ovid. Metam.

Harum aliæ duris reserant vix litora nautis,
Et scaber in multis scrupus riget; undique ini
Subrigitur vertex, et inhospita cespitis ora est
Quarum quis valeat numerosa ut nomina fari

809. *Duris reserant vix litora nautis*, h. e. vix commodos et patentes portus præbent recipiendis navibus. Hoc sensu Rutil. I, 401: « Proxima securum reserat Populonia litus ». Quod supra dicebat v. 626, « indulsit litora nautis », de hospitalitate accipiendum est. Similiter in carm. ad Fortun. Præn. v. 11: « Litora qui præstant fessis tutissima nautis ». W.—*Diris nautis* omnes edd. legunt, quod plane mirandum, quum nullum ineptius hoc loco epitheton esse possit, quam illud ipsum. Scribendum est sine cunctatione *duris*, et sic emendavit Schrad. in Obs. p. 45, et in præf. ad Emend. p. 55. Plane confirmat Prisc. v. 612: « Duris difficiles nautis, vel portubus aptæ ». Vide præterea, quæ observavi ad Prisc. v. 245.

810. *Scrupus riget, undique iniquus Subrigitur vertex.* Iniquus est asper et sterilis, ut v. 503: « regio insurgentibus alte Cautibus horrescit, scrupus sola creber iniqua Asperat ». Contra *æquus cespes* est fertilis, ut vs. 415: « Proxima magnanimos alit æquo cespite Iberos ». W.—Vadianus edidit *scriptus riget*, nescio an vitio operarum. — *Inhospita cespitis ora est.* Pariter Ovidio *inhospita* dicuntur *litora Ponti*. Ed.

812. Pro vulgato *Harum* Schrad. emendandum censet *Quarum*, quia sic etiam vitetur repetitio *has, harum:* et libenter sequutus sum. Sed pleræque edd. legunt *quis valeat numerosa ut nomina*. Solus Vad. paullum mutavit *numerosa hic nomina*. Hudsonus in notis explica *harum ut quis valeat nume* Addit tamen, forsan lege *meros aut nomina*. Idem Withofius in marg. Trogn ruit Schrad. in not. adfirm tum *numerosa ut* nihil a nisi vitium typogr. Ven. thœus et alii nimis religi verint. Ego vero genuinu *numerosa ut nomina*, quip lum Ven. et Pith. sic scri et Cusp. et dignum hoc Avieni, qui adjectivis nomi inde *ut* adponere solet, p vel scilicet. Quis, inqui eorum nomina fari, utp rosa. Sic versu 393: « alta paludis Ut circumfus rum examine cingunt », æque ac hic, particula *ut* illam in *Hic* mutare co Denique Dionys. 619, et tantum *nomina* insularu eloqui difficile esse, non *meros*. Conf. etiam v. 105 rum editt. vs. 812 *Pars A byam pars*. Hic versus co est post 805, idque fie jam monui Observ. pag. eam rem quum aliis usus tis, tum Dion. et Prisc. a Sed et hoc amplius pro *po* dum aliquando conjecer maxime ob locum similen 1270: postea tamen alia cogitatio, an non, secun nysium, legendum: « P Libyæ pars adjacet alter Pars videt Europam ». S

Si velit hoc ullus, velit idem scire quot alto
Curventur fluctus pelago, quot sidera cæli
Educant flammas, quot robora proferat Ida,
Quantus arenarum numerus versetur ab Euro.

813. *Si velit has ullus, velit idem scire.* Additamentum hoc est Avieni simulque imitatio Virgilii, Georg. II, 103 seqq. Schr. Et sane color in utroque loco idem est, et verba similia. Sed hic modus sidera, fluctus, arbores, arenas ad designandum numerum immensum advocare pervulgatus inter poetas est. Vid. not. ad Rutil. I, 94. Non dissimilis certe locus est Catull. LXII, 206; Ovid. Trist. IV, 1, 57, Pont. II, 7, 25 seqq. Satirice multitudinem scelerum pro numero innumero adhibet Juvenal. X, 219 seqq. W. — *Si velit hos* edidit Cusp. Camers ad Prisc. 611 correxit *has*, idemque dederunt Pithœus et reliqui. Schraderus monet, quod Pithœus dederit, nulla niti auctoritate, nec tamen, quomodo alias legendum, indicat. Mihi videntur editores *has* posuisse non alia de caussa, quam quod, quum in editis versus 806 *Pars Asiam, Libyam pars*, intercederet, sequens versus generatim ad insulas referendus erat. Nunc, ejecto eo versu, puto scripturam antiquam Cuspiniani *hos* admonere, ut scribamus *Si velit hoc ullus*, nempe fari nomina.

815. *Elucent flammas.* Huds. *flammis.* Contra nititur Oudend. Obs. Misc. V, 1, 70: « Tot exemplis, inquit, permoti forsan rectius retinebimus *flammas*, quam *flammis*, quod substituit Anglus ». *Ejaculent* Withofius et Heinsius, qui et *ejectent* et *eructent* in margine conjecerat. Oudendorpium refutat latinitas: ipse Avienus v. 471: « Ignea perpetuis ardescunt sidera flammis »; et modorum permutatio. *Curventur* enim et *proferat* subjunctivum requirunt. Heinsii et Withofii conjecturæ *ejaculent* favet usus verbi *jaculor*, pariter adhibiti a Claudiano, Gild. 496: « Et contusa vagos jaculentur sidera crines ». Gellius, XVI, 19: « Arionem cum fidibus et indumentis, cum quibus se in salum ejaculaverat, exstitisse ». Possis etiam: « quot sidera cæli Educant flammas ». Sic enim Avienus, Phæn. 126: « non ulla facem succenderit unquam Stella prior, neque flammiferos eduxerit ortus ». Schr. — *Elucent flammas* omnes vetustæ tenent. Camers ad Prisc. 611 legere voluit *Elucent flammæ*, nisi quis græcam potius constructionem esse velit. Rectius emendatio in verbo *Elucent* tentatur, pro quo Withofius in ora Trogn. *ejaculent*, quod versu Nemesiani, Cyn. 212, firmat: « Quum segnes radios tristi jaculatur ab æthra Phœbus ». Wernsd. Schraderi conjecturam *Educant flammas* adserit, et exemplum adfert ex Progn. 234: Non hic quum primos educet gurgite vultus ».

816. *Quantus arenarum numerus versatur ab Euro.* Heinsius ad Ovid. Met. IX, 499, e libro Mediol. et Oudendorp. Obs. Misc. V, p. 70, reponebat *verratur.* — Et quidem hæc conjectura sane probabilis. Virg. Æn. I, 59, de ventis: « Quippe ferant rapidi secum, verrantque per auras ». Conf. Ovid. Metam.

Maximus hanc Arabum scindit sinus, et sinus æquor
Inserit Hyrcanus: duo nigri partibus Austri
Curvantur, rigidam suspectat tertius Arcton:
Hic et in Euxini prorepit marmoris undam,
Et Zephyrum tergo spectat procul: adjacet ambos

νιόν τε, etc. Auctor ipse versu 990: «Hunc secat ingens Mæander, salsique ruens vada gurgitis intrat». Anon. Anglus in Obs. Misc. vol. I, t. III, p. 373. Vulgatam defendit Burmann. *instare* enim cum quarto casu offenderat. Similia N. Heinsius ad Virg. XII, 748. Me non tam casus accusativus, quam ipsum verbum offendit huic loco non congruens: neque enim explicat Dionysiana: ἐρεύγεται ἔνδοθι βάλλων· nec convenit præcedentibus v. 830: «trinoque sinu vagus influit æstus Unam Asiæ molem». Egregie vero *intrat* v. 1026 firmatur: «Plurimus hinc terras intrat sinus»: add. v. 53, 87, 395. Prisc. v. 56: «quem Caspia tellus Suscipit intrantem vastis Aquilonis ab undis». Valer. Flacc. I, 590: «et mediis intrarent montibus undæ». Schr. — *Sinus istam Persicus instat* Ven Cusp. Pith. Huds. *sinus isthac Persicus intrat*, et in seq. *Maximus hac Arabum* corrigit Vad. sed alterum *hac* saltem non convenire videtur, quia *scindit* suum casum amittit. Atque illud *intrat* Vadiani omnes fere recentiores commendant. Et sic Withofius in ora Trogn. et inprimis Schrader.

834. *Nigri partibus Austri.* Niger Auster propter imbres et nimbos, quos Auster agit. Atque hoc duxit e Virgilio, qui Georg. III, 278: «aut unde nigerrimus Auster Nascitur, et pluvio contristat frigore cælum»; et Æn. V, 696: «ruit æthere toto Turbidus imber aqua densisque nigerrimus Austris». Et generatim *nigri venti* propter eamdem rationem, apud Horat. Carm. I, 5, 7. W.

836. Probo potius vulgatum *prorepit*, quam quod in A. est, *perrepit.* Illud firmat Avienus, v. 297: «Ecce alias lento prorepit gurgite Nereus». Add. 540, 1043; Or. mar. 459. Schr. — *In Euxini prorepit:* sic omnes edd. recte. Et *prorepit in undam* non explicandum est influit, vel miscetur Euxino, sed oram suam ita porrigit, ut Euxino adpropinquet. Quare si quoddam veteris libri indicium juvaret, pro *in Euxinum* scribere mallem *ad Euxinum.* — Dionys. quidem Hyrcanum dicit γείτονα πόντου Εὐξείνου, quod ad verbum expressit Prisc. v. 626. Ed.

837. In A. et V. pro *ambos* invenio *ambas*, ut v. 821. Sed hanc lectionem tolerari non posse, docet Dionys. v. 634, et Prisc. 625: «at Boreos Hyrcanum vergit ad axes, Gurgitis Euxini vicinum». Schr. — Vadianus distinguit *tergo spectat, procul adjacet ambos*. Et *ambos* habent omnes edd. Cæterum hoc loco varietatem aliquam editionis Vadiani deprehendo, quantam adhuc nullam. Nam post versum 837 et verba *adjacet ambos*, integrum versum inserit, quem neque aliæ edd. agnoscunt, nec Dionysius poscere videtur. Sic enim scribit: «Adjacet ambos Gens Scythiæ dispersa, vagisque sedilibus exit. Tellus multa dehinc, etc.» Aliam hujus additamen-

ıs multa dehinc, et longis tenditur arvis.
Asiam incumbit vasto mons aggere Taurus,
'statque jugo mediam, Pamphylia campo
jacet, incipiens, ac verticis ardua ducit
rum in pelagus : nunc autem subrigit idem

n non reperio, nisi soler-
περιεργίαν Vadiani, qui le-
)ionysio 634, et Priscian.
ım Hyrcanum vel Caspium
ımeros homines habitare,
Avieno desiderans, putavit
um aliunde supplendum
m *Scythiæ gentis* quidem
s hoc loco non meminit,
rat Mela de sinu Caspio
[I, 5, 32 : « Ad introeun-
xtram Scythæ Nomades
·ibus insident ». Qui Scy-
mades haud incommode
diani describuntur : « Gens
lispersa, vagisque sedilibus
ıullo inferius ipse Diony-
728, et Avienus vs. 906,
nemorant accolas esse Ca-
is. Sed hoc magis repre-
ɜretur Vadianus, quod in-
ore suo huc intrusit, quod
jam exstabat, quum præ-
ipso Avieno multis exem-
tus esset, quam multa ille
Dionysio et Prisciano me-
ıræterire.
Asiam incumbit Ven. Pith.
ımers ad Priscian. 629, et
ibunt *Asiæ*.
'nterstatque, i. e. stat inter
jugo suo, ut v. 255 : « Sic va-
pelagi interfunditur oras ».
hylia campo Qua jacet inci-
rte *campos Qua jacet*. Heins.
: « Cespes terga jacens Asiæ
in oras ». Sed vulgatam
lefendit cap. 39, ed. Salm.
ia : « Plurima jacet cam-
po ». Hunc autem sæpe imitatur. Schr.—*Pamphylia* (*Pampy lia* Cusp.) *campo* omnes edd.

841. *Ad verticis ardua ducit Indorum pelagus*. Pricæus ad Lucæ cap. 23, 5, p. 471, e Dionysio legendum monet : « Pamphylia campo Qua jacet incipiens, et verticis ardua ducens Indorum ad pelagus ». Hudsonus, qui se profitetur emendasse : « ac verticis ardua ducit Indorum ad pelagus » honore fraudat inventorem popularem. Ipse edam aliquando cum Huds. *ac verticis*, quod offert cod. V. deinde ex *Indorum pelagus* parva, vel nulla mutatione refingo *Indorum in pelagus*. Etenim *in* absorptum ab *um*, ut millies. Sic autem v. 1049 : « Totam Asiam celsi præcingi vertice Tauri Extima in Indorum ». Conf. Plin. V, 1, 27. Denique suspicor, poetam non *ducit* scripsisse, sed *ducens*. Schr. — *Ad verticis ardua ducit Indorum pelagus*. Sic antiquæ Ven. Cusp. Pith. Vadianus sensum laborare videns correxit : « incipiens, juga verticis ardua ducit Indorum in pelagus ». — Melius recentiores, cum eisque Huds. Wern. videntur *ad* scripsisse; *in* tamen Schraderi probat. Ed.

842. *Subrigit idem* Ven. Cusp. Vad. Pithœi edit. prima Paris. et Trogn. ut v. 811; sed nescio qua de caussa editor Pith. secundæ Lugd. et Genev. reposuit *subluit idem*, quem sequutus est præclarus editor Madrit. perperam sane, immo pessime.

Obliquas arces et flexilis aera pulsat;
Nunc directa solo tentus vestigia figit.
Mille dehinc amnes unus vomit, exserit unus
Flumina per terras, vel qua riget ora Bootis,
Vel qua lene Notus spirat, qua perstrepit Eurus,
Et qua dejecto Zephyrus sustollitur axe.
Nec tamen hic uno signatur nomine ubique,
Sed dum flectit iter, novus emicat; utque tumenti
Gens vicina subest, peregrina vocabula mutat.

843. *Et flexilis aera pulsat.* Forte legendum *flexibus.* Markl. ad Stat. Silv. V, 5, 70. Sed caussa mutandi nulla. Dionysio congruit Avienus. Is enim vs. 640 : Λοξόν τε καὶ ἀγκύλον. Præterea non *flexibus* pulsat aera, sed potius *arcibus*. Synonyma autem sunt : « Subrigit obliquas arces », et « flexilis pulsat aera ». Schr. — *Et flebilis aera pulsat :* sic Cusp. et Vad. omnino vitiose. Camers ad Prisc. 629 correxit *flexilis*, quod etiam expressit Pith. Miror autem Vadianum, qui perpetuus fere comes Camertis est, vitiosum *flebilis* retinuisse.

844. *Vestigia figit.* Vide notata a Schradero ad vers. 481. Schr.

845. *Exserit unus Flumina per terras.* Supra dixerat vs. 212 : « seu quod brevis exitus undas Exserit ». In seqq. v. 1157 : « Fusus ab Armenia vastum caput exserit antro ». Sed adparet, diversa esse : « fluvius caput exserit antro... » et : « Mons exserit fluvios per terras ». An legendum *egerit ?* Sic certe Or. mar. vs. 676 : « Atque præcipites aquas Stagni per æquor egerit ». *Vomit* autem et *egerit* sunt synonyma : eodem pertinet *eructare*, vs. 861 : « arduus istum Caucasus eructat ». Schr. — *Exserit unus* omnes edd.

848. Pro vulgato *Et qua* in V. erat *Vel qua*, quod Schraderus fere probabat. — Pro vulgata lectione *delecto* Higtius volebat *devexo*, aut *dejecto*. Ego cum Hudsono velim recipere *dilecto*, quod ibidem Brouckhus. conjecerat in marg. ed. Madrit. Juvat locus Manilii, IV, vs. 593 : « Auster amat medium Solem, Zephyrusque profectum ». Schr. — *Delecto* exhibent Venet. Cusp. Pith. Camers ad Prisc. 629, cum Vad. *dejecto :* idemque conjicit vir doctus in ora Trogn. Ego malim, quod proximum scripturæ priscæ est, *dejecto*, quoniam alibi v. 560 *cadentis partem poli* Zephyro adsignat, et cadentem *pronam* diem dicit v. 237.

850. *Novus emicat*, h. e. videmus eum adsurgere, adtolli novo sub nomine, quasi novum montem adparere. *Emicare* poetis dicuntur, qui prodeunt, adsurgunt, eriguntur, ut conspici præ aliis et distingui possint. Virg. Æneid. V, 319 : « Primus abit, longeque ante omnia corpora Nisus Emicat ». Ovid. Met. IX, 226 : « Nunc quoque in Euboico scopulus brevis emicat alte Gurgite ». W.

851. *Peregrina vocabula mutat.* Varia Tauri montis nomina, flexu-

Accipe, qui populi circumdent denique Taurum.
ɜotæ primi salsam cinxere paludem.
versatur item trux Sarmata, bellica quondam
ntis Amazonidum suboles: nam quum prius illæ
issent vasti prope flumina Thermodontis

diversas regiones percenset lib. I, cap. 15, et Plin. lib. 27, s. 27. Schr.
Qui populi circumdent denique . Sic v. 531: « Tot populi ım circumdant mœnibus al- t vs. 941: « Caspia tot late dant æquora gentes ». Schr. *mdent denique*. Schraderus dis notaverat *undique:* sed ɜ eo in notis.
Obversatur omnes edd. Hud- vero, quasi in his legisset *ur*, sic edidit, rursusque in orrigit *obversatur*, ob quam notatur a Schrad. — *Trux* ı, *bellica*, etc. Sic Priscian. Sauromatæque truces ». Sar- quidem duplex: Europæa, nc Tattaria minor, Lithua- lonia; et Asiatica quæ Cir- t Tattaria major, cujus no- lumine *Tattar*. Ed.
Pro *Gentis Amazonidum* in st *Gentis Amazoniæ;* quod ins videri potest, ne duo conjungantur. Sic tamen ı v. 951: « Thermodon Gen- zonidum lambit sata». Schr.
Egisti vasti prope flumina. ox nihili est. Ad hunc for- dum refingenda sunt verba: quum prius illis, Ejectæ stæ, aut Exactæ) vasti pro- ina Thermodontis, Threi- . » Amazonas Martis filias atur Isocrates in Panathe- 'ide Petr. Petitum de Ama- , pag. 21 et 207. Huds. —
Nam quum prius illæ Egissent vasti prope flumina Thermodontis. Avienus, quod ad migrationem Amazonum, sequitur Dionysium vs. 657: Πλαγχθεῖσαι πάτρηθεν, ἀπόπροθι Θερμώδοντος· Dionysius autem, ut solet, Herodotum, IV, 110 seq. qui et occasionem et singula momenta, quibus factum est, ut Amazones in Scythiam deferrentur, et cum Scythis consuescentes in Sauromatas degenerarent, fuse narrat. Consentit auctor Peripli Ponti Eux. pag. 2 Huds. Τούτοις ἐπιμεμίχθαι τὰς Ἀμάζονας τοῖς Σαυρομάταις λέγουσιν, ἐλθούσας ποτὲ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν γενομένης· ἐφ' οἷς ἐπεκλήθησαν οἱ Σαυρομάται γυναικοκρατούμενοι. Diversa autem tradit Servius, et, qui ab eo citatur, locupletior auctor Sallustius, ad Virg. Æn. XI, 659: « Circa Tanaim antea Amazones habitaverunt; unde se postea ad Thermodonta, fluvium Thraciæ, transtulerunt: quod etiam Sallustius testatur, dicens: *Dein campi Threissi, quos habuere Amazones, ab Tanai flumine, incertum quam ob caussam, digressæ* ». Cf. Amm. Marc. XXII, 8, p. 240. Schr. — *Egisti vasti* corrupte exhibent Ven. Pith. Huds. recte autem Cusp. et Vad. *Egissent,* quod ipsum recentiores agnoverunt. Melius Hudsono conjecit Oddius leg. esse *Degissent,* quo tamen facile caremus post inventum *Egissent. Thermodoontis* habent Cusp. Pith. cum Madrit., in quo duplicem errorem notat Schr.

Threicio de Marte satæ, junxere profectæ
Concubitus: longas exercet Sarmata silvas:
Ex quibus elapsus Tanais procul arva pererrat
Barbara, et in salsam protendit terga paludem.
Hic Asiam Europa disterminat: arduus istum
Caucasus eructat: Scythicos hic fusus in agros
Impacatorum nutrit pubem populorum.
Hujus utrumque latus quatit amplis bruma pro

eumque ait Brouckhusium in marg. Madrit. correxisse. Conferri jubet Voss. Anal. II, 33.

858. *Longas exercet Sarmata silvas.* Phrasis *exercere silvas* (pro qua Prisc. *habitare*) sine exemplo est. Silius quidem VIII, 566, habet *lustra exercent;* sed ibi e Coloniensi libro Heinsius reponit *Exagitant.* Schr. — At Silius tamen alio loco hanc phrasin usurpavit, XV, vs. 772: «Ut, quum venatu saltus exercet opacos Dictynna». Quo quidem plenius rem eloquitur, addito *venatu*, sed hoc etiam omisso nudam phrasin *exercere silvas* recte de venatu adhiberi, facile docent similes Poetarum dictiones, ut Gratii *movere* et *impellere silvas* v. 3 et 65, Val. Flacci «fatigare silvas», III, 21; Silii «agitare saltus», II, 94. Nullum dubium est verbum *exercere* Poetis idem esse ac crebro usurpare et frequentare, ac de omni usu, actione et ratione vitæ adhiberi, intelligendumque esse pro adjuncti ratione. Itaque etsi frequentissimum est *exercere terram*, *arva*, *solum*, de agricolatione, ut vs. 461, 1023, non minus tamen recte et usitate dicitur *exercere silvas*, de assiduo in silvis discursu, labore, venatu, habitatione, pastione, alioque actu vitæ: quomodo de

Massylis Noster supra v «nunc silvas inter oberran gibus natisque simul». Pro dem res et actiones exercer Poeta etiam locum et temp bus res aguntur, exerceri d quæ notavimus ad Prisc.

861. *Hic Asia.* Pro *Hic* V tentavit *Hinc*, et fateor, id incidisse. Sed *hic* et *iste* d frequentat Avienus (ut sup tatum est ad vs. 830), et v tuetur Dionys. vs. 664: ὁ ἔνθα καὶ ἔνθα. Schr. — *H Europam disterminat* Cuspi dose. *Asia Europam* Pith. *Hic Asiam Europa* scribit C Prisc. 653, et Vad.

863. *Impacatorum populo* Persas adpellat infra vs. *Nutrit pubem populorum.* Si VI Cons. Hon. 80: «nec t reversum Evaluit propria Bosporus arce». Idem in Olyb. 236: «Respice, si ta aluisse fluentis, Eurota S tuis». Vid. nost. edit. nota versus. Ed. — Conf. v. 495

864. Pro *utrumque* V. Dionys. ἔνθα καὶ ἔνθα. Porro est, legendumne *amplis* ex an *amplum* coll. vs. 155. Si derus, sed *amplis* omnes tenent.

Constrictumque tenent hunc frigora. Proxima rursus
Cimmerii Sindique colunt: Cercetia gens est 866
Atque Toretarum propter genus: indeque Achæi,
Ab Xanthi ripis atque Idæo Simoente,
Inter cauricrepas et scruposas convalles,

865. *Constrictumque tenent hunc frigora.* Sic et Dionysius, vs. 666: Τοῦ δ' ἂν κυμαίνοντος ἀπείριτον ἐκ Βορέαο, Πηγετὸν ἀθρήσειας ἀπὸ κρυμοῖο παγέντα· et Prisc. vs. 655: « Hunc tamen immenso torrentem flumine vertit In glaciem Boreas horrendo flamine sævus ». Negat tamen Mela, I, cap. 19, 130: « Ipse Tanais ex Rhipæo monte dejectus adeo præceps ruit, etc. » Schr. — Integrum locum jam produxi ad Prisc. v. 655. W. — Vadianus hic distinguit *tenent hunc frigora proxima. Rursus*, perperam.—*Rursum* V.

866. *Cimmerii Sindique colunt.* — *Cimmerius Indique* Ven. Nimirum *s* vocis *Sindi* male adhæsit voci præcedenti. Similis corruptela apud Herodot. IV, 28. *Cimmerius Sindique* V. *Cimmerii Sindique* Pith. et, ut videtur, A. quare nihil mutavi, quamquam scribi potest *Cimmerius*. Schr. — *Cimmerius Sindique* Cusp. Vad. *Cimmerii Sindique* Ambr. Huds.—*Cercitia gens est.* Scribe *Cercetia*, et mox *Toretarum.* Harduin. ad Plinii lib. VI, p. 756 (in not. ad lib. VI, sect. 5, num. XXII). Huds. — *Cercitia* Ven. Pith. et sic apud Strabonem, XII, p. 825. B. Apud Ptolemæum pro Κερκέται MS Coisl. pag. 698 Κερκῖται. An tales sequutus est Avienus? *Cercetia* V. et A. ut Dionysius, v. 682, Priscian. 663, et cæteri. Unus autem Avienus syllabam *ce* producit, quam cæteri corripiunt, ut Dionys. Priscian. et Orph. Argon. v. 1044: Κερκετικόν τ' ἀνδρῶν φῦλον, Σιντῶν τ' ἀγερώχων. *Certitia* Cusp. sane perperam. Ed.

867. Pro *Atque Oretarum* cum Harduino atque aliis restituo *Atque Toretarum.* Litera majuscula, dein adpingenda, fuerat omissa. Τορέται vocantur et *Toretæ* a Dionys. Prisc. Steph. Byz. Plinio: quare vix dubito, quin id pariter restituendum sit Straboni, XI, 757. C. ubi legitur Τορεάται. Schr. — *Ad Quoregetarum* corrupte Ven. unde Pithœus fecit *Atque Oretarum*, eumque sequutus Huds. sed Cusp. et Vadian. emendate et recte *Atque Toretarum*, quomodo et apud Dionys. 682, et Prisc. 664 legendum est. Vide ibi notata nostra. Post *indeque Achæi* distinguo, ut ab iis sejuncta sit sequentium versuum constructio.

869. *Inter cauricrepas et scruposas convalles.* Ita ex emendatione cl. Salmasii in Exercitt. Plinianis, pag. 890. Huds. — Ego quoque recipiam versum, uti a Salmasio refictus est, atque ita Avienum scripsisse, dudum in præf. ad Emend. p. 57, professus sum. Consentiunt cum Salmasio in emendando versiculo Voss. ad Scyl. pag. 42, sive 76, et Heins. ad Val. Flaccum, II, 518, quos miror inventorem dissimulasse Salmasium. (Sed hi fortasse non Salmasio debebant, sed primis editt. aut Vadiano, quem certe Vossius habuit et inspexit. Nemo tamen eum nominat. W.) Tot eruditorum conjecturæ fere persuadent, verum esse *Cauricrepas*. Si tamen adtendas,

Transvexere larem. Juxta gens aspera degit

deberet addi *Qui*, ut apud Dionys. τούς. Sic Prisc. « Et qui..... » aut distinguendum : « indeque Achæi : Ab Xanthi ripis ... inter Cauricrepas et scruposas convalles Transvexere larem ». Sed si sic scripsit, miserrime convertit græca. (Si Zephyri sævi rapuerunt a Xantho, quomodo larem ponant inter convalles cauricrepas?) Præterea, unde habuit *convalles scruposas?* Si Cauri nomen a Poeta profectum, fere crediderim posuisse de vento frigido. — Pro *Chauri* in V. *Tauri*. Inde Higtius : « In Tauri cryptas (vel petras) et scruposas convalles ». Sed mihi hæc mutatio non probabilis videtur : quomodo enim de Tauro hic cogitare poterat Avienus? Schr. — De veritate lectionis constitutæ vix dubitari potest, conspirantibus in eam priscis editionibus pariter, ac liberis eruditorum conjecturis. Sed Avienus male Dionysium expressit, aut eum exprimere noluit, suæ indulgens libertati. Dionysius tantum dicit, Achæos Austri et Aquilonis flatibus a Troja abductos in has terras esse : Avienus ipsas sedes Achæorum Cauris, h. e. ventis frigidis, personare facit, et in convalles scruposas convertit. Nec tamen hoc sine auctoritate fecisse videtur, siquidem locum Ammiani Marcell. conferamus, qui mox producetur. Fortasse ille apud Dionys. v. 686 pro ... aliud verbum legit, quod Achæos in novis sedibus suis Cauris infestari et pulsari significaret. Sed illud quale fuerit, difficile exquirere. Post *Achæi* sequi debebat *Qui ab Xanthi ripis*. Sed non unicus hic locus est, relativum omittere, et connexionem abrumpere; cujus exempla vid. 875-1221. Et omnino hic locus inter aberrationes Avieni adparentius referendus est, quibus si succurrere aliqua emendatione velis, « Qui scis, an prudens huc se projecerit, atque Servari nolit? » Wd. — Venetæ, Pithœi corrupta lectio est : « In Chauri ... scruposas convallis ». Emendatione Cusp. R. V. ediderunt « Inter Chauricrepas scruposas convallis ». — ... adjicit aliam conjecturam : « In ... racis ripam », quæ sane lectio ... Wernsd. videtur, sed ... adhuc Dionysio minus respondet.

870. *Transvexere larem.* ... Avienus Dionysium vs. 686 : ... De migratione Achæorum, ... Ascalapho, Martis filio, ... cus Strabonis, p. 758, ... Ammiani Marcell. lib. XXII, ... 8, pag. 339, ed. Gronov. « Achæi bello anteriore quodam apud Tro... jam consummato, non quum super Helena certaretur, ut auctores pro... didere nonnulli, in Pontum ... tibus ventis errore delati, ... que hostilibus, stabilem domi... sedem nusquam reperientes, ... cibus montium insedere semper ... valium : et horrore cæli districti, victum etiam sibi cum periculis ... pto parare adsuefacti sunt : atque eo ultra omnem deinde ferociam ... sævierunt ». Adde Columell. de Re Rust. I, 3, 6 : « Nequam vicinus tantum malum est, ut multi prætulerint carere penatibus, et propter injurias vicinorum sedes suas pro... rogaverunt : nisi aliter existimamus diversum orbem gentes universas pe... tisse, relicto patrio solo, Achæos ...

eniochi, Zygiique dehinc, qui regna Pelasgûm
nquentes, quondam tenuerunt proxima Ponti.
ipiger hos propter Colchus colit: iste feraci
.sul ab Ægypto celsæ serit aspera rupis:
ucasus Hyrcanæ nimium conterminus undæ est.

et Hiberos, Albanos quoque, inus Siculos, ... quam quia vicinos ferre non poterant». —*Aspera gens*, Heniochi, ut scribitur a Lucan. III, 269: Lacedæmonii moto gens asreno Heniochi». Idem, II, Marte feroces» vocat. SCHR. Flacc. VI, 42: «Heniochosices». Nomen illis derivatur ', quod græce frenum signiquod exemplo Lucani supra o confirmatur. *Zygii* pariter , jugum, nominantur. ED.

Heniochi, Zygiique dehinc. et Pith. corrupte «Inioiique hinc, qui». Cœlius i. in adnott. ad Dionys. sic :: «Heniochi Zygiique hinc egna Pelasgûm»: sed paulis Cuspin. et Vad. «Eniochi e dehinc, qui regna Pela. Ipsum hoc e Græcis Dioe restituisse ait Huds. scriHeniochi Zygiique dehinc». Schradericonjecturam «Enioiique dehinc» Friesem. proquam Schrad. ipse nescit.

Impiger Colchus. Sic v. 1136: impiger ampla Æquora delebæ ditis Cletabenus»; et : «mediis sic impigra in aradocum gens est». Horat. II, 16, vs. 26: «Quam si, d arat non piger Appulus, re meis dicerer horreis».

Exsul ab Ægypto. Sic Prisc. Ægypto missi Colchi tenuere coloni». Dionysius, v. 689: Κόλχοι ναιετάουσι, μετήλυδες Αἰγύπτοιο. Herod. II, 104; Bochart. G. S. IV, 31. SCHR. — Luculentius Val. Flacc. V, 419 seqq. «cunabula gentis Colchidos hic ortusque tuens: ut prima Sesostris Intulerit rex bella Getis, etc.» Et Ammian. Marcell. l. c. p. 339: «Phasis fremebundis cursibus Colchos adtingit, Ægyptiorum antiquam sobolem». W. — *Celsæ ferit aspera rupis.* Pro vulgato Pithœi *ferit* recepturus sum sinceram lectionem Venetæ *serit*, non discrepante A. in quo *celsæ xerit.* Conf. Virgil. Æneid. XI, 319: «Aurunci Rutulique serunt, et vomere duros Exercent colles, atque horum asperrima pascunt». Stat. Theb. VII, 332: «Aulida qui Græcamque serunt, viridesque Plateas». SCHR.— *Ferit aspera rupis* exhibent Cusp. et Vad. Withofius in ora Trogn. conj. *terit* vel *serit.* Aliam conjecturam, «celsæ exterit aspera rupis», quam Schradero tribuit Friesem. ipse ignorat.

875. *Caucasus Hyrcanæ nimium conterminus undæ.* Perperam omnes vetustæ *cont. nudæ. Undæ est* Huds. non monens, qua auctoritate. Sed singularis et dura constructio: «celsæ serit aspera rupis. Caucasus Hyrcanæ nimium conterminus undæ». Itaque præfero: «nimium conterminus undæ est». *Est* unica litera ē scribi solebat, unde sæpe excidit. Vid. var. lectt. additæ Livio, III, 23, 5, et IX, 26, 6, ibique

Hujus valle procul Phasis gemit, istius a
Agmina provolvit, Circæaque lapsus in a
Incidit Euxinum. Borealis cardine cæli
Rursus in Eoæ lucis confinia tellus
Inclinata jacet, gemino vicina profundo.

Drakenb. Eadem medicina facienda Or. mar. v. 314, 619, et inprimis v. 154. Schr. — Secundum Dionysium, v. 690, constructio verborum ita continuari debebat : Colchus celsæ aspera rupis serit, nempe Caucasum, vel quæ est Caucasus, nimium Hyrcanæ undæ conterminus. Sed Avieni mos est, ubi subjectum aliquod amplius declarare vult; abrumpere constructionem, et cum nominativo incipere. Hunc plane in modum supra loquebatur v. 722 : « E regione procul spectabit culmina Leuces : Leuce cana jugum, Leuce sedes animarum ». Debebat scribere : « Leuces, quæ cana jugum », vel « Hæc Leuce cana jugum et sedes animarum est ». Sicut autem hic τὸ *est* addere omisit, ita et nostro loco omisisse videtur. Commode tamen adjici et exprimi fateor. W.

876. *Hujus valle procul Phasis gemit.* Dionysius et Prisc. Phasin ducunt ab Armenio monte. Avienus unum Dionysii versum (694) omittit et ἔνθα capiens pro *unde*, ducit e Caucaso. Habet tamen suos auctores, ut Aristot. Meteor. I, 13; Psell. de omnif. doctr. pag. 171 ed. Fabr. Bibl. Gr. V, 2. Conf. Busching. tom. V, 1, p. 154. Forte dissensum observaverat Poeta, vel versiculum istum in libris, seu codice suo non inveniebat. Schr. — *Hujus valle... istius antro.* Male Withofius duplicem hujus loci medicinam tentabat in marg. Trogn. « Hujus valle prius Phasis gemit, istius « Fusus valle procul Agmina provolvit » ris Avieni, apud q sæpe de eodem. Vi et antrum hic sunt vii autem prorump libus. Sic vs. 966 : niæ rursum convall Halys ». De Peneo 570 : « Peneus ab in spumosis volvitur u Pithœus ex Veneta bat « Hujus valle p istius antro ». Cusp jus valle ruit Phas antro ». Vadianus versu seq. amplius *provolvit.* — Sed Hudsonus ex sola, jectura : « Hujus va sis gemit, istius ant volvit », adprobante et *procul* in Ambr.

878. Avienus Dio bit et Prisciano, v. guas : « Incidit Eu cardine cæli Rursu confinia tellus In Schr. Talis et su occurrebat vs. 236 Pontus, Finibus Ar inortum... Molliter W.—Post *Euxinum* jubet Schrad. *Incidi reali cardine cæli* Hunc sequutus sum teres hunc versum tenore, et a sequent

ıspia nam late terram super adluit unda,
ıxinique subest tergum salis : asper Hiberus
c agit : hic olim Pyrrhenide pulsus ab ora
'spitis Eoi tenuit sola, ceu vaga sæpe

. *Caspinam late terram super- unda, Euxinique subest ter- salis.* Locum vitiatum esse latinitas; vox enim *Caspina* am reperitur: et res; neque lenotatur alterum profundum, juod Isthmus jacet. Denique sius, qui sic habet vs. 696: Κασπίης τε καὶ Εὐξείνοιο θα- ;· conf. Prisc. v. 677: « Euxi- lirimens et Caspia litora late ». incommodo succurrit Hein- dicina emendantis : *Caspia- ue terram superabluit unda.* Sic loquitur Statius; vid. Lexica. a reliqua tamen manent in- oda. Omnibus medebitur fa- edicina: *Caspia nam late terram adluit unda, Euxinique subest ı salis.* Hoc enim convenit la- i, rei et Dionysio. Caussa quod duæ voces coaluerant ı *nam* in *Caspianam*, quod t V. unde deinceps *Caspinam* . Schr. — Hanc emendatio- robat Wernsdorfius, et exem- lostri adserit v. 898 infra: ia per teretes Tethys disten- ras». Ed.—Scribendum eden- ne est *super adluit*, quia in st *super abluit*, nec *superadluo* or ulla auctoritate: *abluit* recte :uit Hudsono, Oudend. ad ı, p. 983, et ante utrumque einsio. Schr.—*Caspinam late* exhibent omnes vetustæ, Huds. quod Heinsius (non lerus, ut Fr. prodit) emenda- *spiacam*, quod usitatius vo- m est. Eamdem ac Schr. me- delam jam olim adhibuit Camers ad Prisc. 680. Friesemannus tradit, nonnullos legere, *Caspide nam late terram*, quos non inveni : *super ab. luit* Ven. et Cusp. *superabluit* con- junctim utraque Pithœi. Hudsonus correxit *superadluit*.

882. *Asper Hib.* Sic v. 870 Henio- chos nominat *asperam gentem*. Ed.

883. *Hic olim Tyrrhenide pulsus ab ora.* Huds. et Withof. emendant *Pyrrhenide*. Nihil certius esse do- cent Dionys. v. 698: Οἵ ποτε Πυῤῥή- νηθεν ἐπ' ἀντολίην ἀφίκοντο, et Prisc. v. 680: « Pyrrhenes quondam celso qui monte relicto». *Pyrene* enim ponitur pro Hispania ad Pyrenen posita. Silius, XVI, 247: « domitis Pyrenes gentibus »; et 279: « va- riosque subacta Pyrene Emisit po- pulos ». Claudian. Eutrop. I, 406: « Teutonicus vomer Pyrenæique ju- venci Sudavere metu: segetes mi- rantur Iberas Horrea ». Ut autem Dionysius Πυῤῥήνηθεν Hiberos, sic Pelasgos Italiæ Κυλλήνηθεν deducit v. 348: Οἵ ποτε Κυλλήνηθεν ἐφ' Ἑσπε- ρίην ἅλα βάντες, quæ Noster sic ex- pressit v. 491: « Inde Pelasga ma- nus, Cyllenæ finibus olim Quæ petit Hesperii freta gurgitis ». Ne quis autem scrupulus supersit, ad- firmo sic esse in Ortel. Schrad.— *Tyrrhenide* omnes vetustæ, quod quum aperte falsum sit, jam Camers ad Prisc. 680 certissimam emenda- tionem dedit *Pyrenide pulsus ab ora*. Et recentiores Hudsonus, With. Schraderus idem viderunt. Sic etiam in cod. Ortel. lectum est. Porro

Fors rapit exactos patria: tenet æquora campi
Gens Camaritarum, qui post certamina Bacchum
Indica Bassaridum quum duceret agmina victor,
Accepere casis, mensasque dedere Lyæo:
Orgia ludentes et nebride pectora cincti
Deduxere choros, Nyssæi ludicra ritus.
Hos super in fluctus adsurgit Caspia Tethys.
Hæc dicenda mihi; nec diri gurgitis unquam

Vadianus *hæc olim* edidit pro *hic*.

885. Vulgo: *Ceu vaga sæpe Fors rapit exactos: Prima tenet*. Sed præcedit v. 882, *Asper Hiberus Hic agit*. Nimirum in Isthmo duo populi memorantur a Dionysio, Iberes et Camaritæ v. 697. Igitur ineptum de secundo *primi*, ut vult Huds. aut *prima* dicere. Deinde nihil simile Dionysius. Ne multa, legendum *Fors rapit exactos patria: prima* et *patria* num confusa alibi, nescio. Sed *patria* liber Ambr. Similis autem locus Or. mar. v. 135: « Liguresque pulsi, ut sæpe Fors aliquos agit, Venere in ista ». *Vagam fortunam* dixit Cicero, Milon. c. 27. Schr. — In Veneta et Pithœana sic exstat: *Fors rapit exactos. Prima tenet æquora campi:* qua lectione, quia versus laborat, Hudsonus correxit *Primi tenet æquora campi*. Sed Cusp. et Vad. plane aliter cum Schradero consentientes: *Fors rapit exactos patria: tenet æquora campi Gens Camaritarum*.

886. *Gens Camaritarum*. Sic scripsisse Avienum dubitari non debet. Docent hoc Dionysius pariter et Prisc. 682, Ammianus etiam Marc. XXII, 8, p. 241: « Post hæc confinia Camaritarum pagi sunt celebres ». Nomen etiam καμάραι, unde Καμαρῖται: vide Strab. p. 758, B. et ad eum Casaub. Tacit. Hist. III, 47, et ad eum Ern. Salm Spart. Hadr. 610. Cæterum ritas nemo Geographorum Dionysium, quem sequutu tur Ammianus, memorat. S Fusius de Camaritis egi in I ad Prisc. 687. W. — *Gens* *tarum*. Hos tres versus sic describit Cælius, uti nos hi bemus.

889. *Orgia ludentes*. Ad ha fer v. 1003: « ritus Iaccho I atque sacris feriunt ulu æthram »; et v. 1349: « Et sulcant et ritibus orgia lu

890. *Deduxere choros*. Vs « Mæonis hic etiam deducit choreas ». Schr.—*Nysæi* Cus Pith. In A. *Nyssari* esse Schrad. idque facere pro sc *Nyssæi*, quam recepit Hud Nummi tamen habent Nυσαι Hæc omnia de Camaritis n Priscianus. Tantum habet: est, carissima Baccho ». Ed.

891. *In fluctus adsurgit Tethys*. Sic Virg. Georg. II « te, Lari maxime, teque Flu et fremitu adsurgens, Benac rino ». Horat. Carm. II, 9, 3 mare Caspium Vexant inæ procellæ Usque ». Schr.

892. *Nec diri gurgitis*, et v *nec vagus orbem* habent Pith. Huds. sed Vad. scripsi

ri pinu freta barbara, nec vagus orbem
ıe reptavi : sed vasti flumina Gangis,
eas arces et dumicolas Arienos
ıre canam Phœbo, Musisque magistris

et *non vagus orbem*, › an magis placere

vagus orbem Undique *ıvi* Ven. *reptavit* Amb. Gen. *Hunc perreptavi* udio. Statius, Theb. V, əmees reptatus ager ». uf. II, 180 : « tenero- ·ptatus Achilli ». Idem, ıu. 134 : « Cretaque se o reptata Tonanti ». Pac. IV, 5 : « et gemi- reptata Numinibus ». *tare* ut plurimum de ssu infantum, ita sæpe ·do et difficili itinere; ım Horat. Serm. I, 5, tum pransi tria repi- ster v. 458 : « Per du- tautes dorsa jugorum »: rum esset, contrarium raptim et celeriter urri, quemadmodum pere, raptare campum, :cunt poetæ. Sed hoc , et sententiæ auctoris . W. — *Undique reptavi* ›ithœi prima et Huds. *ıptavi* Pithœi secunda. ıaud dubie vulgata *Un-* . — *Sic vasti flumina* *sic vasti*, quod edi- t, Schraderus librum ·e dicit *sed :* quod , et orationi Poetæ ·m adfert, quamquam ıtia Dionysii valde dis- lic quidem *sed* Schra- r confirmari Dionysii vs. 715; Dionysius autem se dicit non scrutari Caucaseas arces, aut Arienos : *sed* Musarum numine ra- pi. Quod Avieno plane contrarium.

895. *Dumicolas Arienos* Ven. Pith. Huds. et sic legit Salmas. ad Sol. p. 555, a. A. sed Cusp. et Vad. ediderunt *pumicolas*, et Camers ad Prisc. 685 monet, vel *pomicolas* vel *pumicolas Arienos* legendum esse, a pomorum vel pumicum lapidum copia. E Dionysio, quæ verior sit lectio, perspici non potest: nam hunc exprimere noluit. Præferenda tamen videtur primitiva Venetæ *du- micolas;* quia *arces Caucaseas* con- jungit, ut supra v. 505 : « Bruttius hinc dumos acer colit inter, et arces Obsidet infidas ». De Caucaso In- dico hic loqui auctorem, docet Sal- mas. l. c.

896. *Incentore canam Phœbo*. Sic habent omnes vetustæ, Ven. Trogn. Huds. item Cusp. et Vad. et Pithœi prima Paris. *Inventore* invexit Pi- thœi secunda Lugdun. et Genev. vitio librarii, quas fideliter sequu- tus editor Madrit. Paullinus Nolanus, Carm. XV, 30 : « Non ego Castali- das, vatum phantasmata, Musas, Nec surdum Aonia Phœbum de rupe ciebo : Carminis incentor Chri- stus mihi ». Avienus, Phæn. init. « Carminis incentor mihi Jupiter; auspice terras Linquo Jove », ut habet ed. Ven. (nam cæteræ dede- runt *inceptor*), cui lectioni pondus addit Paullinus, qui totum fere versum ab Avieno sumpsit. Schr. — Si pluribus hoc indiciis constaret,

Omnia veridico decurrens carmine pandam.
Caspia per teretes Tethys distenditur oras,
Et sinuant curvis hanc totam litora terris.
Tantum sed fuso pontus jacet iste profundo,
Ut ter luna prius reparet facis incrementa,
Quam quis cæruleum celeri rate transeat æquor.
Gurgitis Oceanus pater est: namque iste nivalis
Axe Helices infert rapidi freta concita ponti,
Et sinus inde sibi pelagus trahit: hic vada propte
Caspia versatur Scytha belliger; hicque feroces
Degunt Albani: trux illic arva Cadusus
Dura tenet, Mardi celeres, Hyrcani, Apyrique.

quod Schraderus hoc loco suspicatur, Paullinum quosdam versus ab Avieno sumpsisse, egregie hoc militaret pro ætate, quam Avieno antiquiorem vulgo ei tributa dedi. W.

900. Pro *pontus jacet* Withofius in ora Trogn. notabat *patet*. Sed adjectum *fuso* satis indicat, quod vult With. Sic fere v. 525: « Hinc jacet in patulos projecta Calabria campos ».

903. *Gurgitis Oceanus pater est.* Sic vs. 437: « Abnoba mons Istro pater est ». Et de Oceano pariter Or. mar. v. 392: « Hic gurges oras ambiens, hic intimi Salis irrigator, hic parens nostri maris ». Similiter de Mæotide supra vs. 246: « Sola parens Ponto, genitrix hæc sola fluento est ». Pro *namque iste* Hudsoni et Friesem. editio [illegible] dedit, haud dubie vitio operarum.

905. Pro [illegible] Schraderus legit [illegible], quod præbebat A. et quia non aliter vs. 293: « Major vasta [illegible] late trahit æquora Syrtis ». Hoc mihi satis causæ fuit, ut [illegible] scriberem.

906. [illegible] Dionysii Hunnos [illegible]

Avienus Dionysii Hunnos [illegible] miror. Porro, quamquam [illegible] vs. 730, et Prisc. 706, sua[illegible] deantur, auctorem scripsisse [illegible] pro *hicque*, tamen nihil mu[illegible] censeo, quia Poeta *hic*, *illic* [illegible] dem locis frequentat. Vid. [illegible]

907. *Arva ad usus* Ven. [illegible] *arva Sadusus* Cusp. sed *Cad*[illegible] correxit Camers ad Prisc. 7[illegible]

908. *Mardi celeres, Hyrca*[illegible] *rique*. *Tapyrique* cod. Ortel. Sic enim populi vocant[illegible] *Apyri*. Dionysius, vs. 733: [illegible], quam lectione[illegible] tuetur Salmas. ad Solin. p. [illegible] Nec dubito, quin pariter [illegible] Prisc. v. 712: « Hinc Tapy[illegible] « Hinc Apyri ». Ubique aut[illegible] junguntur hi populi, Hyrca[illegible] ni, Tapyri, ut apud Curt. [illegible] 17: « Ergo Phratapherni [illegible] niam et Mardos cum Tapu[illegible] dit ». Add. Eratosthen. apu[illegible] p. 782. A. Verum si scrip[illegible] [illegible] recipiatur, versus en[illegible] pede major: « Dura tene[illegible] celeres, Hyrcani, Tapyriq[illegible] [illegible] erit reponere;

ite vicino Mardus fluit, et procul ipsos
dit Bactros; adtingens denique atroces
ine Dercebios, medius disterminat ambos,
anique salis tumido convolvitur æstu.
Bactrena solo vasto procul arva recedunt,
essique jugi tegitur gens rupibus illa :

rcani, Tapyrique? veluti lliger, trux Cadusus, per-, Colchus, 873. Jungunssim sing. et plur. Silius rs. 304 : « Et Nomas, et et Celtæ, et Maurus, et ibi tamen Burmannus ob laria, *Celta*. Ego contra nto corrigendi caussam a enim, ne tot singularia ent, variandi gratia scri- Sic apud Livium, XXIV, dversus Samnites, Brut- Lucanum »; vide Drak. p. 107. Ipse, quod majus ius vs. 442 : « Sarmata, Geta, Bastarnæque fero- ırumque tenent populi, Alanus ». Add. v. 865: i Sindique colunt »; ubi *ius;* vs. 1208 : « Cossi, ›que et Chalonita vagan- a. — Pro *Mardi* Ambr. *li*, notante Schrad. Medi ›rario notiores videntur ım Mardi. *Hyrcani Apyri*s edd. Sed Tapyri ve- n populi est, sine dubio onysio, v. 733, primitus quia sic cæteri Geogra- ant: duo tamen interpre- que Eustathius *Apyri* no- ıt, et apud Dionysium le- κάνισί τ' Ἄπυροί τε, quæ ›que datur in var. lect. cit.

spite vicino Mardus fluit. Edendum censeo *Margus* pro *Mardus*, ut Ursinus apud Dionysium emendabat, in easdem partes inclinante Hillo. Nec dubito, eamdem medicinam faciendam Prisciano. Schr. — Et similiter ipse jam ad Prisc. v. 713 notavi, Margi nomen apud ipsum Dionysium nonnullos voluisse legi. Ego tamen nondum ausus sum, scripturam, quæ omnium Avieni pariter ac Prisciani exemplarium est, mutare, quum præsertim *Mardus* in quibusdam exemplis versu 911 iterum nominetur.

911. *Agmine Dercebios.* Salmas. ad Solin. p. 690, b. apud Dionysium, v. 738, ubi vulgatur Δερκέβιοι, corrigit Δερβίκκοι. Holsten. vero ad Stephan. Byz. pag. 95, Δερβίκιοι. Ipse tamen in Avieno sine codd. nihil muto. Schr. — Pro *medius disterminat* Cusp. et Vad. exhibent *Mardus disterminat.* Veneta corruptius *Dorcobios medios disterminat ambas.*

913. *Sed Bactrena*, etc. Legendum est *solo vasto* ex Dionys. qui v. 737 χώρην εὐρυτέρην dixit. Sic etiam legit Salmas. ad Solinum, p. 554, a. A. (nulla tamen correctionis mentione facta) et Bayer in Hist. R. Bactr. p. 13. Schr. — *Soli vasto* exhibent Ven. Cusp. Vad. quod Pith. et Huds. mutarunt in *solo vasto;* unde magis firmatur Schraderi emendatio.

914. *Parnessique jugi tegitur.* Ita ex Dionysii codicibus. Antea : « Par-

Dercebios aliud cohibet latus et vada tangit
Caspia: tum clari pharetris agilique sagitta
Massagetæ rauci succedunt flumen Araxis:
Durum ab stirpe genus, placidæ mens nescia vit
Ignorant flavæ Cereris commercia, Bacchi
Semper inexpertes animam traxere ferinam.

nassique jugi tegitur ». In Dionysio Παρνισσοῖο, et in Avieno *Parnissique* legit Salmasius in Exercitt. Plin. pag. 554. Huds. — Post emendata loca Dionysii, Avieni et Prisciani pergit Salmasius: «Bactrii porro Paropanisadis et Arienis vicini; ideo eos incolere dicit sub jugis Paropanissi, quem Παρνισὸν et Παρνισσὸν adpellat, non Παρνησσόν. Nam nomen illud per contractionem factum ex Παροπανισὸς, quem et Παροπανισσὸν dixere. Straboni Παροπαμισὸς, Arriano Παραπαμισὸς, Stephano Παροπαμισσὸς, et Παροπαμισσάδαι ». Quod ad rem, Bactrii sub Paropamiso. Sequitur Eratosth. apud Strab. pag. 782: Bactrios aliquantum,... quorum major pars secundum Paropamisum sit posita, τῷ Παροπαμισῷ παρακεῖσθαι. Schr. — Nihil præterea adjicit Schrad. Hinc quid ipse de hoc loco statuerit, vix liquet. Equidem non dubito, quin Dionysius scripserit: κνημοῖς ὑπὸ Παρπάμισοιο. Avienus autem « Parpamsique jugi tegitur gens rupibus illa ». Fateor tamen difficile esse quidquam hac in re definire. Wasseнв.—*Parnassique jugi* Ven. Cusp. Vad. Pith. Pluribus de diversa nominis scriptione egi ad Prisc. v. 716.

915. *Aliud cohibet latus*, nempe Margi fluminis.

917. *Glauci Araxis* habent edd. Schraderus scribere maluisset *rauci*, quod conveniat naturæ fluvii. Sed nihil ausus est mutare. Ego vero, si Avienus Dionysium (sisse putatur, *rauci* legendu existimo. Nam ille v. 739 κελάδοντος Ἀράξου. Et *raucus glauco* sæpius permutatum apud Nostrum, vidimus ad —De commutatione horum rum vid. notæ Oud. in Obs vol. V, t. I, pag. 79; et vid. Anth. Lat. t. I, p. 507. Ed.

918. *Durum ab stirpe genus* gilio petitum, Æn. IX, 603. S Pro *mens nescia* alii *gens* runt; ego vero vulgatum retinendum censeo ex more qui ubi de populi alicuju agit, post nominatum po vulgus, gentem sigillatim ponere solet. Sic plane sup. « ut vulgi corda fatiget Sors et mentem terat inclementi ubi vulgatum *gentem* delere, *tem* reponere jusserunt bon pretes. — *Placidæ mens nesc* Withof. et Higt. *gens*. Di possit eodem versu *genus* e sed favere nonnihil dixeris « Cercetia gens est, Atque rum propter genus »; ubi ta diversis populis Schr.

920. *Semper inexpertes*. Ho bulum lexicis ignotum, ut Schr. recurrit v. 1389. Pro *traxere* alii *animum* et Ego nihil muto: *animus* ma nerosis hominibus vel ani tribui solet, *animæ* vili cont que generi, quale est hoc h

; et potus simul est; nam sanguinem equinum,
ncretum per barbara guttura sorbent.
:ul ad Borean diri posuere Chorasmi
, et juxta protendit Sugdias agros,
, ingenti quam flumine dissicit Oxus.

gil. Æneid. XI, 372: iles». *Animam traxere* ꟾortiti sunt, quomodo 146: «Sensum a cæ- ꟾ traximus arce». *Di-* ꟾt hic *ferinas*, dicit *mam traxere ferinam.* *m traxere ferinum.* idem pro *animam* re- ꟾ. Sed v. 918 præce- mens nescia vitæ». g. 195: «traxere ani- Gelonæ». Schr. *nguinem equinum.* Nu- amno: similes enim l Lucret. atque adeo , 6, 101: «narrabam ores». Accipio tamen d offert V. Hoc usi Ennius, pag. 38, 250, I, 837, 860; Cicer. vienus autem delecta- ut *olos*, *labos*. Cæte- etiam Nic. Heinsius, dicum nulla, legebat. *uinem equinum* habent

inem equinum Et lac barbara guttura sor- r Virgil. Georg. III, concretum cum san- guino». — Prisc. 721: imixtum potant cum no». Similia autem de en. Œd. 469: «Laxa- ıs Geticasque sagittas, getes qui pocula san- t», quem manifeste ıtur, Achill. I, 307: «Lactea Massagetæ veluti quum pocula fuscant Sanguine puniceo». Silius, III, 360: «qui Massageten monstrans feritate parentem Corni-pedis fusa satiaris, Concane, vena». Add. Lucan. III, 282, et Claud. in Ruf. I, 313. Schr. Plura ejusmodi loca adduxit Camers comment. in Prisc. v. 741. W.

923. *Chorasmi. Chorasin* Ven. quod librarius e Scr. S. petitum po-suisse videtur. Corripit autem pri-mam Avienus, quam Dionys. et Prisc. producunt. Sed habet, quo se tueatur. Χοράσμιοι enim vocan-tur a Stephano, Hecatæo et Hero-doto. Loca dedit Valcken. ad He-rod. p. 255. Schr.

924. *Sugdias agro* dederunt Cusp. et Vad. sed *agros* jam Camers cor-rexit ad Prisc. 725, et edidit Pith. cum seq.

925. *Ingenti quam flumine dissicit Oxus.* Ita in editione Pithœi Pari-siensi: sed edit. Lugd. et Genev. habet *disjicit*, quod exstat quoque in editione Madrit. sed ineptum videtur. Alii *dissecat*. Forsan hic et mox vs. 964 *diffidit* legendum. Huds. Probo *dissecat* cum Hudsono et Withof. quamquam illud nullus codex habeat, aut editio. Schrad. Ego vero miror, viros eruditos tam morose vulgatum omnium editio-num *dissicit*, quia forte insolentius visum, posse rejicere, quum Avieno quasi familiare sit, et pluribus locis, ut v. 964 et 1174, occurrat, nec in ulla earum editionum, quas addu-

[illegible] aggere montis.
[illegible] agros
[illegible]: qua perit hujus

[illegible] Lib. III, cap. 7, p. 129, verbum [illegible] exercere et [illegible], ut verbum probum et castum, ... vindicat, idque [illegible] e quibus, nempe non intellectum, exsulaverat, revocent. Atque hic ad confirmandam sententiam suam omnium maxime Avieni locis uti poterat et debebat, qui pluribus aliis exemplis antiquorum verborum studium demonstrat, atque verbo disicit tam aperte constanterque utitur, ut nullus dubiæ vel falsæ lectionis metus esse possit. Sed Avienus, quod iniquum ejus fatum fuit, multis eruditis non lectus, non visus est. Wd. – *Disicit Oeno* habent Ven. Cusp. Vad.

Excusari quidem possunt editt. qui *dispicit* adseruerunt, eo quod versus Virg. Æn. VII, 339: « Disjice compositam pacem, sere crimina belli » in MSS et schedis et passim in codicibus vetustis proferatur: « Dissice, etc. », non *Disjice*: quum scriptura ista nata sit ex more librariorum literam *i* non geminantium. Vid. not. Heinsii ad Virg. Æn. I, 70: licet alterum probare videatur Gron. ad Senecam, Agamemn. 105, ubi quæ de Claud. Puteano dicit, videbis amplius apud Gevart. lib. II, Elect. 4, pag. 60, de hoc verbo disserentem. In hac autem voce duplicatur *s*, quia in *Disice* prima non potest corripi, ut in *adicit*, *obicit* pro adjicit, objicit et similibus. Qua de re vide adnot. ad Cæsii Taurini v. 15, hujus operis [illegible] III, p. 317. Nec ideo a Wernsdorfii sententia nunc recedendum puto.

[illegible]. *Eremi* Casp. et Vad. *Emodi* Pith. et Hudson. melius sane, quia Dionysius [illegible] habet. En.

[illegible]. *Qua perit hujus Fluminis os, diri ripas habitant Iaxartæ*. Mire hic versus vitio primorum editorum laceratus fuerat. Veneta dedit: « qua petit hujus Fluminis osdiliripas habitant Auxantæ ». Prima Pithœi Paris. hæc repetit excepto ultimo nomine, quod correcte *Iaxartæ* scribit. Secunda Lugd. et tertia Genev. cum edit. Madrit. « qua petit hujus Fluminis occidui ripas, habitant Iaxartæ ». Cuspinianus et Vadianus multo aliter: « deindeque late Fluminis ecce Sacæ ripas habitant Iaxartæ ». Hi nempe corrigunt e Dionysio, qui Iaxarten non populum, sed fluvium, et Sacas ad ejus fluenta colentes dicit, sed nimium recedunt a vestigiis primæ scripturæ, et frustra Avienum ab errore liberare conantur, qui e fluvio Iaxarte populum facit, mendosa fortasse codicis sui lectione deceptus, in quo legit forte, aut sibi legere visus est: Τοῦ μὲν [illegible] Ἰαξάρται [illegible], v. 7[illegible]. Magis accommodata primæ scripturæ est emendatio Vlitii ad Grat. p. 144: « qua perit hujus Fluminis os, diri ripas habitant Iaxartæ ». licet, hæc a Dionysii mente longe diversa esse, fateatur. Hunc secutus est Hudsonus. Withofius adhuc mutavit cum Hudsono: *qua patet hujus Fluminis os*, vel *Meta*, *Sacæ diri*, etc. Schraderus denique he-

ıminis os, diri ripas habitant Iaxartæ.
ıdere non horum quisquam certaverit arcus:
ıbitus hos etenim multus trahit, et grave curvis
ndus inest taxis, longo sunt spicula ferro,
rigor in nervis veluti bovis. Inde cruenti

Heinsii exemplo legit: « qua njus Fluminis os, diri ripas it Iaxartæ ». Verum (ut ait), qui Sacas ex Dionysio int, ipsius potius, quam , mentem adsequuntur, : familiare satis, ab auctore sentire. Huds. Ego acquieı in Vlitii et Huds. lectione quæ priscam scripturam minimum deserit, adeoque ıseo: « qua patet hujus Fl. dein etiam cum iisdem et › *diri ripas habitant Iaxartæ;* › lectiones partim MS, partim ogn. nituntur auctoritate. ıntur loca similia, v. 721: Borysthenii qua fluminis in ergunt », et 730: « Rursum rius qua Bosporus ora pate. Et *Sacæ* quidem ita dispered hi vel ideo etiam hic loıbere non possunt, quia Σάacæ prima correpta constaneruntur. Schr.

Iaxartæ. Errat auctor. *Iu*nim est 4 syllab. non trium. ın. 749; Prisc. 726. Val. Fl. 7: « Hic et Iaxarten dictis ıospes acerbis Immodicum ». Sed quid prohibet, etiam vienum legere quatuor sylıxartæ, correpta pariter sylecunda, more Græcorum.

Certaverit arcus. Arcus hamnes vet. et sic legendum Schraderus. Hudsonus repo*cum* sequutus Vlitium ad r. 120 (qui sic imprudens scripsit), sed reprehenditur ab Oudend. in Obs. M. V. p. 168; item Schradero in not. Immo *arcum* ultro refutat, quod sequitur, *Ambitus hos multus trahit.* Heinsii conjecturam *arvis* pro *arcus* infelicissimam vocat Schrad. eumque græca non inspexisse adfirmat: neque igitur digna erat, quam sibi vindicaret Friesem.

931. *Ambitus hos etenim multus trahit.* Eadem phrasi Noster utitur de circulis, sive zonis cæli in Phænom. vs. 948: « alios duo parcior arctat Linea, nec multa trahit istos ambitus æthra ». (*Trahit* igitur h. l. est extendit. W.) In verbis autem: « et grave curvis Pondus inest taxis », agnoscas imitationem Virgilii, Georg. II, 448: « Ituræos taxi curvantur in arcus ». Schr. — In Virgiliano loco Heynius V. C. auctoritate script. codd. *torquentur* edidit, idque prætulit alteri *curvantur.* Nunc hæc lectio fortasse firmamentum accipiat ex imitatione Avieni. W.— Cf. var. lect. p. 405, t. I, nost. Edit. Virgil. ubi de hoc loco. Ed.

933. *Et rigor in nervis veluti bovis.* Sic edendum existimo. Alii *velut obvius,* (scil. Ven. Cusp. Pith. Hudsonus) quod quibusdam forte placebit collato vs. 413: « Hoc agili sub mente tenens, velut obvia habebis Cætera terrarum »; et Progn. v. 100: « si moles magna utriusque Occurset sibimet velut obvia ». Sed non dubitandum, quin Poeta scripserit trajectis literis, pro *obvius*,

Sunt Tochari, Phrurique truces, et inhospita Seres
Arva habitant, gregibus permixti oviumque boumque
Vellera per silvas Seres nemoralia carpunt.

bovis : nam νεῦρα βόεια sunt apud Nonn. et Hom. Iliad. IV, 122, apud Urs. ad Virgil. XII, 856, et IX, 622. Schr. — Optime hanc emendationem firmat et illustrat Claud. Idyll. II, de hystr. vs. 38 : « intendunt taurino viscere nervos », h. e. intestinis taurinis in nervos tortis, vel ipsis nervis et tendinibus taurorum. Nescio, an pari sensu accipiendi sint *nervi equini*, quos similiter arcubus tribuunt Virg. Æn. IX, 622, et Ovid. Pont. I, 2, 21 : nam nervus equinus e setis caudæ vel jubæ equinæ contortus videtur, sicut aliquando in discrimine obsessarum urbium crines tonsarum mulierum ad funes et vincula tormentorum efficienda narrantur collati; vid. Veget. de R. M. IV, 9; Freinsh. ad Flor. II, 15, 10; Cœlius Rhodig. var. lect. lib. XVIII, cap. 11 et 12. Wernsd. — *Et rigor in nervis validi bovis*. Antea *velut obvius*. Corrigit Vad. *Et rigor e nervis velut obvius*. Hudsonus conjicit *velut osseus*. Sed fortasse post Schraderum amplius corrigendum est : *Et rigor in nervis validi bovis*. Nam *quid bove firmius* ? inquit Ovid. de Pont. I, 4, 11, et *validus*, *fortis* fere perpetua boum vel taurorum epitheta sunt. Virg. Georg. II, 237; Ovid. Met. VII, 538; IX, 46; et Pont. I, I post. 4, 12.

934. Probo *Tochari Phrurique* e Dionys. 752; Plin. tom. I, p. 316, [illegible], Ptolem. p. 155, et probabiliter etiam 18[illegible], ubi Φαγ[illegible] MS. Prisc. [illegible] Schr. — [illegible] *Tochari Phrurique* [illegible] Seres. Sic [illegible] Sed Camers ad Prisc. [illegible] cit *hic*, quod abundat. *Tochari Phrunique* Vad. *Frurique* Pith. *Phrurique* Huds.

935. *Gregibus permixti oviumque boumque*. Priscianus, qui hoc loco scribit vs. 728 : « Illis nulla boum, pecoris nec pascua curæ », multo rectius vertit Dionysium v. 753 Avieno, qui vel non intellexit græca, vel aliud verbum in codice suo invenit. Schr. — Fortasse pro ἀπαίνονται *adspernantur*, finxit sibi verbum ἐνναίοντι, *inhabitant*, aut simile. W.

936. *Vellera per silvas Seres nemoralia carpunt*. Imitatur Virg. Georg. II, 121 : « Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres », ut Ausonius, Technop. pag. 487 Toll. « Vellera depectit nemoralia vestifluus Ser ». Conf. Plin. lib. I, pag. 316 (lib. VI, 17, s. 20) : « Seres lanificio silvarum nobiles perfusam aqua depectentes frondium canitiem ». Claud. Cons. Pr. et Ol. 179 : « Stamine, quod molli tondent de stipite Seres, Frondea lanigeræ carpentes vellera silvæ ». Add. I in Eutr. 226. Idem, ibid. v. 304 : « Quem puer adridens pretioso stamine Serum velavit ». Orientius Commou. p. 10 : « Lena nec desunt nivei velamina lini, Sunt etiam Eois pallia velleribus; Illa ferax jacto reddet tibi semine tellus. Hæc celsis carpent Seres in arboribus ». Schr. — Serica ipsum nunc est regnum Catajæ, vulgo [illegible] vel [illegible], incolis frequens et agrorum cultu læta, et omni divitiarum genere affluens. Urbs illi opulentissima Cambalu, caput totius imperii Magni Chani, frequentissi-

ima Epetrimos tellus habet: et procul ista
sa virûm est, nullis pecorum balatibus agri
sultant; herbæ viduus jacet undique cespes,
nde caret; nusquam terras intersecat amnis.
pia tot late circumdant æquora gentes.
Nunc rursum ab Colchis et glauci Phasidis undis

dis ac Sinensibus mercato- nporium. Ed.

Ultima Epetrimos tellus ha- : loci Avienus adjectivum ος nomen proprium facit: norantiam ejus tam in lin- eca, quam in Geographia Huds. — Addere debuisset tiam metri. Tertiam enim ιμος brevem esse ostendit v. 758 et 1079. Schr. — quidem ignorantiæ in Græ- a postulare Avienum, qui oetas Græcos latine expo- us est, et multum Græco- iptorum pariter ac Geogra- tudium carminibus suis, m Oræ marit. fragmento, eris Geographici principio, , tum in ipsa Græcia diu ul versatus est. Sed luxuria nimirum et spiritu libero , qui lege interpretis et tici ægre coercebatur, te- uæ desperaret posse nite- pernebat, grandia et lucu- tabatur, in quibus exsultare nulta igitur Dionysii præ- at, aut negligebat, impetu blatus. Nec tamen Priscia- cumspectior interpres, mi- avit, ut notavimus ad vs. 3, 1026. W. — *Ultima Pe-* en. Cusp. *Ultima Epitrimos* *trimos* Pith. quem sequitur n græco, vs. 758, Scythæ ἐπήτριμοι, quod nomen Avienus, quasi populi esset, extulit. Camers ad Prisc. 731 hoc negat, et conformiter ad græcum legendum putat *Ultima postremos tellus habet*, quia ἐπητρίμους explicat συνεχεῖς, i. e. ultimos, aut *Ultima petrinos*, ut sensus sit, ultimam terram regionis hujus habere homines, loca lapidosa habitantes. Quæ sane coacta est interpretatio. Mihi videtur Avienus *Epetrimos* non pro nomine singularis populi, sed pro cognomento vel distincto genere Scytharum habuisse, posuisseque pro ipsis Scythis. Aliter perspicere vix possum, qui factum sit, ut Scytharum nomen, satis tritum et notum, præteriret.

940. *Fronde carent, numquam* habent Ven. Cusp. cum A. unde Pith. et Huds. *carens, nusquam.* Vadian. *caret, nunquam.* Schraderus probat *caret: nunquam* Pithœus recte mutavit in *nusquam.* — *Terras intersecat amnis.* Eodem verbo utitur Or. mar. vs. 611: « hujus alveo Ibera tellus atque Ligures asperi Intersecantur »; et vs. 634: « arva Gallici soli Intersecantur scrupeo fastigio ». Schr. — Tale est, quod supra de Tauro monte dicebat vs. 840: « Interstatque jugo mediam (Asiam) », ubi vide not. W.

942. *Ab Colchis et raucis Phasidos undis.* Heinsius conjecit *glauci*, offensus haud dubie tot vocibus in *is* exeuntibus. Deinde conferantur

Occiduum ad solem populos memorate, Camenæ,
Usque in Threicii fauces maris! Aspera primum
Byzerum gens est: diri sunt inde Bechires,
Macrones, Philyresque, et pernix Durateûm gens.

cum his Dionys. vs. 762, Priscian. vs. 736, a quibus Colchi et Phasis junguntur, sicut in hoc Manilii, IV, 515 : « Laniger.....Phryxum Phasidos ad ripas et Colchida tergore vexit »; et Lucan. III, 271 : « Colchorum qua rura secat ditissima Phasis ». Schr. — *Raucis* olim Schrad. conjecit in sch. *glaucis* habent vulgatæ. *Phasidis* Cuspin. et Huds. *Fasidis* Vad. et Pith.

944. *Aspera primum Byzerum gens est.* Admitto lectionem Hudsoni Pithœum corrigentis, *Byzerum gens est*, quomodo et citaverat Cellarius, Geograph. Antiq. II, 284, et legendum conjecerant Higt. et Withof. Favet vs. 1151 : « Mediis hic impigra in armis Cappadocum gens est ». Memorabilis tamen est lectio Ambr. *Byzeron est gens*, ut v. 960 idem Ambr. *Et Marrandinon gens*. Sed obstat, quod ab omnibus dicuntur Byzeres, non Byzeri. Vid. Dionys. 765; Apollon. Rh. II, 358, 1248; Orph. Arg. 755; Strab. pag. 826; Valer. Flacc. V, 153. Contra Plin. tom. I, p. 304; Mela, I, 19, 79, sed forte corrupti. Schr.

945. *Byzerum est gens* Ven. Pith. *Byzerum gens est* Cuspin. et Vad. Huds. conjicit forsan *Byzerorum* ab Avieno esse. — *Diri sunt inde Bechiri.* Ita forte monachus leoninis versibus delectatus. Sed incommodo medetur *duri*, quod Hudsonus conjecerat, et *Bechires*, quod habet V. Utrumque reperitur Βέχειρες, et Βέχειροι. Apud Orph. vs. 739 pro καὶ τ' ἐπίχειρες e Voss. cod. legendum Λαοί τε Βέχειρες. Schr. — *Bechires* habet V. quomodo Dionys. et Prisc. v. 739.

946. *Macrones.* Eos hic agnoscunt Apoll. Rh. I, 1023; II, 396, et qui eum sequitur Val. Flacc. V, 152; Xenoph. Hist. Gr. lib. VII, p. 427, C. agnoverunt itidem Orpheus, Arg. 742, si per librarios licuisset (vid. Holsten. ad Steph. p. 315; Ruhnk. Ep. Cr. p. 755); Herodot. Strabo. Iidem autem Macrones et Macrocephali, licet tamquam diversos memoret Plin. I, 303, 16, 304, 2. Perspicue eosdem esse indicat Anonymus in Desc. Ponti Eux. t. III, G. V. Hudsoni, p. 14, ubi non *Forsan*, ut Huds. sed indubitate corrigi debet Μάκρωνες ἤτοι Μακροκέφαλοι. Conf. Cellar. II, 286. Schr. — *Philyres.* Populi sic dicti a Philyra, Chironis matre. Val. Fl. V, vs. 153 : « Philyræque a nomine dicta Litora, quæ cornu pepulit Saturnus equino ». Ed. — *Philirique* Venet. Pith. Hudson. *philireque* Cusp. et Vadian. sed Cælius in Adnott. castigavit *Macrones Philyresque:* et sic habere V. et alios, ut Orph. vs. 753, monet Schrad. Conf. not. nost. ad Prisc. 740. *Durateum gens* posuit Avienus pro Mossynis, vel Mosynœcis, quia Dionysius, v. 767 : οἱ μέσσον ἔχουσι Δουρατέων· Camers ad Prisc. 741 Avieni dictionem interpretatur *Turricolarum gens*, non inepte. Et excusari hoc pacto Avienus potest, qui licere sibi putavit, homines lignearum turrium incolas solenni

: Tibareni, Chalybes super, arva ubi ferri
a vulnifici crepitant incudibus altis.

› adpellare, quo equus
s, fœtus armis et viris,
durateus; videatur Lucre-
Natura Rerum, I, 477.
necesse est *Durateûm* pro
proprio gentis habere, sed
Mossynos vocavit gentem
s, i. e. ædificiorum ligneo-
Rursus ex adpellativa voce
oprium substantivum. Eum-
erem erravit Ortelius. No-
orem Cellar. Geog. Ant. II,
lib. III, c. 8, p. m. 337).
synœcis multi multis lo-
oll. Rh. II, 1018; Dionys.
17; Strab. p. 825; Tzetz. ad
r. 493. Corruptus Orpheus,
Μίγδην ἐν Μοσύνοισι: ibi enim
a contra omnium morem
ur. Legendum ejecta præp.
Μοσσύνοισι, κ. τ. λ. Sic Hom.
, 437: Μίγδ' ἄλλοισι θεοῖσι.
Posses etiam: Μίγδ' ἐνὶ Μοσ-
W.—*Pernix durateûm gens.*
jam in var. lect. *durateûm*
le haberi pro adpellativo, ut
n *gens* sit, quæ ligneis do-
ntitur. Nunc addo videri
ro *pernix* legendum esse
durateûm, vel *durateis, gens.*
rnicem ut eam gentem vo-
vienus, in verbis Dionysii
ussa adparet; contra *pernox*
sententiam, et significat,
eam assiduam esse in ligneis
s, noctes totas in iis exige-
que habitare: pariterque, ut
aliis poetarum locis librarii
pernox cum *pernix* commu-
guntur, ut apud Virg. Georg.
›, et Val. Flacc. III, 117.
co Virgiliano Heynius, V. C.
libros scriptos et Gramma-
ticos constanter *pernix* legere, qui
propterea, quod contextus loci non
alium sensum admittere videtur,
pernicem a pernitendo ductum esse,
et *perseverantem* notare contende-
runt. Tali igitur sensu quum apud
Virgilium *pernox*, quod meliores
substituerunt, accipiendum sit,
videtur etiam in nostro Avieni loco
pernox durateûm gens esse, quæ in
durateis pernoctat, i. e. per no-
ctem habitat. Wd.

947. *Inde Tibareni.* Secunda in *Tibarenus* ab Avieno producitur, quam corripiunt Apoll. Rhod. II, 377, sequutus de more Dionys. vs. 767; Orph. 739; Valer. Flacc. V, 148. — Et Priscianus, qui adjectivum πολύῤῥηνες ab Avieno neglectum sedulo expressit, v. 743: « Hinc pecorum dives nimium gens est Tibarenum. Ed.—Cæterum contra Huds. distinguendum est *Inde Tibareni; Chalybes super,* i. e. Chalybes sunt supra Tibarenos. Atque ita Dionys. vs. 767: πολύῤῥηνες Τιβαρηνοί. Τοῖς δ' ἔπι καὶ Χάλυβες. Schr. — *Arva ubi ferri Ditia vulnifici crepitant incudibus altis.* Conferendus est Val. Fl. V, 141: « Nocte sub extrema clausis telluris ab antris Pervigil auditur Chalybum labor; arma fatigant Ruricolæ, Gradive, tui »; et v. 169: « Tum gemitu propiore Chalybs, densusque revulsis Rupibus audiri montis labor ». Ed. —*A. u. f. D. v. crepitant incudibus altis.* Sic Valer. Flacc. IV, v. 288: « quum fulmina Cyclops Prosubigit; pulsis crepitant incudibus urbes ». Dionys. vs. 768: Χάλυβες στυφελὴν καὶ ἀπηνέα γαῖαν Ναίουσιν, μογεροῦ δεδαηκότες ἔργα σιδήρου. Schr. — *Arva ditia*

Post hos Assyriæ tenduntur jugera terræ,
Armenioque jugo late surgens Thermodon
Gentis Amazonidum lambit sata; nec minus illic
Erigitur celsa in fastigia prisca Sinope.
Hanc urbem quondam, magni Jovis ardor, Asopis
Virgo, locans sævæ propter confinia terræ,

ferri vulnifici, quam Rutilio, I, 355: « terra ferri fecunda creatrix ». Celebre Chalybum a ferri stricturis nomen Virgilius ornatus caussa ad Cyclopum officinas transtulit, Æn. VIII, 421: « Cyclopum exesa caminis Antra Ætnæa tonant... striduntque cavernis Stricturæ Chalybum, et fornacibus ignis anhelat ».

949. *Assyriæ tenduntur jugera terræ*. Pariter Dionysius patentem campi magnitudinem Assyriæ adtribuit v. 772: Ἀσσυρίης πρόχυσις χθονὸς ἐκτετάνυσται. Prisc. v. 746: « Vicinos istis campos, terramque patentem Assyrii complent populi ». Assyria nunc *Chozistan*, de qua vid. Ph. Cluv. Intr. Geogr. V, c. 14. Ed.

950. *Armenioque jugo*. Dionys. v. 773: ἀπ' οὔρεος Ἀρμενίοιο, κ. τ. λ. Prisc. vs. 747: « qua gurgite vasto Inter Amazonidas Thermodon, Martius amnis, Armenium linquens montem, descendit in æquor ». Illum sequutus videtur Amm. Marcell. p. 240. Schr.

952. *Erigit excelsa in fastigia*. Non placet conjectura Hudsoni *Se erigit*, nec Withofii, qui *excelsam* tentavit. Legendum *Erigitur celsa in fastigia*. Idem jam in Observatt. monui, et vere me conjecisse, postea deprehendi, quia sic perspicue Ambros. Conf. Præfat. Emend. Schr.

Erigit excelsa Cuspin. Pith. Sed recte Camers ad Prisc. 750 emendavit, et Vadianus deinceps edidit *Erigitur celsa in fastigia*. Ad *prisca Sinope* conf. v. 517: « Inde C[...] priscis adtollit mœnia muris ».

953. *Hanc urbem quondam, ma[...] gni Jovis ardor, Asopis*. Sequ[...] Dionysium, qui vs. 776 [...] ποτ' ἀλκομένην Ἀσωπίδα [...] των, Καί μιν ἀναγκαμένην [...] ρευάσσαιτο χώρῳ, Ζηνὸς [...] ὁ γὰρ φιλότητος ἐρωτῆς [...] πέτρας ἀπενόσφισεν οἶα [...] Ignes tamen Jovis cum [...] Flacc. canit V, vs. 110: « [...] complexa sinus stat opima [...] Nympha prius, blandoque [...] quæ luserat ignes, Cœlicolis [...] mota procis: deceptus amat [...] de Deæ nec solus Halys, nec [...] Apollo ». Alii Sinopen ex Apo[...] gravidam peperisse tradunt Sy[...] Vid. Diod. IV, p. 190; Philost[...] apud Schol. Apoll. Rhod. II, 9[...] Plut. Lucull. III, p. 169; Burm[...] ad Val. Flacc. l. c. Schr. — *Jo[...] ardor Asopis*. Ovid. Fast. II, 3[...] « hæc meus ardor erit » (add. Epi[...] Hom. vs. 333). Cæterum poetæ, in [...] his Dionys. v. 775, primam in *A[...] pis* producunt. Schr. — *Asopi[...]* Cusp. Vad. Pith. *Asopi* Huds. nescio quam ob rem.

954. *Hanc urbem... Virgo locans ... Aulam habuit*. Sic Lucret. V, 1107: « Condere cœperunt urbes, arcemque locare, Præsidium Reg[...] ipsi sibi, perfugiumque ». Virgil. Æn. I, 247: « Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit Teucror[um], et genti nomen dedit ». Schr.

i habuit, plebemque suo de nomine dixit.
rocul hinc purus laticem provolvitur Iris;
as Armeniæ cursum convallibus arcis,

ıta vitiose *Auiam habuit*, : propterea Camers ad entat primo *Ausa habuit*, *habuit*, quod sequntus d multo melius e prima ithœus elicuit *Aulam ha-* verum est, et a reliquis Et sic Noster vs. 1200 : ma Bèli Aula ». Confer 4. — *Plebemque suo de t.* Imitatur Virg. Æn. I, ıc fama, minores Italiam is de nomine gentem » ; 671 : « Tiburtia mœnia Fratris Tiburti dictam gentem ». Conf. Sil. It. a.

s laticem provolvitur Iris. n cum Heinsio et Huds. 141 : « Æquore qua fuso ducitur Indus ». Higtius *latices* conjecerat. Dubi- an non conjungenda *ticem* magis, quam *lati- tur*. Schr. — *Hinc purus vitur* Ven. et Pith. *lati- tur* Cusp. et Vad.

tus Armeniæ rursum con- r. Primum lego : « Et ci- e... convallibus arcis ». v. 786 : ἀπ' οὔρεος. Prisc. meniis primas qui mon- it undas ». Arcem pro notum est. Sic v. 1209 : ı Armeniæ si quis pede ce Rupis » ; in Or. mar. ıs inde mons tumet Pro- n ». Convallibus autem ur fluvius, ut Phasis in 876 : « Hujus valle pro- emit, istius antro Agmina provolvit ». Deinde Oddius, indice Hudsono, pro *rursum* tentabat *cursum*, quas voces permutari vidimus in Observ. Vulgatam lectionem hæc premit difficultas, quod nec Dionysio respondet, nec Prisciano. Halys autem non surgit ad Carambin, sed exit in Pontum; oritur vero ab Armeniis montibus, ut ipse Avienus et Dionys. Unde tamen *cursum* pendeat, non video. Forte voluit : « Et citus Armeniæ cursum convallibus arcis, Qua vastum in pelagus vergit saxosa Carambis, Urguet Halys ». Nihil certius. Halys urget cursum. Adposite vs. 430 : « Porro inter cautes et saxa sonantia Rhenus, Vertice qua nubes nebulosus fulcit Adulas, Urget aquas » ; v. 1177 : « Hoc elapsus idem vim proni gurgitis urget » ; Or. mar. v. 321 : « In quas Besilus atque Cilbis flumina Urgent fluentum » ; Ovid. Fast. VI, 520 : « Audit, et ad vocem concitus urget iter ». Schr. — Sic et Valer. Flacc. V, 400 : « inceptum protinus urget Aere septus iter ». W. — *Et citus Armicæ rursum convallibus arcis* Ven. *Armeniæ convallibus artis* Pith. et Hudson. *Armeniæ...arcis* Cusp. Qua lectione non contentus videtur Camers, qui ad Prisc. 750 verba hæc ad Irim fluvium trahens, primo tentat *Et citus Amasicæ... arcis*, mox *Et citus Arminicæ*, quarum emendationum rationem vide apud ipsum. Vadianus alteram sequutus videtur, et scripsit *Arminiæ arcis*. *Convallibus altis* quondam conjecit Schrad. in sch. sed postea damnavit.

Qua vastum in pelagus vergit saxosa Carambis,
Urget Halys: tum Paphlagonum sata longa pate
Et Mariandynûm gens incolit, unde triformis
Ora canis superas quondam produxit in auras

958. Pro *vergit* Ven. Cuspin. et Vad. *verget.* Quod tam constanter servatum decepisse videtur librarios, ut sequente versu, ne simile verbum recurreret, *Urget* mutarent in *Surgit*.

959. Cuspin. corrupte ediderat *Surgit Halysum Paphlagonum.* Camers ad Prisc. 750 hoc facile corrigebat: *Surgit Halys: tum Paphlagonum*; idque a sequentibus servatum est. Sed pro *Surgit Halys* nos ex certa ratione superius indicata *Urget* scripsimus.

960. *Et Mariandynûm gens incolit.* Probo *Mariandynum*, quamquam in A. *Mariandynon.* Sunt, qui putent *Mariandenos* dici. Μαρανδυνοί sunt Ptolem. pag 134, sed eadem forte medicina facienda, quæ facta est e MS Herodoto, III, 90, VII, 72, ubi Wessel. Schr. — *Unde triformis Ora canis.* Heinsius ad Ovid. Her. IX, 38, tentabat *trifauci Ore canem*, vel *trifaucis Ora canis.* Ego tueor vulgatam, et probo ex his locis: Senec. Herc. OEt. 1202: « Non me triformis sole conspecto canis Ad Styga reduxit »; Stat. Thebaid. II, v. 53: « letique triformis Janitor »; Sidon. Carm. IX, 96: « Luctator fluvius, canis triformis »; Ovid. Metam. IX, 184: « nec me pastoris Iberi Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit ». *Ora* autem canis triformis posuit pro *canem.* Vid. Marckl. ad Stat. Silv. pag. 85. Porro *unde* ex idiotismo Avieni pro *ubi*, ut *undique* pro *ubique*. Schr.

961. *Ora canis superas q*
produxit in oras. Sic rec
Ambr. et ed. Pith. quod a
est Huds. *Auras* cod. Ora
alterum probat Schottus. (
minis similiter dixit Strabu
in Hortulo: et ita semper
dum puto in illa locutione.
ad Lact. Phœn. v. 44, p. 10
me fugit, *ora* et *ora* divers
ficatu satis vicina reperiri. '
« Libya sese explicat ora: F
Gades, septenaque gurgi
Ora procul Nili »; add. v.
« Hunc Asiæ dixere fores, l
quod illo Porta quasi, at
lívium discedat in oras ». S
tum patiens est, ut in un
juncta ferre possit *ora*..
Equidem corrigere non du
peras produxit in auras. Sic l
tur optimi poetæ, præsertim
positione ad inferos et E
Ovid. Met. X, 11: « Quam
superas postquam Rhodopeiu
Deflevit vates; ne non tent
umbras Ad Styga Tænaria es
descendere porta ». Virg.
IV, 486: « Redditaque E
superas veniebat ad auras
VI, 128: « facilis descensus
... Sed revocare gradum, s
que evadere in auras, Hoc
lib. VII, 768: « Ad sidera
Ætheria et superas cæli
sub auras ». Unde corrigend
sua Avien. Phænom. v. 21
gentes artus Erebo procul
ab usque Suscitat... munia
vocat medicator in oras ». l

:ides Erebo : propter Bithynia glebam
ierit: hic late Rhebas extenditur amnis,
ebas, cyanei qui dissicit æquora Ponti,
ıebas, argento similem qui porrigit undam.

ıententiæ liber Ortelii addit, spicue exhibet *auras*. Schr. *reras produxit in oras*, sic edd.

Hic late Rhebas extenditur Sequitur Avienus Dionysium, : Ῥῆβας ἵνθ' ἐρατεινὸν ἐπιπροΐ-ηον. Quem notat Petr. Gyl-ıtis oculatus, negans amnem agnum, de Bosporo Thrac. t. Idem negat Tournefortius, r. t. III, p. 16. Schr.—Sed ii locum male ceperunt. :ER. Avienus, ubi Rhebam n late extendi dicit, non tam ım alveo esse, quam longe prodit (vid. v. 981), eoque a Dion. ἐπιπροΐησι reddit, quod dum esse videtur *longo tractu lit.* Confirmat hoc Val. Flacc. 97, *longinquum* amnem no-ı: « nigrantia quam jam Lito-nginquique exirent flumina ». Quod si alii Geographi, ut , Mela, Ptolemæus magnum a non prædicant, ac ne me-t quidem, Val. Flacci tamen nysii loca persuadent, hanc ı olim ejus fluvii fuisse. W. . hic corrupte: *Exerit hic late-xtenditur amnis:* qui versus et et justa pedum mensura de-ır. Vitium in voce *latebras* bene expediit Pith. scribens , *hic late Rhebas extenditur am-*ıspin. et Vad. minus feliciter, um de explendo versus hiatu ntes scripserunt: *glebam Exe-* *pinguem* (hoc e Dionysio) ıs *extenditur amnis Rhebas.* Pithœana lectio sine dubio vera, et pariter a sequentibus recepta est.—Cluver. Introd. Geog. lib. V, cap. 17, flumina Bithyniæ enumerans Parthenium, Hippiam, Sangarium, Ascanium, nullam de Rheba mentionem habet. Sed Mariandynos quos tantum vicinos Bithyniæ facit Noster, ille ipsius inter incolas memorat. Ed.

964. *Rhæbas chæanei* Ven. *cæanei* Cusp. *Rhebas cyanei* corrigit Camers ad Prisc. 752, et adjicit *a Cyaneis Ponti insulis:* id sequuntur reliqui. *Dissicit* omnes antiquæ, ut vs. 925 Pithœi Lugd. et ed. Madrit. pro eo *disjicit*, quod tuetur Schrad. collato v. 1174. Sed ibi eædem antiquæ aperte exhibent *Dissicit*. Et tam constans ejus verbi scriptura apud Nostrum vindicare illud ab omni correctione debebat. Vid. not. ad v. 925. Sic de fluvio usurpat *incidit agros* v. 536, *intersecat* 940, *findit* 1072. — Vix tamen admitto eam τοῦ *dissicit* interpretationem, quia non Dionysio respondet qui Rhebam dicit tantum fluere propter ostia Ponti, vs. 795: Ῥῆβας, ὃς πόντοιο παρὰ στομάτεσσιν ὁδεύει. Ed.

965. *Argento similem qui porrigit undam*. Ovid. Met. III, 407: « Fons erat illimis, nitidis argenteus undis ». Theocr. Idyll. XXII, 39: αἱ δ' ὑπένερθεν ἄλλαι κρυστάλλῳ ἠδ' ἀργύρῳ ἰνδάλλοντο. Apul. Met. I, p. 14: « Lenis fluvius in speciem placidæ paludis ignavus ibat, argento vel vitro æmulus in colorem ». Ad quem locum plura Pricæus.

Hi Pontum cingunt populi. Nunc illa canatur
Ora Asiæ, glaucus pelagi quam subluit æstus,
Axe Noti in fauces rapidi procul Hellesponti,
Et freta qua spumant Ægyptia partibus Austri,
Usque Arabas et longa Syræ confinia terræ.
Dictum etenim, quantus rigidas Scytha degat ad A

966. *Illa canetur* omnes edd. *canatur* vult Schrad. e Dionys. v. 790, et Prisc. 767, cui adsentio.

967. *Ora Asiæ, glaucas pelagi* Cusp. vitiose. unde correxit Camers ad Prisc. 765 *Ora Asiæ glaucus*, quod rectum est, et servant reliqui. — Vide notata ad Prisc. locum, nost. Edit. t. IV, p. 361. Ed.

968. *Axe Noti in fauces* edid. Cusp. Vad. Pith. Huds. sed Camers ad Prisc. 765 ejicit *in*, et scribit *Axe noti fauces rapidi procul Hellesponti: procul* enim ait, interdum accusativo jungitur. Sed hic sensum Poetæ non cepit, et necessarium est *in fauces*, quia Poeta oram Asiæ enarrare vult, quæ porrigitur usque in fauces Hellesponti. Hinc alios legere *ad fauces* monet Huds. quos tamen nondum inveni. Vid. super. not.

969. *Et freta qua spumant Ægyptia.* Mare Ægyptium crebro memoratur. Vide Wessel. ad Herod. pag. 154. Sed illi hic locus non est. Dionysius, v. 801: Καὶ ποτὶ μηχίστου νότιον ῥόον Αἰγαίοιο. Ita corrigendum: « Et freta qua spumant Ægæi partibus Austri ». Sic ipse Avienus, v. 555: « hanc freta quippe Ægæi lambunt pelagi »; et vs. 689: « Mirus et ille dehinc Ægæi gurges habetur ». Schr. — Mihi videtur erroris absolvendus Avienus, qui nihil aliud, quam verba Dionysii interpretatus est, et νότιον ῥόον μηχίστου Αἰγαίου, australem gurgitem maris Ægæi, qua simum est, putavit adpel esse mare Ægyptium. Id Pharium adpellat v. 165. S *Spumant Ægyptia* omnes e vero nihil mutare audeo, tientibus omnibus libris, id tius inter παροράματα Avie rendum. Fortasse ne hoc q

970. *Usque Arabas.* An e faciendum *Arabos?* Sic voca 896: « Non Arabis similes tis », et, quem sequi gaude Æn. VII, 605: « Hyrcanis bisve parant ». Aliorum loc Heins. ad Ovid. Her. XV, 7 — *Usque Arabus* Ven. et *Arabes* Pith. et Huds. sed videtur e prima scriptura faciendum *Arabas*, uti edidi

971. Legendum est: « etenim, quantus rigidas Scy gat ad Arctos ». Sic enim c et Ortel. Mox, quamquam A *arces* pro *Arctos*, vulgatum collato illo Nemesiani, Cyn. « Nec taceam rigida quæ bella sub Arcto ». (Sed in est *Nec taceam primum.*) Not porro, hunc versum: « Dict enim, etc. » alio ordine legi Dionysii et Prisciani. Mihi ordo Avieni, qui vel suo transposuit, vel exemplar in quo transponebatur. Sc *Dictus enim* Ven. Cusp. Pith. *etenim* Vad.

alcedon tumulus fluctu circumdatus alto
ιinus Europen proceraque mœnia Byzæ

Chalcedon tumulus fluctu cir- *us alto*. Hodie præfertur, ut ur *Calchedon*, non *Chalcedon*, mis, in quibus Καλχηδωνίων, λχαδονίων. Spanhem. V. et I, p. 118; Pellerin. II, p. 27; l. Herod. V, 26, 85, IV, 144, 43; Holsten. ad Steph. Byz. 53; Heins. ad Virg. Ecl. X, ... — Heinsio ad Claudian. Hon. et Mar. v. 88, *Chalce-* a *Calchedon* hic positum vi- pro *Chalcedonius*. « Sic Julia- aquit, Epist. 61, Καλχηδόνα dixit, quem alibi Καλχηδό- pellat ». Sed loco Juliani ci- legitur Καλχηδόνος πορθμὸν, scripturæ varietate memora- a edit. Op. Jul. Paris. 1630 o legitur, uti Heinsius prodit, varietate in marg. ponitur δόνος. W.) Præterea mire di- *halcedon*, *tumulus fluctu cir-* *tus alto*. Aliud quærendum vi- Atque igitur conjicio, quam- ullo timidius: *Chalcideon tu-* etc. nam apud Dionys. v. 803: δέες μὲν πρῶτα παρὰ στόμα ἔχουσιν. Dionysius autem Chal- ios videtur *Chalcides* adpel- (conf. vs. 764), quia forte eos υς Chalcidis, urbis Eubœæ, ensuit, uti conjicit Gyllius de Thr. pag. 356, et Hillus ad s. l. c. Schr. — *Calchedon* *Chalcedon* Vad. Pith. — *Tu-* *fluctu circumdatus alto*. Tumu- c forte natus est e corrupta ne apud Dionysium: Χαλχι- ὶν πρῶνα (pro πρῶτα) παρὰ γχίαν ἔχουσιν. Cf. v. 900, ubi δύο πρῶνες occurrunt. Refe-ram tamen verba quædam Plinii, I, 507, 12 (lib. IX, sect. 20): « Est in Euripo Thracii Bospori, quo Propontis Euxino jungitur, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, saxum miri candoris, a vado ad summa perlucens, juxta Chalcedonem in litore Asiæ ». Schr.

973. *Eminus Europen*. *Europem* Ven. *Europen* Pith. Trogn. Gen. Huds. ut fere semper Priscianus. Ego vix dubito, quin Poeta scripserit *Europam*. Sic enim semper vocat, ut Or. mar. v. 686: « Europam ut isto flumine et Libyam adseram disterminari »; et Descr. Orb. v. 742: « hoc caput amplæ Proditur Europæ ». Schr. — Add. v. 221. W. *Eminus Europem* Cusp. Sed Camers ad Prisc. 765 vult *Cominus Europen*, Vad. *Cominus Europam*. Mihi antiquior scriptura præferenda videtur. — *Proceraque mœnia Byzæ Adspicit*. Dionysius memorat οὖδας Βυζάντιον v. 804. Caussam explicat Dodwell. in Diss. de ætate et patria Dionys. § 10: « Ab urbis, inquit, Byzantii mentione prorsus abstinet (Dionysius), etiam data occasione, immo pæne exigente... Sic enim habet vs. 803: Χαλκιδέες μὲν πρῶτα, etc. Male mœnia Byzantis vertit Prisc. vs. 771: Οὖδας enim vox poetica, idem valet quod οὖδος, et γῆ seu ἔδαφος vertitur a Grammaticis... Sed urbem triennii obsidione expugnatam mœnibus nudaverat Severus, et in κώμης formam redactam Perintho subjecerat, tum ne quidem urbium numero censendam. Urbis ergo rudera verius, quam

Adspicit : ab tergo tendit Bebrycia glebam,
Celsaque nubiferæ sustollit culmina rupis
Mysus ager : Mysos tacitum diffusus in æquor
Tergaque flavescens sulcat Cius : hujus ad unda
Pulcher Hylas Nymphis quondam fuit anxia cur
Hinc in cæruleum cedit sinus Hellespontum,
Explicat et Phrygiam tellus incurva Minorem;

Urbem, mœnibus desolata, οὐδας Βυζάντιον rectius, quam Βυζάντιον adpellandum censuit ». Multis hæc refutari possunt, et vanitas argumenti ostendi. Sed pro multis unum erit, Poetam varietatis caussa passim sic de urbibus loqui, ut his ipsis versibus: Χαλκιδίες μὲν πρῶτα παρὰ στόμα γαῖαν ἔχουσι. An et hinc conficeres, Chalcedonem fuisse tum temporis nullam? Vs. 74: ἔνθα τε γαῖα Μασσαλίη τετάνυσται ἐπίστροφον ὅρμον ἔχουσα. An tum nulla Massilia? Cf. vs. 1074; Prisc. vs. 733. Martial. III, 91, vs. 1: « arva Ravennæ ». Schr. — *Mœnia Byzæ* dicuntur a conditore, qui fuisse dicitur Byzas, Neptuni filius, aut alius Megarensium dux, qui Byzantium condiderunt, teste Stephano. W. Ed. — *Mœnia Brisæ* Ven. Cuspin. sed Camers ad Prisc. 771 « mœnia Byzæ », ut reliqui.

974. *Ab tergo tendit Bebrycia glebam.* Sic Dionys. v. 805: Βέβρυκες δ' ἐπὶ τοῖσι. Prisc. 773: « Bebrycii post hos ». Val. Flacc. Argon. III, 484: « quæ proxima Tiphys Litora, quosque dabat densa trabe Mysia montes ». Schr.

977. *Terraque flavens* Cusp. vitiose. *Tergaque* correxit Camers ad Prisc. 765, et sic Vad. Pith. et reliqui. — *Flavens sulcat Cius.* Dionys. 806. Prisc. 774: « Qua Cius egregia decurrens murmurat unda ». Citat hunc locum Heins. ad Ovi V, 498. Pro *Cius* in V. *Ch* notior scilicet. Schr.—*Chiu* Cusp. et Ven. *Cius* Vad. Pit

978. *Pulcher Hylas Nym* Hyla Dionys. 807: Ὕλαν ἱ νύμφη, sequutus, ut semper Rhod. I, 1236. Conf. Val III, 561: « Turbavitque so gentis ad oscula Nymphæ hi unam Nympham, quæ memorant, Avienus plure aliis. Orph. Argon. 643; XIII, 45; Nicand. apud Apollon. Rhod. l. c. Strab pag. 845, B. Apollod. I, Propert. I, 20, 45. Schr.

979. *In cæruleum cedit si lespontum* Ven. Cusp. Pit *sinus* edidit Vad. et conj dius: sed hujus correction usus. Vulgata potius *cedit* n fit sequentis versus emen quam statim subjicimus.

980. *Explicat et Phrygi incurvat in orbem.* An ment Dionysii? v. 809: Ἔνθεν ἐφ' ἱ τον ἐπιτρέχει ἄσπετος ἀγκὼν Φρυγίης· et Prisc. 777: « H lespontum pertenditur an gens, Qua brevior Phry est ». Lego: « Explicat et P tellus incurva Minorem, M gario, etc. » Hoc ipsa res Dionysius ac Prisc. con Vid. Observat. nostræ,

›r Sangario late præstringitur amni.
procul Eoos procedit plurima in axes,
ilis herbarum: qua cælum rursus in umbras
nat vertex, panduntur terga Minori,
jacet immensæ late sub rupibus Idæ,
rtunatam pertingens cespite Trojam.
'olis inde patet vastum super Hellespontum
›i per terga sali. Prolixus Ionum
ıus ager glebam protenditur: hunc secat ingens
.nder, salsique ruens vada gurgitis intrat.

ad Emend. p. 56). Pondus nsensus Withofii, in ora cum plurimis aliis ad me Schr. — *Explicat et Phry-* ı. *Phrygiæ tellus incurrat in* usp. *incurvat* Camers ad 78: « Phrygiæ tellus se in orbem Major », Vad. ›re *curvatur in orbem* notat Sed in verbis *incurvat* grave ulcus detexerunt ›centiores, et Withof. vidit am esse *incurva Minorem*, *ıgario*, etc. Hoc ipsum plunavit Schrad. — *Phrygiam* Duplex fuit Phrygia: ajor, altera Minor, quæ et lajorem quinque populi in-, et Cadmus mons a Lycia bat. Fluvii ejus nobiles r et Marsyas. Urbes insimada et Apamia, ante Ce-tæ. Quæ vero olim Troas ıteaquam a Phrygibus oc-uit, Phrygia Minor dicta nis illi nobilissimus Sca-ı, quem Dionysius plane nominatis tamen vs. 819 et Simoente. Ed.

Præstringitur habent edd. *itur* conjicit Huds. in Add.

983. *Qua cœlum rursus* omnes edd. sed *cæli* malit recte Schrad.

984. *Cælum rursus in umbras Inclinat vertex*. Supra v. 237: « Et qua prona dies atris involvitur umbris »; et v. 579: « piceas qua nox agit atra tenebras ». W.—Pro vulgato *minori* Schrad. conj. *minoris*.

985. *Immensæ sub rupibus Idæ*. Sic Ovid. Her. V, 138: « in immensis qua tumet Ida jugis ». Schr.

986. *Pertingens cespite Troiam*. J. M. Gesnerus in Thes. L. L. verbum *pertingo* proscribit. Vellem equidem scripsisset Avienus *contingens*. Sed nihil tentare tutius est, præsertim quum id sæpe apud Vulg. Interpr. legatur. Gesnerum autem, virum diligentissimum, hic Avieni locus fugisse videtur. Schr.

987. Moneo distinguendum esse: *Æolis inde patet vastum super Hellespontum Ægæi per terga sali. Prolixus Ionum Rursus ager glebam protenditur*. Sic enim Dionys. vs. 820-823; Prisc. v. 784-786. Hanc distinctionem probat Wernsd.

989. *Glebam protendit; at hunc* corrigit Hudson. græcismi ignorantia: sed vituperatur a Schradero, qui nullam adfert rationem. Ed.

Cominus hic gelidi qua spirant flabra Aquilonis,
Urbs Ephesus tetricæ sustollit fana Dianæ,
Munus Amazonidum memorabile; nec minus inde
Lydia procedens longum latus explicat Euro:
In qua vitiferæ Tmolus juga proserit arcis,
Et Pactolus aquas agit auriger, arva canoris

991. Pro *Aquilonis* Ambr. habere *Favoni* monet Schrad. Sed hoc est ex errore scribæ: nam obstat *gelidi*, Dionysius et Prisc.

992. *Urbs Ephesus tætræ sustollit.* Oddius aliique, e quibus Withofius, pro *tetræ* conjecerunt *Triviæ*. Sed illud merito rejecit Wassius. Alii tentarunt *tetricæ*, in quibus ipse fui, cum Heinsio. Sed nihil certius conjectura Oudendorpii, in Obs. misc. vol. V, t. II, p. 168: «Urbs Ephesus tollit pharetratæ fana Dianæ», et sic edam aliquando. In Ortel. est «Urbs Ephesus sustollit», quæ scriptura conjecturam firmat Oudendorpii. Diana Ephesia non tantum habita Polymammia, sed et Venatrix. Beger. Thes. Brand. I, p. 362; Stosch. Antiq. Thyat. 145. (Dionysius ἰοχέαιρης). Schr.—Ego vero genuinam et primitivam lectionem esse *tetricæ*, e qua corruptio *qua tetræ* primum orta est, existimo. Wernsdorfius. — *Urbs Ephesus qua tætræ sustollit* Ven. et Pith. *qua* omisit Huds. *Urbs Ephesus tetricæ sustollit* Cusp. et Vad. quod etiam conjecit Heins. *Munker* ad Hygin. p. 259 legit *tetricæ qua adtollit*. Ego quidem Oud. lectionem probarem, si Avienum scirem verbis Dionysii, qui h. l. ἰοχέαιραν vocat, se adstringere solere, neque vestigia priscæ scripturæ sic nimium turbarentur. Jam vero *tetricæ* epitheton, quod optimæ editiones Cuspin. et Vad. præferunt, suffragantibus eruditorum conjecturis, tam aptum pariter Dianæ, et conveniens primitivæ scripturæ est, ut nefas putem eam lectionem vilipendere. *Tetrica* sine dubio Diana appellanda, quæ voluptates et delicias exosa severam virginitatem sequi creditur, ut *tetrica Pallas* Martial. X, 19, et Claud. Stil. II, 275: «tetricæ Sabinæ» Nasoni Am. III, [illegible] 61, vocantur.

996. *Et Pactolus aquas agit auriger.* Similiter loquutus est [illegible] III, 2, 46; Senec. Agam. [illegible] Ovid. Fast. I, 404; Lucan. [illegible] 587. Stat. Th. IX, 226: «magna mole Ismenos agebat». Ipse Avienus, vs. 1011: «Qua se Xanthus agit». Cæterum malo hoc loco *aurifer* potius, quam *auriger*, quod est arboris, non fluvii. Schr. Verum est, a melioribus poetis, et qui eos sequuntur, *auriferos* dici Pactolum, Tagum et ejusmodi fluvios, ut ab Ovid. Am. I, 15, 34; Lucan. III, 209; Claud. IV Cons. Hon. 128, Stil. III, 61. Contra *auriger* de arbore est apud Val. Flacc. VIII, 110. Sed tamen in Avieno *auriger* de Pactolo dictum nolim mutare, quia observavi, a sequioris ævi poetis in ejusmodi verbis compositis formam eam, quæ est a *gero*, magis frequentari; illam, quæ a *fero*, subinde negligi. Conf. auctor Epit. Hom. v. 400 et 545,

tant cygnis, curva sedet undique ripa
a ales, lætis adsurgunt gramina campis,

a Pallas dicitur, quæ a *armifera*, et v. 601 *fumi-*, pro quo Virgil. Æn., « fumiferam noctem », 522 : « fumiferos ignes » r tamen alia hujus formæ usurpari, quale est versu *fera Tmoli arx*, v. 1044 sius », v. 1235 « imbri-. W.—Petronius tamen entiam Wernsd. Palla-*m* non *armiferam* dixit, quod adfert Burmann. t. I, pag. 581. Ed.
s canoris Persultans cy- ofius *Persultans* modo *rsultant*. An : « arva ca-ultat cygnus ? » Sequitur va sedet undique ripa ». Rutil. I, 629 : « Tum persultat buccina col- —*Canoris Persultans cy-* usp. et Pith. *Persultant* Prisc. 793 et Vad. *cygni* r. hinc Heins. et Higt. *canori Persultant cygni*, lectio *canoris cygnis* re-tur a cl. Fries. firma-ili loco v. 939 : « nullis latibus agri Persultant ». *s sed et undique ripas edet undique ripas* Cusp. rit. *curvis sedet undique* Vad. Hoc etiam Brou-njiciebat. Atque hinc pro *sedet* malit *strepit*, imul sententiam Brou-*curvis ripis* emendabat. rimæ editiones habent, quod facile ex vocibus confluentibus et male iri potuit, hoc eo ducere pro vera lectione habea-mus, quod Heinsius, Anonymus et Higt. conjecerunt, *curva sedet undique ripa*, quemadmodum Ovid. Trist. V, 1, 11 : « Utque jacens ripa deflere Caystrius ales, etc. » — *Curvas sed et undique ripas Creber ales*. Heinsius ad Æn. XI, vs. 892, « *olos* pro *olor*. Hinc emenda locum insignem Avieni, Descript. Orbis, pag. 275 : nam vet. cod. *olos* ». Porro *sedet* illustrari potest loco Ovidii, Fast. II, 90 : « Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix Sedit ». Schrad. — Mihi, quum *curvas ripas* codices habent et editt. antiquæ, probabile videtur Avienum scripsisse *curvas habet undique ripas Creber olos*. Wassenb.—*Creber alos* expressit Ven. unde *ales* infeliciter fecerunt Cusp. Vad. Pith. gravem errorem metricum impingentes ; cui Brouckus. et Higt. mederi cupientes corrigere tentabant *Crebra ales*. Idem *Creber ales* in omnes alias editiones pervenit, meque aliquando induxit, ut ad Calpurn. II, 11, falso crederem, primam in *ales* a sequioris ævi poetis subinde corripi. Sed e sententia Schr. aliorumque *olos* potius scripsit Avienus, quod perspicue et vere exhibet cod. Ambr. Unus tamen hic rem non conficit, atque æque facile *ales* potest e scriptura corrupta duci, tum desidero adhuc locum alium Nostri, quo familiarem ei hanc formam *olos* fuisse probetur. Certe non invenio eam in hoc Phænom. v. 693 : « cælum super advolat ales, Ales olor ». Præterea importunum mihi videtur, quum *cygni* modo nominati sint, hic rursus *olorem* dici. Elegantius et magis poeticum est,

Herbaque luxurians loca semper pinguia vestit.
Sed locuplete magis Mæandria gleba recumbit
Ubere, nam blandi terram rigat unda Caystri.
Mæonis hic etiam deducit turba choreas:
Aurea subnectunt hæ vincula, ritus Iaccho
Luditur, atque sacris feriunt ululatibus æthram;
Virgineusque chorus late strepit, exsilit omnis
Cœtus, ut instabiles vaga pendent corpora dammæ:

generale nomen *ales* altero loco adhiberi quod ad cygnos respiciat. Itaque mihi adridet, *Crebra ales*, aut, quod Withofius, *Circum ales*. Nam solet alibi Noster *ales* feminino genere efferre, ut v. 707 *ales hirundo*; et 1127: « Ales amica Deo ».

999. *Herb. luxurians*. Ovid. A. A. I, 360: « Ut seges in pingui luxuriabit humo ». W.—*Herbaque luxuria* Ven. Cusp. Pith. sed Vadianus corrigens edidit *Herbaque luxurians*, quod deinceps Huds. et Withof. conjecerunt, et probat Schrad.

1000. *Mæandria gleba recumbit*. Ecce post Lydiam proprie dictam, alterius ejus partis, quæ Mœonia dicitur, descriptionem orditur. Flumina in utraque Caicus, Thermus, qui Pactolum supra dictum recipit, et Caystrus, qui Lydiam a Caria separat. E montibus Avienus Tmolum tantum memorat, quum sint et alii clari Sipylus, Mesogys, Mimas.

1001. *Ubere nam blandi* Ven. et Pith. *quam* conj. Huds. sed repugnat, quod statim sequitur, *terram*. *Ubere nam glandi* corrupte Cusp. Camers ad Prisc. 793 corrigit *Ubere nam grandi*, sed epitheto non opus est, quia jam processit *locuplete*. Igitur paullo melius Vad. *nam grandis terram riget unda Caystri*. Sed omnino verior Pithœana lectio, cui et Cuspiniani favet, *nam blandi... Caystri*. Probat eam Heins. Adv. I, 13, p. 132, firmatque locus Virg. Georg. I, 384, ubi simili epitheto *dulcia stagna Caystri* dicuntur. Vid. p. 312, tom. I edit. nost. Ed.

1003. *Subnectunt hæ vincula*, omnes edd. Pro eo Heins. voluit *subnectunt pede*. Sed sic infelicissime eum conjecisse, nec Dionysium inspexisse, monet Schrad. Nimirum Dionysius, v. 840: αἵ περὶ κεῖνο Θεῖον ἕδος, χρυσοῖο κατ' ἰξύος ἀμφιβαλοῦσαι.

1004. *Atque sacris feriunt*: sic Ven. Cusp. Pith. *hisque sacris* edidit Vad. quod ab ingenio Vadiani est, et minus placet.

1005. *Virgineus chorus* mendose Cusp. *Virgineusque* correxit Cam. ad Prisc. 98.

1006. *Et instabilis vaga pendunt corpora damæ*. Forsan, *et instabiles vaga pendent corpora dammæ*. Huds.—Idem in Add. Forsan, *ut instabiles vaga pendent*. Libri semper *dammæ* scribunt cum duplice m. Vid. Salm. ad Solin. p. 75, a. C. et sic edam. Poeta suo jure usus νεβροῖς supposuit *dammas*, quamquam genere diversas. Heinsius *dumo* tentans etiam hic græca inspicere neglexerat. In istis: *ut instabiles vaga pendent corpora dammæ*,

'orum quoque flabra Deo famulantia ludunt
›us in vulgi; subeunt hæc serica sæpe
a, et impulsi zephyris agitantur amictus.
linquenda tamen læto reor omnia Lydo.

men suspectum *pendent*, Græcis non habetur, et terat: neque tamen aptum lo succurrit remedium, e tentanti *quondam*, *pan*-*dunt*, *tendunt*: *ut* requirit tio: et sic Dion. σῖα· neque th.—*Et instabilis v. pendent* ; sic Ven. *vaga pendet* Cusp. imiliter: *vaga pendent cor*-*mæ* Pithœi prima: *corpora* Pithœi secunda cum ed. · Sed neutra *pendunt*, quod Iudsonus adtribuit. W. — exhibet Ambr. et Camers ianum, 798, cum Vadiano *istabiles vaga pendent cor*-*mmæ*, quod rectissimum Schraderus suspectum ha-*dent*: nescio, an ipse poetæ recte ceperit. Nem-nus hoc vult, virginum ta exsilire, ut vaga earum , suspensis continuo vesti-eant, terram vix adtingant, amæ instabiles, lascivien-ntes. Sic Silius, XIII, 327: ti similis Pan semper, et ulla inscribens terræ vesti-a». Plura loca eam dictio-strantia recensuit Heins. , I, p. 203 seqq. *Vaga* cor-*endentia* virginum sic fere Avien. ut Alcimus Avit. is, V, 153: «Pendula quæ levibus corpuscula ventis». *Taurorum* Pithœi secunda, io operarum; nam Pithœi *aurorum*, Cusp. *Chaurorum*. ' Pro *Ritibus* Hudsonus in Add. mavult *Vestibus in vulgi*: sed vestes satis indicantur in verbis sequentibus, et *ritus* hoc loco sunt ipsæ saltationes et lusus, ut v. 1003, in quibus cum corporibus etiam vestes jactantur; in quibus itaque ludere dicuntur venti, ubi vestes agitant.

1009. *Impulsi zephyris agitantur amictus*. Auctor Lydiarum mulierum, vestibus vento agitatis, bacchantium quamdam quasi picturam sistit. Et tales picturas antiquitus exstitisse, probat locus Eclogarum Himerii apud Photium, qui in editione Gottl. Wernsdorfii, fratris, quæ quum maxime sub prelo sudat, p. 308 legitur: Τὴν μὲν αὔραν ἐποίει καὶ τεθρυμμένην καὶ παίζουσαν, οἵας τὰς Λυδὰς ποιοῦσι ζωγράφοι κατὰ πινάκων τέχνη μεθυούσας. Frater eo loco reponendum tentat τὴν μὲν ἁβρὰν, intelligitque figuram aliquam mulieris lautæ et mollis. Ego ipsam *Auram* malim. Nam Lydiæ, quia palliis aura ludente crispatis pingebantur, hinc ipsius Auræ erant simulacra. Et *Auram* multis Veterum monumentis expressam, ipse frater demonstrat. Locum etiam Statii ab eo adductum, Silv. I, 6, 70: «Hoc plaudunt grege Lydiæ tumentes», ex nostro Avieni explicandum duco. Nam Lydiæ *tumentes* sunt vestibus laxis et tumidis. W.

1010. *Læto Lydo* dicit, scilicet choris ducendis, ut Claud. in præf. ad II in Eutr. v. 63 de Cypro: «Insula læta choris, blandorum mater amorum». Schr.

Qua se Xanthus agit, Lyciorum tenditur ora
Inclinata mari, surgunt ibi culmina Tauri
Pamphyliæ in fines: hic idem Cragus habetur
Nomine sub gentis: prope celsam surgit in arcem
Piscosi Aspendus flumen secus Eurymedontis,

1012. *Inclinata mari.* Sic et alias cum dativo v. 218: « Ut matutinis inclinent æquora habenis »; et 320: « procul hi tamen ultima regni Ægypto inclinant ». Schr.

1013. *Pamphyliæ in fines.* Heinsius ad Claud. in Eutrop. II, 465, minus accurate hoc de loco judicavit, suadens *Pamphylæ hic fines.* Immo corrigendum *Pamphylum in fines.* Sic Dionys. 850, Παμφύλων καὶ μέχρι. Priscian. 801: « Usque ad Pamphylos ». Claud. II in Eutr. 465: « Pamphylos Pisidasque rapi ». Pessime quidam *Pamphylios* et Παμφυλίων, licet Eustathii stupor notet: Μέχρι Παμφύλων, ἤτοι Παμφυλίων· διχῶς γὰρ ἡ τοῦ ἔθνους φέρεται γραφή. Mediam vocis syllabam produci debere, docet origo. Strabo, lib. XIV, p. 984; φησὶ δ' Ἡρόδοτος (VII, 91) τοὺς Παμφύλους τῶν μετὰ Ἀμφιλόχου καὶ Κάλχαντος εἶναι λαῶν μιγάδων τινῶν ἐκ Τροίας συνακολουθησάντων· (conf. Præf. ad Emend. p. 20; Valcken. ad Theocr. XVII, 88.) Schr. — Similiter secundam in *Triphylis* corripuit Noster supra vs. 569. W. — *Pamphyliæ in fines:* sic omnes edd. Mihi vix videtur Avienus tam coacte scripsisse, et persuasum mihi habeo, frustra in Avieno syllabas, præsertim nominum propriorum, ad vetustiorum exemplum exigi, aut alias subtilitates Grammaticas quæri. Nam sic etiam *Crago,* statim sequenti, aliam, ac veteres poetæ, mensuram syllabarum dedit. Porro *hic idem* Cusp. Pith. — *Hic idem Cragus h* *Nomine sub gentis. Hoc idem* Hudson. cum Fries. cujus rati non perspicio. Huds. ibidem citer et imperite conjecit *N* *sub Graio.* Quid sibi velint h ba, intelligitur e loco simil 849-851, quem confer. *Crag* cabatur a populis circumc bus. Vid. Dionys. 849; Prisc Bochart. Can. pag. 679; Pli p. 272 (lib. V, sect. 27); S XIV, p. 981. Cæterum in primam corripit Panyasis Steph. B. voc. Τρεμίλη· Dion 850; Ovid. Met. IX, 645; Carm. I, 21, 8. Producunt A et Prisc. vs. 801. Schr. — *celsam surgit in arcem.* Luca 375: « surgentis in altum T tumulus »; supra vs. 1012: gunt ibi culmina Tauri Pamp in fines ». Sed multum ista diff An dedit: « prope celsam s arcem? » Sic quidem loqui vs. 301: « procera Neapolis Subrigit ». Hoc per compe scriptum fuerat *surgit:* hinc labanti metro mederi volens sit *in.* Millies ita peccatum. S

1015. *Prisca Side: sus hic adoletur in aris.* Ita Salm. ad p. 549. In vulgatis Pithœi a descendentibus unus versus bus contractus, isque corru mus, legebatur: « Priscas I mes c. adol. in aris ». Voss. a p. 72, Avienum supplet, e hoc modo: « prope celsam

ubi deformis calidis adoletur in aris
›e Dionææ Veneri: stat Corycus alta,

n Piscosi Aspendus flumen
ırymedontis, Sus ubi de-
:alidis, etc.» ac si ex duo-
·sibus librarii unum fece-
ɪɒs.—*Priscas ide fomes* A.
ascitur *Prisca Side fomes*,
ılmasius reponendum cen-
ed multa sunt, quæ de ve-
us lectionis dubitare faciant.
ı Dionysio repugnat, qui
memorat *Aspendum*, ut et
ıus v. 802. Deinde deest hic
am *fomes* non' sufficit, ubi
. συοκτονίῃσι. Ne dicam, du-
osse, an recte *fomes* dicatur
in aris. Omnibus his, et
commodis medetur lectio,
/ossius ad Melam, p. 72,
ri libro se dare profitetur.
ıum conveniat Dionysio, et
tioni Aspendi, quæ urbs ab
ıs ad Eurymedontem fl. po-
·id. Scyl. p. 95), quum *Side*
lelanem (Cellar. II, p. 89),
st accipienda. *Secus* pro *se-*
frequentari, nemo doceri
Sus deformis, ut *phocæ defor-*
vid. Met. I, 300. Schr. —
m mos suis Veneri immo-
ıpud Aspendum, derivandus
urbis origine et conditori-
t. Ab Argivis urbem eam
m fuisse, Strabo auctor est
V, p. 983. Sed Argivos suem
asse Veneri, ejusque sacri-
lennes dies Ὑστήρια adpellas-
Callimachi sive Zenodoti
ıtariis historicis memorat
ɛus, lib. III, cap. 15, p. 95.
ınte hæc locum ex Antipha-
rinthia adducit, quo etiam in
insula gratissimam Veneri
m suem esse adfirmatur.

Plura in eam rem testimonia Veterum producta videas in Jo. Phil. Casselii, amici veteris, cujus mihi cara est memoria, dissert. *de sacrificiis porcinis in cultu Deorum veterum*, Bremæ, 1769, § 4, qui tamen locum hunc Dionysii et Avieni, ut multi alii, ignoravit. Wd.—*Piscosi Aspendus.* Hos duo versus ex optimis exemplaribus Cusp. et Vadiani huc intuli, quos Dionysii pariter v. 852, ac Priscian. v. 802 textus poscit. Quomodo in unum versum duo isti confluxerint, demonstravi in Procemio ad Avienum. Withofius conjiciebat: *Aspendi fomes*, vel potius *Aspendus, ubi sus calidis adoletur in aris.* Et Schraderus aliquando in sch. *Aspendus, porcus calidis*, etc. sed hic meliora in nota.

1017. *Stat Corycus alta. Alta* ob Corycum Ciliciæ montem, qui ob crocum præstantissimum ibi nascentem passim a poetis memoratur. Horat. Sat. II, 4, 68: « Corycioque croco sparsum tenet »; Mart. III, epigr. 65: « Quod de Corycio quæ venit aura croco ». Conf. Sallustii fragmentum ex lib. I, Hist. pag. 26 ed. Wass. « Iter vortit ad Corycum, urbem inclutam, pastusque nemore in quo crocum gignitur ». Ed.—Mediam in *Corycus* producunt Dionys. 855: Κώρυκος, Πέργη τε, et Prisc. 805: « Corycus Pergeque calens, et celsa Phaselis ». Sed Noster sequutus est Latinos, qui *Corycius* secunda brevi solent. Schr. — Sic enim Virgil. Georg. IV, vs. 128: « Namque sub OEbaliæ memini me turribus altis Corycium vidisse senem ». Ad quem locum respexit auctor brevis carminis de vita tranquilla, in

Stat Perge propter, micat ardua tecta Phaselis
Eminus, et Phœbi radiis tremit æmulus ardor.
Inde Lycaoniæ tractus jacet : impiger agros
Incola decurrit, sitit atrum dira cruorem

Burm. Anthol. Lat. III, epigr. 61, quod nos aliquando inter poemata de re hortensi et villatica proponemus, v. 5 : « Jam quia deductos potat levis area fontes, Corycium mihi surgit olus, malvæque supinæ ». W.

1018. *Stat Perge propter, stant ardua tecta Phaselis.* Erunt forte, quibus venusta videatur repetitio, et Avieno familiaris. (Vid. vs. 443, 1213; Or. mar. 421 seqq.) Mihi locus corruptus videtur. Nam primo verba : « Phœbi radiis tremit æmulus ardor », docent aliquid præcessisse, in quo de splendore. Dein pro *Phaselis* requiritur *Phaselidis*. Sic Diodor. Sic. I, pag. 48, et Φασηλίδα II, p. 424. Confer. Ctesias apud Phot. Bibl. Cod. 73, p. 176, et *Phaselidem* Eutrop. VI, 3. Defendi tamen posse similibus fateor, ut vs. 469, 521; Or. mar. 337, ubi : « Amphipolis urbis incola Ecdemon ait ». Sed gravem vitii suspicionem præterea injicit editio Ven. prima, quæ exhibet *intrat*, cod. Ortel. idem exhibens, atque adeo Ambr. in quo legitur *nutat* (pro *stant*). Possis igitur corrigere : « micat ardua tecta Phaselis Eminus, et Phœbi radiis tremit æmulus ardor ». Rutil. I, 95 : « Confunduntque vagos delubra micantia visus ». Confunduntur subinde voces illæ, ut in Sil. I, 460 : « Letiferum nutant fulgentes vertice cristæ », ubi alii legunt *Letiferumque micant*. (Inprimis conf. loc. Calpurn. Ecl. I, vs. 79 : « ut liquidum nutet sine vulnere sidus », ubi *nutet* plane de tremulo et p[...] splendore accipiendum, et aliis verbis *nictet*, *niteat* pe[...] tum videas in var. lect. (huj[...] I, p. II, p. 403. W.) Verius ta[...] detur : « nitet ardua tecta Pha[...] *Nitet* et *nutat* vix differunt. [...] ter autem Martial. VIII, 65, 2 ubi Fortunæ Reducis fulgent Templa nitent », atque ad[...] Avienus, eodem graviissimo Or. mar. 293 : « Stamno iste [...] latera plurimo nitet ». Simi[...] idem locus Descr. Orb. vs. « Et qua Plimbeum procul [...] bula locem Prima fovent, [...] fastigia celsa renidet ». Ut *nitere* hic videtur accipiendu[...] rejiciendum apud Silium, V, « variaque per ardua pugna [...] et dumi rorantes cæde niteb[...] nam illic legendum *natabant*. — *Stant ardua tecta Phaselis intrat ardua tecta* Ven. *micat tecta Phaselis* Cusp. (qui *Phal[...]* Vadian. atque hæc lectio fir[...] simillimo loco vs. 1085 : « E[...] fastigia celsa renidet ». [...] deri emendationem *nitet* p[...] sequentia : « et Phœbi radiis [...] æmulus ardor ». Ego præfera[...] *cat*, quod auctoritatem prim[...] editorum habet. Et *micare* [...] mili in loco Rutilii, lib. I, 95.

1021. Ad *decurrit agros* re[...] tur dicta ad v. 516 et v. 1301. *cruorem* scribunt Cusp. et Va[...] convenientius est *dira*, quo[...] thœus et Huds. habent, et S[...] tuetur.

ns hominum, et sævo pascuntur pectora bello.
m Pisida ferox exercet pinguia culta,
messusque dehinc urbs eminet, eminet arcem
lyta per nubes adtollens mœnia Lyrbe,
Lacedæmoniæ surgunt fastigia Selges.
Plurimus hinc terras intrat sinus, undaque longe

. *Pascuntur* omnes edd. *na*-MS habere testatur Burm. l. Art. Am. III, 25. Hoc ta-: contra usum. Sil. Ital. XV, : «pastos per prospera bella ne ductores Italos». Claud. 14 : « sanguine pasci Turpe ne putes ».

. *Tum Pisida ferox*. Hoc *fe*-istrat Claud. II in Eutrop. itrimque propinqui Finibus i Lydi, Pisidæque feroces iant australe latus». Livius, III, 15, 9: « Inde in agrum ssenum, uberem fertilemque enere frugum, ventum est. Pisidæ, longe optimi bello i ejus: quum ea res animos im agri fecunditas et multi-ominum, et situs inter pau-nitæ urbis ». *Pinguia culta* : Dionys. 858; Prisc. 808 endum *Post hos*, sc. Lycao-Liv. l. c. Strabo, pag. 935.

. *Termessusque dehinc*. Se-ithœum, qui dedit *Termes*-la verum nomen Τερμησσός. nummis ostendit Holstenius h. laudatus Wesselingio ad ic. t. II, p. 291, n. 36. Cf. d Cic. Divin. I, 41; Walck. n. p. 388. Schr. — *Telmis*- *dehinc* Ven. *Termæsusque Termessusque* Vad. Huds. — *ninet, eminet arcem*. Illud reposui, quum vox una aut leesset in editis. Huds. — Arrian. de Expedit. Alexand. I, 28 : Χωρίον δὲ οἰκοῦσιν ὑπερύψηλον. Hudsonus *eminet* supplet in versu mutilo, sed ante eum ita jam Heins. ad Ovid. Her. VI, 29, qui repetitiones vocum, poetis frequentes, a supinis librariis ut plurimum neglectas esse pluribus exemplis docuit. Huic itaque recte correctionem adscripserat Wit. Ipsa tamen hæc conj. non plane satisfacit, et mallem fere *Termessusque dehinc urbs eminet, erigit arcem*. Interim Heinsii judicium græcismo usitato tuetur Nemesian. Cyn. 277 : « Conspicuum pelago caput eminet »; et ipse Avien. Phænom. 1008 : « namque per ipsum Fulva Aquila est, caput hic Equus eminet ». Sic enim illic legendum. Schr. — *Urbs eminet, arcem* Pith. cum Ven. hiulco versu. Cuspin. et Vad. suppleverunt: *urbs eminet, hanc super arcem Inclyta*, etc. Emendationem Heinsii hoc lubentius amplector cum Hudsono, quod tales repetitiones Avieno inprimis familiares esse scio. Sic vs. 1234 : « Panditur Hyrcanis hinc janua : janua Persis Hinc patet ». Add. vs. 443, 459, 582. Hinc minus placet Schraderi emendatio : *erigit arcem*.

1026. *Surgunt fastigia Selges*. Cum Dionys. vs. 859 seq. conf. Strabo, XII, p. 855. C. Schr.

1027. *Plurimus hinc terras intrat sinus*. Dionysius Cilicium sinum a

Vicina Euxino rupti sola cespitis urget.
Hic diros Cilicas trames tenet, inque diei
Tenditur exortum : sulcant duo flumina terram,
Pyramus hic undas, hic volvit Pinarus æquor.

Pamphylio separat, de quo ita canit post Pisidiæ urbes et Pamphyliæ, v. 861 : Κεῖθεν δ' εἰς αὐγὰς σκολιὸν περιτέμνεται οἶμον Πολλὸν ἔσω βεβαυῖα περίδρομος Ἀμφιτρίτη, Γείτων Εὐξείνοιο πολυκλύστοιο θαλάσσης. — Quibus interpretationem Andr. Papii subjicio : « Unde sub Auroram flexu curvata rotundo Interior longe se porrigit Amphitrite, Euxinique maris propius se promovet undis ». Ed. —Haud scio, quare vicinum Euxini Ponti Cilicium illud mare faciat, quum tam longe sit remotum. Legam aliquando ἄντων Εὐξείνοιο. Sed veteres interpretes eam lect. retinent, et γείτονα vocant, qui ex adverso positus est. Salmas. ad Sol. p. 549. b. F. Non quia Euxino ex adverso positum Cilicium mare est, γείτονα Dionysius, vicinum Avienus vocavit, sed quia re ipsa vicinum Euxino putarunt, tanto nempe sinu intrante terras, ut quidam Isthmus inter Euxinum et Cilicium arctetur. Hæc scilicet opinio Veterum fuit, quam testimoniis adductis probavi ad Prisc. v. 812, et mirandum est, Salmasium hanc rationem fugisse. Wd. — *Undique longe* Ven. Cusp. Vad. Pith. sed hoc vitiosum esse adparet. Schraderus aliquando in sch. conjecerat *Indique*, quod nihilo melius. Sed quod Hudsonus edidit *undique* rectius est, et sensum conficit. Nempe mare, quæ terras plurimo, maximo, sinu intrat, vicina Euxino, longe urget sola rupti cespitis, i. e. coarctat, ut quidam isthmus efficiatur inter Euxinum et Cilicium. Vide quæ notavimus ad Prisc. v. 812.

1029. *Hic diros Cilicas trames tenet.* Sequitur apud Dionysium : Κεῖνος τοι Κιλίκων περιστρέφεται ἔθνος κόλπος, Μακρὸς ἐπ' ἀντολίην· Ἀσίης δὲ στεινὰ καλεῦνται. Avienus hæc ita reddidit, ut in Venet. et Pith. vulgo monstrose leguntur : « Hic diros cæli castrames tenet, inque diei Tenditur exortum ». Quæ corruptissima sunt. Corrigendum : « Hic diros Cilicas trames tenet, etc. » Scriptum erat *Celicas*. Tramitem dicit propter illa græca : σκολιὸν περιτέμνεται οἶμον. Salm. l. c. In eumdem plane modum brevissime emendat Heins. ad Ovid. Her. VI, 28. Pariter ex Salmasio sic se emendasse profitetur Huds. et adsentitur Schraderus. — Vulgatam correxeruat Cuspin. et Vad. *Hic diros Cilicas trames tenet.* Idem postea invenit Salm. in Exercit. Plin. p. 549. — Verba autem Dionysii : Ἀσίης δὲ στεινὰ καλεῦνται : « hæ Asiæ fauces dicuntur ». Priscianus reddere tentavit v. 813, sed obscure. Hæc Avienus fere omittit. Ed.

1031. *Pyramus hic undas.* Primam corripiunt Dionys. vs. 867 : Τοῖσιν ἐπιρρώονται, Πύραμός τε καὶ Πίναρος. et Prisc. 815 : Per longum Pyramus spatium, Pinarusque voluti. Sed produxit Euphorion apud Tzetz. ad Lycophr. Al. v. 440, p. 54, et Oracul. vetus apud Strabon. XII, p. 810. B. Producitur etiam in nominibus *Pyramus* et *Pyramides* : Ov. Met. IV, 55. In *Pinarus* primam

tem mediæ discernit mœnia Tarsi.
hoc olim suspendit cespite sese,
·que solo liquit vestigia calcis;
insigni revoluta in sæcula semper
ıumo, clari post ultima Bellerophontis.
ɜs late producit Aleius arva,
que comis nemorum, per inhospita cujus

nys. Prisc. Panyasis yzant. voc. Τρεμίλη, Schr.—Cuspin. scri- *Pyranus* pro *Pinarus*. *us hoc olim*. Sic Ven. :n. Madrit. exhibent, ec Cellarius, Geogr, pag. ·215, *hoc olim* : se mutare profite- *suspendit cespite sese* ıs, Theb. III, 460 : ıudaci seductus in Gentibus Argolicis ıde ferebant Nubila ɜm temerasse volatu Schr. — *Pegasus hoc* onus adnotat Cella- ınte lectum esse *hic* ımnibus meis exem- ıti Cell. *hoc olim*. Ita- Huds. invenerit *hic*. *·ssæque*. Idem fere 333. Amb. habet *Im-* ıperno. Placuit enim Ciceroni, Varroni, io, Gratio Cyn. 278; ı, 115, et, si Bent- nilio, V, 84. Schr.— i conjecturam *Exstet* probo. Obstat enim ʒuirit *esset*. Mox au- ımen *humo clarum*, Æn. XII, 225 : « Cui s ingens, clarumque en erat virtutis ». *t ut insignis* est in Cusp. et Pith. *insigni* correxit Camers ad Prisc. 816, et Vad.

1036. *Bellerophontis*. Paullinus, 191, pag. 31 : « non anxia Bellerophontis Mens est ». Hygin. fab. 243 : « propter amorem Bellerophontis ». Auson. Epist. xxv, v. 71 : « dicitur Avia perlustrasse vagus loca Bellerophontes » : nempe *Bellerophon* et *Bellerophontes* in usu fuerunt. Schr.

1037. Tueor *Aleius* ex Dionysio, v. 872, qui sequutus est Homerum, Iliad. VI, 201. Ovid. in Ib. v. 259 : « Quique ab equo præceps in Aleia decidit arva », ubi Salvagnius et Heins. plura poetarum loca de Bellerophonte ejusque casu congesserunt. Errat Forcell. qui in Lex. apud Cicer. Tuscul. III, 26, *Aleis* scribi putat pro *Aleiis*, per synæresin, quum sit legendum : « Qui miser in campis mœrens errabat Alæis ». Ita ΑΛΑΙΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ inscriptio est nummi apud Spanh. t. I, p. 266. Conf. Berkel. ad Steph. in Ἀλαί. Schr. — *Aletius* Ven. *producit letius* Cusp. et Vad. rectius Pith. et Huds. *producit Aleius*.

1038. *Per inhospita cujus Æquora*. Ortel. ad h. l. notat. « Forte leg. *Latmus*, cujus fluvii in hac regione meminit Strabo : fluvium etiam aperte videtur hic designare Rufus ». Videtur voluisse *Latmi æquora*. Ego vero existimo, Strabonem

Æquora secreto vitam protraxerat agro.
Lyrnessusque dehinc, hic Mallos et Anchialea,
Illustresque Soli post carmina vatis alumni.

(XIV, p. 988. A.) scripsisse Λαμὸς... Λαμόν· nam sic Ptolemæus, V, 6, et Steph. Byz. et Alexand. Polyh. vocant. Conf. Cellar. II, pag. 202. Λαμὸς autem prima correpta Nonnus effert p. 622 (XXIV, 60). Cf. etiam viri nomen apud Hom. Od. X, 81; Ovid. Met. XIV, 233; Hor. Carm. III, 17, 1. Schr. — Potuit tamen Avienus producere ab aliis correpta. Fecit id in *Pinarus*, vs. 1030. Wass.

1039. *Vitam protraxerat agro.* Heins. ad Ovid. Ib. 259, auctoritate exemplaris Ambr. *promiserat* statuit legendum. Mihi recepta lectio *protraxerat* servanda videtur. Sic Paullin. vit. Mart. I, 356: « Et multos felix senium protraxit in annos ». Alter Paullinus, Nolanus, Epist. IV ad Auson. ita vitæ Bellerophontis meminit, v. 54: « Non etenim mihi mens vaga, sed neque participantum Vita fugax hominum, Lyciæ qua scribis in antris Pegaseum vixisse equitem ». Ibi pro *antris Lyciæ* ex aliis libris restituo *agris*, collato loco Ausonii, Epist. XXV, 70: « tacitusque pererrat Alpini convexa jugi: ceu dicitur olim Mentis inops, cœtus hominum et vestigia vitans, Avia perlustrasse vagus loca Bellerophontes ». Schr.

1040. *Hic Malus et Anchialia.* *Hinc*, quod Hudsonus substituit, mera corruptio est. Dionysio congruit *hic*. Deinde *Mallos* scribendum esse probo e Dionys. Prisc. Lucano, III, 227; Plin. I, 269. Schrad.— *Anchialea. Anchilla* Ven. *Anchialia* Pith. Trogn. Hudson. Ego dedi

Anchialea. Vide dicta supr
v. 739. Priscianus autem g
errat, qui proprium nomen
in adpellativum (quod Papi
tare debuerat), v. 818: « Mal
simul vicina profundo ». A
len enim omnes hic agn
Vid. Cellar. II, pag. 207. Se
Ego notavi errorem Prisciani
818. W. — *Hic Malus* Cusp. e
hic Mallos Camers ad Prisc
hic Malos Vad. *hinc Malus* le
lius. *Anchialea* Cusp. et V
Ego servo lectionem ant
Mallos et Anchialea, et sic eq
in sua interpretatione Papi

1041. *Illustresque Soli*, I
haesi aliquamdiu inter archai
Solæ et *Soli*: tandem retinu
In his autem archaismis mal
dum excedunt. Vide Oude
ad Lucan. II, 593. Pro *post ca*
vatis alumni (Arati) omnino
dum puto *per carmina*. Comp
XII, 397: « Nunc Rudiæ so
morabile nomen alumno ».
I, 17, 5: « Miletus multoru
vium inclytis ingeniis merito
ta »; II, 3, 20: « Meliboeam
lam Philoctetes alumnus i
nat »; II, 4, 63: « Ennio
nobiles Rudiæ ». Schr. — I
dum tamen *post carmina* defe
ipso Avieno, qui v. 1036: «
post ultima Bellerephontis »
— *Inlustrique solo* Ven. *Illust*
soli Cusp. *Illustresque Soli* C
ad Prisc. 816 cum Vad. *Inlust*
Soli Pithœi prima, *Solis* sec
scripsit Huds. qui tamen in
emendat *Soli*. *Vates* intellig

mmagenorum propter diffunditur ora:
procul Hesperium curvatur limes in axem,
nec piniferas Casii prorepat ad arces.
Hinc solers Asiam facili cape carmine totam.
rma sit hujus enim talis tibi: quattuor illam
latera effusam cordi dato; longior autem

, Solenis, qui Φαινόμενα καὶ
ῖα conscripsit.

ι. *Commagenorum propter dif-
r ora*. Dionysius, vs. 877:
ῆκι, Κομμαγηνὸν ἔδος, Συρίης
ης. Additur ι ob metrum.
— Dubito. Latini quidem
lam syllabam producunt.
in. Avien. et Juvenal. Sat.
59: « Armenius vel Comma-
aruspex ». *Commagenus* au-
ion *Comagenus* scribendum,
itate nummorum plures do-
it. Vid. Gronov. ad Tac. Ann.
; Oudendorp. ad Suet. Calig.
6. Schr.— Cluv. Intr. Geogr.
iale *Comagenen* habet.

3. *Curvatur limes in axem*,
itus in axem. Prisc. vs. 821:
s dispositæ per longi litora
». Dionysius ipse 878: Συρίης
ιης, Θινὸς ἐπὶ στρεπτῆς περι-
. (Priscianus hic περιμήκεος
: videtur. W.) *Limes* autem
s confunduntur. Vid. Virg.
'I, 901. Schr.—Verum Avie-
sum *limes* haud raro pro ora
tore ponit, quod notavimus
698; conf. ejusdem v. 401,
151. W.

4. *Piniferos* Cusp. quod Ca-
ad Prisc. 816 mutat in *pini-*
Schraderus in sch. conj. *nu-*
: *proreptat in arces* Cusp. et
prorepat Pith. et Huds. *prore-*
d. Friesem. perperam. Præ-
lum *prorepat*, et conf. quæ
derus monuit ad vs. 169.

1045. In Trogn. est *sollers*, quod
edam: *enim* suspectum habeo. Mox
præeuntibus Heinsio et Broukh. in
contextum recipiam: « quatuor il-
lam In latera effusam cordi dato ».
Schr.

1046. *Enim* suspectum fuit Schra-
dero, proque eo in sched. ille olim
conjecit *item*. — Pro *enim*, quod
manifeste vitiosum est, ego legerim
eo pro *ideo, igitur*, quod etiam mihi
videtur restituendum Ciceroni, Off.
I, 10: « Eo quum tempora mutan-
tur, permutatur officium », ubi
nunc male *ea*. Wass. — Mihi series
et connexio orationis ostendere vi-
detur, *enim* rectum esse. Accipe
jam, inquit Avienus, totius Asiæ
ambitum facili carmine definitum.
Hujus enim talem tibi formam pro-
ponito, etc.

1047. *Cordi dato*, h. e. animo
tuo propone, manda memoriæ. Est
Græcorum σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·
quales formulas plures Noster alibi
adhibuit, ut v. 260: « Indefessa
tuæ sint mentis acumina, lector »;
413: « Hoc agili sub mente tene »;
et Or. mar. 78: « tu per intimum
jecur Prolata conde. ». Sic Virg.
Ecl. III, 54: « Sensibus hæc imis,
res est non parva, reponas ». Idem
Æn. III, 388: « Signa tibi referam:
tu condita mente teneto ». Horat.
A. P. 368: « Hoc tibi dictum Tolle
memor ». W.—*Quattuor illa In latera
effusa est cordi data*: sic Cusp. paul-
lum corrupte, item Vad. *quattuor*

Sit modus his, rutili quæ spectant sideris ortum:
Tumque tene, primo quod carmine Musa loquuta,
Totam Asiam celsi præcingi vertice Tauri
Extima in Indorum: montis tamen accipe molem
Per latus id duci, quo dat Cynosura pruinas:

illa In latera effusa cordi dato Pith. et Huds. Hæc deinceps Hudsonus cum Heinsio, Brouckhus. et Schrad. corrigit: *quattuor illam In latera effusam cordi dato:* quæ lectio admodum probabilis et contexto digna. Mox aliam Hudsonus admodum ingeniosam adjicit: *Quattuor illa In latera effusa est quadrati.*

1048. Ortelius (in collat. cod. ant.) ad hunc versum subnotat: « Ab hoc versu usque ad *Turribus in cælum*... vs. 1086, desunt in Ven. » Et ad v. 1123: « Hic in V. sequebantur carmina superius omissa ». Ego idem notavi in ed. Ven. Schr. — Hæc est transpositio perversa duarum paginarum, quam ipse in recensione editionum commemoravi, et primus observavit Cuspinianus. W. — [illegible] Ven. Pith. Huds. *F[illegible]* Cusp. [illegible] Vad. Sed præferenda est antiqua lectio [illegible]. Hinc [illegible] v. 1048 *F[illegible]*, cujus [illegible] continuatio est.

1049. Probo *T[illegible]*, quamquam Hudsonus *T[illegible]*, et sic citat Fabric. Biblioth. Lat. I, pag. [illegible]. Schr. — Hudsonus [illegible] videtur aliunde [illegible] sine ulla idonea ratione. — *Q[illegible] carmine M[illegible]*, ut v. [illegible]: « Nunc tibi tellurem versu loquar » et v. 5[illegible]: « Nunc tibi et Europæ [illegible] latus ». W. — *T[illegible]* Cusp. et Pith. [illegible]derunt. *T[illegible]* Camers ad Prisc. 855 *T[illegible]* Vad. [illegible] verum est, ut præceptio, quam Avienus hic de forma Asiæ instituit, continuetur: *primo carmine*, h. e. prima parte carminis ejus, qua sigillatim de Asia dicere incepi. Hoc carmen incipit v. 817, ac paullo post v. 839 de Tauro monte ea tradit, quæ hoc loco respiciuntur.

1050. Pro *præcingi* Schrad. quondam in sch. notavit *perfundi*. In notis denuo id varie sollicitavit, quasi hoc vix ferri possit, nec tamen aliud, quod præferret, invenit.

1051. *Extima in Indorum*, i. e. usque in extremos fines Indiæ: quemadmodum v. 826: « Indica qua rupes tumet extima ». Sic de ipso Tauro monte supra v. 842: « verticis ardua ducit Indorum in pelagus ». *E[illegible]* pro extremo v. 192. 53[illegible]. Hinc Vadianus hic edidit *E[illegible] I[illegible]*, quæ lectio tamen non congruit verbis reliquis.

1052. Veneta corrupte: *Per latus* [illegible] *nus ora pruinas.* Cuspin. non melius: *Per latus id* [illegible] *nus ora pruinas.* Cameri ad Prisc. 855 legendum videtur, ut versus ratio et sensus constet: « Per latus, in Boreas quo ducitur ora pruinas ». Sed melius lectionem verum eruit Vad. et Pith. quam ipsi reddimus. — *Cynosura*, sive Arctos Minor, quam dicunt Nympham fuisse Jovis nutricem. Avien. Phæn. [illegible]: « Sic Jovis altrices... prope cardinis axem... Helice Cynosuraque versæ Præscia venturis dant semper signa procellis ». In

occasu vastum decurrere Nilum:
ab Eois mare fervere, rursus ab Austro
s immodicis Rubri salis æquora volvi.
ûm curvi procumbens litoris acta
m et Eoi confinia tenditur Euri.
:le est Graio sub nomine: namque duobus
lusa jugis, vallis vice, multa cavatur.
ıyro Casius mons imminet: axe diei
;entis item Libanus premit arduus arva.
›cul a pelago terras colit, inque recessu

rere Nilum. Pro *decur-* ›mnes edd. habent, *discurrere,* quia alibi: *t in ostia.* — Forte si- qui Georg. IV, 292: uens septem discurrit — Sed hoc loco de a fontibus suis, quo æstringit, sermo est: n Nilus, quando in sa ostia distrahitur, ıgari per campos et itur. Vid. Lucan. X, *decurrere* et *discurrere* m legunt.

ctibus immodicis. Sic VIII, 137: « Fluctibus .thamantidos æquora ue manet portu tuta Schr.

raderus cum Heinsio *ım curvi procurrens lito-* ıuia additur *In Notum,* ›uto *procumbens.* Conf. ı ad vs. 35 et 125. — ɜræcis dicta, i. e, cava ;o aliarum Syriæ regio- ea Peræa ad Euphra- ɾotenditur. Ed.

bus Ut conclusa jugis, ilicet duobus conclusa st. Conf. notata ad vs. 812.—*Multa cavatur,* i. e. maximam partem cava est, sicut *plurimus* usurpare Noster solet v. 463, 1027.

1061. *Axe diei Consurgentis.* Orientis Solis, ut supra v. 65: « At qua prima dies rutilo sustollitur ortu.— *Libanus premit arduus arva,* ut in Or. mar. v. 556, ex emend. Schrad. « Qua pinifero stat Pyrene vertice, Et arva late et gurgitem ponti premit »; et Rutil. I, 315: « Tenditur in medias mons Argentarius undas, Ancipitique jugo cærula curva premit ». Alia vide apud Schrad. Observ. p. 83. W. — *Libanus,* mons nobilis, a tergo Sidonis orsus, MD stadia in Cœlesyriam usque porrigitur. Ed.

1062. *Inque recessu Gens agitat,* in regionibus Asiæ interioribus, quæ magis recedunt a litore maris, uti Noster alibi solet, ut v. 325: « at quantum terrarum interna recedunt ». Versu 386 *recessum Libyæ* dicit tractum ejus ab Occidente in Orientem porrectum. Sed *recessus Nyssæi* v. 1375 aliter intelligendi. Virgilius *secessum* dixit Æn. I, 159: « Est in secessu longo locus », i. e. in remoto et interiore sinu litoris. W.

Gens agitat: salso quidquid pulsatur ab æstu,
Phœnicum regio est: hi Rubro a gurgite quon[dam]
Mutavere domos, primique per æquora vecti
Lustravere salum; primi docuere carinis
Ferre cavis orbis commercia: sidera primi

1064. *Phœnicum regio est: hi Rubro a gurgite.* Dionysius, v. 905: [illegible] In hoc sequitur Hendelium, I. 1. et VIII. 84: quod post alios monuit Wesselingius. Schr. — *Hi Rubro a gurgite quondam.* Dubito, an corrigendum sit: *hi rubro gurgite quondam Mutavere domos:* et an simile sit Livianum illud, I, 50: «Turnus ab Aricia». Virg. Georg. III, 2: «Pastor ab Amphryso». Compara ad hoc duo Silii loca, I, 431: «Litore ab Hesperidum Temisus», et V, 271: «Obvius huic Atlas, Atlas a litore Hibero», e correctione Modii. Vers. seq. probo [illegible] Schr. — Ego nihil mut[illegible] a gurgite [illegible] mari venientes: [illegible] tui sequens [illegible]

1065. [illegible] loca superiora v. [illegible] Tyrii per inhospita [illegible] Constituere [illegible] Xanthi [illegible] atque Idæ [illegible] Transvexere [illegible] Carm. [illegible] tare lares, et urbem [illegible] Hinc inte[illegible] quondam Mutavere domos [illegible] esse, ac [illegible] lares. Festus [illegible] [illegible] alium transmutare locum recte dicitur *mutari*, vel *mutum ab alio loco*. Ovid. [illegible] 14. 7: Nulla mihi cura quam muter ab ista [illegible] lego cum plurimis codd. q[illegible] aliter Heins. Idem Trist. «Hinc ego dum muter, ve[illegible] [illegible] Charybdis Devoret» [illegible] sine dubio est ab [illegible] transferar. Quamquam et [illegible] *loco*. *mu*[illegible] sæpe dici non negem, [illegible] Gronov. Obser[illegible] [illegible] qui de usu hoc ve[illegible] fuse egit. Sicut et Bentle[ius ad Hor.] Carm. II, 16, 18. Wd. — [illegible] Ovid. locum [illegible] VI, [illegible] Mutan[illegible] VII, [illegible] Nec [illegible] VIII, [illegible] Tellurem [illegible] Horatius, [illegible] [illegible]

're polo. Populis Phœnicibus ergo
›pe, sterilisque dehinc habitatur Elais,
e proceris adsurgens undique muris.
'us est opulens, et Berytus optima, Byblos,
jue lares; ubi labens agmine amœeno
; irrigui Bostrenus jugera findit.

ımbr. habet *orbi,* sed ım *orbis,* idque propter ui de Clar. Urb. VIII, m Romani commercia s »; ibid. IV, 7 : « Moqua omnigenæ vectans terræ ». Et Coripp. : « curvasque carinas ntes gemini commer- Schr.

vavere polo pro *poli,* um est, conjiciebat que amplius conside- at Schrad. Mihi *polo* n videtur. Quippe Ty- : spectasse, numerasse a cæli dicuntur, sed , quorum positus vel ælo observatus, utilis avigationi esset. Hinc 'I, 338, de Palinuro, . navis : « dum sidera

: *Iope.* Faveo partibus Solin. cap. 34 pr. te a Dionysio et aliis 'e, simplice *p,* quia sic ımnis; neque nummi lunt. Ἰόπη nomen Græon Ἰόππη. Sic etiam libri Mspti apud Meum, Josephum. Conoegio memoratur Ἰοπία. › Cellarius II, p. 443, ıssa literam a Dionysio endit. Schr.—*Sterilis- ıabitatur Elais.* Sterilis dicitur Elais, quia in arido solo optime veniunt oleæ. Virg. Georg. II, 179: « Difficiles primum terræ collesque maligni, Tenuis ubi argilla et dumosis calculus arvis, Palladia gaudent silva vivacis olivæ ». Vid. ibi Cerda. Præterea Severus (Lucilius Junior) in Ætna vs. 262 : « Aridiora tenent oleæ ». Schr.

1070. *Gazaque proceris adsurgens undique muris.* Hæc descriptio Gazæ, additamentum Avieni est : bene illustrari potest loco Arriani de Exped. Al. II, c. 26: Μεγάλη δὲ πόλις ἡ Γάζα ἦν, καὶ ἐπὶ χώματος ὑψηλοῦ ᾤκιστο, καὶ τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ ὀχυρόν. Schr.

1071. *Et Berytus optima, Byblos.* Huds. ed. *Berytus et optima.* Cellarius Geogr. Ant. II, p. 379: « Festus Avienus transtulit: *Hinc Tyrus est opulens, Berytus et optima.* Sic enim leg. non *et Berytus,* quod contra auctoritatem Græcorum est, qui primam et secundam produxerunt ». Sane favent Dionys. v. 911, et Prisc. 853; Joannes, Anthol. Gr. I, 68, 19; Nonnus apud Cellar. l. c. Nihil tamen in textu novare sustineo. Ausonius præf. ad Syagr. 20 : « Æmilium ad Scaurum, Berytiumque Probum ». Schr. — *Et Berythus optima, Byblos.* Cusp. Pith. *et Berytus, optima Byblos.* Vad.

1073. *Bostrenus jugera findit.* De Bostreno fl. quærens facere non possum cum Ortelio in Thes. cui

Nec minus hic Tripolis pingui sola porrigit ag
Orthosisque dehinc adtollitur: hic Marathus stat
Litoris extremo caput altis turribus effert

Tamyras esse videtur, aut *Leonis* fluvius: quamquam eum sequi videntur, Cellar. t. II Geogr. 380, et Reland. in Palæst. p. 437, 8. Mihi videtur esse *Awle*, *ou la Fumière*. Ad opinionem eam stabiliendam legatur *La Roque*, *Voyage de Syrie et du mont Liban*, p. 229, qui manifeste distinguit inter *Nahr Damer*, qui Veterum Tamyras est, et flumen *Awle*, Francis *la Fumière*, ab Italico *Fiume*. Sohn. — De Bostreno non nihil ipse dixi ad Prisc. v. 855. Suspicor Bostrenum fluvium dictum vel ductum esse a Botry urbe, Byblo vicina, memorata a Plinio, V, 10, quam Strabo, XVI, p. 755, *Bostra* adpellat. Quamquam enim vitiosa hæc lectio apud Strabonem esse judicatur pro Βόστρυς, ego tamen pro altero vel variato nomine ejusdem urbis habere malim. Et quum multæ urbes ad ostia fluminum positæ commune cum ipsis nomen habuerint, quemadmodum cum *Leontos* oppido, ejusdem Syriæ, a Plinio l. c. memorato, factum est, pro quo Ptolemæus Λέοντος fluvium nominat, hinc Bostrenum etiam fluvium fuisse puto, qui Botrum urbem adluit, quocumque demum nomine ab aliis sit adpellatus. Neque obstat, quod Dionysius dicit Sidonem ad Bostrenum fl. habitari. Nam hic laxe admodum fines et regiones describit, et ipsas urbes Phœnices justo ordine non enumerat. Sidonem certe contra ordinem in reliquis observatum nominavit; post reliquas vero, Tyrum, Berytum, Byblum, versus Septemtrionem proxima est Botrus, quam

volumus. Wd. — *Jugera fundi* et Vad. sed sine dubio m *fundit*, quod Pith. et seque derunt, quomodo alias N fluviis *incidit* v. 536; *dissici intersecat* v. 940; et mox v. 1092.

1074. *Pingui sola porri* omnes edd. vett. sed *pingui git* Friesem. edidit, nescio ctoritate.

1075. *Orthosisque*. Sic le est cum aliis. In edit. Hud dum est vitium typogr. Neq quod ibi dicitur, Pithœan *Orrosis*, sed *Ortosis*. Vid. m lerin. tom. II, p. 217. Sc *tasisque* Ven. *Ortosisque* Ca *sisque* Vad. *Orthosisque* Hu rectum.

1076. *Litoris extremi* Cu *Litoris extremo* Pith. et Hu pro *effert* habere A. monet sed merito rejicit, collato giliano satis noto: « Ver tantum alias inter capu urbes ». — *Caput altis turrib* Six mox v. 1086 de Emes it auras Turribus in cælu tibus ». Videri potest Avie elogium Laodiceæ ex in arbitratu addidisse, nequ sium sequutus, qui vs. 91 dicit sitam esse ad litor ἢ κεῖται ἐπ' ἠιόνεσσι θαλά revera Avienus descripsi maritimam, qualis inpri Laodicea Syriæ, scriptor *dicea ad mare*, et in num πρὸς θάλασσαν dicta. Nan maritimarum, portu et na celebrium, hoc proprium

ce, et glauci prælambitur æquoris unda.
emorosa virent Daphnæ loca, celsa cupressus
ur, ramos innectit laurus odora,
Dionæo myrtus diffunditur, altæ
irgunt pinus, et cælum sibila pulsant

non solum domos in fastigium elatas, sed in tiam eminentes e tectis erent, e quibus longe ospici in mare, et obser- venientes et abeuntes loc in primis de Tyro, a urbium maritimarum, Tibull. I, 7, 19: « Utque um prospectet turribus ma ratem ventis credere os ». Hinc etiam de Po- li urbe, quæ apud Diony- quitur, ab Avieno omis- cianus, v. 858, satis docte st, qui *Posidi turres* nomi- n Ovidius, Her. XVIII, bydo ad Hellespontum m vincula proræ Solveret, s omnis Abydus erat ». *eculæ* sunt turres ipsæ.

'irent Daphne loca Cusp. *ca* Vad. Pith. Huds. *viret* inc posses scribere *Hic viret Daphne loca*. Sed 16: ἱερὰ τέμπεα Δάφνης. n. vs. 858: « et Daphnes mpe », qui confirmant , Schradero mecum sen- *Celsa cupressus Erigitur*. hic Avienus non ex in- it, sed Daphnæ nemus in- equens cupressis fuisse, scriptores testantur. Phi- ; Sozom. V, 18. Hegesipp. Seleucia juxta amœnissi- d et celebre per Syriam Daphnes nemus, cyparissis arbori- bus intextum, scatens fontibus, quibus prætermeanti fluvio loci, quem minorem Jordanem vocant, nutrimenta quædam lacteis uberibus infundit ». SCHR. Plura veterum scri- ptorum testimonia de luco Daphnen- si, cupressis obsito et amœnissimo, large suppeditabit Jac. Gothofred. ad Cod. Theod. lib. X, tit. I, de jure fisci, l. 12, qua cum lege conf. Cod. Just. I, 1 et 2 tit. *de cupressis ex luco Daphn. non excid. aut vend.* Addam tantum hunc Claud. locum, verba Avieni inprimis illustrantem, de Rapt. Pros. III, 370: « Tollebant geminæ capita inviolata cupressus Cespite vicino...quales non divite ripa Lambit Apollinei nemoris nu- tritor Orontes ». W.

1079. *Ramus innectit* Ven. hinc Pithœus *ramis* fecit, sed rectius Cusp. et Vad. *ramos*, quod idem conj. Huds. et probat Schraderus in not.

1080. *Crine Dionæo*, quia myrtus Veneri sacra. Hinc « Cytheriaca myrtus » Ovid. Fast. IV, 15. Virg. G. II, 64: « solido Paphiæ de robore myrtus ». Et sic ab aliis poetis *Pa- phias myrtos* dici docuit Bentl. ad Horat. Carm. II, 15, 5. W.

1081. *Cælum sibila pulsant Robora*, hoc est, *sibilantia*, quemadmodum *sibila colla* dixit Virg. Georg. III, 421. Intelliguntur ipsæ pinus, quas ante dixit, et quibus vento agitatis quidam sibilus vel cantus etiam ex

Robora, mollicomis tellus insternitur herbis.
Urbs mediis Apamea dehinc consistit in arvis,
Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fovent, Emesus fastigia celsa renidet.
Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras
Turribus in cælum nitentibus: incola claris

foliis acutis, collisisque conis, tribuitur. Theocrito, Idyll. I. 1, est ψιθύρισμα, et belle imprimis Sereni fragmentum II, quod [illegible] huj. operis nost. tom. I, pag. [illegible]. Ed. dedimus: [illegible] Pinea brachia quum trepidant, Audio canticulum Zephyri [illegible]. Ibi similem locum Ausonii adduximus. Nunc addamus unum Claudiani, de Raptu Proserp. lib. I, [illegible]: [illegible] densis quam pinus opacat Frondibus, et, nulla lucos agitante procella, Stridula coniferis modulatur carmina ramis ». Quæ hic stridula, Avieno sunt sibila. Virgil. Ecl. VIII, [illegible], « argutumque nemus pinosque loquentes » dicit. Claudianus tamen sibilum etiam de aliis arboribus, de Nupt. Hon. et Mar. [illegible] Et platani platanis, [illegible] adsibilat alnus. W.

1082. [illegible] Schradero sumpsit videtur e Virg. Æn. VII, vs. 277: Instratos ostro alipedes pictisque tapetis »; aut Georg. II, 183: « strati baccis silvestribus agri ».

1083. Urbs mediis Apamea dehinc consistit in arvis. Apamena Pith. sed Cusp. et Vad. Apamea dehinc: Apamea ed. Huds. qui vulgatum Apamena deserit. Favet mos Avieni. Ita: Hic urbs est Thebæ v. 367; urbs Ephesus v. 992. Pariter Heinsius legendum conjecerat. Schr. [illegible] Sed nihil mutat Pithœanæ lectioni, quam tres editt. habere adserit, quæ non aliæ videntur quam tres ipsæ Pithœi, quarum consensus nullum pondus habet. — Cod. tamen Ambr. medira pemane, quod docet fuisse Apamena. (Equidem hic nostri miror judicium. Wsb.) Schr. Sed ut hoc ambiguum, ita perspicua est auctoritas antiquarum edd. Cusp. et Vad. quam probare et defendere ipse Avienus videtur, quando mox vs. [illegible] « Apamenæ jugera glebæ » dicit, atque sic ab ipso Apamea distinguit. Pro consistit Schrad. cum Heinsio mavult considit. Et favet huic conjecturæ v. 732: « sedet eminus ingens Phænagore ». Sed Salmas. ad Vopisc. Aurelian. c. 25 [illegible] in arvis » citat, item [illegible] lib. II, c. 5, p. m. 333, qui tamen fiducia memoriæ [illegible] scripsisse videntur.

1084. [illegible] verba incunabula lucem [illegible] conf. vs. 275: « hic [illegible] incunabula lucis ».

1085. Emesus fastigia celsa renidet omnes edd. Sed Salmas. et Voss. [illegible] tum Dodwell. in diss. de æt. [illegible] Dionys. p. 37, Holsten. ad Steph. et Cellar. in Geogr. Aut citant Emesæ fastigia celsa renident. Videtur hæc correctio primum a Salmasio venisse, sed sine justa ratione facta, dehinc repetita a cæteris. — Ad hunc vers. vid. Excursus ad calcem hujus carm. Ed.

1087. Incola claris Cor[illegible] acuit amplius imbuit ordo. Dol-

studiis acuit, sed et amplius imbuit ordo:
ıique flammicomo devoti pectora Soli

oc. cit. legendum suspica- ıplissimus imbuit ordo; « si- inquit, Senatorii ordinis es habuerit, vel Præfectum, ·ono Elagabalo ». Schottus ·at *mox amplius imbuit ordo.* us *sacer amplius imbuit ordo.* melius Nic. Heinsius, Adv. « *Cor*, inquit, *studiis acuere* dixit Descript. Orb. « in- ·is Cor studiis acuit, vitam ›uit ordo ». Sic locus con- ssimus scribendus. Exstat *amplius imbuit ordo :* nimi- teriora *uit* in *acuit* negle- minare supinus librarius ». c correctione facilius. Ob- en ingrata repetitio vocis ; subsequitur enim *Vitam* Talia ferri possunt in sor- ıs, sed non temere ferenda datis. Videant itaque Cri- m corrigendum : « incola ›r studiis acuit, mentem ›uit ordo; Denique flammi- voti pectora Soli Vitam agi- t et *uit* vix differunt. Solent c poetæ *corda*, *mentem* et :onjungere. Ipse Avienus, 174 : « cæcus mos mentis Immodicusque furor sce- etraverat œstro Impia cor- ; Progn. v. 119 : « cape so- ;ula mente, Præceptisque itientia pectora pande » ; ieorg. IV, 70. Manil. IV, n bellum ardentes animos a corda Efficit ». Ita et ιτὰ φρένα, καὶ κατὰ θυμόν. Fur. vs. 105 : « Concutite acrior mentem excoquat, [ui caminis, etc. » et vs. Nec torva prius pectora linquat, Quam mens repetat pristi- na cursum ». Schr.

1088. *Cor studiis acuit.* Similiter Martial. VI, 64, 16 : « Sed tibi plus mentis, tibi cor limante Minerva Acrius, et tenues finxerunt pectus Athenæ ». Pluribus exemplis usum verbi *acuere* monstravit Heinsius, Advers. l. c. *Ordo* intelligendus est Senatorius, qui absolute pro Senatu Romano, aut Ordine Decurionum in municipiis, sæpissime poni solet, quum apud scriptores veteres, tum in antiquis inscriptionibus, ut observat Casaub. ad Julium Capitol. Maxim. et Balb. cap. 17. W. — Pithœus e Veneta versum hunc cum hiatu edidit : « Cor studiis acuit * amplius imbuit ordo ». Plenum edunt Cusp. et Vad. sic : « acuit, sed et amplius imbuit ordo » ; neque Camers, qui alias in vitiosis Cuspiniani locis corrigendis admodum diligens est, hic quidquam, quod reprehenderet, invenit. Sed recentiores, hanc vetustarum edd. lectionem ignorantes, varie grassati in eum versum supplendum sunt. Ego servandum arbitror, quod primum editum est, *amplius*, quia Poeta majus et amplius artium studium tribuere vult Ordini, sive Senatorio, sive alii Sacro, quam cæteris incolis. Et quum hanc significationem firmet adjectum *sed et*, quod vett. edd. Cusp. et Vad. exhibent, eæque merito, si codices deficiant, his pares censeantur, nolo equidem aliam lectionem requirere.

1089. Pro *flammicomo*, Vossius de Idol. lib. II, cap. 5, p. m. 333, citat *flammivomo*, haud dubie me-

Vitam agitant: Libanus frondosa cacumina turget,
Et tamen his celsi certant fastigia templi.

moria lapsus. Sed *flammicomo* dignius est Avieno, qui versu 801 *ignicomo Soli* dixit. Ed. — *Devoti pectora Soli.* Sol apud Emissenos ingenti honore cultus *Alagabali*, sive *Elagabali*, nomen habebat: pro quo Græci ac Romani, ut vox ea quodammodo barbariem exueret, *Heliogabalus* dicere maluerunt; immo et Ἐλαιαγάβαλος pro eo apud Herodianum legas. Sic Vossius de Or. et Pr. Id. lib. II, cap. 5, p. m. 332. Et soli Elagabalo apud Emissenos duo παρέδρους adjunctos fuisse, eodem loco Vossius prodit, Μόνιμον καὶ Ἄζιζον nominatos, quorum prior sit Mercurius, posterior Mars, quemadmodum Iamblichus interpretatus est, ut traditum a Juliano Imp. oratione IV, quæ est in Solem. Sed hoc Julianus non de Emissenis, sed Edessenis refert, neque ab his Elagabali nomen Soli datum memorat, quamquam Edessam ἱερὸν ἐξ αἰῶνος ἡλίου χωρίον, regionem ab æterno Soli dicatam, vocat. An fortasse ibi pro οἱ τὴν Ἔδεσσαν οἰκοῦντες legendum sit τὴν Ἔμισσαν, videant alii. W.

1090. *Libanus frondosa cacumina turget.* Hudsonus tentat: « Libani frondosa cacumina turgent », quod tamen repudio. Sic enim perditur Græcismus Avieno frequentissimus. Schr. — Explicat hunc locum Reinesius, Var. Lect. p. 680: « Templum, inquit, Solis, quem Alagabalum adpellabant, in media exstructum urbe erat, tantæ magnificentiæ et vastitatis, ut fastigia ejus cedris Libani certare scripserit Ruffus Avienus, periegeseos Dionysianæ interpres ». Juxta Libanum situm fuit Solis templum, sicut ipsa Emisa, quam propterea Stephanus Φοινίκης Λιβανησίας, *Phœnices Libanusiæ* urbem dicit. Fuerunt, qui sub Tauri montis radicibus Elagabali templum fuisse dicerent, e Spartiani loco in Carac. cap. 11 extr. id colligentes, quos refutat Salmas. ad Vop. Aurel. cap. 25, docens, ibi non de templo Elagabali vetusto sermonem esse, sed de eo, quod Heliogabalus Imp. Soli fecerat in eo vico vel loco ad Taurum, quo olim Faustinæ templum Marcus Anton. fundaverat. Ceterum media in urbe Emisa Solis templum fuisse, quum Avieni hic locus, tum Vopisci in Aurel. cap. 25, et Herodiani, lib. V, cap. 3, docet. W.

1091. *His celsi certant fastigia templi.* Sic Manil. V, 510: « Aurea Phœbeis certantia culmina flammis »; et Claud. Stil. III, 134, de Roma: « Æmula vicinis fastigia conserit astris ». De templo Solis Emiss. Schraderus adire jubet Salmas. ad Vop. p. 367, a. Voss. de Idol. II, 5, pag. 124, b. Noris. de Epoch. Syro-Mac. p. 96; *La Rocque, Voyage de Syrie*, p. 189. Ante omnes vero conferendus hic Herodianus, qui lib. V, cap. 3, magnificentiam et celebritatem ejus templi luculente exposuit: (Νεὼς αὐτῷ (τῷ Ἐλαιαγαβάλῳ) μέγιστος κατεσκεύαστο αὐτοῦ, χρυσῷ πολλῷ καὶ ἀργυρίῳ κεκοσμημένος, λίθων τε πολυτελείᾳ. Addit, non indigenas solum Deum illum venerari, sed vicinos quoque Satrapas regesque barbaros, certatim quotannis splendida offerre munera. W.

ıcindit juxta tellurem glaucus Orontes,
procul Antiochi vagus interlabitur urbem,
tringitque undis Apamenæ jugera glebæ.
lis hic cespes protenditur, arvaque amica 1095

lic se indit juxta tellurem ontes. Sic Pith. e Ven. Meunt scripturam cod. Cusp. ;gentes *Hic scindit*, quod br. præfert, et sic With. em Avienus? An voluit circa Emesam *terram sub*- : voluit, repugnat aliis. idem, lib. VI, pag. 422: ρόντης ἐν τῇ Συρίᾳ καταδὺς :αξὺ χάσμα Ἀπαμείας καὶ , ἀνατέλλει πάλιν ἐν μ' στα- i subit inter Apameam et m, certe non ad Emeil etiam tale Dionysius, :ianus. Quid, quod codie alio ducunt, in quibus :*indit*. Legendum forte e nc findit juxta tellurem Irontes». Certe probabiıvienum sequi Dionysium ıum. Schr.

Tec procul Antiochi vagus · *urbem*. Urbs Antiochi di- Ovidio Trist. I, 2, 79: ;xandri urbs»; Claud. in 670: «Antiochi muri». ;c *procul* minus accurate .vienus; sed mire tamen et istis *procul* et *non pro*- ue Orontes non *interlabi*- *Antiochi*, sed γαῖαν, vel : enim Dionys. vs. 920: Ἀντιόχοιο μέσην διὰ γαῖαν Priscian. 861: «Antiochi rimit qui gurgite regna». De hoc loco corrigendo ısse videtur Schrad. Quid ı: «Nec procul Antiochi rlabitur arva». Wassenb.

— Sed similiter Avienus v. 112 *urbem Massiliam* dixit, ubi Dionys. v. 75 habet γαῖα Μασσαλίη. Igitur hic mos Avieni esse videtur, ut per *urbem* agros simul regionesque circa urbem significet. De Prisciani interpretatione dixi ad ejus v. 861. *Interlabitur urbem*, hoc est, quod mox vs. 1101 «interfunditur undis». W.

1094. *Præstringitque undis Apamenæ jugera glebæ*. Comparetur adpositus Strabonis locus, XVI, p. 1091, C. Ἡ δ' Ἀπάμεια καὶ πόλιν ἔχει τὸ πλέον εὐερκῆ· λόφος γάρ ἐστιν ἐν πεδίῳ κοίλῳ τετειχισμένος καλῶς ... καὶ χώρας εὐπορεῖ παμπόλλης εὐδαίμονος, δι' ἧς ὁ Ὀρόντης ῥεῖ, καὶ περιπολεῖ συχνὰ ἐν ταύτῃ. Hinc paullo rectius, et Geographiæ convenientius, me judice, scripsisset Avienus: «Hic scindit juxta tellurem glaucus Orontes, Præstringens undis Apamenæ jugera glebæ, Nec procul Antiochi vagus interlabitur urbem». Schr. — Veneta vitiose *Præstringitur undis*. Cusp. et Vad. posuerunt *Perstringens undis*, sed Pith. cum Hudsono *Præstringitque*, quod præfero. Porro *Apameæ* Cusp. habet, *Apamenæ* reliqui.

1095. *Fertilis hic cespes protenditur arvaque amica Sunt pecori*. Sic in Sereni frag. (sup. cit. t. I, p. 634) «Inquit amicus ager domino». Lucilius Jun. in Ætna, v. 260: «hæc herbis dignissima tellus, Hæc dura et melior pecori, silvisque fidelis»; et *silvam juvencis facilem* vocat Nemesianus, Laud. Herc. v. 101. W.

Sunt pecori, in fetus facilis Pomona resurgit,
Et fecunda Ceres campo flavescit aperto.
Si rursus tepidum via deflectatur in Austrum,
Curva sinus Arabi succedent æquora propter.
Namque Arabas Syriæque solum sinus iste fluento
Dividit, et tentis procul interfunditur undis :
Et tamen Eoos paullum inclinatur in axes
Usque in belligeri confinia flexus Elani.
Hinc tellus Arabum producit cespite campos,

1096. *In fetus facilis Pomona resurgit.* *Infestus facilis Pomona resurgit* corrupte legunt Ven. Cuspin. Pith. facili emendatione Vad. expressit *in fetus facilis*. Ita etiam correxit Schrad. *Fetus* enim de arborum fructu dicuntur. Eadem vox pro correctione danda erat auctori vs. 355. Idem conjecit Huds. qui tamen edidit *in fructus*, quod nescio unde habeat. Denique *in septis* maluit Oddius, quod vellem aliqua prisci libri auctoritate firmatum esset, ut ederem. Sic enim *Pomona in septis* eleganter opponitur *Cereri in campo aperto*. *Pomona resurgit*, h. e. singulis annis renascitur, repullulat ad novos fructus ferendos. Solinus, cap. 22 : « Thule larga et diutina Pomona copiosa est », ad quæ Salmas. p. 177, a. B. *Pomona* est pomorum proventus, sicut *annona* unius anni fetus, quod de omnibus fructibus dicitur. Schr. Conf. v. 1188 ; et Calpurn. II, 33 : « Et matura mihi Pomona sub arbore ludit ». W.

1099. *Sinus Arabi* Cusp. et Pith. *sinus Arabum* fecit Vad. *sinus Arabis* Huds. sed Schrad. in not. vindicat lect. vet. *Arabi*. Vid. vs. 970.

1100. *Namque Arabas* Cusp. Vad. Pith. idque tuetur Schrad. contra Huds. qui *Arabes* maluit. Porro *sinus iste fluente* Cusp. *fluentæ* Pith. *fluntæ* adeo ed. Madrit. sed *fluento* Vad. et Huds. idque unice verum esse ait Schrad.

1101. Pro *tentis* alios legere *lentis*, ait Huds. in Add. *interfunditur* ut supra vs. 1093 *interlabitur*.

1102. *Et tamen* Ven. Cusp. Pith. sed *Hic tamen Eoos* edidit Vad. quod fortasse melius.

1103. *Flexus Hanali* Pith. e Ven. *Helani* Cusp. et Vad. *Elani* scribere jussit Salmas. ad Sol. p. 342, b. A. idque sequutus est Huds. probat Schrad. In Græco Dion. v. 926, ut ἄχρι Σελανῶν, quod corrigendum esse jam monui ad Prisc. 867.

1104. *Hinc tellus Arabum.* Avienum existimo hic jam statim Arabiam *felicem* describere, et Dionysium sequi, licet aliter sentiat Salm. ad Sol. p. 342, b. G. Hoc inde potest intelligi, quod post descriptionem generalem vs. 1111 subdit : « Felici terra recumbit Tota solo : tellus hic semper fragrat odoro Cespite ». Si ὀλβίστων ab ipso initio non expressit, nulla id postulavit necessitas. Auctori tamen, neque minus Salmasio, nocuit mala distinctio. Distinguendum convenienter Græcis : « Pars alia in primos qua semet porrigit

latera ab gemino sale cingitur; adluit æstus
;icus hanc, Arabumque sinus rigat æquore terram.
sua flabra polo spirant: nam Persicus Euro
gescit vento, Zephyro sinus æstuat alter.
; alia in primos quæ semet porrigit ortus,
Notus insurgit qua nubifer, æquore Rubri
gitur Oceani; felici terra recumbit

t Notus insurgit qua nubi-)re Rubri Tingitur Oceani ».

Sale tingitur Ven. Pith. *ıgitur* Cusp. et Vad. quibus cod. A. Atque hanc lectio-)lectitur Schrad. quia con- ionysio et Prisciano. Eam- morat Burmann. ad Ovid. , 21, nihil tamen decidit. *'t æstus Persicus.* Sic qui- ıent omnes excusi. Sed ex :ego *adluit* pro *abluit.* Conf. ad Sen. Herc. fur. 886: amque adluitur solum Lon- ʼos ambitu ». Oudend. ad :, 4, 7; Oudend. apud ʼonov. ad Mel. p. 983; ad Lucan. VIII, 810. - Sæpe *abluere* et *adluere* sunt, non observata dis- :. Sic in Epigr. veteri apud). 1126, 8: « Ossaque fune- bus abluerunt »; ex corre- ırmanni, pro *adluerunt.* Ed.

Arabumque sinus rigat ɛrram. Omnes edd. habent ıque Higtins pro *hanc* legit l præferendum sit, vix con- —*Æquore terras* dederunt ıp. Pith. Camers ad Prisc. ʼexit *terram*, eumque se- ıt Vad. neque aliter oportet a præcedit *hanc*, quod in it. aliter. Sic etiam citat Sol. p. 342.

1107. *Hic sua flabra* omnes quidem edd. sed nullo, vel difficili, sensu. Optime vero emendat Schrad. *His sua flabra polo spirant:* ex Dionysio, vs. 929: ἄνεμον δέ τοι ἄλλαχ' ἑκάστη. Sic plane supra vs. 558: « sortitaque marmora ventos Quæque suos, etc. »

1109. *Pars alia in primos qua semet* Cusp. Pith. *Parte alia* Vad. quod etiam vult Schrad. aut *Pars illa. Pars Asiæ in primos quæ* conj. Heins. inepte, Græco non inspecto. *Pars alia in primos quæ semet* edidit Huds. quod Schradero probatur, nec mihi displicet, quia Græco congruit; ausim tamen adfirmare, convenientius Græco esse, si scribatur *Pars autem in primos.*

1110. *Notus insurgit qua nubifer,* ut vs. 642: « Qua se parte dehinc celsæ Notus erigit æthræ »; conf. notat. ad vs. 125. W.—*Et Notus insurgit quum nubifer* Cusp. Vad. Pith. *cui nubifer* est in A. utrumque rejicit Schrad. recipit vero *qua*, quod V. habet, et Hudsonus edidit, atque etiam Higtius probavit: quia *insurgere* non cum dativo.

1111. *Tangitur Oceani.* Sic omnes editiones; sed legendum *Tingitur.* Hoc probant præcedentia: « adluit æstus Persicus hanc, Arabumque sinus rigat æquore terram »; probat quoque Dionysii κλύζετ', quod interpres explicat βρέχεται. Priscian.

Tota solo: tellus hic semper fragrat odoro
Cespite: prorumpit lacrymoso stipite myrrha,
Myrrha furor quondam Cinyreius; hic ladani V

vs. 873: « Fluctibus Oceani pulsatur et undique Rubri ». Præcedit quidem v. 1105: « Et latera ab gemino sale tingitur », sed ibi emendandum monui *cingitur*. Schr. — Sed nescio, an his æque defendi *Tangitur* possit, quod Avieno non minus usitatum est. Similiter Schraderus supra vs. 681 *tingitur* reponere pro *cingitur* volebat, non optima caussa. Pro *felici terra recumbit*, Vadianus *felix hæc terra recumbit*, sed illud stylo Avieni dignius.

1112. *Tellus hic semper flagrat odoro Cespite*. Sic habent omnes editiones, et edidit etiam Huds. sed puer corrigat *fragrat*, ut Higtius et Heins. ad Claud. de nupt. Hon. et Mar. vs. 96. Schr. — Vad. sic distinguit hunc versum: « felix hic terra recumbit, Tota solo tellus hic semper flagrat odoro », sed male. Deinde *flagrat* omnes edd.

1113. *Prorumpit lacrymoso stipite myrrha*. Heinsius *prorepit*: quam lectionem etiam memorat Hudsonus. Ego *prorepit* non invenustum puto, sed quum codices vulgatum servent, nihil moveo. Schr. — *Lacrymoso stipite myrrha*. Sic Ovid. Fast. I, 339, « lacrymatas cortice myrrhas ». Et de Myrrha, Cinyræ filia, in arborem lacrymantem versa idem Met. X, 500: « Flet tamen, et tepidæ manant ex arbore guttæ. Est honor et lacrymis, stillataque cortice myrrha Nomen herile tenet ». W. — *Prorepit lacrymoso* emendat Heins. ad Claud. de N. Hon. et Mar. 96, ubi legitur: « Tardaque sudanti prorepunt balsama

ligno ». Sed hic etiam nonn
prorumpunt. Et nescio, qu
placere *prorepit* possit, quum
pere de lacrymis et guttis v
sit. Virg. Æn. VII, 459
Troad. 1156; Claud. Rap. I
128.

1114. *Myrrha furor quon*
nyreius. Ita Salmas. in S
p. 663. Vulg. et Cusp. *M*
Huds. — Dubito, cuina
emendationis tribuam glo
Salmas. ad Sol. pag. 669,
Heinsio ad Claud. Nupt.
Mar. vs. 96, et Ovid. Met.
Cf. et Muncker. ad Hygin
Lact. p. 261. Notanda
singularis locutio, *furor C*
pro *furens in Cinyram*. Som
quæ præ amore in Cinyr
Sic in Epith. Ausp. vs. 37
t. III, p. 390. Ed.) *Fauni*
Dryadum deliria, h. e. qu
rare faciunt Dryades, vel q
re Dryadum insaniunt. W.
quondam Memyreus Ven. P
statim Camers ad Prisc. 8
davit *Myrrha f. q. Cinyreius*.
apud Ovid. Met. X, 369
virgo Cinyreia, et *juvenis*
dicitur. Camertem sequut
edidit *Cinyreius*, similite
Idem viderunt Salmas. E
Munkerus a Schradero ci
quum dubitat, cuinam huj
dationis gloriam tribuat
dem laudo sinceritatem et l
animum viri, qui nemin
sua laude fraudare, sed
tamen fatum Camertis et
qui meritis suis in Avien
præclaris consequi non po

era desudant, calami coma pullulat almi,
iit humus casiam, concrescunt tura per agros,
gaque fecundis pinguescit odoribus ora.

tam bono atque erudito erent.—*Hic ladani vim Vel-* *idant.* Avienus de ladano llud θύον, quod est in ver- onysii 936 seq. quodque as non vertit, sed Græcum *Namque thyro myrrhaque* ihil in versibus his Avieni l τῷ θύῳ respondeat præter *im*, et sane θύον ita vertit. ire θύον ladanum? Legerat , Arabes ladano præcipue is uti. Hinc τὸ θύον absolute hic pro ladano Arabico atus videtur. Herodotus de rabiæ: Χρήσιμον δὲ ἐς πολλὰ ον ἐστί. Θυμιῶσί τε μάλιστα ίδιοι. Græcis τὸ θύον proprie uod θυμίαμα. Quod igitur ladano ad odorem facien- ixime uterentur, θύον κατ' a dictum accepit. Salmas. lin. p. 669. b. C. Plin. XII, 'abia etiamnum et ladano ': forte casuque hoc et in- i odoris, (odoratorum fru- plures tradidere». Wd.

Vellera defundunt. Probo ', quod A. habet, et unde a emendarat ad Claud. de M. v. 96. Amplius tamen ans hæreo in voce *Vellera.* le πώγωνι (Dioscor. I, 128). asse scribendum *Jugera dif-* Schr.—Plinius, l. XXVI, cribit: « Ledon adpellatur x qua ladanum fit in Cypro, aprarum adhærescens». Sed respiciant *vellera* Avieni, ubito. Interim quum lada- erit gummi, ex frutice ledo collectum, vellera haud incommode intelliguntur de ipsa herba, vel foliis fruticis. Vid. vs. 936. W. — *Vellera defundunt* Ven. et Pith. sed *defundant* Cusp. quod adparet corruptum esse ex *desudant*, atque olim jam Cam. ad Prisc. 876 vidit, ediditque Vad. Unde nullum dubium est, sic scribendum et legendum esse hodie, siquidem verbo eo in pari materia poetæ frequenter utuntur. Vid. Virg. Ecl. IV, 30; Calpurn. VIII, 77; Claud. Nupt. Hon. et Mar. v. 96. Ego fateor, et me quodammodo offendi voce *Vellera*, unde conjiciam, an forte *Vimina* legendum sit, quod ladani frutici convenire videtur. Claudian. l. c. « nec sicca frondescunt vimina costo ». — *Calami coma pullulat almi.* Vide quæ notavimus ad Prisciani v. 878, huj. operis nost. tom. IV, pag. 377. Ed.

1116. *Concrescunt tura*, i. e. multa simul, una, crescunt, ut vs. 484: « ad æthram Concrescunt Alpes »; et vs. 361: « aspera nusquam Culmina consurgunt ».

1117. *Longaque fecundis pinguescit odoribus ora.* Heinsius *aura.* Sic: « pingues ab ovilibus auræ », et « se pingues tum candida flamma per auras Explicuit » Valer. Fl. VIII, 247. Ego tamen dubito. *Longa ora* melius dicitur, quam *longa aura.* Favet etiam τῷ *ora* Avieni v. 1218: « Attica qua pulchro tellus pinguescit Ilisso ». Schr. — Manifestum est *aura* perperam Schradero Friesemannum tribuere, ut multa sæpiuscule alia. Ed.

Vera fides, illic femoris sub imagine partus
Disrupisse Jovem penetralia; proderet ortus
Ut sacer ætheria fulgentem fronte Lyæum.
Nascenti Baccho risit pater, undique fulsit

1118. *Femori sub imagine* omnes edd. sed *femoris* ex Amb. legendum censet Schrad. recte.

1119. *Disrupisse Jovem penetralia.* Mira quidem Schradero videtur locutio *penetralia femoris.* — Nec tamen hæc inelegans, siquidem *penetralia* sequioris ætatis poetis haud raro de quibusvis interioribus corporis humani dicuntur, ut Mario Victori, Carm. ad Salmon. v. 28, « penetralia cordis », Prudentio Hamart. v. 898, « Sanguinis et carnis penetralia »; tantoque melius hoc loco, quia de partu sermo est, qui in thalamo et penetrali fiebat, et Valer. Flacc. VII, 325, « thalami penetrale » dicit. Ita phrasis *disrumpere penetralia* non caret auctoritate: nam Ovid. Pont. IV, 4, 27: « Cernere jam videor rumpi penetralia turba ». Wd. — *Femoris... Disrupisse Jovem penetralia.* Fabulam de Baccho Jovis femore incluso atque edito, præter Dionysium, multi tetigerunt poetæ, Orpheus, hymn. 47 in Sabazium; Euripides in Bacchis, v. 89 seqq. Ovid. Met. III, 310 seqq. Stat. Thebaid. VII, 166; Nemes. Cyneg. v. 18 seq. Calpurn. X, 23 sq. Claud. Stil. III, 227. Conf. Heynii V. C. not. ad Apollod. p. 559 seq. Nysæ, urbe Arabiæ, Bacchum editum, et a Nysæis Nymphis educatum plerique poetæ tradunt, et cum his Herod. II, 146. Diodor. Sic. III, 65. Dissident historici sui, et Nysam Indiæ nominant, eique vicinum montem *Meron*, cujus nomen ori fabulæ de Jovis femore dede Plin. lib. VI, cap. 21: « Nys bem plerique Indiæ adscr montemque Merum, Libero sacrum: unde origo fabulæ, femore editum ». Adscatur lib. III, cap. 7, 51, qui l montem Jovi sacrum dicit; tius, VIII, 10, 12; Arriani I, 2. Totam fabulam Heinsius Aristarchi Sacri ex ipsis non argumentis probat ab Orie Græciam pervenisse, et ex fe Jovis editum nihil aliud signi quam a Deo satum, Hebra quendi more. Wd. — *Dirr* Ven. et Cusp. *disrupisse* Vad. reliquæ.

1120. *Fulgentem fronte Lyæ undique fulsit.* Ingrata hæc est titio. Scribi facile potuerat *i tem* vel *luxit.* Sed tamen nihi tare audeo, quia Avienus a ta sibi non cavit. Et Bentleius ta Lucano subinde mutando, egit. Schr.

1121. *Nascenti Baccho risit p* Comparandus Virgilii locus, sine dubio respexit Avienus, IV, 60 seq. « Incipe, parve p risu cognoscere matrem... cui risere parentes. Nec Deus l mensa, Dea nec dignata cubili Quippe ut parentes adridere dicuntur, e quibus maximam tiam, et futuræ omen felic capiunt, ita et Dii ridere, vel e despicere, quibus maxime fa

olûm sedes, convexaque pura tetendit
dies: tellus effudit dives odores;
'um subitis tumuit pecus incrementis:

iil. V, 3, 121: « Proti-
› dextrum risere sorores
Plura ejus rei ad Virgi-
:um dixi olim in progr.
edito. Quæ deinceps di-
Iostro de fulgore et sere-
, et de ubertate omnium
cchi natales subsequente,
m eum poetarum morem
quo Jovis fronte exhila-
cælum serenari, et Deo-
æ et voluptatis auctorum,
›mnia circum circa re-
ere, virescere, exuberare
Talis est Bacchus, talis
Bacchi adspectum sic
ı videas apud Virgilium,
390: « Hinc omnis largo
rinea fetu; Complentur
:avæ, saltusque profundi,
ıque Deus circum caput
stum ». De Venere au-
is locus est Lucretii, I,
m respexit, nec male ex-
tricius, auctor Epithala-
et Aell. Plura de Deo-
ntu adspectuque salutari
'in Excursu XXI ad Calp.
36, huj. operis tom. I,
eqq. Ed.) Wd.—Quibus
ıt insignis locus Himerii
ann. 1792 editi, Orat.
ı. 598, ubi plane ad poe-
rem scribit, Baccho ad-
·idere omnem terram, et
nellis et nectaris erum-

Convexaque pura tetendit
Schraderus hanc singu-
locutionem notat; mihi
ilis sensus videtur: convexa pura tenduntur, festa illa die orta, et *festa dies* pro caussa purioris cæli extensi ponitur, licet proprie sit adjunctum ejus. Sic versu 125 dicebat Noster, *qua Notus axem Humidus inclinat*, h. e. axis humidus inclinatur, ubi Notus spirat. Cæterum compares cum hac locutione vs. 359: « blandus prætenditur aer ». W.

1123. *Effundit* habet Cusp. reliqui *effudit*, quod rectius est.

1124. *Villosum subitis tumuit pecus incrementis*. Observa, Avienum etiam in minimis Virgilium imitari. (Quam rem, aut quem locum Virgilii, præter eum, quem ipse superiore nota adduxi, respiciat, equidem non intelligo. W.) Probo lectionem codicis A. in quo *Villorum*. Vellera enim crescebant, non oves. Et sic Dionysius ipse v. 942: Μῆλα δὲ καὶ τῆμος λασίοις ἐβαρύνετο μαλλοῖς· *subitis* illustrabunt Claudian. in Ruf. I, 382: « subitis messor gaudebit aristis »; et Calpurn. IV, 102: « Adspicis, ut teneros subitus vigor excitet agnos? Et nuper tonsis exundent vellera fœtis »? Post hæc verba in Calpurnio, duce cod. Mspto, legendum arbitror: « Hoc ego (nam memini) semel hac in valle notavi ». Schr. Conferri possunt, quæ ipse notavi ad Calpurnii locum, a Schradero citatum. W. —Vid. huj. nost. op. tom. I, p. 460. *Villosum* tamen hoc loco citavit Wernsdorf. Ed. — Tum considera locum Horatii, Carm. III, 16, v. 35: « mihi nec pinguia Gallicis Crescunt vellera pascuis ».

Ver habuere suum nova gramina, flore freq
Pinxit terra sinus, ac Nymphis unda cucurri
Largior: internis etiam procul undique ab ori

1125. *Ver habuere suum nova gramina.* Sic legisse videas Barth. in comm. ad Claud. p. 870, ubi ad probandum lætitiæ datorem Bacchum totum hunc Avieni locum recitat. Schr.—Pithœus ex Veneta habet, eumque sequutus Huds. *nova framina*, vocabulum ignotum, quod explicare nescio. Cuspin. dudum cum Vadiano correxit *nova gramina*, idque in Ambr. invenit probavitque Schrad. Alios legere *flamina* notavit Huds. quod non respuerim. Nam veris tempore novi et mitiores flatus ventorum ingruere dicuntur.—Vid. Pentadii El. II, 2, et adnotata ad h. l. huj. op. tom. II, pag. 320. Ed. — Sed quoniam hic de largis terræ proventibus sermo est, quod etiam sequentia demonstrant, hinc equidem malim Cuspiniani antiquam lectionem *gramina* retinere.

1126. *Flore frequenti Pinxit terra sinus.* Hoc Avieni loco Pricæus illustrat Apuleii verba, Metam. X, p. 232: «quod ver in ipso ortu jam gemmulis floridis cuncta depingeret, et jam purpureo nitore prata vestiret»: additque alium Sidonii, carm. 2: «flore perenni Picta, peregrinos ignorant arva rigores». Sch.

Auctor Pervigilii Veneris, v. 13: «Ipsa gemmis (pro gemmeis) purpurantem pingit annum floribus»; et in epigr. de Laudibus Hortuli, Anth. III, 51, vs. 12: «Pinguntque [illegible] gemmeis honoribus». Eleganter pingere terram flores dicuntur. Valer. Cato, in Diris, vs. 21: «Purpureo campos quæ pingit avena colore». Vomanus, apud Pithœum, lib. IV,
« Ver pingit vario gemm
ta colore ». Ed. — *A*
unda cucurrit Largior. I
vs. 943: αὐτομάτοις δὲ
ὕδασι λίμναι: sic et Cal
hymn. in Del. v. 261: Χρ
χ?ίεσσα πανήμερος ἔῤῥει λ
thius etiam ad Claud. p
Nymphis. Mira vero locu
cucurrit largior Nymphi
pro *lympha* passim pr
Brouckhusio et Heinsio.
hic ad Her. V, 31, ubi n
loci non est oblitus. E
Horat. Carm. III, 13,
sius vult *Nymphæ*, non a
Bentleio. Schr. — *Ac N*
nes exhibent edd. Quod
num est, *Nymphis* tertio
piendum esse arbitror, et
nominantur a Poeta, quo
a Nymphis educatus dici
hic sistuntur ita, ut fing
solent, urnam effunden
nec ratio erit ulla, cur fo
reponendum putemus.

1127. *Internis etiam pr*
que ab oris. Interna ubiqu
opponi *maritimis* solent.
1284: «Ut simul et glau
gat gurgitis æstum, Et
ternæ perreptet jugera t
spicor hinc oppositione
præcedentia v. 1110: « a
bri Tingitur Oceani »; p
tem adfirmare, non t
maritimis, sed et *internis*
mum illatum: *internis*
nime mutandum in *exte*

amica Deo largum congessit amomum.
nplo Liber subnectit nebride pectus,

ι ἀοικήτων ἀπὸ νήσων. Vasæpe Avienus. Sed consicum v. 1321: « Nam prois a finibus aut adamanta t, etc. » dubito, an legensit *extremis*. Schr.—Certe ic pro remotis, secretis, desertis oris, quas nemo cipiendum videtur. Hoc onysii ἀοικήτων νήσων, ubi de insulis proprie dictis s videntur, sed de locis vastitate interjacentium seclusis, qualia Ægyptiis cabantur, de quibus egi X ad Prisc. vs. 170; suanis Herodotus, quem sesius solet, qui libr. III, narrat, incertam famam nodo aut qua in terra cin- ı gignatur, nisi quod quit, id gigni in iis regioni-)ionysius educatus sit, et amomi festucas adferri a quibusdam alitibus ad ito constructos in præruium locis et homini inac-

les amica Deo largum conmum. Phœnicem intellili sacer. Vide Salmasium, n. pag. 283 et 391. Huds. est error Plinii, Hist. Nat. intempestive Herodotum) vellicantis, quasi hic ıum ex avium, privatim , nidis decuti dixerit. Cahunc errorem Salmas. ad } et 391, et *Bouhier*, Diss. XI, qui volunt, a Plinio ı inductum esse Avienum. Avienum culpa libero, ne ipsi viri optimi vix inspexisse Avienum. Itaque singulare est, Plinio quidem hic injuria castigari Herodotum, Salmasio autem et Bouhierio Avienum! Ad ipsa verba quod adtinet, quum Dionysius v. 944 ὄρνιθας memoret, sequutus de more Herodotum l. l. opinor singularem *Ales* ab Avieno poni pro plurali, quemadmodum aliis in locis sæpe factum. Sic v. 975 *celsa rupes*, ubi Dion. v. 805 οὔρεα. Add. Avien. v. 1210, et Dion. 1016; Avien. 620, et Dion. 457; Av. 751, et Dion. 570. Denique vehementer falluntur, qui *Deo* hic explicant *Soli*. Hòc enim foret ineptum, quum de Baccho agatur. Opportune autem succurrit locus simillimus, v. 1003: « ritus Iaccho Luditur »; et v. 1007: « Caurorum quoque flabra Deo famulantia ludunt », i. e. Baccho, de quo antea. Schr. — Fabulam de cinnamomo e Phœnicis nido excusso post Plinium etiam Statius adripuit, qui ad eam adludit, Silv. II, 6, 87: « Phariæque exempta volucri cinnama ». Vid. nost. ed. tom. I, p. 255. Ed.

1129. *Extemplo Liber ..... Os hilarat, totaque celer diffunditur æthra*. Omisit hic Avienus versus aliquot Dionysii inde a vs. 950. Schr. —Bacchus *hilarare os suum blando lumine*, eoque *diffundi totam per æthram* dicitur, quia si lætitiæ dator vino creando est, etiam temperiem aeris cælique puri serenitatem, vino generando necessariam, debet inducere. Hinc, uti pro Sole habetur, ut apud Macrob. Sat. I, 18, ita maxime cæli, sole puro illustrati, symbolum est. Inde solennia Bacchi elogia apud poetas,

Effusasque comas hedera ligat, inde virent
Adtollit thyrsos, et blandi luminis igne:
Os hilarat, totaque celer diffunditur æthra
Sed propter Libanum terram sulcant N
Chablasiique dehinc, Agreni rursus, et inc
Chatramis est tellus: Macæ vicina fluento

quando e. g. apud Senec. Œdip. v. 404, «Lucidum cœli decus» vocatur, et mox v. 408: «Huc adverte favens virgineum caput, Vultu sidereo discute nubila». Adde, quæ Ovidius habet de Baccho, Met. IV, 17: «tibi enim inconsumpta juventus, Tu puer æternus, tu formosissimus alto Conspiceris cœlo». Vid. not. ad. tom. III, p. 291. Ed.

1130. *Effusis comas edera ligat*, sic Ven. *Effusasque comas edera ligat* Cusp. *edera ligat* ed. Vad. *Effusasque comas* Pith. et Huds. *Effusasque comas hedera ligat* Friesem. edidit; quæ lectio minime omnium placere potest. Ego vulgatam lect. *Effusasque* tueor, quam et antiquarum scriptura *Effususque* juvat, et locus Senecæ plane similis firmat, Œdip. vs. 403: «Effusam redimite comam nutante corymbo».

1132. *Hos hilarat* Ven. et Cusp. vitiose. Jam Camers ad Priscianum, vs. 883 correxit *Os hilari*. — Higtius pro *celer* conjecit *calor*, collato v. 949: Μειδιόων, καὶ πολλὸν ἐπ' ἀνδράσιν ὄλβον ἔχευε. Locus est difficilis. Interim conferri potest illustrandi gratia Stat. Theb. lib. VII, 677: «si quando benigno Urbem intrare gradu (tigres Bacchi), domus omnis, et omnia sacris Templa calent, ipsumque fides intrasse Lyæum»: item dicta Barthii ad Claud. p. 870. Schr.

1134. *Chablasiique dehinc*. Editiones et MSS habent *Chaulasiique*

dehinc (sic etiam i
Dionysium. Wb.) Sc
habet *Chablasii*, quem
nysius. Sed millies
B et V, B et V. Sc
que Pith. e Ven. *Ca*
et Vad. — Andreas
Dionys. lect. adfirma
dices habere Χαλβ
Prisciano quoque
retinuit. Ed. — Fr
sonus et Higtius con
Favet his V. cujus
lectio potest recipi. I
XVI, p. 1112, ex I
t. I, p. 338, 16; Ste
tamen faciunt pro
hæc terminatio e
Exemplo sint Atrop
Matieni, Tibareni, S
seni, Setieni, (Or.
rel. *Agræi* autem V
reni, quod nomen vi
Xiphilini Epit. corre
p. 1145. Sed id dud
les. ad Amm. XXV
plaudente Cellario,
quem miror non i
Reimaro. Schr. — Po
Cusp. Vad. Pith.

1135. *Et inde Chat*
Canæ vicina fluento
Ita Salmas. p. 349
«Lybdanus est tellu
fluento, Persidis ac
etc. «Quum in Ora m
mus *canus cespes*, p
legere, et cum *Pe*

idis accedunt: Rutili contermina ponti
næi Sabathæque tenent; super impiger ampla

Dionysius, v. 956: οἷς ἐπι τραμὶς ἐνναίει, κατεναντία ιΐας. Prisc. v. 887: « inde iat Chatramis, atque Macæ ant Persidis æquor. Jam strum, partim cum Sal- l. et Bocharto (cujus sen- infra subjicio) legendum : « et inde Chatramis est acæ vicina fluento Persi- dunt ». Interpretes apud m ita legerant v. 956, οἷς Κατραμὶς, ἡ δὲ Μάκαι κατε- ιρσίδος ἅλμης ἐνναίει, quod suspectum faciunt ναίουσι t 958, quæ ingrata est re- ein non regionis, sed po- ncolere, ἐνναίειν. Simillimus ionysii locus vs. 746: οἷς ιουγδιὰς, ἧς διὰ μέσσον ἑλίσ- ς ῥόος. Porro transponan- o literæ, et e CAMÆ fit Macæ autem nominativum accipio de populis, ut s, non de promontorio, rtus. Ad vicina confer. lo- lis in Phænom. vs. 247: riadnææ sese vicina coro- ricus inclinat ». Dubito n non legendum sit fluenti to. Vulgatæ tamen favet vs. emino vicina profundo »; « Oceani vicina fretis ». Avieni τὸ accedere con- cum accus. illustrat Ou- Obs. Miscell. V, 74. Sic Orb. v. 704: « Indeque yclades accedunt Asiam », : « utque Syenem Cærulus diti loca flumine adulat »; : « Mardus fluit et procul edit Bactros ». S.—Valde venatusque hic versus est.

Venet. et Pith. dederunt *Lybdanus est tellus Camæ vicina fluento.* Cusp. *Cathramis est tellus Camæ vicina fluento.* Vad. *Cathramis est tellus Carre vicina fluento.* Camers ad Prisc. 887 legit: *et inde Chatramis, et tellus Carnæ vicina fluento Persidis,* et *Carnen* vel *Carnam* e Strabonis lib. XVI dicit esse *Minæorum*, qui in parte versus Rubrum mare sunt, civitatem. Bochartus in Phal. lib. II, cap. 20, contendit, pro *Camæ*, voce nihili, legendum esse *Macæ* vel *Maci*, scil. promontorio *Macarum*, quod adpellatur *Maces* Ammiani lib. XXIII, cap. 6, pag. 398, atque ei Priscianus videtur *Macæ* apud Dionysium legisse. Vid. ibi not. nostr. Salmasius ad Solin. p. 350 corrigendum censet *Chatramis est tellus, Canæ vicina, fluento Persidis accedit,* pro vulgato *accedunt, Canam* emporium intelligens, ex adverso Persici æquoris situm in rubro litore. — Phil. Cluverius, Intr. Geogr. lib. V, cap. 24, *Canam* urbem ad mare Rubrum memorat. Ed.

1136. *Accedunt* omnes antiquæ: *accedit* posuit Hudsonus, Salmasii correctioni obsequutus.

1137. *Minæi*. Sic Ven. Pith. In A. *Cenei*. Dionysii editt. Μιναῖοι et sic Prisc. v. 888. Inde Hudson. hoc loco *Minnæi*. Hæreo. Ceterum legantur verba Wesselingii ad Diodor. Sic. tom. I, pag. 209, et videatur Harenberg. in Misc. Lips. nov. V, 445; Strab. XVI, p. 1122; Plin. tom. I, pag. 339 (lib. VI, cap. 28), ubi ait, quosdam existimare, Minæos a rege Cretæ Minoe originem trahere. Schn. — Cluv.

Æquora desulcat glebæ ditis Catabanus.
Plurima præterea gens circumplectitur illic
Oram Arabum, muta sed degunt agmina fama,
Et numerus cunctis inglorius: inde Favoni
Qua plaga fecundis alit almos flatibus agros,

l. c. nominat Minæos et Sabæos, qui soli tus mittunt, et paullo infra urbes ad mare Persicum sitas *Saben* et *Sabatham* memorat. *Sabas* habet Priscianus versu 889. Ed. — *Sabathæque tenent.* Sic scribendum edendumque arbitror, monitus a Salmas. ad Solin. p. 348, b. G. et p. 349, b. C. qui inter alia: *Sabathas* Avienus Sabæos vocat ab urbe eorum *Sabbatha*, ut Sabæi a Saba sunt dicti. Holsten. ad Steph. voc. Σάβαι· « Dionysio in Perieg. v. 959, Σάβαι incolæ ab oppido Σάβα. Avienus vertit *Minæi Sabatæque tenent*, ubi *Sabatæ*, qui et Stephano Σαβαῖται. Nisi malis cum Salmasio legere *Sabathæque*, a recto Σάβαθα, vel Σάββαθα Ptolemæi, Arriani et aliorum ». Vid. et Michaelis in Sp. Geogr. Ant. p. 191. Schr. — *Minei Sabeque* Cusp. et Vad. — *Superi, impiger* habent veteres Ven. Cusp. Vad. Pith.

1138. *Super impiger ampla Æquora desulcat glebæ ditis Cletabenus.* Salmas. ad Solin. pag. 353, b. D. « Dionysius vicinos facit Sabæis in his versibus (958), qui sic legendi: Αὐτὰρ Ἐρυθραίας πλευρὸν ναίουσι θαλάσσης Μιναῖοί τε Σάβαι τε καὶ ἀγχίγυοι Καταβηνοί. Perperam Κλεταβηνοὶ legitur in editis. Scriptum erat ΚΛΤΑΒΗΝΟΙ. Nam Λ et Α sæpe invicem permutantur. Unde postea adjecto Ε fecerunt Κλεταβηνοί. Nihil verius. » Hæc Salmas. Sic etiam in Dionysio et utroque ejus interprete legit Bochartus, Phal. lib. II, cap. 26, qui tamen notandus, quod vitiose citat *dissulcat*. In Ven. pro *ditis* est *dives*... *glebæ dives Catabenus*. Sed quum præcedat *impiger*, ne duo epitheta concurrant, præfero *ditis*. Denique vero monendum duco, v. 1138 legendum esse *Catabanus*. Sic enim V. (Etiam apud Prisc. 889. V. habet *Cletabeni*). Sic Plin. VI, 28, lib. XXXII, p. 3[illegible]; Solin. cap. 33, pag. 45. D. C[illegible] pag. 598; Act. Lips. 1773, p. [illegible] Forte hoc nomen græcum [illegible] apud Strab. p. 1113. A. Schr. [illegible] Veneta corrupte *glebæ diti*[illegible] *avenus*. Unde sequentes Cusp. Vad. Pith. feliciter eruerunt *glebæ ditis Cletabenus*.

1139. *Plurima præterea*, etc. Avienus hic forte nimis liberaliter nonnulla de suo addidit, quæ tamen vi oppositionis potuerunt elici. *Circumamplectitur* citat Heins. ad Virg. Æn. V, 312. Vid. vs. 95. Schr. — Sic infra v. 1203: « Ipsa dehinc tellus quæ circumplectitur urbem ».

1140. *Muta sed degunt agmina fama.* Similes locutiones habes vs. 804 et 1389 seq. W.

1142. *Favoni Qua plaga fecundis*, etc. Hæc pugnant sequentibus, vs. 1144 « duris cautibus », item « non ollis pabula tellus parit », item « glebas abrodunt jejunas ». Dionysius et Priscianus tantum scribunt *ad Zephyrum*: hoc sufficiebat. Avienus, dum paraphrasten

montivagos tellus extendit Erembos,
ı duris agitant in cautibus omnem,

oqui videtur. (Tale um jam notavi ad vs. ıt pluribus locis no- :terum singularis est ıga Favoni alit agros arari potest locus Se-)Et. 622, tentatus ab ec tamen omnis plaga fficit Istri... nec quæ lita tellus, etc.» SCHR. *alit almos fluctibus* . Pith. *almis fluctibus* l in notis Hudsonus: *flatibus*. Burm. sec. ıœn. v. 39: « *Fecundis* erebat Heinsius. Sed ut reponebat Hudso- · a vetusto cod. Me- probatum fuit Patruo 'lacc. VI, 340 ». Atqui)vid. VII, 532 legit et in Add. ad Claud. : Higtius, et Withof. cipi forte posset codi- :toritate, et virorum ı. Verius tamen forte: *almos flatibus agros*. nihi hæc lectio, præ- a Schrad. adductas, tionis scriptura, quæ ;ervavit, non parum detur. Hanc quoque e præferre dicit Was- *Almus ager* frequens. rg. II, 330: « Parturit *Fecunda* tamen *aura* :itur. Ita Prisc. 978: tellus fecundis pasci- ım ventis semper flo- secundis ». Catullus: flores tepidi fecunda)nysius ipse adposite δ' αὖ λιαροῖο γεγηθότες

ἐξ ἀνέμοιο Καρποὶ τελεθάουσιν. SCHR. — *Qua plaga fecundos alit almos fluctibus agros*: sic Ven. Melius Cusp. et Vadian. *alit almis flatibus agros*.

1143. *Barbara montivagos tellus extendit Erembos*. Stephanus: Βάρβαρος εἴρηται παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐθνικῶς, ἀφ' οὗ Βαρβαρία. Ἔστι δὲ χώρα παρὰ τὸν Ἀράβιον κόλπον. Sinum Arabicum adcolebant Troglodytæ, Avalitæ, et Mossyli, post quos versus meridiem Barbari Æthiopes, a quibus *Barbaria* dicta. Marcianus de sinu Arabico: Παροικοῦσι δὲ τούτῳ οἵ τε καλούμενοι Τρωγλοδύται, καὶ οἱ Αὐαλῖται, καὶ προσέτι γε οἱ Μούσσυλοι τὰ ἔθνη. Hæc omnia Τρωγλοδυτικῆς nomine comprehendi solita, auctor est Ptolemæus, cui contermina Barbaria. Quin et Τρωγλοδυτικὴν ipsam Veteres plerumque *Barbariam* indigitarunt propter vicinitatem. SALMAS. ad Solin. p. 561, b. E. Erunt forte, qui velint eruditissimum Poetam eo respexisse (sc. ut proprie *Barbariam* intellexerit, i. e. τὴν Τρωγλοδυτικήν). Sed quum sæpius vulgari sensu ponat, ut vs. 860, nec hic ab eo recesserim. Ad phrasim: « extendit Erembos », confer loca similia, vs. 493 + « tum multa tenduntur parte Latini »; et v. 526: « Et super arenti tenduntur Iapyges agro». *Erembos* tueor versu 271, tum quoque auctoritate Homeri et Geographorum, tamquam Steph. Byz. SCHR.—*Erembas* omnes editiones.

1044. *In cautibus omnes*: sic quidem omnes edd. sed Schrad. in A. invenit *omnem*, idque ipsum se conjecisse adfirmat.

Intectique artus erepunt ardua semper
Culmina saxorum: non ollis pabula in usum
Terra parit; glebas abrodunt more ferarum
Jejunas herbæ, nec amicas frugibus ullis.

1145. *Erepunt ardua semper Culmina saxorum.* Sic ed. Venet. Pith. Trogn. Idem citat et similibus illustrat Heins. Adv. p. 372. *Erumpunt* Pith. Lugdun. et Genev. vitiose, recepit tamen Madrit. Oudendorp. ad Suetonium, Tiber. cap. 60, p. 441: « Avienus 1144 *erepunt*, ubi male in edd. nonnullis *erumpunt* ». Hudsonus in Addend. An *irrepunt?* Forte non male. Sic ter Apul. lib. III, p. 94 ed. Delph. VIII, p. 243: « irrepit cubiculum »; IX, p. 271: « latenter irrepit ejus hospitium temerarius adulter ». Noster, Or. Mar. v. 530: « Dehiscit illic maximo portus sinu, Cavumque late cespitem inrepit salum »: nisi illic legendum *irrumpit salum*. *Erepunt* autem forte ferri nequit. Nam τὸ *erepere* (Gronov. ad Senec. Phœn. 112) semper altius quid respicit. At Troglodytæ specus *subibant*, unde et ipsis nomen. Prisc. 892: « degit Erembum Speluncis genus infelix ». Vid. Strabo, XVII, p. 1184, C. Plin. V, 8; Hard. p. 341, n. 41; Virg. Georg. III, 376; Perizon. Or. B. p. 46. Schr. — *Erepunt ardua* Cusp. Hudson. *Irrepunt* Vad. Qui *irrepunt* legendum censuerunt, permoti sunt eo, quod verbum *erepere*, escensionem fere significans, minus convenire speluncis Ereniborum suffossis videbatur. Sed addit tamen Avienus *ardua culmina saxorum*. Erembosque ipsos vocat *montivagos* vs. 1143, adeoque recte usurpavit *erepere*, etsi hac dictione prodit, se curam non habuisse moris Troglodytarum recte exprimendi. Confer interim v. 283 et 458.

1146. *Culmina saxosum* habet Cusp. quod Camers ad Prisc. 911 mutavit in *saxorum*, ut reliqui.

1147. *Glebas abrodunt more ferarum Jejunas herbæ.* Citat hæc Heins. ad Ovid. Met. XV, 92. Nihil autem tale Dionysius. Pro *abrodunt* in A est *adrodunt*. Vid. Burm. Anth. Lat. tom. II, pag. 534, ubi *adrodunt* citat e correctione Heinsii, qui ad Ovid. Metam. XIII, 690, id ipsum *adrodunt* proferens, addit: « ita scriptus liber, non *obrodunt*: sic et apud Lucanum corrigatur ». Sed editi *abrodunt*, non *obrodunt*. (Forte vitium est typographicum. Wh.) Ad verba *more ferarum* similia loca suppeditat Pric. ad Apul. Metam. p. 721, ut Cic. I de Invent. « Quum in agris homines passim bestiarum more vagabantur, et sibi ritu ferino vitam propagabant ». Curtius, lib. III: « Delituisse inter angustias et saltus, ritu ignobilium ferarum ». *Vitam degere more feræ* Virgilianum est, Æn. IV, 551. *Jejunas herbæ*, h. e. expertes, *vacuas*, vel parum expletas. Sic Cic. in Orat. n. 106: « Jejunas igitur hujus multiplicis orationis aures civitatis accepimus ». Schr.

1148. Pro *amicas* non nemo *amictas* voluit, ut Ovid. Fast. IV, vs. 707, « vestitos messibus agros » dixit. Sed ipse Noster supra vs. 1095: « Fertilis hic cespes protenditur, arvaque amica Sunt pecori ».

inc ultra Libani rursum fastigia celsi,
Hyperionio qua se sustollit ab ortu,
rius Syriæ limes jacet usque Sinopen
gitis adtiguam; mediis hic impigra in arvis
padocum gens est: propter freta turgida rursus
rii juxta sunt ostia Thermodontis,
estina citis evolvitur unda fluentis.

Lux Hyperionio qua se sus-rtu. Hoc loco Burm. V. C. conjecturam, vel potius onem indubitatam, ut vo-hol. Lat. t. II, pag. 298, Sol et Hyperboreo fulget s in ortu», legit «Sol aio fulget maturus in or-inam non addidisset: si *atutinus* retineri placeat, i posset: «Sol matutino yperion in ortu!» Nam *lyperion* simul positi ferri nec Hyperion (Ὑπερίων) evi. SCHR. — Sed *Sol Hy-* vocatur Nostro vs. 1309, enom. v. 396: «Hic Hype-grat via solis». W.

Propter freta turgida. Hic git Bentleium ad Horat. 3, 19. SCHR.

Assyrii juxta sunt ostia ontis. An Avienus sequitur m v. 975, 1178? quem ta-are dicit Cellar. Geogr. 653. Sed eumdem errorem placet) erravit Apollon. I, 948-965; Orpheus in orrectus a Wesselingio; cc. V, 110. Quid? quod Sic. II, 43, p. 155 tra-lhas coloniam ex Assyriis ie. Vid. ibi Wessel. SCHR. *ontis* Venet. Cusp. Pith. *ntis* Huds. quod rectum vs. 856, 950.

1155. *Et festina citis evolvitur unda fluentis.* Cumulat epitheta. Similis locus Phænom. v. 49: «quo velut amnis, Quem festina citis urget Natura fluentis Lapsu continuo, etc.» *Evolvi* dicuntur flumina, quum in mare exeunt. Sic Or. mar. vs. 679: «nostrum in mare, Et Occidentem contuens, evolvitur». Vid. Voss. ad Mel. pag. 665, ed. Gron. Videntur autem hæc de Thermodonte dici. Et sane *celer* vocatur Ovid. Met. II, 249. Val. Flac. V, 122: «Sævaque Thermodon medio sale murmura volvens». Latius de hoc flumine Dionys. v. 774. Hic per occasionem tantum memoratur Thermodon; adeoque adsumentum aut ineptum est, aut versus alio pertinet: neque quidquam tale Dionysius, aut Priscianus. Immo Dionysius θοὴν habet de Euphrate, v. 981. Omnia ergo favent transpositioni, ut versus collocetur post 1163: «Inde Teredoniæ propter juga maxima rupis, Persidis in pontum sparso cadit effluus amni, Et festina citis evolvitur unda fluentis». Plane convenit descriptio Herodoti, I, 180: Τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, τῷ οὔνομά ἐστιν Εὐφράτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. Propiora quidem sic redduntur *Et festina citis evolvitur unda fluentis.*

Nec procul, adtollit qua se facis ardor Eoæ,
Plurimus Euphratæ manat liquor: iste feroci

et *citus æquora Tigris;* id unum tamen forte non retinebit Criticos, qui cogitent, toties id ab Avieno negligi. Schr.

1156. Ad verba *facis ardor Eoæ* conf. vs. 54, 768.

1157. *Plurimus Eufratæ* Ven. Pith. *Euphratæ* Cusp. *Euphratis* corrigit Camers ad Prisc. 911, quem sequitur Vad. sed *Euphratæ* recepit Huds. et tuetur Schrad. — *Euphratæ*, ut *Orestæ*, *Pyladæ*, *Philoctetæ*, *Thyestæ*, *Alcibiadæ*, *Gygæ*. Salmas. ad Solin. p. 295, a. G. Heins. ad Ovid. Her. VIII, 9. *Manat liquor:* sic ap. Prop. I, 6, 32: «Lydia Pactoli tingit arata liquor». Schr. — *Euphrates*, qui nunc *Frat* dicitur accolis, in Majori Armenia exorsus, initio *Pyxirates* nominatur: ubi Taurum occurrentem irrumpit, *Omira*, et mox ubi perfregit, *Euphrates*. Inde læva Mesopotamiam, dextera Syriam, Arabiam, Babyloniamque radens, in plures alveos dispergitur; quorum uno Seleuciam et Tigrim petit; altero, qui Regius dicitur, Babylonem permeans, in paludes Chaldaicas distrahitur; transvectusque, quondam suo ore in mare evolvebatur: postea vero ab accolis agros rigantibus præclusus, non nisi per Tigrim delatus. Increscit Nili modo, statis diebus, ac Mesopotamiam inundat. Tigris vero, de quo infra, in majori quoque Armenia oritur; qua tardior fluit *Diglito*, unde concitatur a celeritate *Tigris* (ita adpellant Medi sagittam) incipit vocari. Citra Seleuciam divisus in duos alveos insulam efficit haud modicam, quam v. 1182, Noster *Interamnem* vocat. Ubi remeavere aquæ, Pasitigris adpellatur, moxque in lacus Chaldaicos cum Euphrate se fundit; inde vasto alveo profusus infertur mari Persico. Ed. — *Feroci fusus ab Armenio* Cusp. *feroci Armenia* Cam. l. c. Vad. Pith. Huds. Sed hic in Add. ait: Potius *feraci:* quam conjecturam etiam habuit Withof. — *Iste feroci Fusus ab Armenia.* Alii præferunt *feraci*. Et sic Sannaz. de part. Virg. II, 126: «regna illa feracis Armeniæ». Sane Dionysius, vs. 1001: λιπαρὴν χθόνα ναιετάουσιν Ἀνέρες Ἀρμένιοι. Claud. Epigr. 20, 5, de Equo: «Sive illum Armeniis aluerunt gramina campis». Intercedit vir doctus (Oudendorpium puto) qui in Obs. Misc. I, p. 376: «Oddius corrigit *feraci;* sed vix crediderim auctorem aperte voluisse contradicere Dionysio: Ἄρεος εὖ δεδαῶτες. Statius, Silv. I, 4, 79: «arcuque horrenda fugaci Armenia»; et V, 2, 40: «Quæ suspecta fides, aut quæ fuga vera ferocis Armenii». Addit Burmann. «Neque ego credo *feracem* Armeniam recte dici, quæ magnam partem horrida, montana, et frigore et nive infesta est, ut ipse Xenoph. lib. IV Ἀναβ. p. 327 et 329.» Ego, si legeretur *feraci*, forte non mutarem; nunc alia res est. Nota tamen, Euphraten fluere ab Armenia majore, quæ frigida, nec ferax. Minor contra mitior, malis gignendis apta. Michael. Sp. G. pag. 78. Igitur *feroci* forte præstat. Frigidissimam esse testantur etiam Wessel. ad Anton. Itin. pag. 216. Tournefort. Itinerar. III, pag. 106, 107, 117. Schr. — Vide, an *feroci* potius conjungendum sit cum *antro*, ut ferox antrum fluvii sit,

s ab Armenia vastum caput exserit antro,
e Notum primæ protenditur agmine molis;
atutinos iterum conversus in axes,
lit inserto mediam Babylona fluento.
Teredoniæ juga propter maxima rupis
dis in pontum sparso cadit effluus amni.

iciter et vehementer undit, quemadmodum ipsi aut *truces* dicuntur. Vide vs. 343. W.

eroci Fusus ab Armenia put exserit antro. Consictionem variantem codi. in quo « iste feroces b Armenio vastum caput tro », subnata mihi hæc i est: « iste ferocis Rupis iæ vastum caput exserit quod responderet Dionyιος Ἀρμενίοιο. Huic tamen s non multum ipse triulgatum defendi potest tum loco Or. mar. 284: s amnis, ex Ligustico aperta fusus »; nec non Effusus ille, et ore semet antis antri, vi truci sul- Compara porro Descr. 3, 876; Lucan. V, 598. *Caput exserit antro:* sic oster de fluminibus, ut 76, 1290.

nque Notum primæ, etc. tiam in his nonnulla imidoti, lib. I, cap. 180: ον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, quem locum legenda sunt esselingii de cursu Eu- Salmas. ad Sol. p. 443, « Dionysius Periegetes, temporibus vixit, recen-, quam veterem de Eursu opinionem sequitur: um oriri dicat ad Orientem Cappadociæ, adversum Meridiem semper currere, donec ad Orientem se convertat, ubi Babylonem adire properat ». Tournefortius nihil novi videtur adferre. Quod in Dionysio legitur πρῶτον, Avieni *primæ* exprimit. Schr. — Sed mihi dubium non videtur, quin sit legendum: « Inque Notum primo protenditur agmine molis; At matutinos, etc. Wb. — *At* probat Wernsd. quum vulgatæ habeant *Et matutinos.*

1160. *Matutinos iterum conversus in axes.* Pariter supra vs. 438, de Istro: « in Eoos autem convertitur axes ».

1162. Quæ hic *rupes* vocatur Teredon, aliis nominatur πόλις, ut Strab. ex Eratosth. ut videtur, pag. 143. A. *urbs* Amm. Marc. p. 286; *vicus* Plin. I, pag. 336, lib. XXIII Hard. Schr. — *Juga præter maxima* omnes habent edd. sed *propter maxima* ex auctoritate Dionysii legendum esse Schraderus contendit in præf. ad Emend. p. 57, et Obs. p. 49.

1163. *Cadit effluus amnis.* Verum est *amni*, quod exhibet Ambr. Imitatur Virgilium, qui in fine versus *amni*. Et sic Horat. Sat. I, 10, 62: « Quale fuit Cassi rapido ferventius amni Ingenium ». Conf. Bentl. ad Horat. Sat. I, 5, 72; Drak. ad Liv. IV, 244, 616, et de aliis pag. 284. Schr. — Huc usque processerunt Viri doctiss. Jo. Schraderi curæ in Avieni Descript. Orb.

Hunc super, in septem quantum via carpitur
Cespitis extenti spatiis, citus æquora Tigris
Prona rotans, et saxa jugis avulsa supernis,
Et totas late celeri trahit agmine silvas.
Quin et vasta palus medio distenditur agro;
Maximus hanc fluctu Tigris secat: intrat aperti

terræ. Ad reliqua habeo tantum ejus conjecturas aliquot subitarias, brevissime notatas in schedula, tum paucas alias Abr. Ortelii, Andr. Schotti et P. Scriverii; collationi veteris Mspti Avieni adscriptas, quas in schedis Schraderianis repertas benigne mecum communicavit V. C. Ev. Wassenberghius. Igitur sequentibus adnotationibus nostris multum decedet ubertatis, quæ prioribus aderat. Enimvero properandum est, et reliqua breviore gyro peragenda. W. — *Gadit effusus amnis* Ven. Cusp. Pith. *amni* vult Camers ad Prisc. 911: idemque exhibet Ambr. atque edidit Vad. *amne* scribit Huds.

1164. *Nunc super* Ven. et Cusp. vitiose. *Hunc super* correxit Camers ad Prisc. 911, quem sequitur Vad. Pith. et reliqui: *super* notat *ad Orientem*: ut congruat Dionysio, qui vs. 983: Τόνδε μέτ' εἰς αὐγάς, et Prisc. vs. 911: « Hujus ad Auroram ». — *In septem quantum via carpitur ortus Cespitis extenti spatiis*, h. e. quantum spatii terrestri itinere, vel pedibus, absolvi potest in septimum usque diem. Conf. Prisc. vs. 911. Phrasis *via carpitur* pro simplici verbo *itur* vel *pergitur* accipienda est. W.

1165. *Cespitis extenti spatiis* omnes vetustæ. Solus Camers legit *spatii*, quod, genitivis adeo cumulatis, sensum impeditiorem reddit, etiamsi *spatii* trahatur ad *quantum*.

1166. *Avulsa supernis* habent edd. *superbis* e codice [illegible] fendit Heins. Adv. II, 2, p. [illegible] confert Or. mar. vs. [illegible] « [illegible] superbas erigit cautes jugum [illegible] vs. 494: « Juxta superbum [illegible] Acer caput exserit ». Sed [illegible] ratio his locis est. Igitur [illegible] probo, quod Heinsius [illegible] Metamorph. lib. VIII, 583. « jugis avulsa supernis ». Ad [illegible] conf. v. 434.

1167. *Celeri trahit agmine*. Hæc descripta rapiditas [illegible] additamentum est Avieni, q[illegible] se talibus descriptionibus [illegible] solet, et fortasse respexit [illegible] nam, Met. VIII, 550 seqq. [illegible] Tigris audit Horatio, Car[illegible] 14, 46, et Lucano, III, [illegible] Dionysio, vs. 983, ποταμῶν ἁπάντων. Solinus, cap. 37: « [illegible] pigre fluit, non cum suo n[illegible] at quum fines Medorum in[illegible] est, Tigris statim dicitur; it[illegible] nominant Medi sagittam ». Strab. XVI, p. 1082. W.

1168. *Quin et vasta palus*. primo quidem Arethusam transvectus, occurrente Taur[illegible] te specu mergitur, et rursus [illegible] pit. Lacum deinde Thospitis [illegible] it, et in cuniculos mersus p[illegible] millia pass. redditur. Ed.

1169. Pithœus cum Ven. e[illegible] versum mancum exhibent: [illegible] *mus hanc fluctu Tigris intrat*, *Terga lacus*. Camers ad Pri[illegible]

rga lacus, stupet unda silens, tacitæque recumbunt
ıuora Thospitis; solidarum denique more 1171

Maximus hanc amnis fluctu intrat aperti. Vadianus sic: *us hanc fluctu Tigris secat: ıperti Terga lacus:* quocum convenit Cœlius in adnott. nys. Heinsius ad Ovid. Met. 903 rescribit *Tigris insecat,* uit se ex vetusto codice revo- Sed mihi non videtur Avie- ni paullo ante *Tigris* prima posuerat, hic primam corri- Itaque si Heinsius *insecat* codice vidit, potius lectio *secat,* quam Vad. et Cœlius unt, eo confirmari videtur. nus ait, se vocem *mox,* quæ is deerat, ex conjectura in- e, ediditque *Maximus hanc Tigris mox intrat:* Withofius t *Tigris celer intrat.* Sed e lectio propterea non admit- videtur, quod in ea verbum eparatur a sequentibus, quo- nsus, hoc retracto, non con- uid enim? *Unda silens stupet perti lacus* qui dici potest? et ussa stupescentis undæ esse quod habeat *terga lacus* ualia sunt omnium lacuum? imirum hoc stupet unda, Tigris aperti terga lacus in- quemadmodum supra Noster dixit mare Argo navem in- n stupuisse: *Huc mirante sa-*. Igitur tuenda lectio et dis- est, quam Vadianus, Cœlius nsius statuerunt, et nos in xpressimus.

. *Tacitæque recumbunt* Pith. *taciteque* Cusp. Vad. *tacitæ- idunt* vult Heins. ad Ovidii III, v. 903, qui librum anti- *recedunt* exhibere ait, nec tamen vulgatum *recumbunt* respuit; quod et Withoflo magis placet.

1171. *Æquora Thospitis.* Hunc lacum Arethusam vocat Plinius. Influit, inquit, Arethusam omnia illata pondera sustinentem. Strabo *Thopitin* et *Arsanam*. Sed alius est Plinio *Thospitis*. Ptolemæus in Armenia majore tria ponit stagna, Lycintin, Arsissam et Thospitin ab urbe Thospia. Sed quum in excuso legeretur *Thosippes*, atque hæc vox ad Thospitin magis accederet, *Thospitin* adposuimus. Dionysio *Thomitis* dicitur, nisi vitium in exemplari est. ORTEL. in collat. MS. Duos lacus pertransit Tigris: alterum in Armenia majore haud longe a fontibus suis, quem *Arethusam* vocari Plinius ait: alterum ab exitu Tauri, qui *Thespites* adpellatur. Antiqui geographi, qui in exitu Tauri fontes ejus ponunt, unius tantum lacus meminere, per quem transeat Tigris, atque hic est *Thospites*. In antiquis Plinii codicibus vocatur *Tepitis*. Strabo cum Dionysio vocat Θωῖτιν λίμνην. Avienus, qui Dionysium latina paraphrasi reddidit, *Thospitin* tamen vocat, non Thonitim: « tacitæque recumbunt Litora Thospitis ». Ita enim scribendum. Salmas. ad Sol. p. 488. W. — Idem tamen p. 490 citat « Æquora Thospitis », et hoc sequitur Wernsd. cum Huds. Cæterum cum Wernsd. sententia bene consentiunt quæ notavi supra vs. 1168. ED. — *Æquora Thosippes* Pith. ex Ven. *Æquora Thomites* Cusp. *Thonites* Vad. et Cœlius, quod Dionysio quidem et Prisciano accommodatum est, nec tamen pro ge-

Riparum stagni facies incisa quiescit,
Invectumque sibi cohibens altrinsecus amnem
Stat disclusa palus. Sic Elidis incola pontum
Dissicit Alpheus: pelago sic inserit undas
Illæsum optatæ flumen ducens Arethusæ.

nitivo positum sic recte se habere videtur.

1172. *Solidarum denique more Riparum stagni facies incisa quiescit.* Paribus verbis scissum mare Rubrum, Hebræis transeuntibus, describit Prudentius, Cathem. V, 65: « Præbent rupta locum stagna viantibus, Riparum in faciem pervia: sistitur Circumstans vitreis unda liquoribus, Dum plebs sub bifido permeat æquore ». W. — *Facies incisa* * *quiescit* Ven. et Pith. *in scissa quiescit* corrigendi consilio scripsisse videtur Cuspin. sed melius Vad. *incisa*, h. e. *divisa*, sicut et codex Msptus bibliothecæ Ambr. habuit, et Cælius olim legit, et Hudsonus edidit, et Withofius conjecit. Sic Noster supra v. 336: « Hic qua secretis incidit flexibus agros »; et v. 964: « cyanei qui dissicit æquora Ponti ». Heinsius quidem ad Ovid. XIII, 903, quia cod. Ambr. *incisa* habet, inde corrigit *facies inclusa quiescit*, sed nec omnino damnat *incisa*. Denique cod. Ortel. *intacta quiescit*, quod vix aptum videri potest.

1173. *Altrinsecus omnes* Pith. Et vulgo *amnes*, inquit Hudsonus, quæ lectio si vera esset, tum legendum *invectosque*. Sed dudum Cusp. et Vad. scripserunt *amnem*.

1174. *Incola Elidis* Alpheus fere hoc versu in eum modum dicitur, quo Tibris *cultor Latii* apud Grat. Cyneg. v. 38. W.

1175. *Dissicit Alpheus.* De Alpheo Elidis fluvio, quem supra vs. 570 *sacrum* vocabat Noster, et quem ferebant transire per mare, et in Sicilia fonti Arethusæ misceri, [illegible] cum insignem Senecæ [illegible] ad fragmentum Lucilii Jun. [illegible] op. nost. t. III, part. I, p. 206. [illegible] Et ab aliis Alpheus cum fluvii similis naturæ, sigillatim Tigri, confertur, ut a Plin. lib. II, cap. [illegible] Conf. Virg. Æn. III, 694: « Alpheum fama est, etc. » W. — *Disjicit* habent edd. Pithœi secunda Lugd. et Madrit. quod est ex intempestiva correctione priscæ scripturæ. Nam *Dissicit* præferunt C[illegible] Vad. prior Pith. ed. Paris. quem sequitur Hudsonus. Id. verbum [illegible] pluribus Avieno vindicavimus ad vs. 925 et 964.

1176. *Illæsum flumen*, h. e. salsi maris unda non temeratum, *optatæ ducens Arethusæ*, h. e. adducens vel trahens quasi amantem in optatæ amplexum Arethusæ. Nempe amores Alphei et Arethusæ fingebant. Quomodo Ovid. Am. III, 6, 29: « Quid? non Alpheon diversis currere terris Virginis Arcadiæ certus adegit amor? » Illustret amplius Statius, Silv. I, 2, 203: « Tumidis sic transfuga Pisæ Amnis in externos longe flammatus amores, Flumina demerso trahit intemerata canali, etc. » Et Amm. Marcellinus, lib. XV, cap. 4, p. 81: « Alpheus oriens in Arcadia, cupidine fontis Arethusæ captus, scindens Ionium mare, ut fabulæ ferunt, ad usque

per et stagnum vehitur celer amnis apertum,
elapsus item vim proni gurgitis urget.
alium tantus rapit impetus; haud ita quisquam
nescit fluctus, neque tantos ulla fragores
a ciet. Medio quæ tellus funditur agro,
Interamnis nomen tenet; ut situs illam
iine præcinctam gemino per aperta locavit.

nfinia progreditur ». Mar- ɔi Alpheum comparat cum ıcum Brigantinum per- W.

Ergo per et stagno vehitur 's aperto: sic Ven. et Cusp. Ortel. sed *stagnum aper-* git Camers ad Prisc. 911 lemque dederunt Vadian. eliqui.

Non alium tantus rapit im- ilia de mari Ægæo Noster ı91. W.

Neque tentos ulla fragores edit. Pith. prior: *tantos* amers ad Prisc., 916: et et edit. Pith. Lugd. cum

Unda ciet medio quæ tellus agro. Sic absque distin- ribunt Cusp. et Pith. sed ı distinxit *Unda ciet. Medio*

Hos inter amnis nomen te- suus illam: sic Ven. et qua rba conspirat Cusp. *Hæc tes* cod. Ort. Mutavit Ca- Prisc. 916, et Vadian. *Hos er nomen tenet, ut situs illam.* ıd Sol. pag. 492 parum a discedit, legens *Hos amnes ten tenet; at situs illam:* ıtionem, quod vulgatam *amnis* versus respuat. Edi- ɔnem Salmasii Hudsonus, plicat: «Tellus, quæ medio agro hos inter amnes funditur, inde nomen tenet ». Withofius si- militer conjecit, vel *Hos inter latices nomen tenet, ut situs illam.* At male docti viri hoc loco antiquam scri- pturam deserunt, neque vident, Avienum vitii admittendi veniam sibi sumere maluisse, quam nomen, quod Mesopotamiam exprimeret, corrumpere. Et Schraderus in sch. probavit *Hoc Inter amnis nomen te- net.* Major variatio est in sequenti- bus: *aut suus illam* Ven. et Pith. *aut sinus illam* Cusp. *ut situs illam* Camers et Vad. *at suus illam* Madr. *at situs illam* Salmas. Notabilis præ- terea est lectio cod. Ortel. *nam Deus illam*, cui Ortelius ipse adscripsit *recte:* neque tamen eam versus ad- mittit. Ingeniosa etiam Schraderi, qui in schedis notavit: *hoc Syrus illam Flumine præcinctam gemino per aperta vocavit;* confertque ver- sum 245: « Scytha late barbarus oras Incolit, et matrem Ponti co- gnominat illam ». Sed hujus conje- cturæ neque in scriptura antiqua, neque in Dionysio magnum præsi- dium, atque etiam hoc impeditur, quod verba *per aperta* ei non bene conveniunt. Consideratis omnibus planissima mihi lectio videtur, quam antiquæ Venetæ et priorum correctorum scriptura offert: « Hoc Interamnis nomen tenet, ut situs illam, etc. »

Dives humo tellus, dives jacet arbore cespe
Istius in Borean quidquid protenditur agri,
Armenii et vita duri sulcant Matieni.
Qua sunt flabra Noti, Babylon subducitu
Procera in nubes: hanc prima Semiramis u

Noster etiam v. 1269: « Maeoniam bello trivere cruento ». Oudend. l. l. — Hudsoni quoque conjecturam reprehendit Schrad. in praefat. ad Emend. p. 31, et Observ. lib. I, p. 38. Ed. — Sed falsus est Oudend. et emendationem ejus ipsa constructio et consequutio periodi repudiat. Pith. hunc vs. cum lacuna et vitio edidit *Sf* ierit hos saltus: nihil indigna subtrahit ora*, qui nescio quem codicem ante oculos habuerit: nam prima Veneta hic manifeste et vere exhibet *Spreverit hos saltus, nihil indiga subtrahit ora*, quod Schrad. pro correctione ponit, praefat. Emend. pag. 31, et Observ. I, p. 38, et sic Higtium etiam conjecisse memorat, nec tamen, quod miror, Venetae auctoritatem adlegat. Probat vero ejus veritatem ex ipsis verbis Dionysii, vs. 994: Οὐ μέν τοι κείνης γε νομοὺς ὠνόσσατο βούτης, κ. τ. λ. Sic cod. Ortel. habet, sic etiam Cuspin. et Vad. scribunt. Et ignorari tamen haec antiqua lectio a recentibus interpretibus adeo potuit, ut corruptam Pithoeanae aliter atque aliter sanare studerent. Fere commodius quam alii emendabat Withofius *Praeterit*. Cohaeret enim, inquit, praecedentibus: Non hos saltus quisquam praeterit, seu sit pastor, seu agricola. — *N. i. s. ora. Indiga* sterilis et egens, sicut *prodiga* fertilis. Supra vs. 360: « Prodigus herbarum cespes jacet ». Subtrahit, pro quo alii *negat*. Virg. Æn. III, 142: « Arebant herbae, et v
agra negabat ». De Æg
VIII, 446: « Terra s
bonis, nihil indiga un

1194. *Dives humo tel*
haec expressa ex isto V
II, 460: « Fundit hu
victum justissima tellu
monet Heynius V. C.
Avieni loco adducto,
ctum significatum habe
esse ac *ex solo*, *e cultu*
cie; nec *humum* ex se
prietate umquam pro te
poni, sed sive ad frugu
ut hic, sive ad humatio
rum fere referri solere.
humus h. l. est solum
frugiferum, quemadm
in vs. 72 accipiebat Ba
perperam. Ad *dives j*
conf. v. 360. Summam
terrae Interamnae laudat
c. 1, 12: « Inter Tigrim
tem jacentia uberi et p
sunt, ut a pastu repelli
cantur, ne satietas perin
fertilitatis est humor, qu
que amne manat, toto
propter venas aquarum r
Inprimis conferendus S
XVI, p. 1077 seq. W.

1198 *Hanc prisca Se*
bem. Murorum Babyloni
mide structorum firmita
gnitudinem passim ali
poetae, ut Propert. III,
Ovid. Met. IV, 58; M
ep. 76. Ex historicis vid

.uris, quos non absumere flammæ,
penetrare queat: stat maxima Beli
ue argento, domus Indo dente nitescit,
:ta operit, sola late contegit aurum.
c tellus, quæ circumplectitur urbem,
ırum fluctu vernat palmarum,

Strab. XVI, sub d. Sic. II, 7; Curt. n. I, 2, 7. Hygin.

re flammæ omnes ımen monet, *flam*-ꝛum, quod falsum :ditiones probant, ıevensi sic exstat, ıus est.

's penetrare queat: Schraderus in sch. :it *terebrare*, quod ı est, ad vim arie-.—*Stat m. B. Aula.* ıt Curtius, V, 1, ılum Beli intelligi ıius, VI, 26, refert ıuc durasse. Nam ır templa et sedes V, 81: «quum regna que teneret». Si-‹ lucos, nemorosa-igeri Jovis, et ful-ubimus». Martial. Qua Triviæ nemo-ı regna viator». *maxima belli Aula* omnes antiquæ, Vadianus hic quid-ınimadvertit. Sed, *Beli aula* legen-docuit Heins. Adv. sequutus est Hud-ue alii hunc lo-.ngentes. Cæterum uas: «stat maxima Beli Aula quoque, argento domus Indo et dente nitescit».

1201. *Aula stat argento*, i. e. fulta, nixa, instructa est: plane ut supra Noster v. 378 de templo Serapidis: «Templa Sinopæi Jovis adstant... Auro fulta gravi, niveo radiantia dente». Similiter Petronius in carmine de muliere formosa (quod dedimus hujus operis tomo III, p. 309. Ed.), v. 7: «Argento stat facta manus». *Stare* pro *esse* sæpius poetæ. Horat. Carm. I, 16, 19: «et altis urbibus ultimæ Stetere caussæ, cur perirent Funditus». W. — *Indo dente.* Conf. vs. 1326. Ed. — *Mitescit* vitiose exstat in duabus editt. Pith. sed *nitescit* dudum ediderunt Cusp. et Vad.

1204. *Procerarum fluctu vernat palmarum.* Reposuit Anglus editor *fructu*. Video me olim libri oræ adlevisse *luxu*, sive luxurie, quæ proprie dicitur de large crescentibus ramis et palmitibus. At vero nihil mutandum est. *Fluctum palmarum* eleganter vocat copiosam et exundantem palmarum frondem, quavis aura se moventem, fluctuantemque. Consule omnino Cerdam ad Virg. Georg. II, 370: «Ramos compesce fluentes»; et v. 437: «undantem buxo spectare Cytorum». Adde N. Heinsium ad Claud. in Eutrop. II, vs. 271: «glaucos fluctus adtollit olivæ»: ubi hunc ipsum locum, ut editur, citat; sed in Epi-

Et splendente procul beryllo ferta renidet.
Hic tamen internis Ophietidis arcis in arvis

thal. Hon. vs. 88, habet *surgit* pro *vernat*, memoriæ vitio, an e codice Ambrosiano, quem laudat, incertum. At sine dubio male. Ut frequenter poetæ *vernare humum, arbores*, etc. dicunt, sic etiam Avien. v. 1331 : « Et vernat nemorum semper coma ». Oudend. in Obss. Misc. vol. V, t. II, 171. *Fluctu palmarum* Poeta copiam et luxuriam earum designare vult, quia confertim denseque consitæ, ubi aura moventur superne ramis fluentibus, fluctuantis undæ speciem referunt, quomodo *undare, fluctuare seges* dicitur, Senec. Herc. v. 699, et *tellus ære renidenti fluctuare*, quæ armis virisque passim se moventibus impleta est, Virgil. Georg. II, 281, ubi vid. Heynius. Cæterum ratio, cur pro ubertate terræ Babylonicæ demonstranda palmarum maxime mentio fiat, e Strabone potest intelligi, qui libro XVI, p. 1078 memorat, palmarum copiam maximas divitias incolarum esse: ex iis panem et vinum, et acetum et mel et farinam fieri, et textilia varia: nucleis pro carbonibus fabros ferrarios uti; eosdem in aqua maceratos bobus et ovibus in pabulum dari. W.—*Procer. fluctu vernat*: sic omnes antiquæ edd. sed Camers ad Prisc. 939, et postea Hudsonus *fructu* reposuerunt. Sed *fluctu* valide tuetur Oud. cujus loc. supra adducimus. Pro usu ejus vocabuli inprimis pugnat Claudianus, licet ei subinde librarii, ut hic Avieno, verbum usitatius *fructu* substituere sategerint. In Claudian. loco supra citato, Heinsius e Manuscriptis restituit: *glaucæ fluctus adtollit olivæ*, ubi vulgata *fructus*. Illud ' matur ejusdem alio loco E[Ser. v. 40 : « Fluctuet et gl guis oliva coma ». Idem Co v. 63 : « Ingenii redeunt aliique labores », ubi et al *fructus*, sed Heinsius ex o *fluctus* reduxit. Igitur auc quæ maxima esse debet poetæ *fluctus* etiam Avie quamus, cui præterea fa ctum verbum *vernat*. Nam gramina et arbores frondi ribus dicuntur, non fruc

1205. *Beryllo ferta reni* Cusp. Pith. *terra renidet* C Prisc. 939 : *farta* dedit V *renidet* legit Oddius. Sed t mertis fere otiosa est, q præcessit *tellus*. Reliquæ en nes non magis placent. T igitur antiquum *ferta*, licet nisi quis malit *beryllo inse* bere, quia beryllus lapis i inclusus vel insertus dicit niri. *Feta* Heins. in Claud non inepte. — Sed lapis i vs. 1310 ab Avieno dicitu danti flumine inter arenas et hoc confirmat auctor I obitu Mæcenatis, vs. 19, adnotata, huj. operis tom. 212. Ed.

1206. *Ophietidis*. Collis cujus vertice nascitur b auctor Dionysius. Ortel. Ortelii sententia superiore versu subsequenti abunde tur. Ed. — Salmasius in Plinianis, pag. 241 incus num, quod ὀφιήτιδα πέτρ sii loci nomen esse put Priscianus quoque, et *arce*

Inter gemmiferas excrescit creber arenas.
Hinc Babylona super, geminæ pro finibus Ursæ,
Cissi Messabatæque et Chalonita vagantur.
At rursum Armeniæ si quis pede pergat ab arce
Rupis, et Eoas gressum producat in oras,
Medica prolixos spectabit regna per agros.
Horum qui gelidi succedunt plaustra Bootis,
Pinguia rura tenent: sunt illic Atropateni,
Sunt Geli et Mardi. Tepidum qui rursus ad Austrum
Oram habitant, Scythicæ deducunt semina gentis.
Nam Medea ferox fuit ollis sanguinis auctor.
Hæc quum Pandionis letum componeret aulæ,

ida vertit. Nam ophiten lapidem intelligi, et Dionysium velle, intra eum lapidem beryllum reperiri. Ὀφιήτης ex ejus sententia poetice dicitur pro ὀφίτης, qui nomen habet e serpentium maculis, ut πολιήτης pro πολίτης. W.

1209. *Cussi Marragatæque et Mardienta vagantur* Ven. *et Chalonita vagantur* Pith. *Cissi Massabeteque et Chalonita* Cusp. *Messabatæ* Camers ad Prisc. 939. Hinc *Cissi Messabatæque et Chalonita* Vad. et Hudson. Sed Schraderus in sch. vult græco accommodatius scribere *Cissi Messabatæque Chalonitæque vagantur.*

1211. *Producit in oras* Cusp. reliqui Vad. et Pith. *producat*, cum reliquis.

1212. *Spectabis* Cusp. et Pith. *spectabit* Vad. et Huds. cum codice Ortel.

1214. *Sunt illic Atropateni.* Atropatiæ, quæ Mediæ pars est, meminit Strabo et Plin. Ortel. — *Agropateni* Ven. *Acrapateni* Cusp. *Atrapateni* Vad. *Atropateni* Pith. secundum Dion.

1215. *Sunt Gerri et Mardæ* Ven. Pith. et Hudson. *Geli et Mardi* Cuspinian. *Gerri et Mardi* Vad. et sic etiam legendum censet Hudson. *Gerrhi* quidem ex quibusdam Msptis Dionysii legitur, sed *Geli* rectius, quod Priscianus expressit. Igitur Cuspinianum sequor.

1217. *Medea ferox fuit ollis sanguinis auctor.* Per Medum filium, quem alii ex Ægeo, Athenarum rege, alii e quodam Asiæ rege susceptum, post in Medis regnasse ferunt. Diodor. Sic. lib. IV, p. 258, ed. Rhod. Justin. XLII, 2, 12. Alii Achæmenem Medeæ ex Ægeo filium, alii Persen fuisse tradunt, a quibus Persici reges orti. Videatur Salmas. ad Sol. p. 833. Medos olim Arios vocatos, sed ubi Medea ex Athenis ad eos concessit, ipsos nomen suum immutasse tradit Herod. VII, 62. W.

1218. *Hæc quum Pandionis letum componeret aulæ.* Quemadmodum Medea Theseum venenato poculo aggressa sit, meminit Ovidius, Metam. lib. VII. Ortel. — Rectissime Ortelius verba Avieni ad Theseum, Ægei regis Athenarum

Attica qua pulchro tellus pinguescit Ilisso,

filium, refert, qui adhuc adolescens, opera Medeæ novercæ, pæne veneno periit. Narrat Ovid. Met. VII, 404 seqq. et Plutarch. in Theseo, c. 12. Alios auctores hanc in rem citat Heynius V. C. not. ad Apollod. lib. I, cap. 9, pag. 234. Videtur quidem Avienus fabulam, quam Dionysius respicit, non satis cepisse, aliter paullo expressius de re loquutus esset; at qui Avienum e fabula tritissima de regia Creontis, magicis Medeæ artibus cremata, interpretari voluerunt, ipsius Avieni verba non satis inspexerunt. Versus Avieni hunc Dionysii 1024 reddit: Φάρμακ' ἐμήσατο λυγρὰ γόνῳ Πανδιονίδαο. Venena a Medea comparata esse dicit, hinc in Avieno legendum *letum componeret:* filium Pandionidæ nominat; atque is est Theseus, filius Ægæi, qui erat Pandionis. Avienus, qui tantum *Pandionis aulam* nominat, rem obscurius significavit. *Proditam* demum Medeam Ovidius et Plutarchus clarius exponunt, quum memorant, patrem Ægæum, quum Theseo ignarus poculum venenatum porrexisset, e signo, quod in capulo gladii ejus erat, cognovisse filium suum. *Fugam* denique celerem Medeæ subjungit Ovidius, vs. 425: « Effugit illa necem, nebulis per carmina motis ». Justinus, lib. II, cap. 6, simplicius memorat, Medeam per divortium ab Ægæo discessisse, propter adultam privigni ætatem, et Colchos cum Medio filio, ex Ægæo suscepto, concessisse. W. — *Lætum componeret aulæ. Letum componere* Avieno idem est, ac quod Ovidio *letum moliri*, vel *parare*, Met. IV, 401; Ib. v. 357, et aliis *comparare necem*. Eodem verbo Latini de similibus utuntur, ut *componere insidias, fraudes, mendacia*, cujus generis plura exempla produxit Brouckhus. ad Tib. I, 7, 4. W. — *Hæc quum Pandionis lectum componeret aulæ:* sic Pith. cum Ven. *lætum componeret aulæ* Cusp. melius *letum componeret aulæ* Vad. *lethum* cod. Ort. Ut Pithœus, edidit Hudson. sed distinguit post *componeret*, et *aulæ* cum sequente *Proditur* conjungit. Idem vero in notis conjicit: *quum Pandionis tectum combureret aulæ, Attica*, etc. *Proditur, inque fugam propere quum vertitur exsul:* nisi quis hoc modo malit: *Hæc dum Pandionis lectum componeret, aulæ, Attica*, etc. *Proditur, inque fugam propere committur exsul.* Præterea Oddius: *Pandionis lectum componeret aula*, et quærit: An *Pandionis lethum componeret aulæ?* Janus Vlitius ad Nemes. Cyn. 43 idem illud, quod Hudsonus priore loco, conjecit, *tectum combureret*, etc. Addit idem alteram conj. *letum componeret aulæ*. Denique Heinsius ad Ovid. Her. VI, 103 sic legit: « Hæc Pandionia sedem quum poneret aula »; atque sic quidem metro succurrit, quod *Pandion* et *Pandionius* apud antiquos poetas, ipsumque Dionysium, habet, et Avienus mutavit. ipsius vero loci sententiæ minime consulit. Nam quæ hæc est consecutio: Quum Medea sedem poneret in aula Pandionia, proditur illa? Quod enim prodita esse dicitur et in fugam conversa, hoc docet, de scelere aliquo Medeæ sermonem esse. Hanc ob caussam neque illi audiendi, qui *lectum componeret aula* legunt: nullum enim hic maleficium. Alii vero, qui cum Vlitio

itur, inque fugam propere convertitur exsul.
ɔost in terras pinu subit Æetine,
litque locos: veteres accedere Colchos
t inerat menti fiducia; denique ab illa
ɔrum suboli magicæ furor artis inhæret.
gentis, rutilos Phœbi quæ spectat in ortus,
habitat, saxis excudit narcissiten:
propter dumos numerosaque rura vagantur,
ecus intenti, crebro grege pascua tondent.
edica se tantos effundit gleba per agros,

xbureret emendant, atque celus, Nemesiano comme-, Glauces, Jasoni nuptæ, nematis muneribus cum t combustæ, respici pu-ion reputant, nostro loco *dionis*, regis Athenarum, , et regiam, quæ Medeæ nflagravit, fuisse Creon-Corinthiorum. Itaque ve-lectio, quæ et priscarum Cusp. et Vad. item cod. fragio munita est, vide-*letum componeret aulæ* ex-que ad veneficium Medeæ Egæi, Athenarum regis, respicit.

Propere convertitur omnes neque melius agunt, qui *itur* legentes, hæc sequen-ectunt.

Has post in terras pinis sub- Ven. *pingues subit Eetine* Vadian. *pinu subivit Etinc* : *subiit Ætine* Vossius ad ɛc. VII, 183. *Pinu subit* git Heins. ad Ovid. Her. , et Munkerus ad Hygin. probavit Withof. et sic ids. quod rectum videtur, dem formam supra usur-ster, vs. 657, quamquam turbat aliquantum cod. Ortel. qui habet *pinnis subivit Echydnæ*, quasi Medea draconibus vecta esset: sed *Echidnæ* vocabulum tali in caussa poetis insolitum. Legi etiam *Has posthinc terras*, notavit Friesem.

1222. Vadianus distinxit *Insedit-que locos veteres, accedere Colchos*, etc. sed hoc male.

1223. *Denique ab illa*, h. e. ut nunc, quod præcipuum rei argumentum est, dicam, ab illa furor artis magicæ ad gentem Medorum pervenit. Vide notata ad vs. 138. W. — *Ab illo* legit Cusp. quod intelligi potest *ab illo tempore*, quo Medea in regiones eas venit.

1224. *Medorum suboli magicæ furor artis inhæret.* Ab Oriente et ex Perside præcipue magicarum artium originem ducit Plin. Hist. Nat. XXX, 1, et Zoroastrem earum inventorem dicit Justin. I, 1, 9, cum aliis. De oleo Medico diximus ad Priscian. v. 318. W.

1225. *Qua spectat in ortus* Ven. sed melius Cusp. Vad. et Hudson. *quæ spectat.*

1226. *Saxis excudit narcissiten.* Proprius quidem videri possit *excutit*; sed hæc Avieno fere permutantur. Vide infra ad vs. 1325. Ed.

Caspia ut extento contingat cespite claustra.
Hæc Asiæ dixere fores, hiet ore quod illo
Porta quasi, et longas bivium discedat in oras.
Quippe nivosa poli qua cardine vertitur Arctos,
Panditur Hyrcanis hinc janua; janua Persis
Hinc patet, imbriferum qua vergit mundus in Austrum.
Ecce sub immenso portarum vertice Parthi
Rura tenent, curvi nequidquam vomeris usu

1230. *Caspia ut extento contingat cespite claustra.* Caspia claustra, quæ alias Caspiæ portæ, sunt Tauri montis aperturæ, per quas transitus e Babylone et Perside ad mare Caspium est, de quibus Plin. lib. VI, cap. 14. Sic et alii poetæ nominant. Val. Flacc. V, vs. 125, de Amazonide: « Quum redit ingenti per Caspia claustra triumpho, Massagetem Medamque trahens »; add. Lucan. VIII, 291. Statius, Silv. IV, 4, 64: « metuendaque portæ Limina Caspiacæ ». Priscianus *Caspiadas portas* vocat vs. 950. Dicunt poetæ *claustra* omnes angustias terra marive, quæ difficilem transitum faciunt. Sic *angusti claustra Pelori* Virgilio, Æn. III, 411; *claustra Pelusi* Propert. III, 7, 55; *claustrum pelagi Pharos insula* Lucan. X, 509. Plura exempla dabit Brouckh. ad Propert. l. c. W.

1231. *Hiet ore quod illo.* Sic Lactant. Phœn. vs. 6: « cava vallis hiat »; apud Lucil. Jun. vs. 338: « Ætna Inprospectus hiat ». Noster supra vs. 201: « terraque parci Faucibus oris hiat ». W. — *Hiat ore quod illo* Cuspin. Vad. Pith. Heinsius ad Ovid. Her. XVII, 178, e codice veteri legit *hiat*, cui tamen *hiet*, ut melius obsequens verbum, præfert Withof.

1232. *Longas bivium discedat in oras.* Sic Maro, Æn. IX, 238, « bivium portæ » dixit, et Æn. XI, 516, « bivias obsidam milite fauces ». Statius, Theb. I, 609: « Portarum in bivio ». Alia similia congessit Heinsius ad Ovid. Her. XVII, 178. W. — Pithœus cum lacuna edidit *Porta quasi et longas* * *vias* *discedat in oras.* Sed dudum Cusp. et Vad. impleverunt *et longas bivium discedat in aras*, ubi *aras* errore typographi pro *oras*, quod reliqui habent, positum videtur. Similem lacunam habuit cod. Ort. *viam discidat*, ubi Schottus conjecit *discindat*, sed minus commode.

1233. *Quippe nivosa poli... Arctos.* Copiosius hanc describit supra vs. 451: « ubi dura sæpe sub Arcto Densa pruinosos eructant nubila nimbos »; et vs. 1052: « qua dat Cynosura pruinas ». W.

1237. *Curvi ne quidquam vomeris usus Sollicitanda sibi non ollis cura,* etc. sic Cusp. edidit. Vadianus, cui forte hæc non cohærere videbantur, scripsit *vomeris usus Sollicitandus ibi*. Distinxit membra Pith. et paullum immutans scripsit *ne quidquam vomeris usus, Sollicitanda sibi non ollis cura.* Hac distinctione forte inductus Schraderus in sch. *nequidquam* pro *nequidquam* conjecit, ut

tanda sibi ; non ollis cura laborque,
ra terrarum gravibus componere rastris :
ɜnt sævi se Martis semper in arma.
omes lateri est, manus autem hastilia vibrat,

sententiam. Sed quia sp. edd. et cod. Ort. in *'icitanda sibi* conveniunt, et Pith. diverso modo et :arunt, hinc colligimus, ɔtius referenda esse ad *Rura,* ut hic sensus an- ꝑarthi rura tenent, quæ ɛ putant aratro sollici- : levi mutatione *vomeris* dum in *usu*, legendum- sonus edidit, quem ipse que pro sana et commo- ne habendum est, quan- Madrit. distinguitur *Sol- ibi non ollis cura.* Qui o hominum genere ad- est, nullam iis cibi cu-

rvi vomeris usu Sollici- Conf. v. 464. W. — videtur Virg. Georg. ɔllicitant alii remis freta — *Laborve* maluit Odd. video cur requiratur.

avibus componere rastris. s et singularibus Avieni videtur esse. Sed quia alias verbum cultus et linis est (vid. Eleg. IX ɔ. t. II, p. 272, et Epith. 37, t. III, p. 399. Ed.) *terræ componere* dici po- do arando, sarriendo ptum et habile frugibus dditur, et *rastra* more ɔ omni adparatu et in- rustico ponuntur. — Sic tur Ambrosius, Hexaem. « Erat incomposita (ter- ra), quia nuda gignentium, nec tori herbosa riparum, nec opaca nemoribus, nec læta segetibus, etc. » Ed. — Fallor, an idem volebat Noster, quando supra vs. 663 *cumptum solum* dicebat. Conf. notata ad Prisc. v. 180. W.

1040. *Exercent sævi se Martis in arma*, h. e. exercitiis campestribus præparant se bello. Tale est Carm. IX, 66 (huj. op. t. III, p. 354. Ed.) « Quum manus Argivûm victricia ludat in arma » ; et quod Noster v. 1366 : « Discursu præludit prælia Liber ». W. — Cusp. et Vad. sic ediderunt : *Exercent sævi se Martis semper in arma.* Pithœus transpositis verbis *Exercent sævi se semper Martis in arma.* Rursus aliter Huds. *Exercent semper sævi se Martis in arma.* Mutatio nullius momenti, quæ tamen oscitantiam editorum prodat. *In armis* maluit Oddius : sed vulgata melior.

1241. *Sica comes lateri est.* Comites etiam res dicuntur, quæ præsto sunt, et geruntur. Juvenal. VII, 107 : « magno comites in fasce libelli ». Idem, I, 89 : « neque enim loculis comitantibus itur Ad casum tabulæ ». Apul. Apol. pag. 288 edit. Elm. « Hercules neque una pelle vestitior, neque uno baculo comitatior fuit ». W. — *Sicca comes* Ven. et Cusp. habent, forte ex vitio librarii. Camers vero ad Prisc. 955 monet sic legendum : « Sica comes lateri est, manus aut hastilia vibrat », quomodo et Pith. et Huds. Atque hi eum sensum versus sta-

Demittunt pharetras humeris, et letifer arcus
Semper inest lævæ: neque per compendia diras
Producunt animas; non puppibus æquora sulcant
Non proni gregibus pecoris freta vita juvatur.
Sed quatit alipedum sola semper cursus equorum
Pulsaque terra gemit: discurrunt crebra per aur
Spicula, missilibus late subtexitur aer.

tuere videntur: Parthi plerumque ad lædendum aut sicam gerunt, aut, ea si abeit, manu hastilia vibrant. Sed Vadianus maluit edere *manus autem hastilia vibrat*, quod ipsum reponendum censet Schraderus, Obs. cap. 4, pag. 44, ubi simul monet, pluribus locis Avieni ita peccasse librarios, ut *aut* pro *autem* exararent. Eodem loco Hudsonum castigat, quod legere jusserit *haud hastilia vibrat*, ita Parthis imprudenter eripiens hastilia, quibus Dionysius illos instruxit vs. 1045. Utitur τῷ *autem* sæpius Avienus ad connexionem continuationemque rerum, ut vs. 265, 438, 780, et Or. mar. 162, 538.

1242. *Letifer arcus*. Tritum hoc et frequens epitheton arcus apud poetas, Virg. Æn. X, 69; Lucan. III, 50; Val. Flacc. IV, 524. W.

1243. *Neque per compendia diras Producunt animas*. Per compendia, i. e. per lucra e commerciis, e cultu agri et pastionibus capienda. Probat Tibulli locus, I, 3, vs. 39: « Nec vagus ignotis repetens compendia terris Presserat externa navita merce ratem ». Idem dicta compendiorum genera latius explicat I, 9, 7 seq. « Lucra petens habili tauros adjungit aratro... Lucra petituras freta per parentia ventis Ducunt instabiles sidera certa rates ». Conferri etiam potest insignis locus Manilii, lib. IV, 175. W.

1244. *Diras Producunt* . Tale est vs. 920: « animam ferinam »; et vs. 1039: « vitam protraxerit agro ». S Juven. XV, 93: « alimentis olim Produxere animas ». V

1245. *Non proni* pro *non* cod. Ortel. et Ven.

1246. *Sed quatit alipedum tere* proprie de equitibus. Vi ad 284. Equitationes et di equorum barbaris gentibus, misque Parthis et Medis freq tribuunt poetæ. Lucan. II, « Achæmeniis decurrant Med sis Agmina »; et VIII, 324: nos Passus Achæmeniis late rere campis ». Horat. Carm ult. « Neu sinas Medos eq inultos Te duce, Cæsar ». N vs. 1020: « impiger agros decurrit »; et vs. 1301: « Hi quam steriles decurrant arenas ». W.

1247. *Pulsaque terra gem* Statius, Theb. XII, 656, de citu Thesei: « Icta gemit « virides gravis ungula camp tat, etc. » W.

1248. *Crebra per auras Sp missilibus late subtexitur aer.* cum his conferas Propert. II 1: « Non tot Achæmeniis arm Susa sagittis, etc. » Lucan.

etiam post hos amor est si discere Persas
lis, solersque trahit te cura per orbem;
ıque Musa tibi formabit carmine terras,
uidos amnes via devehat, utque jugorum

ubtexitur æther, Nox- npo telis conserta pe- Noster supra vs. 64: brosa cælum subtexi- V.

in pactos amor est si Ven. *Quin impactus icere Persas* Pith. Sup- ıus hiatum, sic versu *ı impactus amor super- rsas*, et Anonymus in l. I, tom. III, p. 377, mavult: cui refraga- ıss. et *impactum amo-* cum alio viro docto ıere *Quin impacatos :cere Persas*, quoniam 863 Scythas vocet *im-* aro, Georg. III, 403, beros». Hæc ipsa est i docti, quem Witho- ıicor, ad oram edit. ıu Schraderi notata; lectionem probat Ob- Et favere ei quoque ırtel. cujus excerpta ıamvis ea ex Venetæ iptura *impactos* facile ego tamen probare possum. Nam inepte Persis adponi vide- s nihil deinceps me- unde impacatos valde ales ante Parthos de- :ctio alia æque bene scriptura convenit, :t Vad. prodiderunt: *st hos amor est si di-* Iæc lectio et Dionysio respondet, et Priscia- no adeo, qui v. 959: «Post hos est Persis, circumdata montibus altis». Hanc igitur recepi.

1251. *Has quoque invisa tibi* Ven. vitiose: *formabit cardine terras* Pith. *narrabit carmine* Cusp. et Vad. Hinc *formabit carmine terras* edit. Madr. et Huds. quod rectum est. Sic enim loqui solet Noster. Vs. 386: «Talis forma jacet Libyæ»; vs. 817: «Carmine nunc Asiam formet stylus»; vs. 1045: «Hinc solers Asiam facili cape carmine totam; Forma sit hujus enim talis tibi».

1252. *Quæ liquidos amnes via devehat.* Lucilius Jun. Ætnæ vs. 127: «haud semita nulla profecto Fontibus, et rivis constat via». W. — *Quæ liquidis amnis via debeat, utque jugorum Consurgat vertex:* sic Pith. e Ven. *Quæ liquidis undis via debeat, atque jugorum Consurgat vertex* Cusp. Hæc corrupta Vadianus ex ingenio, ut videtur, emendavit: *Quæ liquidas undas via deferat, atque jugorum Qua surgat vertex.* Hudsonus edidit: *Quæ liquidos amnes via ducat, quaque jugorum Consurgat vertex.* Oddius malit: *Qua liquidos amnes via debeat, utque jugorum.* Sed proxime ad priscam Venetæ scripturam accedit, eoque maxime probabilis lectio est, quam Ortel. e veteri codice enotavit, præterea Withofius, et Schraderus in schedis proposuit: *Quæ liquidos amnes via devehat, utque jugorum Consurgat vertex.* Nam *devehat* idem est, quod *debeat*, propter frequentem in libris veteribus literæ *v* et *b*

Consurgat vertex, quibus oris arva recumbant
Barbara, famosum qui Persam roboret usus.
Quippe Asianarum primi degunt regionum.
Vita opulens genti, gazas quoque terra ministrat
Omnibus, et largum populis producitur ævum.

permutationem. Quin idem *devehat* probe convenit cum Dionysio, qui v. 1055: Καὶ κόρον ἀενάων ποταμῶν.

1253. *Utque jugorum Consurgat vertex*, h. e. quomodo hæc regio consurgentibus undique montibus inclusa sit, quod ipsum postea dicit vs. 1263. Hoc sensu constituto adparet, non necessarium fuisse, ut Vadianus et Hudsonus pro *utque* intrudendum *qua* vel *quaque* putarent. Vid. var. lect. *Consurgere* et similia verba Avienus de multitudine, vel de pluribus usurpare solet, ut vs. 361: « Culmina consurgunt »; vs. 485: « Concrescunt Alpes ». W.—Addatur v. 1115: « concrescunt tura per agros ». *Surgere* autem ubique ap. Nostrum de montibus occurrit; cf. vs. 111, 450, et passim. Ed. — *Quibus auris* pro *oris* conj. Schrad. in sch. neque inepta hæc conjectura est, quia re ipsa deinceps auctor situm Persidis ad regionem ventorum describit, ut et alias sæpius. Vid. v. 736. Et Schraderum jam vidimus aliquo loco Prisciani, ubi *oras* perperam scripserant librarii, *auras* feliciter restituisse. Vid. not. nostr. ad Prisc. v. 569. Sed tamen hoc loco minus commode dici videtur *arva recumbunt auris*, et Avienus verbum *recumbere* de terris cum adjuncta earum proprietate usurpare solet, ut v. 1000: « Sed locuplete magis Mæandria gleba recumbit »; et v. 1111: « felici terra recumbit Tota solo ». Igitur nihil mutare audeo, et *oris* intelligo de finibus, quibus includitur Persia, quosque ipse auctor mox describit.

1254. Pro *Barbara* Schradero scribendum videbatur *Persica*: sed hoc nullo libri veteris indicio significatur, et Persica arva h. l. intelligi, sequens *Persam* statim declarat. Quin etiam *barbaros* a Romanis Persas eminenter et quasi proprie vocatos esse, e Curtio aliisque constat. Porro « Samosum qui Persam robur et usus » dedit Pith. e Ven. « famosum qui Persam robur et usus » Cusp. sed correxit Camers ad Prisc. 961: « famosum qui Persam roboret usus », quem sequitur Vad. et reliqui. Paullo corruptius Oetel. « famosumque Persarum robur ».

1256. *Gazas quoque terra ministrat*. Venas auri argentique intelligit, sive etiam thesauros passim in terra reconditos. Manil. V, 525: « Quærere sub terris aurum... Imperat, et glebas inter deprendere gazam ». W. — *Gazas quoque terra ministrat, Omnibus et largum*: sic distinguunt pleræque antiquæ edd. sed Hudsonus post *Omnibus*, quod mihi commodius videtur.

1257. *Largum populis producitur ævum*. Horum verborum ambiguus sensus est. Possunt enim significare: hi populi longissime vivunt, vel multi inter eos longævi inveniuntur, ut *largum* ævum sit longum s. spatiosum. *producere* idem ac longius extrahere, extendere. Sed possunt etiam hoc: Persæ vi-

es in his mos est jam longi tempore sæcli,
quo Mæoniam bello trivere cruento.
dunt auro vestes, et cuncta teguntur
:o membra viris, auro vestigia condunt:
ıtus Persarum dissolvit pectora luxus.
ı autem tellus inclusa est montibus altis,
liique in australem latus inclinatior axem,
Borean longe, longe quoque Caspia claustra
ıerit, atque Noti placida perfunditur aura.
us at spatiis finem dat Persicus æstus,

ınibus rebus abundantem lante et opulente vivunt, ut ævum sit copiosum, lautum, ıeum, *producere* simpliciter *ere* accipiatur, quemadmo-pra Noster *vitam protrahere* . 1039. Atque hanc alteram ,am præfero priori, ut con-elius convenientem. W. — *ur ævum* omnes edd. Hud-amen conjicit *arvum*, quod ntiæ auctoris, et latinæ con-ıi adversari videtur. Quid « largum arvum producitur » vix intelligo. Fortasse tu legas : « lautum producitur .

. *Longi tempora sæcli* Cusp. th. Melius legi *longi tem-:li*, monuit Camers ad Prisc. sic cod. Ortel.

. *Ex quo Mæonii* Ven. et *Mæonios* Vad. cum Camerte .. *Mæoniam* Pith. Huds. et ıvenit Dionysio. *Bello attri-*ıluit Schraderus, notante [uod equidem vellem libro ırmari.

. *Illidunt auro* Cusp. Vadian. uds. qui usus verbi *illidere* ·tur ex aliis auctoribus pro-sse, et immerito hi editores a prima lectione Venetæ descive-runt, quæ habet *Illudunt*: quod etiam e conjectura reponendum suaserunt Oddius et alii docti viri. Hudsonus tamen alios *Illinunt* con-jecisse ait, idemque prætulit cod. Ort. sed hoc contra metrum est. *Illudunt* scribere jubet Maro, qui Georg. II, 464: « Inlusasque auro vestes, Ephyreiaque æra ». Ibi, ut hic, vestes auro textili distinctas et variegatas exprimit. Ed.

1261. *Auro vestigia condunt*, h. e. tegunt, inducunt plantas aureis calceis, ut apud Claud. Rapt. Pros. I, 187, Cereris curru vectæ « con-dunt vestigia culmi ». Statius, Silv. V, 2, 28, *claudere vestigia* dixit : « Primaque patricia clausit vestigia luna ». Aureis gemmatisque calceis Parthos et alios Orientis populos usos esse, plures tradunt. Curtius, IX, 1, 29, ubi Sophitis habitum describit : « Vestis erat auro purpu-raque distincta, quæ etiam crura velabat : aureis soleis inseruerat gemmas ». Tertullianus de cultu fem. cap. 10 : « Grana nescio quæ (margaritæ), quæ plane Parthi pe-ronibus quoque suis bullarum vice inserunt ». W.

1264. Pro *inclinatior* viri docti

Incoliturque solum populis tribus. Una sub Arcto
Pars agit, armigeris nimium contermina Medis:
Altera per mediæ telluris terga vagatur:
Porro ad flabra Noti, pelagus prope, tertia degit.
Plurima præterea percurrunt flumina terram
Persidis, et rigidas curvant labentia ripas.
Arva secat Cyrus, perrumpit et arva Choaspes,
Indica provolvens procul æquora: cujus ad undam

manus ad oram exempli mei edit. Cusp. adlevit *inclinatius*, quod non respuo. Sic vs. 239: « At tepidi de parte Noti directior oram ».

1269. *Armiferis* mavult Schrad. in sch. pro *armigeris*. Sed sequioris ævi poetis composita cum *gero* fere usitatiora sunt. Vid. Epit. Iliados Hom. 400 et 601.

1272. Hoc loco nomina aliquot gentium, quæ diversas partes Persidis tenent, et a Dionysio v. 1069, a Prisc. v. 970 memorantur, nempe Sabas, Pasargadas, Tascos, plane præteriit Avienus. W.

1273. Pro *rigidas*, quod omnes edd. habent, Oudend. in Obs. Misc. vol. I, pag. 171, vult rescribere *riguas* ab effectu persulcantium Persida fluviorum. Hunc autem effectum non spectat hoc loco poeta, sed tantum curvos flexus fluminis vult describere. Jam *rigidas* aptius est τῷ *curvant*, quemadmodum rigidi curvari arcus dicuntur, et *rigidæ* ripæ non aliæ, quam *solidæ*, quas supra v. 1171 dixit. Sic Horat. Carm. I, 33 extr. « Adriæ Curvantis Calabros sinus »; et Lucan. V, v. 178: « Scythiæ curvantem litora Pontum ».

1274. *Arva secat Cyrus*. Vid. Salm. Ex. Plin. p. 495. Huds.— *Arva secat Cyrus* Pith. e Ven. et Hudson. *Corus* Cusp. et Vadian. ut vulgatæ edd. Dionysii. Vid. not. ad Prisc. v. 974. Porro *perrumpit arva Coaspes* Cusp. pro quo Pithœus, forte metro consulturus, edidit *perrumpit rura*: sed melius correxit Vad. *perrumpit et arva Choaspes*, eleganti repetitione substantivi *arva*, quæ Avieno familiaris est, ut v. 723: « Leuce cans jugum; Leuce sedes animarum »; vs. 1234: « Panditur Hyrcanis hinc janua: janua Persis »: ac paullo ante vs. 1265: « Ac Borean longe, longe quoque Caspia claustra »; inf. vs. 1308: « primam coquit hanc radiis sol, Sol Hyperionius, sol magni gratia mundi », et multis aliis in locis.

1275. *Indica provolvens procul æquora*. Puto Avienum hoc velle, Choaspen in Indum fluvium, vel adeo in Indicum mare, fluere, et ante se volvere aquas ejus, quemadmodum vs. 928 dicit: « Caspia propellit fluctu freta »; vel v. 439: « Euxinoque salo provolvitur »; et v. 912: « Hyrcanique salis tumido convolvitur æstu », i. e. miscetur. Dionysii vero de Choaspe verba sunt v. 1074: Χόασπις ἕλκων Ἰνδὸν ὕδωρ, quæ plane aliter vertit Priscianus vs. 975: « Fonte cadens Indo ». Sed quocumque modo vertatur Dionysius, hoc relinquitur, ab eo Persicum Choaspen cum In-

Incola flaventem studio sectatur achatem.
Nam quum brumali ceciderunt sidere nimbi,
Imbribus et cælo fusis furit auctior amnis,
Hos lapides late flumen trahit: undique tellus
Circumjecta dehinc læti viret ubere campi.
 Sed qua cæruleam sinus infert Persicus undam,
Gens Carmanorum late colit: hanc facis ortus
Urit Phœbeæ; tanto quoque funditur agro,
Ut simul et glauci contingat gurgitis æstum,

dico confusum esse, quomodo et judicat Cellarius, Geogr. Ant. tom. II, p. 857, atque nos ex Salmasio jamjam adnotavimus ad Prisciani v. 975. W.

1277. *Quum brumalis* Cusp. *brumali* Vad. et Pith. quomodo correxit Camers ad Prisc. 970.

1278. *Imbribus et cælo fusis furit auctior amnis.* *Furere* a Veteribus dicta est omnis aqua plus solito commota et agitata. Exempla non congeram. Inspice modo Cl. Drakenb. ad Sil. lib. X, 321: « redditque furens sua corpora ripis ». Sic etiam de mari Syrtibus inliso Noster, vs. 294: « Infidumque rati pelagus furit »; vel etiam de freto, in arctum nimis compresso, ut vs. 466: « Præcipiti fluctu furit Hellespontus ». Eamdem ob rationem *furor, insania, ira, rabies*, etc. passim mari adscribuntur in tempestate, etc. Oud. in Obs. Misc. vol. V, t. I, p. 75.—*Imbribus et cælo* Ven. Cusp. Pith. *e cælo* rescripsit Vad. quia sic Camers ad Prisc. l. c. volebat. Sed cur *e cælo* scribendum sit, nullam caussam video, immo hoc minus poeticum videtur. Pro *fusis furit* Oudend. Obs. Misc. vol. V, p. 74, offensus sono repetitæ syllabæ *fu fu*, reponere voluit *fusus ruit*; neque tamen renititur, si cui placeat vulgatum *furit* retinere. Et sane in hoc libentius adsentior, quia nullum dubium est, *furere* de fluviis torrentibus et exundantibus perpetuo dici.

1279. *Hos lapides* Ven. Cusp. Pith. *Hinc lapides* posuit Vad. quod forte faciendum putavit, quia præcedente versu τὸ *et* ejecerat, et sententiam clauserat, ut nunc nova incipienda esset: *Hinc lapides*.

1280. *Circumvecta* omnes antiquæ: sed quem sensum hoc loco habere ea vox possit, non video. Amplector, quod conjecit Sch. in sch. *circumjecta*. Hoc enim frequenter utuntur scriptores. Curtius, III, 1, 3, de Marsya fluvio: « Inde diffusus circumjectos rigat campos ».

1282. *Hunc facis* Cusp. et Vad. melius Pith. et reliqui *hanc facis*.— Fax eodem sensu vs. 54 et 768, et Rutil. Itin. I, 131. En.

1284. *Ut simul.* Docta manus in margine exemplaris P. Burmanni sec. adnotavit, veterem cod. habere *sinus*, sc. Persicus, idque monuisse N. Heins. ad Claud. p. 48. Sed ea lectio inepta est, et sententiam auctoris corrumpit, qui hoc vult, gentem Carmanorum per tanta agri spatia extendi, ut *simul* et litus

Et procul internæ perreptet jugera terræ.
Hos super et tellus tendit Gedrosia glebam
Oceani vicina fretis; at flumen ad Indum
Auroræque latus Scytha miti proximus Austro
Adcolit: australis certe Scytha dicitur ille:
Namque alii dura pulsantur desuper Arcto.
Indus Caucasiæ prorumpens rupis ab antro
Adversum pelago Rubri procul æquoris amnem
Porrigit, inque Notum recto fluit agmine aquarum.
Ora dehinc Indo duo sunt, mediumque per agrum
Insula se vasto fundit tergo Patalene.
Innumeras idem dispescit flumine gentes,

maris Persici adtingat, et procul recedat in interiora terræ.

1285. *Perreptet jugera terræ*, h. e. peragret, perambulet, pervagetur, sensim et successive. Agitur enim de gente non bellicosa, non fera. Supra vs. 458: « Per dumosorum reptantes dorsa jugorum », et vs. 894: « nec vagus orbem Undique reptavi ». W.—Pro *perreptet* in cod. Ort. fuit *proreptet*.

1286. *Hos super est tellus* Ven. Cusp. Pith. *Hos super ast tellus* voluit Camers ad Prisc. 994: at Vadianus maluit sic: « Ast super hos tellus ». Hudsonus e conjectura posuit *Hos super et tellus tendit*, quod probo.

1287. *Et flumen ad Indum* Cusp. Pith. *at flumen ad Indum* Vad. quod etiam conjecit Oddius.

1288. *Scytha amitti* cod. Ort.

1290. Pro *dura pulsantur* ab aliis legi *cruda* monet Friesem.

1291. *Prærumpens* Ven. Pith. Huds. *prorumpens* Cusp. et Vad.

1294. Pro *per agrum*, quod habent vulgatæ, Schraderus conjecit *mediumque per alveum;* quod sane commodum est, si quidem *per medium alveum* ille intelligatur, ubi primum se scindit Indus in duo flumina, indeque Patalenen circumplectitur. Eustathius eum dicit Delta simile Ægyptio efficere.

1295. *Insula se vasto fundit tergo Patalene*. *Fundit se*, ut supra v. 1283: « magno funditur agro », h. e. late explicatur, extenditur. De insula Patalene, quam duo ostia fluminis Indi faciunt, quæque urbem habebat *Patala*, sub divortio amnis sitam, inprimis agit Arrianus de Exped. Al. lib. VI, cap. 17 seq. eamque refert a triquetra figura, quam ostia cum mari faciunt, *Delta* vocatam, quod adeo majus sit, quam Delta Ægyptium. W.

1296. *Dispersit flumine* ediderunt Cusp. et Vad. sed sine dubio melius Pith. *dispescit*, quem sequutus est Huds. Favent eidem lectioni MS Ort. et ed. Ven. quæ habent *dispexit*. Et verbum *dispescit* postulat Dionys. qui v. 1094: Κεῖνός τοι πολέων ἀποτέμνεται ἔθνεα φωτῶν.

1927. *Oritas Aribasque*. Male habuit doctos viros versus quidam Lu-

as, Aribasque et veloces Arachotas,
Satram infidum, vel qui per inhospita late
:reti populis, discreti finibus agri
a agitant, uno sed nomine sunt Arieni.
juamquam steriles decurrant semper arenas,
iera nec carpant cerealia, nec nova prelo
ita premant, fulvo tamen invenere corallo

ı. III, 249 : «Tunc furor s movit Romanus Orestas, ɔsque duces»; ubi *Orestæ* s et quibus locis terrarum sedulo quæsiverunt inter- Quoniam tamen de Orientis manifeste sermo est, et junguntur *Carmanis*, Ou- ius cum Scaligero et Grotio liter judicat, eosdem *Oretas as*, de quibus Dionysius interpretes agunt, a Luca- ligi, quamvis ille primam ı nominis, quæ apud istos τὸ ω longa est, corripuerit. etur Lucanus ipse scripsisse quod plurimi codices ser- que vel confudisse nomina et *Oretæ* per oscitantiam, industria lusisse in simili nomine, quoniam iis furo- uit. W.—*Oritas Arabasque* Pith. *Aribasque* Cusp. Vad. ic et Prisc. v. 1003.

Et Sagam infidum Ven. ıds. Camers ad Prisc. 1003 e Dionysio *Satraidam infi-* ıem sequitur Vad. Hudso- jicit, forsan *Sacam infidum*. ius meo judicio Schraderus *Et Satram infidum*. Hoc ipse as probat. Deinde *infidum*, er *inhospita* edidit Huds. 'etustiores edd. quæ rectius *vel qui per inhospita*.

Discreti populi omnes edd. Sed summopere probo, quod Wi- thofius conjecit, *populis*. Suadent hoc sequentia *discreti finibus agri*, ubi quia τὸ *discreti* repetitur, neces- se est ut duplex discrimen indicare voluerit auctor eorum, *qui per in- hospita arva agitant*, nempe discre- tos esse et *populis* et *finibus agri*. Juvat, quod infra v. 1333 *populos* a *gente* distinguit.

1302. *Munera nec carpant cerea- lia*, i. e. fruges agrorum et frumenta, ut *cerealem culmum* Maro dixit, G. II, 517; *Cerealia munera* et *dona* Naso, Met. XI, 122. *Cereris commer- cia* Noster supra vs. 919, et Pri- scianus v. 720 de Massagetis : «Non Bacchi domum, Cereris vel munera norunt». Similiter de terra exsilii sui Ovid. Trist. III, 10, 71 : «Non hic pampinea dulcis latet uva sub um- bra, Nec cumulant altos fervida musta lacus». Ad verba : «nec nova prelo Musta premant» conf. Cal- purn. Ecl. I, 2. W.

1303. *Fulvo tamen invenere coral- lo*. De *corallo* observat Salmas. ad Sol. p. 63, vetustiores Græcos La- tinosque scriptores scripsisse κουράλιον, *curalium*. Sic apud Ovidium, Met. XV, 416, (adde Grat. v. 405) legi, ipsumque Dionysium vs. 1103. Recentiores Græcos Latinosque di- xisse κοράλλιον. Sic Arrianum in Pe- ripl. mar. Erythr. Hesychium, Nemesianum; (in quo errat Salm.

Pandere vivendi commercia, quærere pulchræ
Sapphiri latebras et præduros adamantas.
Calliope, Indorum populos et regna canamus.
Ultima terrarum tellus adspergitur Indi
Fluctibus Oceani; primam coquit hanc radiis sol,
Sol Hyperionius, sol magni gratia mundi,
Astrorum genitor, lucis sator et vigor æthræ.
Sed genti Indorum tæter color: efflua semper

sed Claud. habet *corallia* de Nupt. Hon. v. 169). *Coralla* etiam Avienum nostrum dixisse: *fulvo tamen invenere corallo*. Addo huic Sidonium Apoll. Carm. XI, vs. 110: « Lactea puniceo sinuantur colla corallo ». Priscianus, qui vs. 1008 *Coralli lapidem* scribit, Dionysium expressit. Præter Salmasium de scriptura hujus vocis videri potest Heins. ad Ovid. Met. IV, 749. W. — Pro *fulvo corallo* Huds. conjicit *gilvo*. Sed hoc parum refert.

1304. *Pandere vivendi commercia*, h. e. viam et rationem aperire parandi victum permutandis mercibus. Supra v. 1067: « docuere carinis Ferre cavis orbi commercia ». W.

1309. *Sol Hyperionius*. Hoc generale alias epitheton Solis, Avieno maxime videtur Orientis esse, ex ipsa vocis notatione, quando *terras super aureus it sol*, ut ait Nemesiani Hal. 56 (huj. op. t. I, p. 233. Ed.) Hoc sensu usurpavit Noster supra vs. 1150, et Phænom. vs. 396: « Hic Hyperioni flagrat via Solis, in ortu, ... Pars Hyperioniæ rutilat facis ». Hanc etiam vocem Burmannus restituit auctori carminis in laud. Solis, Anth. tom. II, v. 45, p. 298, ubi vulgo legitur *Sol et Hyperboreo*. — Et addi potest versus 1153 supra: « Lux Hyperionio qua se sustollit ab ortu ». Sol quidem Hyperione natus poetis dicitur. Ed. — Cæterum cumulata in sequentibus elogia et prædicata solis admodum supervacua, et importuna sunt, videnturque, quum in Dionysio non legantur, ex auctore alio laudibus et cultui Solis dedito, huc illata, cui et versus 1089 seq. de Emeseno cultu Solis deberi, suspicati sumus ad eum locum. Comparari cum his elogiis Solis possunt, quæ in laudato carmine Anthol. Burm. quod primum lib. V est, leguntur. W. — *Hyperyonius* Cusp. cæteri *Hyperionius*.

1311. *Tæter color*, i. e. niger, vel fuscus. Vid. dicta a nobis ad Prisc. v. 1013. *Nigri Indi* Ovid. A. A. I, 53. Tibullus, II, 3, 55: « Illi sint comites fusci, quos India torret, Solis et admotis inficit ignis equis ». Propert. IV, 3, 10: « Ustus et Eoo decolor Indus equo ». *Efflua coma*, quæ e vertice in tergum humerosque fluit, longa et promissa. Sic enim Solinus, cap. 52: « Indis omnibus longa et promissa cæsaries ». Ex illa dictione Avieni illustrari et defendi potest Elegiæ Corn. Galli v. 14, a Scaligero valde reprehensus: « Quod fluat ex toto vertice flava coma ». (Vid. huj. op. tom. II, pag. 243. Ed.) W.

liventes imitatur crine hyacinthos.
t abrupti sola cespitis, aurea ut illis
in latebris excludant caute metalla:
statuunt, et vestimenta laborant
ıars Indi procurat segmina dentis,
ur invigilat: multi, qua flumina nimbis
ɜms, vastum ut late trahat agmen aquarum

es imitantur scribit *ıitatur*, quod rectius :lum ad *coma*. *abrupta sola cespitis* et Vad. sed melius *abrupti sola cespitis*. *ut illis ... excludant Aurea metalla*, vena *vena* a Lucilio in , dicitur. W. — *Ex-* ·eliqui *excludant*. — *ıunt*. De telis, sta- texendi ratione con- loctissimi ad Ovid. eqq. Heynius v. cl. 6, 79, et ipse non- d Epithal. Laur. vs. III, p. 400. Ed.) *ıenta laborant Lintea*. Dionysius, ut alias ʒumenta nunc omit- : Οἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι :ianus vs. 1016: « Ast ıissima tegmina lini ». nendum continebat]uod correxit Vlitius ɛg. v. 87, ubi pariter unt. Schr. lib. Obs. · *Vestimenta laborant* uidem omnes editio- ad. in schedis nota- › vero idem mutare ıia *linteæ vestes* æque ɜribus dicuntur, ite- ›ce utitur Noster infra vunt properantes lin- tea Bacchæ Vincula »; ubi vid. V. L.

1317. *Atque ebur invigilant multi* Cusp. Rectius Pith. *Atque ebur invigilat, multi qua*, etc. Hudsonus et Withof. offensi constructione *invigilat ebur*, scribendum censuerunt *Atque ebori invigilat*. Et sane *invigilare* et similia verba tertio casui vulgo junguntur. Virg. Georg. IV, 158: « Namque aliæ victu invigilant, et fœdere pacto Exercentur agris » (ubi *victu* pro *victui* positum pro more poetarum est). Tacitus, Germ. cap. 46: « Hoc beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus ». Hæc conveniunt cum illo Lucretii, V, 210: « valido consueta bidenti Ingemere, et terram pressis proscindere aratris ». Sed Heinsius ad Ovid. Met. VIII, 142, defendit *ebur invigilat*, et Nostrum verba ejusmodi, ut invehere, influere, irrepere, incubare, etc. cum quarto casu jungere solere, quum hoc loco, tum quibusdam aliis, Descr. Orb. vs. 795, et Or. mar. 383, probat, quibus addi possunt vs. 106, 529. Idem adeo in Virgilio, Georg. IV, 261, e veterrimo codice legit: « Frigidus ut quondam silvas immurmurat Auster ». Itaque malim hoc loco vulgatam lectionem, ut propriam et usitatam Avieno, retinere.

1318. *Vastum ut late trahat* Cusp. Vad. Pith. Aliter Hudsonus edidit

Alveus, et celsas evincant æquora ripas,
Palantes obeunt beryllum, prona fluenta
Quem procul internis a finibus, aut adamant
Detulerint: his glauca dehinc tornatur iaspi

vasum et late trahit. Ego vero vetustiorem lectionem præfero, *ut trahat.* Schraderus aliquando conjecit in schedis *flumina nimbis Auget hiems pasta.*

1319. *Celsas evincant æquora ripas.* Imitatus videtur Virgilium, qui Æn. II, 496: « Non sic, aggeribus ruptis quum spumeus amnis Exiit, oppositasque evicit gurgite moles, etc. » Et similiter Lucan. VI, 272, de Pado: « Sic pleno Padus ore tumens super aggere tutas Excurrit ripas, et totos concutit agros ». W. — Cuspinianus admodum corrupte: *Albas et celso se vincant æquore ripas.* Melius ex parte Pith. *Albens, et celsas evincant æquora ripas.* Vadianus ut tenebras hujus versus dispelleret, audacius eum reformavit: *Albas et celso sejungant æquore ripas Palantes.* Sed Pithœi lectio per se melior et clarior emendatione est. Peccavit ille tantum in voce *Albens.* Veneta prima habet *Albeus*, quod ille legere debebat *Alveus.* Atque hoc clare perscriptum in cod. Ortel. exstat, et dudum conjectura doct. virorum, ut Schraderi, probatum est. — Huds. habet *evincunt*, cui vetustiorem lect. *evincant* præfert Wern.

1320. *Palantes obeunt beryllum.* *Obire* h. l. est circumire, circumspicere et observare, quod supra v. 1276 *sectari* dicebat. Silius, III, 160: « Quæ dum perlustrat, crebroque obit omnia visu ». Ita que hoc expressit e Virgilio, Æn. X, 447: « Lumina volvit, obitque truci procul omnia visu ». Epist. III, 7, 13: « Ferun quum immensum exerci obisset ». Pluribus hunc bi docuit Gesner. ad Cl Proserp. III, 361. W. — Cusp. et Pith. vitiose. *Pa* scripsit Vadian. eumqu Huds. Sequentia Cusp. e constituunt: *Pallantes ob lum prona fluenta. Nec proc a finibus*, etc. Hæc bonu non habent. Hudsonus dum suadet: « obeunt b prona fluenta Quem proc a finibus aut adamant rint ». Atque hæc est lect Salmasius constituit ad 761, a. A. Aliter quidem Withofius: « Palantes ob ryllum prona fluenta N internis a finibus, etc. » distinctis verbis sensum eruo. Præterea Vad. pro *manta* edidit *auro adam* nescio an errore typogr derit. Pro *internis* Schra *extremis.* — Huc conferen dian. Idyll. V, v. 15: « et Eois Indus litoribus rub tur in alga ». Adde Tib 15, et IV, 2, 15; Prope 12. Ed.

1322. *Prona fluenta Qu tulerint.* Beryllum inte quas exundans fluvius indicat auctor Eleg. de o v. 19: « Vincit vulgares, ryllus arenas, Litore i quas simul unda movet»

inus et baccas alii prope marmora curvis
unt conchis: pars rursum divite cura
i lapidis venas fodit: hique rubore
is blando quærunt campis amethystos.

o *in extremo* legere cum nihil opus est. Nam *ex-* :ur poetis ipsi Indi, et ius de sardonyche apud XXXVII, cap. 23: »i torrentibus detegi ». de gemmarum scruta-iil. IV, 531: « Et per- »iens prensare lapillos, mediis oculos immittet *l*. — *His glauca dehinc* *vis*. Abusive verbo *tor-* est Festus Avienus. In ἡ χλωρὰ διαυγάζουσαν l a præcedentibus pen-etur legisse Avienus: ιγάζουσιν ἴασπιν, et διαυ-ν interpretatus est *tor-* :rere scilicet, et polire. ıim lapides, ut niteant. ıpidum Græci vocant, λίθους polire et adterere. *·e* improprie dixit, quia iunt, etiam teruntur et Unde *torno terere* Pli-as, Georg. II, 444: « Et re rotis », id est, torna-no gemmæ non poliun-Exerc. Plin. p. 738.

pe marmora habent om-: sed Schraderum con-*ıarmora*, tradit Friesem. ıon aptum hoc videtur. *»e marmora*, h. e. in »ris leguntur conchæ, *ıora*, vel in alto.

excudunt Oddius maluit quod et mihi placet: eruuntur e conchis. — *·e* Avieno familiare est, pro *excutere*. Vs. 1226: « Pars gentis ...saxis excussit narcissiten ». Idem in Phænom. « Omne ævum studiis excuditis »; et in Progn. vs. 105: « Elisos fulguris ignes Extudit ». Sic enim legit ibi Heinsius ad Ovid. Amor. III, 5, 34, ad imitationem Virg. Georg. I, v. 135: « Ut silicis venis abstrusum excuderet ignem ». Ed. — *Divite cura*, labore admodum lucroso, et pretiosam mercem parante.

1325. *Herbosi lapidis venas fodit*. Per *herbosum lapidem* non aliud intelligere videtur, quam curalium, quia hoc fruticis vel herbæ instar sub aquis nascitur, et Priscianus hoc loco *curalium* inter iaspin et amethystum nominat, vs. 1021. Plinius, lib. XXXII, 2, cap. 11, de curalio: « Forma est ei fruticis, color viridis. Baccæ ejus candidæ sub aqua ac molles: exemptæ confestim durantur et rubescunt, etc. » Hinc Ovid. Met. XV, 416: « Sic et curalium, quo primum contigit auras Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis ». Vulgarem hanc opinionem Veterum hodierna physicorum experientia refutavit. Cæterum inepte Avienus de curalio loquitur, *venas fodit*. Et hoc mirum, Avienum æque ac Priscianum curelii mentionem hoc loco injicere, Dionysium ipsum nullam. Quod mihi suspicionem injicit, habuisse illos codicem ex alio Dionysii opere, quod Λιθιακὰ inscriptum erat, interpolatum. Cf. quæ disputabimus in Excursu VIII ad vs. 1085. W.

Horum dives enim tellus est Indica semper,
Et tali scrupo cespes tumet: amnibus autem
Fertilis inriguis crebro prælambitur ora:
Extendunt celsi vaga late brachia luci,
Et vernat nemorum semper coma. Nunc tibi f
Terrarum expediam, nunc carmine flumina fal
Nunc rigidos montes, nunc multæ denique ge
Absolvam populos. Latera agris undique in In
Quatuor esse tene: coeant tot et anguli ab om

1327. Cusp. vitiose *Horum duces enim*. Camers ad Prisc. 1023 correxit *Horum dives enim*.

1328. *Et tali scrupu* Ven. et Cusp. *scrupo* Pith. et reliqui.

1329. *Prælambitur ora* Cusp. Vad. Pith. primæ edit. sed *prælabitur* Pith. ed. Lugd. forte ex errore. Sic et versu 155 vitiose editum erat in plerisque *labitur* pro *lambitur*.

1330. *Extendunt celsi vaga late brachia luci*. Avienus ὕλας apud Dionysium pro silvis et lucis accepit, quasi simpliciter ὕλας posuisset Poeta, non ὕλας καλάμοιο. Sic enim reddidit: « Extendunt celsi..... Et vernat semper, etc. » Salm. ad Sol. pag. 742, a. B. Dionysii versus integri, quos Avienus exprimere voluit, hi sunt, 1125 seqq. Ναὶ μὴν καὶ λειμῶνες ἀεὶ κομόωσι πετήλοις. Ἄλλοθι μὲν γὰρ κέγχρος ἀέξεται, ἄλλοθι δ' αὖτε ὕλαι πληθόωσιν Ἐρυθραίου καλάμοιο. Videmus, quæ hic Dionysius sigillatim de milii et de calami Erythræi proventu memoravit, Avienum de industria præteriisse, et in generali silvarum ubique virentium descriptione morari voluisse. Itaque erroris aut ignorantiæ in vertendo commissæ, hoc quidem loco, postulari nequit. Interim dum *celsos* vocat *lucos*, facile respicere potuit ipsas arundines Ind rum immanis magnitudo tur, immo et aliarum arbo carum lucos, de quarum e locus est apud Virgil. qu respexisse videtur Noster II, 122. W. — *Vaga lat luci*. Quæ *brachia lucorum* nus, intelligi possunt, vel et longis flexibus, quibus tur silvæ (vid. Rutil. I, 5 de ramis singularum a quomodo usurpavit Lu Ætna, vs. 361, et Noster 1190, « brachia Nysæi dixit. W.

1332. *Carmine flumine fa* sed *flumina* omnes reliqui.

1333. *Multæ denique g solvam populos*. Videtur *populos* partes unius *genti* nerale nomen gentis, spe puli facere, quemadmodu in Eutr. II, 242: « gens Tot quondam populi, pri gnomen et unum, Adpell ges ». Conf. Nostri vs. 3 1299. W.

1335. *Quatuor esse ten* vs. 413 et 1049. Similiter 1046 totius Asiæ formam tuor latera effusam diceba *Coeant tot et anguli ab*, etc

sibi, oblique claudentes extima terræ,
pecies rhombo est. Zephyri de partibus, Indus
tis occursu fit certæ terminus oræ:
Noti, Rubri late salis objacet unda:
n item Ganges fit limes cespiti Eoo;
: Lycaonia consurgit Caucasus Arcto.
re qua fuso laticem provolvitur Indus,
nidûm gens est, ubi magnus sorbet Hydaspes
sum summa saxorum mole Acesinen.
is amnis item secat agri proxima Cophes;
dioque Sabæ sunt cespite: gens quoque Scodri
er agit; populique dehinc velut ordine facto
leûm longas exercent vomere terras.

.. *coeant ut et anguli* Vad. *bliquo* Cusp. Pith. Huds. l. Ortel. *oblique* Vad. sed : Forsan *obliqui clauden*- potior videtur Vadiani , quæ antiquæ scripturæ pior est. Præterea Hud- ngnit *ab omni Parte, sibi* d mihi *sibi* pertinere vi- præcedens *coeunt: tot et omni parte coeant sibi*, ı, inter se. Hinc distin- *ibi*.

t cesæ terminus Cusp. et us Pith. et Huds. *fit certæ æ*. Cod. Ortel. corrupte *t*.

lque Lycaonia Cusp. *Ad- iiam ... arcton* Vadian. s in schedis notavit *Aque* sed magis placet, quod et, et vir doctus in ora ei edit. Cuspin. notavit, *aonia :* quemadmodum e Noster : « Axe Noti ob- ».

ovolvitur Indus Ven. Cusp. Vad. et Ortel. *producitur* Pithœus, eumque sequutus Huds. ex alio, ut mihi videtur, codice reddidit, quod tamen Venetæ lectioni minime præferendum. Hudsonus conjicit *producit et Indus*, quod constructio vix patitur.

1343. *Carmanidum* pro *Dardanidum* cod. Ortel. Græcus habet Δαρδανίες. — *Sorbet Hydaspes Delapsum ... Acesinen. Sorbere* de recepto in alium fluvio rarum esse puto. Alii poetæ non nisi de hiatu vel voragine, fluctus maris vel fluvii abstrahente, ut de Charybdi, adhibent. Vid. Virgil. Æn. III, 422; Ovid. Met. I, 40, VII, 64; Lucan. III, 261. W.

1344. *Acesinen* Ven. Cusp. Huds. et Pith. edit. Paris. *Acesinem* edit. Lugd.

1345. *Proxima cespes* Ven. vitiose: *proxima Cophes* Cusp. et reliqui.

1347. *Populisque dehinc* Cusp. reliqui *populique*.

1348. *Hylleûm longas* Pith. e Ven. et Huds. *Peucaleum longas* Cuspin.

Gargaridæ rursum : gens hæc obnoxia Baccho
Et glebam sulcant, et ritibus orgia ludunt.
Hic Hypanis lateque trahens vaga terga Cy
Magnus uterque modi dimittitur, Hemodique
Rupe procul fulvum provolvunt fluctibus auru

Peucaneum Vad. Hudsonus conjicit *Peucaleám*, ut habet Prisc. v. 1049: sed in græco v. 1143 exstat Πευκα-νέων. Sed unde *Hylleum* Venetæ et Pithœi sit, non exputo. *Hylles* vel *Hylleos* populum Illyrici, vidimus ad Priscianum, vs. 379. Magis turbat codex Ortel. qui scribit *Nysseum longas*. Quod si Nyssæi campi Indiæ intelligendi essent, nomen gentis, quæ eas terras hic exercére dicitur, desideraretur, et *Peucanei*, quos Dionysius nominat, plane convenirent.

1349. *Gargaridæ* omnes editiones. *Gandaridæ* Ortel. sed de variatione hujus nominis vide notata nostra ad Prisc. v. 1050.

1351. *Terga Cymander* Venet. et Pith. et Huds. *Megarsos* Cuspin. et Vad. qui repetiisse illud e Dionysio videntur, quem etiam Priscianus vs. 1051 expressit. Sed mira est lectio primæ edit. *Cymander*, siquidem nomen ejus fluminis nusquam reperitur, neque *Megarsum* a quopiam Geographo, præter Dionysium, memorari video. Dolendum est, quod de Cuspiniano et Vad. non constat, utrum lectiones suas ex alio codice, an saltem Dionysio accommodantes, dederint. Et quoniam hoc dubium est, consultum puto servare antiquam lectionem *Cymander*, quæ neque abjicienda est, etiamsi ipse Avienus erraverit.

1352. *Magnus utrumque modi dimittitur, Hermodoontis Rupe:* sic Ven. Cuspin. Pith. *Magnus utr* scripsit Vad. *uterque mo tur, Hermodontis* Huds. A Add. ait : In ista voce mons *Emodus*. Forsan *E titur*. In quo quidem rect tur, nomen Emodi alie Nam diserte Dionysius H Megarsum e monte Emo dere memorat vs. 1146 reddidit Prisc. v. 1052. S Hudsono scribamus *Ma que Emodo emittitur*, qui sequentibus *Hermodontis cul?* Nam in nomine *He* quod plane alienum al est, quærendus videtu Et cod. Ortel. diserte p *doontis* ponit *Emodi mont* men interpretatio potius sa librarii videtur. Prop moda correctio est, quar rum in schedis feciss *dimittitur, Hemodique R* etc. Copula *que* in *Hem* nino opus est post *dimit* quentia adnectantur ; e eam adjunctam ignotæ v eam corrumpebat in *Her* quia forte ex aliis locis vs. 856 et 1154, similis minatio *Thermodontis* c Præterea scribo : « Magn modi dimittitur », quia « Immensusque modi pro et add. 402. Ortel. habet sed familiare Avieno vid *sus* pro *demissus*. Vid. v

ninus hi campos intrant Gangetidis oræ,
per flabra Noti fuso distenditur agro,
e in celsa jacens confinia Colidis arcis.
et ipsa dehinc cetosi vergit in æquor
ii, tantoque jugo subit ætheris auras,

ec minus hic campos Ven. . Ortel. *hi campos* Pith. *rancitidis* Ven. *Gangitidis* uds. *Gangetidis* Cuspin. us videtur, atque sic le- Dionysio existimat Ort. *]uæ per flabra Noti fuso agro*. Salmas. ad Sol. a. A. ex his verbis adpa- , Avienum apud Diony- 147, legisse : ἐπὶ Γαγγή- , Πρὸς νότον ἑλκομένην, pro quod in vulgatis est, et d præcedens Λαβρότατοι ὀρνύμενοι προρέουσιν. Sed ıciani verbis colligi queat, « Gangetica..... Tellus, quæ ad terræ Colidis Neque tamen hoc utrique accidisse facile credam, ἕλκεσθαι, quod de flumi- pare facile, de terræ ali- ensione durum est, ad γήτιδα referrent, et ἑλκο- ent. Videntur potius ex ım sensu sic scripsisse. *æ per flabra* omnes edd. autem non male conjicit *ıbra*.

'que incelsa Cusp. *Usque* liqui. *Colidis arcis* Cusp. . *arces* Huds. et Friesem. puto. Hudsonus in Add. *cis*.

olis ipsa omnes antiquæ: us auctore Salmasio inse- *'olis et ipsa :* ego malim – *Cetosi vergit in æquor* etosum Oceanum vocat cetis et aliis belluis marinis in eo nascentibus *scatentem*, ut ait Horat. Carm. III, 27, 26. Noster in Phæn. vs. 100: « Tethyos undosæ cetosa fluenta ». *Belluosum* dicunt alii poetæ. Et sic Britannicum quidem Oceanum Horat. Carm. IV, 14, 47, Plin. lib. IX, 5, Hesperium vel Atlanticum Avienus, Or. mar. 204, dicunt, quibus convenit Nemesiani Halieut. vs. 65. Sed inprimis hoc nomen meruit Oceanus Indicus, qui Colidis promontorium et insulam Taprobanen cingit. Hunc *ferve agminibus cetosi pecoris* Noster superius vs. 781 dixit. Et Ælian. Hist. Anim. XVI, 18, de insula Taprobane : Τὴν γάρ τοι θάλατταν, τὴν περιεχομένην τὸν τῆς νήσου κύκλον, ἄμαχόν τι πλῆθος καὶ ἰχθύων καὶ κητῶν ἐκτρέφειν φασίν. Idem Ælianus, lib. XVII, cap. 6, memorat, in Laconico mari ingentia cete nasci, eamque ob caussam, secundum quorumdam opinionem, Homerum Lacedæmonem *cetosam*, κητώεσσαν, adpellasse. Alii sic adpellatam ab Homero Spartam voluerunt, propter ejus urbis amplitudinem, quorum loca produxit Gottl. Wernsdorfius, frater, in adnott. ad Himerii Sophistæ orat. de laud. urb. Constantinop. nuper editam ab Harlesio V. C. pag. 88, quæ oratio in editione integra operum Himerii, nunc primum Goettingæ prodeuntium, septima est, et locum Himerii, ubi cetaceæ Lacedæmonis meminit, exhibet pag. 524. W.

Arceat alituum subducta ut rupe volatum.
Sed circum Gangen regio est devota Lyæo,
Perpetuique sacri talis narratur origo.
Indorum in populos fatalia Liber agebat
Prælia: vipereo late Bellona flagello
Increpat, et magno tremuerunt regna pavore,
Insistente Deo. Venit ergo ad flumina Gangis,
Discursuque sacro præludit prælia Liber.

1359. *Subducta rupe*, i. e. in excelsum elata atque erecta. Usum hujus verbi, frequentem Nostro, vid. vs. 99, 589, 1197. De Colidis promontorio paria dixit v. 774. W.

1360. Pro *circum Gangen* Ort. *circa*.

1363. *Vipereo late Bellona flagello Increpat*. Bellonæ passim flagellum tribuitur, cujus sonitu ad bellum instigat. Loca poetarum suggeret Cerda ad Virg. Æn. VIII, 703. Virgilium imitans Lucan. VII, 568: « Sanguineum veluti quatiens Bellona flagellum, Bistonas aut Mavors agitans, etc. » Sed et tuba belli signum dare Bellonam, e poetis docet Burmann. ad Val. Fl. III, 61. W. — Plane simili ratione Bacchi bellum adversus Indos, et victoriam describit Himerius Sophista, Ecl. XIX, 2, p. 264. Ed.

1364. *Increpat, et magno* Cusp. Pith. Hudson. *Increpuit, magno tremuerunt* Vad. cui tamen non obsequor.

1365. *Insistente Deo*, h. e. vi et numine Bacchi irati urgente, premente, impellente, quomodo Virg. Æn. X, 433: « Hinc Pallas instat et urget, Hinc contra Lausus ». Idem, X, 375: « Numina nulla premunt, mortali urgemur ab hoste ». Petitum verbum *insistere* ab auriga, equos instigante. Virg. Georg. [...] 114; Ovid. Am. III, 2, 10. W.

1366. *Discursuque sacro prælud. prælia Liber*. Exprimit medita[...] futuri belli, et plane loquitur [...] morem Romanæ militiæ, ubi t[...] nes ad omnia, quæ in conflictu [...] vero prælio agenda erant, in cam[...]po exercebantur, inprimis d[...] vibratione armorum, aggrediendo, cedendo, feriendo ad palum, [...] exercitia ludi militares, medita[...]nes, prælusiones, simulacra [...] dicebantur. Gellius, lib. VII, cap. 3: « Sed non proinde, ut in decursibus ludicris, aut simulacris præliorum voluptariis fieri videmus, ... sed quasi in ancipiti certamine, quum sparsa acies est, multis locis vario Marte pugnatur ». Plin. Epist. VI, 13, 6: « Tu tamen æstima, quantum nos in ipsa pugna certaminis maneat, cujus quasi prælusio atque præcursio has contentiones excitavit ». Manilius, lib. IV, 227: « Sunt quibus et simulacra placent, et ludus in armis ». Adi præterea Barthii et Burmanni not. ad Rutil. I, 257. W. — *Discursuque sacro* Ven. et Cusp. *sacro* Vadian. Pith. Huds. *præludit prælia* Ven. Cusp. Pith. Huds. solus Vadianus dedit *prælibat prælia*. Ita emendavit ille, haud dubie offensus constructione

[ænades extemplo maculosæ nebridis usum
ermutant clypeis, viridique hastilia thyrso
uccedunt; solvunt properantes lintea Bacchæ
incula, viroso pectus vinxere dracone;
ro molli vitta prorepunt crine chelydri;

s usitata verbi *præludere* cum o casu, quum alias dicatur *præ- præliis*. Sic enim Statius in lib. I, Silv. ad Stellam: « nec uam est illustrium poetarum, on operibus suis stylo remis- præluserit ». Sed constructio- cum quarto casu saltem se- e ætate latinitatis invaluisse, mento est Rutilius, qui lib. I, 7: « Ut solet excussis pugnam idere glebis ».

67. *Maculosæ nebridis usum*. ersam armaturam Bacchi et harum hic vides: de quibus erri potest Ovid. Met. IV, v. 6 Stat. Theb. II, 664, et Noster v. 889, 1129. Solenne est s, ad vim et potentiam Bac- designandam, arma et gesta- ejus subito permutata cum fingere, vel aliis instrumentis cere. Hic fiunt arma et tela lia. Apud Ovid. Met. III, 664, s et velis prædonum inserpunt ræ et racemi, et lib. IV, 394 . telæ et vestes, fila et stamina deras, vites, palmites et pam- abeunt. W.

69. *Solvunt properantes lintea hæ vincula*, sic omnes edd. Sed losa hæc putat Heinsius, Adv. , p. 412, et sic scribendum præ- : « solvunt rorantis vitea Bac- cingula ». Etsi vero hanc emen- nem ex usitatis hac in materia rum dictionibus instruit, nul- tamen Avieni sic corrigendi ssitatem, vel justam rationem video. Immo ipsa Avieni mens et sententia quodammodo lædi vide- tur, qui per species enarrare vult, Mænadum gestamina Bacchica cum armis permutata, nebrides cum cly- peis, thyrsos cum hastilibus: pro linteis vel strophiis Bacchas sibi pectus draconibus vinxisse, pro vittis crinium chelydros implicuisse. Heinsius Mænadibus pro linteis vin- culis vitea cingula dat, adeoque Bac- chas vitibus suum corpus vinxisse significat, quod ego non memini apud poetas legere, qui vitibus cir- cumplicatos tantum thyrsos memo- rant. Igitur retinendam vulgatam Avieni lectionem arbitror.

1370. *Viroso*. Heins. l. c. tentat *spiroso*; sed *virosus* usitatum Avie- no epitheton anguium est. Sic vs. 174 *virosos cerastas* adpellat. Ed.— *Pectus junxere dracone* Ven. et Cusp. *vinxere* reliqui.

1371. *Prorepunt crine chelydri*. Heinsius ad Ovid. Met. XV, 620, ex hoc loco apud Valer. Maxim. lib. V, cap. 6, ex. 3, legendum cen- set: « In capite ejus subito veluti cor- nua erepserunt », non *emerserunt*, firmatque loco Silii, XIII, 332, de Pane: « opacat tempora pinus, Ac parva erepunt rubicunda cornua fronte », ubi *erumpunt* perperam circumfertur Heins. — *Chelydri*. Prudentius lib. I contra relationem Symmachi, v. 130: « virides discin- dunt ore chelydros, Qui Bromium placare volunt ». Vid. Euripid. in Bacchis, et Plutarch. in Alexandri

Excitoque ferox persultat in agmine Mavors:
Dux aquilas in bella rapit, tremit Indica tellus
Pressa pede, et toto tonuerunt classica cælo.
Ergo et Nyssæos discit gens rite recessus,

vita, initio de Olympiade. SCHOTTUS.

1372. *Excitoque ferus* Ven. Cusp. Pith. *ferox* Huds.

1373. *Dux aquilas in bella rapit.* Vere ἀπροσδιόνυσον hoc dixeris, quod Dionysus hic aquilas Romanas in bella rapere dicitur. Sed et Seneca sic peccavit in Phœniss. v. 389, de septem ducibus ad Thebas loquens: « æra jam bellum cient, Aquilaque pugnam signifer mota vocat ». Cæterum Noster respexisse locum Virgilii videtur, Æn. XII, 331: « ad flumina concitus Hebri Sanguineus Mavors clipeo increpat, atque furentes Bella movens immittit equos... gemit ultima pulsu Thraca pedum ». Cf. not. ad v. 1247. W.

1374. *Toto tonuerunt classica cælo.* Nempe ingenti sonitu ad cælum relato et repercusso. Similiter Petronius, Bell. Civ. v. 134: « Armorum strepitu cælum furit, et tuba Martem Sideribus transmissa ciet ». Pro armis et classicis apud Ovid. Art. Am. I, 537, « sonuerunt cymbala toto Litore, et attonita tympana pulsa manu ». Strepitum belli et armorum poetæ amant verbo *tonare* et *tonitru* exprimere. Statius, Th. III, 422: « Tænariumque cacumen Apollineasque Therapnas Armorum tonitru ferit ». Silius, XIII, 10: « Concussa est Daunia tellus Armorum tonitru ». Idem, XIV, 308: « telorum turbine vasto Aggreditur muros, atque armis intonat urbi ». Claud. III Cons. Hon. v. 63: « civilia rursus Bella tonant, dubiumque quater discordia mundum ». — *Toto tenuerunt classica* Ven. et Pith. *tonuerunt* Cusp. Vad. et Hudson. recte. Adserit hanc lectionem Avieno Drakenb. ad Sil. I, 436, et verbum *tonare* sæpius ad bellum transferri docet.

1375. *Ergo et Nyssæos discit gens rite recessus.* Reddit Avienus hunc versum Dionysii 1159: Τοὔνεκα Νυσαίην μιν ἐφημίξαντο κέλευθον. Priscianus sic v. 1057: « Hic via, quam celebrat nomen, Dionysia, Bacchi ». Hic itaque intellexit κέλευθον Νυσαίην de regione, qua incesserit vel decurrerit Bacchus cum exercitu. Ad quam interpretationem forte adductus est eo, quod Dionysius paullo ante dicit, apud Gangem locum quemdam honoratum ac sacrum esse, quem olim Bacchus iratus calcaverit. At mihi non videtur Dionysius eum locum sacrum significare per Νυσαίην κέλευθον voluisse, sed ipsum decursum vel tumultum bellicum Bacchi, quem dicit gentem Indorum ita vulgasse, vel celebrasse, ut orgiis institutis imitaretur. Hunc sensum sequutus est Avienus, *Nyssæos recessus* nominans. Qui quamquam aliis locis *recessus* et *recedere* dicit interiores et remotiores tractus terræ, ut v. 388, 1062, 325, 913. hic tamen intelligendus videtur de recessu, vel actu recedendi ipsius Bacchi ad interiora vel remotiora loca Indiæ, quæ sunt ad Gangen, vel ad Nysam. Suadet hunc sensum verbum *ducit*, quomodo legendum ex aliis rationibus firmamus intra, quod

:ata sollicito deducunt orgia ritu.
dehinc diros ut Liber perculit Indos,

actu, vel ritu quodam vix potest, et re ipsa de ritibus et sacris ad poste- ›agatis adhiberi solet, ut ler. Flacc. VI, 291: « par- ım didicere nepotes », et n. 8: « contiguas didicere s artes Proserere ». Suadet [uens versus, qui si *reces-* ıo decursu Bacchi et Bac- ı intelligatur, multo me- ı priore versu cohæret, *recessus* de via vel regione cipiatur. Nam propterea, s Indorum ex fama antiqua d eos excurrentis didicit, discursus fuerint, hinc in- s imitari, et stata orgia itu deducere. Denique sic atus Avienus præstat plane ›mplet, quod versu 1361 promisit, nempe incursum Bacchi perpetui apud In- i originem fuisse. W. — *lixit gens rite recessus* Ven. Vadian. et Ortel. *discit* ıds. *dicit* voluit Higtius, Dionysii ἱφημίξαντο, notante o. Quid vere scripserit , *dixit* an *discit*, in ambi- utrumque enim admittit ἱφημίξαντο. Si *dixit* scri- ιίξαντο de sola adpellatione quod sequutus est Prisc. 57: « Hic via, quam cele- nen, Dionysia, Bacchi »; etiam de ritu, Bacchi dis- ›er orgia imitandi, inter vulgato. Et huic lectioni ıod additur *rite*, quod ad- verbo *dicere* non aptum favet etiam τῷ *discit*, quod versu pergitur cum verbo præsentis temporis *deducunt*. Et antiquæ scripturæ *dixit* ea forma et ratio est, ut facillime corrumpi e genuina *discit* potuerit. Malui igitur præferre *discit*. Plures ejus lectionis rationes invenies in priore parte hujus notæ.

1376. *Deducunt orgia ritu*. Schraderus in Observ. p. 84, hunc versum pro exemplo adducit, quo doceat, poetas post nomen singularis numeri, præsertim collectivum, verbum pluralis num. frequenter ponere, provocatque ad Virg. Æn. VIII, 146: « Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello Insequitur; nos si pellant, nihil abfore credunt, Quin omnem Hesperiam penitus sua sub juga mittant ». Schr. — *Deducunt orgia*. Supra explicatius v. 889: « Orgia ludentes... Deduxere choros, Nysæi ludicra ritus »; item v. 1002: « Mæonis hic etiam deducit turba choreas ». W.

1377. *Ipse dehinc diros et Liber* Ven. Cusp. *diros ubi Liber* Vad. *ut Liber* Pith. et Huds. quod præfero, nempe *ut* pro *postquam*. Pro *diros* Oddius mavult *duros*, Schraderus etiam *tætros*, ut v. 1311, quia Dionysius κελαινῶν. Præter hoc auctor in Obs. Misc. vol. I, t. III, p. 378, Avienum etiam *nigri*, *fusci*, aut simili verbo uti potuisse adfirmat, si Dionysium sequutus esset, quem tamen in epithetis raro expressisse fatetur. Idcirco ipse corrigere vult *dites*, quia Avienus *ditem Asiam* sæpius nominat, ut v. 696 et 822. Sed omnem hanc in epithetis lubricam conjecturam esse monet Burmannus in subjecta nota, et *diros* adeo Indos pro *tætris* vel *nigris* ab

Hemodi victor conscendit verticis arces,
Effusamque solo gentem procul adspicit omnem:
Ima jugi exstantis vestigia gurgite canent.
Oceani Eoi prætento denique Bacchus
Litore, et extrema terrarum victor in ora,
Ducit laurigeros post Indica bella triumphos,
Erigit et geminas telluris fine columnas,

Avieno dici potuisse, adfirmat, quia nigri propter colorem inauspicatum et ominosum *diri* recte dicantur. Subjicit locum Lucani, lib. I, v. 615: « Diffusum rutilo nigrum pro sanguine virus », ubi magno numero codices habeant *dirum*, cujus glossam esse putat *nigrum*.

1378. *Hemonii victor* Ven. *Hæmodii* Cusp. *Emodii* Ortel. *Hemodi* Vad. *Emodi* Pith. et Huds.

1379. *Effusamque salo gentem:* sic omnes edd. sed non dubium est, quod Schrad. in sch. conjicit, legendum esse *Effusamque solo:* qui tamen ubi *simul adspicit* vult pro *procul adspicit*, id minus probare possum. *Procul* potius rectum aptumque esse, ex simillimo loco Petronii perspici potest, Bell. Civ. v. 279, ubi Discordiam fingit in Apennino monte constitisse: « Alta petit gradiens juga nobilis Apennini, Unde omnes terras atque omnia litora posset Adspicere, ac toto fluitantes orbe catervas ».

1380. *Ima jugi vestigia canent*, h. e. cana et spumante æquoris unda adluuntur, ut v. 624: « tumidis se fluctibus edunt Insulæ, et inserto canescunt undique ponto ». Vestigia pro pede vel radicibus montis. Vid. v. 481 et 844. W. — *Iama juga exstantis* Pith. e Ven. *Ima juga ex tantis* Cusp. *Ima jugi exstantis* Vad. et Huds. quod etiam conjecit Ortel. et Withof. *Summa jugi* conj. sed infeliciter. Idem *canent Eoi* vult conjungere.

1383. *Ducit laurigeros post bella triumphos.* Victoria et tri Bacchi Indico nihil apud po lebratius. Meminit Ovid. M 20; Fast. III, 465; Stat. Th 387, et inprimis lib. VIII « Ceu modo gemmiferum populatus Hydaspen, Eoasq mos, nigri vexilla triumphi et ignotos populis ostende dos ». Sed nemo luculentius piosius triumphum Bacchi psit, quam Sidonius Apoll. XXII, quod Burgus Pontii inscribitur. Quando Avienu *geros* Bacchi triumphos voc scio an sátis considerate scri Nam Bacchi omnia, currus ma, pampini, vites et heder biunt, non lauri. Etsi in H hymno altero in Bacchum, Κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμέν *dera simul et lauro ornatus* d hæc tamen unica lauri menti permittit, ut proprium Bacc stamen existimemus. *Tri* etiam quod Baccho tribuit improprium est, quamquam plane insolens aliis. Nam de vis et Agamemnone Horat. II, 4, 7: « Arsit Atrides med triumpho Virgine rapta ». W.

1384. *Erigit et geminas t*

sitque dehinc Ismeni fluminis undam.

as tantum gentes commendat fama per orbem.
aliæ vulgus, pecorum vice, terga pererrant
ɔitis abjecti : non his aut gloria forti
a manu est, aut clara decus peperere metalla
·arum venis : habitant ignota locorum
per inexpertes famæ, per inhospita degunt
ɩ procul, nullis sunt dignæ denique Musis.

inas. De columnis Bacchi a v. 824 seq. egit. Plin. :ap. 16 : « In Sogdianorum nibus Alexandria ab Alex- . condita. Aræ ibi sunt ab ıc Libero Patre constitutæ, ·o, et Semiramide et Alex- Ad eum locum Harduinus stimonium citat. Meminit ollod. Biblioth. III, cap. 5, ν δὲ Θράκην, καὶ τὴν Ἰνδικὴν στήλας ἐκεῖ στήσας, ἧκεν εἰς ıamquam in his verba ea, liam spectant, glossema ıargine illatum, suspicatur V. C. W.

Invisique pro *Invisitque* Ven. : *undas* habebat Ort.

Vile aliæ vulgus. Signifi- *le vulgus* adpellat multitu- ominum, qui nullius animi , et nullo discrimine vel vitæ, vel studii, incultas ererrant, quemadmodum *rs, vulgus inane* de umbra- l inferos innumerabili turba poetæ, Stat. Theb. I, 94; . P. I, 21. Respectu aliorum ı *vulgus iners* vel *vile* est tum et imbelle, quod stre- ibusque opponitur. Vid. V, 120, et Maro, Æn. XI, os animæ viles, inhumata infletaque turba, etc. » W. — *Vile aliæ vulgus*, sic omnes editiones. *Mille aliæ vulgo* cod. Ortel. Librarius hoc finxisse ex aliis Nostri locis videtur, ut v. 315 : « Innumeræ gentes, populorum examina mille Arva tenent »; et v. 845 : « Mille dehinc amnes unus vomit ».

1388. *Cespitis abjecti*, interpretor terræ sterilis, contemptæ, ab aliis gentibus spretæ et derelictæ, quomodo et Noster in Or. Mar. 446 : « litus hic rursum patet. Vacuum incolarum nunc et abjecti soli ». Sic *abjectus neglectusque* conjungitur apud Cicer. de Fin. III, 20 : « Minime autem convenit, quum ipsi inter nos abjecti neglectique simus, postulare, ut Diis immortalibus cari simus ». Sic *contemptus ager* dicitur Nasoni, Nuc. v. 59. Cæterum comparari hoc cum loco possunt, quæ supra dixit v. 1147 : « glebas abrodunt more ferarum Jejunas herbæ ». W. — *Non his aut gloria forti*, etc. Eamdem plane formam orationis supra adhibuit v. 807, 1146. W.

1391. *Inexpertes famæ*; vid. v. 920, et conf. v. 1140. W.

1392. *Nullis sunt dignæ denique Musis*; ut v. 804 : « hæ tibi tantum Carmine sunt dignæ ». W.

At tu, Phœbe pater, vos clari turba, Camenæ,
Numinis, Aonio famam inspirate labori.

1393. Vos clari Ven. vos clare Cusp. et Vad. vos clari Pith. et Hude.

1394. *Famam inspirate labori.* Tanquam animam et vitam inspirate, vid. Virgil. Æn. VII, 351; Ovid. Metam. IV, 497, nunc operi meo, ut vivat et celebretur per sæcula; quemadmodum Ovid. in fine Met. de se: « Ore legar populi, perque omnia sæcula fama, Si quid habent veri vatum præsagia vivam ». W. — *Inspirare* quide Diis frequens. Sic Amor dicitu spirare carmina: ποιητὴν δ' ἄρα διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. V Æn. VI, 11: « magnam cui me animumque Delius inspirat vi aperitque futura ». Sed *inspirare famam* Avieno proprium, nec f defendi posse videtur. Ed.

EXCURSUS I

AD DESCRIPT. ORB. TERRÆ, vs. 116 et 117.

.... populis caput Æneadarum
Alba, dehinc cautes est terminus.

HUDSONUS legit *Ænea clarum*, et Avienum putat hoc theton Albæ Longæ tribuisse, quod ab Ascanio Æneæ ɔ condita fuerit. — Verissima lectio *Æneadarum*, pro *nea clarum*, munitur auctoritate codicis Ambrosiani. ndem Josephus Scaliger ingenii ope repererat, et in ibros. repertam similibus firmaverat Nic. Heinsius, ut sciani versu 337 : « tellus jacet Ausonidarum ». Vitii ıssa est litera *d* in *cl* mutata, quod sæpe accidit (vid. ıl. ad Manil. IV, p. 306; Markl. ad Stat. II, 7, v. 46), hinc vox una in duas distracta. Sensum loci (non intelti N. Heinsio, quod infelix docet in illum conjectura : opulis caput Æneadarum Alba, dehinc Caulon est ternus») viderat et bene distinxerat E. Halleius, emendare natus : « populis caput Æmona clarum, Alba dehinc cau- est terminus ». Sed *Æmona* ferri omnino nequit. Non : fugit locus Herodiani, VIII, 1 : πρώτῃ Ἰταλίας πόλει, ἣν οῦσιν Ἡμώναν, et quæ Wessel. ad Itiner. Hier. p. 560, pro rodiano contra Cluverium et Cellarium molitus est. Sed is ferat urbem, quam viri docti *Labacum*, Carniolæ caput, se consentiunt, septemtrionale caput Italiæ dici? Ne nunc cam metri leges sic violari videri. Ἥμωνα enim vocatur olem. pag. 63, nec libri Pal. et Coisl. variant. conf. Zon. V, p. 334. Sed tædet hærere in emendatione perspicue sa. SCHR. — Hanc Schraderi adnotationem iisdem verbis dit Cl. Friesem. in præf. ad Av. Descr. Orb. Et breviter

notatam hujus loci emendationem jam inveni in schedis Schraderi, ipsius manu scriptis. **Wd.** — ***Populis caput***, etc. Quoniam super loco hoc vexatissimo plura occurrunt memoranda, quam quidem Schraderus dixit, et nonnulla uberius exponenda sunt, singularem hic dissertationem, quodam excursu facto, subjiciam, qua primum varias discrepantesque conjecturas super eo loco factas recenseam omnes, deinde ejus recte constituti sensum uberius declarem. Versum hunc corruptissimum Pithœanæ editionis, ex antiqua Veneta haustum, ut primi rectius dederint et distinxerint Cuspin. et Vadianus, jam memoravimus in var. lect. Sed ignorata hæc melior lectio miras interpretationes corruptæ Pithœanæ peperit. Barthius, Advers. XL X, 13: « ænea alba cautes » conjungit, et putat Avienum Æneam cum Leucopetra confundere columnam, quam Dionysius supra v. 67 in Atlante dixit esse, sed tamen cur æneam petram dixerit, ei non liquet. Hudsonus, cujus lectionem supra dedimus, de *Alba Longa* sermonem esse putat. Auctor in Observ. Misc. fortasse Wassius, vol. I, t. II, p. 273, videns, ab Ænea dicendum fuisse Æneia, sumit vocem *Ænea* pro interpretatione, quam librarius forte substituerit, vocis minus cognitæ *Ilia*, sicut *Ilia regna* Virgilio dicantur, et *Iliaca Alba* Lucano. Oddius, memorante Hudsono, τῷ *Ænea* substituit *antea*, eoque Albam dici putat populis caput antea clarum fuisse. Eodem teste Edm. Halleius aliud substituit, nempe *Æmona*, cujus sententiam supra explicatius tradit et reprehendit Schraderus. Qui denique veram lectionem *Æneadarum* studio suo et codicis Ambros. auctoritate invenerunt, tamen in altero versu vel distinguendo vel corrigendo aberrarunt. Nic. Heinsius eam similibus nominum formis confirmavit, ut Prisciani vs. 338 : « tellus jacet Ausonidarum »; vs. 475 : « dehinc rupes Æolidarum »; et vs. 670 : « post fines Tyndaridarum ». Magis servire ad vocem eam illustrandam poterat Virgilius, qui Æn. III, 18, urbem Αἴνεια, ab Ænea in Chersoneso Pallene conditam, *Æneadas* adpellat, incolarum

mine ipsam urbem designans, ut monuit Heynius V. C. Exc. I ad Æn. III, t. II, p. 443 edit. nost. Ed. —Et miror ne, nemini interpretum, pro corrupta lectione *Ænea clam* laboranti, in mentem venisse, Avienum fortasse, ad emplum hujus urbis *Æniæ*, ipsam Romam sub *Ænea* tellexisse, caput populis datum. Sed ut de Heinsio perm, idem *Alba* sequentis versus retulit ad priorem, et *utes* mutandum putavit in *Caulon:*

.... populis caput Æneadarum
Alba, dehinc Caulon est terminus.

ulon vero est urbs maritima in Brutiis extremæ Italiæ, am Strabo et Plinius suo tempore desertam jacuisse odunt. Qua infelice conjectura, ut judicat Schraderus, cum Dionysii se non intellexisse fassus est Heinsius. Alia nique est interpretatio V. C. Petri Fonteinii, cujus sentiam suis ipsius verbis Friesemannus in præf. ad Avieni escr. Orb. pag. 14 seq. retulit. Ille scribendum et distinendum existimat:

.... populi caput Æneadarum
Alba, dehinc cautes, est terminus.

empe distinctionem ait non ponendam esse post *Æneaum*, sed post *Alba;* idque nomen haudquaquam, ut ljectivum conjungendum esse cum *cautes;* licet cæteroin illa cautes *Leucopetra* fuerit adpellata. *Terminum* rerri ad utramque, ad *Albam* et ad *cautem*. Vocula *dehinc* ienum uti de parte opposita, nempe australi, quum antea rtem Italiæ borealem memoraverit. Similiter eum infra rsu 140, ubi docet, mare Hadriaticum « in Boream se ndere » eo loco, ubi sinus Ionius cum eo conjungitur, est, a parte australi, scripsisse *dehinc*, atque adeo in rte boreali, illud flecti in Zephyrum. *Caput* Æneadarum situm esse existimat pro origine eorum. Loqui nimirum *Alba Longa*, unde Æneadæ, sive Romani, originem xerint, unde et *mater* Romæ vocetur ab Augustino, de it. Dei lib. III, cap. 14. Hinc quoque verisimile fieri, in

Avieni loco non legendum esse *populis*, sed *pop*
Alba dicatur *caput*, et veluti mater, *populi Æneadaru*
populi Romani. Itaque concludit, omnino Avienun
ficare voluisse, *Albam Longam* a boreali parte, *Leu*
promontorium ab australi *terminum esse* Ausoniæ. A
men, non multum obniti se, si quis nomine *cau*
Leucopetram, sed Ausoniæ τὐλευταῖον ἀκρωτήριον Ἡράκλει
ligere malit. Sententiæ hactenus memoratæ omnes
Longam in Avieni versibus inveniunt; in hoc tantu
teinii sententia differt a reliquis, quod hi existima
bam Longam Avienum in parte boreali Italiæ pc
ille, plane pro termino boreali Italiæ, vel R
ditionis in Italia habuisse. Utrumque non solum
sententiam Dionysii est, qui vs. 77 seq. de universa
sive de Romanis Italiæ dominis, loquitur, nec ullu
Longæ indicium habet, sed etiam plane contra ve
geographicam. Quis enim unquam dixerit Romanor
ras ab Alba Longa incipere, terminari in Leucope
alio Italiæ promontorio? Dionysius ipse nihil aliud
rat, quam Italos, qui et Ausonii, longe lateque do
tes, terram, h. e. Italiam colere inde a Borea usque a
copetram. Hanc sententiam accurate expressit Pris
vs. 81:

> Qua domini rerum terris crevere Latinis,
> Ad Petram Leucen Aquilonis ab axe reductis.

Neque Avienus credendus est diversa ab his dicer
luisse, licet hic sententiam Dionysii luculentius e
tiusque Prisciano exprimat. Itaque recentiores inter
verba Avieni, meliore distinctione adhibita, magis a
sum Dionysii accommodarunt, et in *Alba caute* non
Longam, sed Λευκὴν Πέτρην Dionysii, et *Petram Leucen*
Leucopetram, Prisciani invenerunt. Nimirum Oudend
in Observ. Miscell. vol. V, tom. I, quem sequutus est
derus, sic totum locum constituendum censuit:

> Qua se flabra trucis Boreæ per inhospita terræ
> Eructant cælo, populis caput Æneadarum,
> Alba dehinc cautes est terminus.

:lem sic interpretatur, ut dicat Avienus, *genus Ænea-* (ut loquitur Virg. Æn. I, 565) ortum seu principium nis capere ab Septemtrione, et æquore Ligustico, ac ı ad Leucopetram, sive *Albam cautem* habere. Siç ıs mentem exprimit Avienus, ut vs. 265 :

> Gades principium est. Caput hujus cespitis autem
> Arctius angusto conducit litora tractu, etc.
> Terminus immensis Arabum concluditur oris.

pe ex consuetudine Avieni *caput* non dicitur origo vel ı alicujus gentis, ut Fonteinius interpretabatur, sed :ipium et ingressus terræ. Aperte hoc Avienus, paullo hunc locum, docet, ubi de Gadibus, postquam « oram : ultimam » dixerat v. 98, mox v. 104 subjicit : « caput n principiumque Europæ et Libyæ est ». Idem v. 193 : gi caput incipit Imbro ». *Populis* ubi dicit plurali nu- ı, facile intelligitur, plures gentes et terras Æneadis vel unis parentes, hoc est, universam Italiam designari. : sic loquitur Avienus, ut *populos* pro partibus vel ter- nius gentis ponat, ut versu 481 :

> .... indeque Cempsi
> Gens agit, in rupis vestigia Pyrenææ
> Protendens populos,

ıihil mutandum puto. Quando autem populis Romanis t et principium dicit esse a regione, qua « Boreas flat inhospita » terræ, ab Alpibus dicit incipere, quibus lunt gentes barbaræ et inhospitales, Galliæ scilicet et naniæ. Hoc eodem loco, quem modo adduximus, de- ıt, ubi v. 483 pergit :

> .... mediam secat Apenninus
> Ausoniam : nam qua boreali vertice ad æthram
> Concrescunt Alpes, surgit caput Apennino.

loco *inhospita terræ* tribuit Gallis in confiniis Italiæ, 21 seq.

> Inde Pyrenæi turgescunt dorsa nivalis,
> Gallorumque truces populi per inhospita terræ

Vitam agitant: tum cæruleum Padus evomit antro
Flumen, etc.

Sic facile declarari potuit vis et sensus descriptionis, (
hoc loco exsequitur Avienus, postquam virorum doct
penitiore curà loci corruptissimi vera lectio et disti
inventa est. Enimvero hic locus illustri exemplo esse p
quantum turbarum excitare inter criticos et interp
quotque commenta et pæne monstra opinionum p
unius loci corrupta lectio, vulgatas editiones obsi
possit, quando ad eam vel corrigendam vel interpreta
consurgunt eruditi, antequam vera et genuina reper
Quam quidem hoc in loco invenerunt conjectura no
gis, quam auctoritate codicis Ambros. adducti; sed in
disquisitione quis satis miretur, nullam editionis a Va
proditæ, quæ proximum paratumque auxilium offer
mentionem factam esse, et tantopere vel negligi, vel
rari potuisse præstantissimum Avieni exemplum, quo
centiora omnia elegantia et accuratione longe superat?
in ista editione locus hic de terminis Italiæ ita du
constitutus, correctus, distinctus præjacet, uti eum
eruditi post longas conjectationes correctum et distin
voluerunt. Immo, quod magis mireris, qui de emend
Avieno inprimis sunt meriti, nec tamen ullam Vadian
tionem habuerunt, viri docti in Batavis sunt, quoru
præstantissima bibliotheca, quæ Lugduni Batavorum
hæc ipsa Vadiani editio exstat, ut in ejus bibliothecæ
logo, p. 198, legitur. Wd.

EXCURSUS II

AD DESCR. ORB. TERRÆ, vs. 140-143.

.... dehinc deflexa parumper
Alta petunt, rauco penitus repentia fluctu:
Hic sinus Ionius curvatur litoris acta,
Cespitis et gemini tellus irrumpitur alto.
Nam qua cæruleis, etc.

ditiones omnes habent et distinguunt:

.... dehinc deflexa parumper.
Hic sinus Ionius curvatur litoris acta,
Alta petunt rauco penitus repentia fluctu,
Cespitis et gemini tellus irrumpitur alto.
Nam qua cæruleis, etc.

e contorta esse, nec expeditu facilia, quivis videt. Itaque miror, Oddium et Hudsonum diversis illa conjecturis asse. Ego bis diversis temporibus, trajectione duorum uum facta, locum integritati sic restitui:

... Zephyrumque dehinc deflexa parumper
Alta petunt, rauco penitus repentia fluctu.
Hic sinus Ionius curvatur litoris acta,
Cespitis et gemini tellus irrumpitur alto.

c trajectionem firmat et probat Dionysius versu 92 eqq.

Κεῖθεν δ' εὐρυνθεῖσα τιταίνεται Ἀδριὰς ἅλμη
Πρὸς βορέην· αὖθις δὲ πρὸς Ἑσπέριον μυχὸν ἕρπει·
Ἥντε καὶ Ἰονίην περιναίεται ηὐδάξαντο.
Δισσὰς δ' ἠπείρους ἀπερεύγεται·

iscianus versu 95 et seqq.

Illic incipiens extenditur Adria vastus,
Ad Boream penetrans pelago, solemque cadentem.

Ionius pariter sinus hic perhibetur ab orbe,
Dividit et geminas diversis partibus oras.

Hanc Strabo, lib. II, pag. 123, vel 185 ed. Alm. ὁ δ' Ἰόνιος κόλπος μέρος ἐστὶ τοῦ νῦν Ἀδρίου λεγομένου. Τούτου δὲ τὴν μὲν ἐν δεξιᾷ πλευρὰν ἡ Ἰλλυρὶς ποιεῖ, τὴν δὲ εὐώνυμον ἡ Ἰταλία, μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὴν Ἀκυληΐαν. Agath. lib. I, cap. 3: τὸ δὲ στόμα τοῦ Ἀδρίου, ὃ καλοῦσί τινες Ἰόνιον πέλαγος, etc. Hanc ipsa res, et Ambrosianus codex, sero a nobis inspectus. Et sic ingrata tollitur repetitio verborum *Alta* et *alto*, quæ prius in subsequentibus versibus recurrebant. Dicet aliquis, simillimas repetitiones non abhorruisse poetam, ut Descr. Orb. v. 184, 945, 1119, 1125, 1245, sed idem fateri cogetur, eas non valde gratas esse. Bentleius quidem tantopere iis offendebatur, ut centum et plura Lucani loca hoc uno nomine suspecta corrigere conaretur. Cæterum nostro similis est locus, v. 171:

Curva salo forma est: hinc sese marmora ponti
In Zephyrum torquent, ac flexu lubricus errat
Gurges, et exesas illabitur unda lacunas.

Marmora et *alta* sunt synonyma, quæ poeta suo more variat. Oræ mar. vs. 382:

Late patere pelagus, extendi salum
Himilco tradit.

Vers. 543: « Quiescit æquor, pelagus inclusum stupet »; et vs. 548: « Hæc propter undas atque salsa sunt freta ». Denique « Alta Zephyrum petere » dicuntur, ut « pelagus Boream » apud Prisc. vs. 139. Vid. Oudendorp. ad Lucan. II, 435. Schr. — Eamdem adnotationem exhibuit Cl. Friesem. in præf. p. 27.

EXCURSUS III

AD DESCRIPT. ORBIS TERRÆ, vs. 346-348.

Nilus enim immensos ulnam dispergit in agros,
Et fovet invecto sata gurgite: Nilus honorem
Telluri reparat: Nilus freta maxima pellit.

Forsan *immersos*. Sic enim Claudian. de Rapt. Proserp. II, 180: « mersa negarent Arva coli ». Heins. Sed si arva dici possint *mersa*, non inde sequitur, agros Nili dici posse *immersos*. Immergo enim est *intus mergo*, *demergo*, *immitto*. Schr.—*Nilus enim mersos*. Higt. Quia Dionys. 228: Οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο Νείλῳ. Sed Avienus Dionysii γὰρ non semel omittit, ut vs. 62: « Vix hebes has oras ardor Titanius adflat », et vs. 105: « mediis infunditur oris »: ubi scribere proprie debuerat: « Vix etenim has oras », et « mediis nam funditur oris ». Schr.—Valeret hoc argumentum, si ubique omisisset. Vellem sane probasset Vir doctissimus Higtii conjecturam, elegantem, Dionysio congruam et nullis difficultatibus obnoxiam; proxime autem ad Heinsianam accedentem. Wass. — *Ulvam dispergit*. Antea erat *ulnam*. Huds.—Apud Avienum, Descr. Orb. v. 345: « Nilus et immensos ulvam dispergit in agros », ubi pessime *ulnam* legitur. Heins. ad Ovid. Met. XIV, 103. In Ven. et Ambr. est *ulvam*. Broukhusius quoque *ulnam* in edit. Madrit. in *ulvam* mutavit. Ego vero miror elegantibus hominibus *ulvam* placere potuisse. Nam quæ laus fluvii, ulvam in agros dispergere? Præstaret *undam*, ut Noster Phænom. 798: « Arentesque locos unda fecundat alumna ». Sic jungerentur synonyma: « undam dispergit in agros, Et fovet invecto sata gurgite ». Voces autem permutantur, ut in Propertianis: « Et quæcumque meos implicat unda pedes ». Sed quid tri-

camur? Legendum: « Nilus et immensos limum dispergit in agros, Et fovet invecto sata gurgite ». Nihil frequentius de fluviis, ut Plin. V, 19, de Mæandro: « Omnesque eos agros fertilissimo rigans limo ». Atque adeo de Nilo Servius in Georg. IV, 291: « Novum enim semper limum trahit, qui efficit fecunditatem, unde et Nilus dictus est, quasi νέα ἰλύς, h. e. novum limum trahens: nam antea Nilus Latine Melo dicebatur ». Idem ad Æn. IX, 31: « Nilus dictus est, q. νέα ἰλύς, h. e. novum limum trahens; quod volens exprimere dixit *pingui flumine*, i. e. fluore, quæ res fecundam efficit terram: quod et ipse in Georgicis ostendit dicens, II, 187: « Liquuntur montibus amnes, Felicemque trahunt limum ». Item Georg. IV, 291: « Et viridem Ægyptum nigra fecundat arena ». Ad eos qui nomen inde duxerint, pertinet Nonnus, III, p. 100: [illegible] ἰλύν. Hinc *oblimatio agri* apud Cicer. de Orat. II, 52. Illustris et perappositus est Malleti locus Itin. Part. I, p. 62, quem Jablonskyus latine vertit Panth. Æg. Part. II, p. 167. Si nunc quoque dubitas, inspice Dionys. 229: Οὔτ' [illegible] et Prisc. 218: « Atque trahens limum complectitur ubere campos », ubi male N. Heinsius tentabat *limo*: nam refutatur imitatione Maronis, Georg. II, 188: « Felicemque trahit limum »; quem sequutus item de more Just. lib. II, 1: « sive Nili trahentis limum ». Cf. Serv. l. l. Schr.—Quod pace magnorum virorum fiat, qui pro antiqua lectione *alveum* aptius vocabulum inducere voluerunt, sentio equidem, lectionem eam satis commodam et tolerabilem esse; positamque esse *ἄβυσσον* pro abundantia vel incremento aquarum Nili ad justam mensuram ascendentis, quæ fecunditatem Ægypto inferebat. Hujus mensuræ, quæ per cubitos indicari solebat, solemne vocabulum erat *ἄβυσσος* vel *cubitus*. Græcis [illegible], solebantque ea summa celebritate et solenni pompa deferri et asservari in Serapidis templo, et post Constantini Magni tempora in ecclesia Christianorum. Adi Jac. Gothofredum ad Cod. Theod. lib. IX, tit. 31 *de Nili agger.* et Jablonskyi Panth. Æg. Part. II, pag. 171 et 240 seq. Licebat igitur Avieno eventum inundationis Nili *ἄβυσσον* dicere.

quemadmodum in legibus Romanis *digitus* vel *uncia* aquæ mensura dicitur, quæ ex castellis publicis in ædes derivanda conceditur. (Vid. Wesseling. Observ. var. lib. II, cap. 27.) Hinc *Nilus ulnam dispergit in agros* significat, Nilus ad iustam ubertatem increscens «per campestria vagus, in plura scinditur flumina, manuque canalibus factis, ut sit modus in derivantium potestate, per totam discurrit Ægyptum», quæ verba sunt Senecæ Nat. Quæst. IV, c. 2, p. 749. Verbum *dispergit* illustrat Lucan. IV, 142, ubi de Sicori flumine in rivos diducto: «Spargitur in sulcos, et scisso gurgite rivis Dat pœnas majoris aquæ». Quod si forte quis durius obscuriusque dictum existimet *ulnam dispergit in agros*, nihilo tamen meliorem emendationem esse arbitror, si quis *ulvam* vel *limum dispergit* legere malit. Illud enim contrarium sententiæ auctoris est, qui laudare Nilum vult; hoc a vestigiis priscæ scripturæ nimium aberrat, et nihil sensu differt ab eo, quod statim subjicitur: «Et fovet invecto sata gurgite». Quid multa? aptissimum elegantissimumque arbitror legere:

Nilus et immensos vitam dispergit in agros.

Hæc lectio, summum aquæ Niliacæ beneficium exprimens, maximam omnino vim habet ad laudem Nili, quam Poeta hoc loco enarrare vult; valde item similitudine literarum ad vulgatum *ulnam* vel *ulvam* accedit; denique verbis sequentibus tam bene congruit, ut ab his explicetur magis et illustretur: «vitam dispergit in agros, et fovet invecto sata gurgite: Nilus honorem Telluri reparat, etc.» Nempe mirificam virtutem aquarum Nili laudat, qua vitam, vigorem, viriditatem, ubertatem per omnes agros Ægypti, non modo seminibus frugibusque, sed animantibus variis generandis, alendis, augendisque diffundat. Vulgaris communisque hæc fama de Nilo multorum scriptorum testimoniis confirmatur; sed præcipuum nunc testem adlego Pomp. Melam, qui lib. I, cap. 9, de Nilo et Ægypto: «Non pererrat autem tantum eam, sed æstivo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque, ut, præter

id, quod scatet piscibus, quod hippopotamos crocodilosque, vastas belluas, gignit, glebis etiam infundat animas (quidam *vitam* legunt) ex ipsaque humo *vitalia* effingat. Hoc eo manifestum est, quod, ubi sedavit diluvia, ac se sibi reddidit, per humentes campos quædam nondum perfecta animalia, sed tum primum accipientia *spiritum*, et ex parte jam formata, ex parte adhuc terrea, visuntur». Eodem modo vitalem hanc virtutem Nili describit Ovid. Metam. I, 422 seqq. *Vitam dispergit*, quamvis alio sensu, usurpavit Virgilius, Æn. XI, 617. *Vitam* autem et illam dici, quæ satis arboribusque contingat, Plin. Hist. Nat. X, cap. 64, et pluribus locis docet. Et quo minus hanc lectionem alienam a stylo Avieni existimemus, ipsum nunc ad confirmandam eam advoco, quando in Phænom. in Equo, vs. 501, de Hippocrene loquens, eam dicit *gurgite* suo *vivificare*, seu vita impertire, *valles*, quas permeat :

> . . . . . . strepit hæc placido inter saxa susurro,
> Atque Helicone cadens sese sitientibus herbis
> Inserit, Ascræas donec vaga *gurgite* valles
> *Vivificet :* rigat hac *animas* et Thespia pubes
> Semper, et in latices inhiat gens fontis alumni. Wd.

—*Nilus freta maxima pellit*. An *freta* mare Mediterraneum? Silius, I, 197 de Nilo : «Septeno impellens tumefactum gurgite pontum». Prisc. vs. 216: «Septenoque ferit Pellæum gurgite pontum». Sic Lucan. IV, 20 : «camposque coercet Cinga rapax, vetitus fluctus et litora cursu Oceani pepulisse suo»; et ipse Avienus, v. 32, de Tanai Mæotin intrante: «et inserto freta pellit vasta fluento»; ut *propello* de Oxo, v. 928: «Caspia propellit fluctu freta». Sed hic Nilus laudatur et commendatur. Quid vero hoc ad ejus commendationem? Nihil ad honorem facit, quod incidit in mare maximum. An igitur *freta* sunt ipsius Nili? *Fretum* et *freta* fluviis tribui constat. Ausonius, Mosella, v. 108 : «In nostrum subvecta fretum, ne lata Mosellæ Flumina tam celebri defraudarentur alumno». Vid. Canneg. Obs. Misc. X, p. 176, qui sic pariter vs. 136, 179 et 182 adhiberi docet. Schr. — Mihi

dentur hæc verba de septem fluminibus majoribus, in quæ ividitur Nilus in mare procurrens, accipienda; quæ omino ad singularem ejus naturam, adeoque laudem, pertinent. *Pellit* igitur est *propellit*, prorsus agit, idem ac *prorit*, quod supra de iisdem dicebat: «scissusque vagis anactibus æquor Proserit». Et, quemadmodum hic æquor, unc *freta* dicit ea flumina contra morem suum, ut singurem eorum magnitudinem exprimat. Firmat æque ac illustrat Seneca, qui Nat. Qu. IV, c. 2, p. 750 Gron. «Sic uoque quum se ripis continet Nilus, per septena ostia in måre emittitur: quodcumque elegeris ex his, mare est». W.

EXCURSUS IV

AD DESCR. ORBIS TERRÆ, vs. 378.

Auro fulta gravi, niveo radiantia dente.

Schrad. legendum putat *culta*. Dionys. v. 255:

> Ἔνθα Σινωπίταο Διὸς μεγάλοιο μέλαθρον
> Χρυσῷ τιμήεντι κεκασμένον·

vs. 1007:

> . . . . δόμον εἴσατο Βήλῳ
> Χρυσῷ τ' ἠδ' ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ ἀσκήσασα.

Prisc. vs. 932: «Cujus in arce domum splendentem fecerat auro: Quam simul argentum varie decoravit, eburque». Ibid. . Heinsius conj. *culta*, vel *fulva*; sed deinde deleverat. em vero vocabulum reponendum in Claud. B. Get. 223: «Cultaque despiciens auro laquearia dives, Tutior Æoliis, etc.» quamquam dissentiunt Burmannus et Gesnerus. Sed et

Heinsio aliquando visum est scribi debere *Cultaque*) nec non in Statio (verius Saleio Basso) de laud. Pisonis, vs. 8: « Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis Atria, quid pleni numeroso consule fasti Profuerint, cui vita labat? » consentit Cortius, qui: forte *culta*. Similem medicinam Gebhardus fecit Statio, Theb. I, 144, fastidiose quidem rejiciente Gron. Diatr. Stat. c. 55, p. 357. Sed cujus aures ferre possint *fulta* et *effulta* tam sibi invicem vicina? Vulgatam tamen Statii lectionem tuetur Prudent. contra Symm. II, 837: « Regia gemmato laquearia fulva metallo ». Schr.—Nolim ego vulgatam lectionem, *Auro fulta gravi* deserere, aut in aliis locis poetarum, quæ *fulta* habent, temere id mutare in *culta*. Facile est infrequenti vocabulo notius substituere, at librarios, non credibile est, usitatam et obviam vocem *culta* in rariorem lectioremque *fulta* corrupisse. Avienus verbis Dionysii numquam adstringitur, et sua sibi habet. Videntur, qui *fulta* profligare volunt, notione vulgari verbi *fulcire*, i. e. sustinere, offendi, ut putent, templa, laquearia *auro fulta* dici, id enorme et incredibile esse. Sed ipse usus ejus verbi in pari materia non rarus poscit, ut *fultum* alio sensu accipiamus, de crasse confertimque lito, subfixo, stipato aut obducto, quomodo et *subnixus ostro*, h. e. indutus, dicitur, item *satiatus auro*, ut in hoc Statii, Silv. I, 2, 153, « Pendent innumeris fastigia nixa columnis, Robora Dalmatico lucent satiata metallo ». Conferatur omnino, qui pluribus locis hæc illustravit, Gron. loco citato. W. — *Auro fulta gravi niveo radiantia dente.* Avienus in ornatu templi describendo aliquid addidit de suo, quam vere, nescio. Sed ebur et aurum millies a poetis conjungitur, ut Dionys. 1008, Avieno ipso vs. 1200; Prisc. 933. Vid. præterea Bochart. de Animal. Script. Sac. p. 252; Apul. de Mundo, p. 739; Chariton. p. 140; Marckl. ad Stat. p. 255. Epitheton *niveo dente* Avienus huc transtulit e Dion. v. 1117: illustrari autem potest ex Silio, IX, 582, XVI, 206; Lucan. X, 144; quem locum male Bentleius tentavit. Schr.

EXCURSUS V

AD DESCR. ORBIS TERRÆ, vs. 589 et 590.

.... adjacet Hæmum
Partibus ab Zephyri Dodonæ vatis alumnus.

In lectione hujus versus constituenda ambigo. Higtio quidem adsentio, qui conjiciebat *Dodone*, qua pro terminatione Græca facit Lucan. III, 441; Claud. III Cons. Hon. 117; Plin. I, 120, 14 (lib. II, c. 103). Et ita in Anthol. Lat. Tom. II, p. 547, auctoritate codicum edi debebat. Porro Higtius tentabat *Dodone patris*, i. e. Jovis, *alumna*. Mihi varia occurrunt. « Dodone Vatis alumna », h. e. Jovis. Item « Dodonæ *mitis*, *dives*, *vastus*, *multus* alumnus ». Nihil tamen horum ipsi mihi satisfacit. Schr. — Quid, si legas: « adjacet Hæmum Partibus a Zephyri Dodone *sortis* alumna? » Wass. — Ego missis omnibus conjecturis locum hunc non corrigendum, sed interpretandum censeo, et existimo Avienum hic deseruisse Dionysium, et pro Thesprotia, vel *regione Dodones*, ut Priscianus, v. 444, exprimit, montem *Tomarum*, vel *Tmarum*, describere, in quo Dodona oppidum fuit, ac prope nemus et templum oraculumque Jovis Dodonæi, præterea circa radices centum fontes celebrati. Vid. Strabo, VII, p. 328, vel 505 Alm. Plin. IV, c. 1; Solin. cap. VII, p. 16. Tomarum montem pro regione Dodonæ posuit Avienus, quia nominato ante Hæmo, commode sibi transire ab uno monte ad alterum videbatur, et Dodona ipsa sæpius hoc monte designari et describi solet. Stephanus: Τόμαρος ὄρος Δωδώνης· *Dodone Tmaro celsa est*, inquit Solinus l. c. *Celsa* etiam idcirco vocatur Claudiano III Cons. Hon. 117, et Licentius carm. ad August. v. 123: « Finibus abscin-

dit Tomari Dodona Molossos ». Dodona ipsa *vates* adpellatur propter oraculum, quemadmodum *augur* a Propertio, II, 17, 3: « Sed tibi jam videor Dodona verior augur », et a Claudiano « Tmarii Jovis augur lucus », Bell. Get. v. 18. *Alumnus* mons Tomarus dicitur, ut Gratio v. 100, *Mænalus altor*, Ovidio, Met. IV, 293, *Ida altrix*, et *alumni* Deorum *loci* a Prudentio, II in Symm. v. 502, quibus singulares Dii colebantur: *Dodonæ* autem *alumnus* mons, ut quæque terra urbis vel gentis in ea positæ *alumna* vel *nutrix;* vid. supra v. 289 et 271: sigillatim propter fontes, qui in Tomari radicibus erumpebant, et sine dubio regionem Dodonæam rigabant, quemadmodum supra Noster Tibrim *alumnum Romæ* dixit v. 495. Vel si per *vatem Dodonæ* sigillatim sacerdos templi, vel adeo quercus Dodonæa fatidica, a Virgilio, Georg. II, 16, Val. Fl. I, 303, Claud. III Cons. Hon. 118, celebrata, intelligatur, potuit Avienus Tomarum montem ejus vatis alumnum dicere, quod luco vel fano Jovis Dodonæi, ad Tomarum sito, continebatur. Quod vero Tomarus haud dubie magnam partem Epiri vel Dodonææ regionis complexus est, hinc recte Avienus potuit Tomarum montem regionis loco ponere, quemadmodum Licentius l. c. fecit, ubi *fines Tomari* sunt fines Thesprotiæ, cui olim Dodona accensebatur. Simpliciter montem pro regione, vel populo adeo, posuit Statius, Silv. I, 1, 80: « Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem Longo Marte domas », nempe Dacos. Neque adeo mirum est, si nostro loco mons describitur, non expresso nomine, quod ex ipsa descriptione intelligi potest. Wd.

EXCURSUS VI

AD DESCR. ORBIS TERRÆ, vs. 705-709.

Omnes fatidico curant solennia Phœbo.
Nam quum vere novo tellus se dura relaxat,
Culminibusque cavis blandum strepit ales hirundo, etc.

Omnes, scil. Cyclades, in Delum, quæ Cycladum præcipua, convenientes per legationes. Explicat Strabo, lib. X, . 743: Ἔνδοξον αὐτὴν (Δῆλον) αἱ περιοικίδες νῆσοι καλούμεναι Κυκλάδες, ιτὰ τιμὴν πέμπουσαι δημοσίᾳ, θεωρούς τε, καὶ θυσίας, καὶ χοροὺς παρνων, πανηγύρεις τε ἐν αὐτῇ συνάγουσαι μεγάλας. Nimirum tangit oc loco Avienus cum Dionysio sacra annua, quæ veris iitio Græcæ gentes, maxime vero insularum Ægæi maris, ive Cycladum, incolæ, per legatos in Delum convenientes, eiebant communi Deo Apollini, ad ejus templum primaium, quod Deli erat, ubi Apollinem ipsum accedere, et ncris suis interesse credebant. Hunc Apollinis accessum in elum, et solennia ibi veris ineuntis celebrata, illustri oco descripsit Virgilius, Æn. IV, 143-149, cujus amœnites et ornamenta singulari Excursu, qui secundus est ad b. IV Æn. exposuit Heynius V. C. t. II, p. 561, ed. nost. Ed.

Qualis, ubi hibernam Lyciam Xanthique fluenta
Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo,
Instauratque choros, mixtique altaria circum
Cretesque Dryopesque fremunt, pictique Agathyrsi, etc.

x eo loco Virgilii, et ex Heyniana expositione jam petamus onnulla, quibus præsentem Avieni locum illustremus. uemadmodum Avienus dicit, « vere novo solennia curari hœbo » in Delo a Cycladum insularum habitatoribus; ita, ii Virgilius *hibernam Lyciam* dicit ab Apolline deseri, ut ncedat in Delum ad sacra ibi obeunda, veris sacra ab eo

significari adparet. Nempe hiemem Apollo Pataris Lyciæ exigere putabatur, sive, ut Servius explicat, « sex mensibus hiemalibus apud Pataram, Lyciæ civitatem, dare responsa, et sex æstivis apud Delum ». Re ipsa nihil aliud significabant, quam Solis annuum accessum recessumque, sive transitum in borealem vel australem plagam, quandoquidem et alia narratione Apollinem stato tempore ad Hyperboreos invisere, et alio tempore inde redire prodebant. Et quum verno illo accessu Solis fecundari et lætificari omnia viderint, hinc vernum Apollini solenne instituerunt, quo ob accepta beneficia grati lætique festos choros agerent. Sic certe absentiam reversionemque Apollinis pingit Claudianus, VI Cons. Hon. v. 25 seqq.

.... quum pulcher Apollo
Lustrat Hyperboreas, Delphis cessantibus, aras,
Nil tum Castaliæ rivis communibus undæ
Dissimiles, vili nec discrepat arbore laurus....
At si Phœbus adest, et frenis grypha jugalem
Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe,
Tunc silvæ, tunc antra loqui, tunc vivere fontes, &c.

Quoniam sacra Deliaca sub accessum Solis vernum fiebant, hinc est, quod Avienus dicit, Apollinem ipsum *sua sacra visere*, Virgilius, ipsum *choros instaurare*, et mox: « Ipse jugis Cynthi graditur ». Quæ apud Avienum *choros agitat*, *gens devota* Apollini, præcipue quidem sunt Delii, qui sacra curant, et peculiariter devoti Deo, et templi ejus custodes sunt; sed ea sacra fiebant simul per legationes plurium gentium Græcarum, quæ eo ritu pariter devotas se Apollini, ut communi Deo, pariter devinctas inter se societate et communione sacrorum præstabant. Avienus quidem secundum Dionysium, v. 527 seq. solos insularum, Delum ambientium, incolas festum diem agere dicit, sed Virgilius *Cretas* simul et *Dryopas*, et *pictos Agathyrsos* nominat. Hoc idcirco a poeta fieri arbitror, ut populorum genera indicet, qui socii Græci nominis, sed diversis regionibus agentes, ad communia sacra confluebant. Per *Cretas* nempe arbitror insularum habitatores intelligi, per *Dryopas* continentis terræ, qui extra Helladem et Peloponnesum degunt, siqui-

dem Dryopes olim Thessaliæ ad Sperchium fl. habitatores perhibentur, a Strabone Epirotici, quondam autem ab Hercule victi et Apollini devoti (quod amplius exponit Heynius l. c.). *Agathyrsos*, qui pro Hyperboreis in genere ponuntur, existimo remotiores quasque Græcorum colonias complecti, siquidem non modo in Thracia et Asia ad Pontum Euxinum, sed et in Colchide, Taurica, Sarmatia, Scythia ad Borysthenem et Tanaim urbes a Græcis habitatas fuisse, pluribus exemplis, ut Dioscuriadis, Phanagoriæ, Hermonassæ, Panticapæi, Borysthenidis constat, et Hyperboreorum θεωρίαι seu legationes ad Delios satis notæ sunt. Alii poetæ eas gentes primitias frugum ad sacra solennia adportasse in insulam memorant, et in hoc solenni describendo præter cæteros copiosus est Callimachus, Hymn. in Del. v. 278 seqq. Sed an hoc primitiarum solenne idem sit, ac quod Virgilius et Avienus describunt, de eo adhuc dubito. Nam si veris initio celebratum est, primitiæ frugum certe eo tempore adesse non potuerunt. Ῥύσια quidem Dionysius memorat, tamquam munera gratiarum caussa oblata Deo, et Avienus hoc idem exprimere videtur *gratorum* nomine, quos dicit ea *festa ludere* (siquidem genuinam esse lectionem statuimus, quam dedit Schraderus). Sed ῥύσια de quibusvis donariis, aut gratulationibus accipi possunt, et in his ipsos esse choros Apollini actos innuit Dionysius. Contra Callimachus diserte prædicat, primitias pro decimis quotannis in insulam Delum a vicinis remotisque gentibus missas esse. Paullo post idem explicatius καλάμην καὶ ἱερὰ δράγματα, stipulam, vel culmos et sacros manipulos oblatos dicit, et Latini scriptores subinde *fasces mergitum* nominant (conf. Spanhem. ad Callim. Del. v. 283). Quibus sane nominibus non alia, nisi primitiæ frugum et proventuum terræ possunt intelligi, quæ veris initio non habentur. Et quamquam nonnulli scriptores non *frugum* sed *sacrorum* primitias, ἱερῶν ἀπαρχὰς, adlatas memorant, qua adpellatione generatim proficias, sive partes hostiæ, stipulis triticeis involvi et occultari solitas, intelligendas esse, monuit in Exerc. Plin. Salmasius, ex eoque Spanhemius l. c. nemo tamen, quantum equidem

recordor, scriptorum veterum, qui de primitiis Apollini in sacro solenni oblatis loquuntur, verni temporis simul mentionem injicit. Hinc opinor, festum diem, de quo Virgilius et Avienus loquuntur, diversum ab ea solennitate fuisse, de qua Callimachus, et qua primitiæ frugum adferebantur. Illum stato tempore celebratum, veris initio, et ἐπιδημίαι Ἀπόλλωνος vocatum, quæ et Delphis celebrata : primitias perpetuo delatas in Delum, et θεωρίας populorum factas, quandocumque occasio et facultas esset, etsi nunquam sine pompa et celebritate. Neque tantum primitiarum caussa, sed ut alia donaria, Apollini extra ordinem vota, et mercimonia varia, et tributa a sociis pendenda deferrent, θεωρίαι in Delum a populis missæ, quippe quæ insula partim loci religione et celebritate, partim opportunitate situs, totius Græciæ vicinarumque insularum emporium juxta ac commune ærarium erat. Quam ob caussam insigni elogio apud Statium, Achill. I, 206, *hospita Delos gentibus* vocatur. Athenienses inprimis, ex Thesei instituto, quotannis sacrum navigium, quod θεωρὶς dicebatur, cum donariis et vario sacrorum adparatu misisse, idem Callimachus refert v. 314, ad quem videndus Spanhemius. Wd. — *Nam quum vere novo tellus se dura relaxat.* Virgilianum hoc est. Georg. II, 330 : « Parturit omnis ager, Zephyrique tepentibus auris Laxant arva sinus ». Item, Georg. I, vs. 44 : « Vere novo, quum... Zephyro putris se gleba resolvit ». W. — *Nam quum vere novo..... Culminibusque cavis blandum strepit ales hirundo.* Dionys. v. 527 :

Ῥύσια δ' Ἀπόλλωνι χοροὺς ἀνάγουσιν ἅπασαι
Ἀρχομένου γλυκεροῦ νέον εἴαρος, εὖτ' ἐν ὄρεσσιν
Ἀνθρώπων ἀπάνευθε κύει λιγύφθογγος ἀηδών.

Quæ videntur hausta ex Aristotele, Hist. An. V, 9, pag. 541 : Τίκτει καὶ ἡ ἀηδὼν τοῦ θέρους ἀρχομένου· τίκτει δὲ καὶ πέντε καὶ ἓξ ὠὰ ubi pro θέρους restituere ἔαρος jubet Dionysius ; jubet etiam Plin. Hist. Nat. X, 43 : « Pariunt vere primo quum plurimum sena ova ». Variavit autem nescio qua de caussa Avienus, et hirundinem supposuit. Suspicari quis posset rescribendum pro *hirundo*, *aedon*, quæ quidem etiam alii permutare

non dubitarunt, ut Heinsius, probante Burmanno, Anth. Lat. II, pag. 443, ubi eodem modo pro *hirundo* emendat *aedon*. Accedit, Avienum in comparationibus a Dionysio rarissime discedere. Vix tamen hoc admittas, quia, quod additur *strepit*, aedoni non convenit. Audacior me forsan onjiceret: « Culminibusque, canens blandum, parit ales edon ». Sic Avienus non abiret diversus a Dionysio, neque b Aristotele etiam, aut Plinio. Hujus autem inprimis memorabilis locus est, I, p. 560 (lib. X, 29, § 43) : « Lusciniis diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cantus ». Schr. — *Blandum strepit ales hirundo.* Avienus quidem pro aedone Dionysii hirundinem ponit; d tamen non temere, nec sine ratione fecisse videtur. Etenim hirundo poetis Latinis fere frequentius, quam luscinia, ad significandum veris adventum adhibetur. Ovidius, Fast. II, 853 : « Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo ». Columel. in Hort. 80 : « Veris et adventum nidis cantarit hirundo ». Add. Virg. Georg. IV, 307; Horat. Epist. I, 7, 13; Calpurn. V, 16; Pentad. Eleg. II, 17. Alios Græcorum poetarum locos hanc in rem adduxit Bochart. de Anim. S. S. Part. II, lib. I, cap. 10. Et fortasse Avienum, ut hirundinem nominaret, mos Græcorum singularis movit, qui solebant festa nonnulla hilariter agenda hirundinis adventu signare et indicere. Χελιδόνια, apud Rhodios veris initio celebrata, exemplo sunt. Quibus pueri circumeuntes stipem hirundini colligebant, adventum ejus et jucundius veris tempus adnuntiantes cantico singulari : Ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. Hic mendicandi ritus χελιδονίζειν vocabatur, carmen χελιδόνισμα. Refert e Theognidis libro II de sacris Rhodiorum Athenæus, lib. VIII, cap. 15, p. 360, et conf. Meurs. Græc. fer. in Χελιδόνια. In texto quidem vulgato Athenæi legitur, hoc factum τῷ Βοηδρομιῶνι μηνὶ, qui mensis Romanorum Septembri æqualis est, adeoque hirundini advenienti non convenit. Sed interpretes Athenæi omnes contradicunt. Dalechampius in codice suo legit Μουνυχιῶνι, ideoque vertit, *Martio mense*, Natalis Comes *mense Aprili*, et Erasmus, in Prov. *Nova hirundo*, ritum illum sub ver-

num tempus celebratum narrat. Neque aliud tempus posse intelligi, cantilenæ, quam adduximus, verba docent. Jam qua formula apud Rhodios solennis adnuntiatio veris facta est, eadem apud Delios factam esse credibile est; eamque forte respexit Avienus, morum et rituum Græcorum minime ignarus. W.

EXCURSUS VII

AD DESCR. ORB. TERRÆ, vs. 723-729.

Leuce cana jugum, Leuce sedes animarum:
....
Hæc sunt dona piis: sic illos Jupiter imis
Exemit tenebris: Erebi sic inscia virtus.

Leucen insulam, quam Borysthenis ostio objectam dicunt, nonnulli ab alia Achillea, et Achillis Dromo, de quo Dionysius alibi, distinguunt, Euripides in Iphigenia Taurica, et Arrianus in Periplo Ponti Euxini, qui eam copiosissime descripsit, unam eamdemque cum istis perhibent, plerique tamen, et in his Scylax in Peripl. p. 30 Huds. Strabo, lib. VII, p. 470; Plin. lib. IV, cap. 12 et 13; Amm. Marc. XXII, cap. 8, p. 341, Leucen illam Achilli sacram, et tumulo illius viri claram memorant. Propter insigne et memorabile elogium, quod ei Avienus tribuit, siquidem sedes beatorum, quæ alias a poetis in insulas extra orbem terrarum, et ultra Oceanum, collocari solet, hic insulæ intra fines orbis cogniti, et in noto mari sitæ tribuitur; de ea nunc paullo largius dicam, ita quidem, ut, prius nomine ejus et natura exposita, in rationes inquiram, ob quas ei insulæ sedes beatarum animarum sit adtributa. Ab albis rupibus nomen accepisse Avienus statuit, *Leuce cana jugum*,

in eoque valde discedit a Dionysio, qui vs. 544 ab avibus candidis, quibus abundabat, dictam ait, consentientibus aliis. Sed tamen Avienus auctores sententiæ suæ habuisse videtur, qui eam nominis rationem non satis gravem putarent. Euripides in Iphigenia Taurica, v. 435, ait, τὰν πολυόρνιθον ἐπ' αἶαν Λευκὰν ἀκτὰν Ἀχιλῆος· duas proprietates insulæ distinguit, et λευκᾶς adpellationem in ipso colore ponere videtur. Sic sane Arrianus: οἱ δὲ Λευκὴν ἀπὸ τῆς χροιᾶς ὀνομάζουσιν. Aptam igitur rationem Avienus sequutus esse videtur, qui Leucen ab albis rupibus descripsit, siquidem haud dubie noverat, alia etiam loca, præsertim quæ fluctibus maris exposita essent, tale nomen accepisse, ut Leucaten promontorium Acarnaniæ, Leucosiam insulam maris Tyrrheni, Leucopetram promontorium extremum Italiæ. Vid. v. 118 et 512. Ad naturam insulæ quod adtinet, Scylax et Arrianus eam ἐρήμην ἀνθρώπων, Marcellinus *sine habitatoribus ullis* esse dicit, et Dionysius ei ἐρημαίας βήσσας, *desertas valles* tribuit, quod disertius explicans Avienus, bonis, ut puto auctoribus, moles exesas montium, et antra concava, et rupes pendentibus fornicibus in ea conspici prodit. Hanc descriptionem ubi lego, propius mihi intelligere videor, quid sit, quod in fragmento Peripli Ponti Eux. et Mæotidis, quod Vossius edidit, de illa insula dicatur, θέαν ἱεροπρεπῆ τοῖς ἀφικνουμένοις ἔχειν, sacrum quemdam et venerandum adspectum eo venientibus præbere; et quod Quintus Calaber, lib. III, 772, θεουδέα νῆσον, insulam divina specie adpellet. Nam ut densæ arboribus et caligine horrentes silvæ, quod secretum aliquod hominibus inaccessum tenere viderentur, propterea sacræ habebantur; ita insula rupibus et silvis aspera, multisque antrorum et vallium recessibus opaca, quum horrorem objicere adeuntibus, tum etiam sacra et veneranda videri poterat. Memoratque Amm. Marcellinus l. c. si qui forte in eam insulam delati fuerint, vesperi naves repetere, quod fama sit, non sine discrimine vitæ illic quemquam pernoctare. Atque hæc prima esse caussa videtur, cur Leuce insula sedes animarum habita, et heroibus post fata adsignata fuerit. Dionysius, v. 542, πολυώνυμον νῆσον Ἡρώων vocat, Plinius insulam

Macaron adpellari perhibet. Nempe loca deserta et invia, et humano cultu vacua, solitudine et silentio aptam Diis et animabus sedem præstare videbantur, quoniam his secreta ab hominibus et secura vita tribui solebat. Antris et vallibus Leucen, sedem animarum, instruit Avienus, qui sciebat, apud Homerum aliosque poetas sæpe antra divina dici, et in antris Nymphas, heroes, vates habitare. Vid. Homer. Odyss. V, 57, XIII, 3, XXIV, 6; Virg. Æn. VI, 42. Elysium et beatorum insulas poetæ longinquis in regionibus, et in Oceano hanc terram ambiente ponebant, et Leuce, heroum habitatio, in extremo orbis cogniti mari erat. Animas defunctorum Homerus ait παρ' Ὠκεανοῖο ῥοὰς καὶ λευκάδα πέτρην deduci ad inferos (Odyss. XXIV, 11), albam petram haud dubie nominans terminum ultimum orbis habitati et immanes rupes, fluctibus irruentis et spumantis Oceani canescentes, quia simili nomine extrema quarumdam terrarum promontoria Λευκάδες, vel λευκαὶ πέτραι adpellari solebant. Leuce insula, quæ similiter ob canas et fluctibus exesas rupes suum nomen sortita erat, et extremo quidem in mari, sed tamen intra Oceanum et fines terræ jacebat, propterea singularem bonorum virorum animabus sedem præbere credebatur, quæ non ad Orcum et inferos pertineret, sed intra terram viventium et regnum Jovis luce superna frueretur, licet secreta a communi hominum vita. Talem enim Achillis sedem post fata futuram, Thetidi matri Neptunus apud Quintum Calabrum promittit lib. III, v. 770 seqq.

> Οὐ γάρ μιν μόρος αἰνὸς ὑπὸ ζόφον αἰὲν ἐρύξει,
> Οὐδ' Ἀΐδης, ἀλλ' αἶψα καὶ ἐς Διὸς ἵξεται αὐγάς.
> Καί οἱ δῶρον ἔγωγε θεουδέα νῆσον ὀπάσω
> Εὔξεινον κατὰ πόντον.

His similia sunt, quæ Avienus adjicit, v. 727:

> Hæc sunt dona piis : sic illos Jupiter imis
> Exemit tenebris, Erebi sic inscia virtus.

Principio quidem Leuce soli Achilli dicata videtur, et quidem propter tumulum, qui ei hac in insula paratus est,

iquidem has Pontici maris oras tempore expeditionis Troanæ sæpius classe invectus explorasse, atque hanc insulam, icut et Dromon Achilleos dictam, præcipue amasse videtur. Mox ubi maximi herois sedes credebatur, aliis etiam heroum el fortium virorum animabus concessa est, et fortasse nultitudo candidarum avium, quæ insulam alias desertam requentare, et tumulum Achillis circumvolitare ferebatur, nateriam fabulæ dedit, quæ animas heroum cum Achille ersari in ea insula diceret. Aves albas pro simulacris vel ndicibus animarum beatiorum habebant (1), sicut Homeus animas ad inferos ducendas vespertilionibus comparat, Odyss. XXIV, 6. Hinc Dionysius, vs. 545:

> Κεῖθι δ' Ἀχιλλῆός τε καὶ ἡρώων φάτις ἄλλων
> Ψυχὰς εἰλίσσεσθαι.

Avienus Achille et heroibus omissis, qui non nisi cædibus, et multis animarum millibus ad Orcum missis, inclaruerunt, descriptionem illius sedis animarum paullo melius informavit, et insontibus animis, virtutis et pietatis cultoribus, adtribuit. Quam beatorum sedem quum medias inter orbis terrarum regiones et insulas descriptam invenirem, fateor me ista imagine adfectum suaviter, et quodammodo ad spem et exspectationem cælestium mansionum, quas Dei religio promittit, excitatum esse. Quæ quidem cogitatio in præsenti hoc magis me moratur et tenet, quo propius adesse tempus videtur, quo ex hac turba et colluvione discedam, et ad divinum animorum cœtum, omniumque ærumnarum requiem, proficiscar. Wd.

(1) Considera imaginem animarum a Virgilio pictam, Georg. IV, 472: « Umbræ ibant tenues, simulacraque luce carentum: Quam multa in foliis avium se millia condunt, Vesper ubi aut hibernus agit de montibus imber ».

EXCURSUS VIII

AD DESCR. ORBIS TERRÆ, vs. 1084 et 1085.

Et qua Phœbeam procul incunabula lucem
Prima fovent, Emesus fastigia celsa renidet.

Præeuntibus Salmasio ad Vopisc. p. 366, b. Holsten. ad Steph. v. Ἔμισσα, Huds. ad Dionys. v. 919, monendum est, octo versus de Emisa deesse in edd. Dionysii. Non legit eos Priscianus, nec Eustathius, dubio tamen procul reperti sunt ab Avieno in exemplari, quo utebatur. Id probatur e Dionysii versu servato a Stephano l. c. Τῆς δὲ πρὸς ἀντολίην Ἐμίσων πόλις, cujus tantum prima verba hodie in Dionysio exstant, omissa Emisæ mentione. Librarius similitudine versuum eodem modo incipientium delusus est. Similia exempla dedi in Observ. p. 4. Defectus indicium in codicibus quibusdam Dionysianis, ut Oxon. Barocc. n. 78, adparet asteriscus. Conf. Dodwell. Diss. de æt. et patr. Dionys. § XXXVI. Schr. — Equidem hujus sententiæ doctorum virorum, qua particulam de Emesæ urbis laude excidisse e codicibus Dionysii, et a solo Avieno servatam esse contendunt, et cui Dodwellus primarium argumentum suum de ætate Dionysii superstruxit, non tam graves urgentesque caussas esse reperio, ut propterea de corrupto vel laxato Dionysii texto suspicari debeamus. In ipso Dionysio nullum ejusmodi defectus vel corruptionis vestigium. Versus a Stephano citatus, etsi similia cum Dionysiano verba habet, non tamen necesse est eo loco exstiterit, in quo de Apamea et Oronte fl. sermo est. Nam et aliis locis Dionysius iis verbis utitur, e. g. v. 976. Neque Dionysius a Stephano laudatus necessario pro Nostro habendus est, siquidem eum

ibanus alias quidem περιηγητὴν, hic vero simpliciter ποιητὴν
ιt. Quod verbum si docti viri per compendium, quod
n περιηγητὴν significet, scriptum a librario existimant, ea
e nihil aliud, quam hypothesi suæ serviunt. Et Avie-
, qui tot alia in Dionysio præteriit, tot alia eidem ex
:nio, vel ex aliis scriptoribus addidit, cur solo hoc loco
latur non nisi e Dionysio hausisse, quod in eo hodie
legitur? Miraculi instar sit, siquidem locus de Emesa
e in Dionysio aliquando exstitit, duo solertissimos ejus
rpretes, et diversis ætatibus viventes, Priscianum et
tathium, eum ignorasse, unum, eumque fere negligen-
mum, qui ubique suo magis ingenio uti, quam Dio-
io adhærere videtur, eum non solum observasse, sed et
ılente explicasse. Sed quinam sit Dionysius ille, et unde
ıptus ejus versus, qui a Stephano citatur; Avienus item
m auctorem et quam caussam habuerit loci ejus de
esa carmini suo inserendi, hoc fortasse verisimili aliqua
one ostendi potest. Eustathius in procemio ad commen-
um suum scribit, Dionysium dici etiam Λιθιακὰ et Βασσα-
scripsisse. Opus de lapidibus Dionysio dignum esse,
pter similitudinem styli, ait, Bassarica ad Dionysium
ıium potius referre videtur. Suidas auctoris Λιθιακῶν me-
iit sub Dionysio Corinthio, cui οἰκουμένης περιήγησιν adscri-
, et addit: « Eadem reperi in Dionysio, qui de gemmis
psit: uter igitur sit auctor, ignoro ». Adparet ex his, in
ɔque opere, in Periegesi et in Λιθιακοῖς, multa exstitisse,
: convenirent, et utriusque vel unum auctorem existi-
:um esse, vel alterum ex alterius carmine multa in suum
ıstulisse. Enimvero hoc etiamnum hodie convenit in
nysii nostri opus. Mirum est, quam multa ille regionum
populorum descriptioni admisceat de gemmis et lapidi-
pretiosis. Asterium et lychnitem in Pallene inveniri
rat p. 328 et 329. Narcissiten in Media vs. 1031, Acha-
ι in ripa Choaspis fluminis vs. 1075. Meminit coralii,
phiri v. 1103 et 1105, berylli, adamantis, iaspidis, topazi,
:thysti v. 1119 seqq. Fortasse plura præterii, quæ fuge-
t quærentem. Hæc autem talia sunt, ut nisi a scriptore

cognati progenitoris. His deductis oppido ipse perspicio, qui factum et unde petitum sit, quod Avienus urbis Emisæ laudem, sine auctore Dionysio, carmini suo inseruerit. Neque versus a Stephano citatus amplius putabitur e Dionysii Periegesi excidisse, quem hactenus disputatis demonstrasse reor, aut omnino Dionysii alius esse, aut ex alio ejusdem Dionysii poemate sumptum, e quo ipse multa alia in Periegesin suam, tum etiam similes versus plurimos transtulisse videtur. Wd.

AD

R. F. AVIENI

ORAM MARITIMAM

PRÆFATIO.

Antequam carminis, quod *de Ora maritima* inscripsit Avienus, textum et interpretationem propono, duabus de rebus mihi dicendum esse arbitror, quarum mentionem, quum procemium in Avieni carmina scriberem, parce tantum obiterque feci, neque aliter facere tum temporis potui; nunc, postquam totum carmen recensui et cura diligentiore pertractavi, pleniorem notitiam suppeditare possum. Primo enim enarranda sunt subsidia, quibus mihi in recensendo hoc opusculo uti contigit; indicandi sunt librorum auctores, e quibus plurimas ad Oram maritimam observationes hausi, in meamque interpretationem contuli: deinceps de argumento libelli, et de ordine ac ratione rerum in eo traditarum, meum qualecumque judicium aperiendum videtur. Præcipuum recensendi subsidium ab humanitate Viri Cl. Everwini Wassenberghii oblatum est, qui mihi *Avieni Oram maritimam*, *collatam cum MS exemplari*, *manu Abrahami Ortelii descripto*, impertiit, cui et Andreas Schottus et Petr. Scriverius quædam adjecerant. Subjecit selectas nonnullas Schraderi in Oram marit. emendationes, ex adparatu critico ad Descript. Orbis derivatas, e quo ipso excerptas adnotationes, quas evulgavi, mecum ante communicaverat. Tum vero, quod potissimum est, addidit idem N. Heinsii conjecturas in Avieni Oram mar. ex autographo P. Burmanni

secundi, qui eas margini exemplaris Pithœani, cu
ipsius nonnullis adnotationibus, adscripserat, q
exemplar jure emptionis ad Wassenberghium perven
nique in usus meos enotavit, quæ Janus Broukhusiu
ginibus editionis Madritensis passim adleverat,
tamen non tam singularia Broukhusii observata, quar
aliorum scriptorum loca, Avienum illustrantia, conti
Ego vero uti summopere lætatus sum liberalissimo W
berghii officio, summoque ejus de me et Avieno me
merendi studio, ita gaudebunt mecum, et maxim
Optimo gratias agent, qui eo beneficio feliciorem
operam abs me navatam esse censebunt. Certe ego i
dis, quæ mecum communicata sunt, adnotatis, quant
fide versatus sum, et nullum eorum, quamvis le
supervacuum videretur, præterii, quin adponerem
tribuerem auctori. Etsi enim meo ipsius judicio ubiq
sum, neque Heinsii aliorumque doctorum, quoru
mina viderem adposita, conjecturis temere sum obse
faciendum tamen putavi, ut quicumque emendando A
tantopere alias deserto et neglecto, qualemcumque
commodassent, eorum memoria in mea adnotatio
servata exstaret. Manuscriptum illud exemplar Oræ
mæ antiquum, quocum collatio Orteliana facta
hodienum et quo loco exstet, qua ætate illud exarat
num idem sit Ambrosianum, quod Heinsius et Sch
in Periegesi Avieni sæpius contulerunt, de eo nih
compertum habeo. Crediderim fere, idem esse Am
num, quum Schraderum aliquando recorder lectio
Ora maritima e codice Ambrosiano adducere, quæ
conveniebat cum Orteliano, vicissimque in Perieges
citari adnotata Orteliana. Sed tamen eumdem men
notis ad Periegesin Ambrosianum codicem ab alio
distinguere. Quamquam præsidium emendandi Avien
MS haud spernendum esse arbitror, nec immerito ei
mum ab eruditis tributum est; hoc tamen monere l

meos et fateri cogor, non antiquius neque diversum ab eo codice videri, e quo prima editio Victoris Pisani facta est, accessisse autem doctiorem librarium, qui loca nonnulla rectius legeret, aut mendosa emendatius per conjecturam scriberet. Textum ipsum enim non alium, nec discrepantem ab editione Veneta repræsentat, easdem lacunas, et plerasque corruptiones cum Veneta communes habet, et si quando mendosis in locis meliorem lectionem adferre videtur, ea plerumque sic comparata est, ut manum et correctionem intelligentis, nec tamen ubique feliciter conjectantis, scriptoris prodat. Variationes ejus codicis in collatione Orteliana signantur litera V, qua quod nomen significetur, parum mihi liquet. Schraderus ad Descript. Orb. subinde veterem codicem sub eadem nota adlegat, neque amplius exprimit. Vossianum aliquando codicem Avieni laudari memini, sed Vossianus nominari non potuit in collatione ab Ortelio facta. Venetum codicem liceret intelligere, nisi hujus ipsius lectiones a Veneta editione distinguerentur. Memoratur vero alia antiqua editio an. 1502, fol. in Indice Bibliothecæ Franc. Barberini, Card. Vol. I, p. 92, quæ si forte ab Ortelio collata est, manuscripti loco haberi potuit. Vaticanus an forte existimari debeat, videant illi, qui locum ejus et sedem antiquam, unde profectus est, investigare possunt. Ego simpliciter *Veterem* codicem significari putavi, eademque litera in notando eo sic utor, ut discretam eam velim a nota *Ven.* qua editionem Venetam indicare soleo. Ob magnam manuscripti Orteliani cum prima editione convenientiam dolendum est fatum elegantis carminis, quod non alium vetustumque invenit codicem, e quo locupletius et perfectius ederetur. Habuit olim quidem Jac. Bongarsius Avieni *Oram maritimam ad manuscriptum exemplar emendatam*, ex eoque Varias Lectiones Joach. Camerario obtulit Epist. CLII ad Camer. pag. 374, edit. Lugd. Bat. 1647, sed locupletius illud et magis integrum fuisse editis, id non adfirmat; neque valde errare me puto, siquidem eumdem librum Ortelianum, ac

Bongarsii, saltem alterum de altero descriptum fuisse existimem (1). Et quum plures docti viri manuscriptum Oræ maritimæ exemplar tractaverint, ut Ortelius, Schottus, Scriverius, Casaubonus, nemo tamen eorum alius codicis ab se reperti vel visi, præter hunc Ortelianum, mentionem injicit. Præterea Schraderi, cujus luculentas animadversiones in Descript. orb. edidi, subitaneas brevesque notationes et conjecturas ad plura Oræ maritimæ loca, in pauca chartæ folia conjectas, habui, quas in adnotationibus meis vocibus *Schrad. in sch.* signare soleo. Nonnunquam forte mentionem feci notularum, quas viri docti manus oræ Pithœanæ collectionis ed. Paris. 1590, inter libros Gronovianos repertæ, adleverat, sed rarius id feci, quia nihil fere, nisi aliorum scriptorum, qui Avienum illustrassent, indicia, aliunde jam mihi nota, adferebant. Majorem mihi copiam adnotationum suppeditarunt impressi eruditorum libri, qui vel partem Oræ maritimæ ex instituto pertractarunt, vel obiter testimoniis Avieni ex eo libello utentes, plura ejus loca illustrarunt. Itaque congesta in meas adnotationes reperiet lector, quæ Casp. Barthius in Advers. et Ablegm. Mart. Opitius in Var. Lect. Lud. Nonius in Hispan. Petrus *de Marca* in Marc. Hisp. Cl. Salmasius in Exerc. Plin. Sam. Bochartus in Geogr. sacr. Is. Vossius ad Pomp. Mel. et ad Scyl. Car. Auctor anon. in Observatt. Misc. Jo. Schraderus in Observ. et Emendd. tum interpretes veterum poetarum, Vlitius ad Grat. Broukhusius ad Tibull. Drakenborchius ad Sil. Ital. Nic. Heinsius et uterque P. Burmannus ad Ovid. Valer.

(1) Cupidum librorum Msptorum collectorem Bongarsium fuisse constat. Sed bibliotheca ejus MSS variis locis dispersa fuit. Pars ejus suasu Gruteri ab hærede Bongarsii empta in bibliothecam Heidelb. atque inde in Vaticanam pervenit: aliam partem bibliothecæ Bernensi insertam fuisse novimus. Vid. P. *Bayle*, Dict. art. *Bongars*, not. D. et DD. His in locis, an quibus aliis, exemplar Bongarsianum Oræ maritimæ reperiatur, quærant ii, quibus datum est. In Sinneri Catalogo Biblioth. Bern. nullum Avieni Mspti indicium fieri, monuit me Langerus V. C. Biblioth. Duc. Guelferb. Præfectus.

Flacc. et Anthol. Lat. passim de locis Oræ maritimæ depravatis vel obscuris monuerunt. Sunt in his doctorum virorum animadversionibus multæ, quæ res geographicas spectant. Quas quidem ad declarandam locorum notitiam, quot et quales reperissem, libens adposui, ea tamen cum moderatione, ut neque examinarem sollicite, quæ forte in iis dubia videri possent, neque ipse in aliis Avieni locis multa ejus generis monerem, nisi quæ in subita adnotatione sua veluti sponte sub stylum venissent. Neque enim Geographiam veterem per Avieni recensionem docere animus fuit, neque id vel loci adnotationisque angustia, vel rerum ipsarum obscura, et cæterorum notitiam geographorum excedens antiquitas permittebat, et, si vel maxime hoc agere voluissem, operosa de rebus plane dubiis disquisitio, quam alii refugissent interpretes, raro erat successum usumque habitura. Hæc nunc profiteri volui, ne, qui me plura gentium et locorum nomina, situs et fines, aut intacta præteriisse, aut remissius exposuisse reperiant, propterea mihi litem moveant, neque vel negligentiæ, vel imperitiæ incusandum putent. Cæterum me in ipso carminis textu recensendo et castigando non indiligenter versatum, plurimaque menda, quæ viri docti, superius nominati, aut animadvertissent parum, aut frustra tentassent, a me sublata esse, haud dubie intelligent et fatebuntur, qui adnotata mea legere et judicare æquo animo volent.

Secundo loco consilium erat, postquam carmen de Ora maritima studiosius perlegissem, de argumento ejus et rerum proditarum ordine disserere, tum quæ dos sit ejus carminis, et quod pretium ei statuendum, paullo uberius exponere. Sed quod prius illud adtinet, fere difficile est, certum narrationis ordinem, a naturali locorum, quæ enumerantur, situ dictum in eo invenire. Non quidem falsi omnino fuerunt, qui in carmine eo, seu fragmento potius magni operis instituti, oram maritimam interiorem Hispaniæ a Gadibus ad Massiliam usque describi dixerunt. Sed fallatur egregie,

descriptionem dedit, proque vera ætatique suæ apta notitia gentium atque locorum, antiquata et obsoleta nomina, fabulas vetustatis, et rudis geographiæ errores vendidit. Agnoscere licet in hoc carmine sensum atque morem Avieni, quem in cæteris ejus scriptis, præsertim Descriptione Orbis, observamus, quod veteres tantum scriptores ediscit, repetit, explanat, nihil de sua vel ætatis suæ meliore scientia addit, antiqua reddit, nova vel negligit, vel ignorat, quamquam idem antiqua ista multo orationis ornatu eloquitur, ut quasi novo et exquisitiore habitu induta placere debeant.

.UFI FESTI AVIENI

ƖÆ MARITIMÆ

LIBER PRIMUS *.

SSE temet sæpe cogitans, PROBE,
atque sensu, Taurici Ponti situs
valeret his probabili fide,

ınt Pith. et Huds. 'eneta, quæ habet PIT ORÆ MARI- PRIMUS FELIX. sse notat P. Bur- 'BUM, nescio, an . Sed verisimilius, librario, vel ipso ı 1, 24, 51. Neque inscriptione, quam e collatione Orte- AVIENI DE ORA [VE DE TAURICI Jam hoc manifeste 2 et 33. Quos ver- :cte cepit librarius, rminis inde fecit. significat, scopum is sui esse Taurici situm, quem quæ- ıon totius carminis f. v. 68 seqq. Nam itum extremo fine :ragrare prius vult aris mediterranei, rimus est, exiguam ı, nihil autem de :xhibens.
e sensu. Hæc refero ad *Probe*, ut significet auctor, Probum vim et significationem sui nominis implere, vere Probum esse animo atque sensu. Nam, ne forte hæc conjungas cum sequentibus *capi ut valeret*, hoc impedire videtur, quod alii ablativi sequuntur, cum τῷ *capi* conjungendi, *probabili fide*, et quod ista longius ab hoc disjuncta sunt. Similiter interpretatum esse hæc verba C. Barthium, probat distinctio, quam collocat, eorum versuum, Advers. XXVIII, 12, quamque ipsi sequuti sumus. Cæterum Probus ille, ad quem Avienus scribit, quis fuerit, copiose ostendi in Procem. ad Avienum. — *Taurici Ponti sinus:* sic vulgatæ antiquæ. Sed Hudsonus recte, ut puto, reposuit *situs*, quod multo aptius sententiæ est, et versu 33 firmatur. Sic etiam in Perieg. v. 13 *sinum* perperam positum fuisse pro *situ*, ad eum versum monuimus.

3. *Capi ut valeret*, i. e. quomodo percipi et cognosci posset situs Ponti Taurici, *probabili fide*, e fide digno scriptorum testimonio. Sic Noster in Perieg. vs. 1045 : « Hinc

Quos distinerent spatia terrarum extima;
Subii libenter id laboris, ut tibi
Desideratum carmine hoc claresceret.
Fas non putavi quippe, prolixa die,
Non subjacere sensui formam tuo
Regionis ejus, quam vetustis paginis,
Et quam, per omnem spiritus nostri diem,
Secretiore lectione acceperam.
Alii invidere namque, quod dispendio

solers Asiam facili cape carmine totam ». Sic etiam Barthius explicat. Versu 11 *acceperam* hoc sensu, et vs. 19 *sensu capacem* dicit.

4. *Distenerent* Ven. et Pith. sed *distinerent* emendavit Heins. et expressit Hudsonus. — *Distinerent*, id est, separarent. Alias frequenter a librariis permutari solet cum *detinerent* et *destinarent*. Ovidius, Epist. XII, 104: « Quique maris gemini distinet Isthmos aquas. » Ed. — Cæterum sensum quatuor versuum priorum sic capiendum censeo: Cogitans ego, mi Probe, animo atque sensu, sæpe te quæsisse, qua ratione effici possit, ut, qui Ponti Taurici situs esset, probabili fide cognosci ab his etiam posset, qui longius ab illo Ponto disjuncti extremis terrarum spatiis habitant; subii libenter, etc.

5. *Subi* Ven. reliqui *Subii.*

6. *Desideratum* ipsum votum significat, vel desiderium, cujus usus non infrequens Christianis scriptoribus. Noster infra v. 27 similiter. Barth. Adv. XXVIII, 12.

7. *Prolixa die* tantumdem est, ac si dixisset *longo tempore*. Sane *dies longa* pari phrasi Latinis scriptoribus summis longum ævi cursum denotat. Ut in illo, « Quid non longa dies, quid non consumitis anni ». Et « longa dies acuit mortalia corda ». Exempla obvia. Sic nos « omnem spiritus diem sui » omnem vitam suam dicit. Barth. Advers. XXVIII, 12. — *Prolixa die*, promissam *die*, vel pollicitam *die*: v. 24 dicit *rem* a Probo *efflagitatam*. Heins. Mihi *prolixa dies* non respicere videtur ad rei promissionem diu ante factam, sed rei cognitionem et claritatem, et *prolixam diem* adeo idem esse ac *claram lucem*, qua ipsa res a Probo efflagitata gaudeat, et quam propter fas non putat Avienus, formam ejus regionis Probi sensui non subjacere. *Prolixa die* igitur ad sequentia *Non subjacere* pertinet, et a præcedentibus commate distinguendum. Notæ sunt formulæ, huic similes, « multo jam die, illustri, luculenta, aprica die ».

8. *Formam regionis* dicit, ut sæpius in Periegesi, v. 358, 386, 1046, 1251, et mox vs. 37, « locorum formulam imaginemque ».

10. *Et qua* Ven. *Et quam* Pith. et Huds. Pro eo tamen *Æquam* vult Barth. i. e. parem, æqualem, qua voce Avienus consensum omnium sæculorum et secretæ Philologiæ innuat; æquam formam vetustis paginis.

ɔi haud sit ullo, agrestis et duri reor.
; addo et illud, liberûm temet loco
hi esse amore, sanguinisque vinculo.
que sat sit istud, ni sciam te literas,
ıntibusque faucibus rerum abdita

ıaud sit ullo: sic vulgatæ. ɔnus conjicit *fit ullo*, aut ıæ nullo modo præferre ctioni possum.—*Agrestis* ·: sic Pith. et Huds. satis *tis et durreor* ed. Ven. *hoc reor* cod. V. Ortel. quod ɔne corruptæ scripturæ ır. *Nemini hoc durum reor* d contrarium menti auimo. *Agrestis id viri reor* ɜins. cui adsentit Burm. . 29 adscribit: « quippe viri est ». Vulgatam proıs, atque addit: *Durum* idos homines apud poe-; et hoc loco *durus* inciːridum sine gratiis homi-

:dde pro *addo* legit Heins. *ıet locum Mihi esset amor ıe vinculo :* sic Ven. ex ı. ed. Ipse Pithœus vero *erûm in temet locum Mihi is sanguinisque vinculo*, essit Huds. Hic præterea existimat *liberûm temet esse amoris sanguinisque* ıuæ ipsa emendatio est Scriverii. Nec valde difcodicis V. *liberum temet esse amore, sanguinisque* uam etiam tenet Nic. Anɔl. Hisp. II, 9, pag. 160, cæteris præfero. Sed in Barthius, Adv. XXVIII, ːistimat, Avienum potius i Probo in se jus esse. ɔim poposcisse hanc narrationem, paruisse poscenti Avienum: itaque legendum: « Liberum in memet locum Tibi esse amore sanguinisque vinculo ». Sed *liberum locum* pro *liberum jus esse in aliquem*, nescio an proba latinitate dicatur.

16. *Ni sciam te literas* Pith. et Hudsonus dederunt, ex hoc corrupto Venetæ, *mi cete literas*, vel, ut cod. V. habet, *misitisse literas*. Pro quo Scriverius ponere voluit *me tenere literas*, et in seq. *Hiantibusque faucibus te harum abdita Hausisse semper*. Quæ non admodum placent.

17. *Hiantibusque faucibus vestarum abdita:* sic Ven. et Pith. *vestrarum* cod. V. quod monstrum lectionis varie adorti sunt critici. Barthius, p. 1831, legendum putat *veterum abdita:* cui superscripsisse fatuum quemdam *vetustatum*, unde origo sit nævo. Scriverium etiam *veterum* voluisse notavit Burm. sec. Mar. Opitius, Var. Lect. cap. 7, p. 28, legit *Vestæ abdita*, id est, literas secretiores ac parum vulgo notas. Quippe *Vestæ penetralia*, et adagium apud Zenobium, « Vestæ sacrificare », vulgata esse. Etiam Heinsio et Holstenio placuisse *Vestæ*, id est, *Terræ*, vel *rerum*, ut infra v. 22 « Secreta rerum », notavit Burm. sec. ad Anthol. tom. I, p. 716, egregieque firmari posse ex Horat. Epist. II, 2, 114: « Et versentur adhuc intra penetralia Vestæ, Obscurata diu populo bonus eruet ». Scriverius collationi cod.

Hausisse semper, esse patuli pectoris,
Sensu capacem; talium jugem sitim
Tuo esse cordi, et esse te præ cæteris
Memorem intimati: cur inefficaciter
Secreta rerum in non tenacem effunderem?
In non sequacem quis profunda obganniat?
Multa ergo, multa compulere me, Probe,
Efflagitatam rem tibi ut persolverem.
Quin et parentis credidi officium fore,

Ortel. adlevit *Phœbi abdita.* Hudsonus edidit *faucibus istarum abdita*, quod lex metri non recipit. Et sane propter copulam in *Hiantibusque* videtur aliqua vox reponenda, quæ rem aliam, ac literas ipsas, significet. Proinde non incommoda lectio Barthii *veterum abdita.* Malim tamen *rerum abdita* scribere, ut scripturæ primæ et corruptæ magis conforme. Librarius literas ultimas in *faucibus* male repetitas conjunxerat cum voce *rerum;* unde *vestarum* vel *vestrarum* ortum est. Et sic sæpius loquitur Avienus; vs. 22: « Secreta rerum »; vs. 276: « sub fide rerum », i. e. historiarum. *Vestæ abdita*, quod Opitius et Heinsius volunt, paullo doctius et reconditius, ut ipsum Vestæ penetrale, est. Cum *hiantibus faucibus* compara versum 261 Periegesis.

18. *Hausisse semper esse patuli.* Barthius distinguere jubet post *Hausisse*, quod non improbo, nec tamen necessarium puto. *Sed patuli pectoris* habet V. *sed patulci pectoris* conjicit Scriv. utrumque sententiæ non aptum agnosco.

19. *Sensu capacem* Ven. et Pith. *Sensum capacem* cod. V. *Sensu capaci* manus viri docti ad librum Gron. *Sensus capacem* edidit Huds. quod minus commode dictum tur: neque enim *sensus* capitu sensus ipse capit res, vel cap rum est, quemadmodum a hoc vocabulum supra vs. 8. malo vulgatum servare.

20. *Tuo esse cordi* vulgatæ sonus subjicit: Forsan *Tibi:* s ineptum, et alienæ ab hoc gnificationis.

23. *Quis profunda obgann* gatæ: *profando* Heinsius ing Sed vulgata retinenda v quia, quæ præcedunt, *Secret* hic respondentem accusativu *funda* requirunt.

24. *Muta ergo* Madrit. ed.

26. *Quin et parent credidi* Pith. ed. *Quin et parentis* c runt Pith. et Heins. ed. Ma Huds. Forte scribendum: « ut parentis, credidi officium Sanguinis vinculo sibi Probu ctum jam dixit. Opit. — Ad vel filii loco carum, sane ha alia loquutus esset Poeta, tum potius et amore junctu ante, quam filium. Quare quid delitescere credimus. L « Quin et perenne credidi of fore ». Si chartis a te petita gnarem, idque locupletius, c me semper memorem te offic

Desideratum si tibi locupletius
Profusiusque Musa promeret mea.
Dare expetitum quippe non parci viri est;
Augere porro muneris summam novis,
Mentis benignæ satque liberalis est.
  Interrogasti, si tenes, Mæotici
Situs quis esset æquoris. Sallustium
Noram id dedisse, dicta et ejus omnibus
Præjudicatæ auctoritatis ducier
Non abnuebam: ad ejus igitur inclytam
Descriptionem, qua locorum formulam
Imaginemque expressor efficax styli

rum. *Perannare* Veteribus *æter*-e. — Simul vero operis ipsius nnitatem loco boni ominis nolare voluit. Barth. Advers. pag. 2. — Sed frustra *parentis* noe offenditur Barthius, quod seore ævo latinitatis non semper rem, sed quemvis cognatum, lem Barthius hoc loco intelligi t, significavit. Docuit Casaubon. Jul. Capitolini Marcum, cap. 5, Langius in Glossario.

7. *Desiderato* maluit Heins. et m seq. *Musa id.* Sed hac emenone non opus est.

9. *Dare expetitum*, h. e. tantum, ntum expetitum est.—*Non parci est*, h. e. viri tantum non maligni avidentis. Sic Pith. et Hudsonus lerunt, recte: *non pare viri est* t. Venet. *non parentis est* V. seninepto et contrario. Forte *non i viri est* Ortel.

o. *Muneris summam novi*. Pro eo is Heinsius, præclare: sed fore melius *novo* scribatur, ut resdeat singulari *muneris*. Non mu, quod augetur, *novum* dici po, sed illud, quo augetur.

33. *Sallustium*. In libris credo Historiarum, qui interciderunt. Clarum id ex Fragmentis, in quibus frequens insularum maris mentio est. Schott. — Sallustii Descriptionem Ponti Euxini, uti ipse Noster vocat v. 37, vel *Situm Ponticum*, uti a Grammaticis veteribus citatur, hic respici ab Avieno, et singularem eum librum Sallustii fuisse, ab ejus Historiis distinctum, ostendi in Præfat. mea ad Avienum, ubi de ejus Ora maritima disserui.

38. *Expressor efficax styli*. Bene omnino laudat ita Sallustium. Efficax enim cordatum atque magnanimum notat. Ut efficacem Herculem Horatius adpellavit. *Expressor*, ut talia more suo utitur. In principio Arateorum: « Carminis inceptor mihi Jupiter ». Virtutibus styli Sallustiani optime hæc duo verba conveniunt. Barth. Adv. p. 1332. — Vocabulo *expressor* apte utitur, quoniam ante imaginem nominavit. Nam de hac proprie hoc verbum. Horat. Art. Poet. v. 33, de statuario: « ungues Exprimet et molles imitabitur ære capillos ». Cic. pro Sexto

Et veritatis pæne in obtutus dedit
Lepore linguæ, multa rerum junximus,
Ex plurimorum sumpta commentariis.
Hecatæus istic quippe erit Milesius,
Hellanicusque Lesbius, Phileas quoque
Atheniensis, Caryandæus Scylax,
Pausimachus inde, prisca quem genuit Samos,

Rosc. cap. 16, « expressam imaginem vitæ quotidianæ » in comœdiis dicit. Cæterum expressorem *styli* simul et *veritatis* nominat, nam hæc conjungenda, quemadmodum Tertull. Apol. cap. 46 : « Veritatis integrator et expressor ».

39. *Pæne in obtutus dedit*, h. e. ita ad verum expressit, ut pæne oculis videre liceat. Conferas, quæ Cicero, Tusc. V, 39, de Homero judicat : « Traditum est, Homerum cæcum fuisse. At ejus picturam, non poesin, videmus. Quæ regio, quæ ora, qui locus Græciæ non ita expictus est, ut, quæ ipse non viderit, nos ut videremus, effecerit? »

40. *Leporem linguæ* V. forte *linguæ leporem* Ortel. Utrumque ineptum. Pro *rerum* vir doctus ad oram libri Gronov. notavit f. *veterum*, sed perperam. Vulgatam confirmant, quæ sequuntur : « Ex plurimorum sumpta commentariis ». Pro *junximus* cod. V. *diximus*. Et hoc deterius vulgato, multoque magis *viximus*, quod est in Ven. —*Lepor linguæ* est facundia placens. Ut Lucretius jactat se cuncta dicta Musæo lepore contingere. Barth. Adv. p. 1332.

42. *Hecatæus* et rell. Veteres Geographi et nobiliores historici nominantur. Casaub.—Pro *quippe erit* Huds. forsan *erat*. Sed *istic* postulat *erit*. Nempe *istic*, in opere meo, quod promitto, *erit*, legetu[r] Hecatæus, etc. Et infra v. 51 porro habebis ».

43. *Phileas quoque* Ven. e[t] *Philetius* V. et *quoque* deletu[m] Strabo *Philetii* meminit. Ort[el.] Philetium a Strabone cita[tum] reperio, nisi Philetas intellig[it] cujus Ἑρμηνείαν citat lib. II[I] 168. Et Philetas historicu[s] Ἀττικὰ tradidit literis, ut [nar]rat Athenæus, lib. II. Unde [li]bri Philetium e Phileta formav[it] ptor codicis V. quia Avienu[s Athe]niensem vocat. Sed rectiu[s Vos]sius et Hudsonus *Phileas* reposuerunt, Philean nobi[s] antiquum Geographum indi[cantes] cujus περίπλοι citantur a Ste[phano] et cujus librum de Asia [laudat] Macrob. Saturn. V, 20. *Phi[leas]* [no]men defendi videtur versu poematis 685, ubi *Phileas* [...] cum habet.

44. *Caryandyæus* V. *cari[...]* Ven. *Cyryandæus* Pith. *Cary[...]* scribere jussit Heins. et sic Huds.—*Scylax*. Scylacis anti[quo]rum scriptoris meminit St[rabo] XIV. Hic ex Caryanda insul[a prope] Bargyliam urbem Cariæ fui[t.] —Scylacis Periplum Is. Vossi[us e]dit, et Jo. Hudsonus in Geo[graphis] min.

45. *Pausimachus ille* vulgat[ur ...] sius scribit *inde*, quod prob[...]

Quin et Damastes nobili natus Sige,
Rhodoque Bacorus ortus, Euctemon quoque
Popularis urbis Atticæ, Siculus Cleon,
Herodotus ipse Thurius, tum qui decus
Magnum loquendi est, Atticus Thucydides.
Hic porro habebis, pars mei cordis, Probe,
Quidquid per æquor insularum adtollitur:
Per æquor illud scilicet, quod post cava
Hiantis orbis, a freto Tartessio
Atlanticisque fluctibus, procul sitam
In usque glebam proruit nostrum mare;

ıachus Samius, præter Avienum, ıemine memoratur.

ʃ6. *Damastus* Ven. et Pith. Dasti meminit Strabo. Ort.—Etiam ınys. Hal. lib. de Thucyd. char. ı. 5; Val. Max. VIII, 13, ext. 6; ı. VII, 48; Plut. in Camillo; das in Δαμάστης, quibus omniı Damastes vocatur, quod edidit ds.

7. *Bacoris* Ven. et Pith. *Pacoris* cripserat Heins. *Bacorus* edidit ds. Neque vero hujus vel illius sinis scriptorem aliis memoraı video. *Euctemon*, ut vulgatæ bunt, forte idem, qui vs. 337 *emon* dicitur, et *Eudemus* Naxius, m Clemens Alex. Strom. VI, hiiam edidisse ait.

8. *Siculus Cleon* videtur esse Syasius, qui librum scripsit de tubus, Stephano memoratum in e *Aspis*.

9. *Thyrius* Ven. et Pith. *Thurius* quod edidit Huds.

4. *Post cava Hiantis orbis*, post m illum orbis, ubi duæ ejus tes Europa et Africa hiatu quo, id est, freto interjecto, distant: licat ipse addito *freto Tartessio*. Sic Noster in Desc. Orb. v. 20, «Terrarum cava» adpellat; v. 201 de Bosporo Thracio: «terraque parci Faucibus oris hiat»; et vs. 223: «dehinc se Thracius arctat Bosporus, et tenui vix panditur oris hiatu».

56. *Procul sitam In usque glebam proruit*, h. e. in extremas usque oras Asiæ et Europæ *proruit*, provolvit, propellit *nostrum mare*, mediterraneum: ut mox v. 83: «Oceano ab usque, ut gurges hic nostri maris Longe explicetur». Loco *proruit* Opitius Var. lect. p. 28, mavult *proluit*, et citat Columellæ verba: «Impetus aquarum proluit terram»: recte hoc sane: terra proluitur, at non mare, de quo Avieno sermo est: Æquor illud, inquit, quod proruit nostrum mare. Hinc *proluit* ineptum est. Et Noster in D. O. v. 594, verbo *irruit* utitur de fluvio et mari: «virides sulcans terras Achelous Irruit Hadriaci tergum maris»; at v. 557 de terra et mari verbo *subluit*: *citus Hadria rursum Subluit hanc fluctu*. Si *proruit* h. l. displicere deberet, mallem tamen *porrigit*, admodum simile ver-

Sinusque curvos, atque prominentia:
Ut se supino porrigat litus situ,
Ut longe in undas inserant sese juga,
Celsæque ut urbes adluantur æquore:
Quis ortus amnes maximos effuderit,
Ut prona ponti gurgitem intrent flumina,
Ut ipsa rursum sæpe cingant insulas,
Sinuentque late ut tuta portus brachia,
Ut explicentur stagna, et ut jaceant lacus,
Scruposum ut alti verticem montes levent,

bum, substituere, quod de mari et flumine adhibet Desc. Orb. v. 90 et 965. Cæterum Heinsius adhuc corrigit *nostrum in mare*, vel *nostri maris*, qua re non opus esse videtur.

57. *Sinusque curvos* repete hic ex v. 51: «Hic porro habebis». — *Prominentia* dicit promontoria, quæ in mare prominent, et opponuntur *sinibus curvis*. Sic v. 90: «Et prominentis hic jugi surgit caput»; et v. 343: «saxa prominentia». Sinus curvos versu sequente, et prominentia vs. 59 amplius declarat.

58. *Supino litus situ. Sinu* V. recte, adscripsit alius. Ovid. Epist. II, 131. «Est sinus adductos modice falcatus in arcus». Probavit idem Burm. Ego vero retinendum puto *situ*, quia *situ supino litoris* ipsum sinum describere vult poeta, et *sinus* ex versu præcedente male repetitur. Cæterum tribus sequentibus versibus varia locorum genera, quæ mare mediterraneum adluat, eodem plane modo atque ordine describit, ut in Descr. Orb. v. 95 seqq. fecit.

63. *Ut ipsa rursum.* Hudsonus legi jubet *Ut ipse rursum sæpe cingat insulas*, nempe *pontus*. Sed ego nolim mutare. Nam insulas maris minavit v. 52, et flumina, bus proxime loquutus est au mare labentia, constat sæpe supra litus efficere. Vid. v. 698.

64. *Sinuentque late.* Heins mavult: *tute Pontus* V. Sed v. 521 similiter: «Nam pan tuta portus brachia». Ba Advers. p. 1549, adducto l Brachia, inquit, sunt cur flexiones portuum. Coripp vs. 104: «Portum, que complexant brachia ripæ adpositis». Pluribus lo vocis usum illustravi in Rutil. Itin. I, 535.

65. *Ceu jaceant lacus* *jaceant* Huds. *et ut jacean* Heins. quod placet.

66. *Scruposi vertices mon* asperi cautibus; quema Noster in Descr. Orb. v. 86 Cauricrepas et scruposa les»; et infra vs. 625: « molem imminentis montis Lucanus, V, 675: «Scrup gusta vacant ubi litora sa vox *scrupus* ea significati quens Nostro. Vid. Descrip vs. 503, 785, 810; Or. M

ıtque nemora ut unda cani gurgitis.
; autem terminus nostri hic erit,
:um ut profundum, et æquor Euxini sali,
uæ in illo marmore insulæ tument,
'antur : reliqua porro scripta sunt
.n illo plenius volumine,
le orbis oris partibusque fecimus.
rta vero tibimet intimatio
; hujus et laboris sit mei,
onem opusculi paullo altius
:mur: tu per intimum jecur
conde; namque fulcit hæc fides
onge, et eruta ex auctoribus.
æ patentis orbis effuse jacet,

ad Val. Flacc. II,

ıe *nemora ut unda* erbum *stringere* de bus solenne esse ıilia, *radere*, *morde-* luribus locis, hoc adducto, probat bull. IV, 1, 142. lhibet Noster, Des.]q. et Prisc. vs. 69

›*ris partibusque*, est us carminis geogra- os, quod opus hoc ɛ Oram maritimam erhibet.

, lapsæ latinitatis significatio, decla- ›, vel etiam promis- :rsuum sequentium ıagis vero adpareat ınta sit hæc, quam ım, opera, aio me ısculi paullo altius

76. *Narratione* ed. Ven. et cod. V. sed *Narrationem* jam correxit Pith.

77. *Tu ex intimum jecur* Ven. et Pith. *tu in intimum jecur* V. *tu hæc in intimum* Opitius, p. 28: *tu sub intimum* Barth. Adv. pag. 1332: *tu per intimum* edidit Huds. *tu autem in intimum* maluit Oddius. Mihi *tu hæc* Opitii minus placet, quia superfluum videtur, et abesse potius debet, ad exemplum Virgilii, Æneid. III, 388: « Signa tibi dicam, tu condita mente teneto ». Barthii *sub intimum* congruit quidem consuetudini Avieni, qui vs. 413 « Hoc agili sub mente tene », sed tamen cum corruptæ scripturæ, quæ *ex* habet, vestigiis parum convenit. Itaque malim fere, quod Hudsonus exhibuit, « tu per intimum jecur, etc. »

80. *Terræ patentis effusæ jacent:* sic vulgatæ. *Orbis effuse jacet* Scriv. Hoc præfero, quia sic melior oppositio sequentis *Orbique rursus* rel. Et sic Noster alibi, ut versu 390: « Oceanus iste est, orbis effusi pro-

Orbique rursus unda circumfunditur.
Sed qua profundum semet insinuat salum
Oceano ab usque, ut gurges hic nostri maris
Longe explicetur, est Atlanticus sinus.
Hic Gaddir urbs est, dicta Tartessus prius:
Hic sunt Columnæ pertinacis Herculis,
Abyla atque Calpe: (hæc læva dicti cespitis,
Libyæ propinqua est Abyla,) duro perstrepun
Septemtrione, sed loco certæ tenent.

cul Circumlatrator »; et vs. 538: « Hos inter autem portus effuse jacet ».

82. *Semet insinuat salum Oceano ab usque.* Sic Descript. Orb. v. 19: « Æquore ab Hesperio qua se salis insinuat vis »; et vs. 397: « eadem insinuatio ponti Europam et Libyam disterminat ».

85. *Dicta Tartessus prius.* Paullo aliter in Perieg. vs. 612: « Hæc (Gadir) Cotinussa prius fuerat sub nomine prisco, Tartessumque dehinc Tyrii dixere coloni ». Confer. quæ infra dicuntur vs. 267 seqq. Sed Salmasius, Exerc. Plin. p. 202 monet, male ab Avieno et aliis Tartessum, sive Gaddir, confundi cum Gadibus. Tartessum esse insulam, vel potius urbem circumfluam, duobus Tartessi, hoc est, Bætis, amnis ostiis, et mari conseptam, quam Gadir Tyrii nominarunt: Gades esse insulam in capite Bæticæ, quæ Atlantico Oceano tota cingebatur.

86. *Hic sunt columnæ pertinacis Herculis.* Sic postea v. 163: « Usque in columnas efficacis Herculis ». Quæ epitheta versui iambico melius stabiliendo Avienum adhibuisse, non difficulter olfaciunt, quibus poeticum nasum habere datum est.

Opit. pag. 28. — *Pervica*
Heins. ut Achilles pervicax
Burm. — Idem adnotavit V
Add. ad Grat. 219. Sed
nullam video, cur *pervicaci*
rendum sit. Vlitius tamen l.
columnæ pertinaces Herculis,
plicat e vs. 89: « sed loco ce
nent », id est, perstant.
tamen, ut etiam *pertinacis*

88. *Libyæ propinquæ*
et Pith. *Libyæ propinqua*
duro perstrepunt V. *Libyæ*
est alia notavit Fabrici
edit. Madrit. et sic Od
Libyæ propinquæ spati
Scriv. et Heins. idque
Sed nullum hac emenda
lem sensum inferri vide
multum præfero, quam
dat: « hæc læva dicti ces
byæ propinqua est Abyl
enim hic utriusque colum
ratum situm monstrare
repetere nomina, ut ali
plane simili fecit, vs. 34
parva porro saxa prominen
atque Calpe: Calpe in Hisp
Maurusiorum est Abyla »..
rieg. vs. 111: « Maura
dorso consurgit Iberica C

89. *Sed loco certæ tenen*
Pith. *loca certæ tenent* cod

Stringatque nemora ut unda cani gurgitis.
Laboris autem terminus nostri hic erit,
Scythicum ut profundum, et æquor Euxini sali,
Et si quæ in illo marmore insulæ tument,
Edisserantur : reliqua porro scripta sunt
Nobis in illo plenius volumine,
Quod de orbis oris partibusque fecimus.
Ut aperta vero tibimet intimatio
Sudoris hujus et laboris sit mei,
Narrationem opusculi paullo altius
Exordiemur: tu per intimum jecur
Prolata conde; namque fulcit hæc fides
Petita longe, et eruta ex auctoribus.
Terræ patentis orbis effuse jacet,

vid. Heins. ad Val. Flacc. II, l.

7. *Stringatque nemora ut unda i gurgitis.* Verbum *stringere* de is adluentibus solenne esse tis, ut et similia, *radere*, *morde- lambere*, pluribus locis, hoc m Nostri adducto, probat akh. ad Tibull. IV, 1, 142. gula fere adhibet Noster, Des. ». vs. 94 seqq. et Prisc. vs. 69.

3. *De orbis oris partibusque*, est criptio alterius carminis geogra- ci, Periegeseos, quod opus hoc auctor ante Oram maritimam ptum esse perhibet.

4. *Intimatio*, lapsæ latinitatis abulum, est significatio, decla- io, præceptio, vel etiam promis- Et sensus versuum sequentium est : Quo magis vero adpareat , quæ et quanta sit hæc, quam fessus tibi sum, opera, aio me rationem opusculi paullo altius rsurum, etc.

76. *Narratione* ed. Ven. et cod. V. sed *Narrationem* jam correxit Pith.

77. *Tu ex intimum jecur* Ven. et Pith. *tu in intimum jecur* V. *tu hæc in intimum* Opitius, p. 28 : *tu sub intimum* Barth. Adv. pag. 1332 : *tu per intimum* edidit Huds. *tu autem in intimum* maluit Oddius. Mihi *tu hæc* Opitii minus placet, quia superfluum videtur, et abesse potius debet, ad exemplum Virgilii, Æneid. III, 388 : « Signa tibi dicam, tu condita mente teneto ». Barthii *sub intimum* congruit quidem consuetudini Avieni, qui vs. 413 « Hoc agili sub mente tene », sed tamen cum corruptæ scripturæ, quæ *ex* habet, vestigiis parum convenit. Itaque malim fere, quod Hudsonus exhibuit, « tu per intimum jecur, etc. »

80. *Terræ patentis effusæ jacent :* sic vulgatæ. *Orbis effuse jacet* Scriv. Hoc præfero, quia sic melior oppositio sequentis *Orbique rursus* rel. Et sic Noster alibi, ut versu 390 : « Oceanus iste est, orbis effusi pro-

In quo insulæ sese exserunt Œstrymnides
Laxe jacentes, et metallo divites
Stanni atque plumbi: multa vis hic gentis es
Superbus animus, efficax solertia,
Negotiandi cura jugis omnibus:
Notisque cymbis turbidum late fretum.

96. *Insulæ sese exserunt Œstrymnides.* Cassiterides insulæ a Festo Avieno Œstrymnides vocantur, ut etiam suspicatur Ortel. quas stanni plumbique divites facit his versibus: « In quo insulæ sese exserunt Œstrymnides, etc. » Sed unde dictæ OEstrymnides hæ insulæ, mihi æque ignotum, ac pleraque alia nomina, quæ solus hic poeta usurpat. L. Nonius, Hispan. cap. 93, p. 297.—Idem sentit Bochartus in Chan. lib. I, cap. 39, p. m. 723. Dionysius Perieget. has insulas vocat *Hesperidas*, et non procul a promontorio Sacro statuit. Nam ex eo Prisc. vs. 574: « Sed summam contra, Sacram cognomine, dicunt Quam caput Europæ, sunt stanni pondere plenæ Hesperides, populus tenuit quas fortis Iberi ». Avienus, Descr. Orb. v. 739 has Hesperides Dionysii perperam accepisse de iis insulis videtur, quæ Æthiopiæ ad oram Africæ adjacent.—*Exserunt.* Sic Descr. Orb. vs. 440: « qua se procul insula Peuce Exserit »; et v. 701: « Cererique Thasos dilecta profundo Proserit albenti se vertice ». Ed.

97. *Laxe jacentes*, vel longe lateque sparsas has insulas Avienus propterea dicere videtur, quod Geographi numerosas esse Cassiterides, situmque earum admodum diversum tradunt, quum alii in occiduo Oceano, alii ex adverso Celtiberiæ, vel ad Artabrum promontorium, alii inter : et Britanniam collocant. cile existimari potuit, p eum tractum Oceani sp insulas, quæ Cassiterid veniant.

98. *Multa vis hic gent* cipio de multitudine e populi, quemadmodum d nis infra v. 275.

99. *Superbus animus.* Si Cassiteridum loquitur, vi trarium Straboni dicere III, p. 175, refert, P. Cr versus incolas missum, illos ingenio, pacique ded risse. — *Efficax solertia.* I indicat Noster, Descr. Or ubi de his insulis: « gen ora metalli, Albentis st vomit: acer Iberus Hic fr percurrit sæpe faselo ».

100. *Notisque cumbis.* S Ven. et Pith. * *Nam usq* V. *Non usque cymbis* em thœus. *Nullisque cymbis* pag. 298, qui et Guilielmi lectionem *Non usque navib* sed et rejicit. *Novisque cy* dit Hudson. qui et alios *cymbis* legere dicit. *Soliti* *Solitisque*, vel *levibusque* infra v. 369: « Levique c superferri salo ». Heins. Mihi placet *Notisque cym* proxime ad scripturam ve cedit, h. e. cymbis ejusm illis sigillatim cognitæ,

Et belluosi gurgitem Oceani secant.
Non hi carinas quippe pinu texere,
Acereve norunt: non abiete, ut usus est,
Curvant faselos; sed rei ad miraculum,
Navigia junctis semper aptant pellibus,
Corioque vastum sæpe percurrunt salum.
Ast hinc duobus in Sacram (sic insulam

se sunt, singularibus alias et ı, quod mox declarat v. 103. ıs est ille vocis *notus* usus, ıare exemplis supersedeam. *Belluosi Oceani*, i. e. Atlanl Occidentalis, quem belluis ı et balænis scatere dicunt, vimus ad Halieut. alterum, st Nemesiani vs. 65 (hujus p. t. I, part. I, p. 234. Ed.) ter infra vs. 129 et 410, omne hoc pelagus *interna-* ritannicum Oceanum, qui lius, *belluosum* vocat Horat. IV, 14, 48. *Cetosum* mare luoso dicit Noster, Descript. 1357. — Et iterum infra vs. *anum belluosum* dicit. Ed.

Carinas pinu texere. Sic No-Descr. Orb. vs. 1192 : « Vel fluctus qui cymbam navita *Non hi carinas* Ven. et Pith. ı. *Non hic* ed. Madr. et cod. eram : *quippe e pinu* Heins. *Facere morem* Ven. et Pith. m Pith. emendavit *Fecere* quomodo et Heins. qui post ponit punctum. Sed felicius , p. 298 : « pinu texere Acerunt », quem sequutus est Ionius etiam Cambdeni leproducit : « Fecere remos, ete ut usus est »; sed non siquidem *pinu texere* et *fe-os* incongruum sensum effiivis erudito patere putat.— *Non abiete hic, ut usus est*, voluit Scriverius.

105. *Curvant fasello* Ven. et Pith. vitiose : *faselos* V. et sic ipse Pith. emendat et Heins.

106. *Junctis aptant pellibus.* Pro *junctis* Heins. ad Sil. Ital. IX, 641, aliquando volebat *sutis*, nec tamen pertendit. Sane etiam verbo *jungere* de ædificanda nave utitur Claud. Bell. Get. v. 17: « Nec nemoris tantum junxisse carentia sensu Robora ».

107. *Corioque percurrunt salum.* Idem memorat Noster in Perieg. v. 744 : « ... Iberus Hic freta veloci percurrit sæpe faselo ». Coriacia navigia intelligit Casaub. Idemque memorat Plinius, lib. VII, cap. 56 : « Etiam nunc in Britannico Oceano vitiles (naves) corio circumsutæ fiunt ». De Lusitanis memorat Strabo, III, p. 155 : eos coriaceis navigiis usos esse usque ad Brutum, ob exundationes et paludes; nunc uti lintribus μονοξύλοις. Pro *sæpe* Heinsius volebat *nempe*, perperam omnino : nam sic plane de iisdem loquitur Noster, Descr. Orb. v. 744, et *sæpe* pro assidue, vel continuo, proprium Avieno est. Vid. Perieg. v. 542, 665.

108. *Ast hinc*, nempe a sinu OEstrymnico, v. 95, et ab insulis Œstrymnicis, de quibus hactenus egit. Quam porro *Sacram insulam*

Adjicit et illud, plurimum inter gurgites
Exstare fucum, et sæpe virgulti vice
Retinere puppim : dicit hic nihilominus,
Non in profundum terga demitti maris,
Parvoque aquarum vix supertexi solum :
Obire semper huc et huc ponti feras,
Navigia lenta et languide repentia
Internatare belluas : si quis dehinc

infra vs. 543 : « pelagus inclusum stupet ».

122. *Adjicit et illud* vulgatæ. *Adicit* legendum esse monet Opitius, et citat Martialis hoc, IV, 54 : « Nil adicit penso Lachesis, fusosque sororum, etc. » *Adjiciens illud* habet V. sed hoc minus placet.

123. *Plurimum inter gurgites Exstare fucum*. Festus Avienus *fucum* recte vertit τὸ φῦκος Græcorum, quod in mari nascitur. Theophrastus φῦκος absolute vocat algas omne genus, quæ non longe a terra in mari nascuntur. Et speciem quamdam marini fuci πόντιον φῦκος cognominat, quia in alto nascitur, et longe a litoribus. Aliud enim Græcis θαλάσσιον est, aliud πόντιον vel πελάγιον. Salmas. Exercit. Plinian. p. 806.—Infra v. 408 : « Exsuperat autem gurgitem fucus frequens ».

124. *Virgulti vice Retinere puppim*. Conf. locus similis Rutilii, I, 537 seqq. *dicit hunc nihilominus* legit Heins. cujus rationem non video, nisi hoc referendum putarit ad *fucum*, quo pacto alienum a mente auctoris dixerit.

125. *In profunda* vel *profundi* voluit Heins. quod antea *hunc* posuit : *terga dimitti* Ven. et Pith. *demitti* V. idque edidit Huds. Et aptum quidem usitatumque est *demitti*, sed tamen Avienus formam *dimitti* amare videtur. Vid. Descript. Orb. v. 96, ubi antiquiores edd. habent *dimissa*. Cæterum verborum : « Non in profundum terga demitti maris » sensus est : A superficie aquarum non magna profunditas est ad fundum usque maris. Similiter Priscian. Perieg. v. 423 : « in immensum quæ mergitur unda profundum ».

126. *Parvaque aquarum vice* habet V. et Hudsonus conjicit *Parvaque aquarum vi supertexi*. Neutrum mihi tam aptum videtur, ut propterea deserere vulgatam velim. *Parvo sale* dicit Noster, Descript. Orb. vs. 693. Sæpe hac forma utitur poeta, ut v. 52, « Quidquid insularum » ; v. 160, « tenue locorum » ; vs. 703, « novella nominum ». Pro *supertexi* Oddius legit *supertegi*. Favet huic lectioni v. 407 : « tenue tenditur salum, Ut vix arenas subjacentes occulat » ; sed alterum firmari potest vs. 163 Perieg. « Parcior (unda) et tenui prætexens ima fluento ». Pro *solum* Heins. scripsit *solo*, quod quo pertineat non video : nam *solum aquarum* dici nequit.

127. *Semper huc et huc*. Oddius vult *huc illuc*, quod ut adversum metro reprehendit Schrad. in præf. ad libr. Emend. p. 32.

129. *Internatare belluas*. Infra

Ab insulis OEstrymnicis lembum audeat
Urgere in undas, axe qua Lycaonis
Rigescit æthra, cespitem Ligurum subit
Cassum incolarum: namque Celtarum manu,
Crebrisque dudum præliis vacuata sunt:
Liguresque pulsi, ut sæpe fors aliquos agit,
Venere in ista, quæ per horrentes tenent
Plerumque dumos: creber his scrupus locis,
Rigidæque rupes, atque montium minæ
Cælo inseruntur: et fugax gens hæc quidem
Diu inter arcta cautium duxit diem,
Secreta ab undis; nam sali metuens erat

410: « Vis belluarum pelagus ne internatat ». Cato, Dir. v. 55: gro multa mari dicunt portenta are ».

32. *Cespitem Ligurum subit.* Hos ures equidem nesciam quærere, in ora Galliæ Septemtrionali. iisdem loqui videtur infra versu , a nobis emendato.

33. *Cassum incolarum.* In Descr. v. 72: « cassæque solo torren- arenæ ». Infra vs. 491: « Ad ue cassæ Chersonesi terminos ». æ. Similiter infra vs. 478 « Va- m incolarum ».

34. *Præliis vacuata sunt*, sc. a, inquit Hudsonus: sed tamen quid non præcessit. Igitur forte ibendum *vacua arva sunt.* Pariter 146: « præliorum absumpta tem- tatibus ».

35. *Ut sæpe fors aliquos agit.* Pari mula utebatur Noster, Perieg. 185: « ceu vaga sæpe Sors rapit ctos patria ».

36. *Quæ perhorrentes*, vulgatæ: *perhorrentes* volebat Heins. sed mvis *qui* referri potest ad *Ligu-* tamen *ista* sc. loca requirere videtur *quæ*. Nempe Ligures, suo solo pulsi, coacti sunt venire in ista loca, quæ obsita sunt dumis. Hudsonus conjicit *per horrentes*, quod amplexandum arbitror, siquidem Pithœanæ duæ distincte ponunt *per horrentes*, et *tenent* idem est, ac continuantur, ut vs. 89: ut sensus sit: Quæ loca per continentes dumos ita porriguntur, ut plerumque (pluribus in partibus) iis obsita horreant. Sic Noster, Descr. Orb. v. 505: « Bruttius hinc dumos acer colit inter. — *Horrentes dumi*, ut Descript. Orb. v. 622, « inhorrens Corsica silvis »; et v. 1038: « Horrescitque comis nemorum ». Neque igitur admitto, quod Oddius suadet, *Plerumque dumi.*

137. *Creber hic scrupus locis.* Plane similia his Descript. Orb. v. 810: « Et scaber in multis scrupus riget, undique iniquus Subrigitur vertex, etc. », ubi vid. not.

139. *At fugax* malit Oddius; sed vulgatum tenendum arbitror.

140. Schraderus in schedis tentavit *inter alta cautium*, nullo emolumento sententiæ.

Priscum ob periclum : post quies et otium,
Securitate roborante audaciam,
Persuasit altis devehi cubilibus,
Atque in marinos jam locos descendere.
Post illa rursum, quæ supra fati sumus,
Magnus patescit æquoris fusi sinus
Ophiusam ad usque : rursum ab hujus litore

142. *Ob periculum* exhibent Ven. et duæ Pith. sed nemo non videt, ob metrum scribendum esse *periclum*, sicut Huds. expressit. Porro *post quietis otium* legit Scriv. Mihi vero vulgata magis placet.

146. *Quæ super fati sumus* edd. Pith. cum Ven. recte autem Opitius, p. 29, « Quæ supra fati sumus ». Quoniam autem poeta hic se ad superiora refert, et hactenus dicta abrumpit, hinc intelligitur, nunc eum aliam regionem, aliud æquor ingredi. Et hactenus quidem de insulis OEstrymnicis, sive Cassiteridibus, et de mari Occiduo, in quo illæ jacent, ad usque oram Celtarum, quasi excursione facta, egit, eamque profectionem exorsus est v. 90 a *prominente jugo* sive promontorio, quod OEstrymnin dicebat, et ubi sinum OEstrymnicum ponebat. Ad hoc promontorium, nec aliud, respiciat auctor necesse est verbis *Post illa rursum, quæ supra fati sumus*, quia reliqua ad hunc versum continuato sermone narravit. Atque igitur Œstrymnin promontorium repetens, ad alterum ejus latus, et in mare *internum*, ut v. 149 loquitur, hoc est, mediterraneum, pergit.

148. *Ophiusa madus, que rursum.* Sic corrupte edd. Ven. et Pith. Sed *Ophiusam ad usque* facili conjectura emendarunt Opit. l. c. Heins. et Schrad. ad Descript. Orb. v. 612, dudumque expressit edit. Madrit. et Huds. *Ophiusam* insulam, quam hic Avienus dicit, cave ne cum Strabone, lib. III, p. 167, pro Pityusarum altera et Ebuso insulæ vicina habeas. Nam quum eam paullo post cum Peloponneso comparet, adeoque magnam peninsulam faciat, unde et v. 491 Chersonesum vocare videtur ; hinc adparet, eam continenti adhæsisse, sitamque fuisse a Pityusis Septemtrionem versus, in Sucronensi sinu, ubi hodie regnum Valentiæ, et urbs Peniscola, antiquæ Peninsulæ nomen servans, et mari proximo *Mons Colubrarius*. Mela II, 7, 21, et Plinius, III, 5, Colubrariam vocant et recte a Pityusis distinguunt. Latius hoc demonstravi in Antiqq. Balear. cap. 1, § 5, p. 18. Quando igitur Avienus *magnum æquoris fusi sinum patescere* ait *usque ad Ophiusam*, videtur sinum Virgitanum et Sucronensem Hispaniæ intelligere, qui ad *montem Colubrarium* usque pertingit.—*Rursum ab hujus litore. Rursum* interpretor *retro*. Si retro vertendo metiamur spatium, quod est a litore Ophiusæ ad fretum Gaditanum, qua se mare insinuat, etc. Quamquam turbare iterum videtur, quod sequitur, *quodque Sardum nuncupant*. Namque vix fieri potuit, ut mare internum statim a freto Sardum nuncuparetur.

Internum ad æquor, qua mare insinuare se
Dixi ante terris, quodque Sardum nuncupant,
Septem dierum tenditur pediti via.
Ophiusa porro tanta panditur latus,
Quantam jacere Pelopis audis insulam
Graiorum in agro: hæc dicta primo OEstrymnis est,
Locos et arva OEstrymnicis habitantibus;
Post multa serpens effugavit incolas,
Vacuamque glebam nominis fecit sui.
Procedit inde in gurgites Veneris jugum,

Sed Avienus fortasse hic, ut alias, locorum nomina antiqua et nova confudit, diversasque scriptorum relationes male combinavit.

150. *Quodque Sardum nuncupant.* Nescio, an *Sordum* scribendum sit ex v. 552. Vel *Sardum* fortasse æquoris pars a quodam scriptore vocata est, quæ esset in regione Portus Magni, quem *Sardam* nominarunt, quemque Strabo, lib. XVII, p. 831, refert inter Cæsaream Mauritaniæ atque Tritum promontorium esse.

151. *Tenditur reditu viæ.* Sic Ven. et Pith. *tenditur reditu via* Huds. forte *pediti via*, vel *pedibus*. Sic paullo post v. 178: « Et rursus inde si petat quisquam pede ». Burm. — Et Schraderus dudum hanc conjecturam notavit in sch. quam facilem probabilemque esse nemo non agnoscat. Defendi tamen τὸ *reditu* possit, quod *rursum* v. 148 de ipso reditu, vel retro acto itinere intelligendum diximus. Sed quia poeta v. 178 plane simili in sententia *rursus* et *pede* jungit, malim et hoc loco *pediti* scribere, præsertim quia necesse est, ut iter pedestre, non maritimum, intelligatur. Sic Rutilius pedestre iter describebat, I, 560: « Ipse vehor Pisas, qua solet ire pedes ».

153. *Pelopis insulam.* Peloponnesum intelligit, cui similem et æqualem esse Ophiusam prodit.

154. *Graiorum in agro hæc dicta primo OEstrymnis:* sic edd. Ven. et Pith. Sed distinguendum et legendum: *Graiorum in agro: hæc dicta primo OEstrymnis est.* Ita Scaliger et Heins. quorum conjectura firmatur auctoritate codicis Orteliani. Hudsonus edidit *OEstrymnica.* Sed hujus temeritas sæpe nocuit auctori. Schrad. ad Descr. Orb. v.875.—Heinsius etiam *OEstrymnias* conjecit.

156. *Effugavit incolas* Pith. et Huds. *sed fugavit* conj. Heins. Sed verbum *effugare* apud plures sequioris latinitatis scriptores, præsertim Christianos, exstat. Pithœus distinguit *post multa*, quasi *post multa tempora* velit Avienus.

158. *In gurgitis Veneris jugum:* sic Ven. et Pith. *in gurgitem*, vel *in gurgites* vult Huds. et *in gurgiteis* scribit V. *gurges in Veneris jugum* conj. Heins. Malo ego *gurgites*, quod auctoritatem codicis Ort. habet: *jugum* est promontorium. Et

Circumlatratque pontus insulas duas
Tenue ob locorum inhospitas: arvi jugum
Rursum tumescit prominens in asperum
Septemtrionem : cursus autem hinc classibus
Usque in columnas efficacis Herculis
Quinque est dierum : post pelagia est insula,
Herbarum abundans, atque Saturno sacra:
Sed vis in illa tanta naturalis est,
Ut si quis hanc innavigando accesserit,
Mox excitetur propter insulam mare,
Quatiatur ipsa, et omne subsiliat solum
Alte intremiscens, cætero ad stagni vicem

videtur *Veneris templum* in promontorio ad Pyrenæum, in Hispaniæ et Galliæ fine, intelligere, quod simpliciter *Venus Pyrenæa* dicitur Plinio, III, 3, alii veteres *Aphrodisium* vocant.

159. *Circumlatratque pontus.* Idem de æstu maris dixit Noster, Descr. Orb. v. 48 et 578, et inf. Or. M. 391: « Oceanus...circumlatrator ». Ed.

160. *Tenue ob locorum inhospitas* vulgatæ. Forte *Pæne accolarum* Heins. Vel *sterile* pro *tenue*, ut Descr. Orb. v. 71: « sterilis regio est, et inhospita late Aret humus ». Burm. — Porro *inhospitas. Aryium* corrupte exhibent edd. Pith. corruptius Ven. *inhospita saryium*. Sed *arvi jugum* corrigit Schrad. in sch. quomodo edidit Huds. Et recurrit hoc versu 172.

161. *Rursum tumescit.* Videtur retro cedere, et aliud promontorium in ora Hispaniæ occupare.

162. *Cursus aut hinc* Venet. et Pith. *at* V. *ast* vel *ac* Scriv. *autem* Opitius et Heins. quod etiam expressit Huds.

163. *Efficacis Herculis*, lege *pervicacis*. Burm. Sed quæ caussa est, cur sic melius? *Efficacem* Herculem etiam Horat. vocat Epod. 3, 17.

164. *Post Pelagia est insula* Pith. et Huds. Verum dubito, an nomen proprium hoc sit. Potest pelagia insula vocari, quæ in alto jacet, et remotior a litore est, vel etiam ob caussam mox memorandam, quod moveatur in mari, velut ipsum pelagus. Et videtur idem sensisse Heinsius, qui vocem *pelagia* adscripsit minore litera.

167. *In navigando* vulgatæ: *innavigando* conjunctim volebat Oddius, bene omnino; et hoc verbum dandum est lexicis. At *enavigando* Heins.

170. *Alte intremiscens.* Plinius, lib. II, cap. 94: « Quædam terræ ad ingressus tremunt, etc. » Eodem loco multa exempla insularum natantium et fluctuantium recenset, de quibus agit etiam Seneca, Nat. Quæst. III, cap. 25. — *Cætero adsteni vicem* corrupte ponunt Ven. et Pith. *cætera ad stagni vicem* cod. V. *cætero ad stagni* emendarunt Pith. et Heins. et sic expressit Huds.

Pelago silente : prominens surgit dehinc
Ophiusæ in oras, atque ab usque arvi jugo
In hæc locorum bidui cursus patet.
At, qui dehiscit inde prolixe sinus,
Non totus uno facile navigabilis
Vento recedit : namque medium accesseris
Zephyro vehente, reliqua deposcunt Notum.
Et rursus inde si petat quisquam pede

72. *Ophiussæ moras* corrupte u. *Ophiussa e moras* Pith. *Ophiusæ oras* V. *abque arvi jugo* Ven. *que Arvi jugo* Pith. *ab Aryi jugo* l. Ort. quæ lectio nomen proam occultare videtur. *Ophiusæ ras : ab usque* Heins. sed adhuc illat versus. Et quod Oddius jicit, *Ophiusæ in oris; cujus ab jugo*, in legem metri peccare, raderus in præf. ad Emend. . 33, monet. Hudsonus edidit *iusæ in oras, absque arvi jugo*, iente quodam versus hiatu. Qui impleatur, versum sic constidum arbitror : « prominens surdehinc Ophiusæ in oras, atque usque arvi jugo In hæc locoi ». Voculæ *atque ab usque* pror similitudinem aberrante calacoaluerunt in *absque*. Ophiusæ em rursus meminit, quia supra eneris promontorio retrocedens c aliquot loca repetit, ut eorum illo distantias indicet.

74. *Atqui dehiscit* vulgatæ : sed mdum cum Schradero *At, qui iscit*.

75. *Non totus uni* vulg. edd. sed *vento* rectius, idque facile sentia demonstrant, et docuit r. Observ. p. 43.

176. *Vento recedit*, h. e. transi, superatur, quemadmodum *recedere* dicuntur terræ, quæ prætervigando superantur. Virgil. Æn. III, 72 : « Provehimur portu, terræque urbesque recedunt. Hudsonus male distinxit *Vento; recedit nunquam* etc. — *Nunquam medium acceris* vulgatæ corruptissime. Forte *namque quum medium enaveris*. Sic in Descr. Orb. de Argo : « innantem stupuerunt æquora cymbam ». Heins. — Ne claudicet, inquit Hudsonus, versus, *nonnunquam* legeham : atque ita Oddius, et in reliquis hoc modo : « in medio aceres Zephyro vehente, reliqua deposcunt Notum. At rursus, etc. » O præclaros medicos, qui claudicanti ex vulnere poetæ majora et mortifera curationibus suis imponunt ! Quid enim turpius et imperitius illo *nonnunquam*, ne videlicet versus claudicaret, intruso, quem plane sic corrumpi tirones etiam videre possint? Et tamen vereor, ne vitium fœdius *aceres* contineant. Sed per me lateat, qui non libenter errores aliorum coarguo. Corrigendum vero sine dubio : « namque medium accesseris Zephyro vehente », ut v. 167 : « Ut si quis hanc innavigando accesserit ». Schr. libro Observ. cap. 4, p. 43.

178. *Et rursus inde si petat quisquam pede*. Sic plane Noster in De-

Tartessiorum litus, exsuperet viam
Vix luce quarta; si quis ad nostrum mare
Malacæque portum semitam tetenderit,
In quinque soles est iter: tum Cepresicum
Jugum intumescit: subjacet porro insula
Achale vocata ab incolis: ægre est fides
Narrationi præ rei miraculo;
Sed quam frequens auctoritas sat fulciat.
Aiunt in hujus insulæ confiniis
Nunquam esse formam gurgiti reliquo parem:
(Splendorem ubique quippe inesse fluctibus
Vitri ad nitorem, et per profundum marmoris

script. Orb. v. 1210: « At rursum Armeniæ si quis pede pergat ab arce Rupis ».

180. *Vix luce quarta*, etc. Quomodo ad Tartessiorum litus iter quatuor dierum, ad portum autem, qui sequitur, Malacæ quinque dierum esse possit, et quæ principia, quosque terminos iterum hic statuat Avienus, ego quidem non expiscor, et videtur auctor terminos a diversis auctoribus positos non satis distinxisse.

181. *Malacæque portum*. Malacam Strabo, III, p. 156, primam in ora maritima a Calpe ad Carthaginem Novam ponit, et emporium habere, et multa salsamenta exercere scribit. Plinius, III, 1, *Malacham cum fluvio fœderatorum* nominat. Et fluvius in mare exiens haud dubie portum effecit, quem Avienus dicit. *Malachæ* tamen etiam memorat Noster, v. 426. De ea urbe pluribus agit Nonius, Hisp. cap. 14.

183. *Cepresicum jugum*, ignotum Geographis, qui exstant, neque minus *Achale* insula, quæ sequitur. Pro *Cepresicum*, quod metrum vix admittit, fortasse *Cempsicum*, aut simile quid, legendum est.

184. *Agresti fides Narrationis* mendose scribit Ven. et Pith. sed emendatius *ægre est fides narrationi* legit cod. Ort. quocum facit Heins. Minore mutatione *ægra est fides narrationis* Barth. Adv. XXVIII, 14, et Ablegm. IV, 6, et Opit. var. lect. p. 29.

186. *Sat fulciat*: pro eo *suffulciat* habet V. sed *sat* pro *satis* defendit Barthius l. c. versu 31, *satque liberalis est*.

189. *Splendorem*, etc. Ut sensus constet, tres versus parenthesi inclusos dedi. Huds.

190. *Vitri ad nitorem*. Barthius, Advers. p. 1031. præpositionem *ad* aliquando valere *usque ad*, hoc loco Avieni multisque aliis probat. Ego potius similitudinem alterius rei significare, et pro *instar* poni, affirmaverim. Tale est Solini, cap. 11: « Honore et pretio ad smaragdos viret »: Ausonii, Prof. XV: « Disputator ad Cleanthem Stoicum ». Conf. et Barth. ad Grat. Cyn. 211. ubi *ad nostrum* pro *ut nostrum* defendit

Cyaneam in undis esse certum imaginem est.)
Confundi at illic æquor immundo a luto,
Memorant vetusti; semper atque sordibus
Ut fæculentos gurgites hærescere.
Cempsi atque Sæfes arduos colles habent
Ophiusæ in agro: propter hos pernix Ligus
Dragamûmque proles sub nivoso maxime

91. *Caeanaeam in undis* vitiose tur in Ven. et Pith. *Cyaneam* :t sic corrigit Heins. In Descr. . « Pars quæ cyaneo discedit ab ore ». Burm. — Sic etiam citat h. Adv. pag. 1334. In reliquis iis hujus versus Schraderum tentasse, ex ejus schedis co- ico: « in undis usque tetram ginem » : quæ conjectura parum ortuna videtur.

92. *Confodiat illic* Ven. et Pith. ee. *Quum fæteat illic* cod. V. Sed or emendatio est *Confundi at æquor immundo luto*, quomodo hius, Adv. l. c. et Heins. ad Dir. 40, in Burm. Anthol. II, 58. Porro *immunda luto* præfert Ven. et Pith. unde forte confi- ir *immundo a luto*, quomodo Barth. pag. 1334, et expressit sonus.

94. Pro *hærescere* Heinsius *hor- re*. Sed illud melius convenit et *fæculentis sordibus*. Sic paullo v. 211 : « Crassum liquorem i trudunt agmina ».

95. *Cempsi* apud alios Geogra- i vix leguntur, præter Diony- , qui eos ad radices Pyrenæi tare dicit. Vid. Avien. Perieg. lo, et Priscian. v. 336. Sed hic nus plane alium locum Cem- adsignare videtur, ac duce Dio- o fecerat. *Sæfes* plane ignoti aliis. Videtur nunc auctor a locis maritimis, quæ hactenus me- moravit, ad vicinos et adcolentes in mediterraneis populos nonnullos transire.

196. *Ophiusæ in agro*. Hæc verba pertinent ad præcedentem versum, cui male punctum adponunt edd. Pith. et Huds. Ophiusam enim Cher- sonesum continenti adhærentem fuisse, supra vidimus. — *Propter hos pernix lucis* corrupte Ven. et Pith. *propter hos pernix locos* cod. V. *his pernix jugis* Heins. His lectio- nibus necesse fuit sequentia *Draga- nûm proles* accommodare, quum ed. Ven. habeat *Draganûmque proles*. Hinc adparet sub voce *lucis* nomen proprium alius gentis latere. Quod felicissime invenit Schraderus in præf. ad lib. Emend. p. 29. Legen- dum, inquit, *pernix Ligus*; quod olim multis argumentis adfirmabo; nunc uno Silii, sed adposito, ver- su 607, lib. VIII: « Tum pernix Ligus, et sparsi per saxa Vagenni ». Schr. — Ad loca, quæ forte produ- cturus erat Schraderus, primario pertinet ille Stephani v. Λιγυστίνη, ubi Ligustinam, Ligurum urbem, in occidentali Iberia prope Tartes- sum esse dicit, et addit : Οἱ οἰκοῦν- τες Λίγυες καλοῦνται.

197. *Draganûmque proles*. Sic Ven. et Pith. *Draganûm proles* Hud- sonus dedit, ut adnecteret versui priori, sed recusante metro: *sub*

Septemtrione collocaverant larem.
Pætanion autem est insula ad Zephyrum latens
Patulusque portus: inde Cempsis adjacent
Populi Cynetum: tum Cyneticum jugum,

nivosa Ven. et Pith. sed *nivoso* V. recte, idque probavit Heins.

198. *Conlocaverant* Pith. *conlocaverunt* voluit Heins. ac Burm. Sed istud præfero, et Avienus significat eo antiquiora tempora.—*Larem.* Usitatissimum Nostro in pari re vocabulum. Sic Descr. Orb. v. 870: « Achæi ..... Transvexere larem ». Ibid. vs. 281: « certi laris inscia gens est ». Ed.

199. *Insula ad se fumum latet* corrupte Ven. et Pith. Prodigiosa corruptio ex ignoratione orthographiæ veteris Latinæ. Scribe *ad Sefurum*, id est, ad Zephyrum, seu occasum, unde spirat is ventus. Scribe porro *Pætanion autem est insula ad Zephyrum latens.* Vel ne quid citra rem mutes, distinguere poteris: « Pætanion autem est insula; ad Zephyrum latet, etc. » Barth. Adv. lib. XXVIII, cap. 14, item Ablegm. IV, 7: *ad Zephyrum latet* forte scribendum. Scriv.—*Insula ad Zephyrum jacet, Patulusque portus.* Ita Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 478. Sed puto Heinsium, ut ex nota inspecta patebit, voluisse *ad Zephyrum patet*, præsertim quum seq. versu *adjacet* sequatur. Et sic clare codici suo adscripserat. Burm. — Opitius, p. 30, scribit *insula ad Zephyrum patens*, quia paullo inferius: Canusque cespes in meridiem patet ». Ego vero *latet* non mutandum censeo: nam *patet* offendit ad sequens *patulus portus*, et *jacet* ad sequens *adjacent. Latens* autem dici potest insula, quæ propinqua lito-

ri, et portum efficiens, vi
adparet. Sic Rutilius, I, 528
bat: « Quæ latet expulsis
pæne fretis ». Ubi fortasse *la*
mutassem in *jacet*, si tum m
locus Avieni succurrisset. In
Oddius conjecit *ad famam*
nempe quod ad famam adti
tet et ignobilis est, etsi p
portum habet.

201. *Populi Cynetum Cy*
jugum. Mancus versus in V
Pith. inserit Hudsonus *prop*
ticum jugum; et post *jugum*
tiam claudit. Sed probabili
tius, Scriverius et Heinsi
Cyneticum jugum; quod *tu*
excidere potuit ob eamde
bam in voce præcedente.
Herodotus meminit lib. IV
eosque extremos ad occas
dicit; idem Justinus, lib. X
1, qui eos Tartessiorum salt
luisse memorat, ubi mal
Curetes. Vossius ad Melam,
pag. 227, judicat, fuisse e
agri accolas, ejusque no
græco Κύνης corruptum C
nomen dedisse. — *Tum C*
jugum. Promontorium illu
Latini dixere *Cuneum*, h
Sanctæ Mariæ nuncupatu
est, quod Græci Κυνητικὸν
Docet hoc Rufus Festus,
jugum Cyneticum collocat.
nus: Κυνητικὸν Ἰβηρίας τόπο
Ὠκεανοῦ. Οἱ οἰκοῦντες Κύνητε
νήσιοι. Voss. ad Mel. l. c.
Cyneticum promontorium n
cul a Sacro collocat.

Qua sideralis lucis inclinatio est,
Alte tumescens ditis Europæ extimum,
In belluosi vergit Oceani salum.
Ana amnis illic per Cynetas effluit,
Sulcatque glebam : panditur rursus sinus,
Cavusque cespes in meridiem patet.
Memorato ab Ana gemina sese flumina
Scindunt repente, perque prædicti sinus
Crassum liquorem (quippe pinguescit luto
Omne hic profundum) lenta trudunt agmina.

o2. *Qua sideralis lucis inclinatio.* ralis lux sol est; et Cynetas ne extremos ad occasum Solis narrat Herodot. lib. IV. Opit. . Lect. p. 30. — Sic infra v. 655 ole: « Quum lumen axi Atlan- inclinaverit »; et in Desc. Orb. 84 : « qua cælum rursus in um- s Inclinat vertex ».

o4. *In belluosi vergit Oceani sa-* . Sic plane in Perieg. v. 1357: lis et ipsa dehinc cetosi vergit quor Oceani ». — Et plane si- iter supra vs. 102 : « Et belluosi gitem Oceani secant ». Ed.

o5. *Ana amnis*, hod. *Guadiana.* rtelo fides aliqua, hallucinatur egie Avienus (quod Anam per netas effluere dicit), nam quum netæ circa promontorium Sa- m sint, multis millibus passuum erius fluere Anam in comperto . Nonius, Hisp. p. 314.

o7. *Canusque cespes* Pith. et ds. *Cavusque* cod. V. et ed. Ven. d rectum est, firmaturque vs. : « Dehiscit illic maximo portus u, Cavumque late cespitem ir- it salum ».

o8. *Memoratus Ana in gemina.* lego, quod fluvium hunc διστο-μον vocet Strabo. Vulg. *Memorato aliam*, et mox *scindunt.* Huds. — Nempe Ven. et Pith. habent *Memorato aliam in gemina*, deinde *Scindunt:* æque corrupte cod. V. *Memoratque Aliamin.* Sed *Memoratus Ana*, et in seq. *Scindit* dudum correxit Opit. cap. 11, p. 36. *Memorati at amnes* Heins. quod quidem bene convenit sequenti *Scindunt*, sed tamen plures amnes ante non memorati. Ego vero legendum censeo : *Memorato ab Ana gemina sese flumina*, vel *Memorato ab amne*, quia duo plurales sequuntur, *Scindunt*, et v. 211 *trudunt agmina.* De amne Ana Plinius, lib. III, cap. 1 : « Ortus hic Laminitano agro citerioris Hispaniæ, et modo se in stagna fundens, modo in angustias resorbens, aut in totum cuniculis condens, et sæpius nasci gaudens, in Atlanticum Oceanum effunditur ».

209. *Per quæ prædicti* Pith. et Huds. sed *perque* V. et Ven. habent, idemque vidit Opit. l. c. et Heins.

211. *Lenta trudunt agmina*, scil. aquarum vel fluctuum. Sic in Desc. Orb. v. 341, de Nilo : « procul illinc agmina cogit In Boream ».

Hic insularum semet alte subrigit
Vertex duarum: nominis minor indiga est,
Aliam vocavit mos tenax Agonida.
Inhorret inde rupibus cautes Sacra,
Saturni et ipsa: fervet illisum mare,
Litusque late saxeum distenditur.
Hirtæ hic capellæ, et multus incolis caper
Dumosa semper intererrant cespitum:
Castrorum in usum et nauticis velamina,

213. *Indiga est.* Pro eo *indigna est* ed. Madrit. vitiose.

215. *Inhorret rupibus*, ut Descr. Orb. vs. 622, « inhorrens Corsica silvis ». Porro pro *cautes sacra* Burm. conjecit *scabra*, sed perperam. Nam Sacrum promontorium intelligitur Cynetico jugo propinquum, quod *Sacrum montem* vocat Noster, Descr. Orb. vs. 740, et Columella, Re Rust. VI, 27, 7. Hodie *Cabo de St. Vincente.* Igitur hoc loco *Sacra* majore litera scribendum.

216. *Saturni et ipsa.* Cod. V. habet *Saturno*, quod fortasse ex vs. 165 petitum. Saturno forte sacrum habebatur promontorium, quod extremum orbis habitati ad Occidentem esset, et omnia extrema Saturni esse et dici solebant, ut mare Saturnium, extremum ad Septemtrionem. Vid. Descript. Orb. vs. 56. Et Herculis columnæ etiam *Saturni* dictæ, teste Eustathio.

217. *Litusque latus* Ven. et Pith. *late* correxit Opit. et Heins. et edidit Huds. Anonymus in Obs. Miscell. vol. I, tom. III, p. 385 legendum censet *Litusque late saxeum undis tunditur.* Sed Burm. contra adducit v. 382: « Late patere pelagus, extendi salum ».

218. Pro *incolis* cod. V. quod tamen respuit sequens *rant.*

220. *Castrorum in usum e cis velamina.* Hæc sunt Virg Georg. III, 313: « setasque co Usum in castrorum, et mi lamina nautis ». Et sic Col *navitis* conjecerat Heins. s opus. Infra vs. 357: « Inhosp semper esse nauticis »: ub *navitis* adscripsit. Sic *gentic* et 640. Burm.—*Nautici* etia Livium. Heins.—E Virgili hæc repetiit Asconius in II « Cilicia texta de pilis in us strorum atque nautarum ». lin. cap. 33: « Ipsa tentoria sunt: ita nuncupant velame prarum pilis texta ». Sed q usum castrorum *cilicia?* dicit, « quia de ciliciis po loricæ, et teguntur tabula rium, ne jactis facibus ignis adhærere ». Confundit *cilici centonibus*, magno errore. Ne de pilis caprarum coactili centones fieri possunt, nec fi *Polire* verbum fullonum. E coactili et centonibus tunic tegmenta sibi parabant mili tela vitanda. — Cilicia ad fa tentoria adhibebantur. Sal

Productiores et graves setas alunt.
Hinc dictum ad amnem solis unius via est,
Genti et Cynetum hic terminus. Tartessius
Ager his adhæret, adluitque cespitem
Tartessus amnis : inde tenditur jugum
Zephyro sacratum : denique arcis summitas
Zephyris vocata : celsa sed fastigia
Jugo eriguntur verticis; multus tumor
Conscendit auras, et supersidens quasi

Sol. p. 347.—Lectio codicis V. *Castrorum in usus in et nautica velamina* videtur a manu infeliciter corrigentis esse, qui dativum *nauticis* non apte respondere credidit. Neque melius conjicit Huds. potius *nautis in velamina*. Nempe non dubium est, Avienum exprimere dictionem Virgilii. Et similiter construxit Rutilius, I, 407 : « Castellum geminos hominum fundavit in usus, Præsidium terris, indiciumque fretis ».

222. *Dictum ad amnem*, nempe ad Anam. Igitur a Sacro monte retro vertitur ad Anam fl. Fortasse legendum est *dictum ad Anam*, quia ed. Ven. habet *adāne*. Cynetes habitabant inter Sacrum promontorium et Anam flumen, quem terminum Cynetum facit Rufus Festus : *Hinc dictum ad amnem*, etc. Alibi tamen ait: « Ana amnis illic per Cynetas effluit », tamquam si etiam Cynetes essent ultra Anam. Quod sane verum arbitror. Ex loco Justini, lib. XLIV, 4, 1, adparet, Cynetas etiam ultra Anam habitasse, quum in saltibus Tartessidis eos collocet. Tartessiorum vero et Cynetum terminus erat Anas, teste Avieno. Voss. ad Mel. p. 227.

224. *Adluitque cespitem Tartessus.* Fuit etiam (Bætis) Tartessus antiquis dictus, ut ex Stesichoro ostendit Strabo, quomodo etiam Aristoteli dicitur : quibus Stephanus suffragatur, qui Tartessi amnis prope urbem Tartessum meminit, unde et Festus Avienus in Iambis suis : « Tartessus Ager his adhæret, etc. » Nonius, Hisp. p. 317.

225. *Inde extenditur jugum* scribit V.

226. *Denique arcis summitas.* Avieno *denique* est certe, saltem, omnino. Sic in Descript. Orb. v. 136 : « Denique sic olli nomen prior indidit ætas ».

228. *Vertici multus timor* Ven. et Pith. sed rectius *tumor* Huds. qui præterea conjicit *Verticis multus tumor Conscendit auras.* Quod sane probo. Velim tamen præterea *verticis* ad superiora *fastigia* referre; quemadmodum in Descript. Orb. v. 251 : « In juga consurgit, cælumque cacumine fulcit Verticis ».

229. *Super syderis quasi* Ven. et Pith. *super sydera* V. quod contra metrum est : *sideris* Heins. forte *siderit* voluit. —At liquidum videtur scribendum : *Conscendit auras, sideris super et vias.* Duplici trajectiuncula vocum et literarum in medio et ultimo res expedita est. Sidus

Caligo semper nubilum condit caput.
Regio omnis inde maxime herboso solo est,
Nebulosa juge his incolis convexa sunt,
Coactus aer atque crassior dies,
Noctisque more ros frequens: nulla, ut solet,
Flabra inferuntur, nullus æthram discutit
Venti superne spiritus; pigra incubat
Caligo terras, et solum late madet.
Zephyridos arcem si quis excedat rate,
Et inferatur gurgiti nostri maris,
Flabris vehetur protinus Favonii.
Jugum inde rursus, et sacrum Infernæ Deæ

[illegible] solem, quippe principem omnium astrorum. Petronius: «qua sidus currit utrumque», hoc est Oriens atque Occidens. BARTH. Adv. XXXIII, cap. 14, p. 1334, et in Ablegm. IV, 9.—Sed mihi ceteris præferenda videtur conjectura Schraderi in sch. qui legit, *et superne incubat* Caligo. Sic Statius, Theb. II, 33, de altissimo Maleæ promontorio: «Stat sublimis apex, ventosque imbresque serenus Despicit, et tantum fessis insiditur astris». Tale est, quod sequitur [illegible] pigra incubat Caligo terras; et Virgil. Æn. I, 89: «ponto nox incubat atra».

[illegible] *Nebulosa juge* vulgatæ. Heinsius [illegible] *juga*, levi conjectura, [illegible] habere non potuit: [illegible] manifeste ad *convexa* [illegible] et *juge* pro adverbio *ju*[illegible]

[illegible] *venti spiritus* sic vulgate [illegible] *venti superne*. Licet [illegible] ultima correpta reperiatur [illegible] apud Lucretium et Symmachum [illegible] Adv. p. 133[illegible]. Idem [illegible] Heins. Porro pro *pigra*

f. *rigua*: sed nihil muta. Vid. ad Prudent. HEINS.

237. *Incubat càligo terras*, ut infra vs. 291: «mons paludem incumbit».

240. *Flabris vehetur*, ut supra v. 177: «Zephyro vehente». *Favoni* edd. Ven. et Pith. *Favonii* correxit Heins. expressit Huds. et hoc poscit metrum.

241. *Infernæ Deæ*, Proserpinæ aut Hecates, quod ab aliis memorari non invenio; nisi forte Dianium promontorium cum Dianæ templo intelligendum est, quod describit Strabo, et vicinum habere lacum marinum refert, III, pag. 159, ut hic Avienus paludem propinquam. Ille quidem Dianæ Ephesiæ dicit hoc fanum sacrum esse, sed fortasse Strabo pro Ephesia habuit, quæ potius Hecate sive Inferna Diana esset; aut Avienus saltem *Infernam Deam* interpretatus est, siquidem idem Ephesiam Dianam *tetricam* adpellat Descript. Orb. v. 992. Cf. notata ad v. 476. Convenit adpellationi Avieni, quod promontorium illud a Ptolemæo

Divesque fanum, penetral abstrusi cavi,
Adytumque cæcum: multa propter est palus
Erebea dicta: quin et Herbi civitas
Stetisse fertur his locis prisca die;
Quæ, præliorum absumpta tempestatibus,
Famam atque nomen sola liquit cespiti.
At Iberus inde manat amnis, et locos
Fecundat unda: plurimi ex ipso ferunt
Dictos Iberos; non ab illo flumine,

ıebrium vocatur, ut Abr. Ortelius veteris Hispaniæ descriptione ıoet.

ı42. *Penetral abstrusi cavi* ha-ıt Ven. et Pithœana prima, s. ris. *penetrat* fortasse errore ty-graphico mutavit altera Pith. gd. revocavit *penetral* Huds. od rectum est; et recurrit v. 316: *ıtrat* tamen et cod. V. habere itur. Singularem *penetral* fre-ıntarunt labentis latinitatis scri-res.

ı43. *Aditumque cæcum* Venet. et ıoeanæ: *cæci* edidit Huds. cujus tationis nullam caussam video: no rectum est *cæcum*, et scri-dum est *Adytum*. Nam oracu-ı hic celebratum esse Avienus icat, quomodo v. 317. Sed tem-, in quibus oracula edebantur, ıebant *adyta*, antra vel penetra-*ecca*, i. e. obscura.

ı44. *Etrephæa dicta:* sic omnes gatæ. *Erebæa* et *Erebi* scribere et Barth. Ablegm. IV, 9: forte *ıphe* Heins. quod non intelligo. *bæa* aut *Orphnæa* Schrad. in . Quæsiverunt docti viri nomen ımodi paludis, quod responderet *ınæ Deæ*, quia forte talem ha-e lacum illum volebant, qualis ı lacus Avernus in Campania fuisset, quem Plutoni dicatum, et limen inferorum esse existimarunt. Porro pro *et Herbi* alii legerunt *et Ibera civitas*.

246. *Præliorum absumpta tempestatibus*. Sic vs. 134: « Crebrisque dudum præliis vacuata sunt ».

247. *Sola liquit* vulgatæ: *solum liquit* V.

248. *Anhyberus* Venet. et Pith. Inde Opitius l. c. pag. 37 conficit *At Hiberus*. Nonius, Hisp. p. 322, et Bochart. Chan. I, 35, pag. 693, citant *Hiberus inde manat*. Et sic edidit Huds.

249. *Plrimi ab ipso* cod. V.

250. *Dictos Iberos*. Notandum Iberorum nomen ab Avieno plane aliter, quam a Polybio sumi. Iberi enim Polybii sunt ad mare internum. At in Avieno Iberi prope Oceanum degunt ad alterius Iberi occasum, qui Bæticæ fluviolus est medius inter Bætim et Anam (hod. *Rio Tinto* vel *de Azeche*, ut volunt). De eo Ibero sic Avienus in Or. mar. *Hiberus inde manat*, etc. Bochart. Chan. l. c. — Cluver. Intr. Geogr. lib. II, cap. 2, Hispanos adserit a flumine Ibero Iberos dictos; sed aliter Varro eos sic adpellatos putat ab Iberis Asiæ populis quos in Hispaniam pervenisse tradidit. Ed.

Quod inquietos Vasconas prælabitur.
Nam quidquid amni gentis hujus adjacet
Occiduum ad axem, Iberiam cognominant.
Pars porro Eoa continet Tartessios
Et Cilbicenos. Cartare post insula est,
Eamque pridem, influxa et est satis fides,
Tenuere Cempsi: proximorum postea

251. *Vasconas prælabitur*. Vascones populus citerioris Hispaniæ, qua in Gallicum et Britannicum Oceanum vergit, ad Pyrenæos montes: *prælabitur* habent vulgatæ: *perlabitur* ab aliis scribi notat Hudson. sic etiam conj. Schrad. in sch. sed forma *prælabitur* fere usitatior scriptoribus, ipsique Avieno est, etiamsi amnis per mediam terram fluat. Horat. Carm. IV, 14, 26: « Aufidus, qui regna Dauni præfluit Apuli », ubi et nonnulli legunt *perfluit*. Tacit. Ann. II, 6: « Rhenus servat nomen et violentiam cursus, qua Germaniam prævehitur ». Solin. cap. 37: « Euphrates prælabens plurimas gentes »; et Noster, Desc. Orb. v. 495, de Tibri: « Romanosque lares lapsu prælambit alumno ».

255. *Cilbicenos* solus Avienus nominat, eosque maritima possidere ait v. 303. Sic et *Cartare* insula aliis ignota. Sed parum abest, quin credam *Carteiam* urbem maritimam ad Herculis columnas versus Orientem intelligi: quam Pomp. Mela, II, 6, 75, in illo sinu, quem Calpe efficit, sitam, et Nonius, cap. 11, hodie *Algerizam* vocari ait. Hæc urbs quum antiquitus varia nomina sortita, et a Græcis subinde Tartessus, ab aliis Carpessus vocata sit, monente Bocharto, I, 34, pag. 682, in iis nominibus etiam *Cartare* fuisse suspicor. Neque impedit, quod insula dicitur. Nam sum sic nominatam alicu Avienus, insulam etiam d tuit. Et in insulas sæpe o Geographis, quæ sunt ma timæ, promontoria, vel qualis Carteia fuit, multis constat.

256. *Eamque pridem inf est fides:* sic Ven. et Pith dum puto *vatibus est fide* enim plane plurimi ejus nerunt. Possis vero eti exemplo Maronis, Deum κατὰ πρόνοιαν θεῶν, ut loqu tarchus. Barth. Adv. pag. Inepta et fatua conjectur *Ni fluxa satis est fides* edit Sed hoc sensu *satis* inept τῷ *fluxa* videtur. Heinsius ter correxit *influxa*, et sic *fidem* dici ab Avieno, q est, credidit, quomodo con Vid. Descript. Orb. vs. 27 recipimus, versus ita fulci detur: *Eamque pridem, inf satis fides*, vel *influxa si fides*. Quia et exciderat, rupta scriptura *influxe sa* sit. Sic supra Noster, v. 18 est fides Narrationis ».

257. *Tenuere Cempsi*. nemo Veterum nominavi Dionysium, Perieg. qui e dices Pyrenæi habitare di Noster, Descr. Orb. v. 4

uello, varia quæsitum loca
tulere. Cassius inde mons tumet:
ia ab ipso lingua cassiterum prius
m vocavit: inde fani est prominens,
e vetustum Græciæ nomen tenet,
is arx est eminus: namque ex ea

gens agit in rupis
aæ Protendens po-
ıæ hic de Cempsis
us, non ex Diony-
iquo scriptore sunt,
ıtatum Cempsorum
rum dicit, Cempsos
insulam Tartessiis
sse, sed bello pul-
ctos loca esse. Inde
Dionysius recentio-
ıpsorum spectans,
pra Tartessum ver-
ıbitare. De cætero
mpsis ad Priscian.
otavimus.
æsitum loca. Recte
finxit ex his corru-
. *varia qua est tum*
parum discrepat
a et tum loca.
inde mons. Casius
hoc magis accom-
. — Sed est et alius
elsissimus, quem Sy-
træ tribuunt Geo-
tur mutandum. Ed.
us Stannum vocavit.
ıbio ratio Græcum
ıte quodam Cassio
i potius, qui κασσί-
Tartessiis et Iberis
sam sumpserunt e
ısium montem apud
Constat enim, Græ-
ıus omnis terrarum
lentem ignotissima

erat, multa magnaque de his regionibus mentitos esse, ut testatur ipse Strabo.

261. *Inde fani est prominens. Fanum* V. male : *fani prominens* est promontorium fani. Ortel. — Sic recurrit v. 304, et hunc sensum *prominentis* jam accepimus e v. 90, 94, 171. Hudsonus, nescio quam ob caussam, edidit *inde est fani prominens*, in eoque metri legem neglectam queritur Schrad. præf. ad Emend. pag. 32. Intelligere vero Avienus *fanum* videtur, quod supra v. 241 « Infernæ Deæ » vocavit.

263. *Gerontis arx est eminus.* Sic Ven. et duæ Pith. Schr. in sch. conj. *Geryonis :* sic etiam legit et citat Vossius ad Mel. p. 223 : atque ex hoc loco correctores depravasse putat locum Melæ, III, 1 : « In ipso mari monumentum Geryonis, scopulo magis, quam insulæ impositum ». Prius, inquit, legebatur *Cepionis*, non *Geryonis*. Pro *monimentum* vero *munimentum*, nisi fallor, rectius legeris. Certum est, veram hanc esse lectionem, et a Cæpione turrim hic fuisse exstructam, non a Geryone. Colligo hoc ex Strabone, cujus verba hæc sunt lib. III : Καὶ ὁ τοῦ Καιπίωνος πύργος ἵδρυται ἐπὶ πέτρας ἀμφικλύστου. Hæc Voss. Sed Nunnesius in epist. ad Schottum de patria Melæ, lectionem *monumentum Geryonis* defendit, eamque dicit præter unum MS, quod *Sci-*

Geryona quondam nuncupatum accepimus.
Hic ora late sunt sinus Tartessii;
Dictoque ab amni in hæc locorum puppibus
Via est diei: Gaddir hic est oppidum:
Nam Punicorum lingua conseptum locum
Gaddir vocabat: ipsa Tartessus prius
Cognominata est; multa et opulens civitas

pionis habeat, cætera præferre sine ulla dubitatione *Geryonis*, etiam Salmanticense aliquod perantiquum. Tum contendit, emendandum videri Strabonem, qui *Capionis turrim* habeat, proclivi, ut fit, migratione τοῦ G in τὸ C, et propter similitudinem literarum, quæ notantur P Romanum et R Græcorum. Hæc Nunnes. Si *Geryonis* legamus, versus aliquot excidisse suspicor. Huds. — Ego vero nec in nostro Avieni loco lectionem *Geryonis* locum habere putaverim. Nam dicit, arcem eam tenere vetustum nomen Græciæ. Tale nomen *Gerontis* est, non *Geryonis*, quod est proprium regis minime Græci. Et recurrens vs. 304 *Gerontis arx* certam esse scripturam indicat. Videtur nihilo minus Gerontis nomine intelligi antiquus rex et princeps gentis, qualis ipse Geryon fuit, aut *Gargoris*, quem Tartessiorum regem nuncupat Justin. XLIV, 4, aut, quod magis velim, Arganthonius, Tartessi rex, qui centum et viginti annos, vel trecentos adeo vixisse fertur, adeoque *Gerontis* nomen κατ' ἐξοχὴν meruisse videtur.

264. *Geryona nuncupatum* ex arce Gerontis, æque absonum est existimare. Et sine dubio confusio facta e similitudine duorum nominum.

266. *Dictoque ab amni*. Pith. *ab amni* Venet. et V. *ab amne* H

267. *Gaddir hic est op*
Gedir quid significet, vide
de Anal. I, 12, p. 425. Boch.
dir urbs Hispaniæ intra du
amnis ostia, et mare, undiqu
circumdata, a Phœnicio גדר
sepem, et περίφραγμα, vel
circumspectum significat.
quoque insula ab eadem e
Salm. in Sol. p. 492. — Vos
sic Gades dixisse Pœnos ex
quia esset iis sepimenti loc
sus Hispanos.

268. *Conseptum locum Ga*
cabat. Sic Noster ex Di
Perieg. v. 615: « Pœnus qui
cum Gaddir vocat undique
Aggere preducto ». Nequ
Plinius: « Pœni Gadir, ita
lingua septum significante
linus: « Pœni lingua sua G
est, sepem nominarunt ». E
rus: « Quam Tyrii a Rub
profecti occupantes, in lin
Gades (lege Gadir), id est,
nominarunt ». Et Hesychius
[illegible] φοίνικ
Chan. p. 673.

270. *Multa et opulens ci*
Ven. et Pith. recte: *mulas a*
edidit Huds. et peccavit in
judice Schrad. præf. in Em
Pro *multa* Schrad. in sch.
magna. Sed eodem sensu

vetusto, nunc egena, nunc brevis,
c destituta, nunc ruinarum agger est.
hoc locorum, præter Herculaneam
nnitatem, vidimus miri nihil.
is in illis tanta, vel tantum decus

ienus solet, ut v. 110: undas multa cespitem . 243: « multa propter

: *ruinarum ager est* Ven. ilis correctio *ruinarum* gger, quidquid aggerilio, seu casu. Sic Noster nos per agros et ruinaes». Barth. Adv. pag. bl. IV, 11.—Opit. Var. prius reposuerat *nunc t ager*, mox præferenanam lectionem judicat. git cod. V. et sic citant c. p. 673, et Salmas. 02: sic Heinsium verisdasse notavit Burm. Siilius, I, 412, de Popuosci nequeunt ævi morioris: Ruderibus late ta jacent».

hoc locorum Ven. Pith. *Nos hic locorum* maluit mque adnotavit Burm. m firmatur altero loco 21: « Nam sunt feroces byphœnices».

eter Herculaneam Solen- ductius fecit vocabulum m propter metrum, quum 41 *Herculanas columnas* nquam et alia subesse que eadem *Herculani* et vis esse videtur. Illud designat, quæ est ab le, vel ex Hercule cognoHerculanum templum, Herculanæ columnæ; hoc autem, quod ad Herculanum pertinet. Igitur *Herculaneam solennitatem* interpretor, quæ sit ad templum Herculanum, quod est Gadibus. Hoc templum tetigit Noster, Descr. Orb. v. 618: « dant hi (Tyrii) quoque maxima templa Amphitryoniadæ, numenque verentur alumnum ». Et præter Silium Ital. III, 30 seq. describit Pomp. Mela, III, 6: « Templum Ægyptii Herculis, conditoribus, religione, vetustate, opibus illustre Tyrii constituere: cur sanctum sit, ossa ejus ibi sita efficiunt ».—*Vidimus miri nihil.* His verbis significat Avienus, se aliquando commoratum fuisse Gadibus; quomodo idem de Delphis et Phocide in Descript. Orb. v. 604: « Inter turicremas hic Phœbum vidimus aras ».

275. *At vis in illis tanta.* Eo incrementi paullatim, Romanorum amicitia urbs, hæc (Gades) pervenit, ut inter quatuor Bæticæ conventus adnumeraretur. Tiberii vero Cæsaris tempore ad tantæ potentiæ culmen evaserat, ut Strabo scribat lib. III, uno suæ ætatis censu, equestris ordinis Gaditanos viros quingentos esse censos; quot in nulla Italicarum urbium, præterquam Patavii, reperti sunt. L. Nonius Hisp. cap. 9, p. 35. — *Vel tantum decus.* Pro eo *vel tamen decus* Ven. mendose: *vel* pro *et* positum esse videtur, more scriptorum sequioris latinitatis. Vid. Pervig. Ven. v. 53.

Ætate prisca sub fide rerum fuit,
Rex ut superbus, omniumque præpotens,
Quos gens habebat forte tum Maurusia,
Octaviano principi acceptissimus,
Et literarum semper in studio Juba,
Interfluoque separatus æquore,
Illustriorem semet urbis istius
Duumviratu crederet: sed insulam
Tartessus amnis, ex Ligustico lacu

276. *Sub fide rerum* vulgatæ: idque rectum existimo, et *rerum* est historiarum, rerum in orbe gestarum a scriptoribus fide dignis memoratarum. Vid. notata ad v. 17. Heinsius tamen pro *rerum* conjecit *veterum* vel *veri*, et Hudsonus *regum*, male.

278. *Gens habebat forte tum Maurusia*. A Græcis Maurusii, Mauri a Romanis vocati, inquit Strabo, lib. XVII, p. 826.

280. *Juba*. Cujus pater bello Africano victus, ipse a J. Cæsare in triumphum ductus admodum puer, et post studiis deditus historicus insignis evasit. Plutarch. in Cæs. citat sæpe Plinius. Schottus. —Nos totum hunc locum de Juba rege plenius exponimus Excursu I.

284. *Tartessus amnis*, qui alias Bætis, hodie *Guadalquivir*, id est, *fluvius magnus*: olim vero ab incolis *Cirtium*, sive ut Lipsius emendavit, *Certim* adpellatum, auctor est T. Livius, lib. XXVIII, c. 22. Nonius, p. 316. — *Ex Ligustino lacu* Ven. *Ligustico* reliquæ. Sed Bochartus, I, 35, p. 670: Avienus, inquit, *Libystinum* vocat deflexa voce ex Phœnicio *Lebitsin*, quasi *Ad paludes* dixeris: cujus nominis locum in Ægypto memorat Strabo, et alterum prope Romam Festus in *Caprilia*. Ad Libystinum lacum cognominis urbs fuit, quam pro *Lebitsin*, *Ad paludes*, Λιγυστίνην *Ligustinam* Græci adpellarunt, tanquam a Liguribus in Bætica scilicet. Stephanus ex MS Palatino a magno Salmasio emendatus: Λιγυστίνη, πόλις Λιγύων, τῆς δυτικῆς Ἰβηρίας ἐγγὺς καὶ τῆς Ταρτησσοῦ πλησίον· *Ligustina*, *Ligurum urbs in Occidentali Iberia prope Tartessum*. Sic in Avieno pro *Libystino lacu* quidam legunt *Ligustino*, alii etiam *Libystico*: sed vera lectio est, quam diximus. Boch.—Cur illum lacum *Ligusticum* aut *Libusticum* vocet Avienus, nescio. Forte legendum: *qui exilit vasto lacu*. Grandem lacum esse dicit Mela. Salm. ad Sol. 201. —Nempe Mela, lib. III, c. 1, 38: «Post, inquit, ubi non longe a mari (Bætis) grandem lacum facit, quasi ex uno fonte geminus exoritur, quantusque simplici alveo venerat, tantus singulis effluit». Quum eum lacum Avieni scripti et impressi codices constanter dicant *Ligustinum* vel *Ligusticum*, et Stephanus Ligurum, vel potius Ligyum, urbem in occidentali Iberia prope Tartessum collocet, *Ligurum* etiam tractus illius supra meminerit Noster

Per aperta fusus, undique adlapsu ligat.
Neque iste tractu simplici provolvitur,
Unusve sulcat subjacentem cespitem:
Tria ora quippe parte Eoi luminis
Infert in agros; ore bis gemino quoque
Meridianas civitates adluit.
At mons paludem incumbit Argentarius,
Sic a vetustis dictus ex specie sui:
Stanno iste namque latera plurimo nitet,

196, nescio, quæ caussa satis ivis nos moveat, ut *Libystinum*, tum a Bocharto nomen, præfemus. *Libusticum* qui legerit, nonm inveni.

285. *Per operta lapsus* citat Boch. 34, p. 669, quod ex errore haud ibie positum, valere posset, si Ana amne sermo esset. Vid. not. v. 208: *undique ab lapsu ligat* m. Pith. et Huds. *uvido lapsu* riv. *adlapsu* voluit Heins. et ldius: et sic citat Nonius, p. 316. oster in Perieg. v. 495: « Tibris ter explicat undas, Romanosque res lapsu prælambit alumno ». gat, i. e. circumdat, cingit. Noster Perieg. v. 49: « totum hoc cirmlatrat æstus, Et maris infesti oles ligat ».

287. *Unusve sulcat*, i. e. uno vel mplici alveo.

288. *Tria ora quippe*. Non ostia stis intelligit, sed dicit, a parte ientali tribus fluviis distinctum rgere, et a parte meridiali quator. Confirmat hæc, vel illustrat odammodo Plin. lib. III, c. 1: Bætis in Tarraconensis provin- Tugiensi exoriens saltu ... verque in occasum, Oceanum Atlanum provinciam adoptans petit, odicus primo, sed multorum fluminum capax, quibus ipse famam aquasque aufert ».

290. *Meridiana civitatis:* sic vulgatæ omnes. *Meridianas civitates* cod. V. quod rectius videtur, et juvari verbis Plinii l. c. « Bætis primum Bæticæ ab Ossigitania infusus, amœno blandus alveo crebris dextra lævaque accolitur oppidis ».

291. *At mons paludem incumbit*. Sic in Descript. Orb. v. 457: « Hæ gentes Istrum, qua se plaga dura Bootis Porrigit, incumbunt »; et vs. 839: « Ast Asiam incumbit vasto mons aggere Taurus »; supra v. 237: « incubat Caligo terras ». — *Mons Argentarius*. Montem Argenteum, ὄρος Ἀργυροῦν, vocant alii, ex quo Bætim, qui et Tartessus, fluere produnt Strabo, lib. III, p. 148, et Steph. Byzant. in Ταρτησσός. Alio loco Strabo, p. 162, dicit, Bætim ex monte oriri, cui nomen Ὀρόσπεδα. Hoc nomen Arabice idem esse, quod ὄρος Ἀργυροῦν, observat Boch. I, 35, p. 665.

293. *Stanno iste namque latera plurimo nitet*. *Stagno* Ven. perperam: *ipse* pro *iste* citat Schraderus ad Descr. Orb. v. 742. Rationem nominis Argentarii inde deducit, quod latera exteriora montis stanno obducta sint, eoque argenti speciem

Magisque in auras eminus lucem evomit,
Quum sol ab igni celsa perculerit juga.
Idem amnis autem fluctibus stanni gravis
Ramenta volvit, invehitque mœnibus
Dives metallum: qua dehinc ab æquore
Salsi fluenti vasta per medium soli
Regio recedit, gens Etmaneum accolit.

habeant. At Strabo Argenteum vocari scribit, διὰ τὰ ἀργυρεῖα τὰ ἐν αὐτῷ, propter argenti fodinas, quæ in eo sunt.

295. *Quum sol ab igni celsa perculerit juga*. Sic Venet. et Pith. *Quum solis ignis* Huds. *Quum sol reclinis* conjicit Heins. *sol habenis* Schrad. in sch. Hudsoni lectionem juvat Perieg. v. 411: «Qua matutinis sol istas ignibus adflat». Neque tamen propterea rejicienda lectio primarum edd. *ab igni*, quia præpositio *ab*, nominibus adposita, nonnunquam abundat, atque caussam vel instrumentum rei æque, ac nudus ablativus, significat. Simillimus locus est Ciceronis pro Mil. cap. 21: «Adde incertos exitus pugnarum Martemque communem, qui sæpe spoliantem jam et exsultantem evertit et perculit ab abjecto». Et supra v. 192: «confundi æquor immundo a luto» scripsit Avienus. Idem in Prognost. v. 435: «Si matutino fringilla resultat ab ore».

296. *Amnis aut fluctibus* Venet. et Pith. *autem fluctibus* correxit Huds. *auri* scribere jubet Pith. sed hoc locum habere nequit, quia sequitur *stanni gravis*. Barthius, Adv. pag. 1334, et Abl. IV, 11, vult *auctus fluctibus*, additque, hanc verissimam scripturam esse. Favet huic emendationi locus Nostri in Perieg. vs. 1278, de Choaspe fl. «Nam quum brumali ceciderunt sidere nimbi, Imbribus et cælo fusis furit auctior amnis, Hos lapides late flumen trahit». Sed simplicissima sine dubio correctio Hudsoni *Idem amnis autem*, quæ tot aliis hujus poematis locis confirmatur, ubi *aut* contractum pro *autem* offendimus.

297. *Invehitque mœnibus Dives metallum*. Id pariter Stephanus l. c. adfirmat, Ταρτησσὸς, πόλις Ἰβηρίας, ἀπὸ ποταμοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ Ἀργυροῦ ὄρους ῥέοντος, ὃς τις ποταμὸς καὶ κασσίτερον ἐν Ταρτησσῷ καταφέρει. Vid. Bochart. I, 34, pag. 672. Verba Stephani significare videntur, id quod verum est, stanni metalla per amnem Tartessum deportata esse, scil. navibus, in ipsam urbem, unde mercatores exportabant. Avienus quod dicit, poeticum est, ipsas fluvii aquas ramenta stanni volvere. De magna stanni argentique copia, quam Phœnices Tartesso acceperunt, vid. Aristot. de mirabil. cap. 147, et notata ad eum locum, p. 304 edit. Beckmann.

300. *Regio redit* Ven. et Pith. quod recte Huds. mutavit in *recedit*. Sic plane in Descript. Orb. v. 325: «at quantum terrarum interna recedunt, Ut procul Oceano tellus vicina madescat». Hic auctor gentes quasdam mediterraneas obit, mox autem redit ad mare. — *Gens Etmaneum* edidit Huds. *et maneum*

Atque inde rursus usque Cempsorum sata
Ileates agro se feraci porrigunt:
Maritima vero Cilbiceni possident.
Gerontis arcem et prominens fani, ut supra
Sumus eloquuti, distinet medium salum;
Interque celsa cautium cedit sinus.
Jugum ad secundum flumen amplum evolvitur:
Tartessiorum mons dehinc adtollitur
Silvis opacus: hinc Erythea est insula
Diffusa glebam, et juris olim Punici:
Habuere primo quippe eam Carthaginis

Ven. *Et Maneum* V. Schraderus in sch. hic tentavit aliquid, quod non successit. Et irrita sine dubio quævis opera in nomine ignoto pariter et corrupto.

302. *Ileates agro se feraci porrigunt.* Hæc Hudsonus effecit e corruptis Venetæ *agros efferaci. Eleates agros efferaces porrigunt* V. Lege: *Eleates agri se feraces porrigunt.* Schrv. — Hudsonus quærit *An Iscates?* Sed unde hoc habeat, aut quo pertineat, nescio. Ego tueor vulgatum *Ileates* vel *Iliates*. Plinio, lib. III, 1, 3, inter oppida Hispalensis conventus Bæticæ memoratur « Ilipa cognomine Ilia, Italica », quomodo mendosam priscarum editionum lectionem emendavit Harduinus, monitus veteri inscriptione apud Gruter. p. 351, n. 5: IMMVNES ILIENSES ILIPONENSES (ubi Reines. legere jubet *Ilipolenses*: nam *Ilipula* nomen urbis), qui sine cognomine, pag. 246, n. 7, sunt MVNICIPIVM ILLIPENSE. Hujus civitatis vel regionis incolæ sunt, qui Avieno dicuntur *Iliates*. Locorum ratio plane convenit.

303. *Cibiceni possident* Venet. et Pith. *Cilbiceni* expressit Huds. qui jam adfuerunt v. 255, et a *Cilbo* fluvio, quem vs. 320 memorat, haud dubie nomen acceperunt.

305. *Ut supra Sumus eloquuti:* nempe versu 261 seq.

306. *Cedit sinus.* Heinsius volebat *sidit*, vel *sedet*, quod non opportunum videtur: *cedit* idem est, ac quod supra v. 300 *recedit*.

307. *Jugum ad secundum flumen amplum evolvit.* Sic Ven. et Pith. *jugum ac secundum* V. *flumen amplum evolvit* idem: *evolvitur* correxit Pith. quem sequitur Huds. *Jugo at secundo flumen amplum evolvitur* legit Heins. Sed vulgata præstare videtur. — Et sic infra Noster, vs. 677, de Rhodano: « Et occidentem contuens, evolvitur. Ed.

309. *Erythea* scribendum esse, ostendimus ad Descript. Orbis, v. 739.

310. *Juris olim Punici*, h. e. in quam olim Pœni, qui conditores fuerant, jus imperii exercuerunt. Sic infra vs. 428: « Tartessiorum juris illic insula Antistat urbem ». *Juris olim Punicis* legebatur in codice V.

Priscæ coloni: interfluoque scinditur
Ad continentem quinque per stadia modo
Erythea ab arce: qua diei occasus est,
Veneri marinæ consecrata est insula,
Templumque in illa Veneris et penetral cavum,
Oraculumque: monte ab illo, quem tibi
Horrere silvis dixeram, in Veneris jugum
Litus recline et molle arenarum jacet,
In quas Besilus atque Cilbus flumina

312. *Carthaginis priscæ coloni.* Plin. lib. IV, cap. 22: « Erythia dicta est insula, quoniam Tyrii Aborigines eorum orti ab Erythræo mari ferebantur ». Hinc Bochartus, lib. I, 34, p. 677, contra Avienum adserit, Phœniciam fuisse insulam, non Punicam, et conditores habuisse e Tyro, non e Carthagine.— *Interfluoque*, scil. æquore. Sic simpliciter *interfluum* dicit vs. 325, ut prominens v. 52, 94 et 261.

314. *Ab arce*, puto Gerontis, quam ante dixit vs. 304: *qua diei occasus* absque vocula *est* habent Pith. edd. quam tamen Veneta exhibet, et reponi jubent Barthius, Adv. pag. 1334, ipseque Pithœus, Huds. Heins. et Schrad. ad Descr. Orb. v. 875.

315. *Veneri marinæ. Veneris* V. Pelagia Venus dicta est ab Artemidoro, in lib. II Ὀνειροκριτικῶν, quæ est ἐπιποντία Hesychio. Schott. – Nescio an hæc insula Veneris pro ipsa Erythea, de qua ante, habenda sit, et Avienus forte ex alio scriptore, qui sic nominavit, id repetens, ex una insula fecerit duas. Nam Plinius, Hist. Nat. IV, c. 22, de Erythia: « Vocatur ab Ephoro et Philistide Erythia: a Timæo et Sileno Aphrodisias, ab indigenis Junonis ». Et Stephanus: Ἀφροδισιὰς νῆσος, πρότερον Ἐρύθεια, μεταξὺ Ἰβηρίας καὶ Γαδείρων.

316. *Et penetral cavum.* Sic recte expressit Pith. ex vitioso primæ ed. *et pæne sal cavum*, quomodo et V.

217. *Oraculumque monte ab illo.* Hæc male conjungit ed. Pith. Recte distinxit Huds. *Oraculumque, monte ab illo, quem tibi*, etc.

318. *In Veneris.* Sic cum hiatu Pith. *inveneris* Ven. Opitius, p. 37, explet *in Veneris jugo*, quomodo et Heins. *in Veneris sinu* maluit Oddius: sed Hudsonus edidit *in Veneris jugum*, quod rectius videtur, quia præcessit *monte ab illo*: et jugum vel promontorium hic adpellare videtur, quod paullo ante dixit insulam. Firmat enim locus Nostri plane geminus v. 437: « Fanumque ad usque Veneris ac Veneris jugum Litus recumbit »: adde vs. 443.

319. *Litus recline* habet V. *redine* Ven. et pro *molle arenarum* Heinsius conjiciebat *mole*, quod vix aptum reperio.

320. *Besilus atque Cilbus flumina.* Vossius ad Mel. II, cap. 6 extr. ubi urbes hujus regionis *Velinia*, *Bello et Besippo* nominantur, adnotat: Flumen huic Besip-

ent fluentum : post in occiduum diem
rum superbas erigit cautes jugum.
um hunc vocavit Herma quondam Græcia.
Herma porro cespitum munitio,

Besipus dicebatur, qui ur esse, atque Belo fluinit hujus Avienus in licet apud eum *Besilus* egatur pro *Besipus*, uti- apud Ptolemæum male Βέλον. Voss. ad Mel. erperam autem Huds. *Bi-* quum priores Pithœanæ *silus*.

gent fluentum. Sic antiatæ omnes. Lego *Urgent rgent*, adigunt, propelsarium H. Stephani: ει, καταοπεύδει, ἐπίχειται. lect. p. 37.—Hudsonus aut *mergunt*. Meo judi- elegantius est, et dire. Lucretius : « ipsi sibi um Vergebant ». Statius, I: « Spumantesque mero untur ». Avienus, Phælivi si visum tramite ICT. Observ. Misc. t. I, iam Heinsius emendavit d cur illud elegantius et tore habendum sit, caus- video; certe non aptius *gent*. Immo dignum esse e nostro, alia ejus loca cr. Orb. v. 430 : « Porro s et saxa sonantia Rheet aquas »; ib. v. 1178: us item vim proni gur-. Idem verbum alii loco icavit Schraderus, quem um *flumina urgent fluen-* repetitio est, sed ab aliena.

rum. . . *jugum*. Promontorium Sacrum iterum adit auctor, quum bis terve supra jam adtigerit. Quo adparet, auctorem sæpe redire ad eosdem fines, eademque spatia subinde, secundum diversos auctores, per alia loca et locorum nomina persequi.—*Superbas erigit cautes*, pro altis et arduis dixit. Sic infra vs. 504 : « Juxta superbum mons Sacer caput exserit ». Gratius, Cyn. v. 63 : « illi aggeribus tentare superbis, Ætheraque et matres ausi tractare Deorum ». HEINS. Adv. II, 2, p. 211.

323. *Locum hunc vocavit Herma quondam Græcia*. Quæ de Hermate hic memorat Avienus, sumpsisse a Scylace Caryand. videtur, qui in Periplo edit. et vers. Vossii Amst. 1639, p. 50 : « Ultra promontorium Hermæum vasta extenduntur hermata a Libya usque in Europam, nusquam exstantia fluctibus, sed undique ab iis obruta. Tenditur id Herma ad aliud Europæ promontorium ei adversum. Vocatur autem id promontorium Sacrum ».

324. *Est Herma porro cespitum munitio*. Quidam locum hunc ἕρμα adpellari arbitrati sunt, quod sepes esset interni et externi maris. Nam Ἕρμα est περίφραγμα Græcis, vel, ut Rufus vertit, *cespitum munitio*. Quod hic Festus Herma collocat ad promontorium Sacrum, Hispaniæ maxime occidentale, in eo nihil abscedit a Scylace. Extenditur enim Herma ab promontorio Hermæo, usque prædictum Sacrum promontorium, quod Scylax proxime te-

Interfluum quæ altrinsecus munit lacum:
Aliique rursus Herculis dicunt Viam:
Stravisse quippe maria fertur Hercules,

statur, quum inquit: Τέταται δὲ τὸ ἕρμα ἐπὶ ἑτέραν ἄκραν τῆς Εὐρώπης τὴν κατάντικρύ. Τῇ δὲ ἄκρᾳ ταύτῃ ὄνομα ἱερὸν ἀκρωτήριον. Voss. ad Scyl. p. 23. *Hermata* plerique ex Suida exponunt λίθους μεγάλους, *magnos lapides*, aut ex Hesychio ὑφάλους πέτρας, *saxa sub mari latentia*, et τὸν πετρώδη καὶ ἐπικυματιζόμενον, ὥς τε μὴ βλέπειν, τόπον τῆς θαλάσσης, *locum ad mare saxosum et fluctibus obrutum, ita ut non adpareat*. Quomodo sumpsit Lucianus, libro de scrib. hist. quum *Ægypti* Parætonium tradit esse παγχάλεπον καὶ ἄφευκτον, εἴ τις ἐμπέσοι εἰς τὰ ἕρματα, *perdifficilem et inextricabilem, si quis in hermata incidat*, id est, in scopulos latentes. Strabo χοιράδας adpellat. Sic a Scylace sumi ἕρματα satis constat, quum addit: οὐχ ὑπερέχοντα τῆς θαλάσσης. Ἐπικλύζει δὲ ἐπ' αὐτὰ ἐνιαχῆ, *supra mare exstantia non sunt, sed a fluctibus undique obruta*. Herculem his saxis in mare injectis freti fauces ex parte obstruxisse, nonnulli volunt, ut Oceani cete arceret ab aditu maris interni. Vetus auctor apud Suidam: Ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἕρματα μεγάλα ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Ὠκεανοῦ, ὡς ἂν ἐμπόδια εἴη τοῖς ἐπιφοιτῶσι θηρίοις. *Hercules magna hermata in Oceani ostium conjecit, ut belluis accedentibus essent impedimento*. Boch. Chan. lib. I, cap. 37, p. 715, edit. Francof. 1681, in-4.

325. *Interfluumque altrinsecus munit locus:* sic antiquæ Ven. et Pith. *locum* citat Voss. ad Scyl. l. c. Bochartus l. c. *Interfluum quæ altrinsecus*, quem sequutus est Hudson. *munit latus* conjecit Heins. cujus rationem non satis capio. Ego commodissimum putavi scribere *Interfluum quæ altrinsecus munit lacum*, idque auctoritate Scylacis, p. 50, et Plinii, lib. XXXVII, 2, qui memorant, ad promontorium Hermæum, ubi Herma, et juxta mare Atlanticum esse lacum magnum, Cephesiada, quem adeo tangi putant ab isto Hermate. Et hic lacus forte obversatus est animo Avieni, quum hæc de Hermate scriberet.

326. *Herculis dicunt viam.* Veteres nonnullos fabulatos esse, Herculem saxis in mare conjectis viam stravisse, per quam Geryonis armenta ex Erythea abduceret, indeque *Viam Herculis* vocatum esse locum, ex hoc testimonio Avieni adparet, quamvis non aliud prisci scriptoris, præter hoc ipsum, adducant Bochartus et Vossius ll. cc. Res tamen ipsa ex similitudine quadam fabularum de expeditione Bacchi in Oriente colligitur. Quemadmodum enim ab hoc columnas quasdam ad Oceanum Indicum statutas fuisse, ad similitudinem columnarum Herculis, in fine maris Occidui perhibuerunt mythologi; ita quum in extremis Orientis locum quemdam *Viam Bacchi*, vel Viam Nyssæam nominaverint, ut ex Dionysii vv. 1159, et Prisc. v. 1057 intelligitur, hinc et talem Herculis viam ad fines Occidentis celebratam esse facile adparet. — Vide tamen notam ad Descr. Orb. v. 1375. Ed.

327. *Fertur Hercules*. Pro eo cod. V. scribit *ferunt Herculem*, quod indicium est parum feliciter corrigentis librarii.

Iter ut pateret facile captivo gregi.
Porro illud Herma jure sub Libyci soli
Fuisse pridem, plurimi auctores ferunt.
Nec respuendus testis est Dionysius,
Libyæ esse finem qui docet Tartessium.
Europæ in agro, quod vocari ab incolis
Sacrum indicavi, prominens subducitur.
Locos utrosque interfluit tenue fretum.
Quod Herma porro et Herculis dictum est Via,
Amphipolis urbis incola Euctemon ait,

29. *Porro illud Herma jure sub* *ci soli.* Scylax Iberos primam ·opæ partem obtinere ait, eos· a freto orditur. Quod ultra co· mas igitur, minime Iberia esse est. Europæ tamen adscripsisse, eo patet, quod Sacrum promon· ium in Europa collocet. Plurimi m antiquorum, quod crebræ es· t Carthaginiensium coloniæ hoc loco, Libyæ tribuerunt univer· n illum tractum. Auctor est Fe· s, ubi agit de Hermate ad Sa· um prom. *Porro illud Herma*, etc. idquid igitur est a Sacro pro· ntorio, usque Tartessios, Libyæ scribebatur. Voss. ad Scyl. p. 1.

332. *Qui docet Tartessium.* Videtur picere Dionysii vs. 176, ubi ta· n non Tartessum, sed Gades minat. Vel v. 10: ἀλλ' ἤτοι Λιβύη ι ἀπ' Εὐρώπης ἔχει οὖρον, κ. τ. λ.

333. *Europæ in agro.* Ab Hermate lit auctor ad Sacrum promonto· um, Europæ extremum, quod le· rat apud Geographum, Herma ad ultra promontorium Her· eum a Libya ad prom. Sacrum tendi. Hoc dicit Scylax, cujus rba ad v. 323 et 324 protulimus.

334. *Prominens*, i. e. promonto· um; vid. v. 94. — *Subducitur*, i. e. adtollitur, quomodo Noster sæpius. Descr. Orb. vs. 379: « Nec minus hic speculæ vertex subducitur ». Ibid. vs. 589: « tumet arduus Hæmus, Threiciumque caput subducitur ». Vid. infra v. 508.

335. *Subducitur Locus.* Hæc conjungunt antiquæ edd. Ven. et Pith. quas sequitur Hudsonus, male omnino, qui *Locus* pertinere ad *prominens* falso existimaverat. Jam Opitius, p. 38, recte distinguens legit: *prominens subducitur. Locos utrosque interfluit* rel. Probat hoc quam maxime Schrad. Præf. ad Emend. pag. 30, idemque codice Ambr. confirmari ait. Codex V. e collatione Ortelii revera exhibet *locos utrosque*, qui an idem cum Ambrosiano, cujus est Descriptio Orbis, esset, adhuc dubitavi. Etiam Heins. scripsit *Locos*.

336. *Quod Herma porro aut Herculis.* Sic Venet. et Pith. Emendavit Hudsonus *et Herculis.*

337. *Incola hoc dæmon ait.* Sic antiquæ Pith. *Cleon* conjecerat Casaub. ut supra vs. 48, « Siculus Cleon »; sed Heins. *incola Euctemon ait.* Vid. supra vs. 47. Et sic Scriverius. Paullo post v. 350: « Atheniensis dicit Euctemon item ».

Teretisque usu nuncupatur urcei.
Atheniensis dicit Euctemon item
Non esse saxa, aut vertices adsurgere
Parte ex utraque: cespitem Libyci soli
Europæ et oram memorat insulas duas
Interjacere; nuncupari has Herculis
Ait columnas; stadia triginta refert

Teretisque visu nuncupatur urcei ». Quam lectionem Salmasii amplectitur, et pluribus illustrat Bochart. lib. I, c. 34, p. 681: Κάλπη Græcis est urna, urceus, ut *calpar* in Festo vasis genus. Hesychius: Κάλπη, στάμνος, ὑδρία. Inde *Calpe* mons dictus. Avienus in Ora marit. ex magni viri emendatione: *Calpeque rursum*, etc. quia concavus est in urcei modum. Juvenalis Scholiastes, Sat. XIV: « Calpe urnæ similis mons, unde Calpe in extrema Spania ». Mela: « Is mirum in modum concavus, ab ea parte, qua spectat occasum medium fere latus aperit; atque inde egressis totus admodum pervius, prope quantum patet sinus, et specus ultra est ». Hæc Bochart. —Porro Vossius ad Mel. lib. II, cap. 6, p. 195, scribit: Festus Avienus: « Calpeque rursum in Græcia species cavi, Teretisque vasi nuncupatur et jugi ». Hæc alii aliter legunt, verum ea, quam damus, vera est scriptura. Calpen interpretatur vasum teres et juge, nempe cui numquam aqua deficit, nec unquam fluere cesset; quale est vas illud cæleste, quod aquarius tenet. Sic fontes et putei juges dicuntur et perennes, quod juges et perennes continent aquas. Hæc Voss. — Sed in his mirum est quantum aberret Vossius, vir tam perspicax alias. *Vasi jugi* genitivos ponit inusitatos et vitiosos, quum æque potuisset *vasis jugis*. Et significatio *jugi*, quam urget, pro perennis aquæ, plane aliena ab hoc loco est, et nihil ad rem facit; tum vero ipsa voci metro contraria, ut dudum notavit Schrad. præf. ad Emend. p. 34. Hudsonus denique opinatur, distinguendum esse post *nuncupatur*, reliquaque verba *et jugi* sequentibus versibus adnectenda. Hac conjectura quidem minor fit mutatio priscæ scripturæ; sed tamen contra morem Avieni est, ultimo versus verbo novam periodum, nec eo quidem necessario ad sententiam, ordiri.

354. Antiquæ edd. scribebant *memorat insulas duas Iter acervi*, fœda corruptione. Pro eo *Interjacere* rectissime reposuit Barth. Adv. p. 1335, et Abl. IV, 13, quomodo et Heinsius, quem sequutus est Huds. *Oram interjacent insulæ duæ* tale est, quale in Descript. Orb. v. 840: Asiam incumbit vasto mons aggere Taurus, Interstatque jugo mediam »; et v. 255: « vasti moles pelagi interfunditur oras ».

355. *Nuncupari has Herculis Ait columnas*. Pro insulis habitas a nonnullis columnas Herculis, etiam Hesychius inter alias de iis opiniones refert, in dictione στήλας· Ἔνιοι αὐτὰς νήσους εἶναί φασιν, οἱ δὲ προσχώσματα, οἱ δὲ τῶν ἠπείρων

Has distinere; horrere silvis undique,
Inhospitasque semper esse nauticis.
Inesse quippe dicit ollis Herculis
Et templa et aras : invehi advenas rate,
Deo litare, abire festino pede:
Nefas putatum demorari in insulis.
Circum atque juxta plurimo [*tractu jacens*]
Manare tradit tenue prolixe mare.
Navigia onusta adire non valent locos
Breve ob fluentum, et pingue litoris lutum.
Sed si voluntas forte quem subegerit

ις, οἱ δὲ πόλεις, καὶ οἱ μὲν , οἱ δὲ τρεῖς, οἱ δὲ μίαν, οἱ δὲ αρας. Et Strabo, lib. III, p.168 : ; αὐταῖς δὲ (στήλαις) δύο νησίδια, θάτερον Ἥρας νῆσον ὀνομάζουσι· δέ τινες καὶ ταύτας στήλας κα-ιν.

56. *Has distinere* Ven. et Pith. *ineri* adnotavit Burm. et sic ex-ssit Huds. neque tamen illud ciendum arbitror.

57. *Nauticis*. Pro eo *navitis* vo- Heins. Sed vide ad vs. 220.

59. *Advenas rates* vulgatæ : voluit Heins. quod sane placet : ondet, quod sequitur, *festino* .

61. *Nefas putatum demorari in lis*. Talis superstitio Veterum pluribus insulis memoratur, s quia horrere silvis ac rupibus, ne incolis destitui sciebant, hinc alicui sacras putare, et cum erentia ac horrore adire sole-t. Sic Amm. Marcell. lib. XXII, . 8, p. 341 : « In hac Taurica la Leuce sine habitatoribus ul- Achilli est dedicata. In quam si rint quidam forte delati, visis iquitatis vestigiis, temploque et donariis eidem heroi consecratis, vesperi repetunt naves : aiunt enim non sine discrimine vitæ illic quemquam pernoctare ». Uberius de Leuce insula egimus ad Descript. Orb. v. 723.

362. *Juxta plurimo* * cum lacuna, Ven. et Pith. *pluri limo* * V. E conjectura lacunam implevit Hudson. verbis forte e v. 512 petitis : « Circum atque juxta plurimo tractu jacens ». Etsi hoc non perplacet, quis tamen audeat certius quid hariolari?

363. *Manere* vulgatæ habent, *Manare* vult Oddius, quod probabile, nisi malis *madere*. *Tenue* notavit Heins. tamquam suspectum, sed sic vocat mare vadosum. Vid. Descr. Orb. v. 163 et 298, et infra v. 406. *Prolixe* est longe, vel in longum, ut supra v. 174 : « dehiscit inde prolixe sinus » ; et vs. 405 : « Produciturque prolixe ».

365. *Breve* idem est, quod paullo ante *tenue*, vadosum, sicut infra vs. 379 : « tergum brevius maris ». Inde *brevia* et *syrtes*. Pro *litori*, quod est in vulgatis, *litoris* V. quod præfero.

Adire fanum, properat ad Lunæ insulam
Agere carinam, eximere classi pondera,
Levique cymba sic superferri salo.
Sed ad columnas quidquid interfunditur
Undæ æstuantis, stadia septem vix ait
Damastes esse. Caryandeus Scylax
Medium fluentum inter columnas adserit
Tantum patere, quantus æstus Bosporo est.
Ultra has columnas, propter Europæ latus,
Vicos et urbes incolæ Carthaginis
Tenuere quondam: mos at ollis hic erat,
Ut planiore texerent fundo rates,
Quo cymba tergum fusior brevius maris

367. *Propter ad Lunæ insulam* edd. antiquæ. Pithœus in Em. reponit *properat ad*, eumque sequitur Huds. quod ipse probo: nihil tamen hoc loco subjunctivo *properet* opus est: malo *properat*. *Ac Lunæ* conjecit Burm. cujus usum nullum video.

369. *Levique cymba vix superferri salo*, i. e. cymba levata, quando levior facta cymba est. Male *cymbam* scribit V. nam, quod superest, *levi* nullo sensu conjungetur cum *salo*. Pro *vix*, quod in vulgatis est, malui *sic* scribere, quia hoc melius convenit τῷ *properat*, nisi forte existimes scribendum esse *superfertur*.

372. *Damascus* habet Ven. *Damastus* Pith. sed vid. vs. 46. Porro *Cariæ dictus Scylax* Ven. vitiose. *Caryandinus* V.

374. *Tantum patere, quantus.* Talis locus, quo fretum inter columnas cum Bosporo comparetur, in Periplo, qui hodie exstat, Scylacis non legitur. Duobus locis dicit columnas inter se distare diei itinere.

375. *Europæ latus*; sed vit

377. *Incolæ Carthaginis quondam.* Huic convenit, q ho de Turditanis ad Beti III: Φοίνικες οὕτως ἐγένοντο ὥστε τὰς πλείους τῶν ἐν τῇ νίᾳ πόλεων καὶ τῶν πλησίον ἐκείνων νῦν οἰκεῖσθαι. Et lib. XLIV, cap. 5: « Fini spaniæ populis Gaditanos cessentibus, auxilium ex neis Carthaginienses mise felici expeditione, et Gad injuria vindicaverunt, et partem provinciæ imperio cerunt. Postea quoque hc primæ expeditionis auspi milcarem imperatorem cu manu ad occupandam pr miserunt ».

378. *Planiore fundo*, i. non profunda nec curv propter alias *curvari fas* vs. 105. « Patulas puppes lius, lib. III, 473.

379. *Quo cymba tergum brevius mare Prælaberetur*.

Prælaberetur: porro in occiduam plagam
Ab his columnis gurgitem esse interminum,
Late patere pelagus, extendi salum,
Himilco tradit: nullus hæc adiit freta;
Nullus carinas æquor illud intulit,
Desint quod alto flabra propellentia,
Nullusque puppim spiritus cæli juvet:
Dehinc quod æthram quodam amictu vestiat

s. Et cymba *fusior* quin eadem ac. *planior* versus prioris, vel or, non est dubium. Sed *tergum* pertinere ad descriptionem ibæ potest, nec fundum aut nam exprimere. Igitur ad *mare* tinet, quomodo *terga maris* sæpe t; vid. v. 125. At *tergum brevius* v quomodo possis conjungere, aut *tergo brevius mare* legas, *tergum brevius maris?* Schradejam hæsit ad hunc scopulum, n schedis, quas mecum habeo, *mare* notavit *modo* l. *vado*, id nimium abit a literis mutatæ is. Equidem putaverim scribenn *esse maris*.

80. *Prælaberetur* omnes vulga- Schradero melius visum *perlatur*. Sed forma compositorum n *præ* tam frequens Avieno est, ique constanti lectione prisca- i editionum servatur, ut putem a usui et stylo Avieni transcriida, et verecundius mutanda :. Confer exempla Descr. Orb. 78, 685, 688, 1291, et sic su- v. 251: « Quod inquietos Vanas prælabitur », ubi et alia plura mpla adducuntur in not. Ed.

381. *Gurgitem esse interminum*, in Descr. Orb. vs. 74: « Ocea- s..... Undique sic unus terras erminus ambit ».

383. *Himilco tradit.* Vid. quæ scripsimus ad v. 117. Eumdem fere locum Himilconis hic exscribere videtur, quem supra versu cit. adtigerat. Himilconem ad extera Europæ noscenda missum, scribit Plin. lib. I, cap. 67.

384. *Æquor illud intulit*, h. e. in æquor illud tulit, ut Symmachus, Epist. II, 22, « pericula maris incidere » dixit, « Asiam incumbit Taurus » Noster, Descr. Orb. v 839. Forte *carinam in æquor illud intulit*, aut *carinis æquor illud impulit*.

385. *Flabra propellentia*. Eadem verba supra usurpavit v. 120.

387. *Quod æthram quod amictu vestiat* Ven. et Pith. *quodam amictu* scribere jubent Pithœus, Barth. Advers. p. 1335, et Abl. IV, 13, et Heinsius. *Pullo amictu* Oddius, *glauco amictu* Anon. in Obs. Misc. vol. I, pag. 387. Præstat Pithœi et Barthii scriptura, ut simplicior, quos etiam sequitur Hudson. Verbo *vestiendi* et *amictus* sæpius eleganter hac in caussa utitur Noster, sibi per omnia multum similis. Descr. Orb. v. 102: « Hic circumfusis vestitur nubibus axis ». Idem, Phæn. vs. 675 in Sagitt. « Tum quoque si piceam spectaris surgere noctem, Informem tetris tellurem ut vestiat alis ». Idem in Prognost. vs. 399:

Caligo, semper nebula condat gurgitem,
Et crassiore nubilum perstet die.
Oceanus iste est, orbis effusi procul
Circumlatrator, iste pontus maximus:
Hic gurges oras ambiens, hic intimi
Salis irrigator, hic parens nostri maris.
Plerosque quippe extrinsecus curvat sinus,
Nostrumque in orbem vis profundi illabitur.

« Sin imum (ita lego) ad montem nebularum crassus amictus Tendatur ».

388. *Caligo se per nubila* Ven. *se per nebula condat* Pith. *sæpe nebula* Edd. V. *Caligo per se, nebula condat gurgitem* Barth. in Adv. et Abl. ll. cc. *semper nebula* Heins. et Huds. *semper nubila condant gurgitem* Oddius; sed *nubila* amplecti nolim, quia sequitur *nubilo*. Servo lectionem Hudsoni.

389. *Et crassiorem nubilum perstet die.* Sic Ven. et Pith. *perstet dies* V. *Et crassiore in nubilum perstet die* corrigit Barth. l. c. et in *crassiore* consentit nota Heinsii. *Et crassiorem nubilo præstet diem* edidit Huds. *Et crassiorem nubibus præstent diem* voluit Oddius. Ambo longius a prisca scriptura abeunt præter necessitatem, et verbum *præstat* pro re subjecta minus commodum videtur. Ego quam minima mutatione primæ scripturæ lego : *Et crassiore nubilum perstet die.* Ut *adstare supra caput imber* dicitur apud Virg. Æn. III, 194, ita hic *perstat nubilum*, quod perpetuo stat. Et *crassiorem diem* supra v. 233 dixit.

391. *Circumlatratur* Ven. et Pith. *Circumlatrator* Huds. recte, sicut et Heinsius corrigebat. Emendandum puto : *Oceanus iste est, orbis effusi procul Circumlatrator iste, Pontus sinus.* Sic *elatrare* Horatius; a *trare* Seneca £. dixit Oen. pag —Melius distinxit Hudsonus, q sequor. Noster supra v. 159: « cumlatratque pontus insulas » et in Descr. Orb. v. 48 eodem v utitur de Oceano.

392. *Oras ambigens* Ven. et reliqua.

393. *Intimi Salis*, interni vel diterranei æquoris, quod dic 149, et *interius mare* v. 164: *irrigator*, qui immittit, inserit terris insinuat mare: vocabulum fort lius Avieni. *Parens nostri maris*, modo Noster de Mæotide pal Descript. Orb. v. 246 : « Sola pa Ponto, genetrix hæc sola flu est ». *Pater Oceanus* vulgatum a poetas.

394. *Extrinsecus turbat sinus* omnes edd. sed importunum ver *turbat*. Voluit certe Avienus dic quod Descript. Orb. v. 75 : « O nus sic cuncta vago complec æstu, . . . Innumerosque sinus e illabentibus undis Desuper », l extrinsecus, ut hic, vel ex a Igitur exstet hoc loco verbum, q τῷ *cavat* æquiparetur, hoc est, *cu* Atque hoc Schradero jam occur ut lego in ejus schedis.

395. *Vis profundi illabitur.*

Sed nos loquemur maximos tibi quatuor.
Prima hujus ergo in cespitem insinuatio est
Hesperius æstus, atque Atlanticum salum;
Hyrcana rursus unda, Caspium mare;
Salum Indicorum, terga fluctus Persici;
Arabsque gurges sub tepente jam Noto.
Hunc usus olim dixit Oceanum vetus,
Alterque dixit mos Atlanticum mare.
Longo explicatur gurges hujus ambitu,
Produciturque latere prolixe vago.
Plerumque porro tenue tenditur salum,
Ut vix arenas subjacentes occulat.

loquebatur Perieg. v. 20: «*Æquore ab Hesperio qua se salis insinuat vis, Terrarumque cavis illabitur*».

396. *Maximo tibi* Ven. ex quo recte Pithœus fecit *maximos*: cod. V. *maxime*, nullo usu. Illud adeo firmatur Descript. Orb. vs. 76: «E multis (sinibus) celebri sub nomine tantum Quatuor infuso late sale terga dehiscunt». Hic digreditur auctor a proposito, et in Oceanum externum orbis, atque enarrandos quatuor ejus sinus magnos excurrit.

397. *In cespitem insinuatio.* Eadem supra vs. 82 seq. et Descript. Orb. vs. 397: «eadem insinuatio ponti».

400. *Solo Indicorum terga fluctum Persici.* Sic antiquæ Ven. et Pith. *Salum Indicorum* legebat Heins. et *fluctus Persici* pro *fluctum* reposuit Huds. Utrumque probo. Nam *salum Indicorum* est descriptio *fluctus*, sinus Persici, quemadmodum priore versu *Hyrcanam undam* dixit *Caspium mare*. Et sinum Persicum putabant ad mare Indicum pertinere. Noster, Descript. Orb. v. 67: «Eoum pelagus, freta dicunt Indica pandi, Propter Erythræi tenduntur dorsa profundi, etc.»

405. *Latere prolixe vago*, h. e. Longe producitur et excurrit, ita ut se in multa variaque latera huc illuc flectens, vagari videatur. Fortasse *litore vago* melius legas: quamquam infra v. 455 *latera* similiter usurpavit.

406. *Plerumque porro.* Quæ hic ad versum usque 413 de vadoso limosoque et virgultis impedito salo maris Atlantici, item de belluis innatantibus, narrat auctor, omnia ea supra vs. 117 seqq. iisdem fere verbis et ex eodem, quem hic citat, Himilcone Pœno, memoravit. Quæ sane inanis rerum, aliis quoque in locis observanda, repetitio, molesta lectori, speciem male seduli parumque accurati scriptoris præbet, et vix excusari posset, nisi ejusdem diligentia aliis in rebus utilis et laudanda adpareret.

407. *Arenas subjacentes occulat.* Heinsius ad hunc versum citavit Columellam. Puto eum respexisse ad usum verbi *subjacentes*, et hæc verba Columellæ, lib. IV, 1, 2,

Exsuperat autem gurgitem fucus frequens,
Atque impeditur æstus hic uligine:
Vis belluarum pelagus omne internatat,
Multusque terror ex feris habitat freta.
Hæc olim Himilco Pœnus Oceano super
Spectasse semet et probasse retulit:
Hæc nos, ab imis Punicorum annalibus
Prolata longo tempore, edidimus tibi.
Nunc jam recursus ad priora sit stylo.
Igitur columnæ, ut dixeram, Libystidi
Europæ in agro adversa surgit altera.
Hic Chrysus amnis intrat altum gurgitem:
Ultra citraque quatuor gentes colunt.
Nam sunt feroces hoc Libyphœnices loco;

comparasse: « ut sit inferior tenera subjacens terra ». Sic Noster supra vs. 287 fluvii *subjacentem cespitem* vocat.

408. *Fusus frequens* antiquæ edd. Pro eo recte Hudsonus dedit *fucus frequens*. Vid. v. 123. Minus adridet emendatio Heinsii ad Cat. Dir. v. 55: « Exsuperat autem gurgiti infusus frequens. Atque impeditur æstus hic uligine ». Æstus, qui exsuperet, quique simul impediatur, hæc videntur parum convenire.

409. *Impeditur æstus hic uligine.* Tale est, quod Rutilius scribit, I, 539: « Sed procera suo prætexitur alga profundo... insanas cedendo interligat undas. Nec sinit ex alto grande volumen agi ».

410. *Vis vel varium pelagus.* Sic antiquæ edd. et V. *Vis belluarum* verissime emendat Barth. Adv. p. 1335. et Abl. IV, 13. Adsentit ei Opitius, p. 38, quamvis ipse prius emendaverat *Pecus marinum*, item Heins. ad Cat. Dir. Burmann. ad epigr. de elephante, vol. II Anthol. Lat. p. 438. Quod Hudsonus edidit, *Vis vel ferarum*, hoc vel ideo probari vix potest, quod statim sequitur *feris*. Ad *internatat* conf. v. 129.

414. *Ab imis Punicorum annalibus*, i. e. ultimis et antiquissimis.

417. *Columnæ... Libystidis*, i. e. ejus, quæ in Libya est. Malim autem legere *Libystidi*, quod requirit *adversa*. Altera, inquit, columnæ Libystidi adversa surgit Europæ in agro. Jam tertium, vel quartum adeo, auctor redit ad columnas Herculis.

419. *Chrysus amnis* ignotus aliis scriptoribus, fictus fortasse ex fama, qua Tagus et plures fluvii auriferi extrema in Hispania esse ferebantur, et gentes earum regionum ditissimæ, ut ipse Noster mox adfirmat.

420. *Hoc loci Libyphœnices* vulgatæ: *hoc Libophœnices loci*, *bo* pro *by*, Ven. et Schraderus in sch. conjicit *hoc Libyphœnices loco*.

Sunt Massieni; regna Cilbicena sunt
Feracis agri, et divites Tartessii,
Qui porriguntur in Calacticum sinum.
Hos propter autem mox jugum Barbetium est,
Malachæque flumen, urbe cum cognomine,
Menace priore quæ vocata est sæculo.
Tartessiorum juris illic insula

|22. *Regna Selbyssina, sunt* Ven. Pith. *Cilbicena* emendavit Huds. . v. 255 et 303. *Cilbicena* legit hrad.

|23. *Sunt Feracis agri et divitis rtessi* vulgatæ. *Divites* legit Schr. cætera rectius distinguit ad script. Orb. v. 446: «Sunt Masni, regna Cilbicena sunt Feracis ·i, et divites Tartessii». — *Divi-*. Idem epitheton urbi Tartesso buit Priscian. Perieg. vs. 335: uam supra dives et alta Tarsus Cempsique, sedent qui collis imis Pyrrhenes». Ed.

|25. *Mox jugum Barbetium est.* : hoc fortasse promontorium rbarium, quod Strabo, lib. III, 151, a promontorio Sacro in era ora maritima versus Tagum nit.

|26. *Malachæque flumen.* Alios lere *Malaceque flumen* scribit Huds. quibus est Nonius, qui sic de ılaca, cap. 24, p. 85: Qua meerraneum mare prospectat Bæa, fecunda urbs est Malaca, die vix mutato nomine *Malaga* pellatur. Primarium fuisse oppim auctor est Strabo, qui nonllos credidisse refert, olim *Mæcem* dictam, quibus fidem hait Avienus. Fluvius vero hic ılaca, de quo Poeta, idem est m Ptolemæi *Saduca*, qui hodierno ·o ab accolis *Guadalquevireio* indigetatur, teste Floriano, lib. I, c. 2.

427. *Mænace priore quæ vocata:* sic Pith. et Huds. *Mæneace prior... vocata est sæculo* Ven. et cod. V. Lego *Minace priori quæ vocata est sæculo.* Ortel. —*Minace* etiam voluit Heins. sed *Menace* scriptum ab Avieno esse, ostendit v. 431, et *Menace* citat Bochartus, qui de utraque urbe sic scribit lib. I. c. 34, p. 683: Sequuntur apud Strabonem *Malaca* et *Mænaca* Phocæorum urbs, quæ Μάκεϐα corrupte in Ptolemæo. Has urbes nonnulli confundunt, et promiscue usurpant. In quibus Avienus: *Malacha flumen* rel. Sed hos erroris arguit Strabo, lib. III, p. 156, quia Mænaca longius a Calpe distat, et ejus rudera Græcæ urbis vestigia retinent, ἡ δὲ Μάλακα καὶ πλησίον μᾶλλον, Φοινικικὴ τῷ σχήματι, *Malaca autem et propior est, et ad Punicæ formam.* Idem a Calpe Malacam tantum distare adserit, quantum Gades, id est, stadiis DCCL, aut ad summum DCCC. Ut a Strabone Μάλακα, ita Μαλάκη scribitur ab Artemidoro, Marciano et Stephano. Sed a Plinio et Avieno *Malacha* cum spiritu rectius. A Pœnis enim *Malacha* propter salsamenta dicta est, quia *malach* est ταριχεύειν, sale condire. Strabo: ταριχείας δὲ ἔχει μεγάλας, *salsamenta seu cetaria habet plurima.* Hæc Boch. Vid. v. 181.

Antistat urbem, Noctilucæ ab incolis
Sacrata pridem: in insula stagnum quoque
Tutusque portus: oppidum Menace super.
Qua sese ab undis regio dicta subtrahit,
Sisurus alto mons tumet cacumine.
Adsurgit inde vasta cautes, et mare
Intrat profundum: pinus hanc quondam frequens
Ex se vocari sub sono Graio dedit:
Fanumque ad usque Veneris et Veneris jugum
Litus recumbit: porro in isto litore
Stetere crebræ civitates antea,
Phœnixque multus habuit hos pridem locos.

429. *Insula Antistat urbem*, h. e. ante urbem stat; ut in Perieg. v. 840: «Interstatque jugo mediam» (Asiam mons Taurus). Hanc insulam Vossius ad Mel. p. 194, putat a Strabone significari, lib. III, p. 156, ubi de Malaca agens: Ἐμπορεῖον δ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἐν τῇ περαίᾳ σκάμμασι, ταριχείας δ' ἔχει μεγάλας, Male vulgo σαίμασι. Ἐμπορεῖον hic est non ipsa Malaca, sed locus mercatus, ut sæpe. Ait itaque emporium Malacitanorum non fuisse in ipsa urbe, sed in opposita insula, in qua portum et navium receptacula sibi effoderant. Insulæ hujus meminit Festus Avienus: *Tartessiorum juris* rel. Hodie insula illa fluctibus obruta est, vestigia tamen supersunt molium in profundo jactarum, quas nautæ summo studio evitant. Hæc Voss.—*Noctilucæ*, i. e. Lunæ. *Crescentem face Noctilucam* dicit Horat. Carm. IV, 6, 38. An ipsam illam Lunæ insulam indicat, cujus supra v. 367 mentionem fecit?

431. *Totusque. Tutusque* Heins. sic v. 521: «Nam pandit illic tuta portus brachia». Supra vs. 64: «Sinuentque late ut tuta portus brachia». Burm. Pithœanæ antiquæ cum Ven. perperam legunt et distinguunt *Totusque portus oppidum, Minace super.* — *Tutus* et *totus* sic sæpe confundi docent notæ Broeckusii ad Propert. III, 9, 72, et Drakenb. ad Sil. X, 312. Et Valer. Flacc. VI, 159 *tutum* restituit Gronovius: «tuto veniens Latonia cælo», pro *toto*. Idem alio loco *tutum æquor, tutum mare* binis in locis eidem Valerio reddidit. Heins. ad Ovid. Ep. IX, vs. 15: «tibi se tuta æquora debent», non *tota*. Ed.

433. *Sisurus* Pith. et Huds. *Silurus* Ven. et V. Videtur mons ille intelligendus, quem supra v. 308 *Tartessiorum montem* vocavit.

436. *Vocari sub sono Graio dedit.* Fortasse Πιτυοῦς, vel Πιτυών dictus est mons ille.

437. *Ac Ven.j.* Cf. v. 318, ubi de eadem regione sermo esse videtur.

440. *Phœnixque multos habuit* edidit Huds. sed rectius Ven. et Pithœanæ *Phœnixque multus*, quod servandum est.

Inhospitales nunc arenas porrigit
Deserta tellus, orba cultorum sola
Squalent jacentque. Veneris ab dicto jugo
Spectatur Herma cespitis Libyci procul,
Quod ante dixi: litus hic rursum patet,
Vacuum incolarum nunc, et abjecti soli.
Porro ante et urbes hic stetere plurimæ,
Populique multi concelebrarunt locos.
Nam patulus inde portus [*oppidum prope*]
Se Massienum curvat alto ab æquore,
Sinuque in imo surgit altis mœnibus
Urbs Massiena: post jugum Traete eminet,
Brevisque juxta Strongyle stat insula.
Dehinc in hujus insulæ confiniis
Immensa tergum latera diffundit palus.
Theodorus illic (nec stupori sit tibi,
Quod in feroci barbaroque sat loco

442. *Orba cultorum sola Squalent*, in Perieg. vs. 306: « nunc lati era campi Et grege nuda jat, et sunt cultoribus orba ».

443. *Veneris abdito jugo* Ven. et quæ. Hudsonus conjicit: An to, vel *ab dicto*? Posterius verum. Sic enim sæpius Noster, ut vs.): « perque prædicti sinus Crasn liquorem, etc. » v. 222: « hinc tum ad amnem »; v. 266: « Dique ab amne ».

446. *Abjecti soli*, i. e. neglecti, elicti, quod, ut ante v. 443 diat, « orbum cultorum squalet etque ». Sic Perieg. v. 1388: erga pererrant Cespitis abjecti ».

449. *Nam natius inde portus * op* *: sic Ven. et Pith. corrupte. *tius* V. *Nam natus* in edit. Madr. rum in hisce verbis nomen por; latere suspicor; et deinde legendum esse *oppidum perit*. Huds. —Sed hæc verba respuit connexio versus sequentis, neque ipsa sententia pati videtur. Equidem probabili ratione sic excitandum e ruinis versum arbitror: « Nam patulus inde (vel, si mavis, navium inde) portus oppidum prope Se Massienum curvat alto ab æquore ». *Patulum portum* habes v. 200.

452. *Surgit altis mœnibus Urbs Massiena: post jugum*, etc. Sic recte distinxit Hudsonus. Ante legebatur « surgit altis mœnibus. Urbs Massiena post jugum, etc. » Confer vs. 422.

455. *Latera diffundit palus. Theodorus illic*: sic recte Hudsonus. Perperam distinguunt antiquæ: « latera diffundit palus Theodorus illic: nec stupori sit, etc. »

457. *Stat loco* Ven. et Pith. re-

Cognomen hujus Græciæ accipis sono)
Prorepit amnis: ista Phœnices prius
Loca incolebant: rursus hinc se litoris
Fundunt arenæ, et litus hoc tres insulæ
Cinxere late: hic terminus quondam stetit
Tartessiorum; hic Herna civitas fuit.
Gymnetes istos gens locos insederant;
Nunc destitutus, et diu incolis carens
Sibi sonorus Alebus amnis effluit.
Post hæc per undas insula est Gymnesia,
Populo incolarum quæ vetus nomen dedit,
Usque ad Sicani præfluentis alveum.

ctius Hudsonus *barbaroque sat loco*. Ego fere malim *solo*.

463. *Hic Herna civitas fuit*. An ea, quæ supra *Herbi civitas* v. 244.

464. *Gymnetes istos gens*. Non puto singularem gentem Gymnetum in continenti Hispaniæ degisse, sed quia Græci nonnulli scriptores gymnetas dici scripserunt funditores ex insulis Balearicis, Hispaniæ adjacentibus, qui Phœnicio vocabulo Baleares sunt, ut tradit Strabo, lib. XIV, p. 654, hinc alii ex eo nomine gentem singularem fecerunt: quos legit, nec recte intellexit Avienus.

466. *Sibi sonorus Alebus*. Etiam hic fluvius non memoratus aliis. Sed eleganter admodum *sibi sonorus* dicitur, qui per deserta et vacua incolarum decurrens incassum strepit, et nulli auditur; quemadmodum proverbio *sibi intus canere* (Cic. orat. in Rull. cap. 26), qui suis tantum delectantur bonis, nihil aliis commodant; quasi qui cithara canentes soli hac voluptate frui volunt, et ne ab aliis audiantur, tecte atque intus manu sinistra chordas tangunt; quomodo canentem exhibuit statua Aspendii citharistæ, de qua Cic. in Verrem, I, cap. 20. — Forte non tantæ elegantiæ laus Avieno tribuenda, et hic pro *Sibi* legendum *Ibi*. Ed.

467. *Insula est Gymnesia*. Hanc insulam, a Gymnesiis sive Balearicis distinctam solus memorat Avienus; et puto nunquam eam extitisse, frustraque me fuisse, qui olim ejus situm explorare voluerim in Antiq. Balear. pag. 14. Avieno hic evenisse, quod in aliis multis, suspicor, ut Gymnesias, legens, a Græcis Balearides nominari, diversarum insularum hæc nomina crederet. Idem quidem in Descr. Orbis, v. 620, Gymnesiam singulari numero nominat, fortasse metri causa, quod pluralem respuebat, non tamen, ut hic, distinguit a Balearicis.

469. *Ad usque cani præfluentis*. *Usque ad Sicani* patruus meus ad Valer. Flacc. II, 620, p. 217, h. Burm. — Sic Burmanno videtur legi posse ex situ insularum Balearidum, ut fluvius *Sicanus*, qui et

tyusæ et inde proferunt sese insulæ,
ılearium ac late insularum dorsa sunt.
t contra Iberi in usque Pyrenæ jugum
s protulere, propter interius mare
ıte locati: prima eorum civitas
era surgit: litus extendit dehinc

icitur, intelligatur. Sed earidum situs non is esse ut ex eo fluvius Sicanus ıssit, qui in Ceretanis non Pyrenæis oritur. Et quum ınesiam Pityusæ, post has Baleares nominentur, ad-*pulum incolarum*, de qui-itur Avienus, in ulteriore potius, quam in regione ıvii, locandum esse. Vos-n ad Mel. p. 190, Sicanum non Sicorim, sed Sucro-t esse, quæ sententia le-Burmannianam magis de-Quippe Mela, II, 7, Ebu-Pityusam, quæ hic mox ır, e regione promontorii, ıucronensi sinu Ferrariam esse dicit, adeoque eum-n, qui Sicani, vel Sucro-est, notat. *Profluentis* legi dius. Sed æque obscurum nam hic *profluens* dicatur. *roferunt sese insulæ*. Possis Schrad. ad Descr. Orb. irmari et hoc potest versu 702: « Cererique Thasos ·ofundo Proserit albenti se

alearicarum late: sic anti-*earium ac late* Huds. recte. pag. 38, *Balearidum* legit, m est. Oddius tamen sic lum duxit: « Pityusæ et erunt qua se insulæ, Ba-ate insularum dorsa sunt ».

472. *Et contra. E contra Iberi* Is. Vossius ad Mel. pag. 189, non est Latinum: forte *Quæ contra*. HEINS. — Ego malim vulgatum retinere.

474. *Propter interius mare Late locati. Locuti* Ven. Sciendum est, Poetam hunc in descriptione Oræ marit. sequi tantum vetustiores Græcos, ut ipse fatetur; illi autem Iberos et Iberiam non pro tota Hispania accipiebant, sed pro parte ejus litorali, quæ a columnis Herculis usque ad Iberum flumen extenditur. Voss. ad Mel. p. 189.

475. *Prima eorum civitas Ilerda surgit:* sic antiquæ. *Idera* vult Vossius. Iberorum, inquit, duas ad Sucronem recenset urbes poeta, quæ vetustis Græculis notæ fuerint, Hemeroscopium et Ideram. Idera est, quam Deram vocat Stephanus: Δηρὰ γῆς Ἰβηρίας, ἧς ὁ Σικανὸς ποταμός. In innumeris enim vocabulis, in hac præsertim Hispania, modo additur, modo demitur tertia illis vocalis, quod jam sæpe alibi monuimus. Ipse Stephanus alibi Ἰνδάραν vocat ex Theopompo, inserta, ut sæpe, liquida. Ilerda, quemadmodum vulgo legitur, locum hic habere non potest. Nam prætterquam quod ea urbs priscis illis Græcis, quos solos sequitur Avienus, fuerit ignota; etiam hoc accedit, quod ea remotissima sit ab ora maritima, et a tractu illo, quem hic describit. Voss. ad Mel. p. 189.

Steriles arenas: Hemeroscopium quoque
Habitata pridem hic civitas: nunc jam solum
Vacuum incolarum languido stagno madet.
Adtollit inde se Sicana civitas,
Propinquo ab amni sic vocata Ibericis.
Neque longe ab hujus fluminis divortio
Præstringit amnis Tyrius oppidum Tyrin.

476. *Hemeroscopium quoque*, etc. Oppidum est *Denia*, priscis temporibus Dianæ fano celeberrimum, a quo *Dianium* vocatum: ad Balearicum mare situm, inter Carthaginem Novam et Sucronem amnem. Strabo, lib. III, ἡμεροσκοπεῖον, id est, *diurnam speculam* dicit vocari. In extremitate habebat Dianæ Ephesiæ templum, frequenti religione cultum, unde et *Artemisium* dictum.— Festus Avienus suo ævo dirutam urbem dicit: « Hemeroscopium quoque, etc. » NONIUS Hisp. c. 67, pag. 210. Vid. not. ad vs. 241. Nonii sententiam de Hemeroscopio paululum corrigit Petr. *de Marca*, Marcæ Hisp. II, cap. 5, pag. 117. Sed hæc persequi jam non licet.

479. *Se Sitana civitas*. Ita Ven. et Pith. forte *Sedetana civitas*. SCRIV. *Sicana* dedit Huds. e Vossii sententia, qui sic: A Dianio oram legentibus septemtrionem versus occurrit urbs *Sicana* et Sicanus fluvius apud Festum, qui non potest alius esse a Sucrone. Fluminis autem Sicani meminit Stephanus loco superius adlato. Urbis vero Sicanæ alibi facit mentionem. -- Qui *Seditana* hic reposuerunt, eos multum fugit ratio. Quæ est enim illa Seditana civitas, quæ dicta sit ab amne Seditano? Nostra autem lectio non solo nititur Stephano, sed et antiquissimis Græcis, Thucydide, Philisto apud Diodorum Sic. aliisque, qui Sicanum fluvium in Iberia recensent, quique inde Sicanos in Siciliam pervenisse contendunt. — Ut vero Sucro et Sicanus ejusdem fluvii est nomen, ita etiam Sucro et Sicana eadem est urbs. Meminit Sucronis oppidi Strabo et Plinius. Creditur ea esse, quæ vulgo *Sueca* adpellatur. Sed omnino est ea, quæ vulgo *Alzira* dicitur. Voss. ad Mel. p. 190. — In eadem sententia est Petrus *de Marca*. Avienus, inquit, ut est verborum obsoletórum et antiquatorum captator, Sucronis civitatis, eique cognominis fluvii, mentionem facit sub nomine Sitanæ civitatis, quemadmodum et Valentiæ, ad Tyrium seu Turium amnem sitæ, sub nomine Tyris oppidi, quod gerebat ante quam illuc colonia deduceretur a Romanis. P. DE MARCA, lib. II. cap. 7, p. 121.

480. *Ab amni* vulg. *amne* V.

482. *Amnis Tyrius oppidum Tyrin*. Ait Avienus, non longe a divortio Sucronis vel Sicani fluminis esse amnem Tyrium, eumque præstringere oppidum Tyrin. Atque hoc quidem verissimum esse arbitror. Tyrius enim vel Turius fluvius is est, qui vulgo dicitur *Rio de Carlete*. Intrat vero ille Sucronem non longe ab Alzira oppido, de quo mox diximus, ubi divortium facit Sucro. Jam vero quod conjecturam no-

At qua recedit ab salo tellus procul,
Dumosa late terga regio porrigit.
Bebryces illic, gens agrestis et ferox,
Pecorum frequentes inter errabant greges.
Hi lacte semet atque pingui caseo
Prædure alentes proferebant spiritum
Vicem ad ferarum: post Caprasiæ jugum
Procedit alte, ac nuda litorum jacent

m firmat, est quod hodie quo- oppidulum Tyris, cujus hic minit Avienus, nomen suum rat, vocaturque *Turis*, estque si in ripa situm ejus fluminis, da *Rio de Carlete* vocari monui- s. Verum est interim, aliud flu- a vicinum dictum fuisse Turin Turiam, illud nempe, quod lentiam præterfluit. Hoc *Guada-* r vulgo nominatur, etc. Voss. . p. 190.

83. *At qua recedit ab salo tellus cul.* Rutil. Numatian. lib. I, 223: lsia prælegitur tellus, Pyrgique edunt». OPIT. pag. 38. — Non ilis et ad illustrandum aptus lo- est Rutilii, ab Opitio adlega- Rectius hæc compares Nostri, cr. Orb. vs. 314: «At qua navi- o tellus discedit ab æstu»; vs. : «at quantum terrarum inter- recedunt»; v. 370: «Pars quæ neo discedit ab æquore»; item ra Or. Mar. v. 432: «Qua sese ndis regio dicta subtrahit».

85. *Berybraces illic* Ven. et Pith. *ryces* mutavit Huds. nescio qua toritate. Bebryces etsi a nonnul- Hispaniæ adtribuuntur et Iberis, tius tamen a Gallico latere Py- næi in Narbonensi ponuntur. de et alio loco ab Avieno in- vs. 584 Bebryces memorari putat Cellarius, Orb. Ant. vol. I, p. 221.

486. *Intererrabat* vulgatæ: *interer-rabant* mavult Schrad. ad Descript. Orb. v. 513, cui adsentio.

487. *Hic lacte* Ven. melius Pith. et Huds. *Hi.*

488. *Prædure alentes* Ven. Pith. Huds. *Prædura ac lente* V. cor- ruptius. *Prædurum* Heins. vel *Præ-dave*, quod ultimum præfero. BURM. —Ingeniosum hoc, sed minus rei aptum. Non enim præda vel vena- tus ad eos pertinere videtur, qui frequentes inter errare greges di- cuntur.—*Proferebant spiritum*, i. e. vitam ducebant. Sic Perieg. v. 920, de Massagetis: «Bacchi Semper in- expertes animam traxere ferinam»; et v. 1244: «neque per compendia diras Producunt animas».—Et vid. Juven. Sat. XV, 93. ED.

489. *Cabrasiæ jugum* Ven. et V. *Craprasiæ* Pith. et Huds. An forte *Caprariæ* legendum, et intelligenda Capraria insula, quam Plinius, III, 5, a Baleari majori XII M. pass. in altum abesse scribit; aut saltem promontorium ejus regionis sic nominavit, quia accolæ multos caprarum greges alebant, illi ipsi forte, quos supra v. 218 descripsit.

490. *Nuda litorum.* Sic vs. 160: «Tenue locorum» dixit. ED.

Ad usque cassæ Chersonesi terminos.
Palus per illa Naccararum extenditur;
Hoc nomen isti nam paludi mos dedit:
Stagnique medio parva surgit insula
Ferax olivi, et hinc Minervæ stat sacra.
Fuere propter civitates plurimæ:
Quippe hic Hylactes, Hystra, Sarna, et nobile
Tyrichæ stetere: nomen oppido vetus,

491. *Cassæ Chersonesi terminos. Herronesi* Ven. et V. *cascæ* conjecit Heins. quemadmodum et v. 589 legendum. Sed hoc loco *cassæ* rectum videtur. Et Chersonesum hic dicit, quam supra v. 153, Ophiusam Peloponeso similem, adeoque peninsulam. Quam quia supra memoravit *vacuam glebam esse*, quod *multa serpens effugaverit incolas*, hinc intelligitur, cur hic *cassam* vocaverit. Nam eodem sensu in Perieg. v. 72, *sterilis regionis cassas arenas* dixit. Strabo quoque lib. III, p. 159, in eadem ora maritima Hispaniæ, a Sagunto versus Iberum, urbem Chersonesum collocat. Latius hæc deduxi olim in Antiqq. Balear. c. I, § 5, p. 18.

492. *Palus per illa Naccararum:* sic priscæ edd. nomen ignotum.

493. Veneta ed. hiatum habet: *Hoc nomen isti nam pal — osdedit.* Quem satis bene expleverunt Pith. et Huds. *nam paludi mos dedit: bos dedit* V. inepte, cujus scriba fortasse in voce *Naccararum* inveniebat *vaccarum*.

495. *Et hinc Minervæ sat sacra.* Sic omnes edd. Quamquam vero solennis Avieno usus est particulæ *sat* vel *satis* adjectivis additæ (vid. v. 31 et 457), hoc tamen loco ea minus commoda videtur; et adsensu digna est emendatio, quam p. 38, cum eoque Heinsius runt, *stat sacra.* Burmanni amplius confirmat versibus 560. Add. Descript. Orb. v. « stat Corycus alta, Stat propter ». Et sic apud Melan 14, Vossius legit: « Proximi quidem urbes stant ». Item me Noster infra v. 579: « Tr que in illo maximæ stant in

497. *Quippe hic Hylactes* Indicta aliis Geographis n de quorum genuina scriptur tare possis.

498. *Nobiles Tyrichæ* Forsan sic: *Tyrichæ: dedere oppido vetus;* ni malis *Taricl dere*, etc. HUDS.—Sed *stet* delendum, nec eripiendum est, qui eo verbo semper utit de urbibus olim deletis lo Vid. vs. 439, 447, 513, 52 Et *dedere* ad sequentia ver ctum alienum sensum i Cæterum *Tyrichæ* fortasse e intellecto, vel indocto script translatæ, et per errorem si ptæ pro *Tarichiæ*, quæ sunt contra Carthaginis sinum, a Africæ, apud Mel. II, 7, 45, nem, XVII, p. 834, et Scy Avieno hoc loco sermo est tractu litorali Hispaniæ, ul

ıazæ incolarum maxime memorabiles
'er orbis oras : namque præter cespitis
'ecunditatem, qua pecus, qua palmitem,
)ua dona flavæ Cereris educat solum,
'eregrina Ibero subvehuntur flumine.
uxta superbum mons Sacer caput exserit,

ɔva. Et qui forte Tarichiam ıaginem Africæ legerat, hic eferebat ad Carthaginem e. Certe *Tarichæ* sive urbs, ıla, nomen Græcum a Ταρι- ıalinis vel cetariis, habere quæ Romanis *Salaria*, qua- .olemæo in Oretanis inter et Anam, supra Castulonem , a Plinio, lib. III, cap. 3, aginiensi conventu.

Veneta prima hic scribit *colarum*. Pithœus inde ex- *Ϡraiæ incolarum*. Hudsonus *olarum*. Hinc Oddius refin- *i incolæ; atque hi maxime ʹiles*. Sed parum vidisse et i prisca scriptura videntur , qui e primæ edit. voce raios effecerunt. Aliud do- erant verba sequentia. Nam *incolæ* maxime memorabi- orbis oras dicuntur, quid ad ı probandam pertinet, quod entibus fecunditas ejus ter- igena pariter, ac subvectio ıarum mercium laudatur? ribendum erat duce Veneta incolarum maxime memora- Nam hæ sunt, quæ partim terræ opibus, partim pere- xtra adfluentibus et Ibero subvectis, constant. Sed .nus hac de emendatione , vide sis Avienum eodem o Persarum opulentiam ex- , Descript. Orb. v. 1256: « Vita opulens genti, gazas quoque terra ministrat Omnibus, et largum populis producitur ævum ».

503. *Ibero subvehuntur flumine*. Veneta *subeuntur*, mendose. Navigabilem Iberum et commerciis frequentatum testatur Plinius, III, 3: « Iberus amnis, inquit, navigabili commercio dives, ortus in Cantabris haud procul oppido Juliobrica 450 millia passuum fluens, navium per 260 millia passuum a Varia oppido capax ». Hoc commercium per Iberum maxime ad Dertosam urbem, illi adjacentem, pertinuisse docet Petrus *de Marca*, Marc. Hisp. II, 8: unde in ejus nummis expressa navis cum remis. Ilercaonum regio, cujus Dertosa caput, ea maxime est, cujus opes hoc loco laudat Avienus. Cujus etiam aliæ urbes opulentissimæ prædicantur a scriptoribus, ut Tarraco a Pomp. Mela, lib. II, cap. 6, 40, et Ibera urbs a propinquo flumine adpellata, apud Liv. XXIII, 28, et infra v. 520: « Barcinorum amœna sedes ditium ».

504. *Mons acer caput exserit* Ven. et Pith. *mons Sacer* Hudsonus exhibet probabiliter, quamquam de Sacro promontorio hic non cogitandum, de quo similibus verbis utebatur Noster vs. 322: « Sacrum superbas erigit cautes jugum ». Fortasse hoc loco *mons Jovis* intelligendus, quem describit Mela, et post

Oleumque flumen proxuma agrorum secans
Geminos jugorum vertices interfluit.
Mox quippe Sellus (nomen hoc monti est vetus)
Ad usque celsa nubium subducitur.
Adstabat istum civitas Lebedontia
Priore sæclo, nunc ager vacuus lare
Lustra et ferarum sustinet cubilia.
  Post hæc arenæ plurimo tractu jacent,
Per quas Salauris oppidum quondam stetit,
In queis et olim prisca Callipolis fuit,
Callipolis illa [*quæ per altam*] mœnium
Proceritatem et celsa per fastigia
Subibat auras, quæ laris vasti ambitu

Rhodam et Emporias urbes memorat, lib. II, 6, 34: « Tum mons Jovis, cujus partem occidenti adversam eminentia cautium, quæ inter exigua spatia ut gradus subinde consurgunt, Scalas Hannibalis adpellant ».

505. *Oleumque flumen*, indictum et ignotum aliis. Mela post verba ante prolata parva flumina nominat, *Bætulonem* juxta Jovis montem, et *Tolobin* sive *Telobin*, ad Barcinonem, ex quorum alterutro nomine fortasse illud corruptum.

506. *Geminos jugorum vertices*, nempe montis Sacri et Selli, quem statim nominat. Et Sellus hic inter ignotos.

507. *Nomen huic monti* voluit Oddius.

508. *Ad usque celsa nubium subducitur.* Hic versus recurrit infra v. 640.

509. *Adstabat istum*, ut vs. 527: « Hic adstitisse civitatem » rel. et Descript. Orb. v. 376: « Templa Sinopæi Jovis adstant ». *Adstabat isthic* posuit Oddius.

513. *Per quas Salauri oppidum* Ven. et Pith. *Salauris* Hudsonus posuit, ne claudicet versus. Ita et Burmannus legendum censuit.

514. *Prisca Callipolis.* Forsan eadem urbs, quæ aliis Agathopolis Huds. — Hanc Agathopolin, nescio unde habeat Huds.

515. In prima edit. hic versus ingenti lacuna laborat: *Callipolis ill —— menium. Callipolis illa* V. Opitius, p. 38 reponendum putat: « Callipo....illa, quæ per altam mœnium Proceritatem ». Ortelius supplebat: « Callipolis illa nobilis per mœnium Proceritatem ». Heinsius: « Callipolis illic adtollebat mœnium ». Hudsonus: « Callipolis illustris quæ olim per mœnium », quem peccare contra metrum putat Schr. Præf. ad Emend. p. 32. Mihi placet Opitii emendatio. Conf. Descr. Orb. vs. 1025 seq.

516. *Per fastigia* Ven. et Pith. *vestigia* per errorem scripsit Huds.

517. *Quæ laris vasti ambitu.* Opitius, p. 39, legi vult *maris vasti*, sed errat. Nam Avienus vult urbem

Latere ex utroque piscium semper ferax
Stagnum premebat : inde Tarraco oppidum
Et Barcinonum amœna sedes ditium.
Nam pandit illic tuta portus brachia,
Uvetque semper dulcibus tellus aquis.
Post Indigetes asperi se proferunt :
Gens ista dura, gens ferox venatibus,
Lustrisque inhærens: tum jugum Celebandicum

llipolin ædificiis suis stagnum in- sum ambiisse. Et usitatum est ieno *larem*, singulari adeo nu- ro, domos et tecta urbium, quin as urbes vocare. Infra vs. 700 : tagnum ambit urbem, et unda ibit oppidum Laremque fusa ». script. Orb. v. 368 : « Thebæ quæ mibus altis Præcinxere larem ». d. v. 495, de Tibri : « Romanos- e lares lapsu prælambit alumno »; vs. 1072 : « Byblos, Sidoniique s ». Pro *vasti ambitu* Oddius vult *vasto*, quod tamen recipere sim, quia Noster et *angusti laris* itatem dicit v. 610.

519. *Stagnum imprimebat* Ven. et h. quod vix admitti posse vide- , licet Noster et verbo *incubare* usus sit, Descr. Orb. vs. 529 : 'ergestumque dehinc curvi salis ubat oram ». Heinsius tentabat *tinebat*. Sed hoc admisso scri- dum auctori erat *piscium feraci mo imminebat*, quod metrum puit. Igitur salubrior lectio est, m dedit Huds. *Stagnum preme-* Premere dicuntur, quæ immi- t, instant, incumbunt, urgent. il. I, 315 : « Tenditur in medias us Argentarius undas , Ancipiti- jugo cærula curva premit ».

520. *Et Barcilonum* vulgatæ. *Bar- num* volebat Heins. Et sic scri- bitur in libris et monumentis anti- quis. Petrus *de Marca*, II, 14, 5, Barcinonem hoc loco commendari ait a situs amœnitate, a divitiis, a fontium scaturiginibus, et a portu. Paullino in Epistol. ad Ausonium, vs. 131, pariter dicitur « Barcinus amœna ».

521. *Tuta portus brachia*. Barthius, Adv. p. 1549, adnotat *brachia* esse flexiones et curvaturas portuum. Nos de ejus vocis usu egimus ad Rutil. I, v. 535.

522. *Uvetque semper* est in vulga- tis. *Viretque semper* citat Petr. *de Marca* l. c. fortasse memoria lapsus. Chr. Daumius de caus. am. Ling. Lat. rad. c. 18: *Uvere* ap. Festum Avienum in Ora mar. v. 522 solum exstat. Apud Sil. Ital. lib. VII, 650, est participium : « Uventi ferrum admovit tepefacta palato »; ut et apud Avien. Arat. v. 1782. *Jugibus aquis* tentabat Heins. pro *dulcibus*, sed vulgata præstat.

523. *Indigetes* Straboni Ἰνδικῆται, populus Hisp. Tarrac. post Laleta- nos, a Rubricato fl. ad Pyrenæos.

525. *Tun jugum Celebandicum*. Pe- trus *de Marca*, Marcæ Hisp. II, 15, 11, hoc jugum Celebandicum de promontorio Lunario intelligen- dum putat, quod Laletanis tribuit Ptolemæus. Quod quum, inquit, a

In usque salsam dorsa porrigit Thetim.
Hic adstitisse civitatem Cypselam,
Jam fama tantum est: nulla nam vestigia
Prioris urbis asperum servat solum.
Dehiscit illic maximo portus sinu,
Cavumque late cespitem inrepit salum;
Post quæ recumbit litus Indigeticum
Pyrenæ ad usque prominentis verticem.
Post litus illud, quod jacere diximus
Tractu supino, se Malodes exserit

figura augescentis lunæ dictum sit, in nullum alium hujus oræ tractum cadere potest, quam in eum, qui interceptus est a Capite *de Tossa*, quod vocant, usque ad Caput *de Palafrugel*. Ibi duobus veluti cornibus promontorium subit in altum, recepto in terras modico sinu, quem clarum faciunt hinc portus sancti Felicis Guixalensis, illinc portus Palamosii, quos partes promontorii prominentes cingunt in modum lunæ curvatæ.—Quod autem Ptolemæus promontorium Lunarium tribuit Laletanis, Avienus vero Indigetibus, nullam habet difficultatem, si locorum et situs ratio habeatur. Alterum quippe cornu promontorii, quod Tossa vocatur, pertinet ad Laletanos, alterum vero, nempe Palafrugellum, ad Indigetes. Hæc Petr. Marcanus.

527. *Civitatem Cypselam.* Conjici facile potest, tum ex situ, tum ex vocum similitudine, Cypselam esse Iecsalim, seu potius ruinis Cypselæ superpositam esse Iecsalim, cui deinde sancti Felicis nomen inditum, quod eo loco passus et in mare dicatur projectus Felix martyr Gerundensis. Unde oppidum, quod ad portus nau i bilis marginem conditum e die, ut ante dixi, vocatur s *de Guixols*. P. Marc. l. c.

528. *Nulla jam vestigia;* dit Huds. Mihi videtur leg *nam vestigia:* ut in Arateis tu Diva Ceres, sic nam tibi arista »; et 98: « inscia servi nam domini est ». Auct. a Misc. Obs. vol. I, p. 388. supersedere hac adnotatione rat, quisquis est, vir doctus *nam vestigia* jam clare exhib Veneta et Pithœanæ edd. et I nus, sine dubio inscius et i dens, *jam vestigia* scripsit.

530. *Dehiscit illic;* ut in De Orb. vs. 77: « Quatuor infus sale terga dehiscunt »; et v. 583.

531. *Cavum cespitem* dicit, mare intrat: contra Descrip vs. 680: « Pamphylia cavat aquæ ». Ed.

532. *Indigeticum* Pith. et *indiceticum* V. et Ven.

535. *Se Malodes exserit.* H mine montem Jovis, cujus 504 mentionem fecimus, v Avienum putat Petr. *de Marc* 18, 5, p. 174.

Mons, inter undas [*qua*] tument sco[*puli duo*]
Geminusque ver[*tex celsa nubium petit.*]
Hos inter autem portus effuse jacet,
Nullisque flabris æquor est obnoxium :
Sic omne late, prælocatis rupibus,
Latus ambiere cautium cacumina,
Interque saxa immobilis gurges latet,
Quiescit æquor, pelagus inclusum stupet.

536. *Mons, inter undas*, etc. Ita stinxi. Antea *Mons inter*, etc. ons.—Et puto recte distinxisse udsonum. In antiqua Veneta seıentibusque hiatus est duobus in rsibus: *Mons, inter undas*..... *nent sco* Geminusque ver** ..... ec ego sic supplenda arbitror: *ons, inter undas qua tument scopuli* *ιo, Geminusque vertex celsa nu-* *m petit.* Petrus *de Marca*, loco ıullo ante citato, hic sermonem se putat de scopulis, qui contra nporias siti in mari hodie vocanr *las Medas*. Eminent, inquit, e aris fluctibus III M. P. ab Emriis duæ horridæ cautes, et tertia s duabus longe minor, in obelisci rmam fastigiatæ, ad quarum latera ta est fidaque navibus et triremiis statio. — Geminos istos scopus et tutam, quam præbent navibus, ationem ad radices montis Jovis, ıem Malodem vocat, descripsit stus Avienus his versibus, quos icubi mutilos esse dolemus *Post us illud*, etc. Hæc Petr. Marc.

538. *Hos inter aut portus* Ven. et th. *Hos inter autem* correxit Huds. *fuse jacet*, i. e. extensus est, ut 80: sed habet etiam *jacet* hoc co significationem tranquillitatis, ıemadmodum jacere dicuntur quora, nullis concitata ventis. Val. Flacc. III, 732: « Flamina conticuere, jacet sine fluctibus æquor ». Lucan. V, 434: « Æquora lenta jacent: alto torpore ligatæ Pigrius immotis hæsere paludibus undæ ».

540. *Sic omne late*. Particula *sic* poeta noster uti, et subsequentem sententiam inchoare solet, ubi rationes rei memoratæ adfert. Supra v. 120: « Sic nulla late flabra propellunt ratem, Sic segnis humor, etc. » et Descript. Orb. v. 204: « sic pectus canduit ira Pellicis, et tanto Divam dolor extulit igni ». Porro *prælocatis rupibus*, ut Descript. Orb. v. 616: « Aggere præducto » dixit.

542. *Immobilis gurges latet*. Heinsius conjecit *jacet*, quod non improbandum, sed hoc modo adfuit v. 538, et *latet* non minus aptum loco, quia gurges rupibus inclusus et quasi occultatus describitur. Cæterum similia sunt, quæ Rutilius, I, 245, de Centumcellis prædicat: « Interior medias sinus invitatus in ædes Instabilem fixis aera nescit aquis ».

543. *Pelagus inclusum stupet*, quasi coercitum undique et vinctum rupibus, ut quiescere et consistere debeat. Conf. notata ad Rutil. I, 247. Similiter supra v. 121: Sic segnis humor æquoris pigri stupet »; et Descr. Orb. v. 60: « Denique

Stagnum inde Tonon montium in radicibus,
Tononiæque adtollitur rupis jugum,
Per quæ sonorus volvit æquor spumeum
Anystus amnis, et salum fluctu secat.
Hæc propter undas atque salsa sunt freta:
At quidquid agri cedit alto a gurgite,
Ceretes omne, et Acroceretes prius

quam lento stupeat plaga salsa profundo ». Conf. Lucil. Ætn. 339.

544. *Stagnum inde Toni* Ven. et Pith. *Tononi* conj. Pith. *Tonon* edidit Huds. Petrus *de Marca*, II, 18, 11, p. 178, *Toni* citat, et talem hujus stagni descriptionem tradit: Tichis est fluvius, qui Muga hodie dicitur, Sambuca in veteribus actis, quique industria accolarum deductus ex vetere alveo hodie influit in stagnum Rhodæ proximum, et mox in mare se immittit, alveo suo piscibus e mari in stagnum præbens aditum. Etenim hic est stagnum, quod ab oppido proximo Castilionense vulgo vocant, decem millibus passuum in orbem patens, cygnis seu oloribus ibi perpetuam moram facientibus insigne, quibus junci palustris copia ad margines secessum et nidificandi occasionem præbet. Stagnum illud Festus Avienus Tonum vocat: *Stagnum inde Toni montium in radicibus*, etc. Rupes Tononita dicitur mons Rhodensis. Anystus vero amnis est ipse Sambuca, sive Tichis. Hæc Petr. Marcanus.

545 *Tononiæque* Ven. et Pith. *Tononiarque* Hudson. et sic voluit Heins.

547. *Anystus amni* Ven. *Anystus amnis* Pith. et Huds. *Amystus* V. Vid. not. ad v. 544.

548. *Hæc propter undas* vulgatæ. *Has propter undas* V. sed vulgatum [illegible] rectius.

550. *Ceretes omne et Acrocerete[illegible] prius* Ven. et Pith. *Ceretes omne [illegible] Acroceretes* Huds. Aliis Geograph[illegible] vocantur Cerretani sive Ceret[illegible] Plinius, lib. III, cap. 3: « Post [illegible] (Laletanos et Indigetes), quæ di[illegible] tur ordine, intus recedentes [illegible] Pyrenæi, Ausetani, Lacetani, [illegible] que Pyrenæum Cerretani: [illegible] Vascones ». Ibidem in Tarracon[illegible] conventu, illorum duo genera [illegible] *Cerretani*, inquit, *qui Juliani* [illegible] *minantur, et qui Augustani*. Juli[illegible] ab ortu *Julia Libyca* (vel potius Livia) quam solam Ptolemæus in suis Cerretanis memoravit. An vero Augustani pariter ab urbe *Augusta* nominantur? Ita censet Harduinus; sed quænam illa fuerit, non exponit. Hæc Cellar. Orb. Ant. vol. I, p. 153.—Amplius de Ceretanorum situ agit Petrus Marc. lib. I, c. 11. E quo hæc subjiciemus ad præsentem locum pertinentia, § V: Festus Avienus a litore Indigetum sive Emporitanorum recedentes in interiora populos vocari ait Ceretes: *At quidquid agri cedit*, etc. Ejus tamen testimonium non adeo urgendum est, quum antiquata gentium nomina usurpare soleat, eaque omittere, quæ tum in usu erant, quum ipse describeret librum suum. Deinde ex Ceretibus istis et Acro-

Habuere duri : nunc pari sub nomine
Gens est Iberûm. Sordus inde denique
Populus agebat inter avios locos;
Ac pertinentes usque ad interius mare
Inter ferarum lustra duceba[*nt diem*]

ıus compactam ait gentem Iberûm, sive Hispanorum : n portionem Ceretanos esse, nomen generale adhæserit, velit contendere, vix poterit ɔntrarium suaderi. Petr.

Gens est Iberûm; f. *Celtiberûm.* —*Cordus inde denique.* Sic t Pith. *Sordus* correxit Huds. populum spectare videntur Melæ, lib. II, cap. 5, 73: est ora Sordonum, et parva a Telis et Tichis; ubi adcre- persæva ». Ad hæc Vossius: *um* scripsimus. Sic quoque vetera Plinii exemplaria. ro Sordones adpellabantur Sordi. Sic illos vocat Avienus mar. qui Ceretibus et Acro- ıus subjungit : *Sordus inde e*, etc. Sed et flumen quoque : dicebatur, quod influebat in m Sordicen, Σορδικὴν, uti te- idem Avienus: *Stagnum hic re*, etc. Huic paludi adsitam em, Sordicenam glebam vo- ienus. Voss. ad Mel. p. 182. . *Populus agebat.* Quinque hi ıtes versus ad 557 usque, mi- orrupti et depravati, immo ı luxati et loco suo moti in is exstant. Nos eo ordine con- ue verborum omnes posui- prout eos Jo. Schraderus, ib. I, p. 81 seq. longe doctis- ıccuratissimaque castigatione latos et concinnatos dedit. ıgulis quomodo vulgatæ habeant, et quomodo vel Is. Vossius, vel Jo. Hudsonus corrigere tentaverint, adnotabimus, post Schraderi castigationes subjungemus.

554. *Ac pertinentes usque ad interius mare.* Editores hunc versum ob pluralem *pertinentes* ad *avios locos* relatum, cum præcedente versu conjunxerunt, quod quidem sensu non impedito fit; sic tamen constructio, quæ a verbis *Sordus populus agebat* incipit, et ad vs. 557 producenda est, interjectis tribus versibus nimium suspenditur, ac ne sic quidem principium et finis, *populus agebat* et *gurgitem ponti premit* recte conveniunt. Rectius emendatio Schraderi *Ac pertinentes* cum sequentibus conjungit, eosque intelligit de Sordo populo. *Pertinere* autem de gentibus frequentatur. Inscriptio vetus a Plinio servata Hist. Nat. III, 24, p. 177: « Gentes Alpinæ omnes, quæ a mari supero ad inferum pertinebant ». Pomp. Mela, III, 1, 105: « Varduli, una gens, hinc ad Pyrenæi jugi promontorium pertinens, claudit Hispanias ». Schr.

555. *Inter ferarum lustra.* Hunc versum in vulgatis præcedit, quem nunc sequi jussimus, versus *Qua piniferto.* Et fœdam amborum permutationem et trajectionem in vulgaribus factam, mirum est Vossium et Hudsonum non animadvertisse. In prima Ven. et Pith. sic legitur cum lacuna: *Inter ferarum lustra duceba**. Vossius ad Mel. p. 182,

Qua piniferto stat Pyrene vertice,
Et arva late et gurgitem ponti premit.
In Sordiceni cespitis confinio
Quondam Pyrene, civitas ditis laris,

corrigere conatur : « Qua piniferta stant Pyrenæ vertices, Inter ferarum lustra ducebat greges », nempe ille *populus Sordus*. Hudsonus autem confidenter edidit : *piniferta*, et *Inter ferarum lustra decubantium*. Vellem docuisset, *decubantes* feras eo sensu placuisse bonis latinitatis auctoribus. Equidem *piniferta* non improbo, sed nullus dubito, quin lacuna sic explenda sit : *Inter ferarum lustra ducebant diem*. Nam correctio firmatur et probatur vs. 139 : « Et fugax gens hæc quidem Diu inter arcta cautium duxit diem ». Ceterum neminem puto fore, cui displiceat illud « Sordus inde populus agebat, et pertinentes usque ad interius mare diem ducebant » ; sic enim loquutus est Virgilius, Æn. VIII, 146 seq. qui videndus, et Avienus, vs. 282 : « certi laris inscia gens ..... erepunt, etc. » vs. 708, « Gens devota choros agitat, gratique sacrato Ludunt festa die » ; denique versu 1275 : « Ergo et Nysæos discit gens rite recessus, Et stata sollicito deducunt orgia ritu ». Schr. — Eadem emendatio *ducebat diem* placuit Heinsio, et Burmannus præterea versum hujus carminis 665 probandi caussa adposuit : « Genus omne nostrum splendidum ducit diem », ubi tamen phrasis ista alium sensum habet.

556. *Qua piniferæ stant Pyrenæ vertices*. Sic edidit Pith. versu claudicante. Sed *Qua pini fertæ stant* Ven. Emenda *pini fetæ*. Quæ feta illis scilicet : et istud elegantius. Barth. Adv. p. 1335, et Abl. IV, 13. — Lege *piniferta*. A *fertus* enim, quo vocabulo usus quoque est Cicero, est *pinifertus*. Voss. — Idem probat Schrad. et recepit Hudson. Heinsius audacius mutavit : *Qua stant Pyrenæ vertices piniferæ*. Amplius versum correxit Schraderus : *Qua piniferto stat Pyrene vertice*, quum propter *premit* sequentis versus, quem huic conjungit, tum quod mons vertice maria premere dicitur, non autem vertices. Quod de Pyrene tradit, ipsa res, et antiqui scriptores firmant, ut P. Mela, II, 6, 1, qui legatur, et Plinius, Hist. Nat. III, 4 : « Pyrenæi montes Hispanias Galliasque disterminant, promontoriis in duo diversa maria projectis ». Schr. — Recte viri docti lectionem *pinifertæ* defendunt : nam simplex *fertus*, licet rarius, Avieno tamen in usu est. Vid. Descr. Orb. v. 1205. W.

557. *Et arva late et gurgitem ponti premit*. Hoc multi poetæ probant; in his Rutilius, I, 315 : « Tenditur in medias mons Argentarius undas, Ancipitique jugo cærula curva premit ». Seneca, Herc. fur. v. 663, et Phœn. v. 22, et quod præcipuum est, Avienus ipse, Descr. Orb. vs. 1061 : « Libanus premit arduus arva » ; et v. 222 : « cautes tenta premit æquora fronte ». Schr. — Add. supra v. 519.

558. *In Sordiceni cespitis confinio*. Agri Sordiceni nomine significari pagum Ruscinonensem, monet Petr. de Marca, I, 7.

559. *Quondam Pyrenæ latera civitas diti flaris* : sic Ven. corrupto et

Stetisse fertur : hicque Massiliæ incolæ
Negotiorum sæpe versabant vices.
Sed in Pyrenen ab columnis Herculis
Atlanticoque gurgite et confinio
Zephyridis oræ cursus est celeri rati
Septem dierum : post Pyrenæum jugum
Jacent arenæ litoris Cynetici,

abundante versu. *Pyrenæ Latera civitas ditis laris* Pith. Dele vocem *Latera*, quæ irrepsit ex nota in margine adscripta, ut et Ruscinonis nomen. Pith. in Emendd. — *Castellum Latera* memorat Mela, II, cap. 5, in Gallia Narbonensi. Ad eum locum Vossius : Mirum, quomodo ejus castelli Lateræ nomen irrepserit in Rufi Festi Oram mar. idque loco adeo alieno. In Sordicenis enim prope Pyrenæum id collocat : *In Sordiceni cespitis*, etc. Manifeste hoc versu delendum est alterutrum, vel *Pyrene*, vel *Latera*. Sed quum Latera longe ab hoc tractu absit, Pyrenes vero civitatis mentionem fecerint antiquissimi Græci, quos plerumque in hoc scripto sequutus est Avienus, non dubito, quin altera ejecta, hæc retinenda sit. Voss. ad Mel. p. 180. — Et Latera ejecta Hudsonus edidit *Quondam Pyrenæ civitas ditis laris* ; sed rectius puto scribendum *Pyrene, civitas ditis laris*. Schraderus in schedis, quæ apud me sunt, haud infeliciter ad hunc versum conjecit *Quondam Illiberri civitas ditis laris*. Quæ civitas est ultra Pyrenæum in Gallia, *Eliberri* Melæ, *Illiberis* Plinio, Straboni ἰλυβέῤῥις, quæ urbs antiquitus insignis et dives, postea temporis injuria imminuta est. Vid. Cellar. Orb. Antiq. vol. I, pag. 222. Mela, II, 5, 76 : « vicus Eliberri magnæ quondam urbis, et magnarum opum tenue vestigium » : quæ bene conveniunt cum verbis Avieni. Petrus *de Marca*, I, cap. 10, insititio illo vocabulo *Latera* non offensus legit : *Quondam Pyrenæ* (ad) *latera civitas*, etc. atque inde docet, civitatem eam divitiis adfluentem, quam hic memoret Avienus, fuisse ad latera promontorii Aphrodisii. Sed falsum fuisse summum virum, non est dubium.

561. *Negotiorum sæpe versabant vices*. Elegans phrasis de commerciis mutuis, quorum proprie est *negotiari*. Supra vs. 100 : « Negotiandi cura jugis omnibus ». Et nota sunt Horatii « Cybiratica et Bithyna negotia », Epist. I, 6, 33.

562. *Sed in Pyrenen* Ven. Pith. 1, Huds. sed falso Pith. altera *Pyrenem*.

564. *Zephyris oræ* Ven. et Pith. *Zephyritis oræ* legit Barth. Adv. p. 1335, quem sequitur Huds. sed *Zephyridis* correxit Heins. quod malo, propter vs. 238 : « Zephyridos arcem ».

566. *Arenæ litoris Cynetici*. Videtur intelligi sinus Gallicus. Cynetes et Cyneticum promontorium in extremis Hispaniæ ad Oceanum occiduum vidimus ad vs. 201. Nonnulli Geographi hos Cynetas, sicut et Cempsos ejusdem tractus, ad fines Pyrenæis proximos transtulisse videntur, qui duo extrema Hispaniæ confundebant.

Easque late sulcat amnis Roschinus.
Hoc Sordicenæ, ut diximus, glebæ solum est.
Stagnum hic palusque quippe diffuse patet,
Et incolæ istam Sordicen cognominant;
Præterque vasti gurgitis crepulas aquas
(Nam propter amplum marginis laxæ ambitum,
Ventis tumescit sæpe percellentibus),
Stagno hoc ab ipso Sordus amnis effluit

567. *Sulcat amnis Roschinus.* Ita omnes vulgatæ. *Ruscinus* V. Fluvius ille existimatur, qui aliis Geographis est *Ruscino.* Strabo, lib. IV, p. 126, ubi de Pyrenæi et Gebennæ fluminibus agit: ἐκ μὲν τῆς Πυρήνης, ὅ τε Ῥουσκίνων, καὶ ὁ Ἰλλιβίῤῥις, πόλιν ἔχων ὁμώνυμον ἑκάτερος αὐτῶν, *E Pyrene fluunt Ruscino et Illiberis, uterque urbem habens cognominem.* Urbs tamen Ruscino celebratior amne. Mela, II, 5: « colonia Ruscino: vicus Eliberri ». Plin. III, c. 4: « Ruscino, Latinorum ».

569. *Stagnum hic palusque* vulgatæ. *Stagnum hoc paludis* V. quod admitti non potest. Petrus *de Marca*, lib. I, cap. 6, pag. 26, demonstrat e Pomp. Melæ, Strabonis et Athenæi locis, ab Avieno hic indicari stagnum prope Ruscinonem, sive campum, uti Mela, II, 5, describit, minuta arundine gracilique perviridem, stagno subeunte suspensum, et miraculo piscium fossilium memorabilem, quod indigenæ vocant stagnum Leucatæ et Salsurarum. De piscatione istius stagni luculente Strabo, lib. IV, p. 182: Ruscinoni, inquit, stagnum est proximum, et locus aquosus plenus salinarum. Is etiam fossiles habet mugiles. Ubi enim duos aut tres pedes foderis, immisso in aquam limosam tridente, configere licet piscem justæ magnitudinis. Is alitur limo, sicut anguilla.

570. *Istam Sordicen cognominant:* sic Ven. et Hudson. male *Sordice* scripsit Pith.

571. *Gurgitis crepulas aquas* omnes vulgatæ. Opitius, p. 39, corrigi vult *creperas*, quod et Oddius censet; *tremulas* vel *patulas* [illegible]. Sed audiendus Christ. Dauminius, de caus. im. Ling. Lat. rad. c. 3, pag. 129: *Crepulus* a crepando, legitur apud Avienum, Or. Mar. vs. 571 « Præterque vasti, etc. » Et formatur, ut a *lego legulus*, a *gero gerulus*, a *strido stridulus*. Non tamen probatur clarissimo Germaniæ vati, Opitio, var. lect. cap. 11, pag. 39, ideoque mavult legere *creperas*. Verum quid opus? Ita usus est idem Avienus in Arateis, v. 991: « crepuli succedens stagna profundi ». (Grotius hic edidit *creperi*, pag. 106.) Ibid. vs. 325: « Sed crepula ut late vomeret convicia voce ». Et ita utrobique legit editio Georgii Vallæ per Victorem Pisanum anno 1488 Venetiis procurata, quam Pithœus maxima ex parte expressit. Utitur eadem voce Sidonius, lib. IV, Epist. 15, et carmine Anacreontico, v. 80, inserto epistolæ 13 libri IX. Hæc Daum.—Si quid mutandum, posset et legi *trepidas* vel *tumidas*. Ed.

573. *Sæpe cellentibus* vitiose ha-

Ru . . . effluentis ostiis
. . . .
Sinuatur alto, et propria per dispendia
Cespes cavatur, repit unda longior,
Molesque multa gurgitis distenditur.
Treis namque in illo maximæ stant insulæ,
Saxisque duris pelagus interfunditur.
  Nec longe ab isto cespitis rupti sinus
Alter dehiscit, insulasque quatuor
(At priscus usus dixit has omnes triplas)

: Ven. *sæpe* * *calentibus* V. *sæpe vellentibus* Pith. et Huds.

575. Prima editio cum lacuna : repræsentat *Ru... effluentis ho-s*, et post eam lineam duorum ·suum spatium relinquit, quod plere nemini facile in promptu t. Mihi residua syllaba *Ru* indi-e videtur, hic mentionem factam e lacus *Rubresi*, vel, ut Plinius at, *Rubrensis*, quem his in regio-us memorant Geographi. Pomp. la, lib. II, cap. 5 : « Lacus acci-eum (Atacem fluvium) Rubre- nomine, spatiosus admodum, , qua mare admittit, tenuis adi-. Hodie *Stagnum Rubinæ* vocant, adnotat Vossius.

576. *Propria per dispendia Cespes atur*, h. e. per circumflexus et bages sinuum. Sic in Descript. b. vs. 687 : « Multus ubi exesæ us est telluris ab alto, Ac latus ne soli procul in dispendia cedit oris ».—*Dispendia* contrarium est *compendia*. Nam viæ ambitus et cus, eam dispendiosam faciunt. letur hæc vox proprie a *dispan-do* derivata. Lucan. VIII, 1 : am super Herculeas fauces, ne-rosaque Tempe, Hæmoniæ de-ta petens dispendia silvæ ». ED.

577. *Eripit unda longior* scribit prima Ven. cum eaque Pith. *serpit unda largior* edidit Huds. *repit* vult Schrad. in sched. *erepit* Heins. sed, *erepit* quia versus non patitur, dubitari potest, *repit* an *serpit* scribendum sit. Utrumque Avieno usitatum est. Descr. Orb. v. 141 : « Alta petunt, rauco penitus repentia fluctu ». Ibid. v. 157 : « Inque Notum late vada ponti cærula serpunt ». Præferam tamen *repit*, quia hoc minus abit a prima scriptura. *Largior* errore, an consulto scripserit Hudsonus, ignoro. Ego *longior* primæ edit. tenendum esse arbitror, quia hoc convenit cum sequente *distenditur*. Conf. etiam v. 531.

578. *Multa gurgitis*. Heinsio placuit *gurgiti*.

581. *Cespitis rupti sinus:* forte melius sit *sinu*. Ad *dehiscit* conferatur vs. 530.

583. *Has omnis piplas* scribit Ven. *Piplas*, quasi hoc nomen sit, Pith. *omnes* volebat Heins. *has omnis triplas* emendavit Huds. Tot numero insulas hoc in sinu non agnoscunt veteres Geographi. Neque enim Stœchades possunt intelligi. Unam *Blasconem* inter Pyrenæum et Rhodanum memorant, cujus

Ambit profundo: gens Elesycum prius
Loca hæc tenebat, atque Narbo civitas
Erat ferocis maximum regni caput:
Hic salsum in æquor amnis Attagus ruit:

deinceps fit mentio vs. 599. Juvat tamen audire ad hunc locum Petrum Marcanum, lib. I, 8, 8, p. 38: Circa Narbonem sunt aliquot insulæ, velut insula Licci seu Lecci, hodie *Lec*, quæ mari tunditur, ex alio latere stagnis cincta. — Est præterea illic insula Gruissani præcincta stagno, cujus ostia in mare irruunt, faciuntque, quam Græci vocant, Stomalimnam. — Succedit tertia insula Cauchena mari et stagno inclusa, quam objectu parvæ molis, coercendæ aquæ Atacis causa constructæ, peninsulam effecere Narbonenses. Has omnes insulas olim vocatas fuisse Piplas, auctor est Festus Avienus his versibus, quibus comprehendit etiam Leucatam mari et stagno cinctam, ut numerum impleat quatuor insularum. Hæc Petr. Marc.

584. *Gens Elesycum prius*: sic Ven. Pith. Huds. gentem obsoleti nominis esse scribit Petrus Marc. I, 7, 6. Hudsonus conjicit: An *Tectosagum*? Sed hoc nomen pristinum vix esse potuit. Verum Cellarius, lib. II, cap. 2, p. 221, citat *Gensque Bebrycum prius*, nulla emendationis facta mentione, quasi sic in libris repererit. Probabilem tamen lectionem hanc esse docent loca ab eo adducta. Tzetzes Lycophronis scholiastes ad vers. 1305: [illegible] [illegible] Nar[illegible] [illegible] *Bebryces* diversi ab Asiaticis in Mysia *populis Galliæ sunt, ubi Narbonenses accolunt.*

585. *Atque Narbo civitas* habet Ven. et Pith. Recte reposuit Hudsonus *Narbo*, quæ urbs caput est Galliæ Narbonensis.

586. *Ferocis maximum regni caput*: Respicit haud dubie antiquum et fabulosum Bebrycum populi regnum, cujus regis filia Pyrene ab Hercule vitiata, et quum patrem, hominem sævissimum, pertimescens, fugeret, a feris in saltu Pyrenæo lacerata, huic monti nomen dedisse fingitur. Quippe ausam Bebryciam *anilem* memorant Veteres, et in finibus Galliæ ultra Pyrenæos montes collocant. Vid. Sil. Ital. lib. III, v. 442. Ab antiquo ferocis bellicosæ famæ verius fortasse Narboni Martio nomen adhæsit, quam a militari colonia eo deducta. Ausonius etiam Narbonis quasi regnum describit, ejusque fines omnes designat, de Clar. Urb. carm. XII: « Nec tu, Martie Narbo, silebere: nomine cujus Fusa per immensum quondam Provincia regnum Obtinuit multos dominandi jure colonos ».

587. *In æquor amnis Attagus ruit.* Sine dubio hic amnis Attagus est *Atax* ab aliis vocatus, hodie *l'Aude*, quem Mela, II, 5, dicit ex Pyrenæo monte digressum, Narbonem attingere, ibique navigabilem esse. Atacem etiam hoc Avieni loco intelligit Petrus Marc. p. 30, et Cellar. II, 2, p. 174. Avienus nomen per G. efferens, fortasse secutus est Ptolemæum, qui [illegible] [illegible] dicit. Lucanus autem vocat lib. I, 403 · Mitis Atax Latias gau-

Heliceque rursus hic palus juxta : dehinc
Besaram stetisse fama casca tradidit.
At nuncce Ledus, nunc et Orobis flumina
Vacuos per agros et ruinarum aggeres
Amœnitatis indices priscæ meant.
Nec longe ab istis Thyrius alto evolvitur
. . Cinorus agmen . . .
. . . .

det non ferre carinas ». A fluvio Atace Varroni Atacino nomen inditum esse scribit Porphyrion ad Horat. Serm. I, 10, 46.

588. *Hic palus justa* Ven. et Pith. *juxta* V. quomodo edidit Huds. Forte *hanc palus instat*, ingeniose conjecit Heins. et ad hoc firmandum Burmannus advocat Descript. Orb. v. 832 : « sinus istam Persicus instat ». Sed ibi *intrat* legendum esse ostendimus ad eum vers.

589. *Besaram stetisse.* Sic Ven. et Pith. *Besarum* edidit Huds. *fama cassa tradidit* omnes vulgatæ. Vocabulum *cassum* revera frequenter apud hunc poetam invenitur, sed alio sensu, ut *cassum vulgus* pro ignobili, sine nomine. Descr. Orb. v. 72 : « Aret humus, cassæque solo torrentur arenæ », pro *frugum inopes*, et alibi pro *irritus*. *Cassa*, ut brevi dicam, erat vox satis librariis cognita, ita ut suspiciam Poetam scripsisse *Besarum stetisse casca fama tradidit*, id est, *fama anus*. Sic Auct. anonymus in Obs. Misc. vol. I, p. 388.—Sed editor A. addit : Ita in ora codicis sui Scriverius et N. Heinsius emendaverunt, qui et v. 491 legebant : « Ad usque cascæ Chersonesi terminos ». Ortelius distinguebat : « Helicæque rursus hic palus : juxta dehinc Besaram, etc. » Hactenus A. Jam dudum Opitius, pag. 39, correxit *casca*, verissime ; sed in vs. 491 frustra sic corrigi, notavimus ad eum vers.

590. *At nunc Heledus, nunc et Orobus flumina.* Sic Ven. et Pith. *Orbus* V. Rectius *At nuncce Ledus, nunc et Orobis flumina* dedit Hudsonus ex mente Vossii, ad Mel. p. 179. *Ledum flumen* memoratur a Mela, II, 5. *Ledus* a Sid. Apoll. Paneg. in Major. v. 208, et Theodulfo Aurel. Paræn. ad Jud. v. 105. Respondet nomini haud procul a Montepessulano decurrens *le Lès*, sive *le Lez*. *Orbis* fl. Melæ l. c. *secundum Bæterras fluit*, Ptolemæo *Orobis* est. Plinius nec Ledum, nec Orobim habet. Hic hodie vocatur *Orb*.

593. *Thyrius* amnis qui fuerit, non disquisitum a doctis est, certe longe alius a Tyrio, qui vs. 482 occurrit. Fortasse *Arauris*, vel *Liria*, Plinio, III, 4, memorata flumina, sub hujus, vel *Cinori*, qui sequitur, nomine quærenda. *Arauris* etiam a Mela descriptus, II, 5, *ex Gebennis demissus juxta Agatham fluit :* hodie Gallis *Airau* vel *Erhau*. (Wernsd. credo intelligere *l'Hérault*. Ed.) *Liriæ* nomen cæteris incognitum, adhuc mendo laborare putatur.

594. *Cinorus agmen.* Ita versum hunc capite pedibusque truncatum exhibet prima edit. Post eum sequitur vacuum duorum versuum spatium.

Nunquam excitentur fluctuum volumina,
Sternatque semper gurgitem Alcyonæ quies.
Vertex at hujus cautis e regione se
Illi eminenti porrigit, quod Candidum
Dixi vocari. Blasco propter insula est,

595. *Num qua excitent fluctuum volumina:* sic Ven. et Pith. Hudsonus, ut metrum fulciat, e conjectura inserit *se: Num qua excitent se fluctuum* et Heinsius conjicit: *Num quæ citentur.* Sed hæ emendationes parum convenire ad sensum versus sequentis videntur. Probabilius emendavit Opitius, p. 39: « Nunquam excitentur fluctuum volumina », quem sequor. Quod ad *volumina fluctuum* vid. notata ad Rutilii I, 540.

596. *Alcyonæ quies,* h. e. summa tranquillitas maris, dicta ab avi marina, quæ *alcyone* Græcis, Plauto *alcedo.* Servius ad illud Virgilii, Georg. I, 399, « Dilectæ Thetidi Halcyones », notat: Hæ aves nidos faciunt in mari media hieme, quibus diebus tanta est tranquillitas, ut penitus nihil in mari possit moveri: inde etiam *dies Halcyonii* vocantur. Plauto in Prol. Cas. v. 26, *Alcedonia,* i. e. tempora quieta et placida. Conf. Plin. lib. II, 47. Plautus, Pœn. Act. I, 2, v. 143: « nisi illam mihi tam tranquillam facis, Quam mare est olim, quum ibi alcedo pullos educit suos ». Cf. notata ad Licentii carm. vs. 93. Avienus haud dubie hoc loco mutilo sinum aliquem maris aut portum ita inclusum et defensum rupibus descripserat, ut unda nullis commota fluctibus perpetuo staret immobilis. Qualem descripsit supra v. 540. seqq.

597. *Vertex ad hujus* Ven. et Pith. *at hujus* correxit Huds. quod et Heinsius voluit.

598. *Illi eminenti* vulgatæ. Schraderus in schedis conjecit *Jugi eminentis,* quæ sane elegans conjectura; sed vulgatam lectionem defendit, quod sequitur, relativum *quod Candidum dixi vocari.* Nam hoc significat, non novum aliquod jugum vel promontorium nominare auctorem, sed referre se tantum ad *illud* ante memoratum, quod se dicit *candidum* adpellasse. Sed locus ille, quo hoc dixit, fortasse e versibus est, qui detriti, atque a librario omissi fuerunt. Cæterum ex adpellatione *promontorii Candidi* Danvillius de Gallia Narbonensi agens suspicatur significari ab Avieno *Leucatam,* quam Mela, lib. II, c. 5, « litoris nomen et Salsulæ fontem » esse dicit, quamque hodie nominant *Cap de la Franqui.*

599. *Blasco propter insula est.* Blasco, hodie *Brescou,* inter Pyrenæum et Rhodanum jacet sub urbe Agatha (nunc *Agde*). Vicinam eam insulam monti Sigio, vel Sitio, qui est *Setius* Nostro, facit Strabo, lib. IV, p. 181. Super hoc loco sic verba facit Petrus Marcanus, lib. I, cap. 10, n. 6: Quod Blasconem insulam in vicinia Setii montis locat Strabo, consentit cum situ loci, qui nobis hodie rupem *Brescou* dictam 2 mill. pass. a Setio, et totidem millibus ab urbe Agatha exhibet. Ea in rupe sive scopulo castrum est munitum cum præsidio

retique forma cespes editur salo.
continenti et inter adsurgentium
pita jugorum, rursum arenosi soli
rga explicantur; seque fundunt litora
ba incolarum. Setius inde mons tumet
ocerus arcem et pinifer: Setii jugum
dice fusa in usque Taphrum pertinet:

etc. Festus Avienus elevere Blasconem, Setium et stagnum Tauri jam mpestate sic dictum deis verbis: *Blasco propter* etc.

yus inde mons tumet. Sic ith. et in sequenti *Fecyi* idsonus utrimque *Setius* indum alios Geographos, ndatione Vossii scripsit. ι V. habet. Ptolemæus ntem, sive Setium vocasse trabo *Sigium,* contra insuonem. *Mesuam*, quam at *collem incinctum mari ique; ac, nisi quod anere continenti adnectitur,* ib. II, cap. 5, p. 47, pro tio habet Barbarus ad m Melæ, et Is. Vossius, ommentatur: *Mesua* vel ollis is est, qui vulgo ı Setius vel Segius mons tur, nempe tota illa peæ Volcarum litori usque et Blasconem insulam ur. Setium vero promonit id, quod hodie *Cap* itur, præjacente Blascone ulgo *Brescou* dicta. Apud ı male Σίγιον pro Σήγιον ı manu exaratis Ptolemæi bus similiter Σήγιον scriı Σήτιον. Meminit et Avieta Marit. qui postquam Blasconem insulam recensuit, mox subdit Setium montem. — Hodie *Sette* (*Cette*) non totam peninsulam, sed collem tantum, nisi fallor, unicum, eumque arce munitum, adpellant. Hæc Voss. ad Mel. p. 180.

605. *Procerus arcem, et pinifer Fecyi jugum*, etc. Sic Ven. et Pith. item Huds. qui tantum *Setii* restituit. Sed Schraderus in sch. distinguendum recte monuit *Procerus arcem et pinifer. Setii jugum*, etc. *arcem* vero interpretatur *cacumen,* et græcismum agnoscit. Pariter distinguit Burmannus, qui simul adlegat not. ad Lotich. lib. II, Eleg. 6, 20. Sed subjiciamus Petri Marcani adnotationem: Hunc montem ait Avienus fuisse procerum arcem et piniferum. Antiquæ illius arcis exstant etiamnum rudera, super quibus ante centum plus minus annos exstructum fuit castrum, quod hodie ruinosum est. Piniferum fuisse certum est usque ad annum 1622, quo milites stationarii, in eo castro collocati ab Henrico Monmorancii Ducum ultimo, omnes arbores piniferas exciderunt. Petr. Marc. I, 10, 6, p. 47.

606. *Radice fusa*, i. e. producta vel extensa, ut paullo ante: « seque fundunt litora ». Ad eumdem fere modum Noster de Tauro monte, Descr. Orb. v. 844: « Nunc directa solo tentus vestigia figit ». — *Inus-*

Taphron paludem namque gentici vocant
Rhodani propinquam flumini : hujus alveo
Ibera tellus atque Ligyes asperi
Intersecantur: hic sat angusti laris
Tenuisque censu civitas Polygium est.
Tum Mansa vicus, oppidumque Naustalo,

que Taurum pertinet, et v. seq. *Taurum paludem* scribunt Ven. et Pith. sed pro *inusque* Oddio placuit *ad usque*, perperam. Nam *in usque* Avienus ponere solet, ubi progressum in aliquem locum, aera, lacum, fretum, notare vult, ut hic; vid. vs. 526, 641 : *ad usque*, ubi terminus indicandus; vid. v. 437, 469, 491, 533. Pro *Taurum* ambobus in locis Hudsonus *Taphrum* et *Taphron* edidit, ex emendatione Vossii ad Mel. p. 180, quod etiam professus est Schraderus in comment. Mspt. ad Descr. Orb. v. 614. Sed ubinam, et quanam auctoritate, Τάφρος hæc palus nominetur, neuter docuit, et Petrus *de Marca*, I, 10, p. 47, vulgatam lectionem *Taurum* non modo retinet, sed et confirmare prodito ejus stagni hodierno nomine videtur. Ejus autem, inquit (montis Setii, qui hodie vulgo dicitur *Cap de Sette*), licet humilioris, frontem et latera mare cingit, relicto omni genere variegatorum conchyliorum; altera vero ex parte adlabitur stagno, quod vulgo dicitur *de Tau*, quod quidem salsarum aquarum profunditate et piscium delicatorum copia refert vicem æquoris, etc. Hæc Petr. Marc. — Taphron quidem nominari potuisse stagnum vel fretum, quod instar fossæ esset, fateor, siquidem idem nomen freto est inter Sardiniam et Corsicam, apud Plin. III, 6, 13; sed tamen, qui *Taurum* vel *Tauron* scrip[...] brarius, non aliud vocabulo [...] pressit, quia literæ Υ et Φ, in [...] nibus propriis præsertim, [...] dum frequens est permutati[...]

608. *Orani propinquam* scribunt Ven. et Pith. Paris *propinquam* Pith. Lugd. Val[...] Notitia Galliæ legit *Ori prop[...] fluminis;* et intelligit de ore *L[...]* minis. Huds. — Sed *Rhoda[...] pinquam* emendavit Voss. a[...] p. 180, quod edidit Huds.

609. *Hibera tellus adque aspri :* sic Ven. *atque Ligy[...] atque Ligures* edidit Hudson caussa. Nam *Ligyes* Ligur[...] Λιγύη Ligurum regio Græcis quos exscribit Avienus.

610. *Intersecantur*. Rhoda[...] gurum verus terminus fuit, vis horum nomen olim us[...] Iberum flumen et ultra ext[...] fuit, qui tamen posteriores καὶ Λίγυες μιγάδες sunt no[...] — *Sat angusti laris* civitas, exiguum ædificiis spatium [...] pans. *Larem* pro totius urbis ciis ponere solet. Vid. vs. 5[...] *larem vastum* adpellat.

611. *Tenuisque censu* vu[...] *Tenuique* V. quod fere pr[...] dum.

612. *Oppidumque Naustalo* [...] tum nomen aliis. Sed possis [...] cari, Avienum eo nomine in[...] *Forum Julii* ad flumen Argen[...]

Et urbs . . . . hæsice gen sale
. . . .
Ejusque in æquor Classius amnis influit.
At Cimenice regio descendit procul
Salso ab fluento, fusa multo cespite,
Et opaca silvis: nominis porro auctor est

quam coloniam Plinius in Narbonensis descriptione ait *Classicam* adpellari, et Strabo, pag. 127, ναύσταθμον, *navale* Cæsaris Augusti. Quod cognomen non demum a classe Cæsaris accepisse, sed antiquitus habuisse videtur, quod ibi naves commode et frequenter adpellerent, et deinceps statio navium Cæsaris opportuna esset. Antiquum vero et Græcum nomen *Naustalon*, credibile est, in Latinum *Classica* transiisse. Fortasse rectius apud Avienum legitur Ναύστολος.

613. *Et urbs* .... Sic lacunosum versum exhibet prima Ven. neque aliæ editiones integriorem reddere potuerunt. In residuis literis vel vocibus adparent vestigia nominum propriorum, quæ quia notitiam fugiebant librarii, et difficilius legebantur, has lacunas pepererunt. Et post eum versum trium linearum spatium vacuum est.

614. *Classius amnis*. Heinsius legit *Clasius*, quod fere metro convenientius. Et hic indictus Geographis amnis forte recentius aliud nomen accepit, *Dracus* aut *Druentia* (*la Durance*), qui in Rhodanum influit.

615. *Cimenice regio*. Et hujus nomen alibi non reperitur, et profectum illud a *monte celso* ejus nominis, mox indicat vs. 618. Quod recordari me facit montis et lacus *Cimini* in Etruria Italiæ, a quo saltus *Ciminios* et *Ciminiam* regionem vocare solent scriptores. Vid. Cellar. Orb. Ant. lib. II, cap. 9, p. 725. Solent autem haud raro ea loca, in quæ coloniæ Romanæ deductæ sunt, nomina accipere ab Italicis, e quibus conscriptæ legiones eo devenerant. Hinc mihi nomen montis *Cimeni* et *Cimenicæ* regionis in Gallia explico. Schraderus in schedis conjecit *Cemmenice* a monte *Cemmenio*, quem ipsum tamen ubi repererit, nescio. Sed Plinius, III, c. 5, trans Varum amnem, finem Italiæ, in Vediantiis, Ligurum populo, oppidum *Cemmelion* collocat, Ptolemæo *Cemeneleon*, nunc *Cimiez*, prope Nicæam. Hæc nomina certe antiquo illi Avieni *Cimenice* valde sunt adfinia. — *Descendit procul* vulgatæ: et sic V. *discendit* Ven. alii *discedit*. Ortel. — Et sic conjecit Schrad. in sch. nec mihi dubium est, scribendum esse *discedit*. Innuit ipsa Veneta, quæ *discendit* habet, et frequens hujus verbi usus Avieno in pari sententia est. Descr. Orb. v. 314: « At qua navigero tellus discedit ab æstu »; ibid. vs. 370: « Pars quæ cyaneo discedit ab æquore »; et supra vs. 549: « At quidquid agri cedit alto a gurgite ». Vid. not. ad vs. 483.

616. *Salso adfluento* Ven. *ac fluento* V. *ab fluento* scripsit Pith. et Huds. quæ indubitata lectio. *Salsum fluentum* vocat mare, ut supra v. 299.

617. *Et a prisca silvis* corrupte Ven. Pronum erat reponere *Et*

Mons·dorsa celsus : cujus imos aggeres
Stringit fluento Rhodanus, atque scrupeam
Molem imminentis intererrat æquore.
Ligures ad undam semet Interni maris,
Setiena ab arce et rupe saxosi jugi,
Procul extulere. Sed quasi exposcit locus,
Rhodani ut fluentum plenius tibi edisseram.
Styli immorantis patere tractatum, Probe:
Quippe amnis ortum, gurgitis lapsum vagi,
Quas iste gentes lambat unda fluminis,
Quantoque manet incolis compendio,
Et ostiorum fabimur divortia.

aprica, quomodo corrigunt Opitius, pag. 39, Pithœus in Emend. Ortel. Heins. et Schraderus in sch. Sed *aprica* minus convenire silvis videtur. Hinc Schraderus etiam *opaca* voluit, et Oddius *aprica cultis.* Ego fere probaverim *opaca silvis*, quia sic supra v. 309 ; sed magis tamen respondere literis primæ scripturæ videtur *operta silvis,* quomodo Ovid. Met. V, 612, « opertos arbore montes » dixit.—*Nominis porro auctor,* omisso *est,* Ven. quod reposuit Pith. cum sequentibus, item Heins. Vid. not. Schrad. ad Perieg. v. 875.

618. *Mons dorsa celsus*, si Cimenicæ regioni nomen dedit, forte *Cimenus* vocatus est.

619. *Stringit fluento* Pith. et Huds. *fluendo* Ven. haud melius. Sic v. 67: « Stringatque nemora ut unda cani gurgitis »; ibidem *scruposum verticem* habet, ut hic *scrupeam molem;* v. 482 : « Præstringit amnis oppidum ».

620. *Imminentis* simpliciter dicit pro impendente monte, ut alibi *eminentem* et *prominentem.* Veneta vitiose *Molle imminentis.*

622. *Secyena* Ven. et Pi v. 604 *Setyus.* Hudsonus de *tyena*, sed scribendum *Setien*

623. *Procul extulere semet* extenderunt, explicarunt. A *protulere* usurpavit, ut v. 259 523 : *se porrigunt* v. 302.

624. *Rhodani in fluentum* perperam : *tibi disseram* vu *edisseram* voluit Heins. adpr Burmanno, quoniam supra « Et si quæ in illo marmore tument, Edisserantur ». Sed culter adparet, quomodo, ut nus adfirmat, « locus exposc Rhodani fluentum plenius ed tur », nisi hæc caussa fuit, Avien. in vetustis Geographo bris reperiebat, quod Rhodan antiquis temporibus fama er pro limite orbis terrarum c haberetur, qua de re inferiu plius exponemus.

625. *Patere tractatum, Probe* et Huds. recte : corruptius co *pater tracta mi Probe*, et ed. *pater tractatu improbe.*

627. *Quis iste gentis lambat* *fluminis :* sic Ven.

sum in auras erigunt Alpes jugum
lis ortu, et arva Gallici soli
:secantur scrupeo fastigio,
nhela semper flabra tempestatibus.
sus ille, et ore semet exigens
itis antri, vi truci sulcat sola,
arum in ortu et fronte prima naviger.

Gallici sali Ven. et lubitandum non est, gendum sit, quomodo et Hudsonus edidit. ıs versus loco versum hela semper », ponen- ordinandum totum lo- : « Nivosum in auras es jugum, Et anhela a tempestatibus. A solis , etc. » Omnino versus satis commode cohæ- teris, et difficiliore in- videtur. Neque tamen, is inducere tentat ver- , melior vulgato est. s sententia « Alpes eri- in auras, et in flabra hela tempestatibus » ; e ταυτολογία quædam olerabilius autem est, ulgato ordine scripsit, lpium fastigio et arva ntersecantur, et flabra la tempestatibus ». Tri- st, montium altitudine ubila secari, superari, c etiam Avienus potuit secari flabra tempesta- ud. de Cons. Mall. 206 : ympi Vertex, qui spatio iesque relinquit ».

semet exigens. Ovid. : « exigit Hebrus aquas ». ıle edit Madrit. *erigens.* pibus oriri Rhodanum prodit Avienus, ut alii Geographi.

635. *Hiantis antri.* Sic Descr. Orb. vs. 423 : « tum cæruleum Padus evomit antro Flumen » ; et de Danubio v. 437 : « cadit Abnobæ hiatu Flumen ». Lucil. Ætn. v. 117 : « torrentem imo se emergere hiatu ». *Vim trucem* tribuit Rhodano exorienti, ut subinde *feros* amnes vocat in Descript. Orb. v. 310, 343. Et Claud. de Cons. Mall. v. 53 : « Lentus Arar, Rhodanusque ferox ».

636. *Fonte primo naviger. Fronte primo* V. quod in *fonte* Schottus mutat. Sed ego putem (vid. infra v. 695) legendum *fronte prima;* nisi *primo* sit adverbium. *Frons fluvii* est caput fluvii : nihil vulgatius. Hæc vir erud. ad collat. cod. Ortel. notavit, forte Scriv. quem etiam hujus observationis auctorem prodit Anon. in Observ. Misc. vol. I, pag. 389. *Fronte primo naviger* habet Venet. *fonte primo* Pithœus, sed ejus secunda *naviget* pro *naviger,* perperam. *Naviges* volebat Oddius, quod improbat Auct. in Obs. Miscell. et contendit, vocabulo *naviger* significari, flumen ipso statim ortu navium patiens esse. Sed Casaubonus ad verba *fonte primo* adscripserat *falsum.* Nec diffiteor incredibiliter et temere hoc dici a poeta, quod tamen probabilius fieri potest, si legatur *fronte prima,* nec de fonte ipso cogitetur. Defendi quodam-

At rupis illud erigentis se latus,
Quod edit amnem, gentici cognominant
Solis Columnam; tanto enim fastigio
In usque celsa nubium subducitur,
Meridianus sol ut oppositu jugi

modo *fronte* potest eo, quod fluviis *cornua taurinæ frontis* solent tribui. Vid. Auson. Mosell. v. 471. Et similiter Noster supra v. 288 *tria ora* Bæti fluvio tribuebat, quæ non sunt ostia ejus, sed tres alvei, in quos statim a fonte dividitur Bætis. Hinc etiam *frons prima* fluminis non intelligenda de ejus fontibus, qui non possunt esse, nisi admodum exiles, sed de primo et superiore, quem a fontibus facit excursu; quemadmodum Noster de Euphrate, Perieg. vs. 1159 : « caput exserit antro, Inque Notum primæ protenditur agmine molis ».

637. *Ad rupis illud:* sic omnes edd. Sed dubitari non potest, legendum esse *At rupis illud*. Nempe non *ad latus rupis* esse columnam Solis scribit auctor, sed ipsum latus rupis dici columnam. Sic etiam citat Schrad. ad Descript. Orbis, v. 375.

638. *Quod de ditamne gentici :* sic Pith. e Ven. Non abs re suspicor *editamen* hoc loci poetæ relictum; hoc pacto : « Quod de editamine gentici cognominant ». *Genticos* eodem significatu et supra dixit : « Taurum paludem namque gentici vocant ». Barth. Advers. p. 1335 seq. et Abl. IV, 13.—Barthius corrigit *Quod de editamine*, vel *altitudine*. Vox *gentici* apud Tacitum. *Editamen* vero nusquam, quod sciam, invenitur. Usque dum MSS nobis plus lucis adferant, sine damno legerem « Quod de cacumine gentici

cognominant ». Auct. anon. ir
Misc. vol. I, p. 389. — Lege
edit amnem. Et sic Casaub. et l
Burm. — Sic etiam citat Sch
ad Descript. Orb. v. 375. E
verius. Ipsa Venetæ scriptur
emendationi patrocinatur. N
vera sic scribit *Quod dedit am*
Pithœus voculas aliter divid
auxit mendum, et veram lecti
magis occultavit. Barthii et (
vatoris conjecturæ non solu
tro vim adferunt, sed et s
tiam auctoris pervertunt. — (
minat Ven. ed. reliqui *cognom*
quod contextus poscit.

639. *Solis columnā* superpo
neola Ven. ed. in meo exemp
præsentat, quod nulla caussa
et Huds. in *columnas* mutaru
recte *columnam* V. exhibet.
runt autem *columnam* sive
Solis, quoniam, ut e seque
patet, solem ad eam decurre
circumflecti in alteram plaga
bis terræ credebant.

640. *In usque celsa nubium.*
dem versum vide v. 5..8.

641. *Ut positu jugi* præbet ed
pro quo ad supplendum m
ut opposita dedit Pith. cum
Ipsa res etiam poscit *opposita*.
autem Pith. et Hudsonus d
guunt « subducitur Meridianu
ut oppositu jugi Conspicuus
sit ». Distinguendum est post s
citur. Meridianus sol hoc loc
est, qui meridianam orbitan
plagam peragravit, et nunc i

ıspicuus haud sit, quum relaturus diem
temtrionum accesserit confinia.
nam fuisse ejusmodi sententiam
cureorum; non eum occasu premi,
los subire gurgites, nunquam occuli,

lem transit, non qui et alto cælo lucet. Vid. calc. huj. carminis. Ed. *iturus diem*. Solenne poe- *;ferre, reddere diem*. Au- æ, initio : « Surgit Titan :oma, mundoque diem atum ». Et *referre* usur- Æn. XI, 183 : « Aurora Extulerat lucem, refe- atque labores ». Ed.
eta sic habet : *Septemtrio- erit confinia*. Pithœus et inde fecerunt *acerferit* iæ lectio non modo sen- cit, sed et elegantia qua- a nitere videtur, si forte le Solis equis cogitavit, ere voluit, ubi ad con- ntrionum altiora, tam- cula quædam, pervene- tientia moræ acres et a ferire ungulis, quem- Ovidius, Met. II, 155, ientis equis ex Oceano ıus : « hinnitibus auras s implent, pedibusque ılsant ». Sed tamen ejus- cus sermo hoc loco in- ; videtur, et primæ edit. *:cer serit* admodum vicina ıi *accesserit* est, idque opportunum et planum am vix credibile sit ali- ıse. Quin cod. V. hoc *ıserit* præfert, idque ver- s adfuit apud Nostrum, '6. *Septem Trionum* scribi ins.

645. In prima ed. et Pithœana est *non occasu premi*, deficiente una syllaba metro necessaria. Pithœus inserendum putat *non eum occasu premi;* quod et sensus relatioque ad solem poscit, et Hudsonus expressit. Ob eam rationem minus commodum puto, quod Heinsius voluit, *non ab occasu premi*. Cæterum *occasu premi* h. l. notat solem deorsum ferri ex alto, dum occidit. Etenim Epicurei, qui sphæram esse mundum negabant, solem statuebant non secundum vulgarem opinionem in ortu ascendere, descendere occasu, sed orbitam tamquam in plano describere, et circumire terram. Equidem, qui talem solis ambitum circa orbem vel discum terræ, diserte inter sententias Epicuri referret, nullum adhuc locum veteris scriptoris inveni, leguntur tamen aliæ Epicuri, e quibus hoc facile consequatur : qualis hæc ipsa est, quod terram non globi, sed disci vel tympani habere figuram credidit (Lucret. lib. V, v. 538 seqq. Cic. de Nat. Deor. lib. II, cap. 18); et quod, ab experientia et legum naturalium notitia plane imparatus, res omnes secundum visum et adparentiam concipiendas existimavit, quippe qui pronuntiare adeo ausus est, tantillum esse solem, quantus adpareat, ut Cleomedes refert principio libri II; ne nunc alia brevitatis caussa persequar.

646. *Nullos subire gurgites*, nempe Oceani, secundum vulgarem opi-

Sed obire mundum, obliqua cæli currere,
Animare terras, alere lucis pabulo
Convexa cuncta; et invicem regionibus
Certis negari candidam Phœbi facem;
Resi[*stere alto nam jugum cacumine,*
Quod ab occidente quando sese ad extimos
Septemtriones porrigit, mundi duo
Latera atque solis dividit meta vias.]
Meridianam quum secuerit orbitam,

nionem. Prima tamen ed. profert *Nullo subire*, quod dignum erat servari, referendumque ad præcedens *occasu*, ut sensus sit, solem occasu suo neque deorsum ferri, neque etiam condi Oceano. — *Nusquam condi*, ita scilicet, ut infra horizontem mergatur.

647. *Sed obire mundum*, h. e. circumire et oberrare, quam notionem firmavi ad Descr. Orb. v. 1320, et conf. v. 127. — *Obliqua cœli currere*, h. e. obliquo vel curvo tramite cursum tenere in cælo: et *cæli* dicit, ut eum cursum significet, qui non terram vel Oceanum subeat, sed supra terram in solo cælo conficiatur. Conf. v. 656.

649. *Convexa cuncta*, i. e. totum cælum, ut supra v. 232: « Nebulosa juge his incolis convexa sunt »; et Descr. Orb. v. 1122: « Convexaque pura tetendit Festa dies ».

650. Prima Ven. et Pith. editio cum lacuna exhibet *Cer* * *negari candidam*, etc. et in sequenti linea mutilam vocem *Resi** ..... Temere hæc supplevit Hudsonus : « et invicem regionibus Cerni, et negari candidam Phœbi facem Residuis », scil. regionibus. Multo probabilius Opitius, pag. 39, rescribit *Certis negari*, idque ipsum cod. V. exhibet, et Heinsius probat. Sequentis superstes vocula nullus d quin reliqua sit ex *Resistere*, difficile est, quid eo versu scr a poeta fuerit, hariolari. S *Resistere alto nam jugum ca* *fastigio*. Nempe hoc versu dum poeta erat, quæ distrahi quod impedimentum, cur ci gionibus lumen solis negetur, hoc impedimentum esse altum tem jam significavit v. 641: « oppositu jugi, etc. » Et qui versum illum lacerum, a me tum, in prima ed. Ven. triu suum spatium vacuum relinq atque iis versibus haud dubie montis illius modum et situ scripsit amplius, e quo adpare certis regionibus lumen solis cipiatur; eos versus mea ope componere conatus sum in ut, si non ipsa verba au certe sententia et connexio ex quentibus restituta videri pos

652. *Meridianam quum secu bitam*. Significat eos, qui tale sum solis statuant, omnem quem sol obeat, circulum di in meridianam et septemtrio partem ; per istum decurrere ab ortu ad occasum, et ab per septemtrionem redire ad c

Quum lumen axi Atlantico inclinaverit,
Ut in supremos ignem Hyperboreos agat,
Achæmenioque semet ortui ferat,
Discreta in æthræ flectitur curvo ambitu,
Metamque transit; quumque nostro obtutui
Jubar negarit, tetra nox cælo ruit,
Cæcæque nostra protinus tenebræ tegunt:
Dies at illos clara tunc illuminat,
Septemtrione qui superposito rigent:
Quum rursus umbra noctis Arctoos habet,
Genus omne nostrum splendidum ducit diem.
Meat amnis autem a fonte per Tylangios,

edia vero altitudine montium, uasi meta ab occasu versus seemtriones porrecta, fieri, ut sol r alterutram partem transiens in tera umbras et noctem inducat. nplius hoc exemplis et testimoniis clarat Excursus II.

653. *Quum lumen inclinaverit*, i. e. averterit ad axem Atlant. Supra . 202: « Qua sideralis lucis inclitio est ».

655. *Ac Hemonioco qua* Ven. *Ac nmoniaco qua semet* Pith. Nec nstat sensus, nec versus. Huds.— ldius torquet se in reperiunda nic ulceri medela, atque vix repet hanc minus aptam filo orationis: At hac via qua semet ortui ferat, iscreta in æthram flectitur, etc. » d facilis erat correctio adtento yli Avieni observatori, qui Oriem adpellare solet a præcipuis rientis gentibus Achæmeniis, i. e. ersis et Assyriis. Sic Descr. Orb. s. 474: « Spectat Achæmeniæ lucis ibar »; et vs. 534: « Assyrium suectant eminus axem ». Et paullo orrectius hic legit cod. V. *Achemeriaco*, idemque notavit Schrad. in sch. Sed tamen vocabulum illud metro non capitur. Igitur legendum *Achæmenioque semet ortui ferat.*

656. *Discreta in æthræ*, h. e. in partem illam cæli septemtrionalem, quæ discernitur interjecto montium jugo, vel meta, quam mox nominat.

657. *Metamque transit.* Metam hic vocari extremitatem vel terminum montium altissimorum, qui solem transeuntem occultant, ex locis quorumdam geographorum Excursu II prolatis demonstravi. Et *metæ* vocabulum haud dubie petiit a Circo, cujus spinam et metas quodammodo referunt montes continui, qui finguntur orbis duas plagas dividere.

661. *Sextentrione* et *superpositi* exhibuit V. quod probari vix potest. *Septemtrionis qui superposito* Venet. Sed uterque male. Ed.

664. *Amnis aut fonte* Ven. et Pith. pro quo recte Hudsonus *amnis autem.* Idem Pithœus vult in Emend. et Opit. p. 39; vel *aucto* Heins. Ego legendum puto *Meat amnis autem a fonte.*

Per Daliternos, per Chabilcorum sata,
Cemenicum et agrum (dura sat vocabula,
Auremque primam cuncta vulnerantia;
Sed non silenda tibimet ob studium tuum
Nostramque curam), panditur porro in decem
Flexus recursu gurgitum, stagnum grave
Plerique tradunt: inserit semet dehinc
Vastam in paludem, quam vetus mos Graecia

665. *Per Chabilcorum fata* Ven. *sata* Pith. *per Chlaphilorum* V. *Chabilcorum sata* Huds.

666. *Temenicum* vulgatæ. *Cemenicum* conjicit Huds. quod probo, et convenire puto cum *Cimenica regione* v. 615. Schrad. in sch. notavit a monte *Cemeno* esse.

669. *Nostramque cura* Ven. reliquæ *curam*.

670. *In decem Flexis recursu* Ven. et Pith. Temere Hudsonus correxit *in decem Passus*, inepta conjectura: nam quantulum hoc spatium fluminis vel stagni, quod in decem nec amplius passus panditur! Magis audiatur Opitius, var. lect. p. 39, qui erudite emendat *in decem Flexus recursu gurgitum stagnum grave:* et addit locum Frontini de agror. qual. « Flexus, qui secundum locorum naturam curvantur, ut in agris arcifiniis solet ». Nolim vero *flexus* hoc loco de agri quodam modo, quemadmodum Cangius in Gloss. explicat, accipere; sed sententia poetæ hæc est: Rhodanus porro panditur, explicat sese, in decem flexus, gurgite toties procurrente et recurrente. Quibus flexibus sæpius iteratis et complicitis plerique tradunt stagni alicujus gravis et lenti speciem effici. Quapropter post *gurgitum* distinguendum arbitror. Hac cum opinione convenit, quod Apollonius libro IV, 535 seq. f Argonautas e Rhodano in p pervenisse, per Celticum diffusas.

671. *Plerique tradunt.* Hel cohæret cum antecedentibu succurrit Opitius l. c. qui « Panditur in decem flexus st grave, ut Plerique tradunt: fere magis placet Heinsii qu qui distinguit: « recursu gur stagnum grave Plerique tra i. e. pro stagno gravi hab videntur verba Avieni intell de Rhodano in stagnum eq quum statim sequatur, *inseri stam paludem.—Inserit semet,* influit, ut misceri paludis non videatur. Eodem verbo Noster de Alpheo mare perm Descript. Orb. v. 1175: « pel inserit undas, Illæsum opta men ducens Arethusæ ». H hoc loco *ingerit* voluit leger *inserit* ex loco adducto facil ritur.

672. *Vastam in paludem* et Huds. *Vasta in* habet Videtur intelligi lacus Lem de quo Mela, lib. II, c « Rhodanus non longe ab Ist nique fontibus surgit. Lemano lacu acceptus tenet tum, seque per medium i agens, quantus venit, egred

Vocitavit Accion, atque præcipites aquas
Stagni per æquor egerit: rursum effluus
Arctansque sese fluminum ad formam, dehinc
Atlanticos in gurgites, nostrum in mare
Et occidentem contuens, evolvitur,
Patulasque arenas quinque sulcat ostiis.
Arelatus illic civitas adtollitur,

rri cum his meretur Tigris transitus per lacum Thospi- lescriptus a Nostro, Perieg. 59 seq.

l. *Quæ præcipites aquas:* sic s vulgatæ. Sed improbat hanc nem, et inter vitia textus Avie- etro contraria, et ab editori- ondum sublata, refert Schra- , præf. ad lib. Emend. p. 30. ıdum putat *atque præcipites* . Cui morem geram.

;. *St. per æquor egerit. Egerere* uis bene dicitur, ut de simili- Ovid. Met. X, 136: « Jamque nmensos egesto sanguine fle- In epigramm. de Lucretia: ım foderet ferro castum Lu- pectus, Sanguinis et torrens retur, ait », ubi male Scaliger *sretur.* Ed.

5. *Arctans qua sese fluminum ›rma.* Sic Ven. et Pith. sed s correctio fuit Hudsoni, qui t *Arctansque sese fluminum ad ım.* Et prius illud *Arctansque* cod. V. habet, et Pithœus ›iusque sic rescribere jusse-

6. *Atlanticos in gurgites,* quod lanum evolvi ait, plane ex an- et angusta geographia est, Rhodanum fere terræ habitatæ ı et Atlantico Oceano proxi- prodebat. Neque minus, quod *nostrum in mare,* ex eadem explicandum. Nam ex Apollonio Rhodio videre est, Argonautarum tempore existimatum esse Rhodanum tribus brachiis, altero ad Oceanum, altero ad sinum Adriaticum, nempe per Eridanum, quocum conjunctus est, tertio in Sardoum, quod *nostrum mare* Avieno est, deferri. Vide Excursum nostrum II. Jam qui tales nugas e vetusti orbis rudi admodum notitia contra veritatem repetiit Avienus, meo judicio ineptissime fecit. Nam quæ absurditas est, ista æstate Avieni Probo, quem instituere vult, præcipere, Rhodanum in mare Atlanticum præcipitari?

677. *Et occidentem contuens.* Heinsius scripsit *conruens,* et Hudsonus conjicit *confluens,* sed vulgatum tueor. Dicit in nostrum mare simul et in Occidentem *contueri,* id est, spectare, converti; influere in nostrum mare, sed versus occidentem.

678. *Quinque sulcat ostiis.* Diodorum Sic. et Timæum in errore sequitur Avienus, ut ostendit Valesius in Notitia Galliæ, pag. 476. Huds. — Septem ostiis in mare egredi prodit Apollonius Rhodius, lib. IV, 634.

679. *Arelatus illic.* Ita et Ausonio vocari scribit Hudsonus. Sed Ausonii versus hic est, Clar. Urb. VII, 1: « Pande, duplex Arelate, tuos blanda hospita portus ». Ubi

Theline vocata sub priore sæculo,
Graio incolente. Multa nos Rhodano super
Narrare longo res subegerunt stylo.
At nunquam in illud animus inclinabitur,
Europam ut isto flumine et Libyam adseram

valde dubium est, an *Arelate* casu quinto ab *Arelatus* sit accipiendum. Nam *Arelaton*, neutrum et ἄκλιτον frequenter dicitur a geographis; ab aliis *Arelas* et *Arelatum*. Et Heinsius, Adv. p. 449, dicto loco Ausonii nos legere jubet: « Pande, duplex Arelas, tutos blanda hospita portus ». Avienus fortasse solus est, qui *Arelatus* dixerit. Heinsius maluit *Arelates* vel *Arelatis civitas* legere. *Arles* hodie Galli adpellant.

680. *Theline vocata.* Aliis *Mamillaria*, non *Mamiliaria*. Vid. egregie Jo. Is. Pontanus in notis ad Itiner. Gall. Narbon. pag. 68. Burm. — *Mamillariæ* nomen, Arelati adtributum, in antiqui lapidis inscriptione, quæ apud Grut. p. 159, n. 8, exstat, reperire sibi visus est Scaliger, Auson. lect. lib. II, c. 30, eoque inducti Ortelius, Merula et Pontanus crediderunt; id nomen Latinum existimantes ejus Græci antiqui, quod Avienus hoc loco prodit, *Theline*. Nempe hoc a græco θηλὴ *mamilla* esse. Caussam ejus adpellationis videri duplicem; formam urbis, et rerum omnium, annonæ præsertim, singularem ubertatem. Lloydius adeo in Diction. geogr. in subsidium hujus opinionis vocat Ausonium, qui scribat: « Gallula Roma Arelas ». Romam enim sonare mamillam, quasi *rumam*, a qua *ruma* dicti Romulus et Remus. Sed hæc mera sunt somnia, et inscriptionem veterem, e qua Mamillaria Arelas ducitur, male lectam et intellectam esse ostendit Reinesius, Var. Lect. lib. III, cap. 16, p. 609. Neque *Thelinen* a græco θηλὴ derivare licet ob syllabarum modum.

682. *Res subegerunt*, h. e. materia proposita invitavit, suasit, permovit. Alias verbum *subigere* de caussa aliqua necessaria et cogente usurpatur, hic non item. Nam sic etiam supra vs. 366: « Sed si voluntas forte quem subegerit ».

684. *Europam ut isto flumine et Libyam.* Stulta sententia eorum, qui Rhodanum faciebant ὅρον Εὐρώπης καὶ Λιβύης. Casaub. — Quis credat, accolas Rhodani tale quid potuisse credere? Verum illi dicebant terminum Λιγύης, nempe Liguriæ proprie dictæ, esse Rhodanum flumen. Istud vero vocabulum etiam apud antiquissimos Græcos semper fere corrumpebatur in Λιβύη, uti quoque Λίγυες in Λίβυες, Λιγυστικοὶ in Λιβυστικοὶ, Λιγυστῖνοι in Λιβυστῖνοι. Quia vero vel Avienus in Phileа, vel Phileas in alio auctore legisset, terminum Λιγύης vel Λιγύων esse Rhodanum fluvium, hinc nata fabella, flumine hoc dirimi Europam et Libyam, ex vitiosa nempe permutatione tertii elementi in secundum. Voss. in Mel. pag. 176. — Sed hanc fabellam ex alio errore Ligurum et inscitia geographiæ veteris ævi derivandum esse, neque adeo Λιγύης et Λιβύης voces permutatas videri, demonstravi in Exc. II extr.

Disterminari; Phileus hoc quamquam vetus
Putasse dicat incolas: despectui
Derisuique inscitia hæc sit barbara,
Et compete[*nte denotetur nomine.*]
Cursus carinæ biduo et binoctio est:
Gens hinc Veragri, Bergineque civitas,
Salyes atroces, oppidum Mastramelæ
Priscum paludis, terga celsum prominens,

685. *Phileus* omnes edd. habent, et sic scripsisse Avienum, metri lex probat, quamquam vulgare hujus antiquissimi Geographi nomen *Phileas* est, a Nostro etiam usurpatum v. 43. Ejus περίπλους citat Stephanus in Ἀνδρία· librum de Asia Macrob. Saturn. V, 20. Vid. Voss. de Hist. Gr. lib. III, p. 401.

688. Hujus versus in editionibus has tantum reliquiæ exstant: *Et compete:* nos supplevimus e conjectura: *Et competente denotetur nomine.*

690. *Gens hinc nearchi* Ven. et Pith. Vossius ad Melam, pag. 175, emendavit *Gens hic Veragri*, quem sequutus est Huds. *hinc* tamen primarum edd. temere in *hic* mutatum videtur. *Veragri* sunt populus Alpinus, non procul a fontibus Rhodani, quibus nescio, an postea satis commode Salyes conjungantur, qui ab istis remotiores prope ad oram maritimam et Massiliam colebant. *Bergine* civitas ignota aliis; sed nomen illud restare e fabula et nomine Bergionis, Neptuni filii, videtur, quocum Hercules in campo lapideo, qui his in regionibus est, dimicasse ferebatur. Vid. Mela, lib. II, cap. 5, 24.

691. *Salyes atroces*, quomodo etiam Straboni vocantur, *Salyi* Floro, *Salvii* in Epitome Livii, *Salluvii* apud Plinium et in vetustis inscriptionibus. Omnem fere regionem maritimam tenebant ab Rhodano ad Liguriam et Italiæ fines, ut scribit Strabo, libri IV princ. *Atroces* hic vocantur, quia bellicosi et vicinis infesti. Florus, lib. III, cap. 2: «Prima trans Alpes arma nostra sensere Salyi, quum de incursionibus eorum fidissima atque amicissima civitas Massilia quereretur».

692. Corruptissime scribunt Ven. et Pith. *oppidum priscum Ramastrabalæ Paludes.* Quæ distracta et turbata rectius constituit Vossius ad Mel. p. 175: «oppidum Mastramelæ Priscum paludis»; quem sequutus est Huds. Plinius, lib. III, cap. 4: «Ultra, fossæ ex Rhodano C. Marii opere et nomine insignes: stagnum Mastramela: oppidum Maritima Avaticorum». Et oppidi et lacus nomen esse Mastramelam docet Stephanus. Eadem itaque est *Mastramela* et *Maritima.* Nunc *Martègue* vocatur oppidulum, et lacus, quem obstruit, *Lac de Martègue.* Voss. ad Mel. p. 175.—Harduinus ad Plin. memorat lacum Mastramelam hodie vocari *l'étang de Berre, ou de Martiguez*, oppidum Maritimam hodie *Marignano. Prominens* hoc versu substantive accipiendum de

Quod incolentes Citharistium vocant:
Massilia et ipsa est; cujus urbis hic situs:
Pro fonte litus præjacet; tenuis via
Patet inter undas; latera gurges adluit,
Stagnum ambit urbem, et unda lambit oppidum
Laremque fusa: civitas pæne insula est:

promontorio, quomodo sæpius Noster, ut vs. 94 et 334.

693. *Incolentes Cecylistrium vocant:* sic Ven. et Pith. sed optime emendavit Vossius: *Quod incolentes Citharistium vocant.* Alii hoc promontorium Κιθαριστὴν et *Citharistam* nominant. Harduino teste ad Plin. III, 4, hodie vocatur *Cap Sisiat, ou de Cerchiech.* Contra Vossius ad Mel. p. 174 ait: Hodie nullum promontorium hoc nomen servat, sed locus aliquis haud procul a mari *Ceireste* vocatur. Ipsum vero promontorium vulgo *Caput Aquilæ.*

694. *Massilia et ipsa est.* Sic loquitur, eminentem nobilissimæ urbis claritatem significans, more Græcorum et Latinorum, qui voce *ipse* personam principem et excellentem designare solent, qua de re alibi diximus. Nemo vero de Massiliensium urbe, civitate, institutis et fatis copiosius scripsit, quam Conr. Rittershusius, comment. ad Salvian. de gub. Dei, p. 568 seqq.

695. *Pro fonte litus* offerunt Ven. et Pith. sed *fronte* exhibet V. idemque edidit Huds. recte, ut puto: nam pari errore supra v. 636 Ven. ed. *fonte* cum *fronte* commutavit, et h. l. fronte requirit verbum *præjacet*, requirunt opposita versu sequente *latera.* Neque adeo admittere possum, quod magnus Heins. Adv. III, cap. 7, p. 449, legendum præcipit *Pro ponte*, cujus lectionis hoc loco nulla adest necessitas. Idem *præjacens* adscripserat, nescio qua caussa.

697. *Stagnum lambit urbem* Ven. et Pith. vitiose. Nullum vero negotium sit reducere *Stagnum ambit*, etc. Sonum autem captavit Avienus in ejusdem significationis verbis iteratis. Et mirum Pithœum conjectando saltem non tetigisse istuc. Ego vero suspicor et aliud quid latere. Nimirum stagnum ab urbe ambiri dici, quod in ea media sit videlicet, mox ipsam urbem rursus unda seu flumine. Frivolum sane alioquin uno eodemque versu stagnum et undam pro eadem re dicere. Nec sane tam prodigus verborum hic scriptor. Legam itaque: « Stagnum ambit urbs, et unda lambit oppidum ». Videant docti. Barth. Adv. p. 1336. — Non puto multos hujus suæ sententiæ subscriptores nacturum esse Barthium. Contextus, puto, ipse docet legendum esse *ambit urbem.* Sic voluit etiam Heinsius, et sic edidit Hudsonus.

698. *Laremque fusa civitas pæne insula est.* Ego opinor, verba ultima hujus loci (v. 702 *Evicit arte*) hisce primis debere consonare; quum sermocinetur de urbe, quæ opere manuducto in speciem peninsulæ antiquitus sit redacta. Itaque nec a voluntate literarum longius abscedemus reponendo: « Artem sequuta

Sic æquor omne cespiti infudit manus,
Labos et olim conditorum diligens
Formam locorum et arva naturalia
Evicit arte : si qua prisca te juvat

›eninsula est». *Sequi* dicitur
.cile fit. Ita naturalem locum
.cum (forte *oppidum* scriptum
›tum hac scriptione innuat,
ı commodo artem humanam
ıs istud oppidum fecit.
us, Advers. pag. 1336. —
: et inanis conjectura Bar-
eo nomine est, quod falsam
tionem sequitur, et verba
ersus una constructione jun-
teque fusa volebant Heinsius
.ius, haud dubie per eum-
rrorem, quod hæc conjun-
cum sequentibus *civitas pæne*
est. Sed distinguendum est
sa. Neque *larem* movere loco
quod solenne est Avieno
vel lares urbibus vel civita-
ungere. Vid. v. 517 et 559.
ba *pæne insula est* conf. Rutil.
528. *Peninsula est* exstat

Sic æquor omne scribunt
æ. Ego putem scribendum
'c æquor omni cespiti infudit
; idque poscere præcedentia.
' eadem vis est, ac τῷ *nam-*
vel *scilicet*, ut ego notavi
'sum 540. *Infundit* præfert V.
ı.
. *Labos et olim conditorum :* sic
et Hudson. *Laboi et olim* Ven.
ıs emendat *Labos sed olim*,
·am : nam hic adversativa non
. habet, sed copulativa, quia
idem significat, quod præce-
manus. Per ὑφὲν scribendnm
'lim ... conditorum putat Barth·
Pro *diligens* Heinsius voluit
dirigens, quod nescio cur præferre
debeam.

702. *Evicit alte* exhibet Venet. *Evicit arte* Pithœi edit. prima, et Huds. quæ lectio recta et elegans, sed Pithœi edit. secunda Lugd. nescio quo facto et qua auctoritate expressit *Fulcit arte*. Quam lectionem considerans Barthius: Quale est τὸ *fulcit?* inquit, suspicor idem mendum, et videtur quidem, ab abbreviaturæ consideratione hinc protrudendum. Lege : *Fefellit arte*, hoc est, manu inducta specie pro naturali effigiavit in istam formam. Non absimilis locus apud Apollinarem Sidonium : « Interiore loco simulavit Mulciber auro Exstantes late scopulos, atque arte magistra Ingenii cultu naturæ inculta fefellit ». Qui locus unicus est ad Avieni istum, prorsus enim et re et verbis par est. Barth. Adv. p. 1336. — Emendo : *Labos sed olim... Fulsit per artes*. Æquor assiduis fluctibus adluens urbi Massiliæ et campis pæne vim intulit : sed conditorum industria et labore arva tutiora reddita, arteque in meliorem statum perducta fuerunt. Opit. Var. Lect. p. 40. — Sed Opitius sensum hujus loci non recte percepit, et omni emendatione supersedere possumus, qui lectionem primarum editionum sanam et genuinam habeamus, *Evicit arte*, h. e. superavit et perfecit. Pro *superare* usurpavit Noster *evincere*, Descr. Orb. v. 1319 : « celsas evincunt æquora ripas », sicut Virgil. Æn. II, 497. — *Si quæ prisca te ju-*

Hæc in novella nominum deducere.

* * * * *

vant: sic omnes edd. sed Heinsius corrigebat *si qua*, et Schraderus, præf. ad Emend. p. 30, plenius: « Si qua prisca te juvat Hæc in novella nominum deducere ». Auctor his verbis indicare videtur, sibi propositum fuisse, ut, quas hactenus gentes, urbes, regiones ex antiquis scriptoribus tradidisset, deinceps ostenderet, quibus novellis nominibus illæ hodie adpellentur. Quod si perfecit Avienus, sane util operam Probo suo navavit, omni illa obsoletæ et fabulos graphiæ, quam hactenus pers tus est, enarratione; atque ho gis dolendum est, eam parten ris periisse; nam inde plurin præcedentibus adfulgeret. Ed.

703. *Novella nominum* pro *la*, i. e. recentiora, *nomina*, qu ctio Nostro familiaris. Ed.

EXCURSUS I

AD AVIENI OR. MARIT. VS. 277-283.

Rex ut superbus, omniumque præpotens,
Quos gens habebat forte tum Maurusia,
Octaviano principi acceptissimus,
Et literarum semper in studio Juba, etc.

IGNE et luculentum elogium, quo Avienus Jubam regem, multis aliis ævi veteris memorabilem, et in historia nana celebratissimum, ornat, non dubito, quin lectores is poematis quodammodo invitet, ut, quæ de rege eo ta prædicat, paullo copiosius sibi enarrari velint. Loquitur em de Juba secundo, Jubæ primi, Numidiæ regis, filio, s Hiempsalis nepote, regis Gaudæ pronepote, regis Massæ abnepote, quomodo genus ejus recenset antiquum numentum, Carthagine Nova Hispaniæ inventum, et a Reinesio, Synt. Inscr. Class. III, n. 70, item Jac. Sponio, c. erud. antiqu. Sect. IV, p. 145, propositum, qui intem ejus genealogiam, sive stemma regum Numidiæ adxit. Floruit sub Augusto, vixitque ad annum usque imum Tiberii, sive A. U. 777, siquidem Strabo, qui anno iter undecimo Tiberii opus suum absolvisse creditur, o XVII, p. 828, eum nuper vita functum, et successo- habuisse Ptolemæum filium, ex Antonii et Cleopatræ natum, tradit; ex Tacito vero, Annal. IV, 5, adparet, nono erii anno Jubam adhuc in vivis fuisse. Pater ejus Juba o civili partes Pompeianas sequutus cum Scipione multas adversus Cæsarem gessit, sed demum victus, et rebus nibus desperatis, cum M. Petreio mutuis depugnans neribus occubuit. Memorant Hirtius de Bell. Afric. c. 94; pianus, Bell. Civ. lib. II, c. 100, p. 313 ed. Schw. Dio,

lib. XLIII; Florus, lib. IV, c. 2, 69. Juba filius admodum puer Romam perlatus, et a Cæsare in triumpho ductus est, quam ejus captivitatem fortunatam fuisse, Plutarchus in Cæsare, cap. 55, scribit, quod per eam studiis Romanorum eruditus, ex Barbaro et Numida scriptor evasit, eruditissimis Græcorum accensendus. Et sane omnis fortuna, omniaque decora, quibus postea exsplenduit Juba, ab hac Romana commoratione derivanda sunt. Avienus præcipua recenset. ac primum potentiam ejus et magnitudinem imperii, deinde amicitiam Cæsaris Augusti, denique studium literarum eruditionemque insignem laudat. Tanta ejus regni amplitudo et potentia fuit, ut Avienus merito adfirmet, fuisse *regem superbum et prævpotentem omnium*,

Quos gens habebat forte tum Maurusia.

Mauritaniam divisam ante tenuerunt reges Bogudes, et Bocchus, ille Tingitanam, hic Cæsariensem. His mortuis in utraque successit Juba beneficio Cæsaris Augusti, qui ad paternum regnum ei concessum hæc adjecit, ut memorat Strabo l. c. Et Plinius, lib. V, cap. 1 sub finem adfirmat, *Jubam Ptolemæi patrem primum utrique Mauritaniæ imperasse*. Ac primum quidem Augustus subacta Ægypto, et Antonio Cleopatraque mortuis, quum horum filiam Cleopatram Selenen Jubæ, qui suam militiam sequutus erat, in matrimonium dedisset, eum simul regno paterno, h. e. Numidia, vel Numidiæ parte, donavit, A. U. 72[?], ut refert Dio lib. LI. Quinto post anno, U. C. 7[?], quum [illegible] Cantabrico Tarracone [illegible] Augustus, Jubæ pro [illegible] quamdam Gætuliæ, quod pars ejus major provinciis Romanis adscripta esset, et Bocchi Bogudisque [illegible] Dio, lib. LIII. Imperii [illegible] quod [illegible] ad Gaditanum adtingebat, [illegible] semper [illegible] gavisus est [illegible] in [illegible] IV. memorante. Gætuli [illegible] terentes, non Romanos sibi præesse, [illegible] gentes finitima vastarunt, multosque Romanos cum exercitu contra se profectos [illegible] a [illegible]

verunt viribus, ut propter ipsos subactos Cornelius Cossus triumphalibus honoribus et cognomento Gætulici ornatus fuerit. De cætero Juba, Numidiæ simul et Gætuliæ parte, tum utraque Mauritania potitus, multo latius regnavit in Africa, quam pater. Cui quidem Lucanus, lib. IV, 670, amplissimum imperium tribuit:

.... extremaque mundi
Signa suum comitata Jubam: non fusior ulli
Terra fuit domino: qua sunt longissima regna,
Cardine ab occiduo vicinus Gadibus Atlas
Terminat: at medio confinis Syrtibus Ammon.

Sed recte hæc improbat, qui Mauritaniam Jubæ majori non paruisse contendit, Norisius ad Cenot. Pis. Diss. II, cap. 12, p. 235, et omnia hæc a Lucano falso scripta poeticæ licentiæ imputat. Mihi etiam errore lapsus Lucanus videtur, qui quum magnum imperium Jubæ junioris et Ptolemæi, suæ ætati proximorum, fuisse sciret, hujus opinione deceptus etiam Jubæ senioris tantum fuisse putavit. Tot regnis et beneficiis aucto Juba, ultro adparet, quod Avienus ait, *Octaviano principi acceptissimum fuisse*. Cujus favoris vel maximum documentum est, quod eum Cleopatræ, Antonii filiæ, matrimonio junxit, eoque familiæ et cognationi Cæsarum inseruit. Plutarchus significat in vita M. Antonii, c. 88: Κλεοπάτραν μὲν τὴν ἐκ Κλεοπάτρας Ἰόβᾳ, τῷ χαριεστάτῳ βασιλέων, συνῴκισεν, *Jubæ acceptissimo sibi regi collocavit*. Erat hæc Cleopatra gemella soror Alexandri, quos Antonius e Cleopatra regina susceptos, hunc quidem cognomento Ἥλιον, Cleopatram Σελήνην adpellaverat. Plutarch. in Anton. cap. 36. Hinc Selene nominatur Cleopatra a Suetonio, Calig. c. 26. Eam ex Caio Cæsare natam fuisse, falso tradit Suidas in Juba. Per eam Juba in familiam Cæsaris pervenit, siquidem cæteri liberi Antonii, quos e priore uxore Octavia, Augusti sorore, susceperat, eam proxime adtingebant. E liberis Jubæ e Cleopatra Selene natis non alium, præter Ptolemæum, qui ei in regno successit, accepimus, ipsaque Cleopatra mature decessisse videtur, si verum narravit Jo-

sephus, Antiq. Jud. lib. XVII, cap. 15, alteram Jubæ regis uxorem fuisse Glaphyram, Archelai regis Cappadociæ filiam, atque antea nuptam Alexandro, filio Herodis regis, cuique liberos pepererat. Norisius l. c. in dubio relinquit, mortuane Cleopatra Glaphyram duxerit, an pariter cum ea uxorem habuerit. Quod autem Josephus adjicit, Glaphyram mortuo Juba apud patrem in Cappadocia viduam mansisse, donec ab Archelao, fratre Alexandri prioris mariti, denuo in matrimonium peteretur; in eo Norisius plane errare Josephum existimat, quandoquidem Juba A. U. 722, tertio fere et quadragesimo regni anno decesserit, Archelaus vero Ethnarcha Judæorum jam A. U. 759 ab Augusto Viennam relegatus memoretur. Immo accuratius calculos subducendo credo Jubam ultra quinquagesimum annum regnasse. Nam si, ut superius ostendi, A. U. 724, ab Augusto uxore Cleopatra et regno paterno donatus est, atque A. U. 776, nono principatus Tiberii anno adhuc in vivis fuit, plus quinquaginta annis eum regnasse conficitur. Accedit, quod in nummis Jubæ junioris frequentes characteres numerales, ut XXXVI, XXXX, XXXXII, XXXXV, præmissa plerumque littera R, i. e. regni, reperiuntur. Quos characteres licet ignorabiles existimet Sponius l. c. p. 146, Begerus tamen Thes. Brand. tom. I, p. 304, verisimiliter judicat annos regni significari, siquidem iidem numeri in quibusdam nummis Græcis literis exprimuntur, e. g. ETους MΓ. Et quando in nummis istis non nisi majores annorum numeri leguntur, hoc indicio est, Jubam longitudine imperii sui lætatum, id voluisse publicis monumentis ad memoriam prodi. Itaque si Glaphyra nupta fuit Jubæ, et postea reversa ad patrem in Cappadociam, credibile est, divortio potius dimissam esse, quam a mortuo relictam. Cæterum de Ptolemæo, filio et successore Jubæ, hoc tantum notamus, eum a Caio Cæsare Caligula, cui consobrinus erat, evocatum e regno, et propter divitias necatum esse. Suet. in Calig. c. 26 et 35; Dio, lib. LIX. Accedimus ad tertium laudis ab Avieno tributæ momentum:

Et literarum semper in studio Iuba,

iod magno veterum scriptorum consensu et prædicatione lebratur. Plinius, lib. V, cap. 1, *studiorum claritate me- ɔrabiliorem fuisse*, *quam regno*, prædicat. Plutarchus in rtor. c. 9: πάντων ἱστορικώτατον βασιλέων, *regum omnium hi- ›ricum præstantissimum* vocat. Athenæus, lib. III, p. 83, ίαν τὸν Μαυρουσίων βασιλέα, ἄνδρα πολυμαθέστατον. Et quam vasta riaque hujus regis doctrina fuerit, quantum præsertim storiæ, geographiæ et rerum naturæ studium, multi- do librorum ejus ostendit, qui passim ab antiquis scripto- ɔus, maxime vero a Plinio et Plutarcho citantur. Unde urimorum titulos et argumenta recensuit Vossius, de ist. Græc. lib. II, cap. 4, et Harduinus in Indice Aucto- :m, qui a Plinio in Historia Natur. adpellantur; tum vero curatissime de Jubæ regis vita et scriptis egit Sevinus, dis- rtatione Memoriis sive Commentariis Academiæ Inscri- ionum Regiæ Paris. gallice editis inserta, tom. IV, p. 457 q. In historicis præcipue eminet opus ejus pluribus ›luminibus explicatum, *de expeditione Arabica ad Caium æsarem*, Augusti filium, a Plinio, lib. VI, 27, et XII, 14, udatum. Quod opus ille ob magnum in C. Cæsarem stu- um, adfinitatemque cum eo, quod Cleopatra, Jubæ uxor, nita Liviæ, Caii Cæs. uxoris esset, et suscepisse et Caio si dedicasse videtur. Laudari meretur Ῥωμαϊκὴ ἱστορία, sive, : alias vocatur, Ῥωμαϊκὴ ἀρχαιολογία, cujus librum primum udat Stephanus in Ἀβοριγῖνες, et Ὠστία, alium in Ἀρβάκη, se- ındum librum idem in Νομαντία· crebro etiam respicere ›let Plutarchus in Quæst. Romanis. Adfinis et conjuncti gumenti fuit liber, quem inscripsit ὁμοιότητες, *Similitudines*, bi comparasse videtur ritus et nomina rerum, quæ Græci Romani simili, aut diversa significatione usurparunt, uti ›lligere est ex loco Athenæi, lib. IV, p. 170. Magno usui ›sis Romanis fuerunt ejus *Commentarii de Libya*, συγγράμ- ετα περὶ Λιβύης, ubi memorabilia multa regnorum et regio- um Africæ persequutus videtur. Citat eorum librum ter- um Plutarchus, Parallel. minor. cap. 23, tomo VII oper. d. Reisk. pag. 237, ubi de Callirrhoe Lyci filia, Diomedis more capta et sibi mortem consciscente narravit. Ex iis-

dem libris videntur esse, quæ Plutarch. de solert. anim. tom. X, oper. p. 49, Jubam refert narrasse de elephantorum societate et mutuo auxilio in venatorum insidiis superandis. Citat etiam Athenæus libro III, p. 83, et his libris Jubam narrat scripsisse, malum citri esse, quod apud Libyes vocetur Hesperidum malum, inde Herculem in Græciam transtulisse, aureaque vocata esse ejus arboris mala ob coloris speciem. Ubi quidem Democritus, unus ex disputantibus, auctoritatem Jubæ elevat, eumque valere jubet cum libris suis Libycis, æque ac Hannonis erroribus. Nam et Hannonis περίπλουν Juba in his libris adtigisse videtur. Multa horum commentariorum Juba dicitur ex libris Punica lingua scriptis hausisse, qui *Punici libri* citantur a Sallustio, Jug. cap. 20; Solino, cap. 34; Ammiano Marcell. XXII, 15, p. 363; et Hiempsalem regem, avum Jubæ, auctorem habere crediti sunt, teste Sallustio. Ad historica denique pertinent duo libri *de rebus Assyriorum*, quos Jubam scripsisse perhibent et a Beroso sumpsisse Tatian. orat. adv. Græc. c. 58, et Clemens Alex. Strom. I, p. 329, ubi ἰδέας pro ἰσάβας legendum est. Ab aliarum rerum, præsertim naturalium, amplissima scientia profecti sunt libri *Theatricæ historiæ* (θεατρικῆς ἱστορίας), quo opere egisse videtur de musica et instrumento omni theatri, tum de fabulis, et historiis, quæ tragœdiis argumentum præbere solent. Quartum librum ejus operis adpellat Athenæus, lib. IV, pag. 175, decimum septimum Photius in Bibl. cod. CLXI, pag. 341. Et quæ ejus notitia, quod judicium fuerit de rebus theatralibus, optime probaverit Epigramma ejus, ab Athenæo libro VIII, pag. 343 prolatum, quo Leonteum Argivum, tragœdum, et suum olim domesticum, sed avidum obsoniorum et voracem, deridet, quod Hypsipylen male egerat. Equidem optabam, ut celeb. Brunkius illud cura et ingenio suo castigatum Analectis Poet. Græc. intulisset. Nam tanta corruptione et obscuritate laborat, ut Sevinus in Memor. Acad. Inscript. id producere refugerit, et duo Athenæi interpretes, Natalis Comes et Dalechampius, qui diverse simul et perverse exponunt, ipsi non intellexisse

videantur. Quoniam vero hoc unicum Jubæ regis scriptum exstat, nolui equidem id a rerum ejus narratione abesse, et quoad facultas fuit, emendatum et latine conversum adposui, æquo libentique animo auditurus alium, qui melius exponat. Ambigua est sententia epigrammatis, nec satis adparet, Leonteus ipse de se, an Juba de eo loquatur. Natalis Comes illud, Dalechampius hoc sequutus videtur. Ego Jubam loqui existimavi :

Μή με Λεοντῆος τραγικοῦ κεν ἀρείφατος ἦχος (1),
  Τεύχων Ὑψιπύλης (2) ἐς κακὸν ἦθος, ὁρᾷ (3).
Ἦν μὲν γάρ ποτ' ἐγὼ Βάκχῳ φίλος, οὐδέ τις ὧν δὴ (4)
  Γῆρυν χρηστοτέροις (5) οὔασιν ἠγάσατο (6).
Νῦν δέ με χυτρόποδες, κέραμοι, καὶ τήγανα ξηρὰ
  Χήρωσαν (7) φωνῆς, γαστρὶ χαριζόμενοι.

Ne me amplius Martia vox Leontei tragici (vel tragœdus declamans) in theatro videat, qui male adeo Hypsipyles mores effingit. Equidem fui aliquando amicus Bacchi (artificum Dionysiacorum), nec sane quisquam vocem aliquam (tragœdi) *benignioribus admiratus est auribus. Nunc autem me ollæ, et fictilia, et aridæ sartagines voce ista privaverunt, dum ventri gratificantur.* Sed pergendum est ad reliqua Jubæ scripta. Celebratur inprimis volumen, quod Juba edidit *de Euphorbia herba.* Plinius eam laudat, lib. XXV, cap. 7: « Invenit et patrum nostrorum ætate rex Juba, quam ad-

(1) Vulgatæ κεναρήφαγον ἦχος, quod sensum non habet. Al. τὸν ἀρείφατον ἦχον. Cæterum ἀρείφατος ἦχος ὁρᾷ, pro eo, cujus ἦχος ἀρείφατος est, durius omnino dictum est. Sed simile illud inferius χρυσοβόλοις οὔασιν.

(2) Vulg. Χεύσσων Ὑψιπύλης. Al. Λεύσσων. Velim potius Τεύχων ἐς κακὸν, male effingens mores Hypsipyles.

(3) Vulg. ἐς κακὸν ἦτορ ὅρα, al. ἦθος.

(4) Sic scribendum putavi propter sequens ἠγάσατο. Vulg. οὐδέ τινων δή. Al. τινὸς δή.

(5) Vulg. χρυσοβόλοις οὔασιν, quod intelligi potest de auditore multum auri largiente tragœdo bene agenti. Al. χρυσοβόροις, quod non intelligo.

(6) Pro ἠγάσατο tentabam εἰργάσατο, vel ἠγάγετο, mutatis aliis : sed destiti.

(7) Vulg. χώρησαν.

pellavit Euphorbiam medici sui nomine ». Petro Baylio, Dict. v. *Juba*, not. B, Plinius videtur minus accurate loquutus, qui dixerit, herbam a Juba esse inventam, quam nomine sui medici adpellaverit. Credibilius esse putat, quod Plinius alio loco, nempe libro V, cap. 5 sub finem, memorat, inventorem ejus herbæ medicum fuisse, ejusque caussa Euphorbiam a Juba nominatam. Quem locum subjungimus, quia etiam virtutes ejus herbæ exponit : « Similia prodidit Juba, Ptolemæi pater, de Atlante : præterque gigni ibi herbam Euphorbiam nomine, ab inventore medico suo adpellatam. Cujus lacteum succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contraque serpentes, et venena omnia, privatim dicato volumine ». Præter Plinium laudarunt id volumen medici, ut adnotat Fabricius, Bibl. Gr. tom. XIII, p. 304; Galenus, lib. IX Pharmacorum κατὰ γένη, cap. 4, et Dioscorides, lib. III, qui inventionem Euphorbiæ Jubæ regi acceptam refert. Parvum librum περὶ ὀποῦ de opio, sive papaveris succo, laudat Galenus, tom. II, pag. 297. Librum Jubæ octavum *de pictoribus*, περὶ ζωγράφων, laudat Harpocration, verbo Παῤῥάσιος; *de pictura*, περὶ γραφικῆς, in Πολύγνωτος, cujus operis librum alterum citat Photius in Bibl. cod. 161. Enumeratis Jubæ scriptis adponere etiam possumus adversarium quemdam Jubæ, Didymum Chalcenterum, Grammaticum Alexandrinum, quem eodem cum Juba tempore vixisse, et multa contra eum scripsisse tradit Suidas in Ἰόβα.

Jubam regem ob beneficia in gentem suam post mortem a Mauris inter Deos relatum, et divinis honoribus cultum referunt Christiani scriptores. Minucius Felix, cap. 23: « Nisi forte post mortem Deos fingitis : et pejerante Proculo Deus Romulus : et Juba Mauris volentibus Deus est ». Lactantius, Div. Inst. I, c. 15, 8 : « Privatim singuli populi gentis aut urbis suæ conditores.... summa veneratione coluerunt, ut Ægyptii Isidem, Mauri Jubam ». Possis hoc præcipue de Juba filio intelligere, cujus lenem et beneficum animum facile credas dignum honore et veneratione civium visum esse. Contra Juba pater crudelitate magis insignis fuit, et

extremo vitæ tempore ita odio habitus et destitutus a suis fuit, ut quum victus ad Thapsum a Cæsare esset, et salutem suam aliqua urbe regni sui tueri vellet, ad plures confugiens nusquam reciperetur, donec desperatis rebus omnibus in villa aliqua vitam voluntaria morte finire coactus est. Hirtius de Bell. Afr. c. 91 et 94; Dio, lib. XLIII. Neque Cellario in not. ad Minuc. l. c. credibile est, Jubam desperatione ultima sibi manus inferentem facile a Mauris consecratum fuisse. Sed rectius observare ad eumdem locum Lindnerus videtur, Maurorum hunc animum fuisse, ut omnes suos sine discrimine reges pro Diis haberent, quocumque mortis genere periissent. Idque confirmant alii scriptores Christiani. Tertull. Apol. cap. 24 : « Unicuique provinciæ et civitati suus Deus est.... ut Africæ Cælestis, ut Mauritaniæ reguli sui ». Cyprianus, de idol. van. c. 2 : « Mauri vero manifeste reges suos colunt, nec ullo velamento hoc nomen obtexunt ». Ipse Lactantius paullo ante loc. cit. « Hac ratione Romani Cæsares suos consecraverunt, et Mauri reges suos ». Hunc morem reges consecrandi ita receptum apud Mauros fuisse, ut ne quidem crudelitate eorum offenderentur, doceat Spartiani locus, ubi crudelitatem Imperatoris Severi notat, c. 13: « Horum igitur tantorum ac tam illustrium virorum interfector ab Afris ut Deus habetur ». Erat enim genere Afer. Ipsum nomen Jubæ tam venerabile apud Mauros fuit, ut qui regium inter eos imperium adfectarent, quo magis commendati et gratiosi essent, Jubæ nomen adsumerent. Tacitus, Hist. II, c. 58, narrat, bello civili Vitelliano famam fuisse, *Luceium Albinum*, Mauritaniæ præfectum, *spreto Procuratoris vocabulo, insigne regis et Jubæ nomen usurpasse*. Sed consecrationem Jubæ senioris, de quo plus dubitationis esse potest, certiorem facere videntur nummi veteres, quorum unus, isque frequentissimus, a Laur. Begero, Jac. Sponio aliisque propositus, in aversa parte templum octo columnarum exhibet, haud aliud quam divinitatis signum. De Juba Juniore ejusmodi consecrationis monumentum non reperitur. Nam quæ in nummo ejus apud Sponium conspicitur ara, in qua cycnus, avis Africæ familiaris, cum adpositis

utrimque ramis lauri, illa ara divi Augusti esse videtur, a quo omnia Juba accepit, et duæ lauri Sponio videntur referre lauros Cæsarum janitrices, quæ foribus adstabant palatii. Vid. Ovid. Metam. I, 562, et quæ ipse commentatus sum Excursu III ad Calpurn. Ecl. IV (hujus nostr. op. tom. I, part. I, pag. 470. Ed.)

Jam de *Duumviratu* reipublicæ Gaditanæ videndum est, quem a Juba rege gestum perhibet Avienus. Id quidem non alio scriptoris veteris testimonio constat, potest tamen convenientibus quibusdam aliis monumentis illustrari. An verum usque sit, Jubam *illustriorem se urbis istius Duumviratu credidisse*, equidem non pertenderim, id saltem pro certo habeam, pro magno Gaditanorum, suoque ipsius, in Cæsarem Augustum studio, atque ad tuendam hujus in populis Hispaniæ potestatem, oblatum Duumviratus honorem non Gadium modo, sed et plurium civitatum Hispaniæ suscepisse libenter, gratumque habuisse. Erat enim urbs Gaditana in primis addicta Cæsari, quod a Julio Cæsare, pacata Hispania, civitatem Romanam acceperat, teste Dione Cass. lib. XLI, et propterea *Augusta urbs Julia Gaditana* adpellata (Plinius, IV, 22), propter opes autem insigni præsidio rei Romanæ esse poterat. Mos erat, ut gentes et civitates exteræ viros e Romanis illustres, qui eas primum rei Romanæ adjecissent, aut civitate Romana donassent, patronos sibi adoptarent. Eam ob caussam Gaditani generum Cæsaris Augusti M. Agrippam Patronum suum nuncuparunt, quod plurimi Gaditanorum nummi testantur, in quibus Agrippa PATRONUS vel PARENS Municipii Gadit. vocatur. Agrippa demortuo forte Gaditani, ut in eadem domus Cæsareæ tutela manerent, Jubam regem substituerunt : neque mihi dubium est, quum ei Duumviratus honorem detulissent, simul Patronum coloniæ suæ designasse. Certe utrumque ei contigisse in alia urbe Hispaniæ maritima, Carthagine Nova, demonstrat lapis antiquus ea in urbe repertus, cujus inscriptionem ex Reinesii Syntagm. p. 329, hic integram transcribam :

REGI. IVBAE. REGIS
IVBAE. FILIO. REGIS
HIEMPSALIS. N. REG. GAV.
PRONEPOTI. REGIS. MASI
NISSAE. ABNEPOTI. N. E. P. D. I.
II VIR. QVINQ. PATRONO
COLONIAE.
COLONI. ET. INCOLAE
LIBERTINI

Singularias literas, quæ versu quinto occurrunt, Reinesius in Indice interpretari tentat: *Nomini Ejus Ponendum Dicandumque Jusserunt;* Sponius: *Numini Ejus Plurimum Devoti Jusserunt.* Sed hæ formulæ minus videntur convenire verbis sequentibus, quibus tituli Jubæ continuantur. Itaque malo: *Nunc Etiam Publico Decurionum Jussu.* Quidquid id est, lapis hic dicatur *Jubæ Regi Duumviro Quinquennali*, *Patrono Coloniæ.* Quod ipsum confirmat, qui plane idem præfert, nummus antiquus a Gesnero, Reg. min. gent. Tab. 3, fig. 18, et a Liebio in Goth. num. p. 41 propositus, et Carthagini Novæ haud temere adscriptus, qui in adversa parte florem loti exhibet cum inscript. IVBA REX IVBAE F. II V. Q. *Duumvir quinquennalis;* in aversa CN. ATELLIVS PONTI. II V. Q. *Pontifex*, *Duumvir Quinquennalis*, cum instrumentis pontificalibus quatuor. Ex quo intelligimus, Jubæ Regis in Duumviratu Carthaginis collegam fuisse Cn. Atellium, eumque Pontificem. Qui monumentum superius ei posuerunt, dicuntur *Coloni et Incolæ Libertini.* Frequens Libertinorum nomen per colonias Hispanicas est. Ortum eorum et primam coloniam tradit Livius, lib. XLIII, c. 3, qui memorat, homines super quatuor millia, qui se ex militibus Romanis et ex Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos profiterentur, ex Hispania per legatos Senatum orasse, ut sibi oppidum, in quo habitarent, daretur. Senatum decrevisse, ut ex iis qui manumissi essent, Carteiam ad Oceanum deducerentur. Hanc coloniam Libertinorum, quæ Carteiæ subcrevit, haud dubie aliæ deinceps

sequutæ sunt, quæ maritimas Hispaniæ urbes insederunt, fortasse etiam a colonis ex Africa missis, et pari conditione natis, subinde auctæ sunt. *Libertinos Municipii Suelitani* in Hispania Bætica nominat inscriptio apud Reines. pag. 131, et Spon. Sect. V, p. 189, et Reinesius in comment. ad hanc inscript. p. 136, item in Epist. XXXI ad Hosm. monet, in alia inscriptione Antiquariæ Hisp. reperta, p. CCCXCV, n. 7, et CCCCXXVI, n. 8. Grut. item in Salernitana, p. CCCCLXXIII, n. 8, pariter Libertinorum mentionem fieri. Fortasse Gaditana colonia æque ac Carthaginiensis multos ejusmodi libertinos habuit, eosque e Mauritania Numidiaque traductos, unde ratio aliqua potuit esse, cur Jubam regem sibi Duumvirum et Patronum optarent. Gaditano Jubæ honori addere possumus alium, a peregrina gente ei exhibitum. Quippe Pausanias in Attic. c. 17, memorat, Athenis in gymnasio, quod Ptolemæum vocatur, *Jubæ Libyco* statuam fuisse positam.

EXCURSUS II

AD AVIENI ORAM MAR. vs. 637 seqq.

At rupis illud erigentis se latus,
Quod edit amnem, gentici cognominant
Solis Columnam; tanto enim fastigio
In usque celsa nubium subducitur,
Meridianus sol ut oppositu jugi
Conspicuus haud sit, etc.

Hic locus mihi maxime memorabilis, et documentum specimenque vetustissimæ et valde rudis geographiæ esse videtur, quem operæ pretium sit plenius accuratiusque exponere. Nam ex inscita opinione veterum gentium, accolarum Rhodani, cujus aliud specimen infra v. 684 adfert, memorat Avienus, in Alpibus, ad fontes Rhodani, esse ingentis fastigii montem, *Solis Columnam* vocatum, qui lucis noctisque vices dividat, ita quidem, ut, quando sol cursum diurnum confecerit, ad hujus montis, tamquam metæ, ingentem molem perveniat, ejusque oppositu obtectus lucem neget terris et noctem ingruere faciat. Ita enim intelligendam esse hanc Columnæ Solis adpellationem, abunde docent sequentia, quibus Epicureorum de cursu solis sententiam comparat, et luculente explicat ad versum usque 663. Nempe *meridianum solem* versu 641 dicit eum, qui *meridianam orbitam*, quam versu 652 nominat, cursu diurno confecto peragravit, et nunc in septemtrionalem transit. Nam vetustorum hominum, quam hoc loco respicit poeta, rudis opinio omnem cæli et orbis terræ, quam sol obiret, ambitum in duas divisit plagas, in meridianam, quam sol conficeret ab ortu ad occasum diei; et septemtrionalem, quam horis nocturnis, a vespera ad auroram. Hinc subjicit: *quum relaturus diem Septemtrionum accesserit confinia.* Et per *confinia Septem-*

trionum hunc ipsum montem intelligit, cujus oppositu solis radii auferuntur, et nox inducitur, quemque versu 657 *Metam* nominat. Ratio et fundamentum tam ineptæ de cursu solis existimationis fuit, quod orbem terræ non globosum, ut meliores philosophi, sed planum, disci vel tympani instar, sibi fingerent, quem circum et supra ferretur sol, et omnem simul planitiem terræ radiis perstringeret, quousque nempe montes illi ad plagam septemtrionalem non obstarent. Vetustiores quidem homines, doctos æque et Physicos, planam esse figuram terræ existimasse, atque alios ei formam quadrangulam cubi vel mensæ, alios oblongam, alios semicircularem tribuisse, testantur Cleomedes, κυκλικῆς θεωρ. μετεωρ. lib. I, cap. 8, p. 377 edit. Basil. 1561, et Agathemerus, γεωγραφ. ἐν ἐπιτ. cap. I, tom. II Geogr. min. Huds. neque dubium est, qui sic de forma terræ statuerent, eos simul circuitum solis in plano factum adoptasse, qui discrimina dierum et noctium non aliter faceret, quam interjecto aliquo jugo montis, vel opposita altitudine in parte Septemtrionali. Sic enim satis clare sententiam eorum mox exponit Avienus, v. 645:

> .... non eum occasu premi,
> Nullos subire gurgites, nunquam occuli,
> Sed obire mundum, obliqua cæli currere, etc.

Neque vero e libris hodie superstitibus veterum scriptorum mihi locus succurrit, qui planitiem eam terræ, et descriptum secundum eam ambitum solis ex opinione vetusta rudiorum sæculorum describeret. Omnium potius libris et disputationibus confirmatur, quod Cleomedes dicto loco subjicit: οἱ δὲ ἡμέτεροι καὶ ἀπὸ τῶν μαθημάτων πάντες, καὶ οἱ πλείους τῶν ἀπὸ τοῦ Σωκρατικοῦ διδασκαλείου, σφαιρικὸν εἶναι τὸ σχῆμα τῆς γῆς διεβεβαίωσαν. Quo magis memorabilis hic locus Avieni est, qui vetustissimorum Græcorum traditiones consectari solet, et opinionem istam primi ævi de sole orbem terræ planum circumeunte forte solus descripsit. At recentioris ævi scriptores Christianos, et doctores veteris ecclesiæ plerosque, vetustam illam et obsoletam sententiam, quia dictis sacrarum literarum

accommodatam crederent, revocasse et adseruisse, satis constat. Memorari inprimis meretur Cosmas, qui Indicopleustes cognominari solet, Ægyptius monachus, scriptor seculi sexti, qui in *Topographia Christiana* hanc, de qua loquimur, doctrinam summo studio defendit, sed et multis neptiis implicuit, eoque nostrum Avieni locum ita illustrat, ut nihil supra. Edidit eum librum Bernhardus *de Montfaucon* tomo II Collectionis novæ Patrum et scriptorum Græcorum, a pag. 113, et præfationis capite II Cosmæ opinionem e mundo ita exponit : « Mundum esse planum, ac terræ uperficiem quadram et oblongam.... Hunc vero parallelorammum muris claudi; murosque a parte orientali et ccidentali, ab imo ad fastigium rectos in semicirculum esinere; a parte vero septemtrionali et meridionali erectos em muros esse, donec ad semicirculum pertingant.... Firmamentum porro, ceu lacunar quoddam, ubi muri in emicirculum deflecti incipiunt, extendi.... Utque noctium, ierum et eclipsium rationem explicet, ad extrema septemrionis montem altissimum esse comminiscitur : et circa iontem solem, lunam et astra cursum peragere pugnat; a ut, quum sol adversam nobis montis partem respicit, tum obis adpareat, diesque sit; quum autem pone montem ursum peragit, tum noctem efficiat ». Hæc Montefalconius. 'amdem Cosmæ sententiam breviter proposuit, et quo meus intelligatur, schema ejus mundi, figura ære descripta dumbratum, adjunxit J. A. Fabricius, Bibl. Græc. lib. III, . XXV, vol. II, p. 613. Qui quum dicto loco subjicit, iescire se, tota res an apud quemquam alium Veterum sit bvia, adparet, magnum virum, quem nihil fere veterum erum scriptorumque fugeret, hunc tamen Avieni locum gnorasse, qui eam sententiam non e Christianis, sed veteibus Græcis repetit, et diserte Epicureis tribuit, cæterum lane gemina cum adsertis Cosmæ habet. Hoc ut cuique nanifeste adpareat, adponemus nunc locum Cosmæ primaium, quo, circuitus solis circa montem in medio positum uomodo dierum noctiumque vices efficiat, describit, eumue ut lector cum versibus Avieni a 653 ad 663 comparet,

rogabimus. Ita vero Cosmas libro IV, pag. 188, e versione Montefalconii: « Sol oriens, et meridiem secundum conversiones suas decurrens, semper altitudinem terræ, sive ipsam terram collustrans, ultra terræ altitudinem illam, versus Oceanum et ulteriorem terram, noctem efficit: ac rursus ad occidentem et aquilonem deveniens supra altitudinem terræ, hic noctem efficit, donec circumveniens ad demissiores orientis partes adpareat, ac rursum ad meridiem adscendens hoc universum illuminet ». Merito Cosmæ addimus alium scriptorem Geographiæ Christianum, anonymum Ravennatem, quem Abr. Gronovius cum Pomp. Mela edidit. Hic enim orbis terræ regna descripturus eum sibi omnino planum et patentem fingit, atque in meridianum et septemtrionalem marginem divisum, per quorum alterum sol vel diei vel noctis horas peragat. Hinc omnium gentium patrias (hoc ejus vocabulum est) et situm earum per duodecim diei horas describit, ita ut prima hora solem accipiant Indi, duodecima et extrema Britones et Scoti: pariter reliquas gentes ad septemtrionem per totidem noctis horas recenset. Idem contendit, quamvis in prima hora diei sol quasi super Indorum stet patria, attamen in eadem hora in totum respicere mundum (ipsius verbis utor); quod sane fieri nisi plano et æquali prorsus mundo non potest. Ex dictis auctoris etiam colligere necesse est, statuisse eum, ubi sol per meridianum marginem plures gentes et terras percurrerit, et ad septemtriones pervenerit, ut nox in terris peragratis consequatur, debere eum objecto aliquo impedimento lucis occultari. Et quidem de septemtrionali plaga dicturus primo adfirmat, solem sub profunditate Oceani Arctoam partem noctu exambulare; mox autem ex aliorum Philosophorum sententia subjicit, intra Oceani mare innumerabili *spatio*, investigabili itinere maximos montes esse, post quos, *quando* sol occasum accipit, totam perambulet noctem, *usque dum* rediens secundum suum tempus mane, post *ipsos montes* iterum hominibus adpareat. Hæc Ravennas ille *pag.* 745 Gronov.

Recitatis igitur Geographorum testimoniis, quibus vetus

ıb Avieno prolata opinio, de sole orbem terræ planum grante, quasi revocata probatur, nunc eo revertimur, e initio processeramus, ad *Columnam Solis*, seu rupem ntem, quam inter Alpes et ad fontes Rhodani in nubes ıe subduci adfirmabant veteres Galliæ populi Rhodanum ılentes, præsertim Ligures. Hanc quia dicebant meridiaı solem, ubi septemtriones adit, occultare, plane mihi ntur istæ gentes ipsas Alpes, quibus includebantur, pro montibus habuisse, qui ex antiquissima superstitione am orbis terræ meridianam et septemtrionalem, cum ıe dierum noctiumque spatia, dividere credebantur (1); em autem eam Alpium, quæ sibi extrema videbatur, *ımnam Solis*, i. e. metam adpellasse, quia credebant, c terminum esse cursus solis meridiani, quo tacto in es septemtrionales flecteret. Etenim idem isti hac adpelne significare voluerunt, quod alii, qui finem mundi duum Atlanta montem esse credentes, hunc columnam nam, vel axem esse dixerunt, quem circum solis orbis eretur. Avienus, Descr. Orb. v. 100:

.... Hic tumet Atlas
Arduus, hic duro torquetur cardine cælum,
Et circumfusis vestitur nubibus axis.

axis idem ac columna est. De Artabro, extremo Hispaniæ nontorio, Plinius, haud dubie e vetustorum scriptorum entia, scribit lib. IV, c. 21, illud *terras, maria et cælum ırminare*. Quæ verba sic explicat Salmas. Exerc. ad Sol. 95: « Finit Hispaniæ latus, sic terras dividit. Maria vero

(1) Insunt ejusdem opinionis vestigia in Argonauticis Orph. quorum tor Cimmerios Alpibus a septemtrione vicinos facit, et limitem inter anum Occidentalem et Chronium ponit promontorium in litore Achetio ex Alpibus ductum. Vid. C. T. G. Schœnemanni Geographia Arnt. p. 29 et 38. Neque dubito, quin commentum poetarum, Cimmeperpetuis damnatos tenebris fingentium, ex antiqua illa opinione nda sit, quia, quum populos dimidii orbis esse crederent, apud sol ageret sub horis nocturnis, his etiam noctis et tenebrarum , adsignabant.

et cælum ita distinguit : ab una parte circuitus ejus incipit Septemtrio et Oceanus Gallicus; ab altera occasus et Oceanus Atlanticus ». Similiter antiqui illi Celtæ et Ligures, quum ad extremam partem Alpium, tamquam ad metam, putarent cursum solis, terras illustrantis, deferri, atque ex meridiana plaga in septemtriones flecti, ultra quos nihil esset nisi ignotum mare, hinc eo monte terras pariter et cælum mariaque credebant disterminari. Atque ista divisio per Arabrum promontorium recentiorum temporum, et prolatæ ad Oceanum usque Atlanticum terrarum notitiæ est; hæc opinio, quæ columnam vel metam solis putabat partem Alpium, ad ætatem antiquiorem et angustissimam geographiam pertinet, quæ terram habitatam ad occasum flumine Rhodano finiebat, quæ ultra sunt, parum cognita habebat. Patet hoc maxime ex Apollonio Rhodio, qui ubi errores in reditu Argonautarum describit, speciem aliquam sistit veteris et angustæ notitiæ orbis. Huic Rhodanus cum Eridano Italiæ conjunctus (1) ab extremis terræ, adeoque noctis sedibus, ortum ducit (Apollon. IV, 630 seqq.), et tribus brachiis, altero ad Oceanum, altero ad sinum Adriaticum, per Eridanum puta, tertio in Sardoum mare diffunditur. Omnis terra Celtarum est : prope Sardoum mare ad Rhodanum Ligures, s. Ligyes. Ab occasu Rhodani terra lacubus repleta, qui cum Rhodano æque ac Oceano ex altera parte miscentur. A Septemtrione in primis prætenti montes et saltus Hercynii. Bene hæc omnia conveniunt ad demonstrandum, Columnam Solis, quam Avienus memorat, antiquissima opinione hominum [illegible] solis orbem terræ [illegible] et fine terræ cognitæ fuisse [illegible]. Si Rhodanus secundum Apollonium ab extremis terræ oritur, [illegible] ad fontes Rhodani. Columna solis [illegible] dicta est, quod in extremis terræ esset. [illegible] noctis sedem [illegible] poeta potuit, [illegible]

[illegible]

ıtemtrionum esse crederetur, quæ sunt ipsæ noctis sedes, ındo dies in meridiana et habitata parte terræ est. Jam a meta solis occasum versus profluebat Rhodanus, fame pro fine terræ habitatæ haberi ab rudi populo poterat. ıfirmant ea, quæ Apollonius prodit, ab occasu Rhodani ·am lacubus repletam esse, eosque lacus cum Rhodano ıe ac Oceano ex altera parte misceri. Hæc certe docent, regionibus, quæ ultra Rhodanum essent, obscuram :um famam habuisse Veteres, et quia sciebant, frequentes lacus cum ipsoque Rhodano conjunctos esse, hinc cresse, lacus istos aut principium esse Oceani terram finienaut certe terram inhospitam et inhabitabilem reddere. i non est dubium, a vetusta illa opinione, de Rhodano æ habitabilis fine, profectum esse, quod Virgilius, Houm Iliad. XVIII, 576, imitatus, apud Inferos amnem lani superne per silvam volvi diceret, Æn. VI, 659:

.... unde superne
Plurimus Eridani per silvam volvitur amnis.

ı Eridanum cum Rhodano, quem Homerus dicto loco ıinare videtur, sæpe a Veteribus confusum esse, multis onstravit Jan. Rutgersius, Var. lect. lib. VI, c. 4, et r. Germ. ant. lib. III, c. 34, p. 635 (1). Quando denique

Paria fere de Eridano ad Inferos labente sentit, eumque ad extreterræ cognitæ fines refert Jo. Henr. Vossius, V. C. in commentario ersionem Germ.. Georgicorum Virgilii, pag. 67 seq. in hoc tamen discedit, quod Eridanum, quem ego de Rhodano, ille de Rheno igendum putat. Rationem sententiæ suæ præcipuam petere videtur ni in Oceanum Septemtrionalem excursu. A cujus ostiis quum oram ai Septemtrionalis ad extremos usque Scythas extenderent Veteres, mque perpetuarum tenebrarum sedem et umbrarum regnum esse carentur, hinc poetas, ait, in describendo heroum ad Manes deu, Eridani mentionem facere, quasi in aditu Inferorum strepentis, lane ad Inferna regna devoluti. Equidem, quod sententiam ipsam et, qua Eridani apud Inferos mentio declaratur, viro eruditissimo s adsentio, cætera tamen poetarum de Eridano commenta si dispicio, ʒa videntur ejusmodi, ut Rhenus eo nomine spectari potuerit. Eridaita collocant, ut non tam Septemtrionem eo signari velint, quam

Apollonius prodit; a septemtrione Celtis et Liguribus prætendi montes et saltus Hercynios, hujus rei ipsa *Columna Solis* documentum est, quæ in extrema parte Alpium erat, et meta esse credebatur, ad quam sol in Septemtriones de-

Occidentem, et extremas Europæ partes, quas Hesperiam vel Iberiam vocant. Neque noctis et tenebrarum sedem solo Septemtrione definiunt, sed adsignant maxime Occidenti, ad Septemtrionem continuato. Quamquam igitur Herodotus, isque solus, Eridanum ex fabula antiqua refert in Oceanum Septemtrionalem effundi, eumdem tamen partibus Europæ extremis adsignat, cæterum fabulam ipsam damnat aperte, atque ejus errorem manifestum ex ipso Eridani nomine, Græco, non barbaro, arguit. Corrigit quodammodo hunc errorem Apollonius, et Rhodanum, cum Eridano Italiæ conjunctum, dicit in extremis terræ, et sedibus noctis, h. e. in Hesperia oriri, atque uno brachio in Oceanum evolvi, non Septemtrionalem, sed Atlanticum, uti diserte exprimit Avienus, Or. mar. v. 678. Consentit Æschylus apud Plinium, et Eridanum in Iberia esse dicit, eumdemque Rhodanum adpellari. Non igitur videtur in Eridani nomine fluvius spectari potuisse, qui ad Septemtriones in mare effluat, qualis est Rhenus: majori jure potuit alius, ad Occidentem magis vergens et Rhodano vicinus, Liger aut Garumna, quod Eridanus in Atlanticum mare delabi dicitur. Et antiquissimis temporibus non ea Rheni notitia fuit, ut Eridano significari potuerit. Rhodanus potius cum Alpibus, ut hactenus Avienum vidimus ex antiquis scriptoribus referre, a vetustis gentibus pro fine orbis habitati est habitus, unde limes Septemtrionalis plagæ et noctis confinia ducerentur; quæ ultra Rhodanum ad Septemtrionem essent, fuerunt incognita. Hercynii quidem montis, qui ad Septemtrionem porrigitur, mentionem injicit Apollonius, e quo Junonem, ait, cælo delapsam Argonautas, e Rhodano ad Oceani rupes asperas delatos, de periculo monuisse. Quem Hercynium quum scriptores alii Germaniæ potissimum ulteriori adsignent, hinc clariss. Vossius ab Apollonio credit indicium Rheni fieri, per saltus Hercynios fluentis. At mihi quidem ex Apollonio, qui Argonautas diserte per Rhodanum navigare facit, nihil aliud liquet, quam Hercynios montes ab eo vicinos Rhodano poni, quos etiam Veteres alii cum Alpibus confundebant. Clarius hoc significat ille, ubi Argonautas, ex monte Hercynio monitos, et per Rhodanum ad Sardoum pelagus retroactos, dicit gentes Celtarum et Ligurum peragrasse. Sic enim Hercynios Celtis et Liguribus prætendit, ad ulteriora Septemtrionis, ubi Rhenus, non ascendit. Atque ex hactenus disputatis mihi quidem adparere videtur, vetustiores historias sive fabulas, ubi Eridanum nominarunt, non alium magis, quam Rhodanum, significare potuisse, quam adpellationem etiam similitudo nominis summopere juvabat.

lecteret. Saltus Hercynios longe dissitos non moror, qui Celtarum etiam nomen longe patuisse scio.

Ad opinionem illam veterem Celtarum de Rhodano, fine orbis habitati, referendum adhuc puto, quod Avienus haud multo post de Liguribus narrat, credidisse eos Europam et Libyam flumine Rhodano disterminari, v. 684. Ridet eam opinionem, ut inscitiam barbaram, Avienus, sed non majore ure, quam ridere istam de Columna solis debuisset, si ejus adpellationis caussam, quam ipsi dedimus, perspexisset. Qui enim Rhodanum finem orbis esse, et misceri Atlantico Oceano putabant, quique mare, quod inter Europam et Africam est, quod ipsi nunquam tentassent, nec magnitudinem ejus explorassent, pro continuatione Rhodani inscite habebant, hi facile eo duci poterant, ut Rhodanum crederent Europam et Libyam disterminare; quemadmodum, qui postea orbe melius cognito fines terræ ad fretum Gaditanum et columnas Herculis proferebant, eodem freto dicebant Europam Libyamque disterminari. Non est igitur, ut ntentiæ Is. Vossii ad Pomp. Mel. p. 176, qua absurdam igurum opinionem tollere conatur, accedamus, quando ccolas Rhodani, ait, eum amnem Λιγύης, nempe Liguriæ, erminum dixisse, non Λιβύης, atque adeo apud Avienum *igyam* pro *Libyam* legendum existimat. Neque enim ea lectio el hanc ob caussam habere locum potest, quod sic Liguria, ars Europæ, male dicitur ab ipsa Europa dividi: et si Ligures nihil aliud, quam Rhodano finiri Liguriam, dixerunt, quod res est, et ab omnibus geographis agnoscitur, sane ion erat, cur illud tamquam memorabile Ligurum antiquorum commentum referret Phileas, et tamquam absurdum eprobaret Avienus. Hæc igitur inepta persuasio Ligurum x eodem fonte manavit, quo Rhodanum finem terræ, et Columnam solis ad fontes Rhodani, cum Alpibus ei conunctis, duas mundi plagas, et lucis noctisque vices finire redideruat. Quapropter has persimiles sibi et invicem onjunctas fabulas una exponere et declarare hoc Excursu entavimus.

R. F. AVIENI
CARMINA MINORA.

RUFUS FESTUS AVIENUS V. C.
FLAVIANO MYRMECIO V. C. *

Qua venit Ausonias Austro duce Pœnus ad oras,
Si jam forte tuus Libyca rate misit agellus
Punica mala tibi, Tyrrhenum vecta per æquor,
Quæso aliquid nostris gustatibus inde relaxes.
Sic tua cuncta ratis plenis secet æquora velis,

* Editio Veneta, quæ hoc poematium reliquis Avieni præmittit, ex eaque Pithœus, inscribit: Rufus Festus Avienius V. C. Flaviano Myrmeico V. C. suo salutem. Burmannus hanc inscriptionem nominibus Avieni et Myrmecii emendatius positis castigavit, atque illud *suo salutem* recidit, quod ineptum est, et a librario adsutum. *Flavianus* ille qui fuerit, et unde ei cognomentum Myrmecii, exposuimus in procemio ad Avienum, ubi de Flaviano, amico Avieni. Nempe hoc cognomentum ab iis ipsis prædiis vel agellis, quos poeta hoc carmine laudat, accepisse, ibi ostendimus.

1. *Qua venit*, qua via vel regione. Formula cum τῷ *qua* Nostro admodum familiaris est, ut ex ipso principio Periegesis videre est: *Qua protenta jacent.* etc. et mox v. 9. *Pœnus* sc. navita, ex Africa solvens.

2 *Tuus Libyca rate misit agellus.* Indicat Flaviano prædium vel villam fuisse in Africa, quales multas Clodiorum et Aniciorum gentes in provinciis imperii Rom. possedisse, dicta in præfat. ostendimus. (Huj. tom. p. 27, ubi citatur Amm. Marcell. Ed.) Et Flavianus hic Vicarius Africæ, ut pater ejus Proconsul fuerat.

3. *Tyrrhenum vecta per æquor.* levecta legebat Heins. et v. seq. *relaxes* nam *relaxis* vitiose in ed. Pith. et Veneta Victoris Pisani. Burm.

4. *Nostris gustatibus inde relaxes.* h. e. inde separes vel detrahas aliquid, et nobis largiaris ad gustandum. Hac significatione verbum *relaxare* apud melioris ævi scriptores vix reperias. Sed *relaxare* pro *largiri* dicitur, quemadmodum *prolixus* pro *liberali*, et contra *adstrictus* vel *contractus* de parco vel avaro: *adstrictus pater* apud Propert. II, 23, 18.

)umanti dum longa trahit vestigia sulco,
ɔmuleæque Phari fauces illæsa relinquat.
t licet illa ratis, quam miserit alta Corinthos,
ɬriacos surgente Noto qua prospicit æstus,
uamve suis opibus cumularit Hiberia dives;

ipumanti dum longa trahit ve- :ulco, quod indicio est, navem favent̃ibus valide impelli et hi. Virg. Æn. III, 268: « feri pumantibus undis ». — *Spu- cum* Pith. et Ven.

lomuleæque Phari, ita castigavi d. Vossian. quomodo etiam :erat Heins. et cl. Schrade- cet masculino genere *Alexan- Phari* apud Suet. Claud. 20; ımen *Alexandrinæ* ex libris latioribus præfert Voss. de lib. I, 32. Sed quia *Romuleique* ı eisdem vetustis editionibus, *oci* etiam posset elici, ut apud Met. XI, 393, legebat Hein- *erat ardua turris Arce focus* ı, pro Pharo; vel cum cel. ıdorpio *Romuleique fori*: cui *fauces* merito displicebant, *:yllæique freti*, vel simile quid isset auctor, clarius videbatur. . — De freto Siculo hic cogi- 'idetur Oudendorpius. At *Ro- Pharos* est, quæ *Tyrrhena* di- Juvenali, Pharos portus ısis, Sat. XII, 75 seq. « Tan- intrat positas inclusa per a moles, Tyrrhenamque Pha- ɔorrectaque brachia rursum, ɔelago currunt medio, longe- linquunt Italiam ». Hunc por- stiæ, cum turri altissima, ad ılum Alexandrinæ Phari, in- opere exstructum a Claudio esse narrat Suet. Claud. 20 Qui descriptionem illius por- ʒat, illi *fauces Phari* displicere nequeunt.—*Fauces illæsa relinquat.* Sensus est: Tam feliciter naviga- tionem peragat, ut portum Ostien- sem adtingens, et fauces Phari trans- iens, plane illæsa reperiatur.

8. *Quam miserit alta Corinthos.* Duas naves ait Flaviano servientes e diversis maris mediterranei parti- bus venire: unam e portu Corin- thiaco, alteram e Libyco solvere: illam oneratam opibus Iberiæ, hanc Africæ.

9. *Adria consurgente Notus qua prospicit æstus.* Sic Ven. et Pith. et Rivinus. *Noto* corrigebat Schottus. Lege cum N. Heinsio: « Adriacus surgente Noto quam prospicit æstus ». Burm.—Sed mare prospi- cere urbem haud usitate dicitur; uti olim monui ad Nostri Perieg. vs. 137; sed urbs maritima prospi- cit mare. Ita lego potius: « Adriacos surgente Noto qua prospicit (Co- rinthos) æstus ». Hæc lectio propius accedit ad scripturam primæ edit. versumque concinnat ad formam primi *Qua venit Ausonias*, etc. et portum Corinthi designat, qui est ad mare Adriaticum.

10. *Hiberia dives.* Manifestum est, Iberiam orientalem indicari, quæ fertilitate, coloniis et commer- ciis Romanorum tum temporis ce- lebratissima erat, unde incolæ sigillatim γεωργοὶ dicebantur, et hodiernum nomen Georgia est. Hic locorum, circaque Myrmecium in Chersoneso Taurica, Flavianum prædia habuisse, monui dicto loco

Solverit aut Libyco quam lætus navita portu.
Sed forsan quæ sint, quæ poscam mala, requiras:
Illa precor mittas, spisso quibus arcta cohæret
Granorum fetura situ, castrisque sedentes,
Ut quædam turmæ, socio latus agmine quadrant,
Multiplicemque trahunt per mutua vellera pallam,
Unde ligant teneros examina flammea casses.
Tunc ne pressa gravi sub pondere grana liquescant,

procemii mei. Navis Flaviani hinc merces deportabat Corinthum, et inde Ostiam.—*Hiberia dives*. Quamvis bene de Iberia orientali hoc epitheton possit intelligi, notandum tamen alias occidentalem Iberiam *divitem* Nostro dici, Descr. O. v. 479: « tellus ibi dives Hiberum ». Ed.

14. *Granorum fetura situ. Sinu* legit Heinsius in curis secundis ad Auctorem carminis de Phœnice, v. 125: et per *vellera*, v. 16, intelligit tegmina, quibus involuta sunt Punicorum malorum, quæ hoc carmine describuntur, *grana*, de quibus vide eumdem ad Ovid. Met. X, 736: illud vellus *Ciccum* vocari tradit Festus: « Ciccum, membrana tenuis malorum Punicorum »: ubi vid. Scalig. Burm. — Quod firmat Isidori Glossarium: « *Ciccum*, mali granati membrana »; sive ut in aliis Gloss. manuscriptis legitur: « *Ciccum*, cortex mali granati »: ab eo proverbium est « ciccum haud interduim », quod e Plauto adfert Varro, de Ling. Lat. lib. VI, p. 80: « Ciccum dicebant membranam tenuem, quæ est in malo Punico discrimen, a quo etiam Plautus dicit: « Quod volet densum ciccum non interduo ». Gallice *un zeste*. Ed.

15. *Socio latus agmine quadrant*, ex Horatio, lib. I, Epist. 6, 35, « et quæ pars quadret acervum », desumptum putabat Oudendorpius, qui tamen *claudunt* hic legendum conjiciebat. Burm. — *Quadrari* dicuntur, quæ ex omni parte æqualiter apteque coagmentantur, eoque perfectam formam accipiunt, adduditurque ad formam castrorum, quæ quum universa, tum singulis in divisionibus, erant quadrata. « Quadrandæ orationis industriam » dicit Cic. in Orat. cap. 58.

16. *Per mutua vellera pallam*. Heinsius conjiciebat: « Multiplicemque trahunt per mutua vellera telam ». Burm. — Fortasse *pellem* legendum est, quasi tentorium, ut rursus adludatur ad castra et exercitum, qui hieme *sub pellibus agere* dicitur.

17. *Unde ligant teneros ex agmine flammea casses*: sic Veneta Vict. Pisani, et Pithœi editio. *Et agmine* cod. Voss. lege *examina* cum Heinsio, et Vlitio ad Nemes. Cyneg. 91, qui recte censet *exagmina* prius scriptum esse pro *examina*: et sic Reines. in Addendis Epistolarum ad Daum. *Sexangula* etiam conjecerat Heinsius. Burm.—Reposui *examina flammea*, i. e. grana rutila, quemadmodum Columella, X, 243: « arbos Punica, quæ rutilo mitescit tegmine grani ». *Calles* pro *casses* in textu Burmanni exstat, fortasse vitio operarum.

Divisere domos, et pondera partibus æquant.
Hæc ut, amice, petam, cogunt fastidia longis
Nata malis, et quod penitus fellitus, amarans
Ora, sapor nil dulce meo sinit esse palato.
Horum igitur succo forsan fastidia solvens,
Ad solitas revocer mensis redeuntibus escas.
Nec tantum miseri videar possessor agelli,
Ut genus hoc arbos nullo mihi floreat horto:
Nascitur, et multis onerat sua brachia pomis,
Sed gravis austerum fert succus ad ora saporem.

19. *Et pondera partibus æquant.* *astibus* cod. Voss. et ed. Veneta Vict. Pisan. Burm. — *Partibus* dulum ediderunt Pith. et Rivinus.

20. *Fastidia longis Nata malis.* Columella, X, 180, de lactuca: «Tristia quæ relevat longi fastidia orbi».

21. *Et quod penitus fellitus amans Ora sapor:* ita scribendum. *Ore* aliis male adfertur: sensus enim , *sapor fellitus,* seu felle imbutus, *rans ora,* sive ora amara reds, etc. Utraque vox *fellitus* et *rans* ævum auctoris agnoscit. se Philoxeni, p. 74, ed. Lab: *Fellitus,* Χολικός· sic *fellitum et nosum poculum* profert Canex scriptore apud Baluz. tom. Miscell. pag. 281: et *fellicitus,* elle suffusus, ex Plinio Vale. Vossius, lib. III, de Vit. serm. 8: nisi illic *fellitus* substitui quia *fellitus* a *felle,* ut *mellitus* *amarizare* pro *amarare* ex inio Medico adfert lib. IV, ed hæc ætatem carminis iiorem produnt; quem*succi* vox v. 23, 28 et s, elegantiam ejus paBurm. — Distinguenda *ei* Rivinus fecit, «quod penitus fellitus, amarans Ora, sapor».

23. *Forsan fastidia solvens,* h. e. levans, depellens fastidia e fellito sapore, ut *solvere jejunia* dicunt poetæ, pro famem depellere. Quod fecisse Proserpina apud inferos ferebatur Punici mali granis comesis. Ovid. Met. V, 535: «quoniam jejunia virgo Solverat, et... Puniceum curva decerpserat arbore pomum, Sumptaque pullenti septem de cortice grana Presserat ore suo». Scribonius Larg. etiam eos, quibus frequenter inacescit cibus, qui assidue nauseant, vel inedia consumuntur, inter alia succum malorum granatorum remediare scribit, Compos. 104. Et de mali Medici usu ad emendandum oris fetorem Maro, Georg. II, 134: «animas et olentia Medi Ora fovent illo, et senibus medicantur anhelis».

25. *Nec tantum miseri. Ne* recte cod. Voss. et vs. 27 *et multis,* ut in marg. ed. Pith. apud quem *ex* male in textu: et sic ed. Ven. et *onerant.* Burm. — Retinendum est *Nec:* et *tantum* pro *adeo* positum. Neque ego adeo miseri agelli possessor videri velim.

28. *Sed gravis austerum... sapo-*

Illa autem Libycas quæ se sustollit ad auras,
Mitescit meliore solo, cælique tepentis
Nutrimenta trahens succo se nectaris implet.

rem. Columella, malum Punicum si minus dulcem fructum ferat, quomodo emendari possit, docet lib. V, 10, 15.

29. *Libycas se sustollit ad auras*, h. e. crescit sub cælo Libyco. Virg. Georg. II, 80: « ingens Exiit ad cælum ramis felicibus arbos ». Mala granata, quæ in Africa, genitali solo, nascebantur, mitiore succo erant, et præstantiora habebantur iis, quæ in Italiam translata ferebantur. *Apyrina* vel *Apyrena* vocabantur, « quod iis nucleus lignosus abesset, sed candidior eis natura, et blandiores acini, minusque amaris distincti membranis », ut describit Plinius, XIII, 19. Præstantiam hanc granatorum Libycorum præ Italicis indicat Martial. XIII, 42: « Non tibi de Libycis tuberes, et apyrina ramis, De Nomentanis sed damus arboribus ». Vid. quoque Plin. Hist. Nat. lib. XV, c. 14. Ea

RUFI FESTI AVIENI,

DE CANTU SIRENUM.

ENES varios cantus, Acheloia proles,
Et solitæ miros ore ciere modos.
rum voces, illarum Musa movebat
Omnia, quæ thymele carmina dulcis habet:
od tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,

:heloia proles. Hyginus, fab. :it, « Sirenes Acheloi flumi- Melpomenes Musæ filias » ios ex Sterope, Parthaonis Acheloo ortas dicere, prodit :or. I, 7, 11. Plures senten- e in Heynii not. ad Apollod. 113.

solitæ miros ore ciere modos. ia Scalig. ed. *miseros;* sed in x vet. cod. emendari jussit *Miseros* quoque in Thuaneo, no et Vossiano: et sic Al- *varios* in cod. Ambrosiano, eins. *Aonios:* sequitur enim *Musa movebat omnia:* sed ion sollicitandum patet ex ne Lactantii de Phœnice, « Incipit illa sacri modula- indere cantus, Et mira lu- oce ciere novam, etc. »

æ Thymele carmina dulcis *Thymile* Ambros. *Thymale* *abet* deest in Vossiano. Pe- uaneo, et ed. Venet. Legen- *tat,* ut edidit Aldus: et sic '. ed. et Vossianus Virgilii codex, in quo inscribitur *de cantu Sirenum. Thymele* famosa olim mima saltatrix, unde *thymelici* citharœdi histriones: de quibus vide ad Vales. lib. III, Emend. cap. 10. Ausonius, p. 340, ed. Toll. « Seria contractis expende poemata rugis, Nos Thymelen sequimur »; ubi vid. Vinet. Forte tamen hic *thymele* ponitur pro theatro. Gr. θυμέλη. Erat enim *thymele* mensa, super quam stabant histriones cantantes et fabulas agentes in scena. Vide Galei notas ad Phurn. de Nat. Deor. c. 30, p. 220. BURM.—Per *thymelen* intellige partem theatri, vel orchestram cum omni instrumento musico, cujus usus erat in ludis et saltationibus Bacchicis, quod deinceps singulatim recenset. Thymele, saltatrix famosa Domitiani tempore, quæ ipsa fortasse ἀπὸ τῆς θυμέλης nomen accepit, minime huc trahenda.

5. *Quod cornua rauca queruntur.* *Fuerunt* Voss. Thuan. et Ambros. et ed. Ven. unde Heins. *suerunt:* sed vulgata non videtur loco movenda. *Fuere* vet. cod. in marg. primæ ed.

Quodque foraminibus tibia mille sonat;
Quodque leves calami, quod suavis cantat aedon;
Quod lyra, quod citharæ, quod moribundus olor.
Illectos nautas dulci modulamine vocis
Mergebant avidæ fluctibus Ioniis :
Sanguine Sisyphio generatus venit Ulysses,
Ac tutos solita præstitit arte suos.

Scalig. sed male, ut addit. BURM.

7. *Quod suavis cantat aedon.* Aedonem hic Musici nomen esse putabat Mariang. Accursius, sed quem recte refutavit Fortun. Licet. ad Aram Pyth. Publilii, p. 22 : perperam quoque Barthius *mollis aedon:* scripti enim codices nihil variant, nisi quod *edon* in Vossiano et Petaviano. *Aedon* in Thuan. *Quod leves et calami* in Thuan. *Quod leves* Petav. In ed. Veneta antiquiss. *Quodque leves calami, suavis cantat et aedo.* Totum hunc locum eleganter expressit Lactantius, sive quicumque auctor Phœnicis, v. 47 : « Quam nec aedoniæ voces, nec tibia possit Musica Cyrrhæis adsimulare modis. Sed neque olor moriens imitari posse putetur, Nec Cylleneæ fila canora lyræ, etc. » BURM.

9. *Illectos dulci modulamine vocis.* *Vocam* in cod. Thuan. unde *vocum* Heinsius. *Illector* ed. Venet. BURM.

10. *Mergebant avidæ fluctibus Ioniis.* *Marcebant* in cod. Ambros. *avide* ed. Ven. Heinsius legebat *rabidi fluctibus Ionii:* eleganter enim Ionius dicitur mascul. gen. ut *Ægæus* et sim. pro *Ionium* mare vel Ægæum ; vid. Rutgers. Venus. Lect. cap. 10, p. 287, vel neutro genere *Ionium* et *Ægæum* non addito mare vel sim. vid. Broukhus. ad Propert. Eleg. III, 5, 11, et patrui mei notas ad Val. Flacc. lib. V, v. 715. Avienus, Descr. Orb. p. 264 : « Ionii si quis rate rursum cærula currat Æquora ». BURM.

11. *Sanguine Sisyphio generatus magnus Ulyxes Hac tutos sola:* sic edidit Aldus, Pithœus et Scaliger: in Petaviano ac Thuaneo codice *venit Ulysses Et tutos solita:* quomodo etiam ex vet. cod. margo Pithœi, et prima Scaligeri editio. *Venit* etiam in cod. Ambros. pro quo *ventus* in Vossiano. *Vectus Ulyxes Et totos solida* ed. Venet. *Et toto solida* Voss. cod. Barthius ad Claudian. pag. 1039 legebat : « Sanguine Sisyphio generatus donec Ulyxes Insolita tutos præstitit arte suos », non male, si a vetusto codice firmaretur. BURM. — Prætuli lectionem tot codicibus firmatam, *venit Ulysses, Ac tutos solita,* etc. Illud *venit* vim magnam hac in narratione habet. *Venisse* dicitur Ulysses, qui post multos alios nautas, a Sirenibus perditos, ultimus venit, et solus, qui Sirenas perderet. *Solita arte* usum Ulyssem scripsit auctor, quia *sanguine Sisyphio generatum* dixerat, respexitque verba Ovidii, Metam. XIII, 31 : « Et sanguine cretus Sisyphio, furtisque et fraude simillimus illi ». Nempe *solita* Ulyssi ars et fraus erat, quod eam quasi paterno e genere et hereditario jure acceperat, quia Sisy-

cera sociorum callidus aures,
que suas vinclis præbuit ipse manus.
iluit scopulos et inhospita litora classis;
præcipites desiluere freto.
andas voces nocituraque carmina vicit:
tandem exitio monstra canora dedit.

et sceleribus noti latro- habebatur, quem fama nticlea matre ejus, quum a duceretur, clam concu- l. Servius ad Virg. Æn.

it cera sociorum callidus vi Thuaneus. In ed. Ven. *ra sociorum callida Circes s unctis præbuit ipsa ma- uas vinclis* Heinsius: sed riptura recte se habet. Am. III, v. 311: « Mon- Sirenes erant: quæ voce uamlibet admissas deti- s. His sua Sisyphides au- resolvit Corpora; nam cera fuit ». BURM.

nsiliit scopulos et inhospita sis. Recte *Transiluit* Voss. Thuan. Ald. et Ven. ed. *ansiluit* hoc in versu, et *esiluere* merito offendebat, ut nihil dicam de inso- ione, qua *classis transi- ulos* dicatur sine exemplo. n eo lege, *Transiit ut sco- hospita litora* vitio ope- utraque Pithœi editione, Parisina ac Genevensi: sed in notis monuit corrigendum *inhospita*, ut res ipsa et metrum jubent: *unospita* in Thuaneo: *classi* legebat Barthius. BURM.—Non audio Burmannum, qui *Transiluit scopulos* damnat, et sine exemplo dici putat. At Horatius, Carm. I, 3, 24: « si tamen impiæ Non tangenda rates transiliunt freta ». Et similitudo oppositioque verborum *Transiluitque* et *desiluere* non inelegans est.

16. *Illæ præcipites desiluere freto. Disiluere* Voss. *dissiluere* Thuaneus et ed. Ven. in qua *illi*. BURM.

17. *Sic blandas voces nocituraque carmina vicit*, ita in Petaviano ac Thuaneo cod. et editione Pithœi. Aldus et Scaliger ediderunt: « Sic blandas vocisque notas et carmina vicit »; in edit. Veneta, « vocis notas ac carmina vicit »; et ult. versu *canore*. BURM.

18. *Exitio monstra canora dedit.* Simile illud Horatii de Cleopatra, Carm. I, 37, 20: « daret ut catenis Fatale monstrum ». Et Sirenas *monstra maris* adpellat Ovid. Art. Am. III, 311.

AVIENI V. C.

AD AMICOS DE AGRO *.

Rure morans quid agam, respondeo pauca, rogatus.
Luce Deos oro, famulos post arvaque viso,
Partitusque meis justos indico labores.

* Avieno nostro merito tribui, pluribusque in codicibus inscribi hoc epigramma, ex relatione Petri Burmanni sec. intelliges, quam procemio meo in Avienum inserui. Suffragantur etiam nonnulla ex ipso hoc carmine petenda indicia, ut quum studium suum poetices assiduum v. 4, seque *animo gaudentem et fenore liberum* v. 6 prædicat, quæ plane conveniunt cum elogio, quod ei tribuitur in monumento a filio posito, v. 5. Et villam agrumque Avieno fuisse, e carmine de malis Punicis v. 25 patet. Est in Epistolis Plinii 36 libri IX, qua, quam vitæ et studiorum rationem in secessu seu villa teneat, quærenti amico exponit; cujus ad formam sensumque hoc fere epigramma compositum videtur. — Istud epigramma jam in Martialis oper. tom. I, pag. 487 retulimus, et nobis omnino Martiale indignum videri adnotavimus. Ed.

1. *Respondi pauca rogatus.* Sic Pithœus et Burmannus ediderunt: *respondis* Voss. et Vaticanus Martialis codex: *respondeo* Wittian. et ed. Scriv. Quam lectionem alteri præfero, quia sic bene convenit ultimo versui. Nam se hoc carmine breviter respondere iis profitetur, qui se de rusticatione sua rogaverant.

2. *Mane Deum exoro. Luce Deos oro* Vossianus ab Heinsio collatus, Wittian. et ed. Scriv. *Mane Deos oro* Excerpta Heinsiana: dein *famulos post: arva reviso* quintus Vossianus: *famulos post arva reviso* in Vossiano ab Heinsio collato, Wittiano, et edit. Scriv. *famulosque arva reviso* cod. Leid. Burm. — Si *post* adverbium censebimus, hic erit sensus: Famulos reviso, deinde arva; sin autem præpositionem: Famulos reviso, postquam arva revisi. Prior sensus mihi placet magis; et Poetam puto primum famulis in domo sua suas quibusque partes distribuere, deinde egressurum, ut distribuat villicis. De lectione, quam ipse hoc loco usurpo, vid. quæ dudum monui (huj. op. tom. III, pag. 460, in nota ad hunc versum. Ed.)

3. *Partitusque meis*, ita in Vatican. Voss. et Excerptis Heins. *Partibus atque meis* Wittian. et ed. Scriv. *Pastitusque meis* cod. Leid. *Partibus: atque meis* distinguitur in primo Voss. Burm.—Sic *partiri laborem* dicit Virg. Æn. lib. I, de Di-

e lego, Phœbumque cio, Musamque lacesso.
ac oleo corpus fingo, mollique palæstra
ingo libens, animo gaudens, ac fenore liber:
:ndeo, poto, cano, ludo, lavo, cœno, quiesco.

« Jura dabat legesque viris, .que laborem Partibus æqua-:is »; et lib. XI, 510. « Par-pus utrique », sc. manui, Moreti, v. 24. Tale est Hora-m. I, 15, 15: « grataque Imbelli cithara carmina », h. e. singulis carmina canenda propones. — Hic Horatii locus parum aptus, ne expositus videtur. Ed. *ide lego, Phœbumque cio.* *lego* Excerpt. Heins. qui *que acuo* conjecerat; postea adscripserat *et Phœbum cieo,* l Auctorem Phœnic. v. 46: « a lucem voce ciere novam ». Sirenum Allegoria ejusdem rieni: « Et solitæ miros ore modos ». Idem tamen Hein-tionem a Pithœo et Scrive-expressam *Phœbumque cio* in notis ineditis ad Culicem, loco vexato, quem sic con-« Quarum vox cit Ityn, etc. » d Valer. Flaccum, VI, 527, bat Baptista Pius, « qualem :it Lucifer alis », et Barth. tatium, Silv. II, 1, vs. 65: n per culmina montes Cit ». Firmabat cel. Oudendorp.)uleii. de Mundo, p. 735, MSS legitur: « ventorum ciuntur », et in Florid. « voces quas infesta rabies »pitia voluntas ciant »; et lib. VIII, p. 157, ed. Pric. m cire ». Burm.

inc oleo corpus fingo. Hinc *pusque frico* editiones Mar-ilgatæ, et Scriveriana. *Tunc* *oleo* Vatic. *corpus frico* tres Vossiani et Wittian. *corpus fingo* cod. Leid. alius Vossian. et Modian. ut edidit Pithœus: quod probat Heins. ad Ovid. Epist. XIX, 44. Burm. — *Mollique palæstra,* etc. Unctione laxatam cutem mox lucta adstringo. Palæstra autem est luctatio, seu quælibet exercitatio corporis. Ed.

6. *Stringo libens, animo gaudens, ac fenore liber. Scribo libens* in Leid. *Strigo* Wittian. sed optime se habere vulgatam *mollique palæstra Stringo libens*, patebit ex Gronovii Diatr. Stat. pag. 145. *Animi gaudens, ac fœnore liber* Wittian. ut edidit Scriver. *gaudensque* apud Pithœum, quod in nullo cod. MS legitur: *a fœnere* cod. Leid. *et fœnere libens* Vossian. Burm. — *Fenore se liberum* dicit, qui faciles reditus, expeditas opes et nullis adtritas usuris, atque hinc curis vacuus, habeat. Nam, ut Lucanus dicit I, 181: « usura vorax, avidumque in tempora fenus ». Paritérque Petronius Bell. civ. v. 52, de plebe Rom. « Fenoris ingluvies ususque exederat æris ». Similiter in epigr. de vita tranquilla, Anth. Lat. III, 60: « Est mihi rus parvum, fenus sine crimine parvum », ubi fenus est pecunia credita, quæ domino usuram non injustam parit. — *Fenore liber.* Adposite Horat. Epod. II, 4: « Beatus ille qui procul negotiis, Ut prisca gens mortalium, Paterna rura bobus exercet suis, Solutus omni fenore ». Ed.

7. *Prandeo, poto, cano, ludo, lavo,* etc. *Pondero* Wittian. et ed. Scriv.

Dum parvus lychnus modicum consumat olivi,
Hæc dat nocturnis nox lucubrata Camenis.

aliæque vulgatæ. *Prandeo* etiam in cod. Leid. et *lavo*, *laudo*. Burm.—*Prandeo*. Non sæpe quidem, attamen aliquando senes et pueri, immo et sani prandebant. Ed. — Notes hic, e pluribus singulariisque vocibus integrum versum constipari, quem morem geniumque sequioris ævi poetarum esse, dudum notavi ad Pentadii epigr. (huj. op. tom. III, p. 325. Ed.) Unde etiam, Martialis hoc epigramma minime esse, facile agnoscas.

8. *Dum parvus lychnus*, etc. Hos duos addidi versus, qui apud Pithœum desiderantur, ex codice Vossiano ab Heinsio collato, Wittiano, et duobus aliis Vossianis: qui etiam in Scriverii et aliis Martialis editionibus subjunguntur. *Consumit* in Wittiano et Voss. *ac dat* in eodem, et primo ac tertio Vossian. *elucubrata* in Thuan. Vatic. et Voss. Burm.—Ad hunc versum conferantur *vigiles lychni* (huj. op. tom. III, p. 405, not. 4. Ed.); et *nocturnum olivum* in Cassii Parm. Orph. (huj. op. tom. I, p. 667. Ed.)

9. *Hæc dat nocturnis*. Interpreter: Hæc autem, ut rogantibus respondeam, scribo noctu, quoniam præter actus diurnos paullum temporis et olei impendere nocturnis studiis soleo.

Et toto tibi jam plauditur ecce polo.

Deorum. Formula hæc exprimendæ consecrationis, vel defunctorum inter Cælites receptionis, Avieni ævo pluribus usitata est et in hoc maxime Eumenii Rhetoris loco, plane simili, conspicua, Paneg. in Constantin. cap. 7: « Vere enim profecto illi Superum templa patuerunt, receptusque est consessu Cælitum, Jove ipso dextram porrigente ».—Pluribus de ea egit Wernsd. in dissertatione Stocchii Musæo Critico inserta vol. I, cap. 2, pag. 239 seqq. Ed.

RUFI FESTI AVIENI

HÆNOMENA ARATEA

ET

PROGNOSTICA

EX RECENSIONE TH. BUHLII

DENUO CASTIGATA

ET PERPETUA ADNOTATIONE ILLUSTRATA

RÆMONITIO NOVI EDITORIS.

hæc poemata, ab omnibus commentatoribus hacte-
·glecta, et fere typis intacta, quæ Wernsdorfius pro-
quidem, fato præreptus, non edidit, nos paucis,
conferre licuit, editionibus ac manuscriptis adjuti
e jubemus. Eorum auctor Græcus Aratus est. Natus
ie Ciliciæ, dicta Solæ, quæ deinceps Pompeiopolis
est. Vixit temporibus Ptolemæi Philadelphi, et An-
Macedonum regi qui regnum suscepit circa centesi-
juintam olympiada, familiaris fuit. Quare quod qui-
ictitant illum vixisse eodem tempore, quo Nicander
ionius Theriacorum scriptor, et utrumque alteri sua
examinanda exhibuisse, hunc illi sua Theriaca, et
iuic sua Phænomena, manifeste falsum est. Nican-
enim duodecim totis olympiadibus posteriorem fuisse
t. Aratus quidem quadraginta circiter Græcorum in-
um scholiis auctus est: Romanorum vero, inter quos
nicus Cæsar et M. T. Cicero, denique ipse Ovidius
ınus noster, diligentissimis curis Latio donatus. Hæc
n Metaphrasis doctissimi viri Th. Buhlii judicio præ-
simum Avieni carmen recte æstimatur, et videtur
postremo loco ab eo elaborata esse. Distinguit se
ıs a Cicerone et Germanico primum maxime eo, quod
n fidelius expresserit; quare non solum paraphrasten,
iam interpretem Arati agere eum Jos. Scaliger ad
um, pag. 51, vere judicavit. Porro quæ Aratus, atque
Cicero et Germanicus leviter tantum strinxerunt,
que verbis adumbrarunt, ea fusius exponuntur et
i in luce ab Avieno proferuntur. Persequutus est

idem quasi ex professo fabulas, Arato aut plane intactas, aut non nisi verbo indigitatas. Omnino diligentius explicuit et ditavit materiem ab Arato et Germanico tractatam. Consuluit ipse quoque scriptores astronomicos et mythicos; diserte enim laudavit Eudoxum, Metonem, Mythen, Panyasin et Harpalum; adiit præterea commentatores in Aratum Græcos et interpretes ejusdem Latinos: petiit adeo nonnulla ad argumenti sui ornatum ex Philosophia Pythagorea et Alexandrina, necnon ex religionibus Ægyptiacis. In dictione poetica non comparandus est quidem cum Cicerone aut Germanico; excellit tamen inter poetas Latinos seriores puritate et elegantia sermonis. Cæterum minorem fortunæ injuriam experta sunt Avieni quam Germanici carmina; nam illa non solum integra servata, sed etiam minus corrupta sunt. Phænomenon hoc argumentum est. Initio Poeta præfatur Jovem. Deinde percenset fixorum seu inerrantium siderum dispositionem in tres partes eam distribuens: unam, quæ arctico concluditur circulo: e reliquis vero, alteram Boreiam, alteram Austrinam. Absoluta inerrantium dispositione mentionem facit quinque Planetarum, coaptatos singulorum orbes tantum enumerans: pleniorem eorum traditionem, ut difficiliorem, non ausus suscipere. Quatuor circulos maxime necessarios dicit, duos tropicos, unum æquatorem, quartum zodiacum. Obiter adjicit circulum lacteum. Post hæc singulorum ortus et occasus edisserit, eo modo ut singula zodiaci signa recenseat, cum illis simul orientia et occidentia, incipiens a Cancri ortu vespertino. Deinde recenset signa a Jove proficiscentia, ut vocant, præmissoque proœmio, exponit signa tempestatis turbidæ et serenæ, primum quæ Luna dat, deinde quæ Sol, tertio quæ sidus quod Præsepe nominatur. Post docet signa quæ ad pecudes et arationem adtinent, existentia in sublimi, in terra, in plantis, in animalibus, aliaque his similia; quædam graviora, quædam leviora. Bene autem nominavit Phænomena, i. e. adparentia, primum quia tradit

stellas, quæ in circulo arctico sunt, non partes cæli absconditas, quæ nobis ignotæ sunt, sed solummodo stellas nostris oculis manifestas inter Arcticum et Boreium polum. Secundo quia nihil de earum magnitudine vel distantiis disserit; tertio quia de planetis subter firmamentum currentibus eorumque orbibus haud curiose laborat, sed excusat se, v. 925:

> .... non illas animis audacibus ergo,
> Carmine non cæco tentavimus: hoc satis unum,
> Musa, mihi, satis hoc longi labor egerit ævi,
> Si defixarum cursus et signa retexam.

Restat ut de paucissimis quæ Aratea Avieni separatim exposuerunt editionibus dicamus. Primæ quidem memorandæ sunt quæ in Bibliotheca Regali Gallica exstant: *Paraphrasis Phænomenorum Arati cum ipso Arato*, annis 1488, 1540, 1589, et Venetiis apud Aldum, 1499, in-fol. 2° Phænomena sive poema bipartitum de Siderum natura et motu et de tempestatum præsignificationibus ex interpretatione Rufi Festi Avieni; eadem versa et commentariis illustrata a Germanico Cæsare; Ciceronis versio Arati, Venetiis, Anton. *de Strata*, 1488, in-4. 3° Eadem, ex interpretatione Ciceronis, Rufi Festi Avieni et Germanici Cæsaris et cum commentariis, Parisiis, Gul. Morolius, 1559, in-4. 4° Nominandæ quoque duæ editiones a Wernsdorfio prætermissæ: Avienus a Pulmanno editus, Antwerp. Plantin. 1572, in-16. Idem cum Æsopi Fabulis, Hanov. 1603, in-12. 5° Inseruntur Aratea Avieni collectioni Astronom. script. vet. quæ prodiit in officina Sanctandreana, in-8, 1589. 6° Denique inserta est Avieni interpretatio tomo secundo operum Arati, curante Theophilo *Buhle*, Professore Goettingensi, quam sub oculis assidue habuimus, et cujus fidem quam plurimum sequuti sumus. Prodiit Lipsiæ ex officina Weidmannia anno 1801. Optimas ejus notas et lectionis varietates integras servavimus, et paucissimas nostras animad-

versiones, ne in nimium pondus hoc volumen cresceret, adjecimus (1).

(1) Non e loco erit aliquot epigrammata ad Phænomena pertinentia hic memorare. Unum quidem C. Helvii Cinnæ, quo hic videtur ejusdem operis interpretationem conscripsisse; quod quidem sed depravatum protulit Grotius initio notarum ad Arati Phænomena. Edidit Burmann. Anth. Lat. tom. I, pag. 440:

Hæc tibi Arateis multum vigilata lucernis
  Carmina quis ignes movimus aerios,
Lævis in aridulo malvæ descripta libello
  Prusiaca vexi munera navicula.

Duo alia a Callimacho et Leonida Tarentino græce conscripta ediderunt cel. Ernesti in editione Callimachi, tom. I, p. 333, et Burmann. in Mantissa adnott. ad Anth. loc. cit. Denique in Grotio præter memoratum Callimachi epigramma, sequebatur aliud Ptolemæi in eadem Arati Phænomena, quod raro editum est:

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

εἰς Φαινόμενα Ἀράτου.

Πάνθ' Ἡγησιάναξ τε καὶ Ἕρμιππος τὰ κατ' αἴθρην
  Τείρεα καὶ πολλοὶ ταῦτα τὰ φαινομένα,
Βίβλοις ἐγκατέθεντο· ἀποσκόπιοι δ' ἀφάμαρτον,
  Ἀλλὰ τὸ λεπτολόγου σκῆπτρον Ἄρατος ἔχει. Ed.

RUFI FESTI AVIENI

PHÆNOMENA ARATEA.

Carminis inceptor mihi Jupiter; auspice terras
Linquo Jove; excelsam reserat dux Jupiter æthram;
Imus in astra Jovis monitu; Jovis omine cælum,
Et Jovis imperio mortalibus æthera pando.
Hic statio, hic sedes primi patris; iste paterni
Principium motus, vis fulminis iste corusci,
Vita elementorum, mundi calor, ætheris ignis,

1-14. Paullo uberius laudes Jovis persequutus est in prooemio Avienus, quam Germanicus et ipse Aratus, ita tamen, ut rhetorem declamatorem sentias, philosophorum de rerum principio placita poeticis pigmentis exornantem. In primis quatuor versibus una eademque sententia in quovis versu, mutatis tantum verbis, iteratur. In verbis: « excelsam reserat dux Jupiter æthram », eodem sensu *æthra* dicta est, quo ab aliis *cælum* dici solet *arx Jovis*, quam nemo, nisi adnuente Jove, intrare possit. Quæ sequuntur maximam partem ad Pythagoreorum doctrinam de *æthere*, ut principio ignis, caloris, lucis, vitæ, et motus in rerum natura, adumbrata sunt. Cæterum in versu primo pro « Carminis inceptor mihi Jupiter » Schraderus in Wernsd. Poet. Lat. Min. (vid. supra hoc tom. pag. 273. Ed.) ad Avieni Perieg. vs. 896, mavult *incentor*, adsentiente Wernsdorfio. Lectioni huic pondus quidem addit Paullinus Nolanus (Carm. XV, 30), qui hunc versum ab Avieno sumpsit: « Non ego Castalidas, vatum phantasmata, Musas, Nec surdum Aonia Phœbum de rupe ciebo: Carminis incentor Christus mihi ». Potest tamen vulgata lectio defendi ex ipso Arateo Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. Deinde apud Avienum, Perieg. vs. 896, *Incentore canam Phœbo* lectio est incerta, et dubitari potest, an non apud ipsum Paullinum pro *incentor* legendum sit *inceptor*.

5. *Hic statio, hic sedes primi patris, iste paterni Principium motus.* *Hic* et *iste* ad *ætherem* referendi sunt; est hoc Avieno solenne, ut *hic* et *iste* de eodem usurpet. Sic infra vs. 25: « Hic digestorum speciem dedit, iste colorem Imposuit rebus ». — Et vide supra Descrip-

Astrorumque vigor; perpes substantia lucis,
Et numerus celsi modulaminis; hic tener aer,
Materiæque gravis concretio; succus ab alto
Corporibus cælo; cunctarum alimonia rerum;
Flos et flamma animæ, qui discurrente meatu
Molis primigenæ penetralia dura resolvens
Implevit largo venas operatus amore,
Ordinis ut proprii fœdus daret; iste calorem,
Quo digesta capax solidaret semina mundus,
Inseruit. Rite hunc primum, medium, atque supremum
Vox secreta canit sibi; nam permixtus utrimque,

tionem Orbis, vs. 265 et sqq. Ed.

9. *Et numerus celsi modulaminis.* *Numerus* sensu Pythagorico pro *principio* sive *causa.* Alludit Avienus ad concentum sphærarum, qui secundum Pythagoreos motu earum, per ætherem certis legibus et numeris adstricto, efficiebatur.

12. *Qui discurrente meatu Mentis primigenæ penetralia dura resolvens Implevit largo venas operatus opere.* Vix sanus sensus in his inest. Quid enim hoc sibi vult: « florem et flammam animæ mentis primigenæ penetralia dura resolvere? » Quid sunt hoc loco: « penetralia dura mentis? » Conjicio itaque legendum: « qui discurrente meatu Molis primigenæ penetralia dura resolvens Implevit largo venas operatus amore ». *Moles* est materia rudis. Pro *molis primigenæ* possit etiam legi *Materiæ primæ;* sed melior altera lectio; nam de materia prima sensu philosophico Avienus non cogitavit. Ovid. Metam. init. « Ante mare et tellus, et, quod tegit omnia, Cælum, Unus erat toto Naturæ vultus in orbe, Quem dixere Chaos; rudis indigestaque moles ». Ceterum cf. Barthii Advers. LVII, 15. — Collectio Astr. op. habet *Mundi primigeni.* Ed.

15. *Ordinis ut proprii fœdus daret, iste calorem.* Male in antiquioribus edd. distinguitur: « ordinis ut proprii fœdus daret iste; calorem ».

17. *Inseruit; rite hunc primum, medium atque supremum Vox secreta canit sibi.* Sic distinxit et emendavit Grotius. Vid. Casp. Barthii Advers. XXXVI, 2. Vulgo male: « Inseruit rite hunc primum, medium, atque secundum. Vox secreta canit sibi ». *Vox secreta canit sibi* poetice dictum pro: Mens interna meditatione concipit et adorat. Fuere inter philosophos, qui *internas cogitationes* mentis *sermonem quasi internum, vocem secretam,* dicerent. Conf. Wernsdorfii Comment. de Rufo Festo Avieno in Poet. Lat. min. (huj. tom. pag. 10. Ed.), ubi refutatur Nicolaus Antonius, in versibus illis adlusionem Avieni ad dogma Trinitatis reperisse sibi visus Bibl. vet. Hispan. lib. II, c. 9, pag. 158.

18 - 20. *Nam permixtus utrimque*

Et fultus sese geminum latus, unus et idem est
Actor agendorum, propriique patrator amoris,
Et mundi vere pastor sacer. Hic chaos altum
Lumine perrumpit; tenebrarum hic vincula primus
Solvit, et ipse parens rerum fluitantia fixit.
Hic dispersa locis statuit primordia justis.
Hic digestorum speciem dedit; iste colorem
Imposuit rebus, sexuque immixtus utroque,
Atque ævi pariter gemini, simul omnia lustrans
Sufficit alterno res semine. Rerum opifex hic,
Hic altor rerum, rex mundi, celsa potestas
Ætheris atque Erebi; rapida inclinatio cæli;
Insociabilium discretio justa Deorum;
Cujus et extremum tellus opus; ignea cujus
Lumina sunt late, sol, et soror; ille diei

Et fultus sese geminum latus, unus et idem est Actor agendorum. Vulgo: *Auctor agendorum ;* quod licet ferri quidem possit, melius tamen cum Grotio leges : *Actor agendorum*, πρακτὴς (non ut in Grotii notis impressum πραχτὴρ) τῶν πραχθησομένων. Sensus est : Iste primum et supremum, ergo duo extrema (*permixtus utrinque, fultus sese geminum latus*) una comprehendens, unus tamen et idem est actor agendorum.

21, 22. *Hic chaos altum Lumine perrumpit.* Legendum *perrupit;* nam sequuntur *solvit, fixit, dedit*, etc. Verum *perrumpit* est præteritum ἀρχαϊκὸν, et adfectat archaismum Avienus. Sæpius occurrit *rumptum* pro *ruptum*.

24. *Hic dispersa locis statuit primordia justis.* Sensus est : Nondum definita et ad ordinem et leges revocata erant rerum primordia et vicissitudines. Ovid. Metam. I, vs. 24 : « Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo, Dissociata locis concordi pace ligavit ».

26. *Sexuque immixtus utroque Atque ævi pariter gemini.* Æther vitam simul agit maris et feminæ, quum principium sit vitæ omnino.

30. *Rapida inclinatio Mundi*, ex emendatione Grotii. Infra v. 85 : « trahit inclinatio cælum » ; et alibi : « teres inclinatio mundi ». Vulgo : sine sensu : « pigra inclinatio nodi ». Aliam vulgatæ lectionis emendationem proposuit Casp. Barth. Adv. XXXVI, 2 : « bigrada inclinatio nodi ». *Nodum* interpretatur fatalem necessitatem insolubili velut catena omnia continentem. Hæc quum *frangi* non possit, duobus modis *inclinari* dicitur, ut orta obeant, oriantur defuncta. Non adsentior.

33. *Ignea cujus Lumina sunt late, sol, et soror.* Putat Grotius, hæc ab Avieno desumpta esse ex Mose, Genes. I : « Fecitque Deus duo lu-

Tendat ut infusi rutilum jubar; altera noctis
Ut face flammanti tenebrosos rumpat amictus.
Nec desit genitis pater ullo in tempore rebus.
Istius ille anni pulcher chorus, alta ut hebescat
Terra gelu, ver ut blandis adrideat arvis,
Pulverulenta siti tellurem et torreat æstas,
Et gravis autumni redeat fetura parentis.
Hoc duce per tumidi ferimur freta gurgitis; isto
Præceptore solum gravibus versamus aratris;
Iste modum statuit signis; hic rebus honorem
Infundit; tenebris hic interlabitur æthræ,
Viscera et æthereos animans genitabilis artus.
Denique ne longum marcentia corda jacerent,
Mundanique ortus mens immemor, omnia sensim
Vilia conciperet, neque se subduceret unquam
Fontis in æterni primordia, quo velut amnis,
Quem festina citis urget Natura fluentis,

minaria magna : Luminare majus, ut præesset diei; Luminare minus, ut præesset nocti ». Probari ergo hinc quoque possit, Avienum fuisse Christianum. Verum eamdem sententiam sæpius poetæ et Græci et Latini expresserunt, et est ea ita quoque comparata, ut in describenda origine rerum cuivis occurrat. In cæteris descriptio ortus mundi, qualem Avienus dedit, a Mosaica maxime diversa est. Vid. Wernsdorfii Comment. de Avieno (huj. op. tom. III, pag. 467. Ed.)

34. *Tendat ut infusi rutilum jubar.* Burm. ad Anth. Lat. V, 8, legendum arbitratur *Reddat ut infusus*, et ita jubere putat vs. 1 dicti epigr. « Exoritur Phœbus perfundens luce nitenti Et maria et terras »; et eodem lib. ep. 2, v. 3 : « Luce polum nitida perfudit candidus orbis ». Pro *tendat* Heinsius *Didat*. Corrigendum *reddat*. Reddere enim de sole frequens. Senec. Octav. I, 2 : « surgit Titan Radiante coma, mundoque diem Reddit clarum ». *Restituere diem* dixit Prudent. Cathem. Hymn. V, 132 : « Major sole novum restituens diem ». Ed.

36. *Nec desit genitis.* Forsitan legendum *Nec deficit*. Vulgata lectio ex scripturæ in codd. abbreviatione orta videtur. Supra dixerat Avien. 28 : « sufficit alterno res semine ». — *Desit* non mutandum. Vid. Propert. I, 1, 34, et Senec. ep. 56 : « non enim excisa desit ». Cæterum τῷ *deficit* repugnat metrum. Ed.

41. *Hoc duce per tumidi ferimur.* Edit. Grot. male *ferimus*.

45. *Viscera et æthereos animans genitabilis artus.* Ita emendandum censuit Grot. Vulgo : « Viscera, et

ıtinuo ruituræ in corpora nostra
nt animæ, seriemque per æthera nectunt,
ım Cnidii radium senis intulit astris,
[ue loqui docuit convexa Deorum:
rionios Nepa circumflecteret ignes?
·editu cur sub gelido Capricorno
ɹinosi juga tristia solveret anni?
ım lucis madidæ cum tempore noctis
rque Aries dimenso pondere Olympi
? Qua parte polus sublimior alto
eruleas Thetidis non tangeret undas?
ı umbrifero lateat declivis in axe,
ılanti cur signa errore ferantur?
ım ingenio numerisque Solensibus idem
erri melius dedit incola Tauri,
ˇecropios superaret et Aonas agros.

genitabilis artus ». iana *ætherei artus* lligendi sunt pul- quæ æthere infuso .

ı *Cnidii radium se-* Senex Cnidius est ı Phænomenorum epit Aratus, cujus ɜnus. Infra v. 102: i Cnidius dedit ». r ad Manil. Astron.

onios *Nepa circum-* *Autumni reditu cur* ırno *Bruma*. Ita re- tius. Nam enume- itia et æquinoctia; ɜst per *Nepam* hic ımus; Cancri au- n in ipsa æstate, ı est. Male vulgo Cur Hyperionios Nepa circumflecteret ignes Autumni reditu; cur sub gelido Capricorno Bruma, etc. »

58. *Cur spatium lucis madidæ cum tempore noctis Libra celerque Aries dimenso pondere Olympi Æquarent*, ex Grotii emendatione, quam sensus necessario exigit. Vulgo: « cur spatium lucis, madidæ cur tempora noctis Libra celerque Aries demerso pondere Olympi Æquarent, etc. »

64, 65. *Quæ rursum ingenio numerisque Solensibus idem Jupiter efferri melius dedit incola Tauri*. Spectat hoc ad Aratum, Solis, Ciliciæ urbe, oriundum. Taurus est mons in Cilicia. Similiter in gratiam Arati de Cilicibus Manil. Astron. I, 392: « Montis ab excelso speculantur vertice Tauri Eventus frugum varios, et tempora dicunt ».

66. *Musa ut Cecropios superaret*

Me quoque nunc similis stimulat furor, edere ver
Tempora, quum duris versare ligonibus arva
Conveniat; quum velivolo dare carbasa ponto;
Et quum viticomo crinem tondere Lyæo.
O mihi nota adyti jam numina Parnassei!
O, per multa operum mea semper cura, Camœna
Jam placet in superum visus sustollere cælum,
Atque oculis reserare viam per sidera; major,
Major agit mentem solito Deus, ampla patescit
Cirrha mihi, et totis se Helicon inspirat ab antris

ARCTOS.

Omnia quæ flammis pingunt radiantibus æthra
Nox agit, et verso ceu fixa trahuntur Olympo.
At non cuncta tamen signorum in lege putanda;
Nam numeris et honore carent; micat omnibus ign
Et rutilo cunctis flagrat coma flammea crine;

et Aonas agros. Sic reposui cum Grotio, quum utique ex vulgata lectione, *raperetur et Aonas agros* commodus sensus elici vix possit. Avienus, Descr. Orb. v. 5: « Aoniis perget stylus impiger orsis ». — *Me quoque nunc similis stimulat furor edere versu* Jo. Schraderus in not. ad Avieni Periegesin. (Wernsdorf. Poet. Lat. min. hujus tom. supra pag. 144. Ed.) conjiciebat legendum « Me quoque nunc Latio stimulat furor edere versu ». Verum nihil mutandum est.

70. *Viticomo crinem tondere Lyæo.* Male vulgo *victicomo*.

72. *O, per multa operum mea semper cura, Camœna! Multa operum* dixit græco more pro *multa opera*. Sic supra vs. 23, *rerum fluitantia* pro *res fluitantes*. Indicat Avienus, sese ante Arateorum paraphasin *alia poemata edidisse*. Conf. Wer
Comment. de Avieno.

75. Cf. Avieni Perieg. v.
not. Schrad. ad h. l. apud
l. l. Barth. Advers. XLVI,

77. *Omnia quæ flammis*
Heinsius hic legebat *cing*
pingunt non sollicitandum
Hoc verbum in simili re po
tatum. Auson. Epist. ad Hes
15: « Iricolor vario pinxit
pluma colore »; et in Anth
V, epigr. 21, 3: « Iris picto
bilis arcu ». Ed.

78. *Nox agit, et verso.* It
tante Morellio, codd. antiqui
Vulgo perperam: « Nox e
verso ».

80. *Nam numeris et honore*
ex emendatione Grotii. Cod
tiqui *caret*. Vulgo *carens*.

82, 83. *Sed quia non cer*

Sed quia non certa formarum luce notantur
Omnia sideribus, cassum fit cætera volgus.
Mobilis en etiam mundi se machina versat,
Ponderis et proprii trahit inclinatio cælum;
Sed non axis item curvi vertigine fertur
Ætheris, ut stylus instabili convolvitur orbi,
Ipse manens tenuisque procul sacra viscera cæli
Perforat, et mediæ molem terræ tenet; illum
Non prolixa dies, non incumbentis Olympi
Cursus agit, motatve loco labor, ut semel hærens
Constitit, et ferri se circum cuncta remisit.
  Terminus extremo dispar polus. Oceano pars
Sublime erigitur, subit altera mersa sub undas
Pars Erebum, et nigri jacet hæc ut conscia Ditis:
Hic Notus; horriferis aquilonibus illa rigescunt,
Ac teres in gemina stridit vertigine cardo.
Alter in obtutum facilis latet; alter et alto

rum luce notantur Omnia sideri-, cassum fit cætera volgus. Male lgo legitur et distinguitur: « forrum in luce notantur Omnia, eribus, etc. » *Vulgum cassum* vo- Avienus stellas ἀμορφωτοὺς, de ibus alibi: « ignoti vice vulgi net in æthram Protollunt ». Maius, I, 470: « quum Luna conur omne Stellarum vulgus, fumt sine nomine signa ». Conf. s. Scaliger. not. ad h. l. pag. 62.

87. *Ut stylus instabili convolvitur bi*. Edd. antiquiores *in stabili*. orrexit jam Morellius.

88. *Ipse manens tenuisque procul cra viscera cæli Perforat*. Vulgo ie sensu: « Luce manente tenuse procul ». Uti nos dedimus, reripsit Grotius, qui etiam monet, ocul, late, super, aliaque similia Avieno sæpe reperiri πλεονάζοντα.

91. *Ut semel hærens Constitit*. Aratus, Phæn. v. 22, ἄρηρεν. Manilius, I, 284: « Perque ipsum terræ directus constitit orbem ».

93. *Terminus extremo dispar polus; Oceano pars sublime erigitur*. Sic maluit Grotius. Extremo axi terminus est dispar polus. Arat. Phæn. vs. 84: Καί μιν πειραίνουσι δύω πόλοι ἀμφοτέρωθεν. Potest tamen vulgata quoque lectio « Nec minus extremo dispar polus », quodammodo defendi. *Pars* h. l. eodem sensu discitur, quo apud Germanicum, vs. 22: « Quem Graii dixere polum; pars mersa sub undas Oceani, pars celsa sub horrifero Aquilone »; ubi vide Buhl.

97. *Ac teres in gemina*. Ita recte edd. antiquiores. Edd. Morel. et Grot. in textu (quamvis improbante Grotio) *Hac teres*.

Deprimitur barathro. Sed qua sublimior axis
Tethyos undosæ linquit cetosa fluenta,
Contemplare sacras ut mundus subjicit Arctos.
Sic astrum dici Cnidius dedit; Ausone easdem
Voce feras Ursasque et Plaustra vocare solemus:
Fabula namque, ursas; species dat, plaustra videri.
Has pater omnipotens nemorosi in valle Lycei
Adsuetas duris quondam venatibus, æthræ
Intulit, et rapto genitricis flore sacravit.
Vel, ceu fama dehinc docet altera, Creta ubi fluctu
Tunditur insanis late circumsona Cauris,
Jupiter has idem rerum memor indultarum,
Et custoditæ referens pia dona salutis,
Quum puer agrestes inter Curetas, et inter
Dictææ longum latuit crepitacula rupis,
Scandere flammigerum victor permisit Olympum,
Nescia signa salis, nocturnique inscia casus,
Hospita et insanis aquilonibus: haud tamen ollis
Ora vel adverso sunt obvia pectora motu:
Versa Lycaoniis sed suspectatur in ursis
Forma super, pariterque polo vestigia librant,
In spinam et flammis ardentia dorsa jacentes.
Sic Jovis altrices teretem prope cardinis axem,
In caput, inque humeros Helice Cynosuraque versæ
Præscia venturis dant semper signa procellis.
Numque Helice Graios, Tyrios Cynosura per altum
Parva regit; non ulla facem succenderit umquam
Stella prior, neque flammigeros eduxerit ortus
Ante alia, immerso quum jam Titanius orbe

101. *Sacras ut mundus subjicit Arctos.* Vulgo *subiit.* Recepi emendationem Morellii.

107. *Rapto genitrices flore.* Vulgo *genitricis.* Ed. Ald. *raptor genitricis,* et in v. pr. *venantibus* pro *venatibus.*

126. *Neque flammigeros eduxerit ortus.* Dedi hunc versum et sequentes, quemadmodum Grotius eos constituit. Conf. Arati Phænom. vs. 40 seq.

127, 128. *Immerso quum jam*

Imbuerit tremulo Tartessia terga rubore,
Cressia quam flammas inter primordia noctis
Major agat, vultusque sacros ostendat Olympo.
Illa licet parvo jaceat Temone per æthram,
Verior in fidem tamen est currentibus æquor.
Cardine nam certo convertitur; huic, mora longos
Pigra tenet gyros, quæ, ceu remorata, parumper
Flectitur, ac tardo cohibet cunctamina lapsu;
Sed quia Sidoniis dux est Cynosura carinis,
Rectior undoso cursus sulcatur in æstu.

DRACO.

Inter utramque dehinc præclari nominis Arcton,
Ceu circumflexo sinuantur flumina lapsu,
Squameus agmen agens *Draco* volvitur, atque obit ambas
Spirarum curvis anfractibus. Hunc quoque ubi artus
Longius effusum spatiosa volumina tendunt,
Compta Lycaoniis includunt Plaustra choreis.
Qua caput est Helices, fundunt sese ultima monstri
Agmina, et hac cæli vix cauda in parte quiescit.
Altera qua spiræ sinus est, sublime reponit
Verticis, et curvo ceu circumclusa Dracone,

Titanius orbe Imbuerit tremulo Tartessia terga rubore. Vulgo : « Imbuit et tremulo Tartesia terga rubore ». *Titanius* dicitur pro *Titan*, ut *Bacchius* (Βάκχιος) apud Euripidem, *Mavortius* apud Petronium, pro *Bacchus* et *Mavors*. Confer Nostrum, Descript. Orb. vs. 62.

129. *Cressia quam flammas.* Vulgo : *flammans.*

131. *Illa licet parvo jaceat.* Sub *illa* intelligitur Cynosura.

133. *Huic, mora longos Pigra tenet gyros. Huic* spectat Helicen. Restituit *huic* Grot. pro vulg. *haud.* — *Quæ, ceu remorata, parumper Flectitur.* Vulgo sine sensu : « neque, ceu mollita, parumper Flectitur ».

136. *Sed quia Sidoniis.* Vulgo : « Denique Sidoniis ».

138. *Inter utramque dehinc præclari nominis Arcton.* Edit. Aldin. vitiose : « pro clari nominis Arcto ».

141. *Hunc quoque, ubi artus.* Vulgo : « hunc quoque, ut artus ». Nescio an recte Schraderus ad Avien. Perieg. 417 contenderit, *ut* sæpius ab Avieno poni pro *ubi;* nam exemplum ab eo adlatum, quum sit lectio dubia, nil probat.

In dorsum alterius dorso jacet Anguis; ab ore
Vertitur, ac longe postremam lapsus in Arcton,
Rursum majoris repetit confinia signi.
Nec quæ stella caput flammarum insignit honore,
Sola micat, solave rubent incendia crista;
Sed setosa duplex adolet duo tempora fulgor,
Et duo sub geminis oculi fulgoribus ardent.
Unicus ignis item mento æstuat, ipsaque forma.
Verticis in nutum veluti curvata parumper,
Qua per dimensos demittitur ordo meatus,
Flectitur, atque Helices caudam spectare videtur,
Cujus in extremum spatio propiore per æthram,
Sibila protenti succedunt ora Draconis.
Quin super illa etiam summæ confinia caudæ
Stella subit, dextri quæ temporis igne coruscans,
Æmula vicinis accendit lumina flammis;
At declive caput vertexque obliquior astris,
Hac in parte sacri procumbere cernitur axis;
Qua pater Oceanus rutili reparator Eoi,
Occasus ortusque salo moderante coercet,
Et gemina alternæ miscet divortia metæ.

ENGONASIS.

Inde pruinoso si lumen ab usque Dracone
In convexa feras, oculosque in proxima mundi
Declines, qua parte globo tumet altior ortus,

161. *Quin super illa etiam summæ confinia caudæ Stella subit.* Vulgo *cauda*. Perperam.

166. Conf. Virg. Georg. I, 241. *Pater Oceanus rutili reparator Eoi.* Vulgo : « reparatus Eoi ». Avieno *reparare* est ἀποκαθίστασθαι. Infra : « absolvit totos reparabilis anno ». In Catalect. Pithœi : « Phœnix reparabilis ales ». *Eoum* quoque dixit Avienus suo more, ut vs. 924: « Mundus ab Eoo trahitur reparabilis alto ». In Catal. « Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous ».

167. *Occasus ortusque salo*, ex emendatione Grotii. Edd. antiquiores perperam *sole*. Edd. Morel. Grot. in textu *solo*.

Illa laboranti similis succedet imago
Protinus, expertem quam quondam dixit Aratus
Nominis, et cujus latuit quoque caussa laboris;
Panyasi sed nota tamen, cui longior ætas
Eruit excussis arcana exordia rebus.
Nam dura indomiti memorat sub lege tyranni
Amphitryoniaden primævo in flore juventæ,
Qua cedunt medii longe secreta diei,
Hesperidum venisse locos, atque aurea mala,
Inscia quæ lenti semper custodia somni
Servabat, carpsisse manu; postquam ille novercæ
Insaturatæ odiis serpens victoris ab ictu,
Spirarumque sinus et fortia vincula laxans,
Occubuit, sic membra genu subnixa sinistro
Sustentasse ferunt, sic insedisse labore
Devictum, fama est; ac tum Tirynthius æthra
Inclytus et solio fultus sublime paterno est.
Jupiter hanc speciem, miseratus acerba laborum,
Reddidit, et talem cerni permisit Olympo.
En manus ipsa Dei violenta in verbera pendens
Erigitur, dextræque dehinc impressio plantæ

172. *Illa laboranti similis.* Male in edd. antiquioribus distinctum : « Illa laboranti similis succedet imago : Protinus ». — Hyginus hoc signum vocat Cetea, sed alii Herculem, quæ videtur Avieni opinio esse, et quam refert Panyasis in Heraclea. Arato Ἐν γόνασιν. Manil. I, 315 : « Nixa venit species genibus, sibi conscia caussæ ». Firmicus latine vertit *ingeniculum*. Cf. Cic. de Natura Deor. lib. II, 108. Ed.

175. *Panyasi sed nota tamen.* Non adtigit fabulam in versibus sequentibus ab Avieno additam Aratus, Phænom. vs. 64 sq. unde colligere licet, esse eam aliasque similes a recentioribus adjectas. Avienus fabulam, ut ipse dicit, ex Panyasi hausit. Vid. Schol. German. ad vs. 65; Hygin. Astron. poet. II, 6; conf. Schaubach. ad Eratosth. Catasterism. p. 76. Dedi cum Grotio *cui longior ætas* pro *ceu longior ætas*, ut vulgo legebatur.

177. *Nam dura indomiti.* Sic Grotius. Vulgo : *immodici.*

187. *Ac tum Tirynthius æthra.* Vulgo : *æthræ.*

191. *Manus..... in verbera pendens Erigitur.* Ita rescripsit Morellius. Antea legebatur *Exigitur;* non male ; quamvis melior sit Morelliana lectio. Conf. infra vs. 246.

Tempora deculcat maculosi prona Draconis.

CORONA.

Poplite succidui qua sideris ampla fatiscunt
Terga dehinc, mersumque jacet sublime humerorum,
Aspice ceu rutilis vibret lux Gnosia flammis:
Hæc quondam Bacchi monumentum fulget amoris;
Hæc Ariadnæi capitis testatur honorem.
Trina ter illustrant hanc lumina; parsque Coronæ
Serpentem vicina subit, qua sibila in Arcton
Ora Draco inclinans stridet flabris Aquilonis;
Post tergum Nixi pars volvitur, ac velut hærens
Rursum defessi reseratur nuntia signi.

OPHIUCHUS.

Istius extremo sub vertice, vertice quippe
Sideris Innixi, clarum nosces Ophiuchum.
Triccæi sidus stat nominis, et cui pingui
Thure Epidaureæ fumant altaria sedis.
In Styga decursis Parcarum ab origine fusis
Merserat Hippolytum sors ultima; jamque, per imas
Cocyti tenebras et stagna nigrantia Ditis,
Portitor ille Charon Thesidæ fata vehebat.
Hic immaturi sed enim miseratus acerbum
Leti supplicium, Neptunique aspera jussa,
Algentes artus Erebo procul intimo ab usque
Suscitat, atque animæ rursum tepefacta calore
Viscera mundanas revocat medicator in oras.

193. *Tempora deculcat.* Germ. 69: « Serpentis capiti figit vestigia ». Ed.

194. *Qua sideris ampla fatiscunt Terga dehinc.* Vulgo *patescunt,* quod ferri potest; sequor tamen Grotium.

206. *Triccæi sidus stat nominis.* Ed. Ald. perperam *Triccæi.* Tricca urbs fuit Thessaliæ, ubi colebatur Æsculapius, uti quoque in Epidauro. Conf. Hygin. Astron. II, 14; Schol. German. ad vs. 72, et Heyn. ad Apoll. III, 10, 3, p. 103.

Non tulit Omnipotens, ortu cuiquam generato
Deucalioneo fas esse, novissima fata
Vincere, et incassum decurrere pensa Sororum;
Moxque trisulca polo jaculatus fulmina celso,
Et super aeriæ vibrans incendia flammæ,
Morte repertorem medicinæ audacis in umbras
Dejicit; at gnati reparans solatia Phœbo,
Asperaque exstincti miseratus fata nepotis,
Surgere nocturno jubet inter sidera motu.
Hic ergo insignes ardens venas Ophiuchus,
Hic rigidos artus formæ Anguitenentis honore
Arduus, hic tantos humeris vibrantibus ignes
Evomit, ut pleno quum Luna nitescit in orbe,
Menstruaque ingenti jam tempora dividit ortu,
Nequaquam lentis obscurior ex humeris lux
Marceat; at manibus non compar flamma rubescit:
Nam suffusa levi resplendent ultima luce;
Sed cerni sunt prompta tamen, postremaque parco
Igne micant. Ille angue manum consertus utramque
Erigitur, serpensque dehinc elabitur ambas
Flexilis, et medium cingit spiris Ophiuchum;
Quem super hærentem plantarum mole duarum
Scorpios in geminas effusus viscera parteis,
Adflictusque oculos, maculosaque pectora pressus,
Sustinet. Attiguas evolvitur Anguis in auras,
Agmine non æquo, neque tanta volumina compar.
Nam qua dextra manus sinuoso adfigitur Angui,

222. Sic Virg. Æn. VII, 773: «Ipse repertorem medicinæ talis, etc.» Ed.

223. *At gnati reparans solatia Phœbo.* Ita legere maluit Grotius. Melius tamen forsitan vulgatum tueremur *gnato reparans*, scilicet *Phœbo*, quum sequenti versu *nepotis* ad *Æsculapium* spectet. *Ac gnati* vulg. equidem malo *at gnati*.

229. *Nitescit in orbe.* Ed. Ald. *nitescet*; sed sequitur *dividit*, nisi forte et hoc in *dividet* mutandum.

236. *Elabitur ambas.* Conf. Manil. I, 330 seqq. Ed.

242. *Neque tanta volumina compar.* Ed. Ald. vitiose *tenta*.

Parcius ab domino terga explicat, altera porro
Plurimus, ac multo per lævum pondere lapsus
Funditur, et rutilo qua lux sedet ignea mento,
Usque Ariadnææ sese vicina coronæ
Lubricus inclinat. Post spiram brachia quondam
Formidata truci suspexeris Orioni:
Heic concessa etenim curvis minitatio Chelis.
Huc falcata Chii repserunt cornua monstri,
Sidereæ nimium facis indiga; namque hebes ollis
Ignis, et obtuso marcent incendia crine.

BOOTES.

Callisto rutilat stellis, quibus usque ferina
Prona fit effigie, quo cardine torquet et axem
Semper inocciduis adtollens lampada flammis
Arctophylax, sive, ut Veteres cecinere, Bootes,
Famosa Arcadici testans commenta tyranni.
Et licet instanti similis, similisque minanti
Terga Helicesjuxta premat arduus, haud tamen unq
In picturatæ plaustrum procurrere matris
Fas datur, antiqui quoniam contagio in illo

244. *Altera porro plurimus*. Phrasis Avieno usitata, ad Græcorum imitationem : τὰ δ' ἕτερα μέγιστος.

248. *Post spiram brachia quondam Formidata truci suspexeris*, etc. Eleganter utique hi versus a Grotio restituti sunt. Conf. Arati Phæn. vs. 89. Vulgo corrupte : « post spreta brachia quondam Formidata truci suspexeris Orioni ; Hæc concessa etenim curvis mercatio velis. Huc falcata Hiodii repserunt cornua monstri ». Grammatica postulat, *Chius*, quum *locum* designat, corripi, quum *adjectivum*, produci. Sed regulam hanc poetæ negligunt. Nam et pro *loco* Cicero produxit, et pro *adjectivo* corripuit Av Infra quoque v. 1146 : « Curv cælo quum surgunt brachia s

254. *Callisto rutilat stellis, usque ferina*, etc. Hos quoqu sus a Grotio emendatos dedi, corruptissimos ita : « Callisto stellis, quibus utque ferinam fit effigiem, quo cardine to axem, Semper in occiduis ad lampada flammis ».

257. *Arctophylax*. Cf. Er Catasterismi. cap. 1 et 8, et bach. not. p. 67, 82 ; Schol man. ad vs. 89, et Hygin.

261. *In picturatæ*. Ed. Ald. *Impicturatæ*.

Criminis, et veterum prohibetur culpa malorum.
Nec minus in membris lux olli maxima vibrat
Omnibus, ardet apex capiti, micat ignea late
Dextera flammam, humeri flammam movet* instar
Inter utrumque femur, qua se confinia lucis
Diducunt pedibus, major qua luminis aura
Verberat, et rutilo sidus magis æstuat astro.
Nam locus Arcturo sacer* adscribitur, illic
Aurea qua summos adstringunt cingula amictus,
Ebria flammanti consurgit stella rubore.

VIRGO.

Qua protenduntur vestigia summa Bootis,
Quaque per immensum circumflagrantibus astris
Circulus obliquo late jacet Astriger orbe,
Contemplare sacros subjectæ Virginis artus.
Quam, te, quam memorem? Sive est genitor tibi summus
Jupiter, ex Themide in terras demissa parente;
Seu patris Astræi clarum es genus, aurea cujus
Sidera sunt proles, et qui pro munere morum
Inculpabilium nomen dedit omnibus astris;
Aut Pelusiaci magis es Dea litoris Isis,
Digna Poli, consors et cura latrantis Anubis;

264. *Lux olli maxima vibrat.* Vulgo *lux olim*, male.

265-270. Mutila hæc sunt et corrupta, nec medela, nisi e melioribus codicibus Msptis, illis adferri potest.

268. *Aura* repono pro *auras*. Ed.

282. Conf. Jo. Schrad. ad Avieni Perieg. not. (supra huj. tom. p. 103, ad vs. 24. Ed.)

283. *Digna Poli, consors et cura latrantis Anubis.* Ita distinguendum. Male vulgo : « Digna Poli consors, et cura latrantis Anubis ». *Digna poli*, ἀξία πόλου. Fateor interim, me non adsequi, quo sensu Avienus Isidem dixerit *dignam poli*. — Sed conferatur infra vs. 443. Ed. — Arbitror potius, legendum esse : « Digna coli consors et cura latrantis Anubis ». Eratosth. Catasterism. cap. 9 : οἱ μὲν γὰρ αὐτήν φασιν εἶναι Δήμητραν, διὰ τὸ ἔχειν στάχυν· οἱ δὲ Ἶσιν· ubi non adsentior docto Eratosthenis editori, verba οἱ δὲ Ἶσιν a Grammaticis adposita putanti, quod Græci contenderunt, Cererem ab Ægyptiis Isin vocari. Docet noster Avieni locus, verba illa ab ipso

Seu tu diva Ceres, sic nam tibi flagrat arista,
Et ceu Siriaco torretur spica calore
Protentata manu; seu tu pernicibus alis,
Nec sat certa gradum, viduataque vertice summo
Fluxa polo vertis vestigia, lubrica ut ævum
Sors agat, et subitis obrepat mobile fatum
Temporibus; precor, in terras procul æthere ab alto
Flecte oculos, placidamque meis venerabilis, oro,
Pande sacris aurem. Tu quum sincera priorum
Vita hominum nullis ageret sub legibus ævum,
Aureaque innocuos servarent sæcula mores
Sponte sua, nec criminibus via prompta pateret,
Inter confusos populorum libera cœtus
Versabare libens, nullique obnoxia culpæ
Corda inhibens, medias casto res more tenebas.

Eratosthene esse profecta. Confer schol. German. ad vs. 95; Hygin. II, 25.

286. *Protentata manu, seu tu pernicibus alis*, etc. ex emendatione Grotii. Varias de Virgine refert Avienus fabulas cum suis rationibus. Dixerat, eam esse Astræam, Isidem, Cererem; nunc adpellat Fortunam, quia alas habet et capite obscura est. Schol. German. l. l. « Quidam vero Fortunam, pro eo quod sine capite astris infertur ». Hyginus l. l. « Sed hanc alii Fortunam, alii Cererem dixerunt; et hoc magis non convenit inter eos, quod caput ejus nimium obscurum videtur ». Vulgo legitur sine sensu : « Protentata manu ter quæ pernicibus alis, Nec sat certa gradum, viduataque vertice summo Fluxipedæ vestis vestigia, lubricum ut ævum Sors agat ». Paullo aliter restituit hos versus Casp. Barth. Advers. XXXVI, c. 2 : « Protenta apta manu, tu quæ pernicibus alis Nec sat certa gradum, viduataque vertice summo Fluxa pilæ vertis vestigia, lubricum ut ævum Fors agat ». In qua Barthii emendatione mihi magis adridet *Fluxa pilæ*, quam, quod Grotius maluit *Fluxa polo*.—D. Heinsius, Introd. ad Hesiod. p. 237, emendat *Flexipede vertis*, vel *Flexibilis*. N. Heins. legebat *fluxa pilæ insistis*, vel *credis*. Ed.

289. *Mobile fatum*. Sic in epigr. in Alexandrum Magnum, Anth. lib. II, 16, vs. 1 : « Fortunæ mobile regnum », et « punctum mobilis horæ » de rerum vicissitudine Horat. Epist. II, 2, 172. Seneca in Hippolyto, v. 1142 : « Volat ambiguis mobilis hora, nec ulla præstat velox Fortuna fidem ». Ita *mobilis sexus*, *fatalis mobilitas*, et *mobilis fati series stabili providentiæ* opponitur apud Boeth. Consol. Philos. lib. IV, pros. VI. Ed.

298. *Corda inhibens, medias casto*

Nullus telluri limes datus, indice nullo
Culta secabantur, neque jam discretio campum
Metiri in dominos monstraverat: omnia rerum
Usurpantis erant; promiscua rura per agros:
Præstiterat cunctis communia cuncta videri.
Denique quum placidas crebro Dea viseret urbes,
Tectaque justa virum passim succederet, illa
Ferventis late pelagi natura, salumque
Fluctibus instabile, et glauci vada turgida ponti,
Qua senior cano nutrit sub gurgite Nereus
Delphinos virides, et physeteras anhelos,
Ignorata suo seclusaque fine jacebant.
Nulla fides undis; tumido commercia fluctu
Nulla petebantur: neque longis navita terris
Insinuare ratem consueverat, exsul ut oris
Omnibus externas veheret per inhospita gazas
Æquora, et insano penderet sæpe profundo.
Omnia sed cunctis nasci dabat aurea terris
Justitia, et nullo discreverat aere regna.
At postquam argento deformis viluit ætas,
Rarius in terras os inclinabat honestum
Jam Dea, vix summos adlabens denique monteis,

res more tenebas. Vulgo: « Corda inhibens media, casto res more tenebas ». Possit hæc lectio tolerari mutata distinctione: « Corda inhibens, media casto, etc. » ut dedit Coll. Astron. et ipse Th. Buhl.; repugnat tamen metrum. Barthius l. l. emendavit: « Corda inhibens, viduas astu res more tenebas », i. e. regebas rem publicam bona morum consuetudine absque astutia et ambitione.

302. *Promiscua rura per agros.* Vulgo: « promiscua thura »; sed perperam.

305. *Passim succederet, illa Ferventis late pelagi natura.* Ita distinguendum est. Male vulgo: « passim succederet illa, Ferventis, etc. »

313. *Insinuare ratem consueverat.* Vulgo: « ratem jus fecerat ». — Manil. I, 87: « Et vagus in cæcum penetravit navita pontum ». Ed.

315. *Et insano penderet sæpe profundo.* Pessime distinguebatur olim: « et insano penderet sæpe profundo Omnia; sed cunctis ». Mallet Buhl. pro *insano* legere *in salo*, sed metrum adversatur. Ed. — Neque tamen omnino spernenda est vulgata

Quum cedente die Phœbus sub nocte propinqua
Occiduus pronos urgeret in æquora currus,
Usurpandam oculis sese dabat adcurrentum:
Non ut fessa virûm repararet gaudia vultu,
Sed crepula ut late vomeret convicia voce :
« Parcite, vile genus, lacrymis, aiebat, obortis!
Caussa querelarum vestrum est scelus, aurea quonda
Judice me vestri vixerunt sæcla parentes.
Degener in vobis animus; solertia vobis
Pervigil; arte nova vitam traducere mos est.
Omne ævum studiis excuditis. Hinc quoque rursum,
Proh pudor atque dolor! nascetur vilior ætas;
Et lacerata genas ibit Bellona per urbes
Saucia, ut infidas agitent certamina mentes ».
Hæc ubi permœsto rauco congesserat ore,
Alite procursu sese in convexa ferebat
Protinus, atque oculos fugiens exosa sequentum
Linquebat cœtus hominum. Ruit hæc quoque rursu
Vivendi series, ac successere pudendo
Ærea sæcla habitu: fraus ilicet, et furor ardens,
Atque cruentus amor chalybis, segnisque libido,
Et malesuada lucri rabies subit; omnia terror
Degener, ac mœstæ facies formidinis implet.

lectio. *Pendere* h. l. est, monente Grotio, μετεωρίζεσθαι, jactari, periclitari, ut sæpe apud Manilium.

323. *Oculis sese dabat.* Vulgo: *oculis se dabat.*

325. *Sed crepera ut late vomeret convicia voce.* Sic rescribendum conjecit Grotius. Vox *crepera* a *crepando* deducitur, unde et *increpare* dicimus. Avienus infra vs. 1001 : « creperi succedens stagna profundi ». Proposuit Grotius aliam conjecturam : *pulchra* pro *crepula*, ut vulgo legitur. Vix autem ferri potest, Virginem *pulchra voce* con cia *vomere.* Ergo aut vulgatum *pula*, aut *crepera* retinendum e

326. *Lacrymis aiebat obortis.* Ald. vitiose *ab ortis.* Eadem p peram vs. 336 : « Alite pro cu sese inconvexa ferebat ».

328. *Judice me.* Male vulg. *dice.* Ed.

342. *Et malesuada lucri rabies s it.* In vulgatis male distinguitu « rabies subit omnia; Terror I gener, ac mœstæ facies formidi implet ».

Secreti indomitus vada gurgitis ultima versat
Tiphys; Agenoreo color hinc mentirier ostro
Incipit, Assyriumque bibunt nova vellera succum,
Ebria ut externo splendescat lana veneno.
Sic justa in populos mox Virginis inculpatæ
Exarsere odia, et cælum pernicibus intrat
Diva alis, spatiumque sibi subvecta per auras,
Unde procul terras summa vix cerneret æthra,
Propter anhela libens late capit astra Bootis.
Istius extremis humerorum partibus urget
Stella facem, qualique rubent incendia flamma,
Quæ subjecta procul caudam majoris ad Ursæ
Vertice brumalis circumvolvuntur Olympi:
Talis utrique modo simul et fulgore micat lux
Plurima; quippe procul clare fax ardet in Arcton.
Nec contemplandi labor anxius; omnia primis
Obvia ceu vibrant obtutibus; unus ab ore
Quæ sunt prima fere vestigia, præminet ignis;
Altera, qua pedibus regio est clunalibus, ardet
Stella itidem, genibusque dehinc se tertia promit,
Æmula qua rutilæ flagrant confinia caudæ.
Non tamen his species, non sunt cognomina certa,
Sed permixta simul vulgi vice convolvuntur.

344. *Secreti indomitus*. Vulgo *immodicus*, quod nescio cur Grotius mutaverit, quemadmodum etiam supra vs. 177.

345. *Agenoreo color hinc mentirier ostro Incipit*. *Mentirier* passive hoc loco pro simulari, et *mentirier incipit* pro *mentitur* dictum; ut et sæpe Manilius.

346. *Nova vellera succum*. *Vellere* dedit Buhl. sed hic error typographi videtur, nam nihil est, quo referatur *nova*. Ed.

347. *Ebria ut externo splendescat lana veneno*, ex emendatione Grotii. Vulgo: *extremo*. Levior esset mutatio, si *extrema* legeres, scilicet lana, ut summa lana splendescat purpura.

357. *Utrique*. Alii *utrumque*... *Fax ardet in Arcto*. Vulgo: *Arcton*.

359. *Nec contemplandi*. Ed. Ald. perperam: *Ne contemplandi*.

359, 360. *Omnia primis Obvia ceu vibrant obtutibus*. Grotius conjecit *convibrant* pro *ceu vibrant*. Sed vulgata lectio bene se habens servanda est.

GEMINI.

Illa quidem supero conserta relabitur axe,
Inscia piscosi semper salis. Ipsius autem
Subjectos capiti Geminos tibi cernere fas est,
Spartanam, Geminos, sobolem, prolemque Tonantis
Egregiam, et patrio post reddita numina cælo.
Nam Lacedæmoniis Mars quum caluisset Aphidnis,
Castora Cecropii tulit inclementia belli.
At frater, lucemque et fata superstitis ævi
Exosus, sortem lacrymis efflagitat æquam:
Protinus alternæ germanos tempore vitæ
Jupiter adtollit, cælique in celsa receptans
Æternæ flagrare facis jubet ignibus ambo.

CANCER.

Alvo Helices Cancer subvolvitur; astraque Cancro
Juno novercales ut semper proderet iras,
Præstitit. Hic etenim, Lernæi gurgitis Hydram
Ureret Alcides quum flammiger, ausus in ipsum
Repere victorem; qua duro concava dorso
Tegmina curvantur, geminus micat ardor in auras:
Hos dixere Asinos ortos Thesprotide terra,
Et sidus, Lenæe, tuum. Disterminat aer
Crassior hos. Itidem qualis præsepibus esse
Forma solet, dispar Chelarum flamma coruscat.
Namque tribus stellis adoletur dextera Cancro;
Læva duas pigro succendit fomite flammas.

371. *Et patrio post reddita numina cælo.* Vulgo: *et proprio.* Non male.

372. *Lacedæmoniis Mars quum caluisset Aphidnis.* Dixit Avien. *Aphidnas Lacedæmonias*, ut distingueret ab Aphidnis in Attica. Cf. Schol. German. ad v. 145; Hygin. Astron. II, 22.

386. *Et sidus, Lenæe, tuum.* Pessime vulgo distinguitur: « Et sidus Lenæe tuum disterminat aer Crassior. Hos itidem qualis ». Cf. schol. German. ad vs. 145; Hygin. II,

LEO.

Qua postrema pedum rutilant vestigia in Arcto,
Maxima flammigeri mundus trahit ora Leonis.
Membra dehinc, longi qua sese semita cæli
Plurima protendit, torrentur fomite acuto
Singula, et assiduis ardet Leo viscera flammis.
Hic Hyperionii flagrat via solis, et isto
Se duce cærulei referunt momenta caloris.
Tunc succisa Ceres strati cum mergite culmi
Construitur, flavos tondentur semina crines
Omnia, et advectas late coquit area messes.
Tunc et Threicii repetunt animosa Aquilones
Flabra polo; tunc Oceanum stata flamina cæli
Propellunt pelagus; longis hoc tempore in anni
Otia sunt remis; pontus vehit ipse carinas.

AURIGA.

Aurigatorem par sit quoque cura videre;
Namque tuas aures implebit fabula solers
Cretæi pecoris. Hæc lac memoratur alumno
Infudisse Jovi Capra, nutrix dicta Tonantis:
Stelligero subvecta polo est. Ille impiger autem
Pulcher Erichthonius currus et quatuor olim
Junxit equos, pronus qui non procul in Geminorum
Læva jacet, fusoque super se corpore tendit
Plurimus, adque Helices caput inclinatur ab ore.
Ille quidem in spatium membra explicat; at Capra lævo

23 ; Schaubach. ad Eratosth. Catast. pag. 85.

398. *Strati cum mergite culmi.* Omnes et ipse Buhl. habent *statim*, quod non tolerari potest. Ed.

402. *Oceanum... pelagus.* Sic infra : « surgunt Oceano jam gurgite »; et v. 440 : « æquore surget Oceano ».

413. *Adque Helices caput inclinatur ab ore*, ex emendatione Morellii Vulgo *atque*. Confer Apollod. III, 14, 6, et Heynii not. Schol. German. ad vs. 155 ; Hygin. Astron. II, 13.

Fixa humero clare sustollitur; ipsius autem
Fine manus parvas Hœdorum suspice flammas.
Qui postquam Oceano sese expediere sonoro,
Sæva procellosis immittunt flabra fluentis,
Ut spumosa truci pulsentur litora fluctu,
Et vaga cæruleas involvant æquora puppes.

TAURUS.

Nec minus Aurigæ qua sunt vestigia curvi,
Cornigeri late tenduntur pectora Tauri.
Illic setosam pecoris perquirere frontem
Esto memor: flexo jacet illic crure, minaces
In terram figens oculos; tum cætera signa
Flammarum similem procul inter sidera formam
Ostentare valent: gemino sic cornua ductu
Erigit ætherii vigor ignis, et ignis utrimque
Sic camuris ardet protractibus; haud tibi signis
Perquirenda aliis pecoris frons æquore surget
Oceano; proprio Taurum deprenderis ore:
Cornua sic vera sub imagine curva dehiscunt:
Sic mediam creber pecori frontem asperat ignis:
Sic Hyades Tauri toto procul ore coruscant.
At Boream lævo qua Taurus acumine pulsat,
Desuper Aurigæ dexter pes imminet astro.
Una pedem Aurigæ dextrum, cornuque sinistrum
Stella tenet pecoris; simul in convexa feruntur:

427-431. *Gemino sic cornua ductu Erigit ætherii vigor ignis, ... pecoris frons æquore surget Oceano.* Ita dedi et distinxi cum Grotio, sensu exigente. Vulgo male: « gemino sic cornua ductu Erigit ætherii rigor ignis et ignis utrinque. Sic camuris ardet protractibus, haud tibi signis Perquirenda aliis pecoris frons æqua resurget; Oceano proprio Taurum deprenderis ore ». *Camurus, Camorus, Camor* est *curvus;* vid. Festus. Derivatur vox ἀπὸ τῆς καμπῆς. — Taurus fingitur tamquam bos ingeniculatus, unde eum interpres Ptolemæi κυρτὸν vocat et Lucanus *curvatum.* Arato πεπτηώς. Manilius item *flexum* vel *nixum* dicit. Ed.

433. *Sic mediam creber.* Vulgo: *sic media.*

Sed prior occidui Taurus subit æquoris undas.

CEPHEUS.

Nec mea Musa senem tacitum Cephea relinquet:
Iasidem quoque summa poli Cephea revolvunt;
Illum quin etiam rutilæ pater intulit æthræ,
Donavitque polo. Tergum Cynosuridos Ursæ
Post habitat, geminasque manus a pectore tendit.
At diducta pedes tantum hinc mensura seniles
Dividit, extremo quantum pede distat ab Ursa:
Non eget hujus enim sedes sacra luminis hilum.

CASSIEPEIA.

Rursum declivi si visum tramite vergas,
Prima tibi ut flexi linquatur spira Draconis,
Infortunatam spectabis Cassiepeiam.
Sed nec multa tamen, quum cælum lumine toto
Luna replet, tetram ut superet fax aurea noctem,
Occurret genitrix oculis quærentibus. Absunt
Lucida mœrenti; tenuis rubet ignis, et ægræ
Lux hebes est matri: vix qualem Caria quondam
Noverat intrantem per claustra tenacia clavem.

440. *Nec mea Musa senem tacitum Cephea relinquet. Tacitum* h. l. passivo sensu dixit. Non silebit mea Musa senem Cephea.

445-448. *At diducta pedes tantum hinc mensura seniles Dividit*, etc. ex emendatione Grotii. Conf. Arati Phænom. vs. 183. *Sedem* Avienus dixit sidus, ut Aratus vs. 692, νοτίοιο θυτηρίου ἱερὸς ἕδρα. (Sed Felli editio habet ὕδρη. Ed.) Germanicus, vs. 255, « in sede notarit ». Vulgo: « At diducta pedes tamen huic mensura seniles Dividit, extrema quantum pede distat ab Ursa. Non eget hujus enim sedes sacra numinis hilum ». In ed. Ald. versui primo deest *huic*.

448. *Declivi si visum tramite vergas.* Recte vulgatam hanc lectionem retinendam censet Grotius, quamvis malit aliquis *vertas* pro *vergas*. Manil. Astron. I, vs. 303: « utraque caudam Vergit in alterius rostrum ».

450. *Infortunatam... Cassiepeiam.* Hanc *matrem dolentem* dicit Manil. II, vs. 28, et infra Noster *ægram matrem*.

453. *Absunt lucida mœrenti.* Vulgo: *adsunt.* Perperam.

454. *Et ægræ lux hebes est ma-*

Formatur stellis distantibus; inque humeros vix
Tenditur angustos; natæ fera fata retundunt.

ANDROMEDA.

Namque subest, teretisque poli simul orbe rotatur
Andromeda, ingenti quæ semper luce coruscans
Sponte oculos in membra rapit; face denique vertex
Ardet anhelanti, geminamque per aera fundunt
Lucem humeri, et summis lux æstuat ignea plantis.
Ignea quin etiam per cælum cingula flagrant
Andromedæ, et toto vibrant in corpore flammæ.
Sed tamen hic etiam vivax est pœna dolenti;
Nam diducta ulnas magna distendit in æthra,
Vinculaque in cælo retinet quoque; tenuia quippe
Brachia contortis adstringunt vincula nodis.

EQUUS.

Rursus odorato qua vertex crine tumescit,
Andromedæ capiti succingitur indiga pleni
Alvus Equi, summo qua fax in vertice vibrat
Virginis, inque auras cornu vice surgit acuti.
Ipsa sub abscisso late micat aurea ventre

tri. Vulgo : *ægra.* Male. Confer Schol. German. ad vs. 189; Hygin. II, 10.

459. *Teretisque poli simul orbe rotatur.* Vulgo: *notatur.* Male. Arat. Phænom. vs. 197, κυλίνδεται.

460. *Ingenti quæ semper luce coruscans.* Vulgo vitiose : « incendi, quæ semper luce coruscans ».

464. *Ignea quin etiam per cælum cingula flagrant Andromedæ.* Ita jam correxit Morellius, adprobante Grotio. Vulgo *singula flagrant.* Arat. Phæn. vs. 201, ζώματα.

468, 469. *Vinculaque in cælo retinet quoque,* etc. ex Grotii emendatione. Corrupte vulgo : « Vinculaque in cælo retinent quoque tenuia, quippe Brachia contortis adstringunt nubila nodis ».

470. *Qua vertex crine tumescit.* Vulgo *quæ.* Perperam. Sic etiam versu 472 restitui cum Grotio *qua fax* pro vulgato *quam fax.*

474. *Ipsa sub abscisso late micat aurea ventre Cornipedis.* Correxi distinctionem vulgatam vitiosam : «Ipsa sub abscisso late micat aurea ventre, Cornipedis simul hunc lux indiscreta renectit ». *Micat* pro *jacet,* ut Grotius maluit, melius forsitan. — Conf. Manil. I, 350, de

Cornipedis; simul hunc lux indiscreta renectit;
Communique rubent duo semper sidera flamma.
Treis latus atque armos aliæ pecoris pinxere,
Et spatio disjuncta pari fax æmula flagrat.
Plurimus ignis inest, vasto globus æstuat orbe.
Sed non et capiti similis rubor, ipsaque cervix,
Quamvis procero surgat juba maxima collo,
Languida marcenti vix est spectabilis igne.
Ultima quæ mento sese explicat, haud minor illa
Quatuor est primis, quæ formam lumine claro
Cornipedis simulant. Non hic Equus integer artus,
Non quadrupes cælo sustollitur; at tenus alvo
Erigitur media; nam cætera pone negantur,
Et quatit ætherias primis modo cruribus auras.
Namque hunc Aonio quondam memorant Helicone,
Inclyta post Lyciæ redeuntem bella Chimæræ,
Mystica qua rupes doctis obmurmurat antris,
Herbarum carpsisse comas, et gramine odoro
Explevisse famem; sed quum sitis arida fauces
Ureret, ac nullo manaret gurges hiatu,
Illisisse pedem, cornuque excita repente
Lympha camœnalem fudit procul Hippocrenen.
Aones hoc latici posuerunt nomen equino
Pastores. Strepit hæc placido inter saxa susurro,
Atque Helicone cadens sese sitientibus herbis
Inserit, Ascræas donec vaga gurgite valles

Equo: « Et finitur in Andromeda »; ibi vid. not. Hygin. de hac dicit tellam esse in umbilico Equi, quæ aput Andromedæ vocatur. Ed.

485. *Non hic Equus integer artus.* Aratus, vs. 214, Οὐδ' ὅγε τετράπος. gitur legendum *hic*, non *hinc*, ut vulgo.

486. *At tenus alvo Erigitur media; nam cætera pone negantur.* Sic recte emendavit Grotius. Vulgo: « at tenus alvo Erigitur, media jam cætera pone negantur ».

489. *Namque hunc Aonio quondam memorant Helicone.* Non bene vulgo: *Nunc hunc.* Vid. Schol. German. ad versum 204; Hygin. II, 18; Eratosth. Cataster. c. 18, et Schaubach. not. p. 95; Heyn. ad Apollod. II, 3, 1.

Vivificet. Rigat hac animas et Thespia pubes
Semper, et in latices inhiat gens fontis alumni.
Ast Equus alterno redit inter sidera motu,
Oceanique salo caput exserit. Haud tibi magni
Cura laboris erit cælo spectare sereno
Cornipedem; micat ille procul flagrantibus astris,
Et perfusa recens educit pectora ponto.

ARIES.

Tunc celer ille Aries, longi qui limitis orbe
Æthera percurrens, nunquam Cynosuridos Ursæ
Segnior ablapsu convertitur, haud procul astro
Visus Equi, magno celsum secat aera motu.
Parcior hic rutilæ semper facis, indigus ignis
Spectatur justi. Nam quanti luminis astra
Esse solent, aciem quibus aurea Luna retundit,
Marcida Lanigeri tantum se forma sub auras
Exserit; in tenui quamquam primordia Phœben
Orbe habeant, nullumque decus Dea proferat ore.
Sed licet hunc oculis frustra sectere per æthram,
(Nam semper propriis caret ignibus) en tibi propter
Andromedæ claro rutilantia cingula in astro
Suspectanda patent. Vocat ingens Balteus ultro
Quærentem, non longa Aries statione remotus,
In convexa redit; parvo se tramite subter
Distinet, et medio cælum citus ordine currit,
Ultima Chelarum qua brachia, quaque corusco
Circulus axe means rutilum secat Oriona.

501. *Rigat hac animas.* Vulgo : « rigat has animas », male.

512. *Parcior hic rutilæ semper facis.* Ed. Ald. vitiose *Partior.*

517. *Nullumque decus*, ex emendatione Grotii. Vulgo : *nulloque.*

522. *Non longa Aries statione remotus In convexa redit ; parvo se tramite subter Distinet.* Aratus, Pham. vs. 230 : ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὸν ἐστήρικται. Vulgo : « non longa Aries statione locatus, In convexa redit parvo se tramite; subter Distinet ».

524. *Distinet*, διείργει, ut apud Lucretium, V, 204 : « Et mare, quod late terrarum distinet oras ».

DELTOTON.

Est etiam Graio quod semper nomine nostri
Deltoton memorant. Simile est latus; istud utrimque
Porrigitur; summum signo caput angulus arctat,
Et geminum suprema jugum vicinia mordet.
Tertia, quæ stantes sustentat linea ductus,
Parcior, haud simili sese sub limite tendit,
Et contracta modum gemina face flammigerarum
Stellarum superat. Quin et qua subter in astro
Lanati marcent pecoris, pluvioque tepescunt
Jam vicina Noto, minor istic linea luce
Et fulgore facis prævertitur; at locus olli
Post tergum Andromedæ: sic se tulit ordo dicatus.

PISCES.

Hinc si vicino flectaris lumina visu,
Inque Notum sensim Boreali ab cardine ductus,
Inclinere oculos, proles tibi Dercia, Pisces
Surgent Bambycii; sedes data quippe duobus
Piscibus, ingenti qua celsam circulus æthram
Orbe secat; tendit qua pennæ extrema sinistræ
Ales equus; mundo qua pectora Laniger alto

528. *Simile est latus; istud utrimque rrigitur.* Sensus est : Latera, i. e, ieæ duæ, quæ basi insistunt, sunt miles, i. e. æquales, et in angulum arctantur. Videtur itaque Avieus latera vocare crura, ἀκυρολόγως. ulgo : « simile est latus istud rumque... Et gemini suprema gi vicinia mordet ».

531. *Stantes... ductus. Stantes* ma-, quum inclinari debeant invicem tera, uti angulum efficiant. En.

534. *Quin et qua subter in astro.* à legendum est; nam designatur cus. Conferantur Arati Phænom. versu 235. Vulgo : *quin et quæ.*

540. *Boreali ab cardine ductus.* Vulgo *doctus*, perperam.

541, 542. *Proles tibi Dercia, Pisces, surgent Bambycii.* Recepi in textum Grotii emendationem. Vulgata lectio sensum idoneum non parit : « proles tibi tertia Pisces surgent Bombycii ». Ed. Ald. « piscis surget ». Conf. schol. German. ad vs. 235; Hygin. II, 30; Eratosth. Catast. cap. 21, Jos. Scaliger ad Manil. I, 428.

544. *Tendit qua pennæ extrema sinistræ.* Perperam vulgo : *penna.*

Urget, et adverso surgentem corpore Taurum
Respicit: hic medio signantur sidere Pisces.
Quorum alius rigida consurgit in aera forma
Celsior, et Borean propior subit, alter aquarum,
Troicus haurit aquas, funditque ubi Ephebus ab urna,
Pone avidus, jacet in notialia nubila pronus.
Sed tamen hi late stellis ex ordine fusis
Nectuntur caudas, et lenta trahuntur utraque
Vincula, per cælum coeunt quæ singula rursum,
Et rutilo confixa quasi super igne tenentur,
Cælestem memorat quem solers Græcia Nodum.
Ex humero Andromedæ lævo quoque noscere Piscem,
Qui rigidum celsi suspectat cardinis axem,
Perfacile est; ulnæ nam proximus iste sinistræ
Cærulus erigitur.

PERSEUS.

Quin et vestigia propter
Persea sub volucri par est tibi quærere forma.
In caput inque humeros rotat ægram machina mundi
Andromedam; Thracii nam sub flabris Aquilonis
Nititur alato vindex pede, maxima cujus
Dextera mœrentis solium prope Cassiepeiæ
Tenditur, ingentique dehinc vestigia passu
Pulverulenta quasi cano procul aere pandit.

547. *Hic medio signantur sidere Pisces.* Vulgo *hinc*, male.

549-551. *Borean propior subit; alter aquarum.* Ita cum Grotio legendum et distinguendum. Vulgo : « Boream propior sapit alter aquarum, Troicus haurit aquas, funditque ephebus ab urna; Pone avidus jacet in notialia nubila pronus ». — Adposite Manil. Astron. I, 431 : « Alterius capiti conjungit Aquarius undas Amnis, et in medium coeunt, et sidera miscent ». En.

554. *Per cælum coeunt quæ singula rursum.* Male vulgo *cingula*. Supra quoque *cingula* et *singula* male permutata vidimus.

556. *Cælestem memorat quem solers Græcia Nodum.* Imitatus est Avienus Ciceronem : « Quem Veteres soliti Cælestem dicere Nodum ».

563, 565. *Thracii*; vulgo *Threicii*. — *Solium prope Cassiepeiæ.* Edit. Grot. vitiose *soliam*.

PLEIADES.

Pleiades femoris pariter sub fine sinistri
Perseus protollit. Locus has habet arctior omnes
Connexas. Lentæ facis haud procul istas
Ostentat rutili lux sideris; ægra sororum
Lumina; nec claro flagrat rubor aureus astro.
His genitor, vero si fluxit fabula fonte,
Pœnus Atlas, subiit celsæ qui pondera molis
Cæliger, atque humero magnum super æthera torquet.
Fama vetus septem memorat genitore creatas
Longævo; sex se rutila inter sidera tantum
Sustollunt. Septem fert fabula prisca sororum
Nomina; sex sese tenui sub lumine reddunt:
Electra, Alcyoneque, Celæno, Taygeteque,
Et Sterope, Meropeque simul, famosaque Maia
Prole Deo: cerni sex solas carmine Mynthes
Adserit; Electram cælo abscessisse profundo
Ob formidatum memorat prius Oriona.
Pars ait Idææ deflentem incendia Trojæ,
Et numerosa suæ lugentem funera gentis,
Electram tetris mœstum dare nubibus orbem,
Sæpius obscuris caput ut sit cincta tenebris;

570. *Lentæ facis haud procul istas.* Versus est mutilus.

580. *Electra, Alcyoneque, Celæno.* Vulgo hi versus paullo aliter distinguuntur. In ultimo rescripsi *Prole Deo* pro *Prole Dei*. Nominat Avienus *Mynthen*, astronomici carminis auctorem, cæteroquin ignotum; nisi forte sit scriptura nominis vitiosa et pro *Mynthes* legendum *Aratus*. Hic enim, Phænom. vs. 257: Ἑπτάποροι δὴ ταί γε μετ' ἀνθρώπους ὑδέονται, Ἓξ οἶαί περ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν. Corrigere in mentem venit Grotio in schol. ad hos versus φησὶ δὲ ὁ Μύνθης pro vulgato φασὶ δὲ οἱ μῦθοι· in quo tamen ei non adstipulor. Cf. Eratosth. Catast. c. 23, et Schaubach. not. p. 101; Hygin. II, 21; Apollod. III, 10. — Alia de Pleiadibus fabula eas Lycurgi filias, ex Naxo insula, Bacchi altrices, et pro eo a Jove inter sidera relatas, memorat. Musæus vero eas Atlántis, ut Noster, filias dicit, cujus fabulam refert Schol. German. ad vs. 254. Ed.

587. *Mœstum dare nubibus orbem.* Vulgo *mæstam*, ita ut ad Electram referatur. Minus bene.

Nonnumquam Oceani tamen istam surgere ab undis
In convexa poli, sed sede carere sororum,
Atque os discretum procul edere, detestatam,
Germanosque choros sobolis lacrymare ruinas,
Diffusamque comas cerni, crinisque soluti
Monstrari effigie. Diros hos fama cometas
Commemorat tristi procul istos surgere forma,
Vultum ardere diu, perfundere crinibus æthram,
Sanguine sub pingui rutiloque rubere cruore.
Quin Meropen alii, postquam Sisypheia vincla
Et thalamos sævo sortita est omine Divum,
Indignam aeria credunt mage sede fuisse.
Sic anceps numeri fit fabula, sexque per æthram
Vergilias cerni tenet usus; sed simul omnes
Arctavere globum; ter in auras angulus exit
Flammiger, et mixtis Atlantides ignibus ardent.
Nec tamen est famæ similis vigor; ampla sorores

591. *Atque os discretum procul edere, detestatam ... Monstrari effigie.* Sic recte emendavit Grotius. Schol. Germ. l. l. « Vocatamque Electram, quæ non sustinens videre casum pronepotum fugerit. Unde et illam dissolutis crinibus propter luctum ire adserunt, et propter comas quidam Cometen adpellant ». Hyginus l. l. « Alii dicunt, Electram non adparere, ideo quod Pleiades existimentur choream ducere in stellis. Sed postquam Troja fuit capta, et progenies ejus a Dardano (sc. quam ex Dardano susceperat) fuit eversa, dolore permotam ab his se removisse, et in circulo, qui Arcticus dicitur, constitisse, ex quo tam longo tempore lamentantem capillo sparso videri. Itaque e facto Cometen esse adpellatam ». Ovid. Fast. IV, 177 : « Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas Non tulit; ante oculos opposuitque manum ». In vulgato textu legebatur sic : « Atque os discretum procul edere destitutam, Germanoque choro sobolis lacerata ruinis, Diffusamque comas cerni, crinisque soluti Monstrare effigiem ».

597. *Sanguine sub pingui.* Maluit N. Heinsius *subpingui*. Verum vulgatum tuetur Schrad. ad Avieni Perieg. vs. 80 : nam *sub* in compositione fere minus significat, hoc autem non vult Avienus. Conf. Phænom. vs. 154, et Progn. vs. 284.

598, 599. *Quin Meropen alii, postquam tua, Sisyphe, vincla, etc.* ex emendatione Grotii. Vulgo : « Quin Meropen addit postquam Sisypheia vincla Et thalamos ». — Buhl. *scævo*, Ed.

602. *Vergilias cerni tenet usus.* Ed.

Fabula nobilitat; modus ollis parcus, et ignis
Vix tenui longe face fit spectabilis; istas,
Alterno redeunt quum bina crepuscula mundo,
Seu nox astrales adolet quum cærula flammas,
Seu matutinus quum sidera disjicit ortus,
Convolvi cælo summæ pater adnuit æthræ.
Nec minus arenti quum crine adtollitur æstus,
Et quum cana comas redit anno bruma rigenti,
Tempora designant. Nam si se gurgite tollunt
Vergiliæ, curvas in flava novalia falces
Exercere dies; si condunt æquore flammas,
Tellurem presso proscindere tempus aratro.

LYRA.

Est Chelys illa dehinc, tenero qua lusit in ævo
Mercurius, curva religans testudine chordas,
Ut Parnasseo munus memorabile Phœbo
Formaret nervis opifex Deus. Hanc ubi rursum
Concentus superi complevit pulcher Apollo,
Orphea Pangæo docuit gestare sub antro.
Hic nam fila novem docta in modulamina movit,
Musarum ad speciem Musa satus; ille repertor
Carmina Pleiadum numero deduxerat. At quum
Impia Bassaridum carpsisset dextera vatem,
Et devota virum tegeret Libethra peremptum,

Ald. vitiose *cernit.*— *Vergiliæ* latine dicuntur Pleiades, quod vere exoriantur. Ed.

609. *Seu nox astrales adolet quum cærula flammas.* Male vulgo *australes.*

612. *Quum crine adtollitur æstus.* *Æstas* bene corrigit Vlitius ad Grat. Cyneg. v. 59. Potest tamen *æstus* hic capi de calore æstatis vehementissimo : unde *æstifer Leo* in epigr. Maximiani de XII signis, et Virg. Georg. II, 353 : « ubi hiulca siti findit Canis æstifer arva », et *æstiferum Cancrum* bene vindicavit Silio Drakenb. lib. I, 194. Ed.

614. *Tempora designant.* Ed. Grot. *Tempore*, operarum peccato.

624. *Docta ad modulamina movit.* Vulgo : « docta in modulamina », non male. Conf. Eratosth. Catast. cap. 24 ; Schol. Germ. vs. 258 ;

Intulit hanc cælo miseratus Jupiter artem
Præstantis juvenis, pecudes qua et flumina vates
Flexerat. At Nixi qua semet sidera porro
Sustollunt, lævum propter Chelys hæc femur adstat.
Advolat ast aliud latus Ales, et ore canoros
Tenditur ad nervos: media est Lyra sede dicata
Cycneo capiti, et curvo contermina signo.

CYCNUS.

Namque et sidereis Cycnus secat æthera pennis
Donatus cælo, non claro lucidus astro;
Sed tamen os flagrans, et guttura longa coruscans.
Grandibus haud equidem stellis, non his tamen atris
Obscurisve micat; trahit in convexa volatum
Perfacilem, et dextro late Cepheida dextram
Radens remigio, summa ad vestigia lævam
Declinatur Equi. Sic magno præpes Olympo
Subvehitur; subit occidui sic marmoris undas.

AQUARIUS.

Nam post Cornipedem flagrant duo sidera Pisces,
Pisces Bambycii. Caput autem subter equinum
Laomedontiadæ se dextera tendit Ephebi.
Ipse dehinc longos insignis Aquarius artus,
Adstat ad hirsuti caudam pulcher Capricorni.

CAPRICORNUS.

Imus ubi australi descendit circulus axe
Signifer, inque Notum rutili cadit orbita solis,
Hispida setosi marcet species Capricorni.

Hygin. II, 7. De Lyra et Orpheo vide quoque Manil. Astron. I, 324; V, 319.

630. *Pecudes qua... Flexerat.* Vulgo *pecudes qui.* Ed. Ald. *pecudesque ... At Nixi.* Alii *adnixi.*

639. *Grandibus haud equidem stellis.* Ed. Ald. *aut* pro *haud.*

646. *Pisces Bambycii.* Vulgo *Bombycei.* Vid. supra v. 542.

650. *Imus ut australi descendit circulus axe.* Legendum est *ubi ax*

Hic jam Threicio veniens a cardine Phœbus
Vertit iter, pulsusque Deum, mirabile dictu,
Brumalis redigit; non tum mihi longa phaselis
Æquora tententur; non tum freta turbida pinu
Quis petat; angusto decurrit tramite namque
Parva dies, vastoque dehinc deprensus in alto,
Nequidquam pigræ clamarit sidera lucis.
Interea totis Notus acer sæviet undis,
Excitumque salum verret Notus. Aurea solis
Quum nota cornigeri sidus pepulit Capricorni,
Tum dirum cælo frigus redit; aspera nautis
Tunc sunt fluctivagis; tamen isti sæpe malorum
Immemores agitant totos in fluctibus annos,
Mergorum et phocæ similes; trahit unda paventes,
Ac retrahit; quærunt oculis distantia longe
Litora, et in pontum reagunt lucra semper hiantes.

SAGITTARIUS.

Par metus ex pelago tibi sit quoque, sole Sagitta
Quum levis adflatur; quum lux in arundine flagrat
Ignis mundani; quum tela extrema coquuntur;

strali, nisi Avienus *ut* pro *ubi* posuerit, quemadmodum supra, 141: « ut artus Longius effusum spatiosa volumina tendunt ». Ed. Ald. pro *australe* habet *astrali*.

653. *Hic jam Threicio veniens a cardine Phœbus*. Revocavit Grotius pristinam lectionem, quam etiam ed. Aldina agnoscit. Ed. Morel. « Huc cum Threicio ».

654. *Pulsusque Deum, mirabile dictu, Brumalis redigit. Deus* est *Sol. Pulsus*, ἡ τροπή. Τρέπειν inter alia est *pellere*, unde τρόπαια, et *Tropici circuli*, quia, ut Hyginus ait, ultra eos Sol non transit, sed statim revertitur, aut ibi quasi repellitur; unde τὴν τροπὴν Astronomi Latini *Pulsum* transtulere.

657. *Angusto decurrit*. Ed. Ald. *decurrat*, male.

659. *Clamarit sidera lucis*. Eadem Ald. *clamavit*.

666. *Mergorum et phocæ similes*. Aratus mergos tantum nominat; Avienus recte his phocas conjungit. Utrique enim quum possint in terris versari, aquam præferunt; nam et phocas nonnunquam in terris esse, ibique spirare, dormire, parere, tradit Plinius. Latini vitulos marinos vocant.

670, 671. *Quum lux in arundine flagrat*. Male vulgo: « quum lux in

Quumque Sagittiferi torret vapor aureus Arcus.
Tum quoque si piceam spectaris surgere noctem,
Informem tetris tellurem ut vestiat alis,
Litus ama, fuge solers cærula tegmina noctis,
Exitiumque sali, rabidique pericula ponti
Anteveni, jam solve memor vaga carbasa malo,
Jam prolixarum jaceat rigor antennarum.
Mensis at infausti vel duri sideris index
Scorpius exoriens sit tempore noctis adultæ.
Hic matutino veniens procul æquore telum
Exigit e pelago, telum trahit ultima cauda.
Cunctatur pigro post tergum sidere juxta
Arcitenens, tardos et gurgite liberat artus.
Tum Cynosura et jam maturæ in tempore noctis
Altius in Boream sustollitur; abditur autem
Orion redeunte die; tum brachia Cepheus,
Protentasque manus, mediamque immergitur alvum.

SAGITTA.

Quin norunt aliam Superum convexa Sagittam;
Sed tamen hæc arcu tereti caret; inscia nervi,
Inscia nam domini est; telum super advolat ales,
Ales Olor; sed Threicio conterminus axi
Cana pruinosas extendit colla sub Arctos.

arundine flagrat, Ignis mundani quum tela extrema coquuntur ».

673. *Si piceam spectaris.* Ed. Ald. vitiose *specteris.*

674. Bulh. *terris* vitio typogr. aperte legendum *tetris.* Ed.

681, 682. *Hic matutino veniens procul æquore cælum Exigit e pelago, telum trahit ultima cauda.* Grotius ad h. l. « Si *Chelam* leges (pro *cælum*), ad ipsum Scorpionem referetur; si *Telum* ad Arcitenentem; et non inepte erit eadem vox repetita, quod familiare Avieno ». *Exigit* est ἐξάγει, ni malis *Erigit.*

686. *Abditur autem Orion redeunte die.* Vulgo : « abditus autem ».

689. *Quin norunt aliam Superum convexa Sagittam.* Vulgo *alia Superum*, male.

690. *Inscia nervi.* Ed. Ald. *nervis.*

691. *Telum super advolat ales.* Perperam vulgo : « cælum super advolat ales ».

692. *Threicio conterminus axi.* Ed. Ald. « conterminat axi ».

AQUILA.

Armiger hanc etiam Jovis advolat, armiger ignis
Ætherii, sed membra minor. Procul hic tamen alto
Quum redit a pelago, et movet in convexa volatum,
Fine tenebrarum, summæque in margine noctis,
Spumosum late mare subruit; omnia cæli,
Omnia terrarum mox flabra procacia verrunt.

DELPHIS.

Tum curvus caudam subit inter sidera Delphis,
Dux, Neptune, tui quondam super æquor amoris.
Hic nam detrusæ in latebras procul Amphitrites,
Arduus occiduos humeris ubi sustinet axes
Pleiadum genitor, perruperat hic vagus omni
Gurgite dilectam domino maris ultimo ab orbe.
Mollis dorsa tulit. Breve signo corpus in astris,
Et super hirsutum ponto surgit Capricornum.
Hic medios artus teter stupet; altera porro
Quatuor illustrat facibus rubor aureus, atque
Bis gemino discreta situ micat ignipotens lux.
Omnia quæ Soli et rigido interfusa Aquiloni,
Ætheris incurvi moles rotat, inque frequentes
Occasus ortusque trahit moderator Olympi,
Sunt digesta mihi; quæ rursum limite abusque
Sese Hyperionio, pluvialis concava in Austri

694. *Armiger hanc etiam Jovis advolat, armiger ignis Ætherii.* Recepi Grotii emendationem lectionis vulgatæ : « arbiter ignis Ætherii ». Utitur enim sæpe ea figura Avienus, ut eamdem vocem repetat, quod sæpe iniquis exscriptoribus mutandi dedit occasionem.

702. *Hic jam detrusæ* citat Buhl. sed melius vulg. « Hic nam ». Cf. Schol. Germ. ad vs. 295; Hygin. II, 17.

707. *Et super hirsutum ponto surgit Capricornum*, ex emendatione Grotii. Vulgo *auritum ;* sed non adparet, Avienus cur Capricornum *auritum* adpellaverit. Alibi autem eumdem vocat hirsutum.

708. *Altera porro*, h. e. *alteram partem*, ut de Serpente « altera

Demittunt, tetram donec Notus ambiat æthram,
Dicere Romuleo connitor carmine solers.

ORION.

Subtrahit obliquo qua sese circulus orbe
Signifer a Borea, inque australes se gerit umbras:
Sub medii jam mole poli fera pectora Tauri
Suscipit Orion. Neque quisquam nocte serena
Transierit; celso late se cardine pandit,
Auratumque rubens dimittit balteus ensem.

SIRIUS.

Talis et ipse virum gemina ad vestigia custos
Insequitur. Sic flammigero distinguitur astro
Ætheriæ Canis ille plagæ, cui plurimus ardor
Æstuat in mento; multus rubor imbuit ora;
Stridit anhelanti face pestifer, aera motu
Torret, et immodici terras coquit ignibus astri.
Hic varios ardet stellis rutilantibus artus;
Sed non est similis cunctis vigor, undique quippe
Alvus cœanea est; mento gravis effluit ardor,
Qui formidato sub nomine Sirius æthram

porro plurimus ». Conf. not. ad Avieni Perieg. vs. 373.

718-721. *Subtrahit obliquo qua sese circulus orbe Signifer a Borea, inque australes se gerit umbras, Sub medii jam mole poli fera pectora Tauri Suscipit Orion.* Ita hos versus restituit Grotius. Corruptissime vulgo : « Subtrahit obliquo qua sese circulus orbe Signifer, in Borean australes egerit umbras; Ut medii jam mole poli fera pectora Tauri, Suscipit Orion ». In vulgata hac lectione *ut medii* potest ferri, ut sensus sit : « mole poli velut medii ». Cætera tolerari nequeunt.

728, 729. *Stridit anhelanti face pestifer; aera motu Torret, et immodici terras coquit ignibus astri.* Iterum ex emendatione Grotii. Male vulgo legitur et distinguitur : « Stridit anhelanti face pestifer aera motu, Torret et immodicis terras coquit ignibus astri ». Ed. Ald. habet *et in modici*. Conf. Avien. Perieg. vs. 70.

732. *Alvus cœanea est.* Sic legendum. Ed. Ald. « Alveus Oceana est ». Hinc Morellius dedit « Alveus cyanea est ». Recte. Verum Υ græcum antiqui *œ* diphthongo reddere solebant, ut hic, *cœruleo* colore *alvus*. Ed.

Urit: huic rutilos si sol adflexerit axes,
Quantus corporibus, quantus labor imminet agris!
Marcebunt sata cuncta diu; namque indiga succi
Si qua jacent, cedunt valido penetrata calori,
Ac decoctorum languebunt germina florum.
Illa autem, interno quæ sunt animata vigore,
Sirius adtollit, blandusque illabitur herbas,
Sirius et dulci nutrit tepefacta sereno.
Hunc hunc flammanti quum primum vibrat ab ortu,
Auribus atque animo capimus procul; altera si qua
Stellarum fulgent rutila, ut quæ plurima longo
Bellua fert lateri, neque multa luce coruscant,
Et designandis tantum sunt addita membris.

LEPUS.

Parvulus in stellis Lepus est quoque; namque ubi magnus
Emicat Orion gemina ad vestigia subter
Urgetur cursu rutili Canis; ille per æthram
Effugit instantem, premit igneo Sirius ore.
Auritum primis emittit gurges ab undis;
Ille minax pavidum supereditur, et procul idem
Quum Lepus occiduum sese inclinavit in æquor,
More latebrarum repetens freta, Sirius alto
Defluit ab cælo, mersumque per humida quærit.

ARGO.

Magnus Iasoniam cauda Canis extrahit Argo

738. *Languebunt germina florum.* Ed. Ald. *gemina.* Perperam.

740. *Sirius adtollit.* Male vulgo: « si prius adtollit ». Legendum *Sirius.* Vocis hujus repetitio, quæ versu sequenti est, ut ter supra, errorem præbuit.

743, 744. *Altera si qua Stellarum fulgent rutila, ut quæ plurima longo Bellua fert lateri,* ex emendatione Grotii. Vulgo: « altera si qua Stellarum fulgent, rutilant quæ plurima, longi Bellua fert lateris ». Ed. Ald. vitiose *fulcent.* Dubitat tamen Grotius, an Canis recte Bellua dicatur. Propinat itaque etiam lectionem hanc: « longi Regula fert lateris ».

750. *Premit igneo Sirius ore.* Ita legitur in Msto Germanici Grotiano,

Puppe refulgentem. Neque enim se Thessala cymba
Solenni in faciem monstrat more. Extima puppis
Surgunt Oceano: velut alto a gurgite nautæ
Quum portum tenuere, avidi volitantia raptim
Sipara convertunt; tergumque in curva remulco
Litora certatim subeunt simul. Illa marinas
Jam defuncta vias procul imi litoris algas
Pone subit, terramque tenens secura quiescit.
Sic Argo rutilam tantum inter sidera puppim
Ducit, et occultat rigido tenus altera malo.
Sponte gubernaclum puppis dimittit in undas
Celsior, ac merso descendit in æquora clavo.

CETOS.

Distantem Andromedam prolixi tramite mundi,
Perterret Cetos. Nam Threicii prope flabra
Andromedam Boreæ celso rotat æthere cardo:
Bellua dira Noto vehitur; trahit Auster in Arcton
Ora inimica salo; nam qua se laniger alto
Cælo Aries tollit, qua Piscibus astra duobus

in quo hi versus Avieni inserti sunt. Vulgo: « premit autem Sirius ore ».

757. *Neque enim se Thessala cymba Solenni in faciem monstrat more; extima puppis Surgunt Oceano, velut.* Sic Grotius locum constituit. Vulgo: « neque enim se Thessala cymba Solenni in faciem monstro movet extima puppis. Surgunt Oceano velut alto a gurgite nautæ ». Ed. Ald. *solenne*, non male. Ita Ovidius *in mare* pro *in mari* posuit.

760. *Avidi volitantia raptim Sipara convertunt. Siparum* est id, quod velis adnectitur, græce σίφαρον. Lucanus, Pharsal. V, 429: « imaque pandens Sipara velorum perituras colligit auras ». Stat. Silv. III, 2, 27: « Vos summi adnectite sipara veli ». Cicero de prov. cons. c. 60, pro velo mimico sumpsit, et ita quoque Festus interpretatus est. Cf. Turnebi Adv. XXI, 4.

761, 762. *Tergoque in curva remulco Litora certatim subeunt simul.* Dubitat Grotius, quomodo dixerit Avienus *tergo remulco*, quum *remulco* si substantivum. Ed. Ald. habet « tergumque in curva remulco ». Recte, ut sensus sit: « Litora subeunt certatim tergum navis remulco ». Trahi remulco dicitur, quum navis magna scaphæ remis ducitur, monente Festo.

772. *Trahit Auster in Arcton.* Vulgo *in Arcto.*

Augentur, rutilat subter Nereia Pistrix,
Efflua percurrens non multi fluminis astra.
Illa memor longæ formidinis, illa suorum
Inter signa tenax, horret squalentia monstri
Terga procul, pavidumque super caput inserit undis.

FLUMEN.

Quin et cæruleo Flumen quoque gurgite manans
Astra inter sedesque Deum. Pars æquor id esse
Credidit; Ausonii namque hunc dixere priores
Eridanum, Venetos late qui lapsus in agros
Alpino Adriacos impellit gurgite fluctus.
Hic fusum cælo quondam Phaethonta sub undas
Excepit senior, leve quum sensere jugales
Ætherii rectoris onus, quumque ignifer axis
Tramite sub mundi mortales sprevit habenas.
Disdata tum late texere incendia terras :
Astra vorax ignis, flammæ sola cuncta coquebant;
Donec fata sui miseratus Jupiter orbis
Redderet ætherii Phœbo moderamina cursus.
Illum prolixis duræ Phaethontides ulnis
Planxerunt; rediit supero pax aurea mundo;
Eridanumque senem nutu Jovis omniparentis

775. *Nereia Pistrix.* Sic Cicero et alii Ceton vocant. *Pistrix* enim pro *Pristis* ut diceretur usus obtinuit. Vera scriptura est πρίστης. Ed.

777. *Illa suorum inter signa tenax,* ex emendatione Grotii. *Sui* intelliguntur pater, et mater et sponsus. Vulgo *illa duorum.*

780-782. *Quin est cæruleo Flumen quoque gurgite manans Astra inter sedesque Deum*, etc. Sic præclare versus hos restituit Grotius. Nonnulli putarunt, Flumen sidus esse Oceanum; neque tamen omnes; nam veteres Itali Padum tradidere. Hygin. II, c. 32 : « Complures autem Oceanum esse dixerunt ». Conf. Eratosth. Catast. cap. 37, et Schaubach. not. p. 117; Schol. ad Germ. vs. 321. Vulgo : « Quin et cæruleo Flumen quoque gurgite manans Astra inter sedesque Deum, pars æquoris esse Credidit Ausonii; neque hunc dixere priores Eridanum ».

789. *Disdata tum late texere incendia terras. Disdata* ex antiqua scriptura pro *Didita.* Vulgo : « Diis data ».

Astra receperunt. Pharium pars altera Nilum
Commemorat, largo segetes quod nutriat amni,
Arentesque locos unda fecundet alumna;
Vel quod de medii prolapsus parte diei
Vastus in æquoreas pelagi sese inferat undas.
Iste pedem lævum rutili subit Orionis,
Fusaque quæ geminos adstringunt vincula Pisces,
Eridani coeunt amfractibus; hic procul ille
Tenditur effusi vi gurgitis; hic quoque cristæ
Cedit apex, summa qua lux Pistrice coruscat
Desuper, et flamma caudarum cingula figit.

PISCIS MAJOR.

Inter demissum procul in vada cærula clavum
Puppis Iasoniæ, depictaque terga carinæ,
Et Pistrim undicolam, Leporis qua tenditur alvus,
Stellarum creber rutilat rubor. Haud tamen istis
Vel lux multa micat, vel fit memorabile nomen.
Nulla etenim forma flammarum Jupiter ignes
Discrevit, nullos simulant hæ corporis artus.
Qualia digesto mundus sacer ordine volvit
Semper in antiquum retrahens iter omnia secum
Sæclorum serie longa, istas denique signant
Intervalla faces; similis quoque lux habet omneis,
Par modus; occasu pariter referuntur et ortu,
Ne spectanda forent ponto quod sola carerent.
Cætera descriptis aptantur singula membris

798. *Unda fecundet alumna.* Nam sequitur *inferat.* Vulgo : *fecundat.*

799. *Vel quod de medii prolapsus parte diei.* Schol. German. l. l. « ideo inter astra collocatus (scil. Eridanus), quod a meridianis partibus cursum dirigat ».

803, 804. *Eridani coeunt amfractibus; hic procul ille Tenditur effusi vi gurgitis; hic quoque cristæ C apex*, ex emendatione Grotii. V go : « Eridani coeunt amfractil ut procul ille Tenditur effusi vi g gitis; huc quoque cristæ Cedit ap

819. *Ne spectanda forent p quod sola carerent.* Vulgo : « Ne spectanda forent ».

820, 821. *Cætera descriptis ap*

Formarum; flagrans Leporem qua Sirius urget,
Languida, nec certo sub nomine cuncta feruntur.
Ultra setosi rursum speciem Capricorni,
Cardinis immersi qua sunt australia flabra,
In Pistrim horrificam conversus viscera piscis
Subvehitur. Notium vocat istum Græcia piscem.
Stellæ aliæ mundo, qua pulcher Aquarius instat,
Et qua cristato consurgit bellua dorso,
Usque sub aerii rutilantia sidera Piscis,
Sunt mediæ flammæ, steriles, ac lucis egenæ.
Nam passim ignoti vice vulgi semet in æthram
Protollunt; dextram sed tantum propter Ephebi,
Pocula quem Divum mensis gestare loquuntur,
Efflua se species liquidarum fundit aquarum
Partes in geminas. Lux illic clara duabus
Est solum facibus; non hæ spatiosa per æthram
Intervalla tenent, neque lumen lumine forte
Collidunt; uni Phrygium nam subter Ephebum
Ardet apex; alii, qua curvam bellua caudam
Terminat insignis, lato vomitur globus igni:
Cunctis nomen Aqua est. Stellæ quoque denique propter
Ora Sagittigeri, qua se vestigia prima
Cornipedis simulant, circumvolvuntur Olympo,
Queis face sub tenui tenebrosus marceat ignis.

ARA.

Ecce venenatæ qua Scorpius agmine caudæ

tur singula membris Formarum; flagrans Leporem qua Sirius urget, Languida, nec certo sub nomine cuncta feruntur. Male hæc vulgo distincta ita legebantur: « Cætera descriptis aptantur singula membris, Formarum flagrans leporem, qua Sirius urget Languida ».

838. *Phrygium Ephebum.* Conf. supra vs. 550. Hunc Ganymeden quidam esse volunt. Ed.

841, 842. *Cunctis nomen Aqua est,* etc. Emendavit Grotius. Vulgo sine sensu : « Cunctis nomen Aqua est, quæ stellæ denique propter Ora Sagittiferi, quo se vestigia prima Cornipedis simulant ».

844. *Queis face sub tenui tenebro-*

Plurimus erigitur, tepidumque supermicat Austrum,
Parvulus hic Aram locus exprimit. Hanc satis arcto
Tempore suspicies mundo rutilante referri.
Nam polus adverso qua tollitur axe Boötes,
Quantum suspenso vada linquit turbida cælo
Oceani, tantum in sibimet contraria tendit.
Arcturum vertex levat Arcticus, imbrifer Austri
Aram cardo premit; brevis olli semita cæli,
Occasusque celer; tamen isto luciparens nox
Fata hominum miserata prius, miserata labores,
Certa procellarum statuit producere signa.
Ne tibi, quum denso conducitur aere cælum,
Inter nimbiferas nubes spectabilis exstet
Ara poli, longa ut glomerent circumque supraque
Feta pruinarum se vellera, qualia tristi
Coguntur vento, terraque excita per æthram
Nubila conceptos effundunt desuper imbres.
Non Aræ, non sit tali sub tempore vertex
Clarior; hoc nam sæpe Notum prænoscere signo
Nox docuit; noctis si quis præcepta sequatur,
Incassum Zephyri volvunt mare; si quis at ista

sus marceat ignis. Queis marceat pro *Queis marcet.* Ita supra : « Quibus usque ferina Prona sit effigie » pro *prona est.* Infra : « similis quibus haud sit imago ».

847. *Hanc satis arcto Tempore suspicies. Hanc* restituit Grotius. Subintelligendum *Aram.* Perperam vulgo *hoc.*

849. *Nam polus, adverso qua tollitur axe Bootes.* Vulgo : « Nam polus adverso qui tollitur axe Bootis ». Potest etiam ex conjectura Grotii ita legi : « Nam poli ab adverso qui tollitur axe Bootes ».

852. *Arcturum vertex levat Arcticus,* ex emendatione Grotii. Vulgo *levat arduus,* i. e. vertex levat sublimis, quæ quidem lectio fer etiam poterit. Melior tamen nostr

856. *Certa procellarum statuit producere signa.* Claudicabat versus i vulgato textu : « Certa procellaru statuit prodere signa ».

858. *Inter nimbiferas nubes spectbilis exstet Ara poli longe, ut glomrent circumque supraque Feta pruirum se vellera.* Ita locum constitu Schraderus ad Avieni Perieg. v 249. Vulgo : « exstet Ara poli, long ut glomerent ».

863-865. *Non Aræ, non sit ta sub tempore vertex Clarior; hoc na sæpe Notum prænoscere signo Nu

Respuat, incautas percellent flabra carinas.
Vix, si sera Jovem subeat miseratio rerum,
Pigra salus nautis redeat fluitantibus alto.
Certior ast ollis veniet spes, axe supremo
Si Boreæ stringat rutili coma fulguris auras.
His signis Austri raptabunt flabra fluentum,
Donec de Boreæ rutilum jubar emicet axe.
At si Centaurum medio sub tramite cæli
Videris, ut fluctu tantum discedat Eoo,
Quantum adit occasum, sit tectus desuper autem
Nube humerum, et cælo sint omnia signa priora,
Eurus erit, verret salsi vada gurgitis Eurus.

CENTAURUS.

Contemplator enim geminæ rutilantia formæ
Viscera, quæ signis subtexit membra duobus.
Nam qua parte hominem quadrupes sustollit equino
Ventre superstantem, versatur Scorpius ingens;
At qua cornipedem media vir fundit ab alvo,
Curva venenati se tendunt brachia signi.
Ille autem dextram protendere visus ad Aram
Cælicolum, justæ persolvit munera vitæ,
Agrestemque manu prædam gerit. Hic ubi celso
Pelion adsurgit dorso, nemorosaque late
Inserit aeriis juga nubibus, arbiter æqui
Degerat Alcidæ legum post bella magister.

docuit. Ita Grotius restituit. Male vulgo legitur et distinguitur : « Non Aræ, non sit tali sub tempore vertex Clarior hoc ; nam sæpe novum prænoscere signo Nox docuit ».

868. *Vix, si sera Jovem subeat miseratio rerum.* Vulgo : « Vix, scis, sera Jovem ». Lectio aperte corrupta.

879. *Contemplator enim.* Omnes et ipse Buhl. *etiam,* sane perperam. Ed.

884. *Curva venenati se tendunt brachia signi.* Recepi præclaram Grotii conjecturam. Vulgo *sunt tantum.*

890. *Degerat,* i. e. habitarat. Vulgo *Egerat*, nullo sensu. Schol. German. « habitasse Chironem in Pelio monte ». — *Legum*, sc. cælestium, nam Astrologiam Herculem docuit. Ed.

HYDRA.

Desuper ingenti sese agmine porrigit Hydra,
Quæ prolata salo longe latus explicat æthra,
In Cancrum protenta caput, caudamque feroci
Centauro inclinat, transit spatiosa Leonis
Viscera, et ingenti sub Virgine summa quiescit.
Quinetiam spirare putes, sic agmina cælo
Lubrica convolvit, sic spiras pendula torquet,
Sic et flammigero linguam jacit ore trisulcam.
Spirarum medio gestat Cratera coruscum,
Ultima cæruleum sustentant agmina Corvum,
Ales ut intento fodiat vaga viscera rostro.

PROCYON.

Ultimus est Procyon, Geminorum subditus astro,
Ore micans rutilo, trina face viscera lucens.
Ista volutatos cernuntur cuncta per annos;
Hæc vehit Oceanus pater omnia, mersaque rursus
Hauriet Oceanus; trahit ingens machina cæli
Cuncta super. Pingunt rutilam sua sidera noctem.

PLANETÆ.

Quinque itidem stellæ, similis quibus haud sit imago,
Nec quas formarum ductus notet adfixarum,
Per bissena poli volitant rutilantia signa.
Nullus eas aliquo pacto deprendere certet:

907. *Cuncta super. Pingunt.* Vulgo vitiose *cuncta, superpingunt. Super* πλεονάζει, ut supra v. 118: « Versa Lycaoniis sed suspectatur in Ursis Forma super ».

908. *Quinque itidem stellæ,* etc. Ita jam dedit Morellius, nisi quod pro *ductus* cum edd. antiq. legat *ductus*. Prius a Grotio rescriptum. Ed. Ald. *similes,* et vs. seq. *Ne.* — *Quinque.* Quinque tantum planetas nominat, quia Solem et Lunam omittit, quibus cursum magis exactum adsignabant Veteres. Ed.

910. *Per bissena poli volitant rutilantia signa.* Manil. I, 309: « Per bissena volant contra nitentia signa ». Ed.

Tam vaga per totam cunctis via defluit æthram,
Semper et adverso referuntur tramite mundi.
Mundus ab Eoo trahitur reparabilis alto,
Pronus Atlantei procul in vada cærula ponti.
Illæ in subjecti cogunt iter ætheris orbem,
Nitentes in summa poli, motuque feruntur
Adverso Solis radiis: ceu quum vada cymbam
Prona vehunt, si quis prora nitatur ab alta
In puppim proferre pedem, via carpitur olli
Cursibus inceptis contraria. Vis tamen istis
Obvia labentis semper sustollitur æthræ,
Unicaque in Solis adolent incendia flammis.
Longâ volutandis tamen ollis tempora currunt,
Pigraque se referunt, sedes sortita priores,
Omnia. Non illas animis audacibus ergo,
Carmine non cæco tentabimus. Hoc satis unum
Musa mihi, satis hoc longi labor egerit ævi,
Si defixarum cursus et signa retexam.

CIRCULI.

Quatuor aerios Zonæ ciuxere meatus;

918. *Ceu quum vada cymbam.* Illustrari potest hic locus ex Hygino, II, 42: « Ut si quis in naviculæ rostro sedens inquirat ad puppim transire, et nihilominus ipsa navis iter suum conficiat, ille quidem videbitur contra naviculæ cursum ire, sed tamen eodem pervenit, quo navis ».

921, 922. *Vis tamen istis Obvia labentis semper sustollitur æthræ.* Ita dedit Grotius, monens simul ad h. l. « Per æthram suo more Avienus æthera intelligit. Duo ponit axiomata philosophica. Prius est, quod cœlum primum sustineatur, quominus ruat occursu motus secundi. Empedocles dicebat: διὰ τὴν δίνησιν θάττοντος τυγχάνοντα φορᾶς τῆς οἰκείας ῥοπῆς ἔτι σώζεσθαι τοσοῦτον χρόνον τὸν οὐρανόν. Οἰκεία ῥοπὴ est motus peculiaris. Posterius est, quod experientia docetur in primo mobili multas esse stellas, in aliis sphæris singulas. Aristoteles: ἐν μὲν τῇ πρώτῃ φορᾷ τοσοῦτον ἀστέρων πλῆθος, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἓν χωρὶς ἕκαστον ». Vulgo legitur: *labenti æthræ.*

927. *Carmine non cæco tentabimus.* Vulgo *tentavimus.*

930. *Quatuor aerios Zonæ.* Progreditur ad quatuor circulos, nempe Æquinoctialem, Eclipticum, et duos Tropicos. Ed.

Quatuor has cursus et [illegible] volentem
[illegible] at et quum signa etiam sint quatuor istis
Plurima, quæ zonis [illegible]
Ipsæ concussa [illegible] per annos.
Mutuaque implexæ sibimet consortia mordent.
Et modus in binis protenditur. Aurea pepli
Sidera nocturni si suspectare [illegible].
Nec secundum medium Phœbea [illegible] mensem,
Langueat ut stellis species [illegible] cæli
Illustrante Dea, ac flammas superante minores;
Orbe sed haud pleno sunt igni fervere acuto
Sidera; candentis speciem super inspice Lactis
Protendi cælo; color illi nomen ab ortu
Primigeno statuit; sic Zonam Græcia solers
Concelebrat, nostro sic Balteus ore vocatur.
Non isti forma similis, similisve colore
Circulus est alius; modus et mensura duobus
Est compar solis; alios duo parcior arctat
Linea, nec multa trahit istos ambitus æthra.
Horum alius duri qua solvunt flabra Aquilones,
Et qua præcipitant borealia flamina sese,
Axe Lycaonio jacet obvius. Hic Geminorum
Sunt capita; hic genua Aurigæ defixa quiescunt.
Circulus hic idem retinet pede Persea lævo,

935. *Sibimet consortia mordent.* Sic supra dixit Avienus: « jugum vicina mordet ». Græce ὄχλειν *reprimere* significat. Vulgo *implexa*.

936. *At modus in binis protenditur,* i. e. duo, nempe Æquator et Zodiacus potentiores sunt duobus alteris. Clarius Aratus, vs. 468. Ed. — *Aurea pepli.* Vulgo *area*. Ed.

939. *Langueat ut stellis.* Vulgo: « Languet ut in stellis ».

940. *Ac flammas superante minores.* Edit. Ald. *flammans*, vitio

944. *Primigeno statuit; sic Zon Græcia solers Concelebrat.* Dicit Av nus *Græcia solers*, ut v. 556: « C lestem memorat quem solers G cia nodum ». Vulgo *Primigeno sta se, Zonam... sic Balteus ore nota*

950. *Horum alius.* Intellige t picum Cancri. Ed. — *Duri qua vunt flabra Aquilones.* Vulgo: *q* pro *qua*. Sic quoque in v. seque *Et qua* pro *Et quum*.

Atque sinistro humero cubito tenus; hic quoque dextram
Sustinet Andromedæ, manus extima desuper acri
Subrigitur Boreæ, cubito inclinatur in Austrum
Mœrens Andromeda; hic celeris vestigia summa
Perstringuntur Equi, perstringitur Ales ab ipso
Verticis extremo; secat hic humeros Ophiuchi
Circulus, et secum flagrantia dorsa revolvit.
Erigone tepidum sese submittit in Austrum,
Virgineusque pudens Zonæ superimminet artus.
Sed Leo, sed Cancer Borealis tramite cæli
Viscera protendunt, at circulus ima calentis
Pectora perque alvum procul in postrema Leonis
Succedit: secat ast alius per viscera plana,
Et medio subter cava tegmina dividit orbem,
Lumina recludens altrinsecus. Orbita porro
Ista poli partes si discernatur in octo,
Quinque supervolvit se partibus; at tribus alti
Intrat stagna sali; sol istinc flammiger æthram
Jam relegit, pulsusque Deus semel ordine facto
Flectitur æstivo, neque celsum semita in axem
Sideris erigitur, via rursum nota jugales

955, 956. *Hic quoque dextram Sustinet Andromedæ manus extima.* Male vulgo sic distinctum : « hic quoque dextram Sustinet Andromedæ manus extima, desuper, etc. » — *Dextram*, i. e. dexterum brachium, cujus manus ad Boream, et cubitus ad Austrum spectat. Aratus, vs. 485 : Δεξιτερὴν ἐπέχει, ubi Cicero : « Andromedæ dextra de parte tenetur ». Ed.

958. *Hic celeris vestigia summa Perstringuntur Equi, perstringitur Ales ab ipso.* Vulgo *præstringuntur* et *præstringitur*.

967. *Secat ast alius.* Ordina : Ast circulus persecat viscera alius signi, i. e. Cancri. Male Buhl. *alius* pro *aliter*. Ed.

969. *Lumina recludens altrinsecus,* i. e. inter duo lumina transit, ita ut alterum intus, alterum extraque sit. Ed.

971. *Quinque supervolvit se partibus.* Hæc Eudoxus ante Aratum, sed inexacte, præsertim Eudoxus qui sub latitudine 37 grad. computabat. Nam tantum sub 41 vel 42 grad. latitud. ista proportio locum habet. Ed.

973. *Pulsusque Deus.* Conf. supra not. ad vs. 654.

Suscipit, inque Notum rutili dedit orbita solis.
Circulus iste quidem Cancro tenus adjacet axe
Semper in occiduo. Procul alter cardine in Austri
Dividit imbriferi corpus medium Capricorni,
Idæique pedes pueri, postremaque caudæ
Cæruleæ Pistris; brevis hic Lepus; hic Canis artus
Conditur extremus; hic Thessala cernitur Argo;
Hic Centaureæ fera molis terga secantur;
Iste venenatæ disjecta volumina caudæ
Amputat; hic arcu protenditur ampla Sagitta.
Ultimus hic Phœbo locus est, ubi lapsus in Austrum
Pellitur, albenti quum canent tempora bruma:
Sideris hic meta procul istuc cælite cursu,
Axe sereniferi descendit Sol Aquilonis.
Partibus iste tribus tantum se circulus effert;
Quinque latet, creperi succedens stagna profundi.
Inter utrumque dehinc quantus jacet ambitus illi
Zonarum cani specie quæ lactis in æthra
Cernitur, ingenti se tramite linea tendens
Dividit ima Noti, discernit et alta Aquilonis.
Hic luci modus et tenebris sub lege magistra
Pensatur; nox æqua diem subit æmula; Phœbus
Lumina substituit paribusque revolvitur horis,
Vel quum summa æstas coquit agri viscera hiantis,
Vel quum floricomo jam tellus vere movetur.

977. *Cancro tenus adjacet Axe. Axe* pro *Axi*. Supra v. 952: « Axe Lycaonio jacet obvius ».

980-492. *Postremaque ... Pistris*, etc. Ita supplevit versum mutilum Grotius: vulgo deest *Pristis*, seu *Pistris;* et legitur *extremos* pro *extremus*.

988. *Sideris hic meta.* Vulgo *metæ*.

989. *Sereniferi descendit sol Aquilonis. Sereniferi*, αἰθρηγενέτου. — Aratus, vs. 507: καθαροῖο Βορέαο. Ed.

991. *Creperi succedens stagna profundi*. Vulgo *succendens*. Conf. not. ad vs. 335. Nostram lectionem adprobavit quoque Schrad. ad Avieni Perieg. 329. — Sed hanc quoque jam dederat Grot. et ed. Ven. Vid. huj. op. hoc tomo supra p. 164. Ed.

993. *Cani quæ specie lactis.* Ita legendum est; sive: « in cani speciem quæ lactis ». Vulgo: « cani speciem quæ lactis ». — Ciceroni

Ast isti celsæ qua tramite panditur æthræ
Indicium est Aries; hunc totum linea quippe
Sustinet; hic Tauri curvantur crura minacis,
Et rutilat stellis hic balteus Orionis.
Spira Anguis levis hic, Craterque; tenacia Corvi
Ora inhiant; hic sunt flexarum denique flammæ
Chelarum; genua hic rigidi vibrant Ophiuchi.
Nec Jovis armigero caret Alite; namque per ipsum
Fulvæ Aquilæ est caput; hic Equus eminet, hicque comanti
Cervice erigitur claræ dator Hippocrenes.
Treis omnes recto contentos tramite cæli,
Distantesque pari spatio sibi transigit axis,
Omnibus et mediis ut circumfunditur idem.
  Desuper obliqua est aliis via. Quartus at iste
Stringitur arctatus Zonarum mole duarum,
Quas ab diversa mundi regione locatas
Cire repercussi momentum diximus astri.
Hunc alius medium medius secat. Haud Dea Pallas,
Vel licet hæc cunctos præcellat acumine Divos,
Compingat parili sic lubrica plaustra meatu,
Implicet ut spatiis sibimet distantibus orbes,
Qualia devexo nectuntur ab ordine cuncta,
Urgenturque viam similem noctesque diesque
Lucis ab exortu procul in vada Calpetana.
Nam Tithoneo quum sunt elata profundo,

uoque Æquator dicitur tantus quan-ts lacteus orbis, Phæn. v. 536. Ed.

1011. *Tres omnes recto contentos amite cœli.* Perperam vulgo *recte.*

1017. *Cire repercussi momentum ixìmus astri.* Græce κινεῖν τὸν καιρὸν οῦ ἡλίου τρεπομένου. Vulgo: « Scire epercussi, etc. »

1024. *In vada Calpetana*, ex mendatione Grotii, qua tamen fit ersus spondaicus. Vulgo *Calpetitana.* Sic infra Progn. vs. 296: « si Phœbus... Calpetano tranquillum gurgite lumen Tingat ». Calpe est promontorium in ora maritima meridionali Hispaniæ, quo hodie celeberrimum castellum *Gibraltar* superstructum est.

1025. *Nam Tithoneo quum sunt elata profundo.* Sic apud Germanicum « Tithonius ortus ». Vid. Grot. ad Germ. p. 21. Vulgo: « Namque

Rursus in occiduos merguntur singula fluctus
Ordine partito. Similis nascentibus ortus:
Scandendi lex una movet. Par denique lapsus
Omnibus, et simili conduntur sidera casu.
Ille autem Oceani tantum descendit in æquor,
Quantum ab cæruleo distat Cancro Capricornus;
Et quam multus item est, ubi gurgite protulit ortum,
Tantus in adversas itidem est quum labitur undas
Signifer. In spatium, quantum deducitur oræ
Ambitus extremæ, puncti vice terra locanda est;
Unde acies oculis quum tenditur, hæc quoque puncti
Sedem habet. Hoc signo procurrit missa per auras
Signiferi in summum, medio de tramite si quis
Dirigat obtutus agiles procul, hosque locorum
Defessos longo spatio tener amputet aer;
Id, quod contenti visus abscinditur, ultro,
Si qui in signiferi patulum circumferat orbem,
Sex olli partes magnæ dabit ambitus oræ.
Ast hæ dimensa spatii sic lege locantur,
Binaque decisis includunt partibus astra.
Olli Cancer inest, Leo flammifer, Attica Virgo;
Brachia sunt itidem Chelarum, et Scorpius ipse;
Arcitenens; setosa dehinc species Capricorni
Volvitur; auratam protendit Aquarius urnam.
Tum duo sunt Pisces, Aries, Taurus, Geminique.
His se bissenis sol admovet, hisque recurrens
Omnibus absolvit totos reparabilis annos.

Titaneo », invito metro. Ed. Ald. *Tithonieo*. Nic. Heins. ad Dir. Cat. vs. 40 corrigendum pronuntiavit: « Namque ea cyaneo quum sunt »; sed bene correctionem refutavit Schr. ad Avieni Perieg. 368, ex Arati Phæn. 534. Pejor adhuc ejusdem Heinsii conjectura in notis ineditis ad Avienum: « Namque Atlanteo ». — Vid. quæ notantur supra hoc tomo, p. 172 et 173. Ed.

1044. *Ast hæ dimensa spatii sic lege locantur*. Ed. Ald. vitiose: « Ast Hedi mensa ». Eadem male vs. seq. *includant*. — Hæc paullo intricata sunt. Clarius et exactius hæc interpretatur Manilius, I, vs. 553, ubi vide notas. Ed.

Quem quum signiferi graditur sol aureus orbem,
Singula frugiparos adtollunt tempora vultus.
Illius Oceano quantum submergitur alto,
Tantum telluris supereminet. Omnibus iste
Noctibus illabens pelago sex inserit astra,
Sex reparat. Tanto nox humida tempore semper
Tenditur, extulerit quantum se circulus undis.
At si scire velis, mora lucem quanta retentet,
Et quanto nox atra sibi trahat otia lapsu,
Quæ procul Oceano consurgunt signa notato,
Horum semper enim comes est Titanius uni.
Horum prima oculis memor incunabula quære;
Luminis ipsa vagi captans venatibus ipsa;
Ipsa notans mundo. Quæ si se nubibus abdent,
Aut si non surgent, ut tellus sæpe tumescit,
Occultata jugo prætentaque rupe latebunt,
Prompta via est, aliis venientum tempora signis
Noscere. Namque ipso deprenderis indice cuncta
Oceano, magnam qui circumplectitur undis
Tellurem, curvet celando ut litora mundo,
Latius atque sinu patuli salis hauriat astra.
Istius indicium præbebunt cornua semper,

1053. *Quem quum signiferi graditur sol aureus orbem.* Perperam vulgo: « Quæ quum ».

1064. *Horum prima oculis memor incunabula quære.* Suo more idem variis vocibus exprimit Avienus et ταυτολογίζει. Male vulgo distinguitur: « Horum prima oculis memor incunabula quære Luminis ipsa, vagi captans venatibus ipsa, Ipsa notans mundo ».

1067. *Aut si non surgent.* Vulgo: « Aut si consurgunt », male.

1071. *Magnam qui circumplectitur undis Tellurem, curvet celando ut litora Mundo.* Ita maluit Grotius. Avien. Perieg. vs. 95: « loca circumplectitur æstu ». Conf. ibid. vs. 1202. Vulgo: « magnum qua circumamplectitur undis Tellurem, curvet celando ut litora mundo ». Tuetur vulgatam lectionem Schraderus, quoniam etiam *circumamplecti* inveniatur, ubi divisis vocibus aliquid interponitur. Virg. Ecl. III, vs. 45: « Et molli circum est ansas amplexus acantho ». Manil. I, 305: « Has interfusus circumque amplexus utramque ». *Mundum* vocat Avienus non cælum, ut sæpe, sed

Vel matutino qua perstrepit aere fluctus,
Acer Atlantei vel qua furit æquoris æstus.
Nam non obscuræ, quum Cancer commovet ortum,
Oceano stellæ circumvolventur utroque
In freta labentes, aut quæ se rursus Eoi
Parte ferunt mundi. Minoæ clara Coronæ
Serta cadent; Austri tergo cadet incola Piscis.
Hunc medium pendere tamen, mediumque sub undas
Cedere per spinam, rutila labente Corona,
Semper suspicies; at tergi plurima versum
Ventre tenus summo supera inter sidera cernes;
Os et colla dehinc et pectora vasta per æquor
Mersantur; premit ab genibus celsos Ophiuchum
Usque humeros Cancer; Cancer premit ortus et Anguem,
Agmine qua vasto fluitat caput, aspera cervix
Qua tumet, et spiris qua turgent pectora primis.
Parte nec Arcturus distabit multus utraque;
Jam minor in superis, jam viscera plurimus alto
Conditur; hunc etenim consortem quatuor astris
Oceanus recipit. Satur hic vix luminis almi
Cedit, et incipiens tandem convexa relinquit.
Tum jam plus mediis nox inclinabitur horis,
Quum labente die Phœbo comes ibit in undas.

cælestia sidera ». — Ideo legendum *celando,* namque Avieno sidera mari conduntur. Ed.

1075. *Vel matutino qua perstrepit aere fluctus.* Male vulgo *aera fluctu.*

1079, 1080. *In freta labentes, aut quæ se rursus Eoi Parte ferunt mundi.* Versus olim legebatur mutilus sic : « In freta labentes, aut quæ rursus Eoi ». Supplevit eum Grotius.

1089, 1090. *Agmine qua vasto fluitat caput, aspera cervix Qua tumet, et spiris qua turgent pectora primis,* ex emendatione Grotii. Vulgo perperam legitur et distinguitur : « Agmine qua vasto fluit ad caput aspera cervix : Qua tumet et spiris, qua turgent pectora, primis ».

1091. *Arcturus distabit multus utraque.* Ed. Ald. vitiose *inultus* pro *multus.*

1094, 1095. *Satur hic vix luminis almi Cedit, et incipiens tandem convexa relinquit.* Vulgo : « satur hic vix luminis Amni Cedit, et inspiciens tandem convexa relinquit ». Notabilis locutio : « incipiens relinquere » pro « incipit relinquere ».

Ista quidem vasti conduntur gurgitis alto:
Contra autem illius concedit sideris ortu
Orion rutilans ardentia cingula late,
Et flagrans humeros, et splendens ense corusco,
Eridanumque trahens alio se litore promit.
Adveniente dehinc villoso colla Leone,
Omnia quæ Cancro sese emergente per æthram
Extulerant, abeunt. Quin et Jovis Ales in undas
Conditur, et totis raptim petit æquora pennis.
Sed Nixus genibus, replicato in se ipse residens
Poplite, jam superi celatur corporis artus.
Non tamen iste genu, non lævam gurgite plantam
Occulitur, non Oceanus vorat omnia signi.
Proserit Hydra caput, claro Lepus exsilit ortu,
Et Procyon, primique pedes Canis ignicomantis.
Erigone salsis quum vultum exegerit undis,
Aeris ut patuli jam conscia permeet æthram,
Astrorum numerosa premit. Nam Virgine Eoo
Consurgente freto, cedit Lyra Cyllenæa,
Cedit Delphinus pelago, ceditque Sagitta,
Primaque pennarum pars canum condit Olorem;
Vix jam cauda salum superat; vix lumine parco
Eminet Eridanus, ponti procul efflua tingit.

1099. *Contra autem illius concedit sideris ortu.* Vulgo *nulli* pro *illius*, male. — *Illius sideris*, scilicet Cancri. Ed.

1107. *Sed Nixus genibus replicato in se ipse residens Poplite.* Sic emendavit Grotius. Vulgo: « Sed Nixus genibus replicato luce residens Poplite ». Jam supra pro *luce manente* idem reposuit *Ipse manens.*

1111. *Proserit Hydra Caput. Proserit* est *propellit, exserit.* Sæpius utitur hoc verbo Avienus in Perieg. ut vs. 342, 580, 702, 995.

1115. *Astrorum numerosa premit*, i. e. *premit*, pellit cælo astra numerosa. Locutio Avieno familiaris. Ed. — *Nam Virgine Eoo Consurgente freto, Cedit Lyra Cyllenæa.* Pessime vulgo legitur et distinguitur: « nam Virgine Eoa consurgente, freto cedit Lyra Cyllenæa ». — *Lyra Cyllenæa* inf. vs. 1227, *Mercurialis Lyra* dicitur. Ed.

1120. *Ponti procul efflua tingit.* Sic Avienus supra v 384: « Efflua se species liquidarum fundit aquarum ».

Celatur Sonipes caput impiger, ardua cervix
Tethyos ima petit salsæ, juba tota madescit.
Hydra superpositum procul in Cratera movetur
Parte alia, et liber vestigia Sirius ardet
Ultima, cæruleo producens æquore puppim.
Illa micat, maloque tenus sese exserit Argo,
Quum jam virgineos æther vehit altior artus.
  Nec quum flagratas emittunt marmora Chelas,
Sideris expertes et clara luce carentes,
Non est nota dies, aut est ignobilis ortus.
Namque his indicium proprio fert ore Bootes
Plurimus exoriens, Arcturumque eminus alto
Cardine succendit. Jam celso Thessala puppis
Æthere subvehitur; jam mundo funditur Hydra
Longior, extremæque polum subit indiga caudæ,
Curva Chii cælo quum surgunt brachia signi.
Inspice ceu dextra referatur ab æquore planta,
Inque Genu tantum nixus pede proferat ortum.
Iste Lyræ rutilat conterminus, atque sub undis
Hic tenebris petit occidui vaga cærula ponti,
Et mox Oceano reparatur clarus Eoo:
Cum Chelis igitur pede tantum promitur uno.
Ipse dehinc versus procul in caput, ultima monstri

1122. *Juba tota madescit*, ex emendatione Grotii. Vulgo : « jubar ora madescit », sine sensu.

1123-1125. *Hydra superpositum procul in Cratera movetur parte alia*, etc. Ita hi versus distinguendi sunt. Male vulgo: « Hydra superpositum procul in Cratera movetur: Parte alia et liber vestigia Sirius ardet : Ultima cæruleo ».

1127. *Quum jam virgineos æther vehit altior artus*. Supra vs. 963 : « Virgineosque pudens Zona superimminet artus ».

1128. *Nec quum flagrantes emittunt marmora Chelas*. Sic melius Grotius. Vulgo *flagratas*.

1136. *Curva Chii cælo quum surgunt brachia signi*. Vulgo *consurgunt*.

1139, 1140. *Iste Lyræ... Hic tenebris*. *Iste* et *Hic* de eodem. Vide supra not. ad vs. 5. — *Hic tenebris petit*. Nixum eadem nocte sæpe exstingui et exoriri dicit Aratus, quia parvum orbem sub horizonte describit. Ed.

1142. *Pede tantum*. Sed Aratus *femore dicit*. Ed.

Terga manet; manet Arcitenens, dum spicula cælo
Exserat, et supera vibret bellator in æthra.
Hoc sidus revehunt Chelæ, crus Scorpius ipse,
Cætera quum medio, lævam, et caput, oraque sursum
Arcus agit. Tribus hic tandem remorantia membra
Partibus erigitur; tria totum denique signa
Absolvunt pelago. Mediæ tum serta Coronæ,
Et quæ Centauro diffunditur extima cauda,
Prima venenati quum repunt brachia monstri,
Surgunt Oceano jam gurgite, et ultima Cycni;
Et caput acris Equi premit æquora. Jam procul ista
Marmoris occidui penitus petiere profundum,
Hausta salo. Caput Andromedæ freta vasta receptant;
Ac formidatam devexi cardine mundi
Fluctigeni speciem monstri superinvehit Auster.
Sed Boreæ de parte trucis velut aggere ab alto
Prospiciens superi subjectus verticis axe,
Intentusque procul specie, vaga brachia Cepheus
Exserit, et sævam pelagi monet adfore pestem.
Illa tamen versa in fluvium postrema profundum
Tingitur ab spina capiti quæ proxima summo est;
Undis succedens Cepheus et verticem et ulnas
Mersatur patulus. Quin et quum Scorpius acer
Nascitur Oceano, quidquid per sidera aquarum

1147. *Sursum Arcus agit.* Vulgo *rursum*, perperam.

1148. *Remorantia membra.* Vulgo *memorantia.*

1151. *Et quæ Centauro.* Correxit Grotius. Vulgo *Ex qua.*

1160. *Superi subjectus verticis axe.* Vulgo *subjecto.* Buhl. in notis citat *subrecta.* Ed.

1161, 1162. *Vaga brachia Cepheus Exserit, et sævam pelagi monet adfore pestem.* Theon ad Arati Phæn. vs. 630: Ποιητικεύεται, καί φησιν ἐκτείνειν τὸν Κηφέα τὴν χεῖρα, ὥσπερ παρακελευόμενος (lege παρακελευόμενον) τῷ (lege τῇ) παιδὶ ἐκκλίνειν τὸ Κῆτος.

1163. *Illa postrema profundum Tingitur.* Fluvium dixit Avienus pro mari, ut et alibi. Vulgo: *postrema profundo, Tingitur.*

1165, 1166. *Undis succedens.* Alii *undique.* Ed.—*Quin et quum Scorpius acer.* Vulgo *tam* pro *quum.*

Ad speciem Eridanus pater exspuit, abditur alta
Tethye, et occidui tegitur Padus æquore ponti.
Scorpius ingentem perterritat Oriona
Proserpens pelago. Vetus, o Latonia virgo,
Fabula, nec nostro struimus mendacia versu
Prima; neque obduri compagem germinis ætas
Prima dedit populis. Cæcus mos mentis acerbæ,
Immodicusque furor sceleris penetraverat œstro
Impia corda viri; tabuerunt dira medullis
Protinus in mediis incendia; plurimus ardor
Pectore flagravit. Tenet improbus ille, procaxque,
Te, Dea, te dura valuit contingere dextra?
Quum sacrata Chii nemora, et frondentia late
Brachia lucorum, quum silvæ colla comasque
Devotæ tibimet manus impia demolita est,
Audax ut facinus donum foret Œnopioni:
Digna sed immodico merces stetit ilicet ausu.
Nam Dea nubiferi perrumpens viscera montis,
Dirum antris animal sævos vomit hostis in artus.
Ergo ut falcatis monstrum petit Oriona
Morsibus, et totas in membra ferocia chelas
Intulit, ille mali pœnas luit. Ista furori
Præmia debentur; sunt hæc contermina læsis
Semper numinibus. Metus hic, metus acer in astro
Permanet, et primo quum Scorpius editur ortu,

1172, 1173. *Nec nostro struimus mendacia versu Prima*. Locus hic est mutilus et corruptus. — *Compagem* repono pro *compegi*, quod omnes dant, unde paullo major fit lux. Ed.

1174. *Cæcus mos mentis acerbæ*. Ed. Ald. vitiose *Cætus*, et in versu sequenti « penetraverit » pro « penetraverat ».

1183. *Audax ut facinus donum foret Œnopioni*. Vulgo male: « Audax haud facinus ».

1187. *Ergo ut falcatis monstrum petit Oriona*. Avienus supra: « Hac falcata Chii repserunt cornua monstri ».

1189. *Intulit ille mali*. Buhl. *Intulit ille male mali*, vitiosissime. Ed.

1190. *Sunt hæc contermina læsis Semper numinibus*. Vulgo perperam: « sunt hæc commercia ».

Orion trepido terræ petit extima cursu.
Nec minus Andromedæ quidquid volitabat in æthra,
Et si quid Pristis reliquum convexa vehebant,
Hoc oriente ruunt. Omnes procul in vada terror
Ingerit, et cunctos pavor unus in æquora cogit.
Cepheus ipse caput distentaque brachia vasto
Induitur ponto; tellurem cingula radunt
Extima, et Oceano mersantur pectora rauco
Sola senis; reliquum polus ast a litore versat
Semper inocciduum. Genitrix quoque Cassiepeia
Sidera præcipitis sequitur labentia natæ,
Deformemque trahit procul in vada cæca ruinam,
Prona caput, solaque, et solio vestigia ab alto
Sustollit miseranda super; quatit ira furorque
Doridos et Panopes post fata novissima matrem;
Ac memor has pœnas dolor exigit. Omnia fluctus
Hæc simul occiduos subeunt. Tamen altera mundus
Sufficit, inque vicem lapsorum multa reportat.
Tempore namque isto reliquæ se serta Coronæ
Expediunt pelago; postremique agminis Hydra
Erigitur caudam; caput et turgentia membra

1194-1196. *Nec minus Andromedæ.* Grotius pro *vehebant* habet *ferebant.* Sensus est: Occidunt residua Andromedæ et Pristis; nam *Pristis* est genitivus. Vulgo: « in æthram... Pistrix ». Ed. Ald. « Nec minus Andromeda est ».

1202. *Semper inocciduum.* Cætera Cephei sunt ἄδυτα· unde *inocciduum* scribo, quod male separat Buhl. Ed. — Vulgo: « Semper in occiduo », male.

1205. *Prona caput, solaque et solio.* Præclare hunc locum restituit Grotius. *Sola* sunt vestigia, unde illud: « Nullius unquam Trita solo ». In *matrem* subintelligendum *Cassiepeiam.* Pessime vulgo lectum et distinctum : « Prona caputque solo, solio vestigia ab alto Sustollit miseranda: superquatit ira furorque, Doridos et Panopes post fata novissima matrum ». — Hic versus etiam post Grotium retractandus. Etenim si *sola* sunt idem ac *vestigia,* quis hæc eodem versu ferat? Vellem quidem : « Prona caput, solioque sedens vestigia ». Ita enim pingitur hoc signum ». Ed.

1209. *Tamen altera mundus Sufficit,* ex Grotii emendatione. *Sufficit* est ἀντικαθίσταται. Virg. Georg. II,

Centauro exsuperant; manus effert dextera prædam
Silvarum; nam prima feræ vestigia in ollis,
Arcum sera manent; Arcu redeunte per æthram
Protolli incipiunt; reliquum Serpentis et artus
Anguitenentis item fert primis fluctibus Arcus.
Amborum capita, et palmas geminas Ophiuchi,
Ac primam rutili spiram Serpentis Eoo
Scorpius Oceano surgens agit. At pede Nixi,
Quem procul aversum semper salis altera mittunt,
Tunc artus medii, tum pectora vasta humerusque,
Dexteraque ulnarum spumosi gurgitis æstu
Procedunt. Pariter caput et manus altera porro,
Tota Sagittiferi quum vibrant astra, feruntur.
Mercurialis item Lyra volvitur; altaque Cepheus
Cardine sustollens vestigia, gurgite nondum
Pectora liber agit, sed pectora mersus in undas,
Plaustra Lycaoniæ pulsat pede desuper Ursæ.
Tempore non alio magni Canis ignea cedunt
Sidera; protentum freta jam procul Oriona
Hauserunt pelago; toto Lepus occidit astro,
Tum quoque et Oceano fugientem Sirius urget.
Sed non Aurigam, quum gurgitis ille profundi

65: « Atque aliam ex alia generando sufficeprolem ». Vulgo male: « tamen altera in undis sufficit ».

1215. *Nam prima feræ vestigia in ollis.* Ingeniose emendavit Grotius: *In ollis* (illis), id est, manibus et membris est Fera. Vulgo: « vestigia mollis ».

1216. *Arcum sera manent; Arcu redeunte per æthram*, etc. Sic est legendum et interpungendum. Vulgo: « Arcum sera manent: Arcu redeunte per æthram Protulit, inci piunt reliquum Serpentis et artus Anguitenentis: item fert primis fluctibus Arcus amborum capita et primis geminas Ophiuchi ». In primo versu ed. Ald. habet: « At quum sera manent »; in tertio et ultimo *primos* pro vulgato *primis*, vitiose.

1221. *Scorpius Oceano surgens agit; at pede Nixi. Pede Nixus* est ὁ ἐν γόνασι. Vulgo: « Scorpius Oceano surgens agitat: pede Nixi ».

1222. *Altera mittunt.* Sic omnes et ipse Buhl. sed mihi videtur scribendum *alta remittunt*. Ed.

1223. *Tunc artus medii, tunc pectora.* Vulgo *tum*. Sed rescribendum est *tunc*, quoniam *tunc* præcessit.

1235. *Quum gurgitis ille profundi*

Ima petit pedibus, Capra mox Hœdive sequuntur;
Ista polo rutilant, illum vada livida condunt;
Hæc membris discreta aliis, exstantiaque alte
Lævum humerum et summæ sese adtollentia palmæ
Cernuntur, donec labenti congrada soli,
Sidere devexo freta late cærula turbent.
Namque manum Aurigæ reliquam, celsumque corusci
Verticis, et dorso quæ spina adtollitur alto,
Deprimit hirsuti sidus surgens Capricorni:
Membra Sagittigero cedunt postrema revecto.
Jam non alatus remoratur sidera Perseus
Aeris in spatiis; neque clavum vindicat Argo
Adluvione sali; Perseus pede denique dextro
Atque genu liber, mersatur cætera ponto.
Argo quod curvis puppim superadtrahit oris,
Tingitur, et duro tangit vada cærula dorso.
Ipsa dehinc manet exortum Cilicis Capricorni;
Totaque tum pelago cælo descendit ab alto;
Æquora tum Procyon, gressum sectatus herilem,
Intrat, et Oceano permutat celsa profundo.

Ima petit pedibus, Capra mox, Hœdive sequuntur. Perperam vulgo distinguitur: « Ima petit, pedibus Capra mox ».

1242. *Namque manum Aurigæ reliquam*, etc. Sic recte emendavit Grot. *Manum reliquam* respondet Arateo ἄλλην χεῖρα. Vulgo: « Namque manum Aurigæ, reliquum celsumque corusci Verticis, et dorso qua spina, etc. »

1247. *Neque clavum vindicat Argo Adluvione sali; Perseus pede denique dextro, Atque genu liber mersatur cætera ponto.* Supra: « Pectora liber... vestigia liber ». Vulgo male: « neque clavum vindicat Argo. Adluvione sato Perseus pede denique dextro, Atque genu libero, etc. »

1251. *Duro tangit vada cærula dorso.* Vulgo *tingit*. Indicare videtur Avienus, Argo tingi eam partem, qua puppis adtrahitur. — Mallem hic *Mergitur, et duro tangit*. Ed.

1252. *Manet exortum Cilicis Capricorni.* Ed. Ald. *Cilici*. Est autem Capricornus *Cilix* idem quod *hirsutus*, ut alibi nominatur; nam Græci χιλίκα et χιλίκιον vocant omne hirsutum, unde χιλίκιοι στρατηγοὶ, et χιλίκιοι τράγοι, et *Cilicia vela*.

1253. *Totaque tum pelago descendit.* Vulgo *cum*. Similiter in versu sequenti legendum « Æquora tum Procyon » pro vulgato « Æquora quum Procyon ».

Hæc habet occidui plaga gurgitis; ista sonoro
Supprimit unda salo. Rursum procul erigit æthra
Cycnum, Aquilamque Jovis. Surgunt flammata Sagittæ
Sidera, perque Notum rutila cum numinis Ara
Delphinum patulas promit Capricornus in auras.
  Sed matutino quum surgit Aquarius orbe,
Os Equus atque pedes novus exserit. Ecce cadentis
Parte poli trahit occiduum nox atra sub æquor
Centaurum cauda; sed non caput, aut humerorum
Vasta simul recipit: persistit pectore celso
Cornipedis species, et cælum vertice fulcit.
Ora dehinc Serpens et prima volumina tantum
Conditur; ingentis late tamen agmina caudæ
Pone trahit. Subit ista salum; subit æquora rursum,
Integer Oceani, quum se Centaurus in undas
Jecerit, atque novo vibrarint sidere Pisces.
His in summa poli surgentibus, ille per Austrum
Piscis item, planta quem pulcher Aquarius urget,
Redditur; haud toto tamen hic se corpore promit;
Sed manet alterius venientis tempora signi;
Parte latet, partem supera in convexa sonoris
Fluctibus absolvit pelagi; sic brachia mœstæ
Andromedæ, sic crura dehinc humerique nitentes
Paullatim recavo redeunt maris, aurea cælo

1259, 1260. *Perque Notum rutila cum Numinis Ara Delphinum patulas promit*, etc. Vulgo: « rutila tum... Delphinum parvas promit ».

1261. *Sed matutino quum surgit Aquarius orbe*. Vulgo *Et matutino*. Scriptum forsitan olim fuit *Set;* deinde litera prima, ut fieri solet, omissa. Ed. Ald. *consurgit* pro *quum surgit*.

1269. *Subit ista salum, subit æquora rursum*. Ita recte rescripsit Grotius. Vulgo: « subit ista solum, subit æquora rursum Integer Oceani, quum se Centaurus in undas Jecerit ».

1271. *Atque novo vibrarint sidere Pisces*. Avienus supra similiter de Equo: « Os Equus atque pedes novus exserit ». Ed. Ald. *Piscem*, perperam.

1272. *Ille per Austrum Piscis item, planta quem pulcher Aquarius urget*. Male vulgo distinctum: « ille per Austrum Piscis item planta, quem pulcher, etc. »

1279. *Paullatim recavo redeunt*

Postquam adolent Pisces incendia, denique Pisces
Quum rutilant, mundo dextram hæc adtollitur ulnam,
Lævaque virginei rursum se corporis edunt.
Phrixei et postquam pecoris proruperit ortus,
Australem hic Aries Aram procul admovet undis
Gurgitis occidui. Qua lux redit, excitat idem
Persea proceri sustollere verticis astra,
Et claros fulgere humeros: at cætera nondum
Sunt exempta salo. Quin totum hoc invida veri
Natura ambigua rerum ratione reliquit,
Extimus an reliquos Aries produceret artus
Perseos, an Tauro freta pelleret adsurgente.
Hoc una cælum subit integer; haud super ulla
Viscera, nascentis neque Tauri deserit astra.
Quippe hujus flammis Aurigæ sidus inhæret;
Nec tamen hunc totum sustollit Taurus in æthram.
Aurigam salsis evolvunt fluctibus omnem

maris, aurea cælo Postquam adolent Pisces incendia. Recavo maris, i. e. τῷ κοίλῳ τοῦ ὠκεανοῦ. *Adolere* dixit Avienus suo more pro *urere*. Virg. Ecl. VIII, 65: « verbenasque adole pingues »; et Æn. VII, 71: « Adolet quum altaria tædis ». Perperam vulgo legitur ac distinguitur: « Paullatim recavo redeunt maris aurea cælo. Postquam adolent Pisces incendia, denique Pisces Quum rutilant, mundo dextram hæc adtollet in ulnam ».

1287, 1288. *At cætera nondum Sunt exempta salo*. Vulgo: « ac cætera nondum Sunt exempta solo ».

1290. *Extimus an reliquos*. Hæc vix Astronomis dubia videri possunt: sed Eudoxus, quem sequitur Aratus, in duobus operibus hoc et illud declaraverat. Ed.

1292. *Hoc una cælum*, græcismus ἅμ' αὐτῷ. Aratus, vs. 714: Σὺν τῷ. Ed.

1293. *Viscera*. Intelligit Avienus membra. Servius ad Virg. Æn. III, 574: « avulsaque viscera montis: *Viscera, hoc est, partes* ». *Haud super* est græcismus pro *haud supersunt*. Græci dicerent οὐδένα μέρη πέρι pro περιγίνεται, sive περίεστι, ut ἔνι pro ἔνεστι, πάρα pro πάρεστι, et similia translato accentu. — *Nascentis neque Tauri deserit astra*, ex emendatione Grotii. Ultima respondent Arateis: οὐδ' ὅγε Ταύρου Λείπεται ἀντέλλοντος.

1296. *Aurigam salsis evolvunt fluctibus omnem Surgentes Gemini. Tauro Capra*, etc. Ita legendum et interpungendum. Vulgo: « Surgentes Gemini, Tauro, Capra, plantaque læva Nempe hœdi evadit, quum primum ».

Surgentes Gemini. Tauro Capra, plantaque læva,
Atque Hœdi evadunt. Tum primum rursus ab und
Cetosa in superum referuntur viscera cælum.
Nam caudæ et cristæ rigor arduus aera celsum
Tunc repetunt; diri quum sidera gurgite monstri
Volvit præcipitis teres inclinatio mundi,
Eminus ingentem condit pars prima Bootem.
Quatuor hic etenim signis surgentibus altum
Vix penetrat pelagus, neque summa totus ab æthra
Labitur Arcturus, manus olli quippe sinistra
Juge manet, celsisque super subducitur Ursis.
At quum jam pedibus repetit fluctus Ophiuchu
Ut genua Oceanus vasto procul æquore condat,
Signum erit Eoa Geminos procedere parte.
Nec lateri Pistrix cuiquam vicina videtur,
Sed jam tota super sustollitur: exspuit atram
Jam pelagus speciem, nec adhuc membra extima sor
Quid ni nascentis suspectat navita ponto
Agmina prima Padi cælo tum fervere aperto?
Vicinasque faces rutili manet Orionis,

1297. *Plantaque læva*, nempe Aurigæ, quem versu præcedenti nominat. Ed.

1299. *Referuntur viscera*. Hic iterum *viscera* sunt μέρη sive μέλη. Non accurate satis interpretatus est Wernsdorf. ad Avieni Perieg. vs. 781, « *Cetosa viscera* pro Ceto, astro cælesti. » Vid. supra p. 252. Ed.

1311. *Nec lateri Pistrix cuiquam vicina videtur*. Mirum, si quis hæc intelligat. Pingræus pro *lateri* suspicatur *latici*, sed sic versus hic cum sequenti non cohæret. Nam si Cetus non vicinus est horizonti, manifestum nimis est, eum supra totum sustolli. Cæterum Pingræus non infeliciter versus Arati interpretatur : « Non jam prima patet, latitat altera Ceti; Totus surrexit. N et fluvii agmina prima In m veniunt ». Ed.

1313. *Nec adhuc membra ex sorbet*, ex Grotii conjectura. Vu « nec adhuc tamen extima sorbe

1314. *Quid ni nascentis susp navita ponto*. Buhlius hoc versu *suspectat* vult *suspectet*, quod dem huic interrogationi est ap *Nascentis*, sc. Padi, h. e. orie nisi malis *scandentis* per litera transpositionem ; ἐξανιοῦσαν e hoc loco dixit Aratus. In vs. et sequenti pro vulgato « manet O nis » Buhlius dicit legendum « neat », sed metrum repugnat. I

Curricula ut solers vero mox indice discat
Certa tenebrarum, possitque fideliter astro
Explicare Notis et tuto carbasa ponto?
Credo, ni desit magnorum congrua cura,
Prompta via est ipso cognoscere talia semper
Præceptore Jove, et cælo tibi signa magistro
Omnia ducentur; monet alta Jupiter æthra
Singula nos; facilis veram dedit arbiter artem,
Ne tempestatum primordia cæca laterent.

1320. *Magnorum congrua cura.* Est hellenismus pro « cura congrua rebus magnis ».

1322. *Et cælo tibi signa magistro Omnia ducentur.* Poterit quoque legi *e cælo.* Infra Progn. vs. 249 occurrit: « certa hoc ducentur signa magistro »; et ibid. 169, Lunam dixit monitorem: « Hanc perpende oculis illa monitore dierum Signa tene ». Ed. — Vulgo: « et cælo tibi signa magistri Omnia ducentur ».

RUFI FESTI AVIENI

ARATEA PROGNOSTICA.

Nonne vides, primum quum Phœbe in cornua surgit
Tenuia, et angusto lumen jacit ore per æthram,
Decedente die, pronoque ab tramite solis,
Promat ut ingressi solers tibi tempora mensis?
Namque facem quarti sibimet profitebitur ignis,
Corpora quum primo perfundens lumine nostra,
In subjecta soli tenuem porrexerit umbram.
Ast orbis medii si cedat Cynthia forma,
Octavos ortus, octavaque plaustra docebit.
Denique quum toto Dea jam surrexerit ore,
Integer ut magni resplendeat ambitus orbis,
Effluxisse sibi medii jam tempora mensis,
Monstrabit cælo. Pleni quum rursus egena
Oris eat, tanto procedens lumine formæ,
Inserit aeriis quantum Dea nubibus ignem,
Esse senescentis sibimet dispendia mensis

4. *Promat ut ingressi solers tibi tempora mensis.* Sic maluit Grotius. Ingressi mensis, ἀεξομένοιο μηνός. Infra v. 128: « Ingredientis erit plene tibi nuntia mensis ».

5. *Quarti ignis*, i. e. quarti diei, locutio alias Avieno usurpata. Ed.

6. *Primo perfundens lumine.* Arat. πρώτη ἀποσκίδναται αὐγή.

8. *Ast orbis medii si cedat Cynthia forma.* Vulgo *formam*. Sæpe in Avieno accusativus positus pro ablativo; inde putat Grotius, scribas eodem signo circumflexum accentum, qui ablativis adjungitur, et literam *m* designasse hoc modo: *formā*.

15. *Inserit aeriis quantum Dea nubibus ignem.* Reponit *ignem* Buhl. ut respondeat τῷ *quantum.*—Posset etiam legi *ignis* minus a vulgata recedens. Ed.

Illa docet, quibus in rutili confinia fratris
Tertia vix mundo superest via. Quum minus autem
Umbrarum excludit, sunt tales quatuor ortus
Marcentis Lunæ, quales sub mense renato
Quatuor exsurgunt languentis luminis umbræ;
Atque his octonas includunt ordine luces.
Interjectorum numerum quoque nosse dierum,
Prompta via est; proprio semper Dea proditur ore,
Scandat quanta polum, quoties temone jugales
Strinxerit, et quanto jam tramite liquerit undas.
At decedentis postrema crepuscula noctis,
Bis sex signa tibi quæ versat signifer orbis
Monstrabunt; cursu nam Phœbus singula mutat
Semper, et alterno succedit in omnia lapsu
Conficiens iter ætherium. Nunc igneus istud
Astrum adolet flammis; alii non aurea Titan
Lumina miscetur, vel quum devexus in undas
Labitur, et rebus formam absumpsere tenebræ;
Vel matutino redit incunabula linquens
Quum pelago, et rebus suffudit luce colores.
Sic diversa diem comitantur sidera semper.
Non ego nunc longo redeuntia sidera motu
In priscas memorem sedes; habet ista priorum
Pagina, et incerta rerum ratione feruntur.
Nam qui Solem hiberna novem putat æthere volvi,
Ut Lunæ spatium redeat, vetus Harpalus, ipsam
Ocius in sedes momentaque prisca reducit.
Illius ad numeros prolixa decennia rursum
Adjecisse Meton Cecropia dicitur arte;

29, 30. *Monstrabunt; cursu nam Phœbus singula mutat Semper, et alterno succedit in omnia lapsu.* Male vulgo interpungitur: « Monstrabunt cursu; nam Phœbus singula mutat, Semper et alterno succedit in omnia lapsu ».

40. *Incerta rerum ratione.* Conf. Phæn. v. 1289. Ed.

41-43. *Nam qui solem hyberna*

Inseditque animis, tenuit rem Græcia solers,
Protinus, et longos inventum misit in annos.
Sed primæva Meton exordia sumpsit ab anno,
Torreret rutilo quum Phœbus sidere Cancrum,
Cingula quum veheret pelagus procul Orionis,
Et quum cæruleo flagraret Sirius astro.
Hoc ex fonte velut deduxit tempora Lunæ
Navita, quo longum facili rate curreret æquor,
Et quo ruris amans telluri farra parenti
Crederet; ingenti petat hæc indagine semper
Seu qui vela salo, seu qui dat semina terræ.
Nec mora discendi, brevis hic labor, et breve tempus
Poscitur; innumeros habet autem industria fructus.
Utilitas te certa manet, prænoscere motus
Si libet aerios, et tempestatibus ipsis
Edere principium. Te primum sponte procellis
Arcebis rabidis; te rursum principe fluctus
Vitabunt alii, si certis singula signis

novem putat æthere volvi, etc. Ita emendavit hos versus Scaliger, de Emend. Temp. lib. II, p. 74, adprobante Grotio. Vulgo legitur : « Nam quæ solem... monumentaque prisca ».

46, 47. *Tenuit rem Græcia solers Protinus, et longos inventam misit in annos.* Vulgo *inventum.*

48. *Sed primæva Meton exordia sumpsit ab anno.* Hic Avienus non satis intellexit Arat. Dios. vs. 21. Conf. Grotii not. ad Arat. p. 15, et Bulhii not. vol. I, p. 443. *Exordia ab anno* dicuntur Avieno pro *Exordia anni*, ut *fulgor ab auro* pro *fulgor auri*, et similia plura. — De Metone, quem hic nominat Avienus, omnino tacet Aratus, quamquam Salmasius, ad Solin. p. 822, putaverit non Eudoxum (ut omnes putant et nos adserimus supra pag. 595, ad Phæn. 1290), sed Phainum vel Metonem fuisse cujus vestigiis institerit Aratus. Sed hanc opinionem refellit Petavius, in auctario operis, de Doctrina Temporum, VI, 9. Et nos diximus in Præmonit. ad Avienum, illum plures, quam Aratus, scriptores astronomicos consuluisse. Ed.

52. *Hoc ex fonte velut deduxit tempora Lunæ Navita, quo longum*, ex emendatione Grotii. Sensus est : Ex Metoneis Parapegmatis derivantur προγνώσεις. Corrupte vulgo : « Hoc ut fons est, unde et duxit tempora Lunæ ». Ed. Ald. *Hoc ut fontem.*

54. *Et quo.* Sic repono. Omnes *Æquora*, nullo sensu. Ed.

Tempora discernas. Nam mundi cardine verso,
Ut stata, raucisoni redit indignatio ponti.
Sæpe etenim, quamquam tranquillæ noctis amictu
Mitia protenti requiescant terga profundi,
Doctus securam subducit ab æquore classem
Navita, et actæa retinet statione phaselum,
Quum matutinæ præsensit signa procellæ.
Namque alias cælo quum tertia lumina Phœbus
Exserit, ille sali furit implacabilis horror,
Adfore quem pelago comitem sibi dixerat astrum.
Crebro quinta dehinc lux commovet Amphitriten;
Sæpe inopina mali clades ruit. Omnia certis
Indiciis tibi Luna dabit, seu lucis utrimque
Cæsa facem, seu quum teretem concrescit in orbem.
Sol quoque venturas aperit tibi sæpe procellas,
Sidera producens, et quum sale sidera condit.
Nec minus ex aliis aderit cognoscere motus
Æquoris, et magnos cæli callere tumultus,
Quos det certa dies, qui longi tempore mensis,

65. *Ut stata, raucisoni redit indignatio ponti.* H. e. tamquam condicto die redit. Ita stata sacra dicuntur, et status dies cum hoste, Ciceroni et Plauto.

69. *Et actæa retinet statione phaselum.* Est *statio actæa* nihil aliud quam *statio in litore*, ab ἀκτὴ, ἀκταῖος, litus, litorale. Vocabatur Attica etiam propterea *Actæa;* sed hoc loco de Attica non cogitandum. Laudat Grotius ad versum hunc Virgil. Eclog. II, 24: « Amphion Dircæus in Actæo Aracyntho »; additque: « cave Atticam intellexeris; nam Aracynthus nullus in Attica ». In quo tamen fallitur vir doctissimus; erat utique mons hujus nominis in finibus Bœotiæ et Atticæ, sicut quoque alius Aracynthus in Acarnania sive Ætolia, ubi tamen Amphion fuisse nusquam legitur, quum potius tota de eo fabula Bœotiam spectet. Vid. Heyn. ad Virg. l. l.

72. *Ille sali furit implacabilis horror.* Male vulgo: « ille sali fuit implicabilis horror ».

73. *Adfore quem pelago comitem sibi dixerat astrum.* Sensus est: Horror sali, quem astrum sibi comitem dixerat pelago adfore. Recte dixit Avienus horrorem astri comitem, συνακόλουθον. Possit etiam legi « tibi dixerit » pro « sibi dixerat ».

80. *Aderit cognoscere.* Est hellenismus: ἔσται sive πάρεστι γινώσκειν, licebit cognoscere.

Astrorumque vice et mundi ratione trahantur.
Aeris immadidum quiddam tellure creatum
Spiramenta vomunt, vis hoc quum fundit in auras
Venarum, occulte patulo prætexitur agro
Insubjectum oculis, terramque supernatat omnem,
Multaque materia est, quam quum calor ignicomantum
Hausit stellarum, superas subducit in auras,
Et concreta diu compingit nubila mundo.
Si minor hæc madidi substantia cespite ab imo
Subrigitur, tenues nebulæ caligine fusa
Tenduntur cælo. Vis autem siccior olli
Quum fuit, in celeres dissolvitur undique ventos,
Vicinumque sibi flabris dominantibus ultro
Aera propellit. Si major protinus humor
Consurrexit humo, pluvias quoque nubila fundunt,
Et pluviis late calor est pater. Hic super imbres
Exprimit; eductum fervoris at objice mundus
Respuit humorem. Si moles magna utriusque

84. Init Avienus disputationem physicam de principiis meteororum secundum philosophos et Arati interpretes Græcos, non secundum Aratum ipsum. *Immadidum* vero dicit, non τὸ ἄνυγρον, sed τὸ ἔνυγρον.

87. *Insubjectum oculis*. Græcissat iterum Avienus. *Insubjectum* est ἀνυπόταχτον τοῖς ὀφθαλμοῖς.

88. *Multaque materia est*. Vulgo: « Multaque materies ».

92. *Tenues nebulæ caligine fusa Tenduntur cælo*. Grotius ad h. l. (ex Aristot. Meteorol. I, 9): Nubium et nebularum eadem materia; ἀτμίς, τοῦτ' ἔστι τὸ ὑγρὸν καὶ θερμόν· sed nubium materia copiosior. Nebula est ὀμίχλη. Ὀμίχλη Peripateticis νεφέλη ἄγονος. Si vero humor sit maximus, fit pluvia.

94. *In celeres dissolvitur undique ventos*. Vulgo *dissolvit*. Venti sunt ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως, τοῦτ' ἔστι, τοῦ θερμοῦ καὶ ξηροῦ.

98-100. *Hic super imbres Exprimit; eductum fervoris at objice mundus Respuit humorem*. Sensus est: Calor adtrahit pluviæ materiam; sed cælum adtractam ob fervoris sui obstaculum et frigoris illius deprimit. Aristoteles, Meteorol. I, 9: ἀναγομένου δὲ τοῦ ὑγροῦ ἀεὶ διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν, καὶ πάλιν φερομένου κάτω διὰ τὴν ψύξιν πρὸς τὴν γῆν ὑετὸς καλεῖται. Vulgo: « hic super imbres Exprimit, et ducta ferventis ut obice mundi Respuit humorem ».

101-102. *Occurset sibimet velut obvia comminus, agris Compulsu aerio fragor intonat.* Tonitrua et fulmina, ex Veterum sententia, fiunt ex oc-

Occurset sibimet velut obvia cominus, agris
Compulsu aerio fragor intonat, amplaque late
Murmura discurrunt pariter crepitantibus auris.
Hic inflictus item, diversorumque per æthræ
Sæpe superna furor illisos fulguris ignes
Excludit rutilis, totamque volantibus æthram
Præstringit flammis, et cælum sulphure odorat.
Omnibus his genitrix tellus, et cespite ab imo
Ducuntur superi motus; ipsa ignea mundi
Lumina, flammigero Phœbus temone coruscans,
Et quæ noctivagos adtollit Luna jugales,
His peperere malis exordia. Namque deorsum
Movit humum quum forte calor, laxata repente
Spiramenta soli venas procul, altaque pandunt
Viscera telluris; bibit imum terra colorem
Desuper, et madidum tepefactus cespes anhelat.
Aeris hos motus, rabiemque volubilis undæ,
Flabra procellarum, mundani tramitis iras,
Præsentire decet. Cape solers singula mente,
Præceptisque virum sitientia pectora pande.
   Cynthia quum primum cælo nova cornua promit,
Cautus utrimque Deam circumspice; namque revectæ
Nequaquam semper similis lux imbuit ortum;
Sed species diversa trahit, varioque notatur

cursu ἀναθυμιάσεων καὶ ἀτμίδος. Lucretius, VI, 95 : « Principio tonitru quatiuntur cærula cæli Propterea, quia concurrunt sublime volantes Ætheriæ nubes contra pugnantibu' ventis ». Perperam vulgo legebatur et distinguebatur : « si molles, magna utriusque Occurset sibimet velut obvia, cominus agris Compulsa aerio fragor intonat ». Jam Morellius correxit *Compulsu* pro vulgato *Compulsa*.

104, 105. *Diversorumque per æthra Sæpe superna furor.* Vulgo : « diversorumque per æthram Sæpe superna furens ».

106. *Excludit rutilis.* Buhl. distinguit post *excludit*, male.

112. *His peperere malis.* Ed. Ald. vitiose *perpere*. — Eadem v. 115 *telluri*. Ed.

124. *Varioque notatur formarum. Vario formarum* pro *variis formis.* Sic versu 126 *major sideris* dictum

Formarum, primi quum surgit luminis igne,
Tertia quum rutilat; quum major sideris æthram
Scandit, et aerias quarta face luminat oras,
Ingredientis erit plene tibi nuntia mensis.
Hæc castigato si tertia fulserit ortu,
Pura sit ut fœdis ab sordibus, adfore dicet
Clara serena diu. Tenui surrexerit autem
Si face, et ignito subpinxerit ora rubore,
Turbida certantes converrent æquora Cauri.
Luminis ista dehinc si crassior, atque retusis
Cornibus ingreditur, si quarti sideris ortu
Percussi tenuem prætendat corporis umbram,
Imbribus aut Zephyris hebetabitur, arguet ultro
Flabra Noti, aut pluvias; nam crassus desuper aer
Cornua cæca premit, Notus uvidus aera cogit.
Tertia si rursum protollens Cynthia currus,
Sit subrecta faces et acumina tenta coruscans,
Ut nec curva quasi declinet cornua, nec tum
Fusa supinatum diducat lumen in auras,
Occiduo Zephyrum prædicet surgere mundo,
Aut Libyæ de parte Notum. Sin quatuor autem
Cynthia curriculis cælum subit, atque coruscos
Cornibus immodice prostantibus exserit ignes,

pro *major sidere*, et infra « Luminis crassior » pro « Lumine crassior ». — Et vid. not. ad Phæn. 1115. Ed.

130. *Pura sit ut fœdis ab sordibus, adfore dicet Clara serena diu. Serena* hoc loco, ut et alibi, substantive sumitur. Male vulgo interpungitur et legitur : « Plura sit, ut fœdis ab sordibus adfore dices, Clara, serena diu ».

136. *Percussi tenuem prætendat corporis.* Vulgo : « Percussi ut tenuem ». Apud Aratum, v. 54: φόως ἀμενηνὸν ἔχουσα interpretatus est Avienus cum Theone σκιὰν πέμπουσα.

137. *Imbribus aut Zephyris hebetabitur.* Immo Noto. Non recte hic Avienus Aratum expressit. Buhl. — Sed Avienus περιφράζει, et vs. seq. *Notum* diserte nominat. Ed.

140, 141. *Tertia si rursum protollens... Sit subrecta faces*, etc. *Tenta*, ut alibi : tenta volumina compar. Vulgo : « si rursum protollat ».

145. *Aut Libyæ de parte Notum.* Aratus nihil habet de Noto.

146. *Atque coruscos*, etc. ex emen-

Qua Solis redigit, pulchro Venus obnitet astro.
Ast ubi demerso latet ater circulus orbe,
Cessit Mercurio locus imbrifer. Has super amplas
Quinque tenens Zonas certo via fervida Solis
Limite decurrit. Tum Lunam nubila propter,
Exhalantis humi qua spiramenta madescunt,
Ima vehunt cæli. Lux it dum fusa frequenter,
Desuper in nubes rutilantis lampade Lunæ
Pascitur humore, et varias Dea lumine formas
Exprimit incerto; sic crebro denique Phœbe
Nubibus ambiri, quum subsint nubila Lunæ,
Creditur. Hanc quoties includere circulus ergo
Spectatur, proprio succedunt ordine signa:
Ille alias trino convolvit tramite Lunam,
Et geminus plerumque meat; solet unicus idem
Cingere. Si simplex circumversabitur orbis,
Signa procellarum certissima, signa sereni
Præferet; abruptus subito prænuntiat Euros;
Marcescens tenui sensim caligine, et æthra
Digestus patula, docet undis adfore pacem.
Si duo se Lunæ circumfudere, repente
Maxima vis pontum, vis verret maxima terras;

189. *Pulchro Venus obnitet astro.* Vulgo *obtinet*. Aliam lectionem proponit Grotius: « pulchrum Venus obtinet astron ». Sensus eodem redit.

191. *Has super amplas.* Male vulgo *his*. Avienus Soli omnes zonas adscribit.

193. *Limite decurrit. Tum Lunam nubila propter.* Vulgo : « Limite decurrit, quum Lunam nubila propter », male.

195. *Lux it dum fusa frequenter,* ex emendatione Grotii. Vulgo : « luxit dum frustra frequenter ».

197. *Varias Dea lumine formas Exprimit inserto.* Maluit Grotius *inserto* pro vulgato *incerto;* nescio an melius. Ait Avienus, τὴν ἅλων esse οὐ τῶν καθ' ὑπόστασιν, οὐδὲ τῶν μικτῶν, ἀλλὰ τῶν κατ' ἔμφασιν. Nimirum lucem Lunæ in nubes descendentem circulum talem nobis offerre. Græcorum nonnulli ita definiunt: ἅλως ἐστὶν ὑγροῦ τοῦ ἀέρος ὑποκειμένου, καὶ παχέος ὄντος, φαντασία φωτὸς κυκλοειδοῦς περὶ τὴν σελήνην ἢ τὸν ἥλιον συνισταμένου.

202. *Ille alias trino convolvit.* Vulgo : « quum volvit ».

203. *Et geminus plerumque meat.* Vulgo *geminis*.

Majoresque dehinc agitabunt stagna procellæ,
Si trinus rutilum constrinxerit ambitus orbem;
Et magis immodica formidine sæviet Auster,
Zonarum teter fuerit si tractus in æthra,
Denique disrumpant si sese cingula Lunæ,
Ultima tempestas ruet imi gurgitis æstum.
Solis quinetiam, Solis tibi cura videndi
Sit potior, Solem melius prævisa sequuntur,
Astrorumque duci monstrata tenacius hærent:
Sive ille occiduas vergat declivis in undas,
Seu se luciferis reparabilis exserat oris,
Istius ingentes radii, caliginis atrum,
Et nebulosarum tractus piceos tenebrarum
Lumine disjiciunt, quum per chaos umbriferum vis
Flammea pervasit, quum se per noctis amictus
Inserit aeriæ fulgor facis; ille calore
Pigra movet, stimulat rutilis torpentia flammis;
Sol sopita animat, Sol dura obstacula primus
Curru adamanteo reserat pater; efflua Phœbus
Igne inhibet; Phœbus radiis densata relaxat.
At quum flammigeri cedit vis inclyta Solis
Lucis egens, crassæque Deus latet objice nubis,

211, 212. *Majoresque dehinc agitabunt stagna procellæ, Si trinus rutilum constrinxerit ambitus orbem.* Male vulgo distinguitur: « Majoresque dehinc agitabunt stagna procellæ. Si trinus rutilum constrinxerit ambitus orbem ».

216. *Ruet imi gurgitis æstum. Ruet* pro *eruet*, ut et alibi.

220. *Sive ille.* Male in editione Grot. *illæ.*

223, 224. *Tractus piceos tenebrarum Lumine disjiciunt.* Vulgo: « Lumine dispiciunt », perperam.

225, 226. *Quum se per noctis amictus Inserit aeriæ fulgor.* Vulgo: « quum semper noctis amictus, etc. » Pro *aeriæ* Grotius maluit *ætheriæ.*

226-228. *Ille calore Pigra movet; stimulat rutilis torpentia flammis; Sol sopita animat*, ex emendatione Grotii. Vulgo corrupte: « ille colore Pigra animat, simulat rutilis torpentia flammis Sol sopita animet ».

229. *Reserat pater.* Vulgo *referat*, male.

232. *Crassæque Deus latet objice nubis.. Objicem* dixit Avienus pro obstaculo, ut supra v. 99: « objice mundus ».

Et cælo et pelago magnos ait adfore motus.
Non hic, quum primos educet gurgite vultus,
Ceu picturato diversos ore colores,
Proferat; haud etenim, tali tibi Sole revecto,
Mitia jam cæli fas exspectare serena.
Et si tranquillo convexa cucurrerit astro,
Indideritque facem ponto Deus integer, atra
Nube carens, purusque coma, et splendidus orbe,
Convenit Eoæ faciem præsumere lucis.
Sed non ora cavo similis, medioque recedens
Ore quasi; vel si radios discingitur ultro,
Figat ut australem porrecto sidere partem,
Ac Borean rigidi jaculetur luminis igne,
Et vento et pluviis reparata luce carebit.
 Denique per flammas procul atque incendia Solis
Ipsa Dei cedunt blandi si lumina, solers
Tende oculos, certa hoc ducentur signa magistro.
Et ne sanguineus late rubor induat ora,
Quali pro tractu vaga nubila sæpe rubescunt;
Aut ne labentem piceus color abdat amictu
Lampada, quære diu. Si retro crassior orbe est,
Uvescet pluviis tellus, inflataque celsas
Aggere devicto superabunt flumina ripas.
Ignea si fulgor præcurrit plurimus ora,

238. *Et si tranquillo convexa cucurrerit astro. Convexa currere*, h. e. cælum. Sæpe Avienus convexa vocat cælum. *Currere cælum* alibi quoque dixit, ut Græci τρέχειν τὸ στάδιον. Pro *astro* male vulgo legitur *Austro*.

242, 243. *Sed non ora cavo similis, medioque recedens Ore quasi.* Ita voluit Grotius. Vulgo : « Sed non ora cavo similis medioque recedens Orbe, quasi vel ». Comparationis notam postposuit Avienus, ut Græcus poeta λύκοι ὥς.

245. *Ac Borean rigidi jaculetur luminis igne.* Vulgo : « Aut Borea ».

246. *Reparata luce carebit.* Vulgo : « reparata in luce ».

247. *Per flammas procul atque incendia solis Ipsa Dei cedunt.* Sic interpungendum. Male vulgo post *incendia* comma positum.

252. *Aut ne labentem piceus color abdat.* Vulgo *labenti.*

Flamina crebra salis quatient vada, flamina terras
Converrent omnes, et duri flabra Aquilonis
Silvarumque comas et celsa cacumina flectent.
Vis simul amborum si vultum Solis oberret,
Cuncta Noti quatient, imbres procul arva rigabunt.
  Ecce alias primo nascentis Solis in ortu,
Vel quum præcipites pelago Deus inserit ignes,
Ut coeunt radii nebulose; cætera quippe
Pars Hyperioniæ rutilat facis, hæcque comarum
Vis confusa micans mundo sua lumina præstat.
Sic globus ater item liventia nubila cogit,
Nonnumquam crasso nebularum tectus amictu
In convexa redit, tum cælo rursus aperto

257. *Flamina terras.* Sic repono pro *flumina*, quod habet Buhl. Ed.

259. *Silvarumque comas.* Eleganter crines vel comæ adtribuuntur arboribus. Jam supra Avienus, Phæn. vs. 1181: Quum silvæ colla comasque Devotæ tibimet manus impia demolita est». Statius, Silv. IV, 5: «Nunc cuncta veris frondibus annuis Crinitur arbos»; et in Pervig. Ven. «Et nemus comam resolvit de maritis imbribus». Quemadmodum autem silvæ τριχοφῶσιν dicuntur, sic vice versa *crines silvescere*. Arnobius, lib. III: «Capillos imminuant silvescentium crinium velleribus involutos».

261. *Arva rigabunt* ita corrigendum. Omnes et ipse Buhl. *aqua*. Ed.

263. *Pelago Deus inserit ignes.* Possit quis legere *ingerit*, nam *inserit* magis proprie de lumine per ramos aut similia interlucente. Sic in Reposiani concubitu Martis et Veneris, vs. 136: «ramisque insertą tremiscunt Lumina», ut quidem legit codex Leidensis, probante Burmanno, sed resistente Wernsdorfio, cujus notam vide, huj. op. tom. III, p. 338. Virgil. Æn. III, 152: «multo manifesti lumine, qua se Plena per insertas fundebat Luna fenestras»; ubi Servius: «quasi lumine suo Luna inseruerat, ab inserendo, quod se per rimas insereret». Ipse Noster, supra vs. 225: «quum se per noctis amictus Inserit aeriæ fulgor facis». Sed *ingerere ignes pelago* inusitata locutio, quod *ingerere ignes*, ut *fulgura*, *tela*, et similia absolute et sensu alio dicatur. Sic Virgilius, Æn. IX, 763, et XII, 330: «raptas fugientibus injicit hastas», ejusque imitatione Valerius Flaccus, VI, 230: «Fulmineumque viris proturbans ingerit ensem». Denique possit et tentari *injicit*, quod motum rapidum exprimere videtur, solis videlicet in occasum ruentis. Ed.

264. *Ut coeunt radii nebulose.* Vulgo *nebuloso*.

265, 266. *Hæcque comarum Vis confsa micans.* Vulgo *hicque*.

267. *Sic globus ater.* Vulgo: «Hic globus ater».

Quum ruit, opposita vultum caligine condit:
Omnibus his signis in terram defluit imber
Plurimus. Interdum tenuis prævertere nubes
Visa Deum. Hæc celeri si præsurrexerit ortu,
Ipseque pone sequens radiorum luce carere
Cernatur, nimbis ingentibus arva madebunt.
At matutini si Phœbum litoris acta
Majorem solito produxerit, atque per æthram
Marcenti similis defluxerit extimus orbis,
Alta dehinc scandens minuat jubar igniferum Sol,
Pura serena aderunt; namque olli gurgitis aer
Crassior in modicum surgens diffuderit orbem;
Et jam se tenero sustollens tramite cæli
Oblitum justi jubar adtrahit. Hic quoque magnis
Quum madefacta dies sub tempestatibus horret,
Pallidus ora cadens, promittit pura serena;
Displosis etenim per apertam nubibus æthram
Ora laboranti similis languentia pallet;
Et disjectarum moles late nebularum
Indicat exsuti faciem clarescere mundi.
Quin nascente die venturos convenit imbres
Noscere, quum proni procul ad confinia cæli
Deferri piceo spectaris nubila tractu:
Et quum declinant radii se partem in utramque,
Lucis in occasu, nox ut ferat algida rores,
Imber erit. Puras si Phœbus condat habenas,

273. *Hæc celeri si præsurrexerit ortu*, ex Grotii emendatione. Vulgo: « hæc celeris si præsurrexerit ortum ».

276, 277. *At mat. si Phœbum litoris acta Majorem solito produxerit. Acta* h. l. est ἀκτὴ, casu nominativo. Male itaque vulgo legitur: « Phœbum in litoris acta ».

281. *Diffuderit.* Buhl. *diffud erat*, et vs. seq. *sustollent*, utrumque male. Ed.

283, 284. *Adtrahit. Hic quoque magnis Quum madefacta dies*, etc. Ita rescripsit et interpunxit Grot. Vulgo: « adtrahit, hic quoque magnis Quum madefacta die sub tempestatibus horret Pallidus hora cadens promittet pura serena ».

295. *Si Phœbus condat habenas*

Et Calpetano tranquillum gurgite lumen
Tingat, ac in lapsu nubes ignita sequatur,
Noxque diesque dehinc venturi rursus Eoi
Nimborum expertes sine tempestatibus atris
Durabunt. Sed quum radiis marcentibus ardor
Languet, et in tenui tenduntur acumine frustra
Phœbei crines, nimbos aget atra procella.
Talis et obducti cernetur forma diei,
Qualem fraternos subtexens Luna iugales
Lucem hebetat; subit hæc superi sacra lumina Solis
Inferior, mediæque interstans lampadis orbe
Arcet flammigeræ radium facis; haud tibi rursum,
Quum matutinos molitur Lucifer ortus,
Ebria sanguineæ subvolvant vellera nubes.
Namque gravis cælo fundetur protinus imber.
  Nec si Sole procul rutila inter stagna morante
Emineant radii, radios quoque crassior umbra
Contegat, ille dies pluviis ventoque carebit.
Quin erit imber item, si Solem circulus ater
Ambiat exortum; major se denique nimbus
Urgebit cælo, major sola perluet imber,
Circumfusa adeo si cingula nescia solvi
Servarent tetræ speciem torpentia molis.
  Sæpe etiam Phœbo nubes percussa rubescit,
Atque imitata Dei formam, procul igne recepto

Legendum est *condat;* nam sequitur *Tingat.* Vulgo *condit.*

299, 300 *Nimborum expertes sine tempestatibus atris Durabunt.* Vulgo: « Nimborum expertes et tempestatibus atris ». — Sic Buhl. in notis. Nescio tamen cur in textu det « Nimborum expertes et tempestatum atrarum ». Ed.

307. *Haud tibi rursum.* Vulgo *aut*, perperam.

311, 312. *Nec si Sole procul rutila inter stagna morante Emineant radii.* Ita supra quoque Avienus Oceanum vocat. Virgil. Æn. I, 125: « Emissamque hiemem sensit Neptunus, et imis Stagna refusa vadis ».

320. *Atque imitata Dei formam.* Sic legendum conjecit Grotius. Vulgo: « Et meditata Dei formam », i. e. amplexa; quæ lectio non est plane rejicienda, quum Græci quo-

Concipit effigiem, simulato luminis orbe.
Id qua parte poli spectaveris, adfore ab ipsa
Parte tene ventos; tamen hæc, tamen omnia semper
Decedente die melius ventura docebunt.
Convenit hic etiam parvum Præsepe notare;
Id nubi nomen, quæ Cancro obvolvitur alto,
Græcia docta dedit; duo propter denique Asellos
Suspice, quorum alius Septem vicina trioni
Astra adolet, tepidum procul alter spectat in Austrum.
In medio quod nube quasi concrescit adacta,
Id Præsepe vocant. Porro hoc Præsepe repente
Si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruus aerii late rubor ignis Asellis,
Nequaquam tenues agitabunt stagna procellæ.
At si sideribus similis lux duret, et illi
Tetra sit effigies, cadet altis nubibus imber
Lenior, et parco mox tellus rore madebit.
Sed Boreæ si parte trucis velut indiga justæ
Stella facis lento marcescere cernitur igne,
Et procul alterius juba late flagrat Aselli,
Protinus Æthiopum surget convallibus Auster.
At regione Noti si lucens stella senescat,
Ingens Riphæis Aquilo crepitabit ab oris.
Quin et terrenis cape rebus certa frequenter
Signa procellarum; nam quum traxere tumorem
Æquora prolixum, quum litora curva resultant

que usurpent eodem sensu μελετᾷν, doctior tamen, quam ut ab Avieno exspectetur.

326, 327. *Id nubi nomen, quæ Cancro obvolvitur alto, Græcia docta dedit.* Male vulgo post *alto* interpungitur; jungenda hæc sunt.

332, 333. *Si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem Congruus aerii late rubor ignis Asellis.* Vulgo: «procul auferet» et «aeriis», ita ut ad *Asellis*, non ad *ignis*, referatur.

341. *Protinus Æthiopum surget convallibus Auster.* Dubitat Grotius, an recte Avienus Austrum ex Æthiopia deducat; nam Æthiopes sunt in plaga orientali et occidentali; non in meridionali.

342, 343. *At regione Noti si lucens stella senescat Ingens Riphæis*

Sponte procul, neque cæruleus colliditur æstus,
Aut quum proceris vertex in montibus ultro
Perstrepit aerium, ventos instare docebunt.
Et quum parva fulix trepido petit arva volatu,
Stagna sinens, longasque iterat clangore querelas,
Indicat insanis freta mox canescere ventis.
Denique quum cælo tenduntur pura serena,
Sævitura polo sunt flamina, primus in ipsa
Mox picturati convertit pectoris artus
Sturnus edax, premat ut tenues vis obvia plumas,
Et ne post tergum pateat penetrabilis Euro.
Latipedemque anatem cernes excedere ponto
Sæpius, et summa nebulam se tendere rupe;
Jamque super latices florum volitare senectam,
Stellarumque comas rumpi procul æthere celso,
Decidere in terras, rutilarum spargere crines
Flammarum, et longos a tergo ducere tractus:
Inde etiam ventos mox adfore præmonet usus.
Quod si diversis se passim partibus ignes
Excutiant, verret pelagus sine fine modoque
Turba procellarum, si duri limite ab Euri,
Si regione Noti, si lenis parte Favoni,
Aut de Bistonio mundi procul axe coruscat.
Si repetunt veterem ranæ per stagna querelam;
Vellera si cælo volitent; si discolor Iris
Demittat gemino se fornice; circulus albam
Si stellam teter velut ambiat; æquora propter

Aquilo crepitabit ab oris, ex emendatione Grotii. Recte Avienus Scythiæ Borean adscribit, idque usitatum. Vulgo: « lucem stella..... Signis Riphæis », sine sensu.

355. *Picturati convertit pectoris artus*. Vulgo *converrit*.

370. *Si repetunt veterem ranæ per stagna querelam*. Imitatur Avienus Virg. Georg. I, 378: « Et veterem in limo ranæ cecinere querelam ». Adludere autem uterque poeta videtur ad fabulam, quæ apud Ovidium, Met. VI, 316, de rusticis a Latona in ranas mutatis narratur. Confer tamen Heyn. ad Virg. l. l.

Si crepitent volucres, si gurgite sæpius alto
Pectora mersentur; si crebro garrula hirundo
Stagna adeat; rutilæ quum sunt primordia lucis,
Si matutinas ululæ dant carmine voces;
Improba si cornix caput altis inserit undis,
Flumine terga rigans, si sævit gutture rauco,
Plurimus abruptis fundetur nubibus imber.
Imber erit, totis quum bucula naribus auras
Concipit, et late pluviis sola cuncta madebunt,
Quum proprias solers sedes formica relinquens,
Ova cavis effert penetralibus, aspera quippe
Tempestas, gelidusque dies, et frigidus æther,
Inserit internis terrarum. Redditur æstus,
Pectora quum curvo purgat gallinula rostro;
Agmine quum denso circumvolitare videtur
Graculus, et tenui quum stridunt gutture corvi;
Quum procera salum repetit clangore frequenti
Ardea; quum parvæ defigunt spicula muscæ;
Et si nocturnis ardentibus undique testis
Concrescant fungi; si flammis emicet ignis
Effluus, aut lucis substantia langueat ultro,
Convenit instantes prænoscere protinus imbres.
Denique quum patulum torrens Vulcanus ahenum
Scintillas flamma circumlabente relinquit;
Si Notus humentes Libyco trahit æthere nubes,
Sive imum ad montem nebularum crassus amictus

376. *Rutilæ quum sunt primordia lucis*. Vulgo *sint*.

386-388. Male hæc in vulgatis sic distinguuntur: *Inserit internis terrarum redditus æstus. Pectora quum curvo purgat gallinula rostro. Agmine quum denso*, etc. Ita vero, ut damus, interpungendum. Monendi vero sunt lectores, Avienum hic multa Aratea, ut et alibi, omisisse.

392, 393. *Et si... concrescant fungi*. Sequitur: « emicet ignis... luci substantia langueat ». Vulgo *concrescunt*. — Sed utramque formam adfectat Avienus. Vid. v. 370 ad 380. Ed.

397. *Scintillas flamma circumlabente relinquit*. Vulgo *reliquit*.

399. *Sive imum ad montem nebularum crassus amictus Tendatur*,

Tendatur, summo nudentur vertice saxa;
Et qua pontus item freta per distenta quiescit,
Nubila si longo se procumbentia tractu
Diffundunt cælo, Thetidi terrisque supinis
Pax aderit, nusquam mundo ruet effluus imber.
Sed quum tranquillo tenduntur crassa serena
Sub Jove, venturæ prænoscere signa procellæ
Convenit; et rursum quum perfurit aeris horror,
Inspice quam referant terris pelagoque quietem.
Inter prima tamen parvum Præsepe notatur,
Arduus excelso quod Cancer cardine volvit.
Hoc quum concretus tenuari cœperit aer,
Discutit impositæ late sibi molis amictum.
Namque sereniferi patet hoc in flabra Aquilonis
Cominus, et primo purgatur flamine venti
Tempore, tum proprium modulatur noctua carmen,
Tum vespertinum cornix longæva resultat;
Tum corvi crepitant, et ovantes gutture rauco
Agmina crebra vocant, tum nota cubilia læti
Succedunt pariter, tum pennis corpora plaudunt.
Tunc et Strymonias circumvolitare repente
Suspicies per aperta grues, ubi mitior annus

ex emendatione Grotii, quam esse verissimam docent sequentia : « summo nudentur vertice saxa ». Vulgo : « Si nimium ad montem, etc. »

403. *Diffundunt cælo, Thetidi terrisque supina Pax aderit.* Pax supina, græce ὕπτιος, i. e. quieta, ἄπρακτος. Vulgo *et Thetidi* (quæ copula utique delenda est) *terrisque supinis*. Lectio *supinis* potest tolerari, et forsitan Grotianæ præferenda est. — Ideo nihil muto. Ed.

413-415. *Namque sereniferi patet hoc in flabra Aquilonis Cominus, et primo purgatur flamine venti Tempore.* Male vulgo distinguitur : « Namque sereniferi patet hoc in flabra Aquilonis, Quum minus et primo purgatur flamine venti Tempore ».

415. *Tum proprium modulatur noctua carmen.* Vulgo *tum propior*. In MSto Germanici Grot., in quo pauci aliquot Avieni versus leguntur hinc et inde consarcinati, legitur *proprio*. Reponendum est *proprium*, ut ad *carmen* referatur.

417. *Tum corvi crepitant, et ovantes gutture rauco.* Ita melius in MSto. Vulgo *ovantia*. — Non male con-

Sponte procellosum disjecerit aera cælo.
Tunc quoque quum stellis hebes est lux omnibus ultro,
Nubila nec crassos circumduxere meatus,
Ut jubar occulerent flagrantibus obvia flammis;
Nec caligo inhibet rutilantis lampados ignes,
Orbe nec expleto sacra sidera Luna retundit;
Sed jam sponte sua stellarum lumina marcent:
Convenit hibernæ prænoscere signa procellæ.
Nubila si cælo consistere, nubila ferri
Sique superfundi sibimet suspexeris, ultro
Gramina si carpit semesa petacius anser;
Si nocturna tibi cornix canit, hesperus æthræ
Quum redit; innumero si cantu graculus instat;
Si matutino fringuilla resultat ab ore;
Si fugiunt volucres raptim freta turbida Nerei,
Orchilos infestus si floricomis hymenæis
Ima petit terræ; si denique parvus Eritheus
Succedit trepidus scruposæ concava rupis;
Cecropias si pastus apes vicinus ad ipsa
Castra inhibet, florumque simul libamina mœstæ
Proxima decerpunt; si Threiciæ per aperta

jici posset, hic quoque pro *crepitant* scribendum *crocitant*. Nempe in Glossar. Leid. « Corvi crocciunt, *vel* croccant », ubi Burmannus et Wernsd. lege *crocitant*. Plautus de corvo, Aulul. IV, 3, 2, verbum *crocire* usurpavit. Apud Papiam et in Salemonis Glossar. « Corvos craxare vel crocitare ». Ed.

422. *Procellosum disjecerit aera cælo*. Ita MS. Vulgo *cæli*, minus bene.

427. *Orbe nec expleto sacra sidera Luna retundit*, ex Msto. Supra: « aciem quibus aurea Luna retundit ». Vulgo *recondit*.

430-432. *Nubila ferri Sique superfundi sibimet suspexeris, ultro Gramina si carpit semesa petacius anser*. Ordo verborum est: Si nubila ferri, superfundique sibimet suspexeris. Recte MS *si que* pro *si qua* in vulgatis. Non bene etiam in his distinguitur: « Si qua superfundi sibimet suspexeris ultro: Gramina si carpit ». — *Petacius*, i. e. avidius, vox obsoleta. Ed.

435. *Si matutino fringilla resultat ab ore*. Est locutio Avieno solemnis « resultat ab ore » pro « resultat ore ».

438, 439. *Ima petit terræ; si denique parvus Eritheus Succedit trepidus scruposæ concava rupis*. Male

Sponte grues trepidant, nec sese audacibus æthræ
Committunt pennis, ut longos sæpe volatus
Formavere super; si solvit aranea casses,
Tenuia si toto vehit Auster licia cælo,
Mox tempestates, et nubila tetra cientur.
Quid? majora canam: cinis en, cinis ipse repente
Quum coit, albenti nix terras vestit amictu.
Nix operit terras, rutilis ubi lumina prunis
Summa rubent, errantque brevi caligine crassæ
Interius nebulæ, et denso jam fomes in igni
Marcescit penitus. Pluvios mox arguet Austros,
Induit immodicis quum semet floribus ilex
[Indiga nam succi ligno natura rigenti est]:
Et quum flore novo, quum brachia glande gravantur
Uventis cæli sibi nutrimenta latenter
Sponte parata docet. Quin et lentiscus amara
Indicium est pluviis. Ter fetum concipit arbos;
Terque novos genitrix fructus alit; ipsaque trino
Flore renidescens tria tempora prodit arandi.
Ter prorumpentis scillæ teres erigitur flos,
Sulcandique solum ter monstrat tempus adesse.
Sic et crabronum rauca agmina si volitare
Fine sub autumni conspexeris æthere longo,
Jam vespertinus primo quum commovet ortus
Vergilias pelago, dices instare procellas.

vulgo: « Ima petit; terræ si denique parvus Eritheus Succedit trepidæ scruposæ concava rupis ».

443-445. *Nec sese audacibus æthræ Committunt pennis, ut longos sæpe volatus Formavere super.* Vulgo: « nec sese audacius æthræ Committant, pinnis ut longos sæpe volatus Formavere super».

448. *Quid? majora canam? Cinis en, cinis ipse repente.* Ita dedit Grotius. Vulgo versus legitur mutilus: « Quid? majora canam: cinis cinis ipse repente».

451, 452. *Errantque brevi caligine crassæ Interius nebulæ.* Vulgo *crassa.*

457, 458. *Uventis cæli sibi nutrimenta latenter Sponte parata docet.* Ita legendum mihi videtur. Vulgo: « Uventis cæli sub nutrimenta latenter Sponte operata docet»: quam quidem vulgatam lectionem Gro-

Sique sues lentæ, si lanæ sedula nutrix,
Si capra dumosis errans in saltibus, ultro
In venerem pergat (quippe ollis uvidus aer
Excitat internum per viscera mota furorem),
Et tempestates et nubila protinus atra
Adfore præcipies. Quin et gaudebit arator,
Quique solum justis versabit mensibus anni,
Plebe gruum prima; gaudebit tardus arator
Agmine pigrarum: sic quadam lege Deorum
His comes est imber. Pecudes si denique terram
Lanigeræ fodiant, caput at tendatur in Arcton,
Quum madidus nondum per marmora turbida condit
Pleiadas occasus, quum brumæ in frigora cedit
Frugifer autumnus, ruet æthra concitus imber.
At ne perruptis terrarum dorsa lacunis
Infodiant pecudes; si vasto viscera hiatu
Discutiant terræ, veniet vis æthere toto
Dira procellarum; nix omnes vestiet agros;
Nix herbas lædet teneras, nix uret aristas.
At si contigerit plures ardere cometas,
Invalidas segetes torrebit siccior aer.
Namque prorumpunt naturæ legibus ultro
Spiramenta soli, si justus defuit humor,
Arida per cælum surgentia desuper æthræ
Ignescunt flammis, mundique impulsa calore

tius sic interpretatur: *Sponte* et *ultro* et multa alia Avieno πλεονάζουσι. *Operata docet* est græca phrasis. Ita Virgilius: « sensit medios delapsus in hostes ». — Sed nostra lectio melior videtur: Sponte docet nutrita cæli uventis, sc. pluvias imminentes, parata sibi esse latenter. Ed.

470. *Quippe ollis uvidus aer Excitat internum per viscera mota furorem*. Hæc parenthesis non ab Avieno profecta, sed a Grotio addita est; quare etiam numerus versuum textus Avieni in aliis editionibus non cum Grotiano convenit.

478. *Caput at tendatur in Arcton.* Vulgo *caput aut.*

479, 480. *Quum madidus nondum per marmora turbida condit Pleiadas occasus.* Supplevit versum Grotius; vulgo enim legitur mutilus, omisso *nondum*.

Excutiunt stellas, et crebro crine rubescunt.
Contemplator item, si longo plurima ponto
Agmina festinant volucrum, solidamque frequentes
Succedunt terram, sterilis desæviet æstus,
Ac sitient agri; nam qua circumflua tellus
Adluitur pelago, coquit altam siccior aer
Cespitis arentis ventis, citiusque calorem
Sentit humus succincta salo; fuga protinus ergo
Est avium in terras; pavet hos ut viderit æstus
Agricola, et sicco jam deflet mergite culmos.
Sed si tum modicum producant agmen ab undis,
Nec trepido passim versent convexa volatu,
Lætitia est duris pastoribus; adfore parcos
Præsumunt imbres. Sic in contraria semper
Vota homines agimur, nostrique cupidine fructus
Poscimus alterius dispendia. Denique et ipsa
Solers natura, et rerum genitabilis ordo,
Certa suis studiis adfixit signa futuri.
Namque et ovis cupido si gramina tondeat ore
Insaturata cibi, decerpens lætius agros,
Pastor id indicium pluvialis frigoris edet.
Et si persultans aries lascivius herbas

495, 496. *Solidamque frequentes Succedunt terram.* Solidam vocat Avienus terram continentem, τὴν ἤπειρον.

499, 500. *Citiusque calorem Sentit humus succincta salo,* ex Plutarchi opinione, qui ait, ξηροτέρας τὰς νήσους τῶν ἠπείρων τυγχάνειν· forte ideo, quia insulæ sublimiores esse solent. Unde dixit Avienus: « coquit altam siccior aer ».

502. *Sicco jam deflet mergite culmos.* Sic Avienus Phæn. v. 398: « Tunc succisa Ceres strati cum mergite culmi ».

503, 504. *Sed si tum modicum producant agmen ab undis Nec trepido passim versent Convexa volatu.* Vulgo: « modico producant agmina..... versant ». — Ego minore mutatione vellem *modico producunt agmine* pro *sese producunt*, quod solet Noster. Ed.

505, 506. *Lætitia est duris pastoribus, adfore parcos Præsumunt imbres.* Non cepit hic Avienus Arati mentem. Conf. Diosem. vs. 362 sq.

512. *Decerpens lætius agros.* Sic melius, quia Aratus lusum exprimit. Vulgo: « decerpens latius ».

Adpetat, aut sese sustollant saltibus hœdi;
Vel si juge gregi cupiant hærere, nec usquam
Matribus abscedant, et si sine fine modoque
Pabula delibent, quum tutas vesper adire
Compellat caulas, monstrabunt adfore nimbos.
Bubus arator item trahit atræ signa procellæ,
Lambere si lingua prima hos vestigia forte
Viderit, aut dextrum prosternere corpus in armum;
Vel si prolixis auras mugitibus implent,
Pascua linquentes vix vespere. Dat capra moti
Rursum signa poli, quum spinis ilicis atræ
Multa inhiat. Docet hæc eadem sus horrida cœno,
Gurgitis illuvie si sæpius involvatur.
Martius ipse lupus villarum proxima oberrans,
Adfectansque locos hominum, lectumque laremque
Sponte petens, crasso consurgere nubila cælo
Præmonet. Id parvi commonstrant denique mures,
Quum gestire solo, quum ludere forte videntur.
Protendit tibimet canis id præsentia, multam
Tellurem fodiens. Tamen hæc, tamen omina rerum
Adfore vel primo nimbos mox sole docebunt,
Vel quum curriculis lux ibit cœpta secundis,
Tertius aut verso quum venerit ortus Olympo.
Non spernenda tibi sunt talia, sed memor uni
Adde aliud semper; si tertia denique signa
Proveniant, firmo venturum pectore fare;

516. *Vel si juge gregi cupiant hærere.* Avienus, Phæn. 1306: « manus olli quippe sinistra Juge manet ». Plautus dixit *Jugiter.*

526. *Docet hæc eadem sus horrida cœno, Gurgitis illuvie si sæpius involvatur.* Male vulgo distinctum: « sus horrida, cœno Gurgitis illuvie si sæpius, etc. »

531. *Id parvi commonstrant denique mures.* Vulgo: « id parvi quum stringunt ». Alia est Grotii conjectura: « id parvi quum stridunt ». Sed scriptum olim fuit *commnstrant.* Postea literæ, quæ deesse videbantur, injectæ; hinc enata vulgaris lectio.

534. *Tamen hæc, tamen omina*

Et transactorum solers componere mensum
Signa laborabis, si confluxere reperta.
Nequaquam trepidare pudor persuadeat ullus.
Astrorum lapsus, astrorum protinus ortus
Discute, si casus similes ea stella per æthram
Prodidit: exacti jam summa crepuscula mensis,
Et surgentis item primordia, conscius artis
Fare sacræ. Mensum confinia summa duorum
Cæca latent; luces hæc semper semet in octo
Inscia lunaris tendunt facis; ipse fideli
Perquire studio; et si quid tibi forte repertum,
Pluribus indiciis solers fulcire memento.

rerum. Frequens Avieno hujusmodi repetitio. Vid. supra v. 323 et 448. Ed.—*Omina rerum* sunt προγνώσεις πραγμάτων.

541. *Mensum* pro *mensium*, ut infra vs. 548; vel scribe *mensium*, ut sit versus dactylicus. Ed.

542. *Si confluxere reperta.* Vulgo: « si sic fluxere reperta ». Error ex repetitis literis natus.

543. *Pudor persuadeat ullus.* Vulgo *ullos*.

545. *Si casus similes ea stella.* Vulgo *et stella*. Non recte hoc loco Avienus intellexit Aratum. Nam posterior non dicit, ex signorum concordia terminos mensium judicandos; sed, terminos quoque observandos esse. Decepit Avienum vox ambigua φράζεσθαι.

551. *Perquire studio.* Ita in Msto, recte; nam sequitur *memento*. Græco autem more, quem plerumque sequitur Avienus, produxit brevem in fine vocis ob sequentes consonas. Vulgo: « Perquires studio ».

ASTRONOMICA VETERA

EPIGRAMMATA

ASTRONOMICA VETERA

EPIGRAMMATA*.

I. DE SIGNIS CÆLESTIBUS.

PRIMUS adest Aries obscuro lumine labens,
Inflexique genu projecto corpore Taurus,
Et Gemini clarum jactantes lucibus ignem.
Æstifer est pandens ferventia sidera Cancri,
Hunc subter fulgens cædit vis torva Leonis,
Quem rutilo sequitur conlucens corpore Virgo,
Exin projectæ claro cum lumine Chelæ,
Ipsaque consequitur lucens vis magna Nepai,
Inde Sagittipotens dextra flexum tenet arcum,
Post hunc cornifero Capricornus sidere pergit.

* Hoc et sequentia epigrammata, ex Anthol. Lat. Burmanni sec. excerpta, Arateis Avieni subjici digna visa sunt. Exstant Anth. lib. V, ep. 40 et seqq. ED.

2. *Inflexique genu. Genus* in margine codicis sui notaverat Heins. Vellem *Inflexoque genu projectus. O* in *us* sæpe mutandum ob veterem abbreviationem. *Corpore* tunc emendandum *corpora*. Avien. Phænom. 424, de Tauro: « flexo jacet illic crure ». Burm. vult *Inflexusque genu*, non male. ED.

4. *Æstifer*. Silius quoque Ital. I, 194, *Cancrum æstiferum* vocavit, ut bene vindicavit Drakenb. pro *Pestifero*. Stat. Theb. IV, 693: « Æstifer Erigones spumat canis ». ED.

5. *Cædit vis torva*. Posset legi *cedit*: Heinsius conjecerat *se dat*: Burm. cum Schrad. præfert *sævit*: durum ob sequens *vis*. ED.

7. *Exin projectæ*. Chelæ *projectæ*, ut supra taurus, i. e. externæ, quam significationem illustrat Heins. ad Virg. X, 587.

8. *Vis magna Nepai*. In codice Leid. *vis maxima Libræ*: sed Nepa scorpius est. Vide notas ad Columell. X, 57, tom. sept. et ultimo hujus operis. ED.

10. *Vada repergit*. Absurdissima lectio, pro qua in operibus Bedæ

Humidus inde locum conlucet Aquarius urbem,
Exin squammiferi serpentes ludere Pisces.

editum est *lumine pergit:* Heinsius conjecerat *sidere pergit*, cui Burm. adsentit. Ego, si fas esset post tales viros, darem *vertice*. Ed.

11. *Humidus inde locum.* Melius apud Bedam: « Humidus at lato collucet Aquarius orbe ». Heinsius: « inde loci conlucet Aquarius urna ». Quid si legatur *Humidus hinc longos collucet Aquarius artus*. Sic enim Avienus, Phænom. 448: « Ipse dehinc longos insignis Aquarius artus ». Ultimos duo versus sic Burm. refingit: « Humidus urceolo conlucet Aquarius, orbem Exin flammigerum supremi cludere Pisces ». Ed. — *Exin squammiferi.* Heinsius *flammifero vergentes sidere;* sed *squammifero* non mutandum. Forte *squammifero surgentes sidere.* Ed.

II. MAXIMIANI DE IISDEM.

Nubigenæ juvenis vector, Taurique trucis frons,
Et proles duplex Jovis, et Nepa torrida flammis.
Æstifer inde Leo justa cum Virgine fulgens.
Quam sequitur Libra, et violenta cuspide sævus.
Semifer Arcitenens subit et Capricornus aquosus,
Et cui nomen aquæ faciunt, Piscesque gemelli.

1. *Nubigenæ juvenis.* Phrixus intelligitur. Columell. X, 155: « Mox ubi nubigenæ Phrixi ». German. in Arat. Phæn. vs. 527: « Nobilis hic aries aurato vellere, quondam Qui tulit in Tauros Phrixum », ubi per Tauros intellige Pontum. Ed.

3. *Æstifer*, cod. Pet. *Astrifer;* sed vid. not. præced. epigr. v. 4. Ed.

6. *Semifer Arcitenens.* Legendum *Semivir*, et Chiron qui *arcitenens* est, etiam *semivir* dicitur Ovidio, Fast. V, 380: « prodet sua sidera Chiron Semivir, et flavi corpore mixtus equi ». Apud Statium, Silv. II, 1, 89: « Semifer Æmonium vincebat Pelea Chiron ». Apud Ovid. Ep. IX, 141: « semivir occubuit in letifero Eveno Nessus », ubi Nessus centaurus biformis recte *semivir* dicitur. Merito dubitare licet an *semifer* à *ferus* pro equo, proba latinitate sit, pro *semiferus*, quum adjectiva illa in *fer* desinentia, *letifer*, *mortifer*, *salutifer*, et sim. a verbo *ferre*, non a *ferus*, deriventur. Errat Oudendorpius, qui semiferos dici centauros vult, quia semiviri dicuntur Eunuchi: quum tamen semivir etiam de Minotauro apud Ovid. Art. Am. II, 24: « Semibovemque virum, semivirumque bovem ». Ed.

III. Q. CICERONIS DE XII SIGNIS*.

Flumina verna cient obscuro lumine Pisces;
Curriculumque Aries æquat noctisque diique:
Cornua quem comunt florum prænuntia Tauri;
Aridàque æstatis Gemini primordia pandunt;
Longaque jam minuit præclarus lumina Cancer;
Languificusque Leo proflat ferus ore calores.
Post modicum quatiens Virgo fugat orta vaporem.
Autumni reserat portas, æquatque diurna
Tempora nocturnis dispenso sidere Libra;
Et fetos ramos denudat flamma Nepai.
Pigra Sagittipotens jaculatur frigora terris:
Bruma gelu glacians jubare spirat Capricorni.

* Hos versus se in Lugdunensi libro tantum legisse adserit Burm. Certe constat M. T. Ciceronem, multa conscripsisse carmina quæ interciderunt, sed Q. ejus fratrem in poetica fuisse versatum, ex his tantum versibus adparet, qui hactenus Ausonio falsè adscripti erant. Ed.

2. *Diique.* Male in exemplari *dieia. Dieque* legebat Heinsius, sed Ausonius in Eclogario, de Ratione dierum, vs. 7: « æquatæ tempora noctis atque dii », ubi vide Tollii notas. Ed,

3. *Comunt.* Scaliger vult *condunt*, quia Aries veniente Tauro conditur. Ed.

5. *Præc. lumina Cancer.* N. Heinsius margini ed. Tornæs. Ausonii legendum scripsit *prolatus* vel *prævarus*, et de varis Cancri brachiis intellexit. Ed.

6. *Languificusque. Languificos* Heinsius et Pithœus, bene. Ed.

7. *Post modicum quatiens. Modicum* quid hic sit, non videt Vinetus, et melius convenire putat *modium* vel *spicum*. Virginem quippe cœlestem nonnulli Cererem, frugum Deam, esse existimarunt. Eadem Virgo in summa sinistra manu habet stellam claràm, quæ Στάχυς, hoc est, *spica*, cognominatur. *Spicum* neutro genere Veteres quoque dixisse quondam Nonius Marcellus scripsit. Ed.

9. *Dispenso sidere.* Emendandum *dispensam*, ex noto illo Virgilii: « Libra dii somnique pares ubi fecerit horas ». Ed.

10. *Et fetos.* Tullius malit *Effetos*, namque jam decerpti sunt vel deciderunt; certe qui viribus careant ad alenda folia. Ed.

12. *Bruma gelu glacians.* Scaliger legit *spirans:* sed sic versus non mendo vacat. Optime Heinsius: « Bruma gelu glaciante jubar spirat Capricorni ». Denique Janus Hel-

Quam sequitur nebulas rorans liquor altus Aquari,
Tanta supra circaque vigent ubi flumina! Mundi
At dextra lævaque ciet rota fulgida Solis
Mobile curriculum; et Lunæ simulacra feruntur.
Squamma sub æterno conspectu torta Draconis
Eminet: hunc inter fulgentem sidera septem
Magna quatit stellans: quam servans serus in alta
Conditur Oceani ripa cum luce Bootes.

vetius, referente Burmanno: « Bruma Getas glacians jubar exspirat Capricorni ». Ed.

14. *Tanta supra circaque vigent.* Pacuvius apud Varronem de Ling. Lat. lib. IV: « Hoc vide circum supraque, quod complexa continet terra ». Heins. emendabat « *circaque vigent hunc flumina* »; hunc, nempe Aquarium.

17. *Squamma sub æterno.* Scaliger vult *Arctoo*, Heinsius *alterno* vel *ætherio*. Ed.

18. *Hunc inter fulgentem.* Hæc sic refingenda sunt: « Hunc inter fulgentes æthere septem Magna quatit stellas ». Ed.

20. *Conditur Oceani.* Olim male: « Conditor Oceani ripas cum luce Bootes », corrupte. Ed.

IV. GERMANICI DE PLANETIS ET SIGNIS ZODIACI.

Una via est Solis bissenis lucida signis;
Hac rapitur Phœbe, per idem Cythereius ignis
Fertur iter, per idem cristatus vertice Mavors,
Mercuriusque celer, regno cæloque verendus
Jupiter, et tristi Saturnus lumine tardus.
Omnibus his gemini motus, quorum alter ab ipsis
Nascitur, et proprios ostendit sidere nisus,
(Tunc mundum subeunt lento pede) concitus alter

2. In Msto Grotii, unde hoc fragmentum desumptum, bis erat *Phœbee* duplici *e* notatum, quæ antiqua est literæ græcæ η apud Latinos scriptura. Habebat idem liber *circumnotat* pro *circumrotat*, et *nam qua anno* pro *namque anno*. Deinde versus, antepenultimum præcedens, ita erat exaratus: « Hoc peragit spatio brevior citatior orbe ». Item *Contempta* pro *Contenta*, et *Annus* pro *Annuus*, et si quæ similia. Ed.

Invitus rapit, et cæli circumrotat orbem.
Annua Sol medius designat tempora; Phœbe
Menstrua; namque anno Solem remeare videbis,
Moverit unde suos currus per signa volantes.
Hoc peragit spatium breviore citatior orbe
Mensem expleturis Phœbe contenta diebus.
Annuus est Veneri cursus; neque tardior illa
Mercurius, binos Gradivus perficit orbes.

V. DE PLANETIS *.

Sortitos celsi replicant amfractibus orbes,
Vicinum terris circumvolat aurea Luna,
Quam super invehitur Cyllenius, alma superni
Nectareum ridens late splendet Cytherea.
Quadrijugis invectus equis Sol igneus ambit
Quartus et ætherias metas; quem deinde superne
Respicit Omnipotens; sextus Phaethontius ardor
Suscipit excelsum brumali frigore sidus.
Plectricanæ cytharæ septem discriminibus quos
Adsimilans genitor concordi examine junxit.

* Ineditum hoc epigramma ex vet. cod. addiderat Pet. Pithœus exemplari suæ editionis in Biblioth. Paris. et titulum præfixerat Alexandri, aut potius Anaximandri Milesii, ex ejus sphæra, cujus Diogenes Laertius meminit. Conferri meretur hoc epigr. cum alio Græco de septem Planetis in Anthol. Græcæ Mantissa, ep. 2, p. 3, ed. Obsop. quod quia prolixius est, illud tantum adferam ex Hugon. Grotii interpretatione: « Orbis in ætherii texto septena vagantur Sidera, queis longum pariter convolvitur ævum: Saturni sidus grave, Solis dulce, Dianæ Noctivagum, Veneris fax pronuba, Mars Deus audax, Mercurius volucer, nascendi Jupiter auctor. Divisere homines stellæ quoque, ut omnibus insint. Saturnus, Sol, Luna, Venus, Mars, Jupiter, Arcas. Ætherio nobis namque hæc a semine manant Ortus, vox, lacrymæ, risus, sopor, ira, cupido: Saturnus lacrymæ, Mars ira, Diespiter ortus, Mercurius vox, Luna sopor, Cytherea cupido, Sol risus; nam Sole simul mortalia sæcla, Omnis et immensi lætatur machina mundi ». *Arcas* pro *Mercurio* in his optimis vs. notetur. Ed.

VI. DE TEMPORIBUS ANNI *.

Me legat, annales cupiat qui noscere menses,
Tempora dinumerans ævi, vitæque caducæ;
Omnia tempus agit: cum tempore cuncta trahuntur.
Alternant elementa vices, et tempora mutant.
Accipiunt augmenta dies, noctesque vicissim.
Tempora sunt florum, retinet sua tempora messis.
Sic iterum spisso vestitur gramine campus.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi,
Tempora sunt vitæ, sunt tristia tempora mortis.
Tempus et hora volat: momentis labitur ætas.
Omnia dat, tollit, minuitque volatile tempus;
Ver, æstas, autumnus, hiems, redit annus in annum.

* Carmen hoc et duo sequentia, ex veteri scheda Jacobi Cujacii, produxit Scaliger, Lection. Auson. lib. II, cap. 29. In cod. Leid. titulus erat de Compoto, i. e. computo. Hoc vero carmen Columbanus inseruit suæ ad Sethum Epistolæ II, 61, hoc modo: « Pulchre veridici cecinit sententia vatis, Tempora dinumerans, etc. » Ed.

3. *Tempora sunt florum*: male Scalig. *vicissim Tempora: sed florens*. Ed.

6. Olim *flores* male correxit Scaliger. Ed.

7. *Dolendi*. Sic bene edidit ex cod. Leid. Burmannus, quum Scaliger male dedisset *canendi*. Ed.

11. *Volatile tempus*. Malit Burmannus *volubile tempus*, ut apud Maximian. Eleg. I, v. 103: « Cuncta trahit secum, vertitque volubile tempus », unde hæc desumpta videntur. Ita apud Ovid. Am. I, 8, 49, et Metam. X, 519, meliores membranæ præferunt « Labitur occulte fallitque volubilis ætas ». Ed.

12. *Ver, æstas, autumnus*. Hic versus paullo immutatus legitur in B. Hieronymo, Comment. in Ezech. unde patet satis antiquos esse hos versus. Ed.

VII. DE XII SIGNIS ADVERSIS IN ZODIACO*.

Exsurgens Chelas Aries demergit in ima,
Scorpion aurati submergunt cornua Tauri,
Dum subit Arcitenens, Geminis surgentibus, æquor.
Dum surgit Cancer, Capricornus mergitur undis.
Portitor urceoli formidat terga Leonis.
Virgo fugat Pisces : redit et victoria victis.

* Hoc exstat in Glossis ad Bedæ librum de Tempor. rat. tom. II, oper. p. 74, ed. Col. Ed.

1. *Exsurgens*. Ed. Colon. *Exoriens*, et vs. 5 *signa Leonis*. Ed.

5. *Portitor urceoli*. Hæc referunt lectionem a Burmanno conjectam ad Ep. I, vs. 11, ubi vide notam. Aquarius sic conspicitur in imaginibus signorum cælestium in Arateorum syntagmate Grotiano et Hygini poetico; Astronomico. Ed.

VIII. DE PLANETIS ET EARUM CIRCULIS*.

Bis sex signiferæ numerantur sidera sphæræ,
Per quas planetæ dicuntur currere septem.
Pollucis proles ter denis volvitur annis.
Flumina dispergens duodenas lustrat aristas.
Bellipotens genitor mensem pensare bilibri.
In medio mundi fertur Phaethontia flamma.
Tercentum Soles, bis denos, adde quadrantem :

* Hoc epigr. ex schedis Cujacianis produxit Scalig. sed in vet. cod. Catalectorum Petaviano desiderantur aliquot versus. Ed.

1. *Signiferæ*. Sphæra sic dicitur, quia circulus Zodiacus ab his XII signis passim apud poetas *Signifer* dicitur : vid. Demster. ad Claudian. Ruf. I, 364. Ed.

2. *Planetæ*. *Palantes* Scalig. Ed.

3. *Pollucis proles*. Animadvertendum est Saturnum dictum Pollucis prolem. Quod explicatur a Fulgentio, doctissimo Mythologo, lib. I, cap. 2 : « Pollucis, inquit, filius, sive a *pollendo*, sive a *pollucibilitate*, quam nos humanitatem dicimus. Unde et Plautus in comœdia Epidici (Mostell. I, 1, 23) ait : *Bibite, pergræcamini pollucibiliter* ». Ed.

4. *Duodenas*. *Duodenis aristis* cod. Petav. et Scalig. in Ausonianis. Ed.

5. *Mensem*. *Mensum* apud Scalig. et *bilibre*. Ed.

Ter senas partes plus his, Cytherea, retorques,
Lustrando totum præclaro lumine mundum.
Terque dies ternos puro de vespere tollens
Semonis domini completur circulus anni.
Horas octo, dies ternos servato novenos,
Proxima telluri dum curris, candida Phœbe.

11. *Semonis domini.* Scalig. in margine correxerat semihominis Divi, vel Semonis Dii ut in Ausonianis edidit, et per Semonem Mercurium intelligendum ex Fulgentio notavit; quemadmodum Semonem Sancum Sabini coluerant. De quo numine vid. interpretes ad O[vid.] Fast. VI, 214; et Liv. VIII, 20, t. [...] p. 475, nost. Edit. Semo autem Me[rcu]rius, quia fere in infimis collo[catus] est; quemadmodum Semones v[oca]bant Deos infimos, majores sc[il.] hominibus, minores Diis. Ed.

IX. ASTRONOMICA*.

Tu forte in luco lentus vaga carmina gignis,
Argutosque inter latices et musica flabra
Pierio liquidam perfundis nectare mentem:
At nos congeries obnubit turbida rerum,
Ferratæque premunt milleno milite curæ.

* *Fulgentio hoc carmen ex conjectura adscriptum* dicit Pithœus. *Certe vetusta exemplaria* Astrologiæ *Isidori*, nullius *auctoris* titulum *præferunt*. Sed in indice editioni *Pithœanæ præfixo* habetur: Incerti Auctoris de defectu Lunæ, sive *Astronomiæ*, *Fragmentum*. Varronis Atacini id esse codici suo adleverat Scriverius. Sed verisimilius putat Burmannus id adtribuendum regi cuidam Flavio Sisebuto, Visigothorum in Hispania regi, de quo testimonia plura colligit. Ed.

1. *Vaga carmina gignis.* Vellet Burmannus *in luco*, vel *luco sub fago*, ut respiciat hoc ad primam Virgilii Eclogam, *sub tegmine fagi*: [...] mera conjectura. Ed.

3. *Pierio liquidam perfundis* [ne]*ctare mentem*. Sic apud Petron. S[at.] cap. 5 in fine: « flumine largo P[le]nus Pierio defundes nectare verb[a]. Nectar Pierium, ut ros, favus P[ie]rius, mel Cecropium. Apud Salei[um] Bassum, Paneg. ad Pison. vs. [...] « Quin etiam facilis Romano prof[luit] ore Græcia, Cecropiæque sonat [...]vus æmulus urbi », ut legel[...] Heinsius contra sententiam Wer[ns]dorfii, quem lege, hujus op. t. I[...] p. 244. *Pierium laticem* dixit Vi[rg.] in Culice, v. 18; sed vid. Var. Le[ct.] nost. Edit. tom. V, p. 20. Ed.

Legicrepi tundunt, latrant fora, classica turbant,
Et trans Oceanum ferimur: porro, usque nivosus
Quum teneat Vasco, nec parcat Cantaber horrens.
En quibus indicas, ut crinem frondea Phœbi
Succingant, hederæve comas augustius umbrent.
En quos flammantem jubeas volitare per æthram.
Quin mage pernices aquilas vis pigra elephantum
Præcurrat, volucremque pigens testudo molossum,
Quam nos rorifluam sectemur carmine Lunam.
Sed tamen, incurvus per pondera terrea nitens,
Dicam cur fesso livescat circulus orbe,
Purpureumque jubar nivei cur tabeat oris.
Non illam, ut populi credunt, nigrantibus antris
Infernas ululans mulier prædira sub umbras
Detrahit altivago e speculo: nec carmine victa

6. *Legicrepi.* Glossarium *legiscrepa*, νομοδίφης. — *Tundunt. Obtundunt* correxerat Heinsius. Sic Helium caussidicum *clamantem semper* et *agentibus obstrepentem* describit Martial. I, 95. — *Latrant fora*, ut apud Ovid. in Ibin, 14: « Latrat et in toto verba canina foro ». Ed.

7. *Ferimur: porro, usque nivosus.* Hæc refingenda ex meliore exemplari Dorvilliano: « Et trans Oceanum vehimur, portusque nivosos ». Forte tamen præstaret *saltusque*, ut sæpe apud Veteres *saltus Pyrenæi* dicuntur. Meermannus emendabat *montesque nivosos*. Ed.

9. *Ut crinem frondea Phœbi Succingant.* Non cohærent hæc verba, et *frondea* voce carent, cum qua jungantur. Heinsius emendaverat: « ut crinem fronde Daphnæa Succingant, hæderave ». Prima in *Daphnæa* correpta, ut in Petr. c. 141: « Et baccis redimita Daphne », et paullo post: « Atque urbana Procne ». Ed.

12. *Quin mage pernices.* Male Scal. *præveniens*: inconcinnum enim *præveniens* præcurrat, et elegantius *pernicibus aquilis* opponitur *vis pigra elephantum*. Ed.

13. *Pigens testudo.* Quia præcessit *pigra* Heins. mallet *rigens*, vel forte *repens*. Ed.

14. *Rorifluam sectemur carmine Lunam.* Cur *rorifua* hic dicatur Luna, recte explicat Turnebus, quia nocte ros cadit, qui Lunæ filius poetis fingitur. Hinc in fragm. ex Ovidii Phænomenis, apud Lactantium, lib. II, cap. 5: « Clara pruinosæ jussit dare lumina nocti ». Ed.

17. *Purpureumque jubar.* Hæc de igneo vel aureo colore capiebat Barthius, quò refer illud Tibull. III, 4, 30, de Sole: « Candor erat, qualem præfert Latonia Luna, Et color in niveo corpore purpureus ». Purpureum quoque vultum Lunæ dat Ovidius, Am. I, 8, 12. Ed.

20. *Detrahit altivago e speculo.*

Vel rore Stygias * * * *
Vincibilemque petit clangorem. Quippe per æthram,
Qua citimus limes dispescit turbida puris,
Inviolata meat. Sed vasto corpore Tellus,
Quæ medium tenet ima polum, dum lumina fratris
Detinet umbriferis metis: tum sidere casso
Pallescit teres umbra rotæ, dum transeat axem
Aggerei velox tumuli, speculoque rotanti
Fraternas reparet per cælum libera flammas.
Sed qua mira putas, cur, quum vis maxima Solis
Bis novies major clueat, quam terreus orbis,
Non circumcingat terrestres lumine metas.
Sume ratum rationis opus: namque adspice Phœbum,
Quam sublimis eat convexa per aurea mundi;
Quamque humilem terram collustret curribus altis.
Hic ingens utcumque libet vel desuper ignes

Proprie Luna deduci dicitur: ut saga mulier. hujus op. tom. III, p. 303: « Lunæ descendit imago Carminibus deducta meis », ubi vid. citata. Ovidius tamen, Metam. VII, 207: « Te quoque, Luna, traho ». Statius *avelli* dixit, Theb. VI, 685: « adtonitis quoties avellitur astris Solis opaca soror ». — *E speculo.* Veteres Lunam, quoddam solis speculum, vultumque in ea nigricantem et liventem, magni maris imaginem crediderunt, ut ex Plutarcho exponit Turnebus. Ed.

21. *Vel rore Stygias.* Barthius hanc lectionem mendosam judicat, et reponit *Lethæo*, vel *Hæmonio*, quod ultimum probat Burmannus. Sic ergo versus refingatur et hiatus expleatur: « Hæmonio Stygias saniem despumat in herbas ». Imitatio Lucani, VI, 506, de Luna carmine magico ex cælo deducta: « Et patitur tantos cantu depressa labores, Donec suppositas propior despumet in herbas ». Apuleius, Metamorph. I, pag. 3 Pric. « magico susurramine amnes agiles reverti, ... Solem inhiberi, Lunam despumari ». Ed.

22. *Vincibilemque petit clangorem.* Solebant pagani laborante Luna æra percutere, sic putantes ejus deliquio succurrere; unde *æra* illa *labores* Lunæ minuere dicuntur Ovidio, Met. VII, 208. Quo respicit Tibull. El. I, 9, 22: « Cantus et e curru Lunam deducere tentat, Et faceret, si non æra repulsa sonent ». *Vincibilis clangor* est qui vincere potest et inanes reddere magicas incantationes. Ed.

30. *Sed qua mira putas.* Melius *Sed quia* edidit Scaliger. Ed.

36. *Hic ingens utcumque libet*, i. e maxime. Ed.

Sparserit, obliquo vel quum radiaverit axe,
In terram radii franguntur. Cætera Solis
Lumina, qua major jaculis radiantibus exit,
Nil obstante globo, tendunt per inania vasta;
Donec pyramidis peragat victa umbra cacumen.
Per quam quum Phœbe validos agit uda jugales,
Infima vicinis nonnunquam decolor umbris
Fratre caret, vacuoque exsanguis deficit ore.
Cur autem sola spolietur lumine Luna,
Nil vero mirum est: quippe illam lucis egentem
Lux aliena fovet: quam quum pars proxima metæ
Invidet, exspectat radios male cærula fratris.
At chorus astrorum reliquus non tangitur umbris:
Et proprium cunctis jubar est, nec Sole rubescunt.
Sed sudum * * * * *
Porro ultra Solem rapitur cum vertice cæli.
Jam cur semestri non semper palleat orbe,
Inflexi præstant obliquo tramite cursus.
Namque vagans errore rato quum devia tortos
Colligit amfractus, metam Sol eminus exit,
Intorquetque peplum noctis, radiatque sororem.

37. *Quum radiaverit axe.* Sequenti versu *radii*, et post *jaculis radiantibus*, et infra 57, *radiat sororem*, valde offendunt. Ed.

41. *Victa umbra.* Præstiterit sane recta. Ed.

42. *Phœbe validos agit uda jugales.* Turnebus dedit *gelidos*. Ed.

49. *At chorus astrorum.* Sic in Eleg. in obit. Mæcen. vs. 129: «Quæsivere chori juvenem», nempe stellarum chori; et ita Varro dixit *cæli choreas astricas*. Ed.

55. *Namque vagans errore rato.* Sic bene Turnebus. Alii *ruat*, vel *rotat*. Sic supra v. 33: «sume ratum rationis opus». Martianus Capella, lib. IX, p. 308: «Quo gemmata poli volvere sidera Suevit lege rata sacra recursio». *Solis cursus ratos* dixit auctor Octaviæ, vs. 387. Ed.

57. *Intorquetque peplum.* Hoc Martian. Capella *astrificum peplum* dixit, lib. VI, p. 191, edit. Grot. Fulgentius, Mythol. lib. I: «Tum nox stellato mundum circumlita peplo». In Vomani epigr. Anthol. V, 6: «Nox abit astrifero velamine cincta». — *Radiatque sororem.* Activo nimirum sensu radiare Lunam Sol dicitur pro illustrare, seu lumine suo perfundere. Sic passive *radiatus* Lucretio, de Naturâ re-

Hæc eadem ratio est, subitis cur frangitur umbris
Augusti Solis rutilum jubar, indiga lucis
Quando inter terram et Solem rota corporis almæ
Luna meat fratrem rectis objectibus arcens.

rum, V, 464: « Matutina rubent radiati lumina solis ». Ed.

59. *Indiga lucis*, etc. Horum ultimorum versuum sensum hunc facit Barth. in Advers. XXXVI, 20: « Intervenit Luna, corpus indigum lucis, inter terram et solem, facitque ne solis radii terram tangere possint, sed ea parte obscura ejus species adpareat ». — *Rota corporis indiga lucis*, h. e. Luna inter terram et solem meat, *almæ* (nempe *lucis*) objectibus rectis solem arcens. Sed *corporis almi*, v. 60, correxit Heinsius. Cæterum putavit Barthius huic carmini plura deesse: et ex Præfatione conjici posse censebat, longius fuisse de singulis tractatum: in quo forte a vero non aberravit. Ed.

X. RATIO DIERUM ANNI VERTENTIS *.

Nonaginta dies et quatuor ac medium, Sol
Conficit, a tropico in tropicum dum permeat astrum,
Octipedem in Cancrum Phrixeo ab ariete pergens.
Hoc spatio æstivi pulsusque et meta diei.
Semediemque, duosque dies, deciesque novenos,
A Cancro in Chelas æquatæ tempora noctis
Atque dii, cursu peragit Sol aureus altero,
Autumni æstatisque simul confinia miscens.
Unde autumnales transcurrens ordine menses,
Ad tropicum pergit signum gelidi Capricorni,
Octo dies decies octonis insuper addens,
Quadrantemque dii. Quinto qui protinus anno
Mense Numæ extremo nomen capit embolimæi.
Inde ad Agenorei festinans cornua Tauri,

* Hi versus quidem Ausonio adscribuntur, et in ejus Eclogario exstant. Ed.

3. *Phrixeo ab ariete*. Conf. supra Epigr. II, not. 1, ubi German. vs. 527. Avien. Phænom. vs. 1283, *Phrixeum pecus* dixit. Ed.

6. *Æquatæ tempora noctis*. Conf. notata supra ad Epigr. III, vs. 1 et 9. Ed.

Scandit Lanigeri tropicum Sol aureus astrum,
Nonaginta dies decreto fine coercens.
Hic tibi circus erit semper vertentibus annis,
Tercentum ac senis decies et quinque diebus.

XI. ANNI DIVISIO *.

Bis duo tempora sunt anno, menses duodeni,
Hebdomadæ decies quinque duæque simul.
Tercentum decies senos cum quinque diebus
In se collectos quilibet annus habet.
Horæ sunt centum per septem, mille per octo,
Sex per denarium si numerando probes.

* Editum fuit hoc a solo Pithœo, Epigr. vet. lib. IV, p. 272, et invenit illud Burmannus sec. in veteri codice membranaceo, carmina varia post Ivonis et Metelli opera edita atque inedita continente. Ed.

5. *Horæ*, etc. Per singulos annos sunt 4 tempestates, 12 menses, 52 hebdomadæ, 365 dies, 8760 horæ; quas sic invenies numerando,

7	×	100	=	700
8	×	1000	=	8000
6	×	10	=	60

Horarum summa.... 8760 Ed.

XII. DE QUATUOR TEMPORIBUS ANNI *.

Ver, æstas, autumnus, hiems, sunt quatuor anni
Tempora, quæ currus lustrat, Apollo, tuus.
Ver sua grana serit, fovet æstas semina, feta
Colligit autumnus, feta recondit hiems.

* Epigramma similis fere argumenti VI dedimus. Hoc vero legitur apud Pith. lib. IV, p. 172. Ed.

1. *Ver, æstas, autumnus,* etc. Non dissimile est initium Epigrammatis, in carminibus Manfredi Epigr. V, inter Bedæ opera, tom. I, pag. 520 : « Ver, æstas, autúmnus, hiems, sunt quatuor anni Tempora, quæ certo numero divisa patescunt, Cuique dedit ternos sua contemplatio menses ». Ed.

XIII. ALIUD DE IISDEM *.

Æstatis Maius Tauro primordia prodit,
Junius æstivo Geminorum cardine surgit,
Julius æstivas Cancro secat alter aristas.
Autumni caput Augustus parat ore Leonis.
Autumnus uvas September Virgine curat.
Libra sub Autumno Octobri dat semina sulco.
Scorpius innectit tempus brumale Novembris,
Arcitenens hiemis Capricorni sidere frigens.
Inducit Februo ver udum * Aquarius arco.
Mars flores vernos nemori sub Piscibus edit.
Aprili vernante novans Aries micat annum.

* Ineditum hoc ex veteri codice Virgilii Mediceo descripserat Heinsius. Edidit Burmann. Anthol. V, 67. Ed.

1. *Primordia pandit.* Supra in Epigr. III, v. 4: « Æstatis Gemini primordia pandunt ». Ed.

9. Mendosus hic versus; forte scribendum : « udus Aquarius urna ». Apud Manil. I, 273: « inflexam defundit Aquarius urnam ». Et Auson. Epist. XXIV, vs. 102: « Effusamque hiemem contristat Aquarius urna ». Ed.

10. *Flores vernos.* In MS *vernis*, male. Correxit Burmannus. Ed.

TABULA

RERUM

QUÆ IN HOC QUINTO VOLUMINE CONTINENTUR.

FINIS QUINTI VOLUMINIS.

AN.